Ul 7508

יצחק באשעוויס־זינגער

דער קונצנמאכער
פון לובלין

ראמאן

פארלאג
י. ל. פרץ
ישראל

THE MAGICIAN OF LUBLIN

ISAAC
BASHEVIS
SINGER

Translated from the Yiddish by
Elaine Gottlieb and Joseph Singer

Farrar, Straus and Giroux
New York

I. BASHEVIS-SINGER
THE MAGICIAN OF LUBLIN

יצחק באשעוויס־זינגער
דער קונצנמאכער פון לובלין

©
I.L. Peretz Publishing House
31, Allenby St., Tel-Aviv

י. ל. פרץ־פארלאג
רח' אלנבי 31, תל־אביב

Printed in Israel, 1979
נדפס בישראל, תשל"ט

צווייטע אויפלאגע

I wish to express my gratitude to those who made possible the publication of this book. Elaine Gottlieb and Joseph Singer (a son of my late brother I. J. Singer, author of *The Brothers Ashkenazi*, etc.) have both spared no effort to make this translation as true to the Yiddish original as a translation can be. Elaine Gottlieb did all the final editing.

Viola Dick and Elizabeth Pollet have both helped me with their valuable advice and careful reading of both the manuscript and the proofs.

Finally I wish to thank my friends, Cecil Hemley and Dwight Webb, the editors of the Noonday Press, who have for years encouraged me in the difficult task of introducing Yiddish writing to the American reader. Their advice and aid at all stages has been invaluable.

Isaac Bashevis Singer

נדפס בדפוס אופסט „ראם", ת"א טל. 59596

PJ
5129
A4
S55
K'63

Copyright © 1960
by Isaac Bashevis Singer

*Manufactured in the
United States of America
by H. Wolff,
New York
Library of Congress Catalog
Card Number: 60–10006
Designed by
Marshall Lee*

Fourth Printing, 1966

Jewish Theological Seminary of America
LIBRARY

קאפיטל איינס

א

יאשא מאזור, אדער דער קונצנמאכער פון לובלין ווי מ'האט אים גערופן אין אנדערע שטעט, האט זיך היינט אויפגעהויבן פרי. נאכן אומקערן זיך אהיים פון אונטערוועגנס, האט ער יעדעס מאל א טאג אדער צוויי געכאמערט אויפן געלעגער, אויסגעשלאפן די מידקייט. ער איז געשלאפן ביי נאכט, געשלאפן ביי טאג. אסתר האט אים צוגעטראגן צום בעט א קיכל, א גלאז מילך, א שיסעלע גריץ. ער האט געגעסן און געדרימלט. דער פאפוגיי האט געשריגן. דאס מאלפעלע — יקטן — האט געקוויטשעט. די קאנארקעס אין דער שטייג האבן געפייפט און געגרילט, אבער יאשא האט זיך נישט אפגעגעבן מיט זיי. ער האט בלויז דערמאנט אסתרן, אז מ'דארף אנטרינקען די פערד אין שטאל. ער האט פארשפארט זי צו דערמאנען. אסתר האט אליין אנגעשעפט וואסער אין ברונעם און געגעבן צו טרינקען די צוויי קליאטשעס, קארע און שיווע, אדער ווי יאשא האט זיי געגעבן א צונאמען: עפר ואפר.

ער איז געווען — לויט ווי פאר א קונצנמאכער — א נגיד, געהאט

1

1

That morning Yasha Mazur, or the Magician of Lublin as he was known everywhere but in his home town, awoke early. He always spent a day or two in bed after returning from a trip; his weariness required the indulgence of continual sleep. His wife, Esther, would bring him cookies, milk, a dish of groats. He would eat and doze off again. The parrot shrieked; Yoktan, the monkey, chattered; the canaries whistled and trilled, but Yasha, disregarding them, merely reminded Esther to water the horses. He need not have bothered with such instructions; she always remembered to draw water from the well for Kara and Shiva, their brace of gray mares, or, as Yasha had nicknamed them, Dust and Ashes.

Yasha, although a magician, was considered rich; he

א הויז מיט שאפעס, קאמערן, שטאלן, א היי־בוידעם און א גארטן ווו אסתר האט פארזעצט גרינסן. אין הויף זענען געשטאנען צוויי עפל־ביימער. איין זאך האט אים געפעלט: קינדער. אסתר איז געווען אן עקרה, (אדער אן אומטראכטערין, ווי דאס הייסט אין טייטש־חומש.) אבער דערפאר איז זי געווען א גוט ווייב, א ווערטאנעס. זי איז געווען א נייטארין און אפילו געקאנט אויפנייען און אויסהעפטן א חופה־קלייד. זי האט געטויגט צום שטריקן, געקאנט באקן לעקעכער און טארטן אויף חתונות, ארויסרייסן ביי א הון א פיפיטש, שטעלן באנקעס, פיאווקעס און אפילו שלאגן־אדער א שלאפן. זי האט געקאנט אלץ אחוץ טראגן און האבן. אין די ווייבלשע יארן האט זי געסאן סגולות, איינגענומען קרייטעכצער, אבער איצט איז שוין געווען צו שפעט: זי האט זיך שוין דערנענטערט צו פערציק.

ווי געוויינלעך א קונצנמאכער, האט מען אים פארערכנט אין שטאט פאר א נבזה. ער האט געגאלט די בארד, געקומען אין שול בלויז ראש השנה און יום כיפור, אויב ער איז גראד געווען אין לובלין. אסתר איז גראד געווען א פרומע. זי האט געטראגן א קאפטיכל, געפירט א כשרע קיך, געהיטן שבת און טהרה; אבער ער, יאשא, האט שבת פארדרייכערט א פאפיראס. ער האט זיך געחברט מיט די כלי־זמר און נאך אזוינע גרינגע לייט, וואס קהל האט פון זיי אראפגענומען די אחריות. האט עמיץ אים געפרוווט זאגן מוסר, האט יאשא געענטפערט:

— ביסט געווען אין הימל און געזען גאט? ס'איז נישטא קיין גאט.

— ווער זשע האט באשאפן די וועלט?

— ווער האט באשאפן גאט?

ס'איז געווען א ריזיקע מיט אים איינצוטענהן, ווייל ער האט געקאנט אין די קליינע אותיות. ער האט אויך געלייענט רוסיש, פויליש און געווען א מאדים אין רעכענען. ער האט געהאט א נאמען פאר א הפקר־מענטש. ער האט זיך געוועט, אז ער וועט איבערשלאפן א זומער־נאכט אויפן בית־עולם און ער האט דעם וועט געוווּנען. ער האט געקאנט גיין אויף א שטריק, זיך גליטשן אויף א דראט, קלעטערן אויף די גלייכע ווענט און עפענען יעדן שלאס. אברהם לייבוש דער שלאסער האט איינגעלייגט פינף רובל, אז ער וועט מאכן א שלאס, וואס יאשא וועט אים נישט קאנען עפענען. ער האט געארבעט אויף אים חדשים. אבער יאשא האט אים געעפנט מיט א שוסטערישן ענבער. מ'האט גערעדט אין לובלין, אז ווען דער יאשא וואלט געווען א גנב, וואלט קיינער נישט געווען באווארנט מיטן פארמעגן.

נאך צוויי טעג אויסליגן זיך און רוען איז ער היינט אויפגעשטאנען מיט דער זון צוגלייך. ער איז געווען קליין אין וווּקס, ברייט אין דער ברוסט, שמאל אין די לענדן. ער האט געהאט א שויבער בלאנדע האר ווי פלאקס, בלויע אויגן, דינע ליפן, א שמאלן קין, א קורצע נאז ווי א גוי. ער איז שוין געווען נאענט צו די פערציק, אבער ער האט אויסגעקוקט פון דרייסיק. די פינגער פון די פיס זענען געווען שיעור נישט אזוי לאנג ווי אין די הענט און ער האט געקאנט מיט זיי שרייבן א שורה־גריזל און קלויבן ארבעס. דער גוף האט זיך געקאנט בויגן און ברעכן אין אלע זייטן. מ'האט אויף אים געזאגט, אז ער האט ווייכע ביינער און צענומענע געלענקען. אין לובלין האט ער זעלטן פארגעשטעלט, אבער יענע וואס האבן געזען זיינע קונצן האבן דערציילט פון אים ווונדער. ער איז געגאנגען אויף די הענט, געגעסן פייער, געשלונגען שווערדן, געמאכט קאזשעלקעס ווי א מאלפע. ער האט געהאט א צעטל קונצן, וואס קיינער האט נישט געקאנט נאכמאכן. מ'האט אים ביי נאכט פארמאכט אין א קאמער און אנגעהאנגען פון דרויסן א שלאס. אינדערפרי האט ער זיך ארומגעדרייט אין מארק. דער שלאס איז געבליבן גאנץ. ס'האט אפילו נישט געהאלפן, ווען מ'האט אים געבונדן הענט און פיס מיט א שטריק צי מיט קייטן. טייל האבן געזאגט, אז ער באנוצט זיך מיט כישוף און אז ער האט א היטל, וואס ווען מ'טוט עס אן, ווערט מען אן אומגעזעענער און מ'קאן דורכקריכן דורך א שפאלט. אנדערע האבן געטענהט, אז ס'איז אלץ אפנארעריי און פארבלענדעניש.

ער איז איצט אראפ פון בעט, נישט געוואשן קיין נעגל־וואסער, נישט געזאגט מודה אני. ער האט ארויפגעצויגן אויף זיך א פאר גרינע הויזן און רויטע שטעק־שיך. אויפן אויבערשטן טייל גוף האט ער אנגעטאן א שווארץ סאמעטן וועסטל מיט זילבערנע פינטעלעך. ער האט זיך נאריש געמאכט און זיך געשפילט ווי א יינגל. ער האט געפייפט און גערעדט צו די קאנארקעס, צו יקטנען דעם מאלפעלע, צו המנען דעם הונט און מעצאצען דער קאץ. אין הויף האט ער געהאט א גאנצע מענאזשעריע: צוויי פאוועס, אן ער און א זי, א פאר אינדיקעס, א גאנץ געווינדל קראליקעס. ער האט אפילו געהאט אין א שטייג א שלאנג, וואס מ'האט איר יעדן צווייטן טאג געמוזט געבן אויף אנבייסן א לעבעדיק מייזל.

owned a house and, with it, barns, silos, stables, a hay loft, a courtyard having two apple trees, even a garden where Esther grew her own vegetables. He lacked only children. Esther could not conceive. In every other way she was a good wife; she knew how to knit, sew a wedding gown, bake gingerbread and tarts, tear out the pip of a chicken, apply a cupping-glass or leeches, even bleed a patient. In her younger days she had tried all sorts of remedies for barrenness, but now it was too late—she was nearly forty.

Like every other magician, Yasha was held in small esteem by the community. He wore no beard and went to synagogue only on Rosh Hashonah and Yom Kippur; that is, if he happened to be in Lublin at the time. Esther, on the other hand, wore the customary kerchief and kept a Kosher kitchen; she observed the Sabbath and all the laws. Yasha spent his Sabbath talking and smoking cigarettes among musicians. To the earnest moralists who attempted to get him to mend his ways, he would always answer: "When were you in heaven, and what did God look like?"

It was risky to debate with him since he was no fool, knew how to read Russian and Polish, and was even well-informed on Jewish matters. A reckless man! To win a bet, he had once spent a whole night in the cemetery. He could walk a tightrope, skate on a wire, climb walls, open any lock. Abraham Leibush, the locksmith, had wagered five rubles he could make a lock that Yasha could not open. He had worked over it for months, and Yasha had picked it with a shoemaker's awl. In Lublin they said that if Yasha had chosen crime, no one's house would be safe.

His two days of lounging in bed were over, and that morning Yasha rose with the sun. He was a short man,

broad-shouldered and lean-hipped; he had unruly flaxen hair and watery blue eyes, thin lips, a narrow chin and a short Slavic nose. His right eye was somewhat larger than his left, and because of this he always seemed to be blinking with insolent mockery. He was now forty but looked ten years younger. His toes were almost as long and tensile as his fingers, and with a pen in them he could sign his name with a flourish. He could also shell peas with them. He could flex his body in any direction—it was said that he had malleable bones and fluid joints. He rarely performed in Lublin but the few who had seen his act acclaimed his talents. He could walk on his hands, eat fire, swallow swords, turn somersaults like a monkey. No one could duplicate his skill. He would be imprisoned in a room at night with the lock clamped on the outside of the door, and the next morning he would be seen nonchalantly strolling through the market place, while on the outside of the door the lock remained unopened. He could manage this even with his hands and feet chained. Some maintained that he practiced black magic and owned a cap which made him invisible, capable of squeezing through cracks in the wall; others said that he was merely a master of illusion.

Now he got out of bed without pouring water over his hands as he should have done, nor did he say his morning prayers. He put on green trousers, red house slippers, and a black velvet vest decorated with silver sequins. While dressing, he capered and clowned like a schoolboy, whistled at the the canaries, addressed Yoktan, the monkey; spoke to Haman, the dog, and to Meztotze, the cat. This was only part of the menagerie he kept. In the courtyard were a peacock and peahen, a pair of turkeys, a flock of rabbits, even a snake which had to be fed a live mouse every other day.

ס'איז געווען פאַר שבֿועות. דער פרימאָרגן האָט זיך געשטעלט אַ וואַרעמער. אסתרס גאָרטן איז שוין געווען פול מיט גרינע שפּראָצונגען. יאַשאַ האָט געעפֿנט די שטאַל, אַרומגעפּעטשלט די פערד. ער האָט טיף איינגעאָטעמט דעם ריח פֿון פערד־מיסט. ער האָט געפּוצט די פערדישע פעלן, זיי געקעמט מיט אַ קאַם. ער האָט געגעבן צו עסן די אַנדערע בעלי חיים. ס'האָט געטראָפֿן, אַז ער האָט זיך אומגעקערט פֿון וועג און איינס פֿון זיינע באַשעפֿענישן האָט געפֿעלט. אָבער דאָס מאָל איז קיין איינס נישט געפּגרט.

יאַשאַ האָט אַרומגעשפּאַנט אַ האָפֿערדיקער אַהין און צוריק. אין הייפֿל איז געוואַקסן גראָז און אַלערליי בלימעלעך: געלע, ווייסע, געפּינטלטע, מיט פּעדערלעך, וואָס זענען זיך צעפֿלויגן פֿון אַ בלאָז. אַרום אָפּטריט האָט דאָס אומקרויט און די שטעכלקעס דערגרייכט שיער נישט ביז צום דעכל. זומער־פֿייגעלעך האָבן געפֿלאַטערט, בינען האָבן געזשומעט, געפֿלויגן פֿון בלימל צו בלימל. אויף יעדן בלעטל, אויף יעדן שטענגל האָט געפֿויזעט אַ ווערעמל, אַ שלענגעלע, אַ מיק, — פּיצלעך ברואימלעך, וואָס מ'דערזעט זיי קוים מיטן אויג. יאַשאַ האָט זיך קיינמאָל נישט אויפֿגעהערט הידושן פֿון וואַנען נעמען זיי זיך? ווי אַזוי לעבן זיי? וואָס טוען זיי ביי נאַכט? און ווי באַלד זיי פּגרן אויס אין ווינטער, — פֿון וואַנען ווידמענען זיי זיך ווידער אין זומער? אין שענק האָט יאַשאַ געמאַכט דעם אָנשטעל פֿון אַ אַפּיקורס, אָבער ביי זיך אין האַרץ האָט ער געגלויבט אין גאָט. מ'האָט באַשיימפּערלעך געזען גאָטס האַנט אומעטום: אין יעדער פּרוכט, בליט, שטיינדל, זעמדל. אין פֿרימאָרגן האָבן די בלעטער פֿון די עפּלביימער, פֿייכטע פֿון טוי, אָפּגעלויכטן ווי פֿלעמלעך פֿון ליכט. הינטער דער שטאָט, אויף יענער זייט פֿון טייך ביסטושיק, האָבן זיך אויסגעשטרעקט די פֿעלדער מיט די גרינע זאַנגען, וואָס אין זעקס וואָכן אַרום וועלן זיי שוין זיין געל און גאָלדיק, גרייט צום שניט. ווער טוט עס אַלץ? — האָט יאַשאַ אָפֿט גערעדט צו זיך אַליין. — די זון, האַ? אויב אַזוי, איז אפֿשר די זון גאָט. אפֿילו אברהם אבינו האָט געהאַלטן אַז די זון איז גאָט איידער ער האָט דערקאָנט דעם יידישן גאָט. ער, יאַשאַ, האָט עס געלייענט ערגעץ אין אַ ספֿר...

ניין, ער איז נישט געווען קיין עם־האָרץ. דער פֿאָטער זיינער האָט געקאָנט לערנען. ער, יאַשאַ, האָט ייִנגלווייז געלערנט גמרא. נאָכן פֿאָטערס טויט האָט אַפֿילו אַ משכּיל אים איינגערעדט ער זאָל זיך נעמען צו דקדוק. אָבער שפּעטער איז ער, יעקלע, אַוועק מיט אַ וואַנדער־צירק. ער איז געבליבן האַלב ייִד, האַלב גוי, אָדער נישט קיין ייִד און נישט קיין גוי. ער האָט זיך געהאַט אויסגעאַרבעט אַן אייגענע אמונה: גאָט איז דאָ, אָבער ער האָט זיך צו קיינעם נישט אַנטפּלעקט. ער האָט קיינעם נישט געזאָגט וואָס מ'מעג און וואָס מ'טאָר נישט. גאָט איז אמת, אָבער יענע, וואָס רעדן אין זיין נאָמען זענען אַלע ליגנער...

ב

אין דער צייט וואָס יאַשאַ האָט זיך געפּאָרעט אין הויף, איז אסתר אויפֿגעשטאַנען און צוגעגרייט אָנבייסן: אַ פֿלאָם־פּלעצל מיט פּוטער און צוואָרעך, יונגע ציבעלע, ראש חודש־רעטעכלעך, אַ זיסע אוגערקע און קאַווע, וואָס זי אַליין האָט געמאָלן אין אַ קאַווע־מילעכל און פֿאַרבריט אין דער מילך. אסתר איז געווען אַ קליינע, אַ שוואַרצע, מיט אַ קורץ נעזל, אַ מיידלש פּנים און פּאָר שוואַרצע אויגן, וואָס ס'האָט פֿון זיי אַרויסגעקוקט אַ געמיש פֿון אַ שווער געמיט און אַ שעלמע, אַן אָפּטוערין, אַ חוזק־מאַכערין. ווען זי האָט געשמייכלט, האָבן אין די באַקן זיך באַוויזן חן־גריבלעך. די אויבערשטע ליפּ האָט זיך שטיפֿעריש פֿאַרשאַרצט און ס'האָבן זיך געוויזן דראָבנע ציינדלעך. מחמת זי האָט נישט געהאַט קיין קינדער האָט זי זיך נישט געחבֿרט מיט קיין ווייבער, נאָר מיט מיידלעך. זי האָט געהאַלטן אין וואַרשטאַט צוויי נייטאָרינס און זי האָט נישט אויפֿגעהערט מיט זיי זיך צו וויצלען און לאַכן. אָבער מ'האָט געזאָגט אויף אסתרן, אַז שטילערהייט וויינט זי. גאָט האָט געהאַט פֿאַרשלאָסן איר טראַכט. מ'האָט גערעדט, אַז אַ היפּשער טייל פֿון אירע פֿאַרדינסטן איז אַוועק פֿאַר אַלערליי בעל־מופֿתים און כּישוף־מאַכערינס. זי האָט זיך געהאַט אַרויסגעכאַפּט, אַז זי איז מקנא אפֿילו יענע מאַמעס, וואָס די קינדער זייערע ליגן אויפֿן בית עלמין...

איצט האָט אסתר צוגעטראָגן יאַשאַן דאָס אָנבייסן צום טיש. זי האָט זיך אַוועקגעזעצט קעגן אים אויף אַ ברעג בענקל, אים אָפּגעמאָסטן קרימלעך, פֿאַרשנדיק, נייגעריק. ווי לאַנג ער איז געווען מיד פֿון וועג האָט אסתר אים געלאָזט רוען. אָבער היינט אינדערפֿרי האָט די צורה זיינע עדות געזאָגט, אַז ער איז שוין געקומען צו זיך. דאָס אַרומפֿאָרן זיינס און די קונצנמאַכעריי האָט נישט צוגעלאָזט, אַז מאַן־און־ווייב זאָלן ווערן אַזוי היימיש און לייביק־צונויפֿגעוואַקסן ווי אַנדערע פּאָרפֿעלקער. זי האָט גערעדט צו אים פּרעמדלעך־קליגעריש.

It was a warm morning, just before Pentecost. Green shoots had already appeared in Esther's garden. Yasha opened the stable door and entered. He inhaled deeply the odor of horse-droppings and petted the mares. Then he curry-combed them and fed the other animals. Sometimes he returned from a trip to find one of his pets gone, but this time there had been no deaths.

He was in good spirits and he strolled about his property aimlessly. The grass in the courtyard was green, and a host of flowers grew there: yellow, white, speckled buds, and tufted blossoms that dispersed with every breeze. Brush and thistle reached almost to the roof of the outhouse. Butterflies fluttered this way and that, and bees buzzed from flower to flower. Every leaf and stalk had its inhabitant: a worm, a bug, a gnat, creatures barely discernible to the naked eye. As always, Yasha marveled at them. Where did they come from? How did they exist? What did they do in the night? They died in winter but, with summer, the swarms came again. How did that happen? When he was in the tavern, Yasha played the atheist but, actually, he believed in God. God's hand was evident everywhere. Each fruit blossom, pebble, and grain of sand proclaimed Him. The leaves of the apple trees were wet with dew and sparkled like little candles in the morning light. His house was near the edge of the city and he could see great fields of wheat which were green now but in six weeks would be golden-yellow, ready for the harvest. Who created all this? Yasha would ask himself. Was it the sun? If so, then perhaps the sun was God. Yasha had read in some holy book that Abraham had worshiped the sun before accepting the existence of Jehovah.

No, he was not illiterate. His father had been a learned man, and Yasha had even studied the Talmud as a boy.

7

After his father's death, he had been advised to continue his education, but instead had joined a traveling circus. He was half Jew, half Gentile—neither Jew nor Gentile. He had worked out his own religion. There was a Creator, but He revealed Himself to no one, gave no indications of what was permitted or forbidden. Those who spoke in His name were liars.

2

Yasha amused himself in the courtyard and Esther prepared his breakfast: a hard roll with butter and cottage cheese, scallions, radishes, a cucumber, and coffee which she had ground herself and which she brewed with milk. Esther was small and dark, had a youthful face, a straight nose, black eyes in which both joy and sorrow were reflected. There were even times when those eyes would sparkle mischievously. When she smiled her upper lip turned up playfully, revealing small teeth, and her cheeks dimpled. Since she was childless, she associated with the girls rather than with other married women. She employed two seamstresses with whom she was always joking, but it was said that when alone she wept. God had sealed her womb, as it is written in the Pentateuch, and it was rumored that she spent much of what she earned on quacks and miracle workers. Once she had cried out that she even envied those mothers whose children lay in the cemetery.

Now she served Yasha his breakfast. She sat opposite him on the bench and studied him—wryly, appraisingly, curiously. She never bothered him until he had had time to recover from his trip, but this morning she saw from his face that his period of recuperation was over. His being away so much had had its effect upon their relationship; they did not have the intimacy of long-married couples. Esther's small talk might have been exchanged with a casual acquaintance.

— נו, וואָס הערט זיך אויף דער וועלט?

— די אַלטע וועלט.

— וואָס איז מיט דיינע קונצן.

— די אַלטע קונצן.

— נו, און די שיקסעס זענען שוין אויך אַלט?

— קיין שום שיקסעס.

— מ׳ווייסט שוין. פאַר יעדער שיקסע, וואָס דו האָסט, וואָלט איך געוואָלט האָבן אַ שאָק רענדלעך.

— וואָס טויג דיר אַזויפיל רענדלעך? — האָט יאַשאַ געענטפערט ווײלעריש. ער האָט געקײַט דעם ביסן און געקוקט סיי אויף איר, סיי איבער איר. זי האָט אים שטענדיק חושד געווען, אָבער ער האָט קיינמאָל גאָרנישט צוגעגעבן. ער האָט איר יעדעס מאָל פאַרזיכערט, אַז ער האָט איין גאָט און איין ווייב. ער האָט איצט געטענהט צו איר:

— יענע, וואָס גיבן זיך אָפּ מיט נקבות, קאָנען נישט גיין אויף שטריק. זיי קאָנען קוים קריכן אויף דער ערד. דו ווייסט עס גאַנץ גוט.

— פון וואַנען זאָל איך וויסן? צוקאָפּנס בין איך דיר נישט געשטאַנען...

און זי האָט געשמייכלט מיט ליבשאַפט און מיט פאַרדרוס. מ׳האָט אים נישט געקאָנט היטן ווי אַנדערע מאַנסלייט. ער האָט מער פאַרבראַכט אויפן וועג ווי אין דער היים. ער האָט זיך באַגעגנט מיט אַלערליי פריצות, צעלאָזענע מיידן, פליאַסקעדריגעס. ער האָט אַרומגעוואָגלט ערגער ווי אַ ציגיינער. אַזאַ איינער איז הפקר ווי דער ווינט אין פעלד. אָבער דאַנקען גאָט, ער איז אַלע מאָל צוריקגעקומען צו איר, אסתרן. ער האָט איר יעדעס מאָל געבראַכט אַ מתנה. לויט ווי ער האָט זיך אומגעקערט אַן אויסגעהונגערטער נאָך איר לייב און לויט ווי ער האָט זי געקושט, געהאַלדזט און געפּרוווט זי אַנרעדן זי זאָל זיך אים איבערגעבן אין די אומריינע טעג, האָט מען געקאָנט מיינען, אַז ער פאַסט תעניתים. אָבער ווי קאָן אַ פרוי אָפּשאַצן דעם מאַנצבילשן אַפּעטיט? אסתר האָט נישט איינמאָל באַדויערט, וואָס זי האָט חתונה געהאַט מיט אַ קונצנמאַכער. ס׳וואָלט איר געווען וווילער ווען דער מאַן איז אַ שניידער, אַ שוסטער אָדער אַ קירזשנער, וואָס זיצט אַ גאַנצן טאָג אין וואַרשטאַט און מ׳זעט זיין יעדן טריט. אָבער זי האָט ליב געהאַט יאַשאַן מיט אַ גרויסער ליבשאַפט. זי פלעגט זאָגן, אַז ער איז איר מאַן און איר זון. ווען זי איז צוזאַמען מיט אים, איז ביי איר יעדער טאָג יום־טוב. דערצו פאַרדינט ער אַ סך, שפּאָרט נישט קיין געלט און העלפט אירע אָרעמע קרובים.

אסתר האָט געקוקט אויף אים ווי ער עסט. ס׳האָט זיך איר געדוכט, אַז ער טוט אַלץ אַנדערש ווי אַנדערע מענטשן. אין מיטן קייען האָט ער אויפגעהערט און זיך וועגן עפּעס פאַרטראַכט. דערנאָך האָט ער אַ נעם געטאָן אַן עק פאָדים און אַ פאַרחושטער געמאַכט אין אים קנופּן, משונה פלינק און אויף אַזאַ שטייגער, אַז צווישן יעדן קנופּ איז געבליבן דער אייגענער צווישנשייד. אסתר האָט אים יעדעס מאָל פונסנייַ אַ בליק געטאָן אין די אויגן, ווי צו דערקענען זיינע הינטערוועגלעך, אָבער זיין פּנים איז געבליבן פאַרשלאָסן. ער האָט געקלערט וועגן איין זאַך און געפּלוידערט וועגן עפּעס אַנדערש. ער האָט זעלטן גערעדט ערנסט, פאַרשוויגן זיינע פאַרדרוסן. ער האָט זיך געקאָנט אַרומדרייען מיט היץ און אסתר זאָל נישט דערקאָנען. אסתר האָט אים וויפל מאָל אויסגעפרעגט וועגן די קונצן זיינע, וואָס האָבן געשמט איבער גאַנץ פּוילן, אָבער ער האָט געענטפערט מיט האַלבע ווערטער אָדער מיט אַ וויץ. ער איז איר געווען סיי אויסטערליש נאָענט, סיי אויסטערליש פרעמד. זי איז דעריבער קיינמאָל נישט געוואָרן מיד פון באַטראַכטן זיין יעדן ריר, יעדן ניק, אויפכאַפּן זיין יעדעס וואָרט. אַפילו ווען ער האָט זיך געמאַכט נאַריש און געפּלאַפּלט ווי אַ דרדקי־קינד, האָבן די ווערטער זיינע אַלעמאָל געהאַט אַ מיין. טיילמאָל האָט זי באַנומען זיינס אַ זאָג, נאָכדעם ווי ער איז געווען אונטערוועגנס...

זיי זענען שוין געווען מאַן און ווייב קנאַפּע צוואַנציק יאָר. אָבער ער האָט מיט איר אַרומגעשטיפט ווי צומאָרגנס נאָך דער חופּה. ער האָט איר געטאָן אַ צי ביים קאָפּ־טיכל, אַ שנעל אין דער נאָז. ער האָט זי גערופן מיט ווילדע צונעמען: קילישע, פּאַמפּיכע, פּאַמעלעצימעס, תלישא קטנה, ברדלס, און מיט ווערטער פון כלי־זמר־לשון. ער האָט זיך אויסגעוויזן אַן אַנדערער ביי טאָג, אַן אַנדערער ביי נאַכט. טיילמאָל

"Well, what's new out in the great big world?"

"It's the same old world."

"And how about your magic?"

"It's the same old magic."

"What about the girls? Have there been any changes there?"

"What girls? There aren't any."

"No, no. Of course not. I just wish I had twenty silver pieces for every girl you've had."

"What would you do with such a vast amount of money?" he asked, winking at her. Then he returned to his food, chewing as he stared off into the distance beyond her. Her suspicions never left her, but he admitted to nothing, reassuring her after each trip that he believed in only one God and one wife.

"Those who run around with women don't walk tight ropes. They find it hard enough to creep around on the ground. You know that as well as I do," he argued.

"Just how could I know it?" she asked. "When you're on the road I don't stand at the foot of your bed."

And the smile that she gave him was a mixture of affection and resentment. He could not be watched over like other husbands—he spent more time on the road than at home, met all sorts of women, wandered further than a gypsy. Yes, he was as free as the wind, but, thank God, he always returned to her and always with some gift in his hand. The eagerness with which he kissed and embraced her suggested that he had been living the life of a saint during his absence, but what could a mere woman know of the male appetite? Often Esther regretted that she had married a magician and not some

9

tailor or cobbler who sat at home all day and was constantly in view. But her love for Yasha persisted. He was both son and husband to her. Every day that she spent with him was a holiday.

Esther continued to study him as he ate. Somehow he did things differently from the usual run of people. While he was eating, he would suddenly pause as if in deep thought, and then begin chewing again. Another of his odd habits was to dally with a piece of thread, idly tying knots in it, but so skillfully that an equal space would remain between each knot. Esther would gaze often into his eyes trying to penetrate their artifice, but his impassivity always defeated her. He concealed much, seldom spoke in earnest, always hid his vexations. Even if he were ill, he would walk around burning with fever, and Esther would be none the wiser. Frequently she questioned him about the performances which had made him famous throughout Poland, but he either dismissed her questions with a curt reply or evaded them with a joke. One moment he would be on the most intimate terms with her, and the next he would be equally remote, and she never grew tired of wondering about each move he made, each word, each gesture. Even when he was in one of his exuberant moods and babbled like a schoolboy, everything he said had meaning. Occasionally, it was only after he had left and was once more on the road, that Esther would understand what he had said.

They had been married twenty years, but he was still as playful with her as he had been on the first days after their wedding. He would tug at her kerchief, tweak her nose, call her ridiculous nicknames such as Jerambola, Pussyball, Goose Gizzard—musician's jargon, she knew. Days, he was one thing, and nights another. One mo-

איז ער

פון דער העלער הויט געוואָרן האָפערדיק, געקרייט ווי אַ האָן, געכרוקעט ווי אַ חזיר, געהירזשעט ווי אַ פערד. אַן אַנדער מאָל איז אים באַפאַלן אַ מרה שחורה. ס׳רוב איז ער געזעסן בײַ זיך אין שטיבל און זיך געעסקט מיט זײַן קלאָפּערגעצײַג: שלעסער, קייטן, שטריק, דראָטן, פּיילן, צוואַנגען, בענדלעך, וואָס מ׳ציט פון אויער, מײַזלעך פון וואַקס, קאָרטן, גורל־קוויטלעך, אַלערליי זאַכעלעך און שאַלמויזן. יענע, וואָס האָבן בײַגעוווינט זײַנע קונצן האָבן, ווײַזט אויס, גערעכנט, אַז אַלץ קומט אים אָן גרינג, אָבער אסתּר האָט וווּל צוגעזען ווי ער אַרבעט טאָג־און־נאַכט אויף די קונצשטיקלעך. ער האָט ערגעץ געכאַפּט אַ קראָ און זי געלערנט רעדן ווי אַ פּאַפּוגײַ. יקטנען דאָס מאַלפּעלע האָט ער צוגעוווינט צו רויכערן אַ ליולקע. ער האָט אַרײַנגעלאָזט אין אַרבל אַ לעבעדיק מײַזל און ס׳איז אַרויסגעקראָכן פון בוזעם. אסתּר האָט זיך אַלעמאָל געשראָקן ער זאָל זיך נישט איבעראַרבעטן, אַראָפּפאַלן אָדער אַ חיה זאָל אים נישט צעבײַסן. אַפילו בײַ נאַכט אויפן געלעגער האָט ער טיילמאָל געשאָסן מיט דער צונג, געקנאַקט מיט די פינגער פון די פיס. זי אַליין, אסתּר, האָט צוגעזען בײַ אים מעשׂים, וואָס האָבן געשמעקט מיט כּישוף.

ער האָט געזען אין דער פינצטער ווי אַ קאַץ. ער האָט געפונען פאַרלוירענע חפצים. ער האָט געטראָפן אירע, אסתּרס געדאַנקען. איינמאָל האָט זי געהאַט אַ מחלוקת מיט אַ נייטאָרין. ער, יאַשאַ, איז אָנגעפאָרן אין מיטן דער נאַכט און ווי נאָר ער האָט אויסגערעדט מיט איר אַ פּאָר ווערטער, האָט ער איר געזאָגט, אַז זי האָט זיך געקריגט מיט עמיצן. אַן אַנדער מאָל איז איר פאַרפאַלן געוואָרן דאָס קידוש־רינגל. זי האָט עס געזוכט אין

אַלע שפּאַלטן און לעכער, אָבער ס׳איז געהאַט אויסגערונען. ווען זי האָט אים דערציילט פון דעם טראָף, האָט ער זי צוגעפירט צום וואַסער־טון און איר געוויזן, אַז דאָס פינגערל ליגט אויפן באָדעם. אסתּר האָט שוין לאַנג געהאַט בײַ זיך אָפּגעפּאַסט, אַז זי וועט דעם מענטש נישט דערגיין. ער האָט געהאַט פאַרבאָרגענע כּוחות. ער האָט געהאַט מער סודות וויפל אַ מילגרוים — וואָס מ׳מאַכט איבער איר אַ שהחיינו אין ראש השנה — האָט קערנדלעך...

ג

בײַ ביילען אין שענק איז אין מיטן טאָג געווען ליידיק. ביילע האָט געדרימלט אין אַ הינטער־שטיבל. הינטערן בופעט איז געזעסן די קליינע מויד, ציפּע. דער דיל איז געווען פריש באַשאָטן מיט זעגעכץ. אויפן בופעט איז געלעגן אַ געבראָטענע גאַנדז, אַ שיסל געגליווערטער פוס, אַ האַלבע שיסל מיט געהאַקטער מילטש פון הערינג. אין איין קייבערל האָבן זיך געפונען אייער־קיכלעך, אין אַנדערן — געזאַלצענע פּלעצלעך. יאַשאַ דער קונצנמאַכער איז געזעסן בײַ אַ טיש מיט שמואל מוזיקאַנט. שמואל איז געווען העכער פון יאַשאַן — אַ גרויסער פאַרשוין מיט אַ שויבער שוואַרצע האָר, מיט שוואַרצע אויגן, באַקנבערדלעך און וואָנסעלעך. געקליידט האָט ער זיך אויפן רוסישן שטייגער: אין אַ שוואַרצער בלוזע, אַ פּאַס מיט אַ טראָלד, שטיוול מיט הויכע כאָלעוועס. שמואל האָט געהאַט פאַרבראַכט יאָרן אין זשיטאָמיר, געווען אַ כּלי־זמר בײַ אַ פּריץ. אַנטלאָפן איז שמואל פון דאָרט דערפאַר, ווײַל ער האָט געהאַט מחזוקות מיט דעם ווײַב פון עקאָנאָם. אין לובלין האָט מען אים געהאַלטן פאַר דעם בעסטן פידל־שפּילער אין שטאָט, אים גערופן אויף גבירישע חתונות. שמואל האָט זיך אָנגעשפּאַרט אָן דער וואַנט און פאַר אים איז געשטאַנען אַ קופּל ביר, וואָס מ׳ברויט פון האָבער. איין אויג האָט שמואל צוגעזשמורעט, מיט דעם אַנדערן האָט ער אַרײַנגעקוקט אין דער העלער משקה. ס׳האָט זיך געדוכט, אַז ער קווענקלט זיך: יאָ טרינקען, אָדער נישט טרינקען?

אויף אַ ברעקל פּלעצעלע איז געשטאַנען אַ גרויסע פליג מיט אַ גרין, גאָלדיק בייכל. ס׳האָט זיך געדוכט, אַז די פליג קאָן זיך אויך נישט אַנטשליסן: בלײַבן שטיין אָדער אַוועקפליִען?

יאַשאַ האָט נאָך נישט געהאַט פאַרזוכט פון זײַן קופּל. ער האָט באַטראַכט ווי די בלעזלעך שוים פּלאַצן איינציקווײַז און פון פולן גלאָז בלײַבט דרײַ פערטל. שווינדל, שווינדל, שוים, שוים! — האָט ער געמורמלט. שמואל האָט אים ערשט נאָר געהאַט דערציילט עטלעכע פון זײַנע אַוואַנטורעס מיט ווײַבער. צווישן איין געשיכטע און דער אַנדערער האָבן בײדע געשוויגן, נאָכגעטראַכט. יאַשאַ האָט ליב געהאַט צו הערן די דאָזיקע קיצלדיקע מעשׂיות; ער האָט אַליין אויך געהאַט אַ סך צו דערציילן; אָבער צוזאַמען מיט דער הנאה האָבן די דאָזיקע גליטשיקע עפּיזאָדן געבראַכט מיט זיך אַ נאַגעניש, אַ וואַקלעניש, אַן אומזיכערקייט. אויב אַזוי, זענען דאָך אַלע ווײַבער זונות. ווי באַלד אַזוי, וואָס געווינען מיר דאָ? וועמען נאַרן מיר אָפּ? נו, אָבער די מאַמע האָט נישט אָפּגענאַרט דעם טאַטן, און אסתּר איז אויך אַ כּשרע ייִדישע טאָכטער... געזאָגט האָט ער:

— וואָס איז דאָס פאַראַ נצחון? ס׳איז ווי דו וואָלסט גענומען אין פּלען אַ זעלנער, וואָס וויל זיך אונטערגעבן...

— מ׳דאַרף פון דעסטוועגן אָנטרעפן די מינוט.

ment he crowed elatedly like a rooster, squealed like a pig, whinnied like a horse, and the next was inexplicably melancholy. At home he spent most of his time in his room, occupied with his equipment: locks, chains, ropes, files, tongs, all sorts of odds and ends. Those who had witnessed his stunts spoke of the ease with which they were performed, but Esther had witnessed the days and nights spent perfecting his paraphernalia. She had seen him train a crow to speak like a man; watched him teach Yoktan, the monkey, to smoke a pipe. She dreaded his overworking or being bitten by one of the animals, or falling from the tightrope. To Esther he was all sorcery. Even at night, in bed, she would hear him clicking his tongue or snapping his toes. His eyes were those of a cat; he could see in the dark; he knew how to locate missing articles; he was even able to read her thoughts. Once she had had a quarrel with one of the seamstresses and Yasha, coming in late that night, had scarcely spoken to her before divining that she had had an argument that day. Another time she had lost her wedding ring and searched everywhere for it before she had told him of the loss. He had taken her by the hand and had led her to the water barrel where the ring lay at the bottom. She had long since come to the conclusion that she would never be able to understand all his complexities. He possessed hidden powers; he had more secrets than the blessed Rosh Hashonah pomegranate has seeds.

3

It was midday and Bella's tavern was almost deserted. Bella was dozing in a back room and the bar was tended by her small assistant, Zipporah. Fresh sawdust had been sprinkled on the floor, and roast goose, jellied calf's foot, chopped herring, egg cookies, pretzels, had been laid out on the counter. Yasha sat at a table with Schmul the Musician. Schmul was a large man with bushy black hair, black eyes, sideburns, and a thin mustache. He was dressed in the Russian manner: a satin blouse, tasseled belt, and high boots. For several years Schmul had worked for a Zhitomir nobleman, but having become involved with the wife of his patron's steward, had had to flee. Considered Lublin's most accomplished violinist, he always performed at the more exclusive weddings. This, however, was the period between Passover and Pentecost, a time of no weddings. Schmul had a mug of beer before him; he leaned against the wall, one eye screwed up, the other contemplating the beverage, as if debating whether to drink or not. On the table was a roll and on the roll a large golden-green fly, which also seemed unable to come to a decision: Should it fly off or not?

Yasha had not yet tasted his beer. He seemed entranced by the foam. One by one the bubbles in the brimming glass disintegrated until it was only three-quarters full. Yasha murmured, "Swindle, swindle, bubble, bubble." Schmul had just been bragging about one of his amorous adventures, and now at the end of one story and before the beginning of another, the men sat silently thoughtful. Yasha enjoyed listening to Schmul's stories; he could have replied in kind had he wished, but with the pleasure evoked by Schmul's story, came an inner gnawing, an ominous feeling of doubt. Let's assume he's telling the truth, Yasha thought, then who is deceiving whom? Aloud he said, "It doesn't sound like much of a triumph to me. You captured a soldier who wanted to surrender."

"Well, you've got to catch them at the right moment.

דאָ אין לובלין איז שווער. טוסט אַ קוק אויף אַ יאַלדעווקע. זי וויל דיך און דו ווילסט זי, אָבער ווי קאָן קומען די קאַץ איבערן וואַסער? ס'איז אַ חתונה, פול מיט מענטשן. שפּעטער גייט זי אַהיים מיטן מאַן און דו ווייסט אַפילו נישט וווּ זי וווינט. און אַז דו ווייסט, איז וואָס? זי האָט אַ מאַמע, מיט אַ שוויגער, מיט אַ שוועסטער, מיט שוועגערינס. דיר, יאַשעלע, איז גוט. אויף יענער זייט ראָגאַטקע איז די וועלט דיינע.

— פאָר מיט.

— וואָלסט מיך מיטגענומען, האַ?

— כ'וואָלט דיר אַפילו געצאָלט אַ פּענסיע.

— אָבער וואָס וועט זאָגן יענטל? אַז מ'האָט קינדער, איז מען מער נישט קיין פרייער פויגל... ווערסט לאַכן, ברודערל, נאָר כ'בענק נאָך מיינע יאַטן. אַז כ'פאָר ארויס אויף אַ פּאָר טעג, ווער איך משוגע פון בענקשאַפט. קאָנסט דאָס פאַרשטיין?

— כ'קאָן אַלץ פאַרשטיין.

— מ'בינדט זיך צו. ס'איז ווי דו וואָלסט גענומען אַ שטריק און זיך צוגעבונדן.

— וואָס וואָלסטו געטאָן ווען דיין ווייב טוט דאָס וואָס יענע קאַצאַפּיכע?

ביי שמואל מוזיקאַנט איז גלייך אָפּגעווישט געוואָרן דער האַלבער שמייכל.

— כ'וואָלט זי דערשטיקט. איז מיין נאָמען נישט שמואל!

ער האָט אַ נעם געטאָן דעם קופל און אויסגעטרונקען. ער האָט אַזוי אַרום ווי געפּרוּווט פאַרדעקן דעם צאָרן און די שרעק, וואָס די דאָזיקע ווערטער האָבן אין אים דערוועקט. יאַשאַ האָט אויך גענומען זופּן פון דעם ביר קליינע שלוקעלעך. אָט דאָס וואָס אַלע ווילן: — האָט ער גערעדט צו זיך — דאָס אייגענע ווייב זאָל זיין אַ צנועה, יענעמס ווייב — אַ נפקא. אָבער ווי אַזוי פירט מען דאָס אויס? מ'קאָן דאָך אַפילו אויסרעכענען אויפן פּאַפּיר, אַז ס'איז נישט געמאָלט... שוין אַ צייט ווי ער, יאַשאַ, איז אין קלעם. ער האָט געטראַכט וועגן די ענינים טאָג און נאַכט. דעם אמת געזאָגט, איז ער אַלעמאָל געווען גענייגט צו אַלערליי גריבלעניש, פאַנטאַזיעס, אויסטערלישע געדאַנקען; אָבער זינט ער האָט אָנגעהויבן די אַפערע מיט דער דאָזיקער עמיליאַן, איז אים דער קאָפּ געגאַנגען — ווי מ'זאָגט — אויף רעדער. ער איז געוואָרן אַ גאַנצער פילאָזאָף. ער האָט איצט נישט באַלד אַראָפּגעשלונגען דאָס ביר, נאָר ווי אָנגעטאַפּט די ביטערקייט מיט דער צונג, דעם גומען, דער שלונג. ער האָט ביז איצט געהאַט אָפּגעטאָן אַ סך ווילדע מעשים, איז געזונקען אין אַלערליי זומפּן און געמויזעכצער, אָבער די שטוב איז געבליבן ביי אים הייליק. ער האָט אַלע מוידן, אַלע שיקסעס גלייך געזאָגט, אַז ער איז אַ באַווייבטער און ער האָט נישט בדעה צו צעברעכן די היים. אָבער עמיליאַ פאַרלאַנגט פון אים ער זאָל מקריב זיין אַלץ: דאָס הויז, די אמונה... אַפילו די דאָזיקע קרבנות זענען נישט גענוג. ער מוז נאָך קריגן ערגעץ אַ גרויסע סומע געלט. אָבער ווי אַזוי? סיידן גנבענען... ניין, כ'מוז מאַכן אַן עק דערצו! — האָט יאַשאַ צו זיך געזאָגט. — וואָס פריִער, אַלץ בעסער!...

שמואל האָט גענומען דרייען דאָס וואָנסעלע און עס באַנעצן מיט שפּייעכץ ס'זאָל קריגן אַ שפּיצל.

— העי, דו, וואָס איז מיט דער מאַגדאַן?

יאַשאַ האָט זיך ווי אויפגעכאַפּט.

— וואָס זאָל זיין? ס'איז אַלץ ס'אייגענע.

— די מוטער לעבט?

— יאָ, זי לעבט.

— מאַגדאַ האָט זיך ביי דיר עפּעס אויסגעלערנט?

— אַ ביסל.

— וואָס אַ שטייגער?

— קאָן קוילערן אַ פעסל אויף די פיס. מאַכט קאָזשעלקעס.

— דאָס אַלץ?

— דאָס אַלץ.

— עמיץ האָט געבראַכט אַ צייטונג פון וואַרשע. זיי שרייבן וועגן דיר — פיף פאַף! זיי פאַרגלייכן דיך צו אַ קונצנמאַכער, וואָס איז געקומען אין הויף פון נאַפּאָלעאָן דעם דריטן. האָסט זיי דאַרט גוט פאַרבלענדט די אויגן, האַ?

יאַשאַ האָט זיך געטאָן אַ קרום. ער האָט נישט ליב געהאַט צו רעדן וועגן זיינע קונצן. ער האָט זיך אַ ווייל געשוּבט. כ'וועל אים אינגאַנצן נישט ענטפערן, האָט ער באַשלאָסן. אָבער געזאָגט האָט ער:

— ס'איז נישטאָ קיין פאַרבלענדעניש.

— וואָס זשע? דו שלינגסט שווערדן אויף אַן אמת?

— יאָ, אויף אַן אמת.

— דאָס קאָנסטו דערציילן דיין באָבען!

— געבראָטענער יאָלד, ווי אַזוי פאַרבלענדט מען עפּעס יענעמס די אויגן? — האָט יאַשאַ געטענהט. — האָסט געהערט אַ וואָרט פאַרבלענדעניש און דו זאָגסט נאָך. וואָס הייסט פאַרבלענדעניש? דו נעמסט אַריין די שווערד אין מויל. נישט אין בוזעם־קעשענע.

In Lublin it's not as easy as you think. You see some girl. She wants you, you want her—the problem is how can the cat climb the fence? Let's say you're at a wedding; when it's over she goes home with her husband and you don't even know where she lives. And even if you do know, what good is it? There's her mother, her mother-in-law, her sisters, and her sisters-in-law. You don't have such problems, Yasha. Once you're on the other side of the city gate, the world is yours."

"All right, come along with me."

"You'd take me?"

"I'll do more than that. I'll pay your expenses."

"Yes, and what would Yentel say? When a man has children, he's not free any more. You won't believe me, but I'd miss the kids. I leave town for a few days and I'm half crazy. Can you understand that?"

"I? I understand everything."

"Despite yourself, you get involved. It's as if you took a rope and tied yourself with it."

"What would you do if your wife carried on like the one you were telling me about?"

Schmul's face suddenly became serious. "Believe me, I'd strangle her," and he lifted the mug to his lips and drained its contents.

Well, he's no different from anyone else, Yasha thought as he sipped his beer. It's what we're all after. But how do you manage it?

For quite some time now Yasha had been involved in this very dilemma. It disturbed him day and night. Of course he had always been a soul-searcher, prone to fantasy and strange conjecture, but since the advent of Emilia, his mind was never quiet. He had evolved into a regular philosopher. Now instead of swallowing his beer, he rolled the bitterness around on his tongue, gums, and palate. In the past he had sowed every variety of wild oats, had tangled and disentangled himself on numerous occasions, but in some final sense his marriage had remained sacred to him. He had never concealed that he had a wife and he had always made it clear that he would do nothing that would jeopardize this relationship. But Emilia demanded that he sacrifice everything: his home, his religion—nor were these all that were required. Somehow or other he must raise a vast amount of money. But how could he accomplish that honestly?

No, I must end the thing, he told himself, and the sooner the better.

Schmul twirled his mustache and moistened it with saliva to get the ends nicely pointed. "How's Magda?" he asked.

Yasha woke from his reverie. "How should she be? She's just the same."

"Her mother still living?"

"Yes."

"Have you taught the girl anything?"

"Some things."

"What, for instance?"

"She can spin a barrel with her feet and do somersaults."

"Is that all?"

"That's it."

"Someone showed me a newspaper from Warsaw and there was a great to-do about you in it. What a fuss! They say you're as good as Napoleon the Third's magician. What sleight of hand, eh, Yasha? You really are a master of deception."

Schmul's words jarred him; Yasha did not like to discuss his magic, and for a moment he disputed with himself, finally deciding: I won't answer at all. But aloud he said, "I don't deceive anyone."

"No, of course not. You really swallow the sword."

"Of course I do."

"Go tell that to your grandma."

"You big simpleton, how can anyone deceive the eye? You happen to hear the word 'deception' and you keep repeating it like a parrot. Do you have any idea what the word means? Look, the sword does go down the throat and not into the vest pocket."

— ס׳מעסער גייט דיר אריין אין האלדז?

— יא, אין האלדז, אין מאגן.

— און בלייבסט לעבן?

— דערווייל לעב איך.

— ניין, יאשעלע, דאס קאן איך נישט גלויבן.

— מיר איז אלץ איינס...

יאשאן איז מיט א מאל געווארן איבערדריסיק. ס׳איז אים געווען קלאר, אז הינטער דער גאנצער ווילערישקייט איז דער שמואל, דער גרימפלער, א פראסטער יונג, וואס טראכט נישט מיט דעם אייגענעם מוח. זיי זעען און זיי גלויבן נישט די אייגענע אויגן, האט יאשא געטראכט מיט פארדרוס. וואס שייך דעם ווייבל זיינעם, דער יענטל, האט ער, יאשא, געוווסט וועגן איר עפעס, וואס ווען ער, שמואל, ווייסט עס, וואלט ער גלייך געקראגן די נכפה... נו, אבער יעדער איינער פארשוויגט עפעס. יעדער מענטש האט זיינע סודות. ווען די וועלט וואלט, א שטייגער, געוווסט וואס ס׳טוט זיך אפ מיט אים, יאשאן, וואלט מען אים שוין לאנג געהאט איינגעזעצט אין א משוגעים־הויז.

ד

ס׳איז צוגעפאלן דער אוונט. הינטער דער שטאט האט נאך אפשר געגליט די זון־זעצונג, אבער אין די שמאלע געסלעך מיט די הויכע געביידן איז געווארן טונקל. אין די געוועלבער האט מען אנגעצונדן ליכט, שערבעלעך, אייל־לעמפלעך, יידן זענען געגאנגען דאווענען מנחה און מעריב — אין לאנגע קאפאטעס, גראבע שטיוול, מיט חומשדיקע בערד. אין הימל האט זיך געוויזן דער מולד פון א לבנה: ראש חודש סיוון. ווי וויל די זון האט א גאנצן טאג געבאקן, זענען נאך געבליבן רעשטלעך פון די פאר־פסחדיקע בלאטעס. די רינשטאקן זענען איבערגעגאנגען מיט שטינקענדיק וואסער. ס׳האט געשמעקט מיט פערד־מיסט, קי־מיסט, פריש געמאלקענער מילך. פון יעדן קוימען איז אויפגעגאנגען א רויך. אין יעדער קיך האט געפלאקערט א פייער. באלעבאסטעס האבן געקאכט נאכטמאל: קאשע מיט יויך. אדער קאשע מיט שוואמען. יאשא האט זיך געזעגנט מיט שמואל מוזיקאנט און זיך געלאזט גיין אהיים. די וועלט איז געווען פול מיט צערודערונג. די פולישע צייטונגען אין ווארשע האבן טאג־איין טאג־אויס געשריבן פון מלחמות, רעוואלוציעס, קריזיסן. מ׳האט געטריבן יידן פון די דערפער. א סך יידן האבן אויסגעוואנדערט ערגעץ קיין אמעריקע. אבער אין לובלין האט מען אנגעטאפט די איינגעזעסנקייט. ס׳זענען דא געשטאנען שולן פון פאר כמעלניצקיס צייטן. אויף די בית־עולמס זענען געלעגן רבנים, מפרשים, פוסקים, קדושים, יעדער אונטער זיין מצבה אדער אוהל. ס׳זענען נאך דא געבליבן די פארצייטיקע פירעכצער. די ווייבער האבן געהאנדלט, די מאנסלייט האבן געלערנט תורה. כאטש ס׳איז געווען עטלעכע טעג צו שבועות, האבן די חדר־יינגלעך שוין באצייטנס געהאט באדעקט די פענצטער מיט רייזעלעך: אלערליי צאצקעלעך און שפיצעלעך אויסגעשניטן פון פאפיר ווי אויך — אויסגעבלאזענע אייער מיט קעפעלעך און עקעלעך פון פייגל, אויסגעקנעטן פון טייג. די פויערים האבן געהאט אנגעבראכט פון די דערפער די גרינסן, וואס מיט זיי באצירט מען די שטובן לכבוד דעם יום־טוב פון מתן תורה.

יאשא איז פארביי א בית מדרש, אריינגעקוקט. מ׳האט שוין, אפנים, געדאוונט מעריב. מ׳איז געשטאנען די שטילע שמונה עשרה. יידן, וואס דינען א גאנץ יאר גאט האבן געקלאפט די הערצער צו „חטאנו" און „פשענו". ווער ס׳האט אויפגעהויבן א האנט אין דער הויך און ווער ס׳האט פארגלאצט די אויגן. אן אלטער ייד אין א צייגענעם כאלאט און אין א היטל מיט א הויכער דענקע איבער צוויי קאפלען, איינס פון פארנט און איינס פון הינטן, האט זיך געהאלטן ביי דער ווייסער בארד, געזיפצט. אן איינציק יארצייט־ליכט האט געגלימערט אין שבעה נרות און דאס בית־מדרש איז געווען פול מיט שאטנס. יאשא איז געשטאנען א וויל ביי דער אפענער טיר, איינגעאטעמט די ריחות פון וואקס, חלב און נאך עפעס טוכלעס און מקום־קדושדיקס, וואס ער האט געדענקט פון קינדווייז אן. א גאנצע עדה יידן האבן גערעדט צו א גאט, וואס קיינער זעט אים נישט. ער האט געשיקט אויף זיי אונטערגענג, אומגערעטענישן, דלות, פאגראמען, אבער זיי האבן אים גערופן דערבארעמדיקער, גנעדיקער, און זיך אליין — דאס אויסדערוויילטע פאלק. יאשא האט נישט איין מאל מקנא געווען זייער גלויבן.

"The blade goes into your throat?"
"First the throat, and then the stomach."
"And you stay alive?"
"I have so far."
"Oh Yasha, please don't expect me to believe that!"
"Who gives a damn what you believe?" Yasha said, suddenly becoming weary. Schmul was nothing but a loud-mouthed fool who could not think for himself. They see with their own eyes but they don't believe, Yasha thought. As for Schmul's wife, Yentel, he knew something about her that would have driven that big blockhead insane. Well, everyone has something that he keeps to himself. Each person has his secrets. If the world had ever been informed of what went on inside of him, he, Yasha, would have long ago been committed to a madhouse.

4

The dusk descended. Beyond the city there was still some light, but among the narrow streets and high buildings it was already dark. In the shops, oil lamps and candles were lit. Bearded Jews, dressed in long cloaks and wearing wide boots, moved through the streets on their way to evening prayers. A new moon arose, the moon of the month of Sivan. There were still puddles in the streets, vestiges of the spring rains, even though the sun had been blazing down on the city all day. Here and there, sewers had flooded over with rank water; the air smelled of horse and cow dung and milk fresh from the udder. Smoke came from the chimneys; housewives were busy preparing the evening meal: groats with soup, groats with stew, groats with mushrooms. Yasha said goodbye to Schmul and started for home. The world beyond Lublin was in turmoil. Every day the Polish newspapers screamed war, revolution, crisis. Jews everywhere were being driven from their villages. Many were emigrating to America. But here in Lublin one felt only the stability of a long-established community. Some of the town's synagogues had been built as long ago as the time of Chmelnicki. Rabbis were buried in the cemetery, as well as authors of commentaries, legists, and saints, each under his tombstone or chapel. Old customs prevailed here: the women conducted business and the men studied the Torah.

Pentecost was still several days off, but the cheder boys had already decorated the windows with numerous designs and cutouts; there were also birds moulded out of dough and eggshells, and leaves and branches had been brought in from the countryside in honor of the holiday, the day on which the Torah had been given on Mount Sinai.

Yasha paused at one of the prayerhouses and glanced in. The worshipers were chanting the evening services. He heard a tranquil buzz; they were saying the Eighteen Benedictions. Pious Jews who served their Creator the year round beat their breasts, crying: "We have sinned"; "We have transgressed." Some raised their hands, others their eyes—heavenward.

A gabardined old man with a high crowned hat over two skullcaps, one behind the other, tugged at his white beard and moaned softly. Shadows danced on the walls to the flickering of the one memorial candle in the menorah. For a moment, Yasha lingered at the open door inhaling the mixture of wax, tallow, and something musty—something which he remembered from childhood. Jews—an entire community of them—spoke to a God no one saw. Although plagues, famines, poverty, and pogroms were His gifts to them, they deemed Him merciful and compassionate, and proclaimed themselves His chosen people. Yasha often envied their unswerving faith.

ער האט אפגעווארט א ווייל, זיך געלאזט גיין ווייטער. א לאמטערן־צינדער האט מיט א שטאנג אנגעצונדן די גאז־לאמטערן, אבער ס׳איז דערפון נישט געווארן ליכטיקער. ס׳האט זיך געדוכט, אז די פלעמלעך האבן קוים גענוג שיין צו באלייכטן זיך אליין. ס׳איז שווער געווען צו באנעמען פארוואס מ׳האלט נאך אפן די קראמען, ווייל מ׳האט אין ערגעץ נישט געזען קיין קונה. די קרעמערינס זענען געזעסן מיט די קאפקעלעך אויף די געגאלטע קעפ, געשטריקט מיט ספיזלען זאקן פאר די מענער, אדער קליידעלעך און לייבעלעך פאר אייניקלעך. יאשא האט זיי אלע געקאנט. זיי האבן חתונה געהאט צו פערצן אדער פופצן יאר; צו עטלעכע און דרייסיק זענען זיי געווארן באבעס. זיי האבן פריצייטיק גענומען אויף זיך די עלטער און זי האט זיי צעקנייטשט די פנימער, ביי זיי ארויסגעריסן די ציין, זיי באשאנקען מיט באבישער גוטמוטיקייט און ליבשאפט...

ער, יאשא, איז דא געווען א געבוירענער; דער טאטע און דער זיידע האבן געשטאמט פון דאנען, אבער ער איז געבליבן א פרעמדער — נישט בלויז דערפאר ווייל ער האט אראפגעווארפן דעם יאך פון ייִדישקייט, נאר ווייל ער איז גלאט א פרעמדער צווישן מענטשן — אזוי דא, אזוי אין ווארשע, צווישן ייִדן, צווישן גויים. זיי אלע זענען איינגעזעסענע, ער איז א וואנדערער. זיי האבן קינדער און קינדס קינדער, ער וועט קיינעם נישט איבערלאזן נאך זיך. זיי האבן א גאט, צדיקים, פירער; ער האט גארנישט אחוץ זיינע ספקות. זיי ריכטן זיך צו קומען נאכן טויט אין גן־עדן, אבער ער איז פול מיט פחד פארן יום המיתה. וואס איז דארט אויף יענער זייט? איז דא א נשמה? און וואס ווערט פון איר, ווען זי פארלאזט דעם גוף? ער, יאשא, האט פון קליינערהייט אן זיך אנגעהערט אלערליי מעשיות וועגן דיבוקים, שדים ווילקאלאקעס, לאפּיטוטן. אין זיין אייגן לעבן האבן געטראפן זאכן נישט אויסצוטייטשן על פי דרך הטבע. אבער וואס איז דערפון געדרונגען? ער ווערט אלץ פארווירטער און אפגעזונדערטער. ס׳ארבעטן אין אים כוחות און תאוות, וואס שרעקן אים אליין...

ער איז געגאנגען און אין דער פינצטער האט געשוועבט פאר אים עמיליאס פנים: לענגלעך, שווארץ־חנעוודיק, מיט ייִדיש־שווארצע אויגן, מיט א גוייש־קורצער נאז, מיט חן־גריבלעך אין די באקן, מיט א מידלשן שטערן, די האר פארקעמט ארויף. איבער דער אויבערשטער ליפ האט געשפראצט א טונקעלער פוך. זי האט געשמייכלט האלב־שעמעוודיק, האלב־דרייסט, געקוקט אויף אים פארשנדיק, פרעגנדיק, ווי א וועלט־דאמע, ווי א שוועסטער. ער האט געהאט א פארלאנג אויסצושטרעקן די האנט און פרווון זי אנטאפן. האט ער, יאשא, אזא שטארקע פאנטאזיע? אדער איז דאס א וויזיע? איר אפבילד האט זיך גערוקט אויף הינטערווייִלעכן ווי אין א קלויסטער־בילד בעת א פראצעסיע. ער האט געזען אייִנצלהייטן אין איר פריזור, אין די שפיצן ארום איר האלדז, אין די אויערינג אין אירע לעפלעך. ער האט געהאט א באגער א רוף צו טאן איר נאמען. ער, יאשא, האט שוין געהאט געפירט ווער ווייסט וויפל ליבעס. אבער דאס מיט דער עמיליאן איז געווען אנדערש, זי איז אים נישט ארויס פון זין. ער האט געגארט נאך איר אויף דער וואך און אין שלאף. איצט, אז ער איז געהאט אויסגעשלאפן די אונטערוועגישע מאטקייט, האט ער זיך קוים געקאנט דערוווארטן ביז דער שבועות וועט אריבער און ער וועט זיין צוריק אין ווארשע. ער האט געהאט געפרווט אויסלאדן די באגערן אין אסתרן, אבער די לוסט איז דערפון נישט געווארן פארמינערט...

ער האט זיך אנגעשטויסן אן עמיצן. ס׳איז געווען כאזקעלע דער וואסער־טרעגער, מיט צוויי עמערס אויף א פאר כאנדרעס. ער האט אויפגעטויכט ווי פון דער ערד. די רויטע בארד זיינע האט געכאפט פון ערגעץ א שיין ליכט.

— כאזקעלע, דאס ביסטו?

— ווער דען?

— אזוי שפעט טראגסטו וואסער?

— מ׳דארף פארדינען אויף יום־טוב.

יאשא האט א זוך געטאן אין קעשענע. ער האט ארויסגענומען א זילבערנעם צוואנציקער.

— נא.

כאזקעלע האט נישט אויסגעשטרעקט די האנט.

— וואס עפעס? כ׳נעם נישט קא׳ נדבות.

— ס׳איז נישט קיין נדבה. ס׳איז פאר דיין ייִנגל ער זאל זיך קויפן א פוטער־קיכל.

— נו, א שיינעם דאנק.

און כאזקעלעס ראציקע פינגער האבן זיך א ווייל געפלאנטערט אין יאשאס.

He stood there for a moment before continuing. The streetlamps were lit but it made little difference. They scarcely illumined their own darkness. Since there were no customers in sight, it was hard to understand why the shops remained open. Kerchiefs on their shaven skulls, the shopwomen sat darning their men's socks or sewing little aprons and undershirts for their grandchildren. Yasha knew them all. Married at fourteen or fifteen, they had become grandmothers in their thirties. Old age, prematurely invited, had puckered their faces, stolen their teeth, and left them benign and affectionate.

Though Yasha, like his father and grandfather, had been born here, he remained a stranger—not simply because he had cast off his Jewishness but because he was always a stranger, here and in Warsaw, amongst Jews as well as Gentiles. They were all settled, domesticated—while he kept moving. They had children and grandchildren; there were none for him. They had their God, their saints, their leaders—he had only doubt. Death meant Paradise to them, but to him only dread. What came after life? Was there such a thing as a soul? And what happened to it after it left the body? Since early childhood he had listened to tales of dybbuks, ghosts, werewolves, and hobgoblins. He, himself, had experienced events unexplained by natural law, but what did it all mean? He became increasingly confused and withdrawn. Within him, forces raged; passions reduced him to terror.

In the darkness as he walked, Emilia's face loomed before him: narrow, olive-skinned, with black Jewish eyes, a Slavic turned-up nose, dimpled cheeks, a high forehead, the hair combed straight back, a dark fuzz shadowing the upper lip. She smiled, shy and lustful at once, and eyed him with an inquisitiveness both worldly and sisterly. He wanted to put out his hand to touch her. Was his imagination so vivid, or was this truly a vision? Her image moved backwards like a holy placard in a religious procession. He saw details of her coiffure, the lace around her neck, the earrings in her ears. He yearned to call her by name. None of his past affairs could compare with this one. Asleep and awake, he hungered for her. Now that fatigue had left him he could scarcely wait for the Pentecost to pass so that he could be with her in Warsaw again. He had not assuaged his passion through Esther, though he had tried.

Someone jostled him. It was Haskell, the water bearer, with two buckets of water on his yoke. He seemed to have sprung out of the earth. The red beard picked up glints of light from somewhere.

"Haskell, is it you?"

"Who else?"

"Isn't it late to carry water?"

"I need money for the holidays."

Yasha rummaged in his pocket, found a twenty-groschen piece. "Here, Haskell."

Haskell bristled. "What's this? I don't take alms."

"It's not alms, it's for your boy to buy himself a butter-cookie."

"All right, I'll take it—and thanks."

And Haskell's dirty fingers intertwined for a moment with Yasha's.

יאשאַ איז צוגעקומען צו דעם הויז ווו ער האָט געוווינט, געכאַפּט אַ בליק אין פענצטער. די צוויי נייטאָרינס האָבן גענייט וועש פאַר אַ כלה. די פינגער מיט די פינגערהוטן האָבן גיך געצויגן דעם נאָדל־פאָדים. איינע איז געווען אַ רויטע. די האָר אירע האָבן אַראָפּגעלויכטן קעגן לאָמפּ ווי פייער. אסתר האָט זיך געפּאָרעט ביים אויוון, צוגעלייגט סאָסנע־צווייגלעך צום דרייפוס, ווו ס'האָט זיך געקאָכט דאָס נאַכטמאָל. אין מיטן שטוב איז געשטאַנען אַ מולטער טייג, איבערגעדעקט מיט שמאַטעס און אַ קישן. דאָס האָט אסתר שוין באַצייטנס געגרייט פּוטער־קיכלעך און באַקן אויף שבועות. וועל איך זי קאָנען איבערלאָזן? — האָט יאשאַ זיך געפרעגט אין געדאַנק. — זי איז געווען די אַלע יאָרן מיין איינציקער אָנשפּאַר. ווען נישט זי מיט איר געטריישאַפט, וואָלט איך שוין לאַנג געווען ווי אַן אָפּגעריסן בלאַט אין ווינט...

ער איז נישט באַלד אַריין אין שטוב, נאָר פאַרביי דאָס פּאָדערהייזל, אַרויס אויפן הויף אַ קוק צו טאָן אויף די פערד. ער האָט זיך געלאָזט צוגיין צו דער שטאַל. דער הויף איז געווען ווי אַ שטיק דאָרף אין מיטן שטאָט. דאָס גראָז איז געווען נאַס פון טוי. די עפּל אויף די עפּל־ביימער זענען נאָך געווען גרין און אומצייטיק, אָבער זיי האָבן שוין אַרויסגעגעבן עפּלשע גערוכן. דער הימל האָט דאָ געהויערט נידריקער, געדיכט באַזייט מיט שטערן. אַזוי ווי יאשאַ איז אַריין אין הויף, האָט אַ שטערן זיך ערגעץ אָפּגעריסן אין די הויכענישן, געטאָן אַ פאַל און אַ ווייל איבערגעלאָזט נאָך זיך אַ פייערדיקן צייכן. די לופט איז געווען סיי זיס, סיי האַרב, פול מיט שאָרכעניש, טועניש, אַ גרילצעניש, וואָס איז צו מאָל אַריבער אין אַ קלינגעניש. פעלד־מייז זענען געלאָפן אַהין און צוריק. מוילוואָרפן האָבן דאָ געהאַט אָנגעגראָבן בערגלעך. אויף די צווייגן פון די ביימער און אונטער די דעכער פון די שאָפעס און קאַמערן האָבן פייגל אויסגעבויט נעסטן. אויפן היי־בוידעם זענען געשלאָפן הינער. די עופות האָבן יעדן אָוונט ביז שפּעט געהאַט שטילע סכסוכים וועגן ערטער אין קאָטוך. יאשאַ האָט טיף איינגעאָטעמט. ס'איז געווען אויסטערליש צו וויסן, אַז יעדער שטערן איז גרעסער פון דער ערד און מיליאָנען מייל די הויך, און אַז ווען מ'זאָל גראָבן דאָ אין דער ערד אַ טיפן גרוב אויף טויזנטער מייל, קאָן מען זיך דערגראָבן ערגעץ קיין אַמעריקע. יאשאַ האָט געעפנט דאָס טירל פון דער שטאַל. די פערד זענען געשטאַנען נאַכטיש גרויסע, איינגעהילט אין טונקלקייט, סודות. אין די גרויסע אויגן פול מיט שוואַרצאַפּל האָבן זיך אָפּגעשלאָגן פּיצלעך גאָלד אָדער פייער. יאשאַ האָט זיך דערמאָנט וואָס דער טאַטע עליו השלום האָט אים געזאָגט: אַז חיות זעען שדים... ער אַליין, יאשאַ, האָט געהאַט סימנים, אַז גאָטס באַשעפענישן טרעפן געדאַנקען, וויסן די לוינעס פון מענטשן, זעען פאָרויס אַלערליי קאַטאַסטראָפעס און טויט־פאַלן. ער, יאשאַ, האָט זיי אַפילו געקאָנט היפּנאָטיזירן... קאַרע האָט געטאָן אַ שאָקל מיטן ווידל און אַ שטויס מיטן פוס. ס'האָט זיך געצויגן פון איר צו אים אַ וויל חיהשע ליבשאַפט...

ה

אין שבועות זענען אַלע שולן, בתי־מדרשים, חסידים־שטיבלעך געווען געפּאַקט. גאַנץ לובלין האָט געדאַוונט. אַפילו אסתר האָט אָנגעטאָן דעם הוט, וואָס זי האָט זיך געמאַכט צו דער חתונה, גענומען אַ קרבן מנחה־סידור, אַ גאָלד־געלייטשטע תחינה און איז אַוועק אין ווייבער־שול. אָבער יאשאַ איז געבליבן אין דער היים. ווי באַלד גאָט ענטפערט נישט, — צו וואָס רעדן צו אים? יאשאַ האָט געהאַט מיטגעבראַכט מיט זיך פון וואַרשע אַ דיק בוך אין פּויליש וועגן נאַטור־וויסנשאַפט, און ער האָט דערין אַריינגעקוקט. ס'איז דאָרט אַלץ געווען אויסגעקלערט: דאָס געזעץ פון גראַוויטאַציע, ווי אַזוי יעדער מאַגנעט האָט אַ נאָרד־פּאָל און אַ זיד־פּאָל, ווי אַזוי צוויי עלעקטריזירטע קערפּערס פון אייגענעם סאָרט שטויסן זיך אָפּ און פון פאַרשידענע סאָרטן — ציִען זיך צו. ס'איז אַלץ געווען אויסגעטייטשט: ווי אַזוי אַ שיף שווימט, ווי ס'אַרבעט אַ הידראָולישע פּרעס. ווי אַזוי אַ בליץ־אָפּלייטער ציט צו אַ בליץ און ווי אַזוי דאַמף טרייבט אַ לאָקאָמאָטיוו. אַחוץ דעם וואָס די נאַטור־געזעצן זענען גלאַט אינטערעסאַנט, האָט ער, יאשאַ, דאָס אַלץ געדאַרפט וויסן פאַר זיינע קונצן. ער איז יאָרן־לאַנג געגאַנגען אויף אַ שטריק, אָבער ער האָט אַליין נישט געוווּסט, אַז דאָס האָט ער מאַנעווורירט צו האַלטן דעם שווערפּונקט פון זיין קערפּער איבער דער שטריק. דאָס בוך האָט קלאָר געמאַכט אַ סך זאַכן; אָבער נאָכן לייענען זענען געבליבן אַ סך קשיות. פאַרוואָס ציט צו די ערד אַ שטיין? וואָס איז זי, די גראַוויטאַציע? און פאַרוואָס ציט־צו אַ מאַגנעט אייזן און נישט קופּער? און וואָס איז עלעקטריע? און פון וואַנען נעמט זיך דאָס אַלץ, דער הימל, די ערד, די זון, די לבנה, די שטערן? אין דעם בוך איז געווען דערמאָנט אַ טעאָריע פון קאַנט און לאַפּלאַס וועגן דעם ווי אַזוי ס'איז אַנטשטאַנען דער זון־סיסטעם, אָבער עפּעס האָט זיך עס נישט געלייגט אויפן שכל. עמיליאַ האָט אים, יאשאַן, געהאַט מיטגעגעבן אַ בוך פון אַ פּראָפעסאָר פון טעאָלאָגיע וועגן דער קריסטלעכער רעליגיע, אָבער די געשיכטע מיט יעזוסעס געבוירן ווערן פון רוח הקודש און די דריי־איינקייט פון גאָט, פאָטער זון, איז אים, יאשאַן, פאָרגעקומען נאָך אויסטערלישער ווי די מופתים, וואָס חסידים דערציילן פון זייערע רביים. ווי קאָן זי גלויבן דערין? — האָט ער זיך געפרעגט. — ניין, זי מאַכט זיך. זיי מאַכן זיך אַלע. אַ גאַנצע וועלט שפּילט אַ קאָמעדיע, ווייל מ'שעמט זיך צו זאָגן, אַז מ'ווייסט נישט...

Yasha came to his house and looked into the window. The seamstresses were working on a trousseau for a bride. The thimbled fingers sewed swiftly. In the lamplight, a seamstress' red hair seemed aflame. Esther bustled around the stove, adding pine twigs to the tripod on which the supper was cooking. A trough of dough in the center of the room was covered with rags and a cushion; Esther was about to bake a batch of butter-cookies from it for the Pentecost. Can I leave her? Yasha thought. During all these years she's been my only support. Were it not for her devotion, I would have long since drifted like a leaf in a windstorm. . . .

He did not go immediately into his rooms, but walked down the corridor into the courtyard to look in on the mares. The courtyard was like a patch of country in the midst of a city. The grass was dewy, the apples green and raw, but already fragrant. The sky here seemed lower, more dense with stars. As Yasha walked into the courtyard, a star somewhere in space detached itself and plummeted, trailing a fiery wake. The air smelled half-sweet, half-acrid, alive with rustlings, ferment, and crickets' chirping—which, every once in a while became a loud ringing. Field mice scurried about. Moles had burrowed humps in the ground, birds' nests were in the branches of trees, in the barn, and the roof-eaves. Chickens dozed in the hayloft. Each night the fowl bickered quietly over the disputed porch-space. Yasha breathed deeply. Strange, that every star was larger than the earth, and millions of miles beyond it. If one were to dig a ditch thousands of miles deep into the earth, one would come up in America. . . . He opened the stable-door. The horses loomed mysteriously, shrouded in the darkness. The pupil-filled eyes were flecked with gold or fire. Yasha recalled what his father—blessed be his memory—had told him: that animals could see the forces of evil. Kara swished her tail and pawed the earth. A gripping animal devotion exuded from the mare to her master.

5

All the temples, prayerhouses and Hasidic assembly rooms were jam-packed for the Pentecost. Even Esther put on the hat she had made for her wedding, took her gold-engraved prayer book and headed for the women's synagogue. But Yasha remained at home. Since God did not answer, why address Him? He began to read a thick Polish book on the Laws of Nature that he had bought in Warsaw. Everything was explained therein: the law of gravity, how each magnet had a north and a south pole, how likes repelled and opposites attracted. It was all here: why a ship floated, how a hydraulic press operated, how a lightning rod drew the lightning, how steam moved a locomotive. This information was as vital to Yasha professionally as it was interesting. He had been walking the tightrope for years without knowing that he had stayed up only because he managed to balance the center of his gravity directly over the rope. But after he had finished this illuminating book, many questions remained unanswered. Why did the ground pull the rock to it? What, actually, was gravity? And why did a magnet attract iron but not copper? What was electricity? And from where had it all come: the sky, the earth, the sun, the moon, the stars? The book mentioned Kant's and Laplace's theory of the solar system, but somehow it did not ring true. Emilia had presented Yasha with a volume on the Christian religion written by a professor of theology, but the story of the immaculate conception and the explanation of the trinity—the Father, the Son, and the Holy Ghost—seemed to Yasha even more unbelievable than the miracles which the Hassidim attributed to their rabbis. How can she believe this? he asked himself. No, she only pretends. They all pretend. The whole world acts out a farce because everyone is ashamed to say: I do not know.

He paced back and forth. His thoughts were always stimulated when he was alone in the house, while others were at temple. How had it come about? His father had been a pious Jew, an impecunious hardware-dealer. His mother had died when Yasha was seven and the father had not remarried; the boy had had to raise himself. He would go to cheder one day, skip the next three days. An abundance of locks and keys were to be found in his father's store and Yasha had been curious about them. He would fumble and fuss with a lock until it opened without a key. When magicians came to Lublin from Warsaw and other big cities, Yasha would follow them from street to street, observing their tricks, and later he would attempt to duplicate them. If he saw someone do a card trick, he would play around with a deck of cards until he mastered it. He watched an acrobat walk the tightrope and went home promptly to try it. After falling, he would mount again. He scampered over roof-tops, swam in deep water, leaped from balconies (into straw discarded from mattresses before Passover), but somehow nothing harmed him. He cheated in his prayers and desecrated the Sabbath, but continued to believe that a guardian angel watched and protected him from danger. Despite his reputation as an unbeliever, rascal, and savage, a respectable girl, Esther, had fallen in love with him. He roamed about with a circus, a bear trainer, even with a Polish wandering troupe which performed in firehouses, but Esther waited for him patiently, forgiving all his peccadilloes. It was because of her that he had his home, his estate. The knowledge that Esther awaited him had fired him with the ambition to raise his station, to aspire to the Warsaw circus, and the summer theaters, to become famous throughout Poland. He was no street performer now, who drags about with an accordion and a monkey—he was an artist. The newspapers hailed him, called him a master, a great talent; noblemen and *grand dames* came backstage to greet him. Everyone said that had he lived in Western Europe, he would be world famous by now.

The years had passed but he could not say where. At times he felt as if he were still a boy, at other times he seemed a hundred years old. He had taught himself Polish, Russian, grammar, and arithmetic; he had read textbooks on algebra, physics, geography, chemistry, and history. His mind was crammed with facts, dates, information. He remembered everything, forgot nothing. One glance determined a person's character for him. Someone need only open his mouth and Yasha would know what was about to be said. He could read while blindfolded, was expert at mesmerism, magnetism, and hypnotism. But what was happening between Emilia—a high-born professor's widow—and himself, was something different. It was not he who had magnetized her, but the other way around. Although they were miles apart, she never left him. He felt her gaze, heard her voice, inhaled her aroma. He was tense as though walking the tightrope. As soon as he went to sleep, she would come to him—in spirit, but vibrantly alive, whispering sweet nothings, kissing, embracing, showering him with affection and, strangely enough, her daughter, Halina, would be there too.

The door opened and Esther came in, prayer-book in one hand, the train of her silken gown, with the tucks and stripes, in the other. Her feathered hat reminded Yasha of the first Saturday after the wedding, when Esther, the bride, had been led to the temple. Her eyes

יאשא האט ארומגעשפאנט אהין און צוריק. דאס זיין אליין אין הויז, בעת די גאנצע שטאט איז אין שול האט דערוועקט אין אים אלערליי מחשבות. ווי אזוי איז דאס אלץ געשען? דער טאטע איז געווען א פרומער ייד, אן ארעמער אייזן־קרעמער. די מוטער איז אים, יאשאן, אפגעשטארבן, ווען ער איז אלט געווען זיבן יאר. דער פאטער האט נישט חתונה געהאט. ער, יעקלע, האט זיך אליין אויפגעצויגן. איין טאג איז ער געגאנגען אין חדר, דריי טאג נישט. אין טאטנס געוועלב האבן זיך געוואלגערט שלעסער, שלעסלעך, און ער, יעקלע, האט באלד פון אנהייב געהאט א נייגער דערצו. ער האט אזוי לאנג געדרייט מיט א שלאס און גענישטערט, ביז ער האט אים געעפנט אן א שליסל. קונצנמאכערס זענען געקומען קיין לובלין פון ווארשע, פון אנדערע גרויסע שטעט, און ער, יעקלע, איז זיי נאכגעגאנגען פון גאס צו גאס, נאכגעקוקט אלע זייערע חידושים, געפרווט זיי נאכטאן. ער האט געזען עמיצן ווייזן קונצן מיט קארטן און ער האט אזוי לאנג געטאשט דאס פעשל קארטן, ביז ער איז דערגאנגען דעם טריק. ער האט בייגעווינט ווי א צירק־טענצער האט זיך געגליטשט אויף א שטריק און ער איז באלד אוועק אהיים יענעם נאכטאן. ער איז אראפגעפאלן, אבער ער האט באלד ווידער געפרווט. ער האט געקלעטערט איבער דעכער, געשפרונגען פון באלקאנען (פאר פסח ווען מ׳הוארפט ארויס דאס שטרוי פון די שטרויזעק), אבער עפעס איז אים קיין מאל נישט געשען קיין שאדן. ער האט אפגענארט מיטן דאווענען, געהאלטן שבת מוקצה, אבער דערביי האט ער געגלויבט, אז א מלאך גייט אים נאך, היט אים אויס פון יעדער שטרויכלונג. ער, יעקלע, אדער יאשא, ווי מ׳האט אים גערופן שפעטער, האט געקראגן א נאמען פון א שייגעץ, אן עכברוש, א פרא־אדם, אבער אן ארנטלעך מיידל, אסתר, האט זיך אין אים איינגעליבט. ער האט זיך ארומגעשלעפט מיט א צירק, א בערן־טרייבער, אפילו מיטגעפארן מיט א פוילישער וואנדערטרופע, וואס האט געשפילט טעאטער אין די שאפעס פון פייער־לעשער, אבער אסתר האט געדולדיק אויף אים געווארט, אים פארגעבן אלע זיינע ווילדקייטן. דאס האט ער איר צו פארדאנקען, וואס ער האט א הויז, א היים. דערפאר ווייל ער האט געוווסט, אז אסתרווארט אויף אים, האט ער געהאט די אמביציע צו שטייגן העכער, אנצוקומען אין ווארשעווער צירק, אין די זומער־טעאטערס, צו קריגן א נאמען אין פוילן. ער איז איצט מער נישט קיין קונצנמאכער, וואס וואגלט ארום מיט א קאטערינקע און א מאלפע, נאר אן ארטיסט. מ׳שרייבט וועגן אים אין די גאזעטן, מ׳רופט אים קינסטלער, מייסטער; פריצים און רייכע דאמען קומען אים באגריסן הינטער די קוליסן. אלע זאגן דאס אייגענע: אין אייראפע וואלט ער געווארן רייך און בארימט...

די יארן זענען געהאט אריבער און ער האט רעכט נישט געוווסט ווו זיי זענען אהינגעקומען. טיילמאל האט זיך אים געדוכט, אז ער איז נאך א ייִנגל. אן אנדער מאל האט זיך אים אויסגעדוכט, אז ער דארף שוין אלט זיין הונדערט יאר... ער האט פון זיך אליין זיך אויסגעלערנט פויליש, רוסיש, גראמאטיק, אריטמעטיק. ער האט געהאט טעקסט־ביכער וועגן אלגעברע, פיזיק, געאגראפיע, כעמיע, היסטאריע. דער קאפ זיינער איז פול מיט פאקטן, ידיעות, דאטעס. ער געדענקט אלץ, פארגעסט גארנישט. ער קוקט אן א מענטש און דערקאנט זיין כאראקטער. עמיץ עפנט די ליפן און ער, יאשא, ווייסט שוין וואס יענער גייט זאגן. ער קאן טרעפן געדאנקען, לייענען מיט פארבונדענע אויגן, האט אויסשטודירט מעסמעריזם, מאגנעטיזם, היפנאטיזם... נו, אבער דאס וואס ס׳קומט פאר צווישן אים און דער עמיליאן, אן אלמנה נאך א פראפעסאר, א דאמע פון הויכן פוילישן אפשטאם, איז גאר עפעס נייעס. אנשטאט ער זאל זי מאגנעטיזירן, האט זי אים מאגנעטיזירט. ער איז צענדליקער מייל ווייט פון איר, אבער זי איז מיט אים די גאנצע צייט. ער שפירט איר בליק, הערט איר קול, אטעמט איין איר אראמאט. ער איז כסדר געשפאנט ווי ער וואלט נישט אויפגעהערט גיין אויף א שטריק. ביי נאכט אויפן געלעגער, ווי נאר ער שליסט־צו די וויעס, קומט זי צו אים א לייביק־לעבעדיקע, זאגט אים קלוגע רייד, קושט אים, האלדזט אים, באווארפט אים מיט צערטלעכקייטן. ווי אויסטערליש, נאר דאס טעכטערל אירס, די האלינא, איז אויך דערביי...

ער האט געטאן א ציטער. די טיר האט זיך געעפנט. אסתר איז געקומען פון שול. אין איין האנט האט זי געהאלטן דאס מחזור מיט דער תחינה, מיט דער אנדערער האט זי אונטערגעהאלטן די פאלע פון דעם זיידענעם קלייד מיט די פאלדן און די באנדן. דער הוט מיט דער פעדער האט יאשאן דערמאנט אן זיין אייגענער חתונה: דאס אויפרופן, דאס פירן די כלה אין שול אריין דעם שבת נאך דער חתונה. א האפער־

דיקייט האָט אַראָפּגעשײַנט פון אסתרס פּנים, די מונטערקייט פון עמעצן וואָס מישט זיך אויס מיט מענטשן, מאַכט־מיט זייערע צערעמאָניעס.

— גוט יום־טוב!

— גוט יום־טוב, אסתרל!

ער האָט זי אַרומגענומען און זי איז געשטאַנען נעבן אים אַ פאַר־רויטלטע ווי אַ כּלה־מיידל. ס'איז געבליבן צווישן זיי אַ פרעמדקייט ווי צווישן אַ יונג פּאָרל.

— וואָס הערט זיך אין שול, האַ?

— וווּ? צווישן די מאַנסלייט אָדער צווישן די ווייבער?

— צווישן די ווייבער.

אסתר האָט געטאָן אַ לאַך.

— ווייבער זענען ווייבער. מ'דאַוונט אַ ביסל און מ'מאַטלט אַ ביסל. האָסט געדאַרפט הערן דעם אקדמות. ס'איז צעגאַנגען אין יעדן אבר. בעסער ווי דײַנע בעסטע אָפּערעס...

אסתר האָט זיך גלייך גענומען צוגרייטן די יום־טובדיקע סעודה. וואָס יאַשאַ זאָל נישט זיין, — זי האָט געוואָלט האָבן אַ שטוב מיט שטובן צוגלייך. זי האָט אוועקגעשטעלט אויפן געדעקטן טיש אַ קאַראַפינקע ווײַן, אַ קידוש־בעכערל, אַ מעסטל מיט זאַלץ און האָניק, אוועקגעלייגט חלה, אַ מוציא־מעסער. יאַשאַ האָט געמוזט מאַכן פאַר איר קידוש. דאָס האָט ער איר נישט געטאָרט אָפּזאָגן. דאָס זיצן אַליין ביים טיש, בלויז מאַן און ווייב, האָט אסתרן אַלעמאָל דערמאָנט אָן איר אומגליק. ווען ס'זענען דאָ קינדער אין שטוב, וואָלט אַלץ געווען אַנדערש. זי האָט געשמייכלט און אָפּגעווישט אַ טרער מיטן ברעג אויסגעהאַפטענעם שירצל. זי האָט צוגע־טראָגן די פיש, די לאָקשן מיט מילך, די קרעפּלעך מיט קעז און צימרינג, דאָס פלאָמען־צימעס, די באַבקע מיט קאַווע. יאַשאַ איז אַלעמאָל געקומען אַהיים אויף יום־טוב. מאַן און ווייב האָבן געפירט צווישן זיך אַ יום־טוב־דיק לעבן. אסתר האָט געגעסן און געקוקט אויף אים. ווער איז ער? זי האָט זיך אָנגעשטויסן מער וויפל זי האָט אים געלאָזט מערקן. איין גאָט דער לעבעדיקער ווייסט וואָס ער האָט דאָרט אָפּגעטאָן אין דער גרויסער שטאָט, אין וואָסערע זומפּן ער האָט געוויקס. אָבער זי האָט נישט גע־קאָנט אים נאָכטראָגן קיין שנאה. אַלע האָבן אים באַרעדט. יעדער איינער האָט געהאַט אויף איר רחמנות. אָבער זי, אסתר, וואָלט אים נישט פאַרביטן פאַר קיין שום מאַנסביל, מעג ער זיין דער רבי ר' צאַק...

נאָך דער סעודה איז דאָס פּאָרפאָלק אַריין אין שלאָף־חדר זיך צו־לייגן. ס'פירט זיך נישט, אַז מאַן און ווייב זאָלן ליגן צוזאַמען בייטאָג, אָבער ווען ער איז אַרויס פאַרמאַכן דעם לאָדן, האָט זי זיך געמאַכט נישט זעענדיק. ער האָט זי אַרומגענומען און איר לייב איז גלייך געוואָרן דערפון מיידלש־הייס; ווייל ווען אַ פרוי האָט קיין מאָל נישט געטראָגן און גע־בוירן, בלייבט זי אַלעמאָל ווי אַ בתולה.

קאַפּיטל צוויי

א

דער שבועות איז געהאַט אַריבער. יאַשאַ האָט זיך ווידער געגרייט אַרויסצופאָרן אין וועג. די פאַר־לעצטע נאַכט האָט ער גערעדט צו אסתרן רייד, וואָס האָבן זי דערשראָקן. ער האָט געפרעגט: וואָס וואָלט געשען, ווען כ'קום מער נישט צוריק? וואָס וואָלסטו געטאָן, ווען כ'שטאַרב אונ־טערוועגנס? אסתר האָט אים פאַרשטעלט דאָס מויל מיט דער האַנט־פלאַך, אים באַשווירן ער זאָל מער אַזוינע ווערטער פאַר די ליפּן נישט ברענגען, אָבער ער האָט געטענהט: ס'קאָן דאָך טרעפן. אַנומלט האָב איך אַרויפגעקלעטערט אויפן טורעם פון אַ ראָטהויז; כ'האָב מיך לייכט גע־קאָנט אַראָפּגליטשן... ער האָט עפּעס דערמאָנט וועגן אַ צוואה און אַז ער וואָלט נישט געוואָלט זי זאָל נאָך אים לאַנג טרויערן. ער האָט איר אָנגעוויזן אַ באַהעלטעניש ווו ער האָט געהאַט ליגן אַ פּאָר הונדערט רובל אין גאָלדענע רענדלעך... ווען אסתר האָט אָנגעהויבן שרייען, אַז ער פאַר־ביטערט איר די פּאָר שעה, וואָס זענען זיי געבליבן ביז די ימים־נוראים, האָט ער זיך אָנגערופן:

— נו, לאָמיר זאָגן, אַז כ'פאַרליב זיך אין עמעצן און לאָז דיך איבער. וואָס וואָלסטו דעמאָלט געטאָן?

— וואָס איז געשען? האָסט דיך אין עמעצן איינגעליבט?

— רעד נישט קיין נאַרישקייטן.

— בעסער זאָג מיר דעם אמת!...

sparkled with joy now—the high spirits of one who has shared ceremonies with others.

"Happy holiday!"

"Happy holiday to you, Esther!"

He embraced her and she blushed like a bride. The long periods of separation had preserved in them the eagerness of newlyweds.

"What's new at the temple?"

"The men's or the women's?"

"The women's."

Esther laughed.

"Women are women. A little praying and a little gossip. You should have heard the hymn of Acdamuth. It was glorious. Compare it to your finest opera!"

She immediately began to prepare the holiday meal. No matter what Yasha chose to be, she was determined to have a good Jewish home like the others. She placed a carafe of wine, a benediction winecup, twin jars of salt and honey, a Sabbath loaf, and a pearl-handled breadknife, on the table. Yasha said a benediction over the wine. It was one thing he dared not refuse her. They were alone, and this always reminded Esther of her infecundity. Children would have made all the difference. She smiled sadly and wiped away a tear with the edge of an embroidered apron. She served the fish, the noodles with milk, the kreplach with cheese and cinnamon, the dessert of stewed prunes, butter-cake, and coffee. Yasha was always home for the holidays; it was the only time they were together. Esther looked at her husband as she ate. Who was he? Why did she love him? She knew he led a wicked life. She did not reveal all she knew; only God knew how far he had fallen. But she could hold no grudges against him. Everyone villified him and pitied her, but she preferred him above any man, no matter how exalted—even a rabbi.

After the meal, the couple retired to their bedroom. Man and wife don't usually lie together in the daytime, but when he went outside to close the shutters, she did not protest. As soon as he put his arm around her she was aroused, like an adolescent—since a woman who has not been pregnant, remains virginal forever.

2

1

The Pentecost was over. Yasha again prepared to go on the road. During his last night home, he said things that frightened Esther.

"How would you feel if I never returned?" he asked her. "What would you do if I died on the road?"

Esther silenced him with her hand over his mouth, and begged him never to speak like that, but he persisted. "Such things do happen, you know. Only recently I climbed the tower of a city hall; I could easily have slipped right there and then." He also mentioned his will and admonished her not to mourn him for too long a period, should he pass away. Then he showed her a hiding place where he had secreted a few hundred rubles in golden ducats. When Esther protested that he was ruining the last few hours they had before their next meeting on the Days of Awe, he countered: "Well, suppose I'd fallen in love with someone else and were going to leave you. What would you say to that?"

"What? Have you fallen in love with someone else?"

"Don't be ridiculous."

"You'd better tell me the truth."

ער האָט זי געקושט און איר געשוווירן אייביקע ליבע. די דאָזיקע פלוידערייען זענען נישט געווען ביי זיי קיין נייעס. ער האָט אָפט גערן געהאַט זי צו רייצן מיט אַלערליי מעגלעכע און אוממעגלעכע טראַפּן און צו שטעלן איר קלאָץ־קשיות„ אַ שטייגער: ווי לאַנג וואָלט זי געוואַרט אויף אים, ווען מ׳זעצט אים איין אין תפיסה? ווען ער פאָרט אַוועק קיין אַמעריקע? אָדער ווען ער ווערט שווינדזיכטיק און מוז זיין אין סאַנאַטאָריע? אסתר האָט אַלעמאָל געגעבן דעם אייגענעם ענטפער: זי וואָלט קיינעם נישט געקאָנט ליב האָבן אויסער אים. אָן אים וואָלט איר לעבן געווען אָפּגעהאַקט. אָבער ער האָט זיך אָפט אומגעקערט צו דעם סאָרט גריבלעניש. היינט ביי נאַכט האָט ער געטענהט: וואָס וואָלט געווען ווען כ׳וועל אַ פּרוש? ווען כ׳וועל אַ בעל־תשובה און לאָז זיך אַרוממויערן מיט אַ קאָמער אָן אַ טיר, ווי יענער ליטוואַק אין אײשישאָק? וואָלסטו מיר געבליבן געטריי? וואָלסטו מיר אַריינגעגעבן עסן דורך דעם לאָך אין דער וואַנט? אסתר האָט אַ זאָג געטאָן:

— מ׳דאַרף זיך נישט אַרוממויערן מיט קיין וואַנט. מ׳קאָן אַזוי אויך טאָן תשובה.

— ס׳ווענדט זיך וואָס פאַר אַ יצר הרע מ׳האָט...

— כ׳וואָלט זיך פאַרמויערט מיט דיר צוזאַמען...

ס׳האָט זיך אַלץ אויסגעלאָזט מיט נייע קושענישן, צערטלעכקייטן און הייליקע צוזאָגן פון אייביקער ליבשאַפט. ווען אסתר איז שפּעטער איינגעשלאָפן, האָט זי געהאַט אַ גרויליקן חלום און זי האָט צומאָרגנס געפאַסט ביז צוועלף. זי האָט שטילערהייט געזאָגט אַ תחינה, וואָס זי האָט געפונען אין סידור: רבונו של עולם, איך בין דיינע און מיינע חלומות זענען דיינע... זי האָט אויך אַריינגעוואָרפן זעקס גראָשן אין דעם פּושקעלע פון ר׳ מאיר בעל־הנס. זי האָט ביי זיך אָפּגעפּאַסט צו פאַרלאַנגען פון יאַשאַן אַ הייליקן צוזאָג מער זי נישט צו מאַטערן מיט די דאָזיקע פּוסטע רייד. ווייל וואָס קאָן אַ מענטש וויסן וואָס ס׳וועט זיין? אַלץ איז באַשערט פון הימל...

איצט זענען די יום־טובדיקע טעג געהאַט אַריבער. יאַשאַ האָט איינגעשפּאַנט די בויד, גרייט זיך צו לאָזן אין וועג. ער האָט מיטגענומען דאָס מאַלפּעלע, די קראָ, דעם פּאָפּוגיי. אסתר האָט דאָס מאָל אַזוי פיל געוויינט פאַר זיין אַוועקפאָרן, אַז די ברעמען און די דעקלעך זענען איר געוואָרן אָנגעדראָלן. אַ האַלבער קאָפּ האָט ווי געטאָן. אין דער לינקער ברוסט האָט געשווערט. אסתר איז נישט געווען קיין טרינקערין, נאָר די ערשטע טעג נאָך זיין אַוועקפאָרן האָט זי אַלעמאָל גענומען אַ שלוק ווישניק אויפצוהייטערן דאָס געמיט. זי האָט אויסגעלאָזט דאָס ביטערע האַרץ צו די נייטאָרינס, געפונען חסרונות אין יעדן שטאָך. דער אמת איז, אַז די מיידלעך זענען אויך געוואָרן אָנגעבלאָזן נאָך זיין אַוועקפאָרן. אַזאַ טריף מזל האָט געהאַט דער דאָזיקער מענטש.

דאָס מאָל איז ער אַרויסגעפאָרן אין אַ שבת צו נאַכטס. אסתר איז נאָכגעגאַנגען דער בויד ביז צום שליאַך. זי האָט אים געפּרוווט באַגלייטן נאָך ווייטער, נאָר ער האָט זי ווילעריש צוריקגעטריבן מיט דער בייטש. ער האָט נישט געוואָלט זי זאָל צוריקגיין איינע אַליין ביי נאַכט צו וויט. ער האָט איר געטאָן אַ לעצטן קוש און זי איז געבליבן שטיין אַ פאַרוויינטע, מיט אויסגעשפּרייטע אָרעמס. ס׳האָט זיך שוין איבערגעחזרט יאָרן, נאָר היינט איז די געזעגענונג אָנגעקומען שווערער ווי אַלעמאָל...

ער האָט געטאָן אַ פייף און די פערד האָבן זיך געלאָזט לויפן גאַלאָפּ. די נאַכט איז געווען אַ לינדע. אין הימל איז געשטאַנען אַ דריי־פערטלדיקע לבנה. יאַשאַס אויגן זענען געווען פאַרנעפּלט און נאָך אַ ווייל האָט ער געלאָזט די פערד גיין זייער אייגענעם וועג. ער איז געפאָרן און די לבנה איז אים נאָכגעפאָרן. ווי הערלעך די פעלדער האָבן איצט אויסגעזען! די זאַנגען זענען נאָך געווען גרין, אָבער די קעפּלעך זייערע האָבן זיך געזילבערט קעגן דער שיין פון דער לבנה. מען האָט געזען גענוי און דײַטלעך יעדן פויגלשרעקער, יעדעס שטעגל, יעדעס קאָרנבלימל ביי די בייטן. דער טוי איז געפאַלן ווי מעל פון אַ הימלישער זיפּ. אַ שטילער רויש האָט זיך געטראָגן איבערן פעלד ווי אומגעזעענע קערנדלעך וואָלטן זיך געשאָטן אין אַן אומגעזעענער מיל. אַפילו די פערד האָבן פון מאָל צו מאָל אַ נויג געטאָן די קעפּ אָן אַ זייט, געגאַפט. מ׳האָט ווי געהערט דאָס זויגן פון די וואָרצלען אין דער ערד, דאָס וואַקסן פון די שטענגלעך, דאָס ריזלען פון אונטערערדישע וואַסערלעך. צו מאָל איז אַ שאָטן פאַרבייגעלאָפן איבערן פעלד ווי געוואָרפן פון אַ פויגל אָן אומגעהויער. צו מאָל האָט זיך געהערט אַ הוילער ברום, נישט פון אַ מענטש און נישט פון אַ חיה, נאָר פון אַ געשפּענסטיקן ריז, וואָס הויערט ערגעץ אין חלל. יאַשאַ האָט טיף איינגעאָטעמט, ער האָט אָנגעטאַפּט דעם פּיסטויל, וואָס ער האָט געהאַלטן אין דער הויזן־קעשענע פאַר אַ באַוואָרעניש קעגן גזלנים. געפאָרן איז ער מיטן וועג קיין פּיאַסק. דאָרט, הינטערן שטעטל, האָט געוווינט מאַגדאַס מוטער. אין פּיאַסק אַליין האָט ער געהאַט קאָנטשאַפט מיט די גנבים, געפירט מחזקות מיט איינער אַ זעווטל, אַן עגונה...

He kissed her and vowed eternal love. These scenes between them were not new. He liked to tease her with all sorts of contingencies and vex her with puzzling questions. How long would she wait for him if he were imprisoned? Or if he went to America? Or if he contracted consumption and were confined to a sanitarium? Esther always offered the same reply: She could love no one else; without him, her life would end. But he often resorted to this kind of interrogation. He now demanded, "What would happen if I became an ascetic and, to repent, had myself bricked into a cell without a door like that saint in Lithuania? Would you remain true to me? Would you give me food through a slit in the wall?"

Esther said, "It's not necessary to seal one's self in a cell to repent."

"It all depends on what sort of passion one is trying to control," he answered.

"Then I would seal myself in with you," she said.

It all ended with fresh caresses, endearments, and protestations of undying love. When Esther later fell asleep, she suffered a terrifying nightmare and on the following day fasted until noon. She quietly uttered a prayer which she'd found in a prayer-book: "God Almighty, I am Yours and my dreams are Yours. . . ." She also dropped six groschen into the alms box of Reb Mayer, The Miracle Worker. She asked Yasha to give his holy promise never again to torment her with such idle talk, since, what could a person know of the future?—Everything was ordained in Heaven.

The holidays were over. Yasha hitched up the wagon and prepared to leave on his journey. He took along the monkey, the crow, and the parrot. Esther cried so much that her eyes swelled. One side of her head ached, a weight seemed to press against her left breast. She was not a drinker, but for the first days after his departure she always sipped cherry-brandy to uplift her spirit. The seamstresses suffered from her grief; she found fault with every stitch. Strangely enough, the girls sulked as well after Yasha left—he was that "lucky."

He went on a Saturday night. Esther accompanied him all the way to the highway with his wagon. She would have gone further, but he playfully drove her back with his whip. He did not want her walking back so far alone in the dark. He kissed her for the last time and left her standing there—tearful and with arms outstretched. For years they had parted this way but the leave-taking seemed more difficult now than ever.

He clicked his tongue and the horses broke into a trot. The night was mild, a three-quarter moon hung in the sky. Yasha's eyes misted; after a while he gave the horses free rein. The moon rode with him. In the gloriously moonlit fields, the tips of the green wheat gleamed bright and silvery. He could distinguish every scarecrow, every path, every cornflower along the road. The dew descended like flour from a heavenly sieve. There was a seething in the fields, as if unseen grains poured into an unseen mill. Even the horses occasionally turned their heads. One could almost hear the roots sucking the earth, the stalks growing, the underground streams trickling. Occasionally a shadow, as of a mythical bird, crossed the fields. At times a droning became audible, neither human nor animal, but as if a monster hovered somewhere in space. Yasha breathed deeply and fingered his pistol, which he carried as protection against highwaymen. He was on the road to Piask. There, outside of town, lived Magda's mother, the widow of a blacksmith. In Piask itself, he numbered among his acquaintances notorious thieves, as well as one Zeftel, a deserted wife, with whom he was having an affair.

באלד איז אויסגעוואקסן די שמידעריי — א פארריסט געביי, מיט א הויקערדיקן דאך, אויפגעריסן ווי א פארלאזענע נעסט, מיט קרומע ווענט און א לאך אנשטאט א פענצטער. אמאל האט אדאם זבארסקי, מאגדאס פאטער, דא געשמידט העק, אקעראייזנס. ער איז אליין געווען א זון פון א שליאכטשיץ, וואס איז רואינירט געווארן ביים אויפשטאנד. אדאם האט געשיקט מאגדאן, דאס טעכטערל, שטודירן אין א פענסיאן אין לובלין. אבער אדאם איז געהאט געשטארבן אין א מגפה. מאגדא איז שוין אכט יאר געווען יאשאס ארויסהעלפערין. זי האט אפגעשוירן די האר אין א פאלקע, געטראגן ביי די פארשטעלונגען הויזן, געמאכט קאזשעלקעס, גע־קוילערט א פעסל אויף די פיס, אים דערלאנגט די שטעקעלעך צו זשאנגלירן. אין ווארשע האט זי געוווינט מיט אים אין איין דירה אין אלטשטאט, געווען איינגעמאלדן ווי א דינסט...

די פערד האבן, אפנים, דערקאנט די שמידעריי, ווייל זיי האבן פון זיך אליין גענומען גיין גיכער. מ׳איז איצט געפארן צווישן פעלדער פון גריקע און קארטאפל. מ׳איז פארביי א קאפליצא, וו גאטס מאמע איז געשטאנען מיטן יעזוס־קינד אויף דער האנט. אין דער שיין פון דער לבנה האט די פיגור אויסגעקוקט משונה לעבעדיק. א ביסל ווייטער האט זיך אויסגעשטרעקט דער קאטוילישער צמענטאר, אויף א בערגל ארומגעצוימען מיט א נידעריקער צוים. יאשא האט אנגעשפיצט דעם בליק. דא זענען געלעגן יענע, וואס זענען אוועק צו דער אייביקער רו. ער האט אלע מאל געזוכט אויף א בית־עולם צייכנס פון השארת הנפש. ער האט זיך געהאט אנגעהערט אלערליי געשיכטעס וועגן פייערלעך, וואס מ׳זעט צווישן קברים, שאטנס, געשטאלטן. וועגן זיין, יאשאס, זיידן האט מען דערציילט, אז ער האט זיך באוויזן צו די קינדער און אפילו צו פרעמדע וואכן און חדשים נאכן טויט. ער האט אפילו איין מאל געהאט אנגעקלאפט ביי דער טאכטער אין פענצטער... אבער איצט האט יאשא נישט געמערקט קיין שום צייכן. די בעריאזעס זענען געשטאנען פארגליווערטע, עטוואס אנגעבויגן איינע צו דער אנדערער. די „פאמניקעס“ האבן זיך איבערגעקוקט מיט דער שטילשווייגעניש פון יענע, וואס האבן איין מאל פאר אלע מאל דאס זייעריקע שוין אפגערעדט...

ב

די זבארסקיס האבן זיך געריכט, אז יאשא וועט אנפארן היינטיקע נאכט און דעריבער זענען מוטער און טאכטער נישט געגאנגען שלאפן. עלזשביעטא זבארסקא, די אלמנה נאכן שמיד, א דיקע גויע, אויבן שמאל, אונטן ברייט, ווי א סטויג היי, די ווייסע האר פארקעמט ווי א ראש־השנהדיקער ראדיז, מיט א פנים, וואס די פעטקייט האט דערפון נישט אפגעווישט די איידלקייט, — איז געזעסן און זיך אויסגעלייגט א פאסיאנס. עלזשביעטא האט נישט געקאנט לייענען און שרייבן (געווארן פרי א יתומה), אבער דאס קאנען זיך אויף קארטן איז געווען א באווייז פון איר שלאכטענעם אפשטאם. זי האט אמאל געמוזט זיין א שיינהייט, ווייל אפילו איצט זענען טייל גלידער אירע געווען רעגולער. זי האט געהאט א געשניצט נעזל, א ביסל פאררופן ארויף, א פול מויל מיט ציין, דינע ליפן, בלויע אויגן. אבער דער אונטערשטער קין איז געווען ברייט און ס׳האט נאך אים נאכגעהאנגען א גוידער שיער נישט ביז דער ברוסט. דער בוזעם האט ארויסגעשטארצט ווי א גאניק. די ארעמס זענען געווען משונה ברייט און ס׳האבן נאכגעהאנגען נאך זיי שטיקער לייב. דער גוף איז געווען ווי א זאק אנגעפאקט מיט פלייש און ס׳האבן אומעטום זיך ארויסגעשטופט בערגלעך. פיס האט עלזשביעטא געהאט קראנקע און זי האט אפילו אין שטוב זיך אנגעשפארט אויף א שטעקן. די טאליע קארטן איז געווען א צעבויגענע און א פארשמוצטע. עלזשביעטא האט גערעדט צו זיך אליין:

— ווידער די טוז פיק!... א, ס׳איז נישט קיין גוטער סימן. עפעס וועט פאסירן, קינדערלעך, עפעס וועט פאסירן!...

— וואס וועט פאסירן, מוטער? הער שוין אויף מיט זאבאבאנעס! — האט מאגדא זיך אנגערופן.

מאגדא איז געשטאנען און זי האט שוין באצייטנס איינגעפאקט די זאכן אין א קופערטל מיט מעשענע רייפן — יאשאס א מתנה. מאגדא איז שוין געווען אין די סיפע צוואנציקער, אבער זי האט אויסגעקוקט יונג. ווען זי האט געמאכט די קונצן האט מען איר נישט געגעבן מער ווי א יאר אכצן. קליינוואוקסיק, טונקל, פלאכברוסטיק, הויט און ביין, — איז שווער געווען צו גלייבן, אז זי איז עלזשביעטאס טאכטער. אויגן האט זי געהאט גרוי־גרינע, א פאררופן נעזל, פולע ליפן, וואס האבן א ביסל ארויסגעשטארצט א שטייגער ווי זיי וואלטן כסדר גרייט געווען עמעצן צו קושן, אדער גאר ווי ביי א קינד אידער ס׳הייבט אן צו וויינען. דער האלדז איז געווען הויך און דין, די האר פון אש־קאליר, די הויכע באקן־קיכעלעך — רויט ווי פון א רויז. מאגדא האט געליטן פון בלעטערלעך אויפן פנים. אין פענסיאן האט מאגדא געהאט א צונאמען: די זשאבע. זי איז געווען אן איינגעשלאסענע, א פארביסענע, מיט פארבארגענע וועגעלעך און אויסטערלישע שטיק. זי האט שוין דעמאלט זיך אויסגעצייכנט מיט איר פלינקייט. זי האט זיך געכאפט אויף ביימער, גיך אויסגעלערנט אלע טענץ און געקאנט אין מיטן דער נאכט, ווען דער שלאף־זאל איז פארשלאסן, אראפקלעטערן פון פענצטער אויפן גארן און דערנאך צוריק ארויפקלעטערן. מאגדא האט ביז היינט גערעדט וועגן דעם פענ־

Soon the smithy, a sooty structure, its crooked roof torn apart like an abandoned nest, its walls askew, its window a hole, materialized. Once, Adam Zbarski, Magda's father, had forged axes and plough-shares here. The son of a nobleman ruined by the uprising in 1831, he had sent Magda to a school in Lublin and had later perished during an epidemic. For eight years Magda had been Yasha's assistant. Since she was an acrobat, she had short hair and wore a leotard during the performances, where she turned somersaults, spun a barrel on her feet and handed Yasha his juggling paraphernalia. In the Old City of Warsaw they shared the same apartment. She was registered with the municipal authorities as his maid.

The horses must have recognized the smithy for they went faster. Now they moved through buckwheat and potato fields, past a roadside shrine where the Virgin Mary held the Christ child in her arms. In the moonlight the statue appeared strangely alive. On a hill further on, the Catholic cemetery stood, surrounded by a low fence. Yasha focused his eyes. Here lay the ones who rested eternally. In cemeteries, he always sought omens of life after death. He had heard all kinds of stories of little flames which flickered between the graves—as well as of shades and phantoms. It was said of Yasha's own grandfather that he had revealed himself to his children and even to strangers weeks and months after his death. It was even said that he once rapped on his daughter's window. But Yasha could see nothing now. The birch trees, leaning together, looked petrified. Although there was no wind, their leaves rustled as if self-stirred. The tombstones gazed at each other with the silence of beings who had had their final say.

2

The Zbarskis had been expecting Yasha; neither mother nor daughter had retired for the night. Elzbieta Zbarski, the smith's widow, was a stout woman, built like a haystack. Her white hair was pinned up in back and her face was gentle despite her size. She sat playing patience. Although she could neither read nor write, having been orphaned at an early age, her knowledge of cards indicated irrevocably an aristocratic descent. Once, she must have been beautiful since even now her features were regular: her nose well cut and slightly turned up, her mouth thin and shapely, without a tooth missing, her eyes bright. But she had a broad double-chin, underhung with a goiter which extended nearly to the breast; her bosom jutted out like a balcony; her arms were uncommonly thick and weighty; her torso like a sack stuffed with flesh of which little mounds burst out here and there. She had bad feet and had to use a cane, even around the house. The deck of playing cards was soiled and wrinkled. She mumbled to herself, "Again the ace of spades! It's a bad sign. Something is going to happen, children, something is going to happen! . . ."

"What's going to happen, Mother? Don't be so superstitious!" Magda cried out.

Magda had already packed her possessions in a chest with brass hoops—a present from Yasha. She was in her late twenties but appeared younger; audiences thought her no more than eighteen. Slight, swarthy, flat-chested, barely skin-and-bones, it was hard to believe she was Elzbieta's child. Her eyes were grayish-green, her nose snub, her lips full and pouting as if ready to be kissed, or like those of a child about to cry. Her neck was long and thin, her hair ash-colored, the high cheekbones roseola-red. Her skin was pimply; at boarding school she had been nicknamed the Frog. She had been a surly, introspective schoolgirl with a furtive air, given to preposterous antics. Even then she had already proved unusually agile. She could scurry up a tree, master the latest dance, and, after lights-out, leave the dormitory by way of the window and later return the same way. Magda still spoke of the boarding-school as a

סיאַן ווי ווענן אַ גיהנום. זי האָט נישט געטויגט צום לערנען. די מיידלעך האָבן איר פאַרגעוואָרפן וואָס דער פאָטער איז אַ שמיד. די לערערינס האָבן געהאַט צו איר אַן אַנטיפּאַטיע. זי האָט עטלעכע מאָל געפּרוווט אַנטלויפן. מאַגדאַ האָט געהאַט מחלוקת מיט די אַנדערע שילערינס און איינמאָל, נאָכדעם ווי מ'האָט אויף איר אַרויפגעלייגט אַ שטראָף, האָט זי אָפּגעשפּיגן אַ נאָנע. נאָכן פאָטערס טויט איז מאַגדאַ אַרויס פון פּענסיאָן אָן אַ צייגעניש. נישט לאַנג דערנאָך האָט יאַשאַ זי צוגענומען פאַר זיין אַרויסהעלפערין.

ווען מאַגדאַ איז געווען יונג האָט מען פאַרויסגעזאָגט, אַז ווען זי וועט לעבן מיט אַ מאַן, וועלן די קרעצלעך זיך אויסהיילן. זיי האָבן געזאָלט קומען פון דעם אָנגעהיצטן בלוט. אָבער שוין יאָרן ווי זי איז געווען יאַשאַס קאָכאַנקע און דער אויסשיט איז דערפון נישט אַוועק. וועגן דעם, אַז זי לעבט מיט איר מייסטער, האָט מאַגדאַ נישט געמאַכט קיין סוד. וויפל מאָל יאַשאַ האָט גענעכטיקט ביי די זבאַרסקיס, איז מאַגדאַ געשלאָפן מיט אים אין דעם ברייטן בעט אין אַלקאָווע און די מוטער האָט אפילו אין דער פרי צוגעטראָגן דעם יונגן פּאָרל צום געלעגער טיי מיט מילך. עלזשביעטאַ האָט יאַשאַן גערופן: זונדעלע. ס'איז געווען אַ צייט, ווען באָלעק, מאַגדאַס יינגערער ברודער, האָט געטראָגן אַ האַס אויף יאַשאַן, געסטראַשעט מיט נקמה, אָבער מיט דער צייט האָט אפילו באָלעק זיך צוגעוווינט צו דער לאַגע. יאַשאַ האָט אויסגעהאַלטן די פאַמיליע. באָלעק האָט גענומען ביי אים געלט צו שיכורן און צו שפּילן קאָרטן אָדער דאָמינאָ. יעדעס מאָל וואָס באָלעק פלעגט רעדן וועגן אָפּצאָלן דעם פאַרדאַמטן ייד, וואָס שענדט דעם נאָמען פון די זבאַרסקיס, האָט עלזשביעטאַ זיך גענומען קלאַפּן מיט ביידע פויסטן אין קאָפּ. מאַגדאַ האָט געטענהט:

— אויב אַ האָר וועט אים געקרימט ווערן, וועט זיין דיין טויט און מיין טויט... כ'על דיך מיטנעמען אין קבר אַריין... כ'שווער ביים אָנדענק פון טאַטעלע...

און זי האָט אַרויסגעלאָזט אַ סאָרט סיקעניש און שיפּעניש ווי פון אַ קאַץ, וואָס שטעלט זיך אַקעגן אַ הונט.

די פאַמיליע איז געהאַט געפאַלן נידעריק. מאַגדאַ האָט זיך אַרומגעשלעפּט מיט אַ קונצנמאַכער (באָלעק האָט אים גערופן: דער ציגיינער). ער אַליין, באָלעק, איז געוואָרן אַ שטיקל שמייסער ביי די פּיאַסקער גנבים. מ'האָט דאָרט געשיקט אים מיט אַלערליי שליחותן צו פּאַסערס. ער איז אָפּגעלעגן ביי זיי נעכט. עלזשביעטאַ, ווידער, האָט זיך געהאַט אַריינגעלאָזט אין עסן. זי איז געוואָרן פעט, אַז זי האָט קוים געקאָנט דורכגיין דורך דער טיר. פון פרימאָרגן ביז צו „פּאַטזשעש", די תפילה פאַרן שלאָפן גיין, האָט זי נייערט געהאַלטן אין איין דערכאַפּן דאָס האַרץ מיט אַלערליי דערקוויקענישן: קעלבאַס מיט קרויט, קוכן געבאַקן אין חזיר־שמאַלץ, ציבעלעס געפּרעגלט מיט אייער און גריון, קרעפּלעך מיט פלייש און קאַשע. די פיס זענען איר געוואָרן אַזוי שווער, אַז זי האָט אויפגעהערט צו גיין אין קירך אַפילו זונטיק. עלזשביעטאַ פלעגט טענהן צו די קינדער:

— מיר זענען געפאַלענע, געפאַלענע... נאָכדעם ווי אייער פאָטער, רוען זאָל זיין נשמה אין הימל, איז אַוועק, זענען מיר געוואָרן ווי מיסט... קיינער קוקט זיך אויף אונדז נישט אום...

די שכנים האָבן גערעדט, אַז עלזשביעטאַ האָט מקריב געווען מאַגדאַן פאַר באָלעקן. די מוטער האָט אים ליב געהאַט מיט אַ בלינדער ליבע, נאָכגעגעבן אַלע זיינע פאַרוועלעכצער, פאַרענטפערט זיינע שלעכטע מעשים, אים אַוועקגעגעבן דעם לעצטן גראָשן. עלזשביעטאַ איז נישט געגאַנגען אין קירך, אָבער זי האָט נישט אויפגעהערט בעטן דעם פאַן יעזוס, צינדן ליכטלעך פאַר הייליקע, קניען פאַר די הייליקע בילדער, זאָגן פון אויסנווייניק תפילות. עלזשביעטאַ איז אַלעמאָל געווען באַהערשט פון איין פחד: ס'זאָל נישט געשען עפּעס קיין אומגליק מיט דעם באַשיצער פון דער משפּחה, יאַשאַן, אָדער ער זאָל, גאָט באַהיט, נישט וואַרפן קיין אויגן אויף מאַגדאַן. אויף אים און זיינע געשאָנקען האָט זיך געהאַלטן דאָס הויזגעזינד. זי אַליין, עלזשביעטאַ, איז געווען אַ צעבראָכענער שאַרבן: מיט אַרטרעטיזם אין די גלידער, ווייטיקן אין רוקן, קראַמף־אָדערן אין די פיס. זי האָט אויך געהאַט אין דער ברוסט אַ גריזל, וואָס איז געוואָרן האַרט ווי אַ שטיינדל, און עלזשביעטאַ האָט זיך אַלעמאָל געשראָקן ס'זאָל זיך נישט פונאַנדערגיסן, ווי דאָס האָט געטראָפן מיט איר מוטער, לייכטן זאָל איר נשמה אין גן־עדן.

באָלעק האָט יענעם אָוונט פאַרבראַכט אין פּיאַסק. מ'האָט קיין מאָל נישט געוווּסט אין אַזאַ פאַל צי ער וועט קומען אַהיים נעכטיקן אָדער בלייבן שלאָפן ביי דעם פעבל, ווי עלזשביעטאַ האָט גערופן די גנבים. ער האָט דאָרט ערגעץ געהאַט אַ געליבטע אויך. עלזשביעטאַ האָט אויסגעקוקט סיי באָלעקן, סיי יאַשאַן. דער פּאַסיאַנס האָט נישט בלויז געזאָלט ענטפערן אויף די פראַגן פון תכלית, נאָר אויך זאָגן ווער ס'וועט אָנקומען פריער און וויפל אַ זייגער. עלזשביעטאַ האָט געהאַט אירע צייכנס. דער אייגענער קעניג, אויבער אָדער אונטער האָט נאָך יעדן מאָל טאַסן די קאָרטן געהאַט אַן אַנדערע מינע. פון די דאָזיקע געמעלעכצער אויפן פּאַפּיר האָבן אַרויסגעוווּנקען לעבעדיקע פּרצופים, פול מיט וויסן און סודות... ווען עלזשביעטאַ האָט דערהערט דאָס בילן פון דעם הונט בורעק און דאָס סקריפּען פון רעדער, האָט זי זיך אָפּגעצלמט.

hell hole. Inept at her studies, she had been taunted by her schoolmates because her father had been a smith; even her teachers had been hostile. Several times she had tried to run away, quarreled frequently with other students, and, once, after punishment, had spat in a nun's face. When her father died, Magda left the school without a diploma. Soon afterwards, Yasha hired her as his assistant.

When Magda was younger it had been said that a man in her life would drive the rash out, since it was obviously due to virginal frustration; but she had been Yasha's mistress for years and her skin was as bad as ever. Magda made no secret of the relationship with her master. Each time that Yasha spent the night at the Zbarski's, she slept with him in the wide bed in the alcove, and in the morning her mother even brought the bedded couple tea with milk. Elzbieta called Yasha "my son." In the past, Bolek, Magda's younger brother, furious at Yasha, had sworn revenge, but eventually even Bolek became accustomed to the situation. Yasha supported the family, gave Bolek money for his carousing and his gambling at cards and dominoes. Each time the drunken Bolek threatened to avenge himself upon this damned Jew who had disgraced the name of Zbarski, Elzbieta would beat her head with her fists and Magda would say, "You touch a hair of his head and both of us will die! You'll come with me to the grave. I swear it on Father's memory. . . ."

And she'd rear back and hiss and spit like a cat at a dog.

The family had sunk low. Magda tramped about with a magician. Bolek drove for the Piask thieves. They sent him with their loot to those who received stolen goods and he often slept among cut-throats. Elzbieta, on the other hand, had become a glutton. She was so huge she could barely get through the doorway. From early dawn to the last "Holy Father" before retiring, she nibbled at various delicacies: sausages with sauerkraut, cakes baked in lard, eggs fried with onions and fat drippings, or fritters filled with meat or groats. Her legs had become so heavy that she no longer went to church, even on Sundays. She would lament to her children, "We are forsaken, forsaken! Since your father, may his soul find peace in Heaven, passed away, we're nothing but dirt. . . . No one cares about us. . . ."

The neighbors said that Elzbieta had sacrificed Magda because of Bolek. Elzbieta adored him blindly, indulged his every whim, justified all his excesses, surrendered to him her last groschen. Although she no longer went to church, she still prayed to Jesus, lit candles to the saints, and genuflected before the holy images, mouthing the prayers from memory. Elzbieta was possessed by one fear—that something would happen to their benefactor, Yasha; that he might, God forbid, lose interest in Magda. The family owed its existence to his generosity. She, Elzbieta, was like a broken shard with her arthritic limbs, pain-wracked spine, the varicose veins in her legs, and the lump in her breast grown hard as a pebble—a constant worry to her lest it spread as had her mother's, may she rest in Paradise. . . .

Bolek had gone to Piask in the morning and no one could say whether he would spend the night with that rabble, as Elzbieta had branded the band of thieves. He also had a sweetheart in town. Thus, Elzbieta was expecting either Yasha or Bolek that night, and the game of Patience served not only to predict the future, but to tell her which of the two would arrive first—and at what time. Each card signified something to her. And, whenever the deck was shuffled, the same king, queen, or jack would take on another expression. The printed portraits were alive to her, knowing and mysterious. When she heard her dog, Burek, bark, and the wagon wheels rasp, she crossed herself gratefully.

דאנקען גאט, ער איז דא, דאס זונדעלע פון לובלין, דער בעל־טובה. עלזשביעטא האט ווויל געוווסט, אז ער האט אין לובלין א ווייב און פירט אפילו עסקים מיט דעם געזינדל אין פיאסק. אבער עלזשביעטא האט נישט געוואלט דערפון טראכטן. וואס קאן זי טאן? אז מ׳קאן נישט אריבער, כוז מען ארונטער. זי איז א פינצטערע אלמנה, די קינדער זענען יתומים. ווי קאן מען בכלל דערגיין א מאנסביל? ס׳איז אלץ בעסער ווי אוועקצושיקן א טאכטער ארבעטן אין די פאבריקן, וווּ זיי שפייען אויס די לונגען, אדער אין די שאנדהייזלעך... יעדעס מאל וואס יאשאס בויד האט זיך דערנענטערט אהער, האט עלזשביעטא געהאט דאס אייגענע געפיל: אז בייזע כוחות האבן געפרווט פארשטערן איר מזל, אבער זי איז זיי בייגעקומען מיט אירע תפילות און מיט איר אונטערטעניקייט צום אלמעכטיקן... עלזשביעטא האט געטאן א פאטש מיט די הענט און געווארפן א נצחונדיקן בליק אויף מאגדאן. ביי מאגדאן, דער שטאלצער, איז דאס פנים געבליבן אומפארענדערט, אבער די מאמע האט וווּל דערקאנט, אז זי פרייט זיך. ער איז צו איר סיי ווי א מאן און סיי ווי א פאטער. ווער וואלט זיך אומגעקוקט אויף אזא מיידל, דאר ווי א שטעקעלע, מיט א פלאך הארץ־ברעטל?...

עלזשביעטא האט גענומען סאפען, פרייכן און אפרוקן די שטול אויף הינטערווייל עכץ, גרייט זיך אויפצושטעלן. מאגדא האט נאך א ווייל געלוישט. דערנאך איז זי געטאן א לויף ארויס אינדרויסן. זי איז אקעגנגעלאפן יאשאן מיט אויסגעשפרייטע ארעמס:

— טייערער!...

יאשא איז אראפגעשפרונגען פון באק, האט זי ארומגענומען, געקושט. פון איר פנים האט געוועצט א היץ ווי דאס מיידל וואלט געהאט פיבער. בורעק איז נאך פריער געהאט אקעגנגעשפרונגען דעם גאסט. די פאפוגיי אין דער בויד האט זיך צעשריגן, די מאלפע האט געקוויטשעט, די קרא האט גענומען קראקען און רעדן. עלזשביעטא האט אפגעווארט ביז יאשא וועט זיך אנפרייען מיט דעם טעכטערל. דערנאך איז זי ארויס אויף דער שוועל. זי איז געשטאנען א גרויסע, אן אומגעלומפערטע, ווי א שניי־מענטש, וואס די קינדער בויען־אויף אין ווינטער. זי האט געווארט געדולדיק ער זאל צוקומען און גרויסשטאטיש, פריציש איר טאן א קוש אין דער האנט. דעמאלט האט עלזשביעטא אים ארומגענומען ביי די אקסלען, אים אפגעמאסטן א קוש אין שטערן. זי האט אלעמאל געזאגט די אייגענע ווערטער:

— א גאסט אין הויז, גאט אין הויז...

און דערנאך זיך צעוויינט און א כאפ געטאן דאס פארטוך צו די אויגן...

ג

אחוץ דעם וואס עלזשביעטא האט אויסגעקוקט יאשאן פאר דער טאכטערס וועגן, האט זי אליין, עלזשביעטא, זיך אויך קוים געקאנט דערווארטן אויף אים. ער האט אלעמאל געבראכט פון לובלין וווּרשט, לעבער, כאלווע, אדער גאר א לעקער, וואס ער האט געקויפט אין א קאנדיטאריי. אבער עלזשביעטאס חשק צו רעדן איז נאך געווען גרעסער ווי די לוסט צו גוטע שפייזן. באלעק האט זי נישט געוואלט אויסהערן. ווי וווּיל זי האט אים אלץ נאכגעגעבן און נאכגעטראגן, אויסגעגאנגען פון ליבשאפט צו אים, האט ער זי באהאנדלט ברוטאל. ווי נאר זי האט אנגעהויבן דערציילן עפעס א געשיכטע, פלעגט ער א זאג טאן:

— בראק די ליגנס, מוטערל, בראק!...

און עלזשביעטאן זענען פון חרפה די ווערטער געבליבן שטעקן אין דער קעל. זי האט זיך פארהוסט און איר פנים איז געווארן רויט ווי פון אפאפלעקסיע. זי האט גענומען זיך שטיקן, שלוקערצן, און דער אייגענער באלעק, דער עזות־פנים, האט איר געמוזט ברענגען וואסער און איר קלאפן אין דער פלייצע און אין נאקן, די קנויל זאל אראפ...

מאגדא האט יא אויסגעהערט, נאר זי האט נישט געענטפערט קיין ווארט. מ׳האט געקאנט רעדן צו איר דריי שעה, דערציילן די וווּנדערלעכסטע טראפן, און די מויד זאל נישט טאן קיין פינטל מיט א וויע. גראד יאשא, דער ייד, דער קונצנמאכער, האט זי אויסגעהערט, זי איבערפרעגט, זי באהאנדלט ווי מ׳דארף באהאנדלען א שוויגער, — נישט א שלעכטע, נאר א גוטע. ער, דער אָרעמער, איז אויך געווארן פרי א יתום. זי, עלזשביעטא, איז געווען צו אים ווי א מוטער. טיף אין זיך האט עלזשביעטא געהאלטן, אז מאגדא האט איר, דער מאמעלען, צו פארדאנקען, וואס יאשא איז צו איר צוגעבונדן די אלע יארן. זי, עלזשביעטא, האט געקאכט פאר אים די מאכלים, וואס ער האט ליב, אים געגעבן אלערליי פראקטישע עצות, אים געווארנט ער זאל זיך אויסהיטן פון שונאים, אפילו פון מאל צו מאל באשיידט זיינע חלומות. זי האט אים געהאט געשאנקען אן עלעפאנטל, וואס איז איר געקומען בירושה פון דער עלטער־באבע און ער האט עס שטענדיק געטראגן הינטערן לאץ, ווען ער איז געגאנגען איבער דער שטריק און געטאן די אנדערע געפערלעכע קונץ־שטיק.

ווי וווּיל ער האט יעדעס מאל געטענהט, אז ער איז נישט הונגעריק, האט עלזשביעטא גלייך נאך זיין אנקומען זיך געשטעלט גרייטן א מאלצייט. אלץ איז געווען גרייט: דאס פריש געוואשענע טישטוך צו דעקן

Blessed be Jesus, he was here, her precious boy from Lublin, her benefactor. She knew that he had a wife in Lublin, and associated with that gang of rogues in Piask, but she would not permit herself to dwell upon this—to what avail? One had to take what one could get. She was an impoverished widow, her children were orphans, and—how could one fathom the ways of a man? It was still better than sending her daughter to toil in the factories where she'd cough out her lungs, or to a brothel. Each time that Yasha's wagon approached, Elzbieta felt the same sensation—the forces of evil had conspired to engulf her but she had vanquished them with her prayers and supplications to the Saviour. She clapped her hands and looked triumphantly at Magda, but her daughter, proud as ever, remained impassive, although her mother well knew that she was inwardly delighted. Yasha was both lover and father to the girl. Who else would bother with such a dried-up snip, thin as a twig, and with a bosom so flat?

Elzbieta began to sigh, pant, and scrape her chair backwards, in an effort to raise herself. Magda hesitated a little while longer, then dashed outside and ran to Yasha with open arms: "Darling! . . ."

He dismounted, kissed and embraced her. Her skin felt almost feverish. Burek had been fawning upon the visitor from the beginning. The parrot scolded from her cage, the monkey screeched, the crow cawed and spoke. Elzbieta waited for Yasha to finish with her daughter before she appeared on the threshold. She stood there—large and ungainly as a snowman, waiting patiently for him to come and kiss her hand like a gentleman. Every time he came, she would embrace him, kiss his forehead, and offer the same greeting: "A guest in the house—God in the house. . . ."

And then she would weep and dab at her eyes with her apron.

3

Elzbieta looked forward to Yasha's visits not only for her daughter's sake, but for her own as well. He always brought her something from Lublin: some delicatessen, liver, halvah, or store-bought pastry. But even more than the delicacies, she longed for someone with whom to converse. Bolek refused to listen despite her sacrifices and servitude. As soon as she began a story he would interrupt brutally, "That's right, Mama, keep lying, keep lying."

And at his impudence the words would choke in Elzbieta's throat. She would begin to cough and turn apoplectically red. Gasping, hiccuping, she had to allow this same foul brute of a Bolek to fetch water and pound her nape and back in order to subdue the lump in her throat.

Magda, on the other hand, scarcely spoke. One could address her for three hours, relating the most unusual events, and she would not even blink an eye. Only Yasha, the Jew, the magician, would draw Elzbieta out, encourage her to express herself, treat her as a mother-in-law should be treated, not as a hated mother-in-law, but as one beloved. He, the poor boy, had himself been orphaned at an early age and Elzbieta was like a mother to him. She secretly felt that Magda owed it to her that Yasha had remained with them these many years. She, Elzbieta, cooked his favorite dishes for him, offered him all sorts of practical advice, warned him to beware of enemies, even interpreted his dreams. She had presented him with a miniature elephant, an heirloom from her grandmother's estate, which he wore under his lapel whenever he walked the tightrope or performed any other of his dangerous stunts.

Although when he arrived he insisted he was not hungry, Elzbieta always had a meal ready for him. Everything had been prepared beforehand: the freshly

דעם טיש, האָלץ און קין צו מאַכן פייער, דאָס פאָרצעלאַנענע שעלכל, וואָס דערפון האָט ער געטרונקען, דער טעלער מיט דעם בלויען דעסאַן, וואָס פון אים האָט ער געגעסן. אָפילו א סערוועט האָט נישט געפעלט. זי, עלזשביעטאָ, איז אלעמאָל געווען אַ באַלעבאָסטע. דער מאַן איז געווען א שמיד, אָבער דער זיידע אירער, דער פאַן טשאַפּינסקי, איז געגאַנגען אויף יאַגד מיט די ראַדזשיווילס. ער האָט פאַרמאָגט אַ פּאַסעסיע מיט פיר הונדערט פויערים... עלזשביעטאָ האָט געהאַט געגעסן נאַכטמאָל. אָבער יאַשאַס אָנקומען האָט אָלעמאָל דערוועקט אין איר אַ הונגער. נאָכן ערשטן אָנפרייען זיך איז יאַשאַ אַריין מיט מאַגדאַן אין דער אַלקאָווע ווי ס'איז געשטאַנען דאָס בעט. און עלזשביעטא האָט זיך גענומען פאַרען ביים באַלעבאַטישקייט. די מידקייט איז אויסגערונען ווי אַ נס. די שווערקייט אין די גלידער, וואָס זענען קעגן נאַכט געוואָרן ווי אָנגעגאָסן מיט בליי, איז פאַרשוואונדן ווי דורך עפּעס אַ קמיע. אין איין מינוט האָט זי געמאַכט פייער אין אויוון. זי האָט געקאָכט, געפּרעגלט מיט א פלינקייט, וואָס האָט זי אליין פאַרחידושט. עלזשביעטאָ האָט אָזש געזיפצט פון תענוג. איז אַ וווּנדער וואָס מאַגדאָ האָט אים ליב? ער האָט אָפילו אין איר, עלזשביעטאַן, אַריינגעבלאָזן א פרישע נשמה...

אַלץ האָט זיך איבערגעחזרט. ער האָט פאַרזיכערט, אַז ער האָט נישט קיין אַפּעטיט, אָבער די מאכלים זענען שוין געשטאַנען אויפן טיש, פאַרשמעקט יעדעס ווינקל. דאָס מאָל האָט עלזשביעטא געהאַט געקאָכט בלינצעס מיט וויינשל און קעז, באַשאָטן מיט צוקער און צימרינג. זי האָט אָוועקגעשטעלט אויפן טיש ווישניק און זיסן בראָנפן, וואָס ער, יאַשאַ, האָט דאָס פריערדיקע מאָל געבראַכט פון וואַרשע. ווי נאָר ער האָט פאַרזוכט, האָט ער גלייך פאַרלאַנגט נאָך. מאַגדאַ, וואָס האָט געהאַט אן איינגעשרומפּן מאָגנגלע און געליטן פון פאַרשטאָפּונג, איז מיט אַמאָל געוואָרן הונגעריק און געגעסן ווי א געזונטער מענטש. דער הונט איז געשטאַנען נעבן יאַשאַן, נישט אויפגעהערט דרייען מיטן עק. נאָך די שמאַלץ־קיכלעך מיט קאַווע האָט עלזשביעטא גענומען דערציילן אירע געשיכטעס: ווי גוט דער גאָטזעליקער מאַן איז געווען צו איר; ווי ער האָט זי אויף די הענט געטראָגן; ווי אזוי דעם קייסערס קאַרעטע איז געבליבן שטיין פאַר דער שמידעריי, ווייל מען האָט געדאַרפט בייטן ביי אַ פערד די פּאָדקאָווע, און ער אַליין, דער קייסער, איז דערווייל אַריין אין דער כאַטע און זי, עלזשביעטאַ, האָט אים מכבד געווען מיט בראָנפן. די גרעסטע אַוואַנטורעס האָט עלזשביעטאַ געהאַט דורכגעמאַכט אין אויפשטאַנד פון 1863. זי האָט אויסבאַהאַלטן פּאָווסטאַנצעס פאַרמשפטע צום טויט. זי האָט געגעבן סיגנאַלן פוילישע אָפּטיילונגען, אַז ס'קומען אַן קאַזאַקן. זי האָט מיט איר געוויין און געבעט אָפּגעראַטעוועט אַ פריצה, וואָס די מאָסקאַלעס זענען שוין געשטאַנען גרייט זי צו שמייסן. מאַגדאַ איז נאָך דעמאָלט געווען אַ קינד, אָבער עלזשביעטאַ האָט זיך מיט איר געעדותט. דו געדענקסט, מאַגדאַ, האַ? דער גענעראַל האָט דיך אויף דער שויס גענומען. דו ביסט אים געזעסן אויף די הויזן מיט די רויטע לאַמפּאַסן און זיך געשפּילט מיט זיינע מעדאַלן... פאַרגעסן, האַ? אַ, קינדער האָבן קעצענע קעפּ!... עס, ליבינקער, נעם נאָך אַ בלינצע. ס'וועט דיר נישט פאַרשאַטן. מיין באָבע זאָפיע, זיין זאָל זי אַ גוטער מליץ, פלעגט האָבן אַ ווערטל: די קישקע האָט נישט קיין דנאָ...

איין מעשה האָט זיך געקייטלט אין דער אַנדערער. זי, עלזשביעטאַ, איז געהאַט דורכגעגאַנגען אַלערליי קראַנקהייטן. מ'האָט איר אַ ברוסט געעפנט און צוריק פאַרנייט מיט אַ נאָדל. עלזשביעטאַ האָט אַראָפּגערוקט די בלוזע, געוויזן אַ העפט. איין מאָל איז זי געווען אַזוי שלאַף, אַז מ'האָט שוין געשיקט נאָך דעם גלח ער זאָל מיט איר ווידוי זאָגן און מ'האָט פון איר גענומען אַ מאָס פאַר אַ טרומנע. זי איז געלעגן ווי טויט, געזען מלאכים, גייסטער, וויזיעס. מיט אַ מאָל איז דער טויטער פאָטער אַריינגעקומען, אָפּגעטריבן אַלע געשפּענסטער און געטאָן אַ רוף: מיין טאָכטער האָט קליינע קינדער. זי מוז נאָך לעבן!... אין דער סעקונדע האָט זי אָנגעהויבן שוויצן מיט טראָפּנס שוויס דיקע ווי צוקער־באָבעס...

דער זייגער מיט די הילצערנע וואָגעס האָט שוין געוויזן צוועלף, אָבער עלזשביעטאַ האָט זיך ערשט נאָר געהאַט צעוואָרעמט. זי האָט נאָך געהאַט גרייט צענדליקער מעשיות. יאַשאַ האָט זיך צוגעהערט, איבערגעפרעגט, צוגעשאָקלט. די נסים און מופתים זענען געווען משונה ענלעך צו די יעניקע, וואָס יידן האָבן דערציילט אין לובלין. מאַגדאַ האָט אָנגעהויבן געניעצן, זיך רויטלען. זי האָט אַ זאָג געטאָן:

— דאָס לעצטע מאָל, מוטערל, האָסטו דערציילט די געשיכטע אין גאַנצן אַנדערש...

— וואָס רעדסטו, טעכטערל? ווי דערוועגסטו דיך? דו פאַרשעמסט מיך פאַר מיין זונדעלע... דיין מוטער איז טאַקע אַן אָרעמע אַלמנה, אָן געלט, אָן האָנאָרס, אָבער נישט קיין ליגנערין...

— דו פאַרגעסט, מוטער.

— כ'פאַרגעס גאָרנישט. מיין גאַנץ לעבן שטייט מיר פאַר די אויגן ווי אַ בילד.

laundered tablecloth, the kindling wood for the stove, the porcelain cup from which he drank, the blue-patterned platter from which he ate. Nothing was missing, not even the table napkin. Elzbieta was considered an excellent housekeeper. Her husband might have been a blacksmith but her grandfather, the Squire Czapinski, had owned an estate of four hundred peasants, and had hunted with the noble Radziwills.

Elzbieta had already eaten supper but Yasha's arrival rekindled her appetite. After the first warm exchanges, Yasha and Magda retired to the alcove and Elzbieta occupied herself preparing the meal. Her weariness vanished miraculously; her legs, which usually felt leaden at night, seemed to have had their numbness exorcised by an amulet. In no time she had the fire started in the stove, she cooked and fried with an astonishing agility. She sighed pleasurably. Was it any wonder Magda adored him? He even breathed new life into her, Elzbieta.

The events followed their usual pattern. He assured her that he was not hungry, but the food was already before him, its aroma permeating every corner of the room. She had prepared blintzes with cherries and cheese, sprinkled with sugar and cinnamon. A bottle of cherry-brandy stood on the table as well as the sweet liquor Yasha had brought from Warsaw during a previous visit. As soon as Yasha tasted the food, he immediately requested more. Magda, who had a shrunken stomach and also suffered from constipation, suddenly developed a healthy appetite. The dog, tail wagging, hovered at Yasha's knee. After the coffee and the lard-cookies, Elzbieta began to reminisce: of how devoted her late husband had been to her, how he had carried her around in his arms, how once the Czar's carriage had stopped before the smithy to replace a lost horseshoe and the Czar, himself, had gone into their house while waiting, and she, Elzbieta, had given him a drink of vodka. Her greatest adventure had been during the time of the uprising of 1863 when she had given refuge to condemned rebels and had warned the Polish troops of the approaching Cossacks. Eloquently, tearfully, she had saved a noblewoman from being lashed by Russian soldiers. Magda had been only a child then but Elzbieta turned to her for confirmation. "Don't you remember, Magda? You sat on the general's lap, he was wearing the trousers with the red stripes and you sat there and played with his medals. You don't remember? Ah, children . . . they have heads like cabbages. . . . Eat, darling boy, take another blintze. It won't hurt you. My grandma, may she intercede for us in heaven, used to say, 'The intestine is endless.' "

One story led to another. Elzbieta had suffered all sorts of illnesses. She had had a breast cut open and sewn up again with a needle. She lowered her blouse to show the scar. Once she'd been at the point of death—the priest had given her extreme unction and they had measured her for a coffin. She lay as if dead and saw angels, ghosts, and visions. Suddenly her dead father appeared and drove away all the phantoms, shouting, "My daughter has small children. She must not die! . . ." and in that moment she had begun to sweat drops of perspiration large as sugar beans.

The clock with the wooden weights indicated midnight already, but Elzbieta was only warming up. She still had dozens of stories waiting. Yasha listened courteously, asked the proper questions, nodded at required intervals. The miracles and omens she described sounded oddly similar to those told by the Jews in Lublin. Magda began yawning and blushing.

"Last time, Mama, you told the same story entirely differently."

"What are you saying, child? How dare you? You disgrace me before my precious boy. Yes, your mother is a humble widow without money, without honor, but a liar—never!"

"You forget, Mother."

"I forget nothing. My whole life stands before my eyes like a tapestry."

און עלזשביעטאַ האָט אָנגעהויבן דערציילן אַ נייע געשיכטע: פון אַ מוראדיקן פראָסט. אַזוי פרי האָט זיך אָנגעהויבן יענער ווינטער, אַז די יידן אין לובלין האָבן נישט געקאָנט זיצן אין זייערע בײדלעך, די סוכות. דער ווינט האָט אַלץ אַוועקגעבלאָזן. אין דער וואַסער־מיל האָט דאָס שטורמישע וואַסער צעבראָכן די שלוזע, אָפּגעשווענקט די דאַמבע, פאַרפלייצט אַ האַלב דאָרף. דערנאָך זענען אָנגעפאַלן אַזוינע טיפע שנייען, אַז מענטשן זענען אין זיי איינגעזונקען ווי אין זומפּן און מ׳האָט ערשט געפונען זייערע קערפּערס אין פרילינג... די וועלף אין וואַלד זענען פון הונגער געקומען צו לויפן אין די דערפער, געכאַפּט קינדער פון די וויגלעך. די פרעסט זענען געווען אַזוינע שטאַרקע, אַז דעמבעס האָבן געפּלאַצט... אין מיטן דעם דערציילן איז אַריינגעקומען באָלעק: נישט קיין הויכער, אַ ברייטער, מיט אַ רויט געשטופּלט פּנים, בלאַס־בלויע אויגן, געלבלעכע האָר, אַ פאַרריסן נעזל מיט גרויסע נאָז־לעכער ווי אַ מאָפּס. ער האָט געטראָגן אַן אויסגעהאַפטן שפּענצערל, גאַליפע־הויזן, שטיוול מיט הויכע כאָלעוועס און אַ קאַפּעליושל מיט אַ פעדער ווי אַ יעגער אויף אַ בילד. אין אַ ווינקל מויל האָט געשטעקט אַ פּאַפּיראָס. ער איז אַריין אין שטוב מיט אַ פייפעניש, זיך געפּלאָנטערט ביי דער שוועל און מיט דער קליאַמקע ווי אַ שיכור. דערזען יאַשאַן, האָט ער געטאָן אַ לאַך, באַלד געוואָרן ערנסט, אַפילו שטרענג. ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— נו, דו ביסט דאָ.

— צעקושט אייך, שוואָגערלעך! — האָט עלזשביעטאַ אַ רוף געטאָן. — איר זענט אייגענע, אייגענע... ווי באַלד ער איז מיט מאַגדאַן, איז ער אַזוי גוט ווי דיינס אַ ברודער... נאָך נענטער, נענטער...

— מוטער, גענוג!

— וואָס וויל איך דען? ס׳זאָל זיין שלום... דער גלח האָט אַמאָל געפּרעדיקט פון דער אַמבאָנע, אַז שלום איז ווי טוי, וואָס פאַלט פון הימל און זעטיקט אָן די פעלדער... ס׳איז געווען דעמאָלט ווען דער בישאָף איז געקומען צו אונדז פון טשענסטאָכאָוו... איך געדענק אים ווי היינט: אין אַ רויטער יאַרמולקע...

און מער האָט עלזשביעטאַ נישט געקאָנט רעדן. די טרערן האָבן זיך פונסניי געטאָן פון איר אַ גאָס.

ד

יאַשאַ האָט זיך געאײַלט צו פאָרן קיין וואַרשע, אָבער ער האָט פון דעסטוועגן דאָ געמוזט בלייבן אַ טאָג אָדער צוויי. נאָך דעם מאַלצייט איז ער אַוועק שלאָפן אין דעם ברייטן בעט אין דער אַלקאָווע. עלזשביעטאַ האָט געהאַט אַריינגעשטופּט ניי שטרוי אין שטרויזאַק און איבערגעצויגן די איינשיטן מיט אַ פרישער צוך און ציכלעך. יאַשאַ האָט זיך געלייגט, אָבער מאַגדאַ איז נישט באַלד געקומען צו אים. זי האָט זיך געוואַשן פאַר אים און זיך געצוואָגן. די מוטער האָט זי געזייפט און איר אָנגעטאָן אַ לאַנג נאַכט־העמד מיט שפּיצעלעך אַרום דער ברוסט און ביים זוים. יאַשאַ איז געלעגן שטיל, דערשטוינט פון זיין אייגענער אויפפירונג. ס׳איז אַלץ דערפאַר, ווייל ס׳איז מיר לאַנגווייליק, האָט ער צו זיך גערעדט. ער האָט אָנגעשפּיצט די אויערן. מוטער און טאָכטער האָבן זיך וועגן עפּעס געראַנגלט. עלזשביעטאַ האָט ליב געהאַט צו געבן דער טאָכטער עצות פאַרן שלאָפן גיין. זי האָט איר אויך געפּרווט צובינדן אַ טאָרבעלע מיט לעוואַנדער. באָלעק האָט זיך אויסגעצויגן אויפן באַנקבעט, געכראָפּעט. ווי אויסטערליש, נאָר ער, יאַשאַ, איז אין אַלע זיינע עסקים געגאַנגען אויף אַ שטריק. איין פאַלשער טריט, און דער דאָזיקער באָלעק וועט אים אַריינשטעכן אַ מעסער אין האַרץ...

יאַשאַ האָט אָנגעהויבן איינדרימלען און ס׳האָט זיך אים געחלומט, אַז ער פליט. ער טוט זיך אַ הייב אויף און שוועבט, שוועבט. ער חידושט זיך פאַר וואָס ער האָט עס ביז איצט נישט געטאָן. ס׳איז דאָך אַזוי לייכט, לייכט. דער דאָזיקער חלום חזרט זיך איבער כמעט יעדע נאַכט, און ער קומט יעדעס מאָל אויף פון אים מיט אַ געפיל, אַז ס׳איז אים געוואָרן אַנטפּלעקט אַ שטיק פאַרפּלאָנטערטע וואָר. אָפט קאָן ער מער אַליין נישט אונטערשיידן צי חלומט ער אָדער ער טראַכט. שוין יאָרן ווי ער פאַנטאַזירט וועגן צוטשעפּען זיך אַ פּאָר פליגל און פליען ווי אַ פויגל. וואָס אַ פויגל קאָן, דאַרף אַ מענטש אויך קאָנען. די פליגל דאַרפן זיין גרויסע, פון אַ שטאַרקן זייד, פון דעם שטאָף וואָס מ׳מאַכט אַ לופטבאַלאָן. זיי דאַרפן זיין אָנגענייט אויף דראָטן ווי אַ שירעם, קאָנען זיך איינציִען, אויסשפּרייטן. אויב פליגל זענען נישט גענוג, קאָן מען צושטעפּן צווישן די פיס אַ סאָרט בלאָנע ווי ביי אַ פלעדערמויז. אמת, אַ מענטש איז שווערער פון אַן עוף, אָבער אָדלערס און גייערס זענען דאָך אויך נישט גרינג. זיי קאָנען דאָך אַפילו אויפהייבן אַ שעפּס און מיט אים אַוועקפליִען... ווען ער, יאַשאַ, טראַכט נישט וועגן עמיליאַן, הייבט ער גלייך אָן זיך גריבלען וועגן דעם. ער האָט ליגן גאַנצע שופלאָדן מיט פּלענער און צייכענונגען. ער האָט פּעק אויסשניטן פון צייטונגען און פון זשורנאַלן. אמת, אַ סך וואָס האָבן געפּרוווט זענען דורכגעפאַלן. אָבער ס׳איז אַ פאַקט, אַז זיי זענען געפלויגן. זאָל נאָר דאָס געצייג זיין גענוג שטאַרק, די דראָטן עלאַסטיש, דער מענטש — פלינק, גרינג, ריירעוודיק, — און ס׳כוון געראָטן. וואָס פאַר אַ רעש וואָלט דאָס געוואָרן אויף דער וועלט ווען ער, יאַשאַ, פליט איבער די וואַרשעווער דעכער אָדער נאָר איבער די בולוואַרן פון רוים, פּאַריז, לאָנדאָן...

And she began telling a new tale of a terrible frost. The winter had begun so early that year that the Jews had been unable to use the booths during the Feast of the Tabernacles. The winds had blown away the thatch. The raging torrents had destroyed the sluice-gates in the mill, pierced the dam, and inundated half a village. Afterwards, such deep snowdrifts had formed that people had sunk in them as if in swamps and their bodies were not recovered until the following spring. Starving wolves had deserted the forests to invade the villages and snatch babies out of cribs. So severe had the frosts been that the oaks had burst. Just then, Bolek swaggered in, a young man of medium height, husky, with a red pock-marked face, pale blue eyes, yellow hair, and a snub nose with nostrils wide as a bulldog's. He wore an embroidered waistcoat, jodhpurs, high boots, and a hat with a feather—the picture of a huntsman! A cigaret drooped from the corner of his mouth. He came whistling, and stumbled on the threshold like a drunkard. When he spied Yasha, he laughed—then promptly grew serious, even grim.

"Well, well—so you are here."

"Kiss each other, brothers-in-law!" Elzbieta trilled. "You are kin, after all . . . As long as Yasha is with Magda, he is like your brother, Bolek—even closer, closer."

"Stop it, Mama!"

"What am I asking, after all? Only for peace. The priest once preached that peace was like the dew that falls from heaven and satiates the fields. It was the time the Bishop from Czestochow came to us. I remember as if it were today—he wore a red skullcap."

And Elzbieta could say no more. Her tears had begun to flow again.

4

Yasha was anxious to start for Warsaw, but he was compelled to linger a day or two. After a while he retired for the night in the wide bed in the alcove. Elzbieta had stuffed fresh straw into the mattress and covered the pillow and comforter with fresh linen. Magda did not come to him immediately. She first washed and combed her hair. Her mother helped soap her down, and afterwards dressed her in a long nightgown with lace at the hem and bosom. Yasha lay quietly, amazed at his own behavior. "It's all because I'm so bored," he said to himself. He listened intently. Mother and daughter were bickering over something. Elzbieta liked to offer Magda advice before she went to bed. She also tried to make her daughter tie a lavender sachet on her person. Bolek snored, stretched out on the bench-bed. Funny, but he, Yasha, lived his whole life as if walking the tightrope, merely inches from disaster. One false move on his part, and Bolek would surely plunge a knife into his heart.

Yasha dozed off and dreamt that he was flying. He rose above the ground and soared, soared. He wondered why he had not tried it before—it was so easy, so easy. He dreamt this almost every night, and each time awoke with the sensation that a distorted kind of reality had been revealed to him. Often he wondered if it had been a dream or simply a train of thought. For years now he had been fascinated by the idea of putting on a pair of wings and flying. If a bird could do it, why not man? The wings would have to be large enough and made of a strong silk like the kind used in balloons. They should be sewn onto ribs and should be able to fold and unfold like an umbrella. And if the wings were not enough, a sort of web, like a bat's, could be attached between the legs to assist buoyancy. Man was heavier than a bird, but eagles and hawks were not exactly light either, and they could even lift a lamb and fly away with it. Whatever time Yasha could spare from thoughts of Emilia, he dedicated to this problem. He had drawers full of plans and diagrams, bales of clippings from newspapers and magazines. Of course, many of those who'd tried to fly had been killed, but it was a fact that they had flown, if only temporarily. Simply let the material be strong enough, the ribs elastic, the man agile, light, and sprightly, and the deed must be accomplished. What a sensation it would cause throughout the world if he, Yasha, flew over the rooftops of Warsaw or better still—Rome, Paris, or London.

יאשא האט, אפנים, פונסניי אנגעהויבן דרימלען, ווייל ווען מאגדא איז אריינגעקומען, האט ער געטאן א צאפל און זיך איבערגעוועקט, ווי־וויל די אויגן זענען געהאט געבליבן אפן. זי האט מיטגעבראכט מיט זיך א גערוך פון רומיאנעק. מאגדא איז געווען און געבליבן א שעמעוודיקע.

זי איז נאך אלץ אריין צו אים ווי א דערשראקן מיידעלע. זי האט גע־שמייכלט אין דער פינצטער און אים עפעס ווי איבערגעבעטן. זי האט זיך געלייגט נעבן אים און איז געלעגן א דארע, א קילע, אין א צו גרויס נאכט־העמד, מיט פייכטע האר. ער האט אנגעטאפט אין איר זייט די ארויסשטארצנדיקע ריפן.

— וואס איז מיט דיר? דו עסט נישט? — האט ער געמורמלט.

— יא, כ׳עס.

— דיר וואלט לייכט געווען צו פליען. וועגסט נישט מער ווי א גאנדז...

אונטערוועגנס זענען זיי געווארן היימיש, אבער נאך דעם איבער־רייס, די וואכן, וואס ער האט פארבראכט ביי אסתרן, זענען זיי געווארן אפגעפרעמדט, זיך געמוזט פונסניי באקענען. זיי זענען געווען ווי חתן־כלה אין דער נאכט פון דער חתונה. זי איז געלעגן אויסגעדרייט צו אים מיטן רוקן און ער האט זי שטילערהייט געמוזט איינגעמען, זי זאל זיך צו אים אומקערן. זי האט זיך נאך אלץ געשעמט פאר דער מוטער און דעם ברודער. ווען ער האט ארויסגעלאזט א צו־הויכן קארך, האט זי אים ארויפגעלייגט די האנט־פלאך אויפן מויל. ער האט זי ארומגענומען און זי האט געצאפלט אין זיינע ארעמס ווי א הינדל. זי האט געשעפטשעט אזוי שטיל, אז ער האט קוים געהערט. וואס האט ער זיך געזוימט אזוי לאנג? זי, מאגדא, האט שוין געמיינט, אז ער וועט נישט קומען... דאס מוטערל גייט ארום און רעדט, רעדט... האט נאר טענות און פרעטענ־סיעס... האט נאר מורא ער זאל זיך נישט אויסזוכן קיין אנדערע... באלעק, ווידער, האט זיך אריינגעלאזט מיט די דאזיקע גנבים. ס׳איז א שאנד, א שאנד. מ׳קאן אים איינזעצן אויך. דערצו טרינקט ער צו פיל. זויפט זיך אן און מאכט אן אוואנטורע... נו, און וואס האט ער, יאשא, געטאן אזוי לאנג אין לובלין? די טעג האבן זיך געצויגן ווי פעך...

ס׳איז געווען אויסטערליש ווען דאס דאזיקע שעמעוודיקע מיידעלע איז שפעטער געווארן דערהיצט, תאווהדיק, ווי א דיבוק וואלט אין איר אריין. זי האט אים באדעקט מיט קושן. זי האט זיך אים אפגעגעבן אויף דעם שטייגער ווי ער האט זי אויסגעלערנט, — אלץ שטילערהייט, פול מיט פחד די מוטער אדער דער ברודער זאלן זיך נישט אויפוועקן. ס׳איז געווען ווי א פארבארגענע געצנדינסט, וואס ביידע האבן אפגעריכט פאר עפעס א נאכטישן אפגאט. ווי וויל מאגדא האט אין פענסיאן זיך צוגע־וווינט רעדן א שטאטישן פויליש, האט זי איצט געפליסטערט אין א פויערישן קודערוועלש, וואס יאשא האט רעכט נישט פארשטאנען. זי האט אריינגעמישט ווערטער ווילדע, אומגעלומפערטע, איבערגענומענע פון דורות פויערים. ער האט צו איר א זאג געטאן:

— אויב ס׳זאל טרעפן, אז כ׳זאל אוועק פון דיר, זיי זיכער, אז כ׳וועל זיך אומקערן. בלייב מיר טריי...

— יא, איינציקער, ביז מ׳עט מיך אויסלייגן אין דער טרומנע...

— איכ׳ל דיר אנטאן א פאר פליגל און דו וועסט פליען.

— יא, פריץ מיינער, כ׳פלי שוין איצט...

ה

אין פיאסק איז היינט געווען א יאריד. באלעק האט נאכן אנבייסן געמוזט צופארן קיין לובלין. יאשא איז אוועק קיין פיאסק צו פוס, גע־זאגט, אז ער דארף עפעס איינקויפן אין די געוועלבן. עלזשביעטא האט אים געפרווט אפרעדן, געוואלט אים האבן אויף מיטאג, אבער מאגדא האט א שווייגנדיקע צוגעשאקלט מיטן קאפ. זי האט אים קיין מאל נישט איבערגעשפארט. ער האט איר געטאן א קוש און זי האט אן אונטער־טעניקע געזאגט:

— פארגעס נישט דעם וועג אהיים...

דער מארק־טאג האט זיך געהאט געשטעלט מיט זון־שפראץ, אבער פארשפעטיקטע פויערים האבן נאך געצויגן אויפן וועג. ווער ס׳האט גע־פירט א דארע קו, גרייט צו דער שחיטה; ווער א חזיר, ווער א ציג. באבעס מיט הילצערנע רעמלעך אונטער די קאפ־טיכלעך, א סימן, אז זיי זענען באמאנטע, האבן געטראגן די סחורה אין קאנען, קרוגן, אדער אין קויבערס, איבערגעצויגן מיט ליינענע פלאכטעס. זיי האבן געלאכט צו יאשאן און אים נאכגערופן. זיי האבן נאך געדענקט די צייט ווען ער פלעגט ארומפארן מאכן קונצן איבער די דערפער. פון ערגעץ איז אנגע־פארן א פור מיט פויערישע חתן־כלה און כלי־זמר, די פערד באצירט מיט גרינע צווייגלעך און קרענצעלעך בלומען. די מוזיקאנטן האבן סיי געגרימפלט אויף קליינע פידעלעך, סיי געבלעקעכצט א לאנג־אויסגע־צויגענע מעלאדיע. פון א וואגן אנגעפאקט מיט שיקסעס ווי מיט גענדז האט זיך געריסן א ליד, וואס האט גענומען נקמה אין מאנסבילשן מין.

He apparently dozed off again, for when Magda got into bed he woke with a start although he had been lying there with his eyes open. She brought with her the odor of camomile. She was, and always had been, shy.

She came to him like a timid virgin, smiled as if apologizing. She lay down next to him—bony, icy, in a nightgown too spacious, her hair still damp from combing. He ran his hand down her emaciated ribs.

"What's the matter with you? Don't you eat?"

"Yes, I eat."

"It would be easy for you to fly. You weigh about as much as a goose."

Once they were on the road they grew quite familiar, but now after the long absence—the weeks he'd spent away from her with his wife, Esther—they had grown apart and had to reacquaint themselves. It was like a wedding night. She lay with her back to him and he had to court her silently to make her turn to him. She still felt ashamed before her mother and brother. When he made too loud a sound she placed her palm over his mouth to silence him. He embraced her and she fluttered like a pullet in his arms. She whispered to him so quietly he could barely hear her. Why had he stayed away so long? She had certainly feared he would never come again. Mother went around talking a blue streak, complaining . . . worrying about his abandoning her, Magda. Bolek was in with that pack of thieves. It was a disgrace, a disgrace. He might be thrown in jail. And he drank too much. Got drunk and went around looking for trouble. And what had Yasha been doing in Lublin all those weeks? The days had gone slowly like molasses.

It was astonishing that this shy girl could grow so passionate, as if bewitched. She showered Yasha with kisses, surrendered herself to him in all the ways he had taught her—but in silence, afraid that her brother or mother might waken. It was like a secret rite they performed before a night spirit. Although she had been taught a flawless Polish at the school, she now babbled in a rustic gibberish which he could scarcely understand; uttered words—strange, stilted, inherited from generations of peasants.

He said, "If by chance I should leave you, remember that I'll come back. Be true to me."

"Yes, beloved, until death!"

"I'll put wings on you, make you fly."

"Yes, my Lord . . . I'm flying now."

5

It was market day in Piask. Bolek had gone to Lublin right after breakfast. Yasha started out by foot to Piask, claiming that he had to make some purchases in the stores. Elzbieta tried to deter him, desiring his presence at lunchtime, but Magda stopped her with a shake of the head. She never interfered with him. He kissed her and she said, humbly, "Don't forget the way home."

The market had opened at daybreak but late-arriving peasants were still walking down the road. One led a scrawny cow ready for the slaughter, another a hog, or a goat. Women with wooden frames under their headkerchiefs—signifying married status—carried their wares in bowls, pitchers, and baskets covered with linen cloths. They laughed and called out to Yasha. They remembered his touring the villages with his act years ago. A wagon appeared and, in it, a peasant bride and groom and a band of musicians. The team was decorated with green twigs and garlands of flowers. Musicians, sawing small fiddles, chanted a long drawn-out melody. From a wagon of peasant girls jammed together like geese rose a song vowing revenge upon men:

שוואַרץ בין איך, אוי שוואַרץ,
איך וועל זיך נאָך פאַרריסן.
כלאַפּאַקל דו מיינער,
כ'וועסט דיך נאָך פאַרדריסן.

ווייס בין איך, אוי ווייס,
כ'וועל זיך נאָך פאַרווייסן,
קוקן וועסטו, כלאַפּאַקל,
און די קורלעס רייסן...

זעוטל די עגונה האָט געוווינט אויפן בערגל הינטער די יאַטקעס, צווישן די גנבים. דער מאַן איר, לייבוש לעקעך, איז געהאַט מיט אַ צייט צוריק אַנטלאָפן פון דער יאַנאָווער תפיסה און מ'האָט נישט געוווּסט וווּ זיין געביין איז אַהינגעקומען. טייל האָבן געזאָגט, אַז ער איז אין אַמעריקע, אַנדערע — ערגעץ אין טיף־רוסלאַנד. לאַנגע חדשים זענען אַריבער און זעוטל האָט נישט דערהאַלטן קיין תמונת־אות. די גנבים, וואָס האָבן געהאַט אַן אייגענע חברה מיט אַ גבאי און תקנות, האָבן איר דערווייל צוגעשטייער־געגעבן צו דער פרנסה צוויי גילדן אַ וואָך ווי ס'פירט זיך מיט משפחות, וווּ דער ברויט־געבער זיצט אין קרימינאַל. אָבער ס'האָט אויסגעזען, אַז לייבוש לעקעך האָט עוקר געווען אויף שטענדיק. דאָס פאָרפאָלק האָט נישט געהאַט קיין קינדער. זעוטל האָט נישט געשטאַמט פון לובלינער געגנט, נאָר ערגעץ פון יענער זייט ווייסל. די ווייבער פון די איינגעזעצטע גנבים האָבן געוויינלעך זיך געפירט אָרנטלעך. אָבער אויף דער זעוטלען האָט מען גערעדט. זי איז אַרומגעגאַנגען אינדערוואָכן אַן אויסגעפוצטע אין די שמאַכטעס, האָט נישט צוגעדעקט דעם קאָפּ, געקאָכט אין שבת. מ'האָט היינט־מאָרגן געזאָלט איר אָפּשטעלן די פענסיע.

יאַשאַ האָט דאָס אַלץ געוווּסט, אָבער ער האָט זיך געהאַט אַריינגעלאָזט אין מחוקות מיט דער דאָזיקער פליאַסקעדריגע, געקומען צו איר דורך הינטערוועגעלעך, איר געגעבן דרייער־קערבלעך. ער האָט איר איצט געהאַט געבראַכט אַ מתנה פון וואַרשע — אַ שנירל קרעלן. ס'איז אַלץ געווען משוגע מטורף. ער האָט אַ ווייב. ער האָט מאַגדאַן. ער איז פאַרליבט מיט לייב און לעבן אין עמיליאַן. ער איז סיי־ווי אין אַ קלעם. וואָס זוכט ער נאָך ביי דער דאָזיקער זעוטלען אויפן מיסט־בערגל? יאַשאַ האָט שוין געהאַט וויפיל מאָל ביי זיך אָפּגעפאַסט צו שלאָגן מיט איר כפּרות, אָבער וויפיל מאָל ער איז געקומען קיין פּיאַסק, האָט אים געצויגן צו איר. ער איז איצט געלאָפן צו דער זעוטלען מיט דער פלינקייט און דער מורא פון אַ בחורל, וואָס באַגעגנט זיך צום ערשטן מאָל מיט אַ נקבה. ער איז נישט געגאַנגען מיט דער לובלינער גאַס, נאָר געקראָכן הינטן־אַרום דורך דער שול־גאַס.

כאָטש נאָך שבועות, איז די ערד דאָ געווען לייטיק, בלאָטיק, אָבער זעוטלס שטיבל איז געווען פאַרפוצט: מיט אַ פאָרהאַנגל אויפן פענצטער, אַ לאָמפּ מיט פאַפּירענע לאָקשן, אַ יאַשיקל אויפן בעט. דער דיל איז געווען פריש געשייערט און באַשאָטן מיט געל זאַמד ווי פרייטיק צום ליכט־צינדן. זעוטל איז געשטאַנען אין מיטן שטוב — אַ מיידלש ווייבעלע, מיט געלאָקטע האָר, שוואַרצע אויגן, טונקל ווי אַ ציגיינערין, מיט אַ פלאַסטערל אויף דער לינקער באַק, דער האַלדז באַהאַנגען מיט גלעזערנע פערל. זי האָט געשמייכלט צו אים מיט אַ בלאַס שמייכעלע, געוויזן דעם קאַסטן ווייסע ציין. זי האָט צו אים אַ זאָג געטאָן אויף איר גרויס־פּויליש ידיש:

— כ'האָב שוין געמיינט ס'ט'נישט קימען...

— אַז כ'זאָג צו, קום איך — האָט יאַשאַ געענטפערט פרעמד און שטרענג.

— אַן אומגעראַכטער גאַסט...

ס'איז אַלץ געווען פאַר אים אַליין אַ בזיון. דאָס קושן זיך מיט איר, דאָס דערלאַנגען איר דאָס געשאַנק, דאָס זיצן און וואַרטן ביז זי וועט אים צוטראָגן קאַווע מיט ציקאָריע. אָבער אַזוי ווי די גנבים אָרום האָבן געמוזט גנבענען געלט, אַזוי האָט ער געמוזט גנבענען ליבע. זי האָט פאַרקייטלט די טיר, קיינער זאָל נישט אַריינקומען. זי האָט פאַרשטאָפּט דעם שליסל־לאָך מיט פאַפּיר קיינער זאָל נישט אַריינקוקן. אַזוי ווי ער, יאַשאַ, האָט זיך געאיילט, אַזוי האָט זי אַלץ געטאָן געלאָסן. ער האָט יעדעס מאָל געוואָרפן אַ בליק אויפן בעט, אָבער זי האָט באַדעכטיק פאַררוקט דאָס ציצענע פאָרהענגל, אַ סימן, אַז ס'האַלט נאָך נישט דערביי... זי האָט צו אים אַ זאָג געטאָן:

— נו, פאַרצייל מאָר וואָס ס'טיט זעך אויף דער גרויסער וועלט.

— כ'ווייס אַליין נישט.

— ווער ווייסט אויב נישט דו? מיר ליגן איינגעלייגט און דו וואַנדערסט אַרום ווי אַ פרייער פויגל...

זי האָט זיך צוגעזעצט נעבן אים אויף אַ בענקל, אָנגערירט זיינע קני מיט אירע. זי האָט פאַרשאַרצט דאָס קלייד אַזוי, אַז ס'האָבן אַרויסגעקוקט די שוואַרצע זאָקן מיט די רויטע זאָקן־בענדלעך.

Black am I, oh black.
I'll blacken myself some more
I'll be the blackest thing, dear lad,
That ever made you care.

White am I, oh white.
I'll whiten myself some more
When you look at me, dear boy,
You'll long, but I won't care.

Zeftel, the deserted wife, lived on a hill behind the slaughterhouses. Her husband, Leibush Lekach, had, some time ago, escaped from the Yanov prison and his present whereabouts were unknown. Some said that he had fled to America, others thought he was somewhere deep in the wilds of Russia. For many months there had been no word from him. The thieves, who had their own brotherhood—with elders and by-laws—gave Zeftel two gulden every week as they usually did when the man of the house was in prison; but it was becoming apparent that Leibush had vanished permanently. The couple had been childless. Zeftel, who was not a local girl, came from somewhere on the other side of the Vistula. Usually, the wives of imprisoned thieves conducted themselves honorably, but Zeftel was considered suspect. She wore jewelry even on weekdays, kept her head uncovered, and cooked on the Sabbath. Any day now her allowance would be cut off.

Yasha was aware of all this, but he had involved himself with the woman, nevertheless; he came to her through back-alleys and gave her three-ruble bills. He now carried a present for her from Warsaw—a coral necklace. It was madness. He had a wife, he had Magda, he was wildly infatuated with Emilia,—what was he looking for on top of this dung-heap? He had repeatedly decided to break off, but whenever he came to Piask he was again drawn to her. He now ran towards her house with the fear and anticipation of a schoolboy about to go to bed with his first woman. He approached her house not by Lublin Street but through the back way. Although it was past Pentecost, the ground here was still slimy and soggy, but Zeftel's house was clean inside, with curtains, a lamp with a paper-fringed shade, a cushion on the bed, the floor freshly scrubbed and sprinkled with sand as if on Friday night for the benediction of the candles. Zeftel was standing in the center of the room—a young-looking, curly-haired woman with eyes black as a gypsy's, a beauty patch on her left cheek and a string of glass beads around her neck. She smiled cunningly at him, revealing her white teeth, and spoke in her other-side-of-the-Vistula dialect, "I thought you surely weren't coming!"

"I come when I say I will," Yasha replied sternly.

"An unexpected guest!"

It was all humiliating to him, the kissing, the offering of the present, the waiting while she fetched the coffee with chicory, but just as the thieves had to steal money—he had to steal love. She bolted the door to avoid interruptions, and stuffed paper into the keyhole. She was as much disposed to dawdle as he was to hurry. He kept looking meaningfully at the bed, but she drew the calico curtain, indicating that it was not yet time.

"What's going on in the world?" she asked.

"I don't know myself."

"Who would know if you don't? We're stuck here but you roam about as free as a bird."

She sat down near him, her round knee against his. She arranged her skirt so that he could see the tops of her black stockings and her red garters.

זי האט געטענהט צו אים:

— כ'זע דיך אזוי זעלטן, אז כ'פארגעס פון איין מאל צום אנדערן.

— פון דיין מאן הערט מען גארנישט ?

— פארפאלן געווארן ווי א שטיין אין וואסער.

און זי האט געשמייכלט חוצפהדיק, הכנעהדיק, אפנאַרעריש.

ער האט זי געמוזט אויסהערן. דאס רעדן איז ביים ווייבערשן מין די תאווה איבער אלע תאוות. ווי וויל זי האט זיך געקלאגט, זענען די ריידלעך אירע ארויסגעקומען גלאטיקע, קיילעכדיקע, זיך געשאטן פון מויל ווי ארבעסלעך. וואס וועט זיין איר תכלית ? וואס וועט זי דא אויסזיצן אין דעם פיאסק ? לייבוש וועט מער נישט צוריקקומען. אויף יענער זייט וואסער איז ווי אויף יענער־וועלט. זי איז שוין אזוי גוט ווי אן אלמנה. מ'ווארפט איר נאך צו די צוויי גילדנס א וואך, אבער ווי לאנג וועט דאס דויערן ? די קאסע איז ביי זיי ליידיק. א האלבע חברה זיצט הינטער די קראטן. און וואס האט זי פון די פאר פייעס ? וואסער אויף קאשע. זי איז שולדיק אין די געוועלבן. זי האט נישט קיין קלייד אנצוטאן. די ווייבער זענען איר אלע דם־שונאים. מ'האלט זי אין איין באַרעדן און די אויערן פלאַמען איר א גאנצן טאג. ווי לאנג ס'איז זומער, איז נאך צו דערליידן, אבער אז ס'וועלן אנהייבן גיסן די רעגנס, וועט זי פון זינען אראפ... אזוי ווי זעווטל האט גערעדט די דאזיקע אומעטיקע רייד, האט זי זיך נישט אויפגעהערט שפילן מיט דעם ריטשער פון איר קייטל. אין דער רעכטער באק האט זיך מיט א מאל באוויזן א חן־גריבל.

— אוי, יאשעלע, נעם מיך מיט!

— דו ווייסט, אז כ'קאן נישט.

— פאר וואס נישט ? האסט א בויד מיט פערד.

— וואס וועט זאגן מאגדא ? וואס וועט זאגן ס'שטעטל ?

— זיי זאגן סיי־ווי־סיי. וואס די שיקסע קאן, קאן יאך אויך. אפשר א קאפעלע מער.

— קאנסט מאכן קאזשעלקעס ?

— אויב כ'קאן נישט, וועל יאך מיך אויסלערנען.

די רייד זענען געווען אומזיסט. זי איז צו דיק פאר א קונצנמאכערין. זי האט קורצע פיס, ברייטע היפטן, א הויכן בוזעם. אלץ וואס זי קאן טאן, איז זיין א דינסט און נאך עפעס, האט יאשא געטראכט. ווי וויל ער, יאשא, האט זי זיכער נישט ליב, איז ער אין דער מינוט געווען אויף איר אייפערזיכטיק. ווער ווייסט וואס זי טוט אפ אין די אלע וואכן, וואס ער פארט ארום ? נו, כ'קום אהער היינט ס'לעצטע מאל, האט ער געטראכט. ס'איז אלץ דערפאר, ווייל ס'איז מיר אזוי אומעטיק און כ'וויל א ביסל פארגעסן, האט ער זיך אליין פארענטפערט. ווי א שיכור פארגיסט דעם צער מיט בראנפן... ער האט קיין מאל רעכט נישט באנומען ווי אנדערע מענטשן קאנען זיצן אויף איין ארט, אפלעבן אלע יארן מיט איין ווייב, און פון דעסטוועגן נישט אריינפאלן אין א מרה־שחורה. ער אליין, יאשא, איז אלע מאל איין טריט פון מעלאנכאליע... ער האט מיט א מאל ארויסגענומען דריי זילבערנע רובלס און קינדיש־ערנסט אוועקגעלייגט אויף זעווטלס פוס אונטער דעם קלייד — איינעם נעבן דער קני, איינעם א ביסל העכער, און איינעם אויפן שענקל. זעווטל האט צוגעקוקט נייגעריק, מיט א שמייכעלע.

— דאס קאן מיר נישט העלפן.

— שאטן וועט עס דיר אוודאי נישט.

ער האט גערעדט צו איר גראב, אויף איר אייגענעם שטייגער. דאס קאנען רעדן צו יעדן לויט זיין שטאנד און כאראקטער, איז געווען א טייל פון זיין טאלאנט. דאס איז אפילו נוציק צום מאגנעטיזם... זעווטל האט באדעכטיק צונויפגעקליבן די דריי מטבעות און זיי אוועקגעלייגט אין א שטויסל אויף דער קאמאדע.

— א שיינעם דאנק דיר סיי־ווי־סיי.

— כ'איל זיך.

— וואס איז ס'איילעניש, הא ? כ'בענק נאך דיר. ס'גייען אוועק וואכן און מ'הערט נישט פון דיר קיין דוך. וואס מאכסטו, יאשעלע ? מיר זענען גוטע־פריינד אויך.

— יא, יא.

— וואס ביסטו עפעס אזוי פארטראכט ? גלייב מיר, האסט שוין א נייע שטיקל סחורה ? דערצייל מיר, יאשעלע, דערצייל מיר. איך בין נישט פעפערזיכטיק. כ'פארשטיי אלץ. ביי דיר פרויען זענען ווי בלימעלעך ביי א בין. אלע מאל אן אנדערע. אומעטום א שמעק, א לעק, און הײדא — אוועקגעפלויגן. אוי, מאנסלייט, ווי איך בין ענק מקנא! די הויזן זאל מען פארקויפן און א מאנסביל זאל מען זיין!...

"I see you so seldom," she complained, "that I forget from one time to the next."

"Have you heard anything from your husband?"

"Gone—like a stone in the sea." And she smiled—humbly, arrogantly, deceitfully.

He had to hear her out since a woman who is loquacious is passionately so. Even as she complained, the words shot out—smooth and round, like peas from a peashooter. What did the future hold for her here in Piask? Leibush would never return. The other side of the ocean might as well be the other world. She was practically a widow already. They doled out the two gulden a week to her, but for how long would this continue? Their treasury was bare. Half the brotherhood was behind bars. And what could she buy with this chicken feed? Water for groats. She was in debt to everybody. She didn't have a thing to wear. All the women were her enemies. They gossiped about her constantly and her ears were forever burning. While it was still summer she could bear it, but as soon as the rains came she would go out of her mind. And while Zeftel spoke of doom, she continued to trifle with the loop of her necklace. A dimple suddenly appeared in her right cheek.

"Oh, Yashale, take me with you."

"You know I can't."

"Why not? You have a team and wagon."

"What would Magda say? What would your neighbors say?"

"They say it anyhow. Whatever that Polack of yours can do, I can do as well. Maybe even a little better."

"Can you turn a somersault?"

"If I can't, I'll learn."

It was all idle chatter. She was too stout to become an acrobat. Her legs were too short, her hips too broad, her bosom too protuberant.

She could never be anything but a servant—and one other thing, Yasha thought. Although he, Yasha, surely did not love her, he grew momentarily jealous. How did she behave all the weeks he was on the road? Well, this is the last time I'll come here, he thought. It's only because I'm so bored and I want to forget for a little while—he justified his conduct to himself. Like a drunkard who drowns his sorrow in alcohol, he thought. He could never understand how other people managed to live in one place and spend their entire lives with one woman without becoming melancholy. He, Yasha, was forever at the point of depression. He suddenly drew three silver rubles and with childish gravity placed them upon her leg beneath the dress—one near the knee, the other a trifle higher, the third upon her thigh. Zeftel watched him with a curious smile.

"This won't help."

"It certainly won't hurt any."

He addressed her crudely—at her own level. It was one of his attributes to adjust to any character. It was a useful factor when applied to the art of magnetism. Deliberately, Zeftel collected the coins and deposited them in a mortar on the dresser.

"Well, thanks anyhow."

"I'm in a hurry."

"What's the rush? I've missed you. For weeks I don't hear a word from you. How have you been, Yashale? We are good friends, too, after all."

"Yes, yes . . ."

"Why the wool-gathering? I know—it must be a new girl! Tell me, Yashale, tell me. I'm not the jealous type. I know what's going on. But to you women are like flowers to a bee. Always a new one. A sniff here, a lick there and 'whist!'—you buzz away. How I envy you! It would be worth surrendering my last pair of drawers to be a man!"

— יא, כ׳האב איינע — האט יאשא געזאגט. ער האט געהאט א באַדערפעניש פאר עמעצן זיך אויסצורעדן. מיט זעוועלען האט ער געקאנט זיין אין גאנצן פריי. ער האט געקאנט רעדן צו איר ווי צו זיך אליין. ער האט זיך נישט געשראקן פאר איר אייפערזוכט אדער כעס. ער איז זיך באגאנגען מיט איר ווי א פריץ מיט א פויערטע. ביי זעוועלען האבן אויפגעלויכטן די אויגן. זי האט געשמייכלט צו אים מיט דעם זיס־זויערן שמייכל פון יענע, וואס ווערן באַעוולהט און ס׳פארשאפט זיי פארגעניגן.

— כ׳האב דען נישט געוווסט?... ווער איז זי, הא?

— אן אלמנה נאך א פראפעסאר.

— אן אלמנה, הא? נו, וואס?

— נו, גארנישט.

— ביסט פארליבט אין איר, הא?

— יא, א ביסל.

— אז א מאנסביל זאגט א ביסל, איז א סך. וואס איז זי? יונג? שיין?

— נישט אזוי יונג. זי האט שוין א טאכטער פון פערצן יאר.

— וועמען־זשע האסטו ליב, די מאמען אדער די טאכטער?

— ביידע.

זעוועל האט געמאכט א מינע ווי זי וואלט עפעס אראפגעשלונגען.

— ביידע קאנסטו נישט האבן, טייערער.

— דערווייל וועל איך זיך באנוגענען מיט דער מאמען.

— וואס איז דאס א פראפעסאר? אזא דאקטאר?

— ער האט געלערנט אין אוניווערסיטעט מאטעמאטיק.

— וואס איז דאס אזוינס?

— רעכענען.

זעוועל האט איבערגעטראכט א ווייל.

— כ׳האב געוווסט, כ׳האב געוווסט. מיך קאן מען נישט אפנארן. כ׳טו איין קוקעלע אויף א מאנסביל און ווייס אלץ. וואס ווילסטו טאן? מיט איר חתונה האבן?

— כ׳האב דאך א ווייב.

— ביי דיר שפילט א ראל א ווייב? ווי קומסטו עפעס צו איר?

— זי איז געווען אין טעאטער און עמיץ האט זי פאר מיר פארגעשטעלט. ניין, כ׳האב געטראפן געדאנקען און איר געזאגט, אז זי איז אן אלמנה און אלדאס איבעריקע.

— פון וואנען האסטו געוווסט?

— דאס איז מיין סוד.

— נו, וואס ווייטער?

— זי האט זיך אין מיר איינגעליבט. זי וויל אלץ איבערלאזן און אוועק קיין אויסלאנד.

— גלאט אזוי אוועק?

— זי וויל חתונה האבן.

— מיט א ייד?

— זי וויל כ׳זאל מיך א קאפעלע אונטערשמדן.

— א קאפעלע, הא? וואס טויג דיר דאס אויסלאנד?

יאשאס פנים איז מיט א מאל געווארן ערנסט.

— וואס האב איך דא? כ׳מאך שוין די קונצן פינף און צוואנציק יאר און כ׳בין נאך אלץ אן ארעמאן. ווי לאנג קאן איך נאך אזוי גיין אויף דעם שטריק? העכסטנס נאך צען יאר. אלע לויבן מיך, נאר צאלן וויל מען נישט. אין אויסלאנד שאצט מען אפ אזוינע ווי איך. פאראן דארט איינער, וואס קאן בלויז עטלעכע קונצן און ער איז רייך און בארימט. ער קומט אין קעניגלעכע הויפן. ער פארט אין קארעטעס. אין פוילן אליין וואלט מען מיך אנדערש אויפגענומען ווען מ׳אנערקענט מיך אין מערב־אייראפע. דו פארשטייסט וואס איך רעד, אדער נישט? דא מאכט מען אלץ נאך די גרויסע מדינות. אזוי ווי יענע שפילן, אזוי טאנצט מען דא. דא אן אפערע־זינגער מעג קרייען ווי א האן, נאר אויב ער האט געזונגען אין איטאליע, קלאפן אלע בראוואָ.

— נו, אבער דו מוזסט זיך שמדן.

— וואס איז שמדן זיך? דו צלמסט זיך אפ און מ׳באגיסט דיך מיט א ביסל וואסער. פון וואנען ווייס איך וועלכער גאט ס׳איז דער ריכטיקער? אין הימל איז קיינער נישט געווען. כ׳גיי נישט דאווענען סיי־ווי־סיי.

— אין קלויסטער וועסטו שוין גיין.

— אין אויסלאנד קוקט מען נישט נאך. כ׳בין א קונצנמאכער, נישט א גלח. ס׳איז ארויסגעקומען א נייע מאדע: מ׳לעשט אויס די לאמפן און מ׳רופט ארויס שדים. מ׳זעצט זיך אוועק ביי א טישעלע, מ׳לייגט ארויף די הענט און דאס טישעלע הייבט זיך. אלע צייטונגען זענען פול דערמיט.

"Yes, there is a new one," Yasha said. He needed to talk to someone. With Zeftel, he felt as uninhibited as with himself. He feared neither her jealousy nor her wrath. She yielded to him as a peasant girl to a squire. Her eyes began to sparkle. She smiled the bitter smile of those who are wronged and take pleasure in this.

"Didn't I know it? Who is she?"

"A professor's widow."

"Widow, eh? Well, well."

"Well nothing."

"Are you in love with her?"

"Yes, a little."

"If a man says 'a little,' he means a whole lot. What is she—young? Pretty?"

"Not so young. She has a daughter of fourteen."

"Which one is it you love, the mother or the daughter?"

"Both."

Zeftel's throat moved, as if she had swallowed something. "You can't have both, brother."

"For the present, I'll be satisfied with the mother."

"What's a professor like—a doctor?"

"He used to teach mathematics at the university."

"What's mathematics?"

"Figuring."

She thought it over for a moment. "I knew it, I just knew it. Me, you can't fool. One look at a man and I can tell everything. What do you want to do, marry her?"

"But I have a wife already."

"What can a wife mean to you? How did you meet her?"

"She was at the theater and someone introduced us. No, I was mind-reading and I told her that she was a widow and the rest of it."

"How did you know that?"

"That's my secret."

"Well, what else?"

"She fell in love with me. She wants to leave everything behind and go abroad with me."

"Just like that?"

"She wants to marry me."

"A Jew?"

"She wants me to convert a little. . . ."

"Just a little, eh?—Why do you have to leave the country?"

Yasha's face grew suddenly grim. "What do I have here? For twenty-five years I've been doing my act and I'm still a pauper. How much longer can I keep walking the tightrope? Ten years at the most. Everyone praises me but nobody wants to pay. In other countries they appreciate somebody like me. There a fellow who knows only a handful of tricks is rich and famous. He performs before royalty, travels about in a fancy carriage. I'd be treated differently even here, in Poland, if my name became famous in Western Europe. Do you understand what I'm saying to you? Here, they imitate everything from abroad. An opera singer can screech like an owl, but if he has sung in Italy, everyone shouts: 'Bravo!'"

"Yes, but you'd have to convert."

"What of it? You cross yourself and they sprinkle you with water. How do I know which God is the right one? No one's been up to Heaven. I don't pray anyhow."

"Once you're a Catholic, you'll pray, all right."

"Abroad, no one pays any attention to it. I'm a magician, not a priest. —You know, there is a new fad now. The lights are put out and you call up the spirits of the dead. You sit around a table with your hands on top of it and the table rises. All the newspapers are full of it."

— אמתע שדים ?

— זיי נישט קיין נאר. דער קונצנמאכער מאכט דאס אלץ. ער שטעקט ארויס א פוס און הייבט אונטער ס׳טישעלע. ער קלאפט מיטן גראבן פינגער אין שוך און ס׳הייסט, אז די גייסטער גיבן סיגנאלן. די גרעסטע גבירים קומען אהין, דער עיקר — פרויען. ביי עמעצן שטארבט א זון און מ׳וויל אפנעמען פון אים א גרוס. מ׳גיט דעם קונצנמאכער געלט און יענער ברענגט ארויס זיין גייסט.

זעווטלס אויגן זענען געווארן קיילעכדיק.

— אויף אן אמת ?

— לאך דיך אויס.

— אפשר איז דאס כישוף ?

— זיי קאנען נישט קיין כישוף.

— מ׳האט מיר געזאגט, אז אין לובלין איז דא איינער, וואס ווייזט ער טויטע אין א שווארצן שפיגל. מ׳האט מיר געזאגט, אז כ׳קאן דארט זען לייבושן.

— נו, פארוואס ביסטו נישט געגאנגען ? מ׳עט דיר ווייזן א מאלאוואנקע און מ׳עט דיר זאגן, אז ס׳איז לייבוש.

— עפעס ווייזן זיי.

— א גוטע קרענק — האט יאשא געענטפערט, דערשטוינט, וואס ער טענהט זיך אויס מיט זעווטלען וועגן אזוינע ענינים. — כ׳קאן דיר ווייזן אין שפיגל וועמען דו ווילסט, אפילו דיין עלטער־באבע.

— ס׳איז נישטא קיין גאט, הא ?

— ס׳איז דא, אבער קיינער האט מיט אים נישט גערעדט. ווי קאן גאט רעדן ? וועט ער רעדן יידיש, וועלן די גוים נישט פארשטיין. וועט ער רעדן פראנצויזיש, וועלן די ענגלענדער האבן טענות. אין דער תורה שטייט, אז ער האט גערעדט לשון־קודש, אבער כ׳בין נישט געשטאנען דערביי. שדים זענען אויך דא, אבער א קונצנמאכער קאן זיי נישט ארויסרופן.

— וו איז די נשמה ? אוי, כ׳האב מורא !

— וואס האסטו מורא ?

— כ׳ליג אליין ביי נאכט און קאן נישט צוטאן קיין אויג. אלע טויטע קומען מיר פאר די אויגן. כ׳האב געזען ווי מ׳האט אריינגעלייגט די מאמען אין קבר. אין גאנצן ווייס. צו וואס לעבט מען, הא ? כ׳בענק נאך דיר אויך. יאשעלע, כ׳וויל דיר נישט געבן קיין עצות, אבער די גויע וועט דיך פארשלעפן אין דר׳ערד אריין.

יאשא האט זיך אנגעשפיצט.

— פאר וואס עפעס ? זי האט מיך ליב.

— ס׳טויג נישט. קאנסט אלץ טאן, נאר א ייד בלייב. וואס וואלט געווארן פון דיין ווייב, הא ?

— וואס וואלט געווארן ווען כ׳פגר ? דער מאן שטארבט אפ און פיר וואכן שפעטער לויפט ס׳ווייבעלע צו דער חופה. זעווטל, דיר קאן איך אלץ זאגן. פאר דיר בין איך אן אפענער איין־און־דרייסיק, כ׳וויל נאך א הוליע טאן.

— וואס וועט זיין פון מיר, הא ?

— אז איכ׳ל זיין רייך, וועל איך דיך אויך געדענקען.

— ניין, וועסט פארגעסן. אזוי ווי דו טרעטסט איבער די שוועל, אזוי האסטו שוין פארגעסן. מיין נישט, אז כ׳בין אייפערזיכטיק. די ערשטע פאר וואכן האב איך געצאפלט. כ׳בין גרייט געווען דיר די פיס צו וואשן און ס׳וואסער צו טרינקען. אבער אז כ׳האב דיך דערקאנט, האב איך געזאגט: זעווטל, ס׳איז א שאד דיין צאפלען. כ׳בין נישט קיין געלערנטע פרוי און קאן נישט — ווי הייסט עס דארט ? — אבער א קאפ אויפן קארק האב איך. כ׳טראכט א סך. ס׳קומען מיר פאר אלערליי געדאנקען. טייל מאל, אז דער ווינט נעמט פייפן אין קוימען, ווערט מיר עפעס אזוי קאלעמוטנע. ס׳ווילט זיך מיר אנטלויפן ערגעץ אין די ווייטע לענדער. טייל מאל טראכט איך אפילו, אז דער לייבוש איז געווען גערעכט. מ׳איז אים דערגאנגען די יארן. העלף מיר אנטלויפן, יאשעלע, ווען נישט וועל איך שטארבן. כ׳וויל נישט ליגן אין פיאסק, דו הערסט צי נישט ? כ׳וויל נישט די גנבים זאלן קומען צו מיר אויף קבר־אבות... וועסט מיר נישט גלייבן, יאשעלע, נאר אנומלט האב איך געוואלט מאכן אן עק.

— פאר וואס עפעס ?

— אזוי. ס׳איז מיר געווען נודנע און דא זע איך א שטריקל. כ׳טו א קוק און זע א האק אויפן בעליק. אט טאקע דער האק ביים לאמפ. כ׳שטעל מיך ארויף אויפן פיסנבענקעלע און ס׳פאסט צו דער האר. כ׳האב אנגעהויבן לאכן.

— וואס איז ס׳געלעכטער, הא ?

— אזוי. טוסט איין צי מיטן שטריקל און ס׳איז אויס... יאשעלע, נעם מיך מיט קיין ווארשע.

— וואס וועסטו טאן מיט די זאכן ?

— כ׳על אלץ פארקויפן. זאלן זיי כאפן א מציאה.

— וואס וועסטו טאן אין ווארשע ?

— האב נישט קיין מורא. כ׳על מיך אויף דיר נישט ארויפלייגן. כ׳על ערגעץ גיין ווי יענע באביצע פון מעשה־ביכל. כ׳על מיך אוועקשטעלן ביי א שוועל און זאגן: דא בלייב איך. וואשן וועש און נאכטראגן דער באלעבאסטע דעם קויבער קאן מען אומעטום...

"Real spirits?"

"Don't be ridiculous. The medium does it all. He sticks out his foot and raises the table. He clicks his big toe and that means the spirits are sending messages. The wealthiest people attend these seances, especially the women. Let's say someone's son dies and they wish to communicate with him. They give the medium money and he produces the son's ghost."

Zeftel's eyes grew big. "Really?"

"Silly."

"Maybe it's black magic?"

"They don't know any black magic."

"I was told there is a man in Lublin who can show the dead in a black mirror. They say I could see Leibush there."

"Then why don't you go? They'll show you a picture and tell you it's Leibush."

"Well, they do show you something."

"Idiotic," Yasha said, amazed that he should be discussing such matters with someone like Zeftel. "I can show you whomever you like in the mirror, even your grandmother."

"There is no God, is that it?"

"Of course there is, but no one has spoken with Him. How could God speak? If He spoke in Yiddish, the Christians wouldn't understand; if He spoke French, the English would complain. The Torah claims that He spoke in Hebrew but I wasn't there to hear it. As for spirits, they also exist, but no magician can conjure them up."

"And what of the soul? Oh, I'm afraid."

"Afraid of what?"

"At night I lie down and I can't close my eyes: All the dead parade before me. I see how they put Mama into the grave. All white she is . . . Why do we live anyhow? I miss you so much, Yashale! I don't want to be offering advice, but that gentile will drag you down to hell."

Yasha bristled. "Why should she? She loves me."

"It's no good. You can do anything you like but you must remain a Jew. What will become of your wife?"

"What would she do if I were to die? The husband dies and four weeks later the woman rushes to stand under the wedding canopy again. Zeftel, I can be frank with you. There are no secrets between us. I want to have another fling."

"What about me?"

"If I become rich, I'll not forget you either."

"No, you'll forget. The minute you step over the threshold, you'll have forgotten already. Don't think that I'm jealous. When I first knew you, I tingled. I would have washed your feet and drunk the bathwater. But when I knew you better, I told myself, 'Zeftel, it's a waste—all this trembling.' I'm not an educated woman and don't know much, but I've got a head on my shoulders. I do a lot of thinking and I get all kinds of ideas. When the wind whistles through the chimney I get very moody. You won't believe me, Yashale, but recently I even thought of suicide."

"Why that of all things?"

"Just because I was tired and there was a rope nearby. I saw a hook on the beam. This very hook by the lamp. I climbed up on the footstool and it fit to a hair. Then I began to laugh."

"Why?"

"For no reason at all. You yank the rope and it's all over . . . Yashale, take me to Warsaw."

"What about the furniture?"

"I'll sell everything. Let somebody get a bargain."

"What will you do in Warsaw?"

"Don't worry, I won't sponge off you. I'll go off like that beggar-woman in the story. I'll stop at some door and say, 'Here I stay.' One can do laundry and carry baskets anywhere."

קאַפּיטל דריי

א

יאַשאַ האָט געוואָלט זיין צוריק ביי עלושביעטאַן צו נאַכטמאָל, אָבער זעווטל האָט אים נישט געלאָזט אוועקגיין. זי האָט געהאַט צוגעגרייט אַ מאָלצייט, וואָס ער האָט ליב: ברייטע לאָקשן מיט קעז און צימרינג. ווי נאָר זעווטל האָט אויפגעהויבן דאָס קייטל פון האָקן און אויפגערוקט דאָס פאָרהענגל פון פענצטער, האָבן אָנגעהויבן זיך ווייזן געסט. די ווייבער פון די גנבים זענען אַריינגעקומען זיך באַרימען מיט מציאות, וואָס

זיי האָבן געקויפט אויפן מאַרק, מיט די מתנות, וואָס זיי האָבן געקראָגן פון די מענער. די אַלטע האָבן געטראָגן צעטרעטענע שטעק־לאַטשן, צו־לויזע קלײדער, קויטיקע קאָפּטיכלעך. זיי האָבן געשמייכלט צו יאַשאַן מיט די אומציינִיקע מיילער און עפּעס ווי זיך געחנדלט מיט דער אייגע־נער מיאוסקייט. די יונגע ווייבלעך האָבן לכבוד דעם גאַסט זיך אויסגע־פּוצט און באַהאַנגען מיט שמאָכטעס. ווי וויל זעווטל האָט כלומרשט גע־האַלטן בסוד אַז זי האָט מחזקות מיט יאַשאַן, האָט זי יעדער איינער באַ־רימעריש געוויזן דאָס שנירל קרעלן, וואָס ער האָט איר געשאָנקען. עטלעכע האָבן אָנגעמאָסטן, געשמייכלט, קליגעריש זיך איבערגעווונקען. אויסגעלאַסנקייט איז נישט געווען אין דער מאָדע אויפן בערגל. די ווייבער פון די גנבים האָבן יאָרן געוואַרט אויף די מענער ווען יענע זענען אוועק אין הפיסה, געבליבן טריי ביז יענע זענען אויסגעזעסן דעם טערמין. אָבער זעווטל איז אַ פרעמדע, ערגער ווי אַ ציגיינערין. דערצו איז זי אַן עגונה. יאַשאַ קונצנמאַכער האָט אויך געהאַט אַ נאָמען פאַר אַ כל־בו. די ווייבלעך האָבן געשאָקלט מיט די קעפּ, זיך געשושקעט, געוואָרפן אייגעלעך אויף יאַשאַן. מ׳האָט דאָ געוווסט פון זיינע קונצן; די גנבים האָבן אָפט גערעדט, אַז ווען ער ווערט איינער פון דער חברה, וואָלט ער געגאַנגען אין גאָלד; אָבער מ׳האָט געהאַלטן אויפן בערגל, אַז ס׳איז בעסער צו זיין דאָס ווייב פון אַ גנב ווי פון אַזאַ איינעם ווי יאַשאַ, וואָס שלעפּט זיך אַרום מיט אַ שיקסע, קומט אַהיים בלויז אויף יום־טוב און פאַרשאַפט דעם ווייב בושות און חרפות.

נאָך אַ וויַל האָבן זיך גענומען אַריינשאַרן די מאַנסלייט. חיים לייב באַנק — אַ קליינער, אַ ברייט־פּלייציקער, מיט אַ געלער באָרד, אַ געל פּנים, געלע אויגן — איז געקומען רעדן יאַשאַן אַ וואַרשעווער פּאַפּיראָס. יאַשאַ האָט אים דערלאַנגט אַ גאַנץ פּעקל. זעווטל האָט פאַר חיים לייבן אוועקגעשטעלט אַ פלעשל בראָנפן מיט פלעצלעך. חיים לייב איז געווען פון דער אַלטער גוואַרדיע, אָבער שוין אַן אָפּגעפאָרענער, אַ יורד. ער איז געהאַט אויסגעזעסן אַלע תפיסות. מ׳האָט אים אונטערגעהאַקט די זייטן. אַ ברודער זיינעם, בענצע קלאָץ, אַ פערד־גנב, האָבן פּויערים אָפּגעקאָכט אין אַ קעסל לעבעדיקערהייט. חיים לייב האָט באַדעכטיק גערויכערט דעם וואַרשעווער פּאַפּיראָס, איבערגעקערט אַ גלעזל יי״ש און זיך אָנגערופן צו יאַשאַן:

— וואָס הערט זיך אין וואַרשע, האַ? וואָס מאַכט דער פּאַוויאַק?

דער בלינדער מעכל, אַ הויכער פאַרשוין, אַ ברייטער, מיט אַ פּאָר פּלייצעס פון אַ גיבור, אַ גלייכן קאַרק, אַ העפט אין שטערן און מיט איין אויסגערונען אויג, האָט מיטגעבראַכט מיט זיך אַ פּעקל אַרומגעוויקלט אין פּאַפּיר. יאַשאַ האָט געוווסט פאָרויס וואָס דאָס איז: אַ שלאָס פאַר אים, יאַשאַן, צו עפענען. מעכל אַליין איז געווען אַ בריה אין האַקן שלעסער. ער האָט זיך אַלע מאָל אַרומגעטראָגן מיט וויטרעס. איידער ער איז אַריין אין גנבהשן פאַך, איז מעכל געווען אַ געזעל ביי אַ שלאָ־סער. מעכל האָט שוין יאָרן געאַרבעט אויף אַ שלאָס, וואָס יאַשאַ זאָל נישט קאָנען עפענען. ער איז איצט געזעסן ביים טיש אַ שעמעוודיקער, געוואַרט געדולדיק ביז ס׳וועט קומען צו רייד וועגן שלעסער. דער בלינ־דער מעכל האָט ביז איצט געהאַט ביי יאַשאַן בלויז מפּלות. ווי שווער און קונציק דער שלאָס איז נישט געווען, האָט אים יאַשאַ אַלע מאָל געעפנט אין עטלעכע מינוט, טייל מאָל אַפילו מיט אַ געוויינלעכן נאָגל אָדער אַ האָרנאָדל. אָבער מעכל האָט זיך נישט אונטערגעגעבן. ער האָט זיך יעדעס מאָל געוועט פונסניי, אַז ער וועט אויסאַרבעטן אַזאַ „תולה״, וואָס אַפילו דער מלאך גבריאל וועט נישט קאָנען „פּתיחהגנען״. וויפיל מאָל דער בלינדער מעכל איז געווען אין לובלין, האָט ער געהאַט אַ מדובר מיט אברהם לייבוש שלאָסער, ווי אויך מיט שמידן און מעכאַ־ניקער פון אַלערליי מינים. מעכל האָט געהאַט ביי זיך אין קאַמער אַ גאַנצן וואַרשטאַט מיט האַמערס, פיילן, זעגעלעך צו זעגן מעטאַל, אַלערליי שטאַבעס, האַקעס, בויערערס, לייט־אייזנס, צווענגלעך. מעכלס ווייב, די שוואַרצע ביילע, פלעגט זאָגן, אַז מעכל האָט זיך אַריינגענומען אַ מאַנ־קאַליע אין קאָפּ. יאַשאַ האָט אים איצט אָנגעקוקט מיט אַ שמייכל, צו אים געבלינצלט מיט אַן אויג. אַקוראַט אַזוי ווי מעכל איז געווען זיכער ביי זיך, אַז דאָס מאָל וועט יאַשאַ בלייבן מיט אַ נאָז, פּונקט אַזוי האָט יאַשאַ דורך עפּעס אַ כוח געוווסט ביי זיך, אַז ער וועט טאָן אַ דריי, אַ צופּ ביי דער מאַכערייקע און זי וועט זיך עפענען ווי דורך אַ כישוף...

3

1

Yasha had planned to be back at Elzbieta's for supper, but Zeftel would not hear of it. She prepared a favorite dish for him: wide noodles with cheese and cinnamon. As soon as Zeftel unbolted the door and drew the curtains, visitors began to arrive. The women came in to show off the bargains which they had found in the market, and the presents that their men had given them. The older amongst them wore battered slippers, shapeless dresses, soiled head-kerchiefs. They grinned at Yasha with their toothless mouths and coquettishly displayed their own ugliness. The young matrons, in honor of the guest, had dressed up and had covered themselves with trinkets. Although Zeftel supposedly kept their relationship secret, she proudly showed each braggart the string of coral that Yasha had given her. Some of the women tried it on, smirked, winked knowingly. Licentiousness was not the fashion on the hill. The wives of thieves serving in prison remained true for years until their husbands were released. But Zeftel was an outsider—lower than a gypsy. Besides, she was a deserted wife. And Yasha, the magician, had the reputation of being a libertine. The women bobbed their heads, whispered, cast sheep's-eyes at Yasha. His magical powers were well known here. The thieves often claimed that if he joined the brotherhood, his path would be strewn with gold. It was the general opinion on the hill that it was even better to be the wife of a thief than of someone like Yasha, who traveled around with a gentile girl, came home only on holidays and gave his wife nothing but shame and disgrace.

After a while, the men, too, began to drift in. Chaim-Leib, short, broad-shouldered, with a yellow beard, face, and eyes, came in to cadge a Warsaw cigaret. Yasha gave him the whole pack. Zeftel put a bottle of spirits and a platter of onion rolls before Chaim-Leib. He was one of the old guard but already worn out, useless. He had served time in every prison. His ribs had been staved in. A brother of his, Baruch Klotz, a horse-thief, had been boiled alive by peasants. Chaim-Leib thoughtfully puffed on the Warsaw cigaret, drank a tumblerful of vodka, and asked, "What's happening in Warsaw? How is the old Pawiak prison?"

Blind Mechl, a tall, heavy-set individual with the shoulders of a giant, a straight nape, a scar on the forehead, and a torn eye-socket, had brought along a paper-wrapped package. Yasha knew already what it contained: a padlock for him to open. Mechl, himself, was an expert at lock-breaking. He always carried a jimmy and before taking up burglary as a trade, he had been a journeyman locksmith. For years Mechl had been trying to construct a lock that Yasha would not be able to pry. He now sat shyly at the table, waiting patiently for the conversation to come around to locks. Until now he had failed with Yasha for no matter how intricate and artful the lock, Yasha had always managed to spring it within minutes, frequently employing nothing more than a nail or a hairpin. But Mechl would not give up: he kept betting he would construct a "peter" the like of which the angel Gabriel couldn't "jimmy." Every time Mechl visited Lublin he held consultations with the locksmith, Abraham Leibush, as well as with any number of blacksmiths and mechanics. Mechl's room was set up like a tool-shop, with hammers, files, metal saws, all sorts of bars, hooks, drills, pliers, and soldering irons. His wife, Black Bella, claimed Mechl's interest in tools had grown into an obsession. Yasha greeted him with a smile and a wink. Just as Mechl was sure that this time Yasha would fail, so Yasha was convinced that through some inexplicable power he would, with a twist here and a turn there, open the mechanism as if by magic.

ביסלעכווייז זענען זיך אַלע צונויפגעקומען: מענדעלע ביילִיק, יאָסעלע דייטש־פּורים, לייזערל קראַצמיך. אַ שישקע ביי די גנבים איז לעצטנס געהאַט געוואָרן בעריש וויסאָקער, אַ פּיצעלע מענטשעלע מיט לויפנדיקע אייגעלעך, מיט אַ שפּיציק קעפּל אָן האָר, אַ שפּיציקער נאָז, אַ שפּיציק גאָמבעלע, מיט צוויי לאַנגע הענט ווי אַ מאַלפּע. בעריש וויסאָקער איז געקומען אַהער פון גרויס־פּוילן, פון דעם אייגענעם קאַנט, וואָס זעווטל. ער האָט זיך געקליידט ווי אַ פּאַצעט: אין קאָלירטע הויזן, געלע שיך, סאַמעטענע וועסטלעך, אויסגעהאַפּטענע העמדלעך. אויפן פּליך־קאַפּ איז אַלע מאָל געזעסן אַ יעגער־קאַפּעליוש מיט אַ פּעדערל. די קנאַפּלען פון די שטיוועלעטן זענען געווען הויכע, אים צוצוגעבן וווּקס. בעריש האָט געהאַט אַזאַ געלענק, אַז ער האָט געקאָנט ביי אַ גנב אַרויסלאַטכענען דעם זייגער פון וועסטל־קעשענע. ער האָט גערעדט רוסיש, פּויליש, דייטש, זיך געקאָנט מיט נאַטשאַלסטווע, געווען מער מאַכער ווי גנב. ער איז מיט יאָרן צוריק געהאַט אַריינגעפאַלן אין חד־גדיא, אָבער נישט פאַר אַ משא־ומתן, נאָר פאַר אָפּדאַצן אַ פּריץ אין אַ שפּיל וואָס מ'רופט: קייטעלע. אַזוי ווי דער בלינדער מעכל איז געווען אַ מאַדים אין שלעסער, אַזוי האָט בעריש וויסאָקער געקאָנט אַלערליי פּאַרטלען מיט קאָרטן. אָבער צו יאַשאָן האָט ער זיך אַלץ נישט געקאָנט גלייכן. יאַשאַ האָט אים אַלע מאָל געוויזן טריקס, וואָס בעריש וויסאָקער האָט נישט געקאָנט דערגיין. בעריש וויסאָקער האָט איצט געהאַט אין די קעשענעס עטלעכע פּעשלעך קאָרטן, מאַרקירטע און נישט מאַרקירטע. בעריש וויסאָקער האָט געהאַט אַ נאָמען פון אַן אומרו, ער האָט נישט געקאָנט איינזיצן אויף קיין בענקל. אַלע זענען געזעסן אַרום טיש, אָבער בעריש וויסאָקער האָט זיך געדרייט אויף איין אָרט ווי אַ חיה אין שטייג, אָדער ווי אַ וואָלף, וואָס פּרוּווט אָנכאַפּן דעם אייגענעם עק. ער האָט אָנגעשפּיצט דאָס קעפּל, געוואָרפן ווערטער אין דער קרום.

— ווען וועסטו אָן אונדזעריקער, האַ? — האָט ער אַריבערגעשריגן צו יאַשאָן מיט אַ פאַנפעדיק שטימעלע. — קלאַפּ איין און ווער אַ נאַש בראַט!...

— צו וואָס? כ'זאָל פוילן אין קיששימעט?

— אַז מ'איז נישט קאַ' יאָלד, עסט מען אין סוכה.

— נו, קאַ' צוואַניאַק טאָר מען נישט זיין — האָט זיך אָנגערופן דער בלינדער מעכל. — יעדער איינער קאָן אַריינפאַלן.

— מ'דאַרף וויסן ווי דער הלוך ילכ'ט — האָט בעריש וויסאָקער געשליידערט די ווערטער.

יאַשאַ האָט זיך ווויל אָפּגעגעבן אַ חשבון, אַז ער טאָר דאָ נישט בלייבן זיצן צו לאַנג. עלזשביעטאַ עקט זיך פון אומגעדולד. מאַגדאַ וואַרט אויף אים. דער באָלעק טראָגט אויף אים אַ שנאה, זוכט נאָר אַ געלעגנהייט אויף אים צו העצן. אָבער יאַשאַ האָט פאָרט נישט געקאָנט אַוועקגיין. מ'האָט אים דאָ געקאָנט פון קינדוווייז אָן. מ'האָט דאָ צוגעזען ווי ער איז געשטיגן פון אַ יינגל ביי אַ בערן־טרייבער ביז אַן אַרטיסט אין פּוילישן טעאַטער. מאַנסלייט האָבן אים געקלאַפּט אין פּלייצע. די בלאַטע מיידן האָבן זיך צו אים געחנדלט. מ'איז געקומען צו אים ווי צו אַ רבין. ער האָט אַלע מאָל מיטגעבראַכט פּאַפּיראָסן, ציגאַרן. ער האָט דאָ אויך געהאַט עטלעכע געוועזענע געליבטע, וואָס ווי וויל זיי זענען שוין איצט כשרע ווייבער, מאַמעס פון קינדער, האָבן זיי זיך איבערגעקוקט מיט אים מיט אַ ווינקעניש, געשמייכלט פון די אַמאָליקע שטיפעריִען. מיט דער זעווטלען האָט ער אַ צייט זיך געהיטן, אָבער זי האָט אַליין געהאַט צעפּויקט דעם סוד. פאַר אַזאַ שטיק געהינטעכץ איז אַפילו אַ כבוד צו זיין אַ הור...

פריִער האָט מען געפּלאַפּלט פון זייטיקע זאַכן. וואָס הערט זיך אויף דער וועלט? ווען וועט ווידער ווערן אַ מלחמה מיטן טערק? וואָס פאַרלאַנגען די בונטאַרן, יענע וואָס וואַרפן באָמבעס, ווילן הרגענען דעם קייסער, רופן אַרויס סטרייקן אויף די באַנען? און וואָס טוט זיך דאָס אין דעם ארץ ישראל? ווער זענען דאָס די אפּיקורסים, וואָס פאָרן אַהין טריקענען זומפּן און בויען קאָלאָניעס? יאַשאַ האָט אַלץ אויפגעקלערט. ער האָט אין וואַרשע געלייענט אַלע צייטונגען, אויך די „איזראַעליטאַ“. ער האָט אַפילו אַריינגעקוקט אין אַ העברעיִשן גאַזעט, כאָטש ער האָט נישט אַלץ פאַרשטאַנען. דאָ, אין פּיאַסק, איז מען געזונקען אין געמויזעכץ, אָבער אויף דער וועלט האָבן זיך אָפּגעטאָן זאַכן. פּרייסן איז געוואָרן אַ שטאַרקע מלוכה. די פראַנצויזן האָבן פאַרכאַפּט שטיקער אַפריקע, וווּ ס'וווינען די שוואַרצע מענטשן. אין ענגלאַנד האָט מען געבויט שיפן, וואָס קאָנען אין צוועלף טעג דורכשווימען דעם ים קיין אַמעריקע. אין אַמעריקע אַליין זענען באַנען געלאָפן איבער די דעכער און מ'האָט אויפגעשטעלט אַ געביי פון דרייסיק שטאָק. אַפילו וואַרשע איז געוואָרן פון יאָר צו יאָר גרעסער און שענער. מ'האָט אַראָפּגעריסן די הילצערנע טראָטואָרן, דורכגעפירט קאַנאַליזאַציע. יידישע קינדער זענען געגאַנגען אין די רוסישע גימנאַזיעס, אַוועק שטודירן אין די אויסלענדישע אוניווערסיטעטן...

Eventually, they were all there: Mendele Katshke, Yosele Deitch, Lazerel Kratzmich. Their current leader was one Berish Visoker, a tiny fellow with shifty eyes, a pointed, bald head, sharp nose and chin, and long arms like an ape. Berish Visoker, like Zeftel, came from Greater Poland. He dressed foppishly, with his colored trousers, yellow shoes, velvet vests, and embroidered shirts. A hat with a feather in it was always on his head. Especially high heels on his boots added to his stature. Berish was so skillful that he could steal a watch from a pickpocket. He knew Russian, Polish, and German, and was on good terms with the authorities, was, in fact, less thief than grafter and intermediary. Years ago he had served a prison term, not for theft but for having cheated a nobleman at a card game known as "Little Chain." Berish Visoker was as sharp at cards as Blind Mechl was at locks. But he was no match for Yasha. Yasha always showed Berish new tricks that baffled him. Even now he had several packs of cards in his pocket, both marked and unmarked. Berish was notoriously restless. He could not stay in a chair. While everyone else sat around the table, he wriggled like a caged animal, or a wolf trying to bite his own tail. He cocked his head and spoke out of the side of his mouth. "When will you become one of us, eh?" he asked Yasha in his nasal tones. "Clasp my hand and join the brotherhood."

"And rot in jail?"

"Keep your wits about you and you skim the cream right off the top."

"Well, you can't be too smart," called out Blind Mechl. "Anybody can get caught."

"All you have to know is how the wind is blowing," Berish Visoker shot back.

Yasha knew well that he must not linger. Elzbieta would be bursting with impatience for him to return. Magda, also, expected him. Bolek despised him, and only sought an excuse such as this to destroy him. But Yasha couldn't just walk out. He had known these people since childhood. They had seen his progress from a bear-trainer's assistant to a star in the Polish theater. The men clapped him on the back, the women flirted with him. They all admired him as a master. He doled our cigars, cigarets. There were also several former sweethearts of his in the crowd, who, although respectably married now and mothers, looked at him coquettishly, grinning reminiscently. Although he had at first been discreet with Zeftel, she herself had revealed their relationship. For such a trollop, a lover was something to advertise.

At first, they gossiped about current events. What was new in the world? When would war start with Turkey again? And what did those rebels want, who threw bombs, tried to assassinate the Czar, and called strikes against the railroads? What was new in Palestine? Who were these heretics who built colonies in the dried-out swamps? Yasha explained everything. He read all the Warsaw newspapers as well as the *Israelita*. He even glanced at the Hebrew gazette although he did not understand the modern expressions. Here in Piask the citizens squatted like toads on a tree-stump, but out in the world things were happening fast. Prussia had become a powerful nation. The French had annexed parts of Africa—where the black people lived. In England, ships that could cross the ocean in ten days were being built. In America, trains ran right over the rooftops and a building thirty stories high had been erected. Even Warsaw grew larger and more beautiful each year. The wooden sidewalks had been torn up, inside-plumbing installed; Jewish children were permitted to attend the gymnasia and go abroad to study at foreign universities.

די גנבים האָבן זיך צוגעהערט, געקראַצט די קעפּ. די ווייבלעך האָבן זיך איבערגעקוקט, זיך גערויטלט. יאַשאַ האָט דערציילט וועגן דער „שוואַרצער האַנט" אין אַמעריקע. מ'שיקט אונטער אַ מיליאָנער אַ בריוועלע און מ'חתמעט אונטער מיט אַ שוואַרץ הענטל. שיק אַזוי פיל און אַזוי פיל דאָלאַרן, ווען ניט, קריגסטו מיט אַ קנידל אין קאָפּ. דער מיליאָנער קאָן האָבן טויזנט לייב־וועכטער — אויב ער שטעלט נישט צו די ממתקים, גייט ער ליוליו... בעריש וויסאָקער האָט מיט אַ מאָל איבערגעריסן:

— מ'קאָן עס דאָ אויך טאָן.

— וועמען וועסטו שיקן אַזאַ בריוועלע? טרייטל וואַסער־טרעגער?

און די גנבים האָבן זיך צעלאַכט און פונסניי פאַררויכערט די פאַרלאָשענע פּאַפּיראָסן.

The thieves listened, scratching their heads. The women, their faces flushed, traded glances. Yasha told them of the Black Hand Society in America. He related how they sent a note signed with a black hand to a millionaire: Send this many dollars or you'll get a bullet in your head. Even if the millionaire had a thousand bodyguards, if he didn't pay the ransom he was murdered.

Berish Visoker suddenly interrupted, "It can be done here, too."

"And who will get the letter, Treitel the Water-carrier?"

The thieves laughed loudly and relit their burnt-out cigarets.

ב

דער בלינדער מעכל האָט מער נישט געקאָנט וואַרטן. ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— יאַשאַ, כ'האָב דאָ אַ שלאָס.

יאַשאַ האָט געטאָן אַ ווונק.

— כ'ווייס, כ'ווייס. ווייז אַהער ס'שלח־מנות.

ער האָט באַדעכטיק אָפּגעוויקלט דאָס פּאַפּיר. ס'איז אינעווייניק געלעגן אַ ריזיקער שלאָס, מיט קלאַמערס, מיט נאָכהענגעכצער. יאַשאַ איז מיט אַ מאָל געוואָרן האַפּעדיק. ער האָט גענומען קוקן אויף דעם שלאָס מיט שיקלדיקע אויגן און מיט יענער קאָמעדיאַנטישער מינע פון פאַרלעגנהייט און חוזק, וואָס האָט אַלע מאָל אַרויסגערופן געלעכטער, אַלץ איינס צי אין אַ שענק צווישן פויערים, אָדער אין דעם וואַרשעווער זומער־טעאַטער „אַלהאַמבראַ". ער איז אין איין רגע געוואָרן אַן אַנדערער מענטש. ער האָט געשכוצערט מיט די ליפּן, גערדרייט מיט דער נאָז, אַפילו קונציק אַ שאָקל געטאָן מיט די אויערן. די ווייבלעך האָבן גלייך גענומען כיכען.

— ווו האָסטו פאַטשאָפּעט אַזאַ קאַקעמייקע?

— ווייז בעסער וואָס דו קאָנסט — האָט דער בלינדער מעכל גערעדט האַלב ברוגז.

— אַזאַ כלי קאָן אַפילו גאָט אַליין נישט עפענען — האָט יאַשאַ זיך געחכמהט. — דאָס, אַז מ'סוגרט, איז לעולם־ועד. נאָר אויב מ'עט מיר פאַרבינדן די אויגן, וועל איך עס בלינדערהייט פּתיחהנען. אפשר ווילסטו דיך וועטן, האַ? כ'שטעל צען רובל אויף דיין איינעם.

— געמאַכט אַ געשעפט.

— ריבאַ פּיש, געלט אויפן טיש — האָט זיך אָנגערופן חיים לייב.

— מ'דאַרף נישט קיין געלט. כ'געטרוי אים.

— קינדער, בינדט מיר צו די אויגן! — האָט יאַשאַ אַ זאָג געטאָן. — נאָר מאַכט אַזוי, כ'זאָל נישט קאָנען קוקן.

— איכ'ל דיר פאַרבינדן מיט מיין שערצל — האָט אַ זאָג געטאָן די קליינע מלכהלע, אַ ווייבל מיט רויטע האָר, פון הינטן אַרומגעבונדן מיט אַ פאַטשיילע. מלכהלעס מאַן איז געזעסן אין יאַנאָווער קרימינאַל. זי האָט אַראָפּגענומען דאָס שירצל פון די לענדן, זיך אוועקגעשטעלט הינטער יאַשאַן, גענומען אים פאַרבינדן די אויגן. זי האָט אים דערביי געקיצלט מיט די פינגער צווישן די אויערן. אַזוי ווי דאָס אַלץ האָט זיך געטאָן, איז יאַשאַ געזעסן אַ פאַרשוויגענער. וואָס האָבן זיי דאָרט אַריינגעפּאַקט אין דעם געווערק? — האָט ער געקלערט. ווי וויל ער איז געווען ביי זיך זיכער, האָט ער באַנומען, אַז עס קאָן אַלע מאָל געשען אַ מכשול. איין שלאָסער האָט אים אַמאָל געהאַט געמאַכט אַ שלאָס, וואָס קיין שום שליסל אָדער וויטרע האָט נישט געקאָנט עפענען. אַלץ איז אינעווייניק געווען צונויפגעשמאָלצן. מלכהלע האָט געהאַט איינגעלייגט דאָס ריפּסענע שירצל עטלעכע מאָל. זי האָט פאַרבונדן שטאַרק, מיט אַ כוח, וואָס האָט גאָרנישט געפּאַסט פאַר אירע קליינע הענטלעך. נאָר ווי אַלעמאָל אין אַזוינע פאַלן איז געבליבן צווישן די אויגן און דער נאָז אַ חלל, וואָס מ'האָט געקאָנט דורך אים דורכקוקן. אָבער ער, יאַשאַ, האָט גאָרנישט געדאַרפט דורכזען. ער האָט אַרויסגענומען פון בוזעם־קעשענע אַ שטיקל גראָבע דראָט מיט אַ שפּיץ. דאָס איז געווען זיין נאָכשליסל צו אַלע שלעסער. ער האָט עס פריִער געוויזן דעם עולם. דערנאָך האָט ער זיך אַ נעם געטאָן צום שלאָס. צוערשט האָט ער אים באַטאַפּט פון אויסנווייניק, ווי אַ דאָקטאָר, וואָס איידער ער לייגט צו דעם קראַנקן דאָס טרייבל צו דער ברוסט קלאַפּט ער אים קודם אויס. דערנאָך האָט יאַשאַ אויסגעזוכט דאָס לעכל, אַריינגעשטעקט דעם שפּיץ דראָט, — אַלץ אומגעזען. אינעווייניק האָט ער די דראָט אויסגעבויגן אַזוי, אַז זי זאָל אַריינדרינגען טיפער, אָנטאַפּן דאָס איינגעווייד. ער האָט אַ ווייל גענישטערט, געגראָבלט. ער האָט געשטוינט פון זיין אייגענער געניטשאַפט. דאָס שטיקל דראָט האָט אים אויסגעזאָגט אַלע סודות, אים איבערגעגעבן אַלע שפּיצלעך, וואָס די לובלינער יאַ־טעביע־דאַמס האָבן אַריינגעלייגט אין דעם שלאָס. ס'איז כלומרשט אַלץ געווען פאַרוויקלט, אָבער דערביי קינדיש־איינפאַך. ווי די רעטעניש, וואָס ייִנגלעך פרעגן אין חדר.

2

Blind Mechl could not wait. He said, "Yasha, I want to tell you something."

Yasha winked. "I know, I know, show me the bargain."

Mechl unwrapped the paper slowly, revealing a huge lock, complete with clamps and appendages. Yasha instantly grew light-hearted. He began to examine the lock with the crossed eyes and comical mien of bewilderment and mockery which had always brought laughter from a tavern full of peasants as well as from the audience of the Warsaw summer theater, Alhambra. In one second he had become transformed. He hissed, wriggled his nose, even artfully waggled his ears. The women giggled.

"Where did you dig up this contraption?"

"Better show what you can do," Blind Mechl said, half in anger.

"God, Himself, couldn't open such a sealed chamber-pot," Yasha jested. "Once you put a peter like this together, it is finished. But if you blindfold me, I'll jimmy it open with my eyes shut. Maybe you'd like to bet on it, eh? Suppose I put up ten rubles to your one."

"Done."

"Put your money where your mouth is," Chaim-Leib shouted.

"We don't need money. I trust him."

"Children, blindfold me!" Yasha said, "but do it so I can't see a thing."

"I'll blindfold you with my apron," said Small Malka, a woman with red hair tied up in back by a kerchief. Her husband was serving time in the Yanov penitentiary. She undid the apron from her waist and, standing behind Yasha, bound his eyes. Meanwhile, she tickled him between the ears with her forefinger. Yasha remained silent.

"What have they put into the mechanism?" he wondered. Although confident as ever, he conceded the possibility of failure. A locksmith had once made a lock for him that no key or jimmy could open. Everything inside had been welded together. Malka folded the alpaca apron several times and knotted it firmly, powerfully, despite her small hands; but, as usual, between the eye and the bridge of the nose there was a space through which he could see. Yasha, nevertheless, did not need to see. He drew from his pocket a thick piece of wire with a sharp point. This was his skeleton key for all locks. He displayed it to the group before turning to the lock. Now he tapped the lock from outside like a doctor tapping his patient with a stethoscope. Still blindfolded, he located the keyhole and inserted the point of the wire. Once within, he worked the wire so that it kept penetrating deeper, reaching to the lock's entrails. For a while he probed and burrowed. He marveled at his own competence. That piece of wire revealed all the secrets, all the wiles that the Lublin experts had incorporated into the lock. Complex as it seemed, it was as childishly simple as the riddles schoolboys ask each other in

געטראָפן איינס, האָט מען געטראָפן אַלע. יאַשאַ האָט גלייך געקאָנט עפענען דעם שלאָס, אָבער ער האָט נישט געוואָלט פאַרשעמען דעם בלינדן מעכל. ער האָט געשפּילט אַ קאַפּעלע טעאַטער. — ע, דאָס איז אַ האַרטע נוס! — האָט ער געמורמלט. — וואָס האָבן זיי דאָרט אַריינגעפלאָכטן? עפּעס אַזויפיל ציינגעלעך און קלעפּקעס, אַ גאַנצע מאַשין!... ער האָט זיך געפּאָרעט, געשטאָרכעט מיט דער דראָט. ער האָט געהויבן די אַקסלען ווי צו זאָגן: כ'הייב נישט אָן צו וויסן וואָס מ'טוט דאָ!... צווישן עולם איז געוואָרן אַזוי שטיל, אַז מ'האָט געהערט ווי חיים לייב

שנאָרכט מיט דער צעבראָכענער נאָזניע, וואָס איז פול געווען מיט פּאָליפּן. עטלעכע ווייבלעך האָבן זיך געשושקעט און געכיכעט. יאַשאַ האָט איצט גערעדט די רייד, וואָס ער האָט שוין גערעדט אַ סך מאָל, ביי אומצאָליקע פאָרשטעלונגען.

— אַ שלאָס איז ווי אַ נקבה. פריִער אָדער שפּעטער מוז זי נאָכגעבן.

צווישן די ווייבער איז געוואָרן אַ געלעכטער.

— נישט אַלע נקבות זענען גלייך.

— מ'דאַרף בלויז האָבן געדולד.

— דו פאַררעד נאָר נישט די ציין! — האָט דער בלינדער מעכל אַ זאָג געטאָן האַלב האַספּערדיק.

— יאָג מיך נישט, מעכל. דו האָסט דיך געפּאַטשקעט מיט דעם קוילעטש אַ האַלב יאָר. האָסט אין אים אַריינגעלייגט דעם טאַטן מיט דער מאַמען. כ'בין נישט משה רבנו...

— ס'גייט נישט, האַ?

— ס'עט גיין, ס'עט גיין. מ'דאַרף נאָר טאָן אַ קוועטש ביים פּופּיק...

אין דער רגע איז דער שלאָס אויפגעשפּרונגען. ס'איז געוואָרן אַ געלעכטער, אַ געשריי, אַ פּאַטשעניש. יאַשאַ האָט אַ זאָג געטאָן:

— מלכהלע, בינד מיך אויף!

און מלכהלע האָט מיט ציטערדיקע פינגער אָפּגעבונדן דאָס שירצל. דער שלאָס איז געלעגן אויפן טיש עפּעס ווי אַ לעפּישער און פאַרשעמטער. אַלעמענס אויגן האָבן געלאַכט, אָבער דעם בלינדן מעכלס איין אויג איז געבליבן שטאָק־ערנסט.

— ביסט אַ כישוף־מאַכער, — איז מיין נאָמען נישט מעכל!...

— יאָ, כ'האָב געלערנט כישוף אין בבל. כ'קאָן מאַכן, אַז דו און מלכהלע זאָלן ווערן צוויי קראָליקעס.

— וואָס ווילסטו פון מיר? מיין מאַן דאַרף אַ ווייב, נישט אַ קראָליק.

— וועסט צו אים אַריינשפּרינגען דורך די קראַטן...

יאַשאַ האָט זיך אַליין געשעמט, וואָס ער זיצט דאָ מיט דער דאָזיקער שייקע גנבים. ווען עמיליאַ ווייסט מיט וועמען ער פאַרברענגט! זי רופט אים מייסטער, גאָט־געבענטשטער קינסטלער. ער שמועסט מיט איר אין

סאַלאָן וועגן רעליגיע, פילאָזאָפיע, דער אומשטערבלעכקייט פון דער נשמה. ער ציטירט פאַר איר די קלוגע רייד פון תלמוד. זיי דיסקוטירן וועגן קאָפּערניקן און גאַלילייִ. אָבער דאָ האָט ער זיך אוועקגעזעצט מיט די פּיאַסקער גנבים. אָבער אַזוי איז ער, יאַשאַ. ער קאָן אַלע מאָל ווערן אַן אַנדערער מענטש. ער האָט אַ סך כאַראַקטערן. ער איז אַלץ מיט אַ מאָל: רעליגיעז, אַן אפּיקורס, גוט, שלעכט, פאַלש, ערלעך. ער קאָן זיין פאַרליבט אין מי יודע וויפיל פרויען. ער גרייט זיך צו שמדן, אָבער געפינט ער אַ שמה אין גאַס, מוז ער זי אויפהייבן און טאָן אַ קוש... אַלע אַנדערע מענטשן זענען ווי שליסלען, וואָס יעדער פּאַסט צו צו זיין שלאָס. אָבער ער, יאַשאַ, קאָן אויפשליסן אַלע נשמות...

— נו, דאָ איז דיין אַדלער.

און דער בלינדער מעכל האָט אַרויסגעגראָבלט פון אַ טיפן טייסטער אַ זילבערנעם רובל. אַ וויַל האָט יאַשאַ געוואָלט זאָגן, אַז ער דאַרף נישט דאָס קערבל, אָבער ער האָט זיך צוריקגעכאַפּט. דאָס וואָלט געווען פאַר מעכלען אַ פּאַטש אין פּנים, באַזונדערס איצט ווען ס'גייט דער באַנדע מיט דער פּוטער אַראָפּ. די לייט האָבן זייער האָנאָר. פאַר אַ באַליידיקונג קאָן אַזאַ איינער פאַרפּעטשן אַ מעסער. יאַשאַ האָט אַ נעם געטאָן דעם רובל, אים אַ וועג געטאָן אין דער האַנט.

— אַ גרינג פאַרדינסטל.

— ביסט ווערט מ'זאָל דיר אויסקושן יעדעס אבר — האָט דער בלינדער מעכל גערעדט מיט דער שווערקייט אין קול פון אַ בעל־גוף. ס'האָט זיך געדוכט, אַז די שטים קומט ביי אים אַרויס פון גראָבן בויך.

— ס'אַ מתנה פון גאָט! — האָט די קליינע מלכהלע זיך אָנגערופן.

ביי זעווטלען האָבן די אויגן געגלאַנצט מיט נצחון, די באַקן האָבן זיך גערויטלט. די ליפּן האָבן יאַשאַן צוגעוואָרפן שטומע קושן, ניטש אַרויסגעזאָגטע צערטלעכקייטן. יאַשאַ האָט געוווסט דעם אמת: אַלע דאָ זענען אין אים פאַרליבט. אַלע ווייבער, אַלע מאַנסלייט. ער איז דאָס שיינדל ביי די פּיאַסקער. ביי חיים לייבן איז דאָס פּנים געווען געל ווי מעש, ענלעך צום סאַמאָוואַר, וואָס זעווטל האָט אַוועקגעשטעלט אויפן טיש.

— ווען דו ווערסט אַן אונדזעריקער, נעמסטו איין די וועלט.

cheder. If you guessed one, you guessed them all. Yasha could have opened the lock immediately, but he did not wish to shame Blind Mechl. He decided to act out a little scene.

"Say, this *is* a hard nut to crack!" he grumbled. "What sort of beehive have they braided in there? So many teeth and hooks, a regular machine!" He strained, pushed the wire. He raised his shoulders as if to signify, "I don't have the faintest idea of what's inside this thing!" The crowd grew so quiet that the only sound was Chaim-Leib snorting through his broken, polyp-filled nose. Several of the women began to whisper and giggle, a sign of tension. Now Yasha made the same remark he had made at numerous performances, "A lock is like a woman. Sooner or later it must surrender."

Laughter broke out amongst the women.

"All women aren't the same."

"It's a matter of patience."

"Don't be so sure of yourself," Blind Mechl said in anticipation.

"Stop rushing me, Mechl. You've been fussing with this thing for half a year. You've put everything into it. After all, I'm not Moses."

"It doesn't give, eh?"

"It'll give, it'll give. You only need to squeeze the bellybutton."

And at that moment, the lock sprang open. Laughter, applause, and a general din followed.

"Malka, untie me," Yasha said.

And with trembling fingers Malka untied the apron. The lock lay on the table as if impotent and disgraced. Everyone's eyes were merry, but Blind Mechl's single eye remained grimly earnest.

"You're a warlock or my name isn't Mechl!"

"Sure, I took up black magic in Babylon. I can turn you and Malka here into rabbits."

"Why pick on me? My husband needs a wife, not a rabbit."

"Why not a rabbit? You could jump into his cell through the bars."

Yasha felt ashamed, sitting amongst this unsavory band. If Emilia only knew with whom he associated! She considered him a genius, an exalted artist. They discussed religion, philosophy, the immortality of the soul. He quoted the wise sayings of the Talmud to her. They spoke of Copernicus, Galileo—and here he was with the thieves of Piask. But that's how he was. There was always another role for him to play. He was a maze of personalities—religious and heretical, good and evil, false and sincere. He could love many women at once. Here he was, ready to renounce his religion, yet—when he found a torn page from a holy book he always picked it up and put it to his lips. Everyone was like a lock, each with his own key. Only one such as he, Yasha, could unlock all souls.

"Well, here is your money!"

And Blind Mechl produced a silver ruble from a deep purse. For a moment Yasha considered refusing the ruble, but he realized that this would have been a mortal insult to Mechl, especially now that the band's treasury was so depleted. The Brotherhood had a high regard for honor. He could get knifed for refusing. Yasha took the proffered ruble, weighing it in his palm.

"An easy profit."

"Every one of your fingertips should be kissed!" boomed Blind Mechl in the deep voice of a giant. It seemed as if his voice emanated from his thick belly.

"It's a gift from God," Small Malka said. Zeftel's eyes glistened with triumph, her cheeks grew red. Her lips mutely suggested kisses and endearments. Yasha knew he was idolized by all here, both men and women. He was the shining beacon to the citizens of Piask. Chaim-Leib's face seemed yellow as the brass of the samovar Zeftel had placed upon the table.

"If you became one of us, the world would be yours."

— איך האלט פון לא תגנוב...

— ער מאכט זיך שוין פאר א צדיק! — האט בעריש וויסאקער א ווארף געטאן א הויפן ווערטער. — אלע גנבענען. וואס האט אנומלט געטאן דער פרייס? פריער האט ער אפגעריסן א שטיק ביים פראנצויז און דערנאך האט ער זיך געהייסן צוצאלן א מיליארד מארק. ער האט אים געהאלטן ביים גארגל. איז דאס נישט גנבה?

— מלחמה איז מלחמה — האט חיים לייב געענטפערט.

— ווער ס'קאן, דער כאפט. נישט מער, דעם קליינעם הענגט מען און דעם גרויסן שענקט מען. וואס איז מיט א קערטל, הא?

— ווילסט שפילן? — האט יאשא זיך געוויצלט.

— האסט עפעס געבראכט פון ווארשע א נייעם האקוס־פאקוס? — האט בעריש וויסאקער געפרעגט. — ווייז וואס דו יכולסט!

— וואס איז דא, א טעאטער?

און יאשא האט א נעם געטאן ביי בעריש וויסאקער א טאליע קארטן. ער האט זי גענומען טאשן משונה גיך. די קארטן זענען געפלויגן אין דער לופט, ארויסגעשפרונגען פון דער טאליע ווי פיש פון א נעץ. מיט א מאל האט יאשא געטאן א מאך מיט דער האנט און די קארטן האבן זיך געטאן א צי־אויס ווי א הארמאניקע...

קאפיטל פיר

א

ס'איז געווען אן אפרו ווידער צו זיין מיט מאגדאן אליין אין דער בויד. דער זומער האט געבליט. די פעלדער האבן זיך געגאלדיקט. אין די סעדער האט זיך געצייטיקט דאס אויבסט. די ערד האט אויסגעאטעמט ריחות, וואס האבן אנגעשיכורט, איינגעשלעפערט, אנגעפילט דאס געמיט מיט א מנוחה נישט פון דער וועלט... איי, רבונו של עולם, דו ביסט א קונצנמאכער, נישט איך! — האט יאשא געמורמלט אדער געטראכט. — ארויסצוברענגען די אלע פלאנצן, בלומען און פארבן פון א ביסל שווארצער ערד!... אבער ווי אזוי טוט זיך דאס? ווי אזוי ווייסן די קארענע זאנגען ארויסצוברענגען קארענע קערנדלעך און די ווייצענע זאנגען — ווייצענע קערנדלעך? ניין, זיי ווייסן נישט. זיי טוען דאס בלינדערהייט. אבער עמעץ מוז דאך וויסן... יאשא איז געזעסן מיט מאגדאן אויפן באק און די פערד זענען געגאנגען אליין. זיי האבן שוין געקאנט דעם שליאך. אלערליי חיהלעך האבן איבערגעשפאנט דעם וועג: א פעלד־מויז, א וועוורק, אפילו א שילדקרעט. אומגעזעענע פייגל האבן געפייפט, געצוויטשערט. אויף א וואלדיקן פליין האט יאשא געזען א מחנה גרויע פייגל. זיי זענען געשטאנען ווי אין עפעס א פויגלשער אסיפה...

מאגדא האט זיך געטוליעט, געשוויגן. ס'האט זיך געדוכט, אז די פויערשע אויגן אירע זעען זאכן פארהוילענע פון שטאט־מענטש. יאשא אליין איז אויך געווען פארטאן אין מחשבות. אין אוונט, ווען די זון איז אונטערגעגאנגען און די בויד האט זיך געקייקלט אויף א וואלדיקן וועג, האט ער, יאשא, באשיימפערלעך געזען עמיליאס פנים. ס'האט זיך גערוקט אויף הינטערוויילעכץ ווי די לבנה איבער די סאסנעס. די שווארצע אויגן האבן געשמייכלט, די ליפן האבן געפליסטערט אן אויפהער. ער האט ארומגענומען מאגדאן און זי האט אנגעשפארט איר קאפ אן זיין אקסל, אבער ער איז געווען ווייט פון איר. סיי ער איז געווען וואך, סיי ער האט געדרימלט. ער האט זיך יעדעס מאל געזאגט, אז ער דארף באשליסן אהין אדער אהער, אבער ער האט נישט געקאנט אננעמען קיין שום באשלוס. די פאנטאזיעס זענען געווארן פול מיט בילדער און זעענישן ווי חלומות. ער איז נישט געפארן אין א בויד, נאר אין א באן, וואס איז געלאפן קיין איטאליע. ער איז געזעסן אין א וואגאן צוזאמען מיט עמיליאן און האלינאן. ער האט ווי געהערט די פייפעניש פון לאקאמאטיוו. ער האט געקוקט דורכן פענצטער און ס'האבן פארבייגעשוועבט ציפריס־ביימער, פאלמען, בערג, שלעסער, וויינגערטנער, גערטנער מיט מאראנצן און איילבירטן. אלץ האט אויסגעקוקט אנדערש: די פויערים, די פויערטעס, די הייזער, די סטויגן היי. ווו האב איך געזען עפעס אזוינס? — האט יאשא זיך געחידושט — אויף בילדער? אין דער אפערע? ס'איז עפעס אזוי ווי כ'וואלט שוין דאס אלץ דורכגעגאנגען אין א פריערדיקן גלגול...

"I still believe in the Eighth Commandment."

"Listen to him! He thinks he's a saint!" Berish Visoker sprayed his words. "Everyone steals. What did the Prussians do some time ago? Tore a hunk out of France, then demanded a billion marks besides. They held France by the windpipe. Isn't that stealing?"

"War is war," Chaim-Leib said.

"Whoever can, grabs. That's the way it's always been. The little *goniff* gets the noose, the big *goniff* the fat goose . . . How about a game of cards?"

"You want to play?" Yasha asked, teasingly.

"Did you bring some new hocus-pocus from Warsaw?" Berish Visoker asked. "Let's see you do your stuff!"

"Is this a theater?"

And Yasha took the deck of cards from Berish Visoker. He began to shuffle them very fast. The cards flew into the air, leaped like fish in a net. Suddenly Yasha did something with his hand and the cards fanned out like an accordion.

4

1

It was restful to be alone with Magda in the wagon again. The summer was in full bloom. The fields grew golden, fruit ripened in the orchards. Intoxicating earth aromas induced lassitude and an ethereal calm. "Oh, God Almighty, You are the magician, not I!" Yasha whispered. "To bring out plants, flowers and colors from a bit of black soil!"

But how had it all come about? How did the stalks of rye know about bearing grain? And how did the wheat know about reproducing itself? No—they didn't know. They did it instinctively. But someone must know. Yasha sat in the driver's seat with Magda and gave the horses free rein. They knew the road by now. All sorts of creatures crossed their path: a field mouse, a squirrel, even a tortoise. Unseen birds sang and trilled. In a forest clearing Yasha spied a flock of gray birds. They were lined up as if about to hold an assembly.

Magda cuddled next to him, silently. It seemed as if her peasant's eyes saw things a city dweller could not see. Yasha was preoccupied also. Towards evening, when the sun set and the wagon trundled along a forest road, he clearly perceived Emilia's face. Like the moon over the pine trees, it moved backwards. The black eyes smiled, the lips moved continuously. He put his arm around Magda and she laid her head on his shoulder, but he was not with her. He was asleep and awake at the same time. He tried to will a sort of decision, but none would come. His fancy grew vivid, and he dreamed this was not a wagon but a train to Italy, in which he rode with Emilia and Halina. He could almost hear the locomotive whistle. Outside the window, cypress trees, palms, mountains, castles, vineyards, orchards of orange and olive trees passed. Everything seemed different: the peasants, their women, the houses, the haystacks. Where have I seen such things? Yasha wondered. In paintings? In the opera? It's as if I'd already experienced all this in an earlier existence.

ער פלעגט געוויינלעך איבערנעכטיקן אויפן וועג אין צוויי קרעטשמעס, אָבער דאָס מאָל האָט ער ביי זיך אָפּגעפּאַסט צו פאָרן אַ גאַנצע נאַכט און אָנצוקומען קיין וואַרשע אין דער פרי. מ׳האָט געזאָגט, אַז גזלנים לויערן אויפן וועג, אָבער יאַשאַ האָט געהאַלטן אין קעשענע אַ געלאָדענעם פּיסטויל. אַזוי ווי ער איז דאָ געזעסן, האָט ער געשפּילט אין אייראָפּעישע טעאַטערס, דאַמען אין לאָזשעס האָבן אָנגעשטעלט אויף אים די לאָרנעטעס, אַמבאַסאַדאָרן, גראַפן, גענעראַלן זענען געקומען צו אים הינטער די קוליסן. ער איז געפלויגן מיט אַ פּאָר פליגל איבער רוים, לאָנדאָן, פּאַריז. מחנות מענטשן זענען געלאָפן איבער די גאַסן, געטייטלט, געשריגן. אַזוי ווי ער איז געפלויגן, האָט ער דערהאַלטן אַ בריוו דורך טויבןפּאָסט: איינלאַדונגען פון קעניגן, פּרינצן, קאַרדינאַלן... אין דעם גוט זיינעם אין דרום־איטאַליע האָבן געוואַרט עמיליאַ, האַלינאַ... ער, יאַשאַ, איז מער נישט קיין קונצנמאַכער, נאָר אַ געטלעכער היפּנאָטיזאַטאָר, וואָס קאָן איינשלעפערן גאַנצע אַרמייען, היילן קראַנקע, געפינען פאַרברעכער, אָנווייזן ווו ס׳ליגן פאַרגראָבן פאַרבאָרגענע אוצרות און ווי אַרויפצוברענגען פון אָפּגרונט געזונקענע שיפן. ער, יאַשאַ, ווערט דער קייסער פון דער וועלט...

ער האָט פאַנטאַזירט און געלאַכט אויס די אייגענע דמיונות, אָבער ער האָט זיי נישט געקאָנט אָפּטרייבן. זיי זענען אים באַפאַלן ווי היישעריקן: טאָג־חלומות וועגן האַרעם־ווייבער, שקלאַפן, קונצן, וואָס זענען איבער דער מענטשלעכער נאַטור, וואָסערלעך, קמיעות און שפּרוכן, וואָס דעקן אויף אַלע סודות, גיבן דעם מענטש געוואַלדיקע כוחות. ער האָט אַפילו אויסגעלייזט די יידן פון גלות, זיי צוריקגעגעבן ארץ־ישראל, אויסגעבויט דאָס בית־המקדש אין ירושלים. ער האָט מיט אַ מאָל גענומען פאָכען מיט דער בייטש ווי אַזוי אַרום צו פאַרטרייבן די שרעטלעך, וואָס באַלעמוטשען זיינע רעיונות. ער, יאַשאַ, האָט נאָך קיין מאָל זיך אַזוי נישט גענויטיקט אין קלאָרע געדאַנקען ווי איצט. ער האָט געהאַט צוגעגרייט אַ פּראָגראַם נייע און ריזיקאַלישע קונצן. איינע פון זיי איז באַשטאַנען אין מאַכן אַ קאָזשעליק אויף אַ דראָט, וואָס דאָס האָט נאָך קיין שום קונצנמאַכער נישט באַוויזן. באַזונדער האָט ער געמוזט קומען צו אַ באַשלוס וועגן עמיליאַן: איז ער באמת גרייט איבערצולאָזן אסתרן און אַוועקצופאָרן מיט דער עמיליאַן קיין איטאַליע? קאָן ער דאָס אסתרן טאָן נאָך די אַלע יאָרן ליבע און געטריישאַפט? און איז ער, יאַשאַ, גרייט אויסצובייטן דאָס רענדל, ווערן אַ קריסט? ער האָט געהאַט געגעבן עמיליאַן הייליקע צוזאָגן, אַפילו שבועות. אָבער איז ער גרייט דאָס אויסצופירן? נאָך עפּעס: ער קאָן נישט דורכפירן דעם פּלאַן מיט עמיליאַן אָן אַ גרויסער סומע געלט, אַמווייניקסטן פופצן טויזנט רובל. שוין חדשים ווי ער האָט זיך געשפּילט מיט דעם געדאַנק וועגן אַ גנבה. אָבער איז ער, יאַשאַ, וואַרהאַפטיק, קאַפּאַבל צו ווערן אַ גנב? ער האָט דאָך ערשט נישט לאַנג געזאָגט חיים לייבן, אַז ער וויל נישט ברעכן דעם לא תגנוב. ער, יאַשאַ, האָט דאָך פון אַלע מאָל שטאָלצירט מיט זיין ערלעכקייט... און וואָס וואָלט עמיליאַ געזאָגט ווען זי דערוויסט זיך, אַז ער האָט אַזעלכע פּלענער? און וואָס וואָלט געזאָגט אסתר? נו, און טאַטעמאַמע אויף יענער וועלט... ער, יאַשאַ, גלייבט דאָך אין השארת הנפש... די מאַמע האָט דאָך אים אַפילו מיט אַ צייט צוריק געראַטעוועט דאָס לעבן... ער האָט געהערט איר קול: גיי אַוועק פון דאַנען!... אין צוויי מינוט שפּעטער איז אַראָפּגעפאַלן אַ שווערער הענג־לאַמפּ, וואָס וואָלט אים צעשמעטערט דעם שאַרבן...

ער האָט ביז איצט אַלץ אָפּגעלייגט. אָבער ער קאָן מער נישט אָפּלייגן. עמיליאַ וואַרט אויף אַן ענטפער. ער מוז אויך וויסן ווי אַזוי צו האַנדלען מיט וואָלסקין, דעם אימפּרעסאַריאָ, וואָס אַראַנזשירט פאַר אים אַלערליי גאַסטראָלן. דער דאָזיקער וואָלסקי האָט אים, יאַשאַן, אַרויסגעהויבן פון דלות. ער האָט אים געהאָלפן שטייגן אויף דער לייטער פון קאַריערע. ער, יאַשאַ, קאָן אים נישט אָפּצאָלן מיט שלעכטס פאַר גוטס...

אַזוי שטאַרק ווי די ליבע זיינע איז צו עמיליאַן, אַזוי איז זי פול מיט נסיונות...

ער האָט היינט ביי נאַכט געמוזט מאַכן אַ חשבון, אויסוויילן צווישן אסתרן און עמיליאַן, צווישן יושר און גניבה, די איינציקע גניבה, וואָס ער וועט שפּעטער, מיט גאָטס הילף, צוריקגעבן.

אָבער דער געדאַנק זיינער האָט זיך געגליטשט, נישט געפונען קיין אָנהאַלטעניש, געבליבן אָן האַפט. אָנשטאָט זיך אָנצוקלאַמערן אָן דעם עיקר, האָט ער זיך געגריבלט אין קלייניקייטן, זייטיקע זאַכן, שמאָנצעס. ער, יאַשאַ, וואָלט שוין געקאָנט האָבן דערוואַקסענע קינדער, אָבער ער איז געבליבן אַ חדר־ייִנגל, דער אייגענער, וואָס האָט זיך געשפּילט מיטן טאַטנס שלעסלעך און איז נאָכגעלאָפן די קונצנמאַכערס איבער די גאַסן. ער האָט אַפילו נישט געקאָנט דערגיין ביי זיך ווי שטאַרק ער האָט ליב עמיליאַן, און צי איז דאָס טאַקע וואַרהאַפטיק דאָס וואָס מ׳רופט ליבע. וואָלט ער איר געקאָנט זיין טריי? שוין איצט האָט דער טייוול אים אונטערגערוקט אַלערליי .טראַכטענישן וועגן האַלינאַן, פאַנטאַזיעס ווי זי וועט אויסוואַקסן, זיך אין אים איינליבן, פאַרפירן אַ קאָנקורענץ מיט דער מוטער. אוי, וויי, כ׳בין שמוציק, איינגעטונקען אין קויט און זינד! ווי

Customarily he made two stopovers on his trip but he decided now to ride ahead and arrive in Warsaw in the morning. Highwaymen supposedly lurked along the road, but Yasha kept a pistol in his pocket. Riding, he imagined himself performing at European theaters. Ladies in boxes fixed their lorgnettes upon him. Ambassadors, barons, and generals came backstage to pay respects. Now, with a pair of artificial wings he flew over the capitals of the world. Multitudes of people ran through the streets, pointing, shouting and, as he flew, he received messages by carrier pigeon—invitations from rulers, princes, cardinals. In his estate in the south of Italy, Emilia and Halina waited for him. He, Yasha, was no longer a magician, but a divine hypnotist who could control armies, heal the sick, flush criminals, locate buried treasures, and raise sunken ships from the ocean depths. He, Yasha, had become the emperor of the entire world. He ridiculed his fancies but could not banish them. Like locusts they fell upon him: daydreams of harem girls, slaves; tricks that were beyond nature; magic potions, charms, and incantations that unfolded all secrets and bestowed infinite powers. In his imagination he even led the Jews out of exile, gave them back the land of Israel, rebuilt the temple of Jerusalem. He suddenly began to crack his whip as if to dispel the demons which had invaded his thoughts. He needed a clear head now more than ever. He had prepared a series of new and dangerous stunts for his repertoire. One of these involved performing a somersault on the tightrope, a stunt as yet unattempted by any other performer. The important thing was to make up his mind about Emilia. Was he truly prepared to forsake Esther and go to Italy with Emilia? Could he treat Esther so cruelly after her many years of devotion and loyalty? And was he, Yasha, reconciled to converting, becoming a Christian? He had given Emilia his solemn promise, sworn an oath—but was he ready to honor it? And another thing: he could not carry out his plans with Emilia without a large sum of money, at least fifteen thousand rubles. For months now he had been toying with the possibilities of a robbery, but was he indeed capable of becoming a thief? Just recently he had told Chaim-Leib that the Eighth Commandment was holy to him. He, Yasha, had always prided himself on his honesty. And what would Emilia's reaction be if she knew what he intended? What would Esther say? Yes, and his mother and father in the other world? After all, he believed in immortality. A while back, his mother had even saved his life. He had heard her voice caution him, "Move back, Son, move back!" and minutes later a heavy chandelier fell where he had been standing. It would surely have crushed him had he not heeded his dead mother's warning.

He had put off his decision until now. But he could not delay any longer. Emilia was waiting for him to make up his mind. He also had to decide what to do about Wolsky, his impresario who handled all of his engagements. This same Wolsky had elevated him, Yasha, from poverty, had advanced his career. He, Yasha, could not repay Wolsky with evil. As strong as Yasha's love was for Emilia, just as full was it of temptations.

He had to decide this very night, choose between his religion and the cross, between Esther and Emilia, between honesty and crime (a single crime for which, with God's help, he would later make restitution). But his mind would resolve nothing. Instead of attacking the main problem, it dallied, went off on tangents, became frivolous. He could have been the father of grown children by this time, yet he remained the schoolboy who had played with his father's locks and keys and trailed the magicians through the streets of Lublin. He could not even be sure of the extent of his love for Emilia, decide whether the feeling he had was really what is known as love. Would he be able to remain true to her? Already the devil tempted him with all sorts of speculations about Halina, how she would grow up, become enamored of him, become her mother's rival for his affections.

It's true, I *am* depraved, he thought. What was it

פלעגט דער טאַטע מיך רופן ? אַ גרוע... נו, אָבער לעצטנס קומט ער אים צו חלום יעדע נאַכט. אַזוי ווי ער, יאַשאַ, שליסט צו די אויגן, אַזוי דער־זעט ער אים. דער טאַטע רעדט צו אים דערהויבענע רייד, ער קושט אים, וואָרנט אים, זאָגט אים מוסר...

— וואָס טראַכסטו ? — האָט מאַגדאַ אַ פרעג געטאָן.

— אַ, נאַרישקייטן.

— ס׳איז אמת, אַז די גנבטע זעוועל קומט קיין וואַרשע ?

יאַשאַ האָט זיך אָנגעשפּיצט.

— ווער האָט עס דיר געזאָגט ?

— באָלעק.

— פאַר וואָס האָסטו געשוויגן ביז איצט ?

— כ׳פאַרשווייג אַ סך זאַכן.

— זי קומט, אָבער וואָס האָט עס צו טאָן מיט מיר ? דער מאַן איז פון איר אַוועק און זי איז אָן ברויט. זי פאַרט ווערן אַ דינסט אָדער אַ קעכין.

— זי איז דיין געליבטע.

— ניין.

— האָסט אין וואַרשע אויך אַ קאַכאַנקע.

— וואָס פּלוידערסטו ?

— די עמיליאַ, די אלמנה. דאָס איילסטו זיך אַזוי צו איר...

יאַשאַ איז געבליבן אַ פאַרשוויגענער. פון וואַנען ווייסט זי פון עמיליאַן ? זאָל ער איר האָבן דערציילט ? יאָ, ער האָט עפּעס פאַר איר אויסגעפּלאַפּלט. אַזאַ טבע האָט ער: ער מוז זיך באַרימען. ער האָט אפילו זיך אַרויסגעכאַפּט דערוועגן פאַר זעוועלען. ער האָט איצט אָפּגעוואַרט אַ ווייל.

— מיט דיר, מאַגדאַ, האָט עס גאָרנישט צו טאָן. מיין ליבע צו דיר וועט קיין מאָל נישט אויפהערן.

— זי וויל דאָך דו זאָלסט אַוועק מיט איר קיין איטאַליע.

— מאַלע וואָס זי וויל. איך קאָן דיך אַזוי אויסמעקן פון מיין האַרץ, ווי דעם געדאַנק פון מיין מוטער...

ער האָט אַליין נישט געוווּסט צי ער זאָגט דעם אמת, אָדער ער נאַרט. מאַגדאַ איז געבליבן שטיל. זי האָט ווידער אַנגעלעגט איר קאָפּ אָן זיין אַקסל.

ב

אין מיטן דער נאַכט איז פּלוצלונג געוואָרן וואַרעם אַ שטייגער ווי אַ נאַכטישע זון וואָלט גענומען ערגעץ היצן. די לבנה איז געוואָרן פאַר־דעקט. דער הימל האָט זיך פאַרצויגן מיט קנויליקע וואָלקנס. באַלד האָט גענומען בליצן און דונערן. ס׳האָט געטאָן אַ בלענד און מ׳האָט דערזען די פעלדער ביזן עק האָריזאָנט. די זאַנגען זענען אַלע געפאַלן כורעים. דער רעגן איז פון ערגעץ אַנגעלאָפן ווי אַ זייל. נאָך איידער יאַשאַ האָט באַוויזן אַ טראַכט צו טאָן האָט דער פּלייץ־רעגן גענומען קלאַפּן איבער דער בויד ווי אַ האָגל. די לייוונט האָט זיך געטאָן אַ ריס פון די רייפן. די מאַלפּע איז זיך פאַרגאַנגען מיט אַ געהאַליש קול. ס׳האָט נישט גע־דויערט קיין מינוט ווי דער שליאַך איז געוואָרן פאַרגאָסן. מאַגדאַ האָט אַרומגעכאַפּט יאַשאַן, זיך געקלאַמערט ווי אַ שטום באַשעפעניש. יאַשאַ האָט גענומען שמייסן די פערד. דאָ נישט ווייט איז געווען דאָס שטעטל מאַקאָוו. דאָרט האָט מען געקאָנט געפינען שוץ.

ס׳איז געווען אַ נס וואָס די פערד זענען נישט אַראָפּ פון וועג. זיי האָבן געשלאָפּערט אין וואַסער שיער נישט ביז די קנעכלען. די בויד האָט זיך ווי ס׳איז דערשלעפּט קיין מאַקאָוו, אָבער ס׳איז דאָרט נישט געווען קיין קרעטשמע אָדער אַן איינפאָר־הויז. יאַשאַ איז צוגעפאָרן צום שול־הויף. דער גאָס־רעגן האָט דערווייל געהאַט אויפגעהערט און דער הימל האָט זיך גענומען אויסלייטערן. וואָלקנס האָבן געצויגן פון מזרח קיין מערב און די ברעגן זייערע האָבן געגליט אין דער אויפגייענדיקער זון ווי קוילן נאָך אַ שרפה. די קאַלוזשעס און רינשטאָקן זענען געוואָרן רויט ווי בלוט. יאַשאַ האָט געלאָזט שטיין די בויד און די פערד פאַרן שול־הויף און ער און מאַגדאַ זענען אַריין אין בית־מדרש זיך אָפּטריקענען. עס איז נישט קיין גלייכע זאַך אַריינצוברענגען אַ גויקסע אין אַ מקום־קדוש, אָבער דאָס איז געווען פּקוח־נפש. מאַגדאַ האָט שוין באַצייטנס געהוסט און געניסט.

אין דרויסן האָט שוין געטאָגט, אָבער אין בית־המדרש האָט נאָך גע־הערשט די נאַכט. אַ יאָרצייט־ליכט האָט געברענט אין שטה־נרות בייַם עמוד. ביי אַ שטענדער איז געזעסן אַן אַלטער ייד און עפּעס געזאָגט פון אַ דיקן סידור. יאַשאַ האָט געזען, אַז דאָס קאָפּל זיינס און דער שטערן זענען באַשאָטן מיט אַש. וואָס טוט ער ? — האָט יאַשאַ זיך געחידושט. — זאָל איך שוין אַזוי ווייט האָבן פאַרגעסן יידישקייט ? יאַשאַ האָט גע־שאָקלט צו אים מיטן קאָפּ און דער אַלטער האָט צוריקגעשאָקלט און אָנגעוויזן מיט דער האַנט אויף די ליפּצן, אַ סימן, אַז ער טאָר נישט אויסרעדן. מאַגדאַ איז געזעסן אויף אַ באַנק נעבן אויוון און יאַשאַ האָט זיך צו איר אומגעקערט. עס איז נישט געווען מיט וואָס זיך אָפּצווישן.

Father called me? A scoundrel. Lately, his father had appeared in his dreams every night. Just as Yasha closed his eyes, he would see his father. The older man would moralize, warn him, counsel him.

"What are you thinking of?" Magda asked.

"Oh, nothing."

"Is it true that Zeftel the Thief is coming to Warsaw?"

Yasha stirred. "Who said that?"

"Bolek."

"Why didn't you say anything about it until now?"

"I keep quiet about a great many things."

"She is coming but what's that have to do with me? Her husband's left her and she's starving. She's looking for work as a maid or cook."

"You go to bed with her."

"No."

"You have a girl in Warsaw too."

"You're babbling."

"A widow by the name of Emilia. That's whom you're in such a hurry to see."

Yasha was dumfounded. How could she have learned about Emilia? Had he said something? Yes, he had. He always had to boast, it was his nature. He had even confessed it to Zeftel.

He hesitated a moment. "It is no concern of yours, Magda. My love for you won't change."

"She wants to go off to Italy with you."

"Never mind what she wants. I could as easily forget you as my mother."

He did not know himself if he were telling the truth or lying. Magda remained silent. Once again she laid her head on his shoulder.

2

In the middle of the night it suddenly grew warm as if a nocturnal sun had begun to shine. The moon was overcast. The sky writhed with clouds. All at once thunder and lightning began. In a flash of light the fields were illumined as far as the horizon. The stalks of wheat bowed and the rain struck like a deluge. Before Yasha could collect his thoughts the sheets of water began to flail the wagon like a hailstorm. The tarpaulin tore loose from the frame. The monkey choked off a terrified scream. In less than a minute the highway was mired. Magda clung to Yasha like a dumb creature. Yasha began to lash the horses. The village of Makov was nearby and they would be able to find shelter there.

It was a miracle that the wheels did not leave the road. The horses waded in water nearly up to their posterns. Somehow or other, the wagon rolled into Makov, but he knew of no inn or public house in town. Yasha drove into a synagogue courtyard. The rain ceased and the sky began to clear. Clouds drifted westward, their edges glowing in the rising sun like cinders after a fire. The puddles and gutters ran red as blood. Yasha left the team and wagon in the courtyard and he and Magda walked into the study-house to dry off. It was not right for him to escort a gentile into a house of worship, but it was a matter of life or death now. She had already begun to cough and sneeze.

Outside, day was breaking, but in the prayer-house it was still night. A memorial candle flickered in the *menorah* at the prayer stand. At a lectern sat an old man reciting from a thick prayer-book. Yasha observed that the old man's head was sprinkled with ash. "What is he doing?" Yasha wondered. "Have I already forgotten so much of my heritage?" Yasha nodded to the old man and he nodded back and placed his finger upon his lips to signify that he must not, at this time, speak. Magda sat down on a bench near the stove and Yasha turned to her. There was nothing with which they could wipe themselves.

כ'עו האָט געמוזט וואַרטן ביז מען וועט זיך אַליין אויסטריקענען. ס'איז דאָ געווען וואַרעם. מאַגדאַס פּנים האָט זיך געבלייכט אין דער טונקלקייט ווי אַ פלעק. אונטער איר איז געהאַט אָנגערונען אויפן דיל אַ פּלעטש. יאַשאַ האָט איר בגנבה געטאָן אַ קוש אין די האָר. דערנאָך האָט ער זיך אומגעקערט צו דעם באַלעכער מיט די פיר זיילן, צו דעם אָרון־קודש, דעם עמוד, די פּאָכן מיט ספרים. אַזוי ווי ער איז געשטאַנען אָן אויסגעווייקטער און עס זענען געראונען פון אים שנירלעך וואַסער און שווייס, אַזוי האָט ער קעגן דער שיין פון יאָרצייט־ליכט געפּרוּווט לייענען די שריפט אויף די לוחות אויפן גזימס פון אָרון־קודש, אונטערגעהאַלטן פון צוויי באַגילדטע לייבן: אָנוכי ה'... לא יהיה לך... „כבד... לא תגנוב, לא תנאף, לא תרצח, לא תחמוד... דאָ איז געווען פינצטער און דאָ איז מיט אַ מאָל געפאַלן אַ פּורפּורן ליכט איבער דעם בית־מדרש ווי פון אַ הימלישן לאָמפּ. דאָס בית־מדרש איז געוואָרן פול מיט אַ שיין ווי נישט פון דער וועלט. יאַשאַ האָט זיך איצט דערמאָנט וואָס דער זקן טוט: ער ריכט אָפּ חצות. ער קלאָגט אויפן חורבן בית־המקדש...

באַלד האָבן גענומען אָנקומען אַנדערע ייִדן, ס'רוב אַלטע לייט, געבויגענע, מיט גרויע בערד און מיט פיס, וואָס זענען נישט געגאַנגען, נאָר זיך געשאַרט. גאָט אין הימל, ווי לאַנג ער, יאַשאַ, איז שוין נישט געווען אין קיין מקום־קדוש! אַלץ איז אים פאָרגעקומען ניי: ווי אַזוי די ייִדן האָבן געדאַוונט פון פאָרנס, ווי זיי האָבן אָנגעטאָן די טליתים, געקושט די ציצית, געלייגט די תפילין, געוויקלט די רצועות. ס'איז אַלץ געווען סיי משונה־פרעמד, סיי אויסטערליש־היימיש. מאַגדאַ איז געהאַט צוריק אַרויס צו דער בויד, ווי זי וואָלט זיך דערשראָקן פאַר דער דאָזיקער געדיכטער ייִדישקייט. ער, יאַשאַ, איז נאָך אַ ווייל געבליבן. ער האָט געהערט צו דעם דאָזיקן קהל. ער האָט געשטאַמט פון דעם אייגענעם שורש. ער האָט געטראָגן זייער צייכן אויף זיין לייב. ער האָט פאַרשטאַנען זייערע תפילות. איינער האָט געזאָגט: אלוה נשמה... דער צווייטער האָט פּאַמעלעך איבערדערציילט די מעשה ווי אַזוי גאָט האָט אויסגעפּרוּווט אברהמען און אים געהייסן מקריב זיין זיין זון יצחק פאַר אַ קרבן... אַ דריטער האָט געזאָגט: מה כוחנו, מה גבורתנו... הלא כל הגבורים כאין נגדך ואנשי השם כלא היו וחכמים כבלי מדע ונבונים כבלי השכל כי רוב מעשיהם תוהו וימי חייהם הבל לפניך... ער האָט דאָס אַלץ אַרויסגעזאָגט מיט אַ יאָמערדיקן ניגון און דערביי געקוקט אויף אים, יאַשאַן, אַ שטייגער ווי ער וואָלט געוווּסט וואָס ס'טוט זיך אָפּ אין זיין מוח. יאַשאַ האָט טיף איינגעאָטעמט. ס'האָט דאָ געשמעקט מיט חלב, וואַקס און נאָך עפּעס אַ געמיש פון טוכלעקייט און חלשות־טראָפּנס, ווי יום־כיפור צו נעילה. אַ קליין מענטשל מיט אַ רויט בערדל איז צוגעקומען צו יאַשאַן, אַ פרעג געטאָן:

— איר ווילט דאַווענען? כ'וועל אייך געבן טלית ותפילין...

— אַ דאַנק, ס'וואַרט אויף מיר אַ בויד.

— די בויד וועט נישט אַנטלויפן.

יאַשאַ האָט אים דערלאַנגט אַ קאָפּיקע. ביים אַרויסגיין האָט ער געטאָן אַ קוש די מזוזה. אין פּאָליש האָט יאַשאַ דערזען אַ פאַס פול מיט שמות. ער האָט גענומען נישטערן דאָרט און אַרויסגעגראַבלט אַ ספר. אפשר איז דאָס אַ מאָל וועגן קבלה? — איז אים איינגעפאַלן. — ער האָט אָפט געהערט רעדן דערוועגן. ער האָט פון קינדווייז אָן געהאַט אַ נייגיר צו דער דאָזיקער מיסטעריעזער לערע. אַפילו עמיליאַ האָט אים געפרעגט צי ער ווייסט עפּעס וועגן דער „קאַבאַלאַ". ער האָט איר געהאַט צוגעזאָגט, אַז אין איטאַליע וועט ער דאָס שטודירן מיט איר... אַ הייליקער ריח איז אויפגעגאַנגען פון די צעריסענע ספרים אַ שטייגער ווי זיי וואָלטן ליגנדיק אין פאַס נאָך אַלץ געלערנט זיך אַליין...

קעגן טאָג האָט ער געפונען אַן אַכסניא. ער און מאַגדאַ האָבן געמוזט פאַרריכטן די בויד, שמירן די רעדער, לאָזן אָפּרוען די פערד. ער און מאַגדאַ האָבן זיין פאַר איינוועגס געוואָלט עסן אָנבייסן און זיך צולייגן שלאָפן אויף עטלעכע שעה. מחמת ער איז געפאָרן מיט אַ שיקסע, האָט ער גערעדט צו די באַלעבאַטים פּויליש מ'זאָל מיינען ער איז אַ גוי. ער האָט זיך אַוועקגעזעצט מיט מאַגדאַן ביי אַ לאַנגן נאַקעטן טיש און אַ ייִדענע אין אַ קאָפּקע מיט רויטע אויגן און מיט האָר אויף דעם שפּיציקן געמבעלע האָט צוגעטראָגן דעם פּאָרל שוואַרץ ברויט, צוואָרעך, קאַווע מיט ציקאָריע. זי האָט געוואָרפן אַ בליק אויף דעם ספר, וואָס יאַשאַ האָט געהאַט אַריינגעשטעקט אין קעשענע און געפרעגט:

— וווּ, פּריץ, האָסטו דאָס גענומען?

יאַשאַ האָט זיך אָפּגעשאָקלט.

— אָ, אויפגעהויבן ביי דער בוזשניצע. וואָס איז דאָס? אַ הייליק בוך?

— גיב עס אַהער, פּריץ, דו פאַרשטייסט עס סיי ווי נישט. פאַר אונדז איז דאָס הייליק.

— כ'וויל זען וואָס דאָס איז.

— ווי אַזוי? ס'איז העברעיִש.

— כ'האָב אַ פריינט אַ גלח. ער קאָן העברעיִש.

— דאָס איז אַ צעריסן בוך. גיב עס אַהער, פּריץ!...

— לאָז אים געמאַך — האָט דער מאַן אירער צו איר אַ מורמל געטאָן פון דער ווייטנס.

— כ'וויל נישט ער זאָל זיך אַרומשלעפּן מיט ייִדישע ווערטער — האָט זי קריגעריש צוריקגעענטפערט.

They would just have to wait until everything dried of its own accord. It was warm here. Magda's face glowed in the murk like a pale stain. A puddle had collected beneath her body. Stealthily, Yasha kissed her on the forehead. He looked at the reading-desk with the four pillars, the Holy Ark, the cantor's lectern, the shelves of sacred books. Standing there soaking wet, dripping water and sweat, he tried, by the light of the memorial candle, to read the tablet on the cornice of the Holy Ark supported by the gilded lions: "I am the Lord . . . Thou shalt have no other gods . . . Honor thy father and mother . . . Thou shalt not commit adultery . . . Thou shalt not kill . . . Thou shalt not steal . . . Thou shalt not covet . . ." Now it was dark and all of a sudden the prayer-house was suffused with a purple glow as if from a heavenly lamp. Suddenly, Yasha recalled what the old man was doing: he was still reciting the midnight service. Lamenting the destruction of the temple!

Soon, other Jews began to arrive, mostly older men, bent, with gray beards and feet that could barely scrape along. God in Heaven, how long was it since he, Yasha, had been in a holy temple? Everything seemed new to him: the way the Jews recited the introductory prayers, how they donned the prayer-shawls, kissed the fringed garment, wound the phylacteries, unrolled the thongs. It was all strangely foreign to him, yet familiar. Magda had gone back to the wagon as if fearful of all this intense Jewishness. He, Yasha, chose to remain a moment longer. He was part of this community. Its roots were his roots. He bore its mark upon his flesh. He understood the prayers. One old man said: "God, my soul." A second slowly told the story of how God had tested Abraham, commanded him to offer his son Isaac as a sacrifice. A third intoned: "What are we? What is our life? What is our piety? All the mighty men are as naught before Thee, the men of renown as though they have not been, for most of their works are void, and the days of their lives are vanity before Thee." He recited it all in a lamenting chant and looking all the while at him, Yasha, as if aware of what went on in his mind. Yasha breathed deeply. He smelled tallow, wax, and something else, a blend of putrefaction and spirits of hartshorn, as during the Days of Atonement, when he had been but a lad. A small man with a red beard came up to Yasha.

"You want to pray?" he asked. "I'll fetch you phylacteries and a prayer shawl."

"Thank you, but my wagon is waiting.

"The wagon won't run away."

Yasha gave the man a kopek. On his way out he kissed the *mezuzah*. In the ante-chamber he saw a barrel filled with pages torn from holy books. He rummaged through the barrel and came up with a torn book. An exalted scent arose from the tattered leaves as if, lying there in the barrel, they had continued being read by themselves.

After a while Yasha located an inn. He and Magda had to put on some dry clothes; he had to repair the wagon, grease the axles, rest the team. They had to eat breakfast and catch a few hours sleep. Since he was traveling with a gentile, Yasha spoke Polish to the innkeeper, posing as a Pole himself. He and Magda sat down at a long, bare table and a Jewess in a head-kerchief, with red eyes and a hairy, pointed chin, served them black bread, cottage cheese, and coffee with chicory. She looked at the prayer-book which Yasha had tucked into his pocket and said, "Where did you get that, Sir?"

Yasha stirred. "Oh, I picked it up near your temple. What is it? A holy book?"

"Let me have it, Sir. You wouldn't understand it anyway. To us, it is sacred."

"I want to look it over."

"How can you? It's in Hebrew."

"I have a friend, a priest. He knows Hebrew."

"The book is torn. Give it to me, Sir!"

"Lay off—," her husband growled from a distance in Yiddish.

"I don't want him walking around with a Jewish book," she replied aggressively.

— וואס שרייט איר דא? — האט יאשא געפרעגט. — ווי אזוי אפצונארן קריסטן?

— מיר נארן קיינעם נישט אפ, פריץ, נישט קיין יידן, און נישט קיין קריסטן. מיר פארדינען ערלעך דאס שטיקל ברויט.

א זייטיקע טיר האט זיך געעפנט און ס'איז אריינגעקומען א ייִנגל אין א פארפעדערט היטל, א צעקנעפלט כאלאטל, וואס ס'האט דערפון ארויסגעקוקט א טלית־קטן. ער האט געהאט א שמאל פנימל און צוויי ברייטע פאות ווי קנוילן פלאקס. ער איז, ווייזט אויס, ערשט געהאט אויפגעשטאנען. די בלויע אויגן זענען נאך געווען עפעס ווי פארשלאפן.

ער האט א זאג געטאן:

— באבעשי, גיב מאר באווארקע!

— נעגל־וואסער האסטו געוואשן?

— יא, געוואשן.

— מודה אני האסטו געזאגט?

— יא, געזאגט.

און ער האט אפגעווישט די נאז מיטן ארבל.

יאשא האט געגעסן, געקוקט. קאן איך פון דעם אלעמען אוועק? — האט ער זיך געפרעגט. — דאס איז דאך מיינס, מיינס... כ'האב דאך אויסגעזען גלייך ווי ער. אן אויסטערלישער פארלאנג האט אים אנגענומען: וואס גיכער צו קאנען א קוק טאן וואס ס'שטייט אין דעם צעריסענעם ספר, וואס ער האט געהאלטן אין קעשענע. ווער ווייסט? אפשר שטייט דארט ווי אזוי צו צאפן ווייִן פון דער וואנט און צו באשאפן לעבעדיקע טויבן? דער טאטע האט אים א מאל געהאט דערציילט דערוועגן. ס'זענען אפשר דא אזעלכע כוחות?... ער אליין, יאשא, האט חלומות, אנונגען, וואס מ'קאן אויף א ראציאנעלן שטייגער נישט אויפקלערן. טייל מאל דוכט זיך אים, אז אפילו אין די קונצן זיינע שטעקט א שטיק קבלה... אפילו די קראפט זיינע אין ליבע איז נישט קיין געוויינלעכע...

א ליבשאפט האט אים ארומגעכאפט צו דער דאזיקער באבעשי, וואס שטייט־אויף מיטן טאג צוגלייך און קאכט, באקט, קערט די שטוב, באדינט די געסט. אויפן בייטשטידל פון דער טיר איז געהאנגען א בלעכן פושקעלע. דאס ווארפט זי דארט אריין אפגעשפארטע גראשנס פאר ר' מאיר בעל הנס, צו העלפן די יידן, וואס פארן שטארבן קיין ארץ־ישראל. די וואכעדיקייט דא איז געווען אנגעזאפט מיט שבת, מיט יום־טוב, מיט ווארטעניש אויף משיחן, עולם־הבא. אזוי ווי די אלטע האט זיך געפארעט, אזוי האט זי יעדעס מאל געטאן א פרעפל מיט די ווייסלעכע ליפן און א שאקל מיטן קעפל, ווי אויף אן אמת וואס ס'ווייסן בלויז יענע, וואס זענען קיין מאל נישט געווארן פארבלענדט פון די אייטלקייטן פון דער עולם־הזה...

ג

דאס אנקומען קיין ווארשע איז אלע מאל געווען פאר יאשאן אן איבערלעבונג. דא האט ער פארדינט געלט. דא האט געוווינט זיין אימפרעסאריא, מיעטשיסלאוו וואלסקי. דא האט מען געלייענט זיין נאמען אין די אפישן אויף די ווענט: „דעם ערשטן יולי הייבט אן שפילן אין זומער־טעאטער „אלהאמבראַ" דער בארימטער צירק־ארטיסט און היפנאטיזאטאר יאשא מאזור. אין רעפערטואר — א גאנצע ריי נייע נומערן, וואס וועלן ארויסרופן סטוינונג ביים געשעצטן פובליקום". ער, יאשא, האט דא געהאט א וווינונג אויף דער פרעטא־גאס, נעבן דער דלוגא. אפילו די פערד, קארע און שיווע — עפר ואפר — זענען געווארן רירעוודיקער ווען זיי האבן זיך דערנענטערט צו ווארשע. מ'האט זיי מער נישט געדארפט אונטערטרייבן. אזוי ווי די בויד איז אריבער די פראגער בריק איז זי אריין אין א געדיכטעניש פון הייזער, פאלאצן, אמניבוסן, קאטשן, דרינגדעס, געשעפטן, קאפעען. די גאסן האבן געשמעקט מיט פריש געבעקס, קאווע, פערד־מיסט, רויך פון באנען און פאבריקן. ביים שלאס, וווּ עס האט זיך אויפגעהאלטן דער רוסישער גענעראל־גובערנאטאר, האט גראד געשפילט א מיליטערישער ארקעסטער. ס'האט געמוזט זיין א „גאלווקע", ווייל אויף אלע באלקאנען האבן געפלאטערט די רוסישע פענער. די דאמען האבן שוין איצט געטראגן ברייט־ראנדיקע שטרוי־הוטן באלאדן מיט קינסטלעכע פרוכטן און בלומען. יונגעלייטלעך אין שטרויענע קאפעלירשן, אין העלע אנצוגן זענען געגאנגען מיט א טענצלדיק גייעניש, געפאכעט מיט די שטעקלעך. אין גאנצן געפילדער האט מען געהערט די פייפענישן און ציטשעגישן פון לאקאמאטיוון, דאס אנקלאפן זיך פון פופערס. באנען זענען געגאנגען פון דאנען קיין פעטערבורג, קיין מאסקווע, קיין ווין, בערלין, וולאדיוואסטאק.

נאך דער אויסניכטערונג פון אויפשטאנד אין 1863 איז פוילן געפאלן אריין אין אן עפאכע פון „ארגאנישער ארבעט". אויסלאנד האט געגעבן קרעדיט. לאדזש האט זיך געבויט מיט אמעריקאנער אימפעט. אין ווארשע האט מען ארונטערגעריסן די הילצערנע טראטוארן, איינגעפירט קאנאליזאציע, געלייגט רעלסן פאר פערד־טראמווייען, געמויערט פינף־שטאקיקע הייזער, גאנצע הויפן און באזארן. אין די טעאטער־קרייזן האט מען שוין געגרייט פארן נייעם סעזאן דראמעס, קאמעדיעס, אפערע, קאנצערטן. ס'זענען געקומען אהער גאסטראלירן אקטיארן און אקטרי-

"What's written here?" Yasha asked. "How to swindle Christians?"

"We swindle nobody, Sir, neither Jews nor Christians. We earn our bread honestly."

A side door opened and a boy walked in, wearing a lint-covered cap and an unbuttoned dressing-gown from under which showed a fringed garment. He had a narrow face and two wide side-locks like skeins of flax. He had apparently just gotten up as his eyes were still heavy with sleep.

"Grandma, give me milk and water," he said.

"Did you make your ablutions?"

"Yes, I did."

"Did you say your 'I thank Thee'?"

"Yes, I did."

And he wiped his nose on his sleeve.

Yasha continued eating and looked at the boy. "Can I forsake all this?" he asked himself. "This is mine after all, mine . . . Once I looked exactly like that boy." A strange urge came over him to examine as quickly as possible the writing in the torn prayer book. A wave of affection drew him to this grandmother who rose each day with the sun and cooked and baked, swept the house, and served the guests. An almsbox hung on the doorpost. Here she deposited any spare groschen she could scrape together, to help the Jews who wished to go to the Holy Land to die. The atmosphere in this house was alive with Sabbath, holidays, the anticipation of the Messiah, and of the world to come. As the old woman hustled about, she whispered through her whitish lips and nodded her head as if aware of a truth known only to those not deceived by the vanity of worldly things.

3

The arrival in Warsaw was always an event for Yasha. This was where his income came from. It was here that his impresario lived, Miechislaw Wolsky. Posters already plastered on the walls read: "On July first, the summer theater, Alhambra, presents the distinguished circus performer and hypnotist, Yasha Mazur, with a new repertoire of tricks that will astound the esteemed public." Yasha had an apartment here on Freta Street near the Avenue Dluga. Even the mares, Kara and Shiva—Dust and Ashes—revived when they approached Warsaw. It was no longer necessary to urge them on. As soon as the wagon crossed the Praga Bridge it lost itself in the congestion of houses, palaces, omnibuses, carriages, droshkies, shops, cafés. The air smelled of fresh baking, coffee, horse manure, smoke from trains and factories. In front of the castle occupied by the Russian governor-general a military band performed. It must have been some sort of holiday, since every balcony flew Russian flags. The women already wore wide-brimmed straw hats decorated with artificial fruits and flowers. Carefree young men in straw hats and light-colored suits strolled about, twirling their canes. Through the tumult the locomotives whistled and hissed; the railroad couplings clanged. Trains for Petersburg, Moscow, Vienna, Berlin, Vladivostok left from here. After the sobering period following the uprising of 1863, Poland had entered an age of industrial reform. Lodz had expanded with American haste. In Warsaw, wooden sidewalks were ripped up, interior plumbing installed, rails for horse trolleys laid, tall buildings erected, as well as entire courtyards and markets. The theaters offered a new season of drama, comedy, operas, and concerts. Prominent actors and actresses arrived from Paris, Petersburg,

Rome, and even distant America. The bookstores featured newly published novels, as well as scientific works, encyclopedias, lexicons, and dictionaries. Yasha breathed deeply. The journey had been wearying but the city exhilarated him. If it's this stimulating here, how much more must it be abroad, he mused. He wanted to run immediately to Emilia but checked himself. He could not very well come sleepy, unshaven, disheveled. Also, he had first to see Miechislaw Wolsky. Yasha had sent him a telegram while still in Lublin.

Yasha had not been in Warsaw recently. He had been touring the provinces. While on the road, he always worried that his apartment would be burglarized. He kept his library there, his antiques, and his collection of billboards, newspaper clippings, and reviews. But, God be praised, the door was still securely locked by two heavy locks and everything within was in order. Layers of dust were everywhere and the air smelled musty.

Magda immediately began to tidy up. Wolsky came in a droshky—a Jewish-looking gentile with black eyes, a beaked nose, a high forehead. His artist's cravat perched crookedly on his shirtfront. Yasha received from him numerous offers to perform in Russian and Polish cities. Twirling his black mustache, Wolsky spoke with the fervor of those who depend upon the fame of others for their livelihood. He had even prepared a schedule for Yasha to follow after his summer engagement at the Alhambra had ended. But Yasha realized that Wolsky's bombast was unnecessary. Only the provinces wanted him. No offers had come from Moscow, Kiev, or Petersburg. His earnings in the provinces were negligible. Even in Warsaw, nothing had changed. The proprietor of the Alhambra had consistently refused to increase Yasha's wage. Praise enough they gave him, but the clowns from abroad were paid more. It was somewhat of a mystery—this obstinacy of the theater-owners. Wolsky's arguments and contentions were useless. Yasha was always among the last to be paid. Emilia was right. As long as he remained in Poland they would treat him like a third-rate performer.

After Wolsky had gone, Yasha lay down in the bedroom. The janitor would tend to the horses, Magda would see that the other animals were fed and watered. All three, the parrot, crow, and monkey were quartered in one room. Scrawny though Magda was, she promptly began to scrub the floor. From generations of peasants she had inherited her strength, along with her servility. Yasha dozed off, awoke, dozed off again. The house was an old one. In the unpaved courtyard below, geese cackled, ducks quacked, roosters crowed, just as in the country. Through the open window, breezes from the Vistula and the Praga forest wafted in. Downstairs, a beggar scratched out a tune on a street-organ and sang an old Warsaw melody. Yasha would have thrown him a coin if his limbs had not felt so numb. He was dreaming and thinking at once. Again to drag himself through the boggy hinterlands? Again to perform in fire-stations? No, he'd had enough of it! His thoughts whirled to the rhythm of the street-organ. He must go away, away, abandon everything. At whatever cost, he must tear himself free of this swamp. If not, someday he, Yasha, would also wander about with a street-organ.

It had just been morning and now it was dusk. Magda brought him a dish of new potatoes with sour milk and parsley. He ate in bed and again placed his head on the pillow. When he opened his eyes once more, it was nighttime. The bedroom was dark, but it could not have been too late, since he could still detect the sound of a cobbler driving tacks into a shoe. No one in the neighborhood had installed gas lamps yet. By the light of naphtha lamps, housewives mended, washed dishes, darned, sewed patches. A drunk argued with his wife while his dog barked at him.

סעס פון פאריז, פעטערבורג, רוים און אפילו פון דעם ווייטן אמעריקע. אין די שויפענצטער פון די ביכער־געשעפטן זענען געלעגן פריש ארויסגעגעבענע ראמאנען, ווי אויך וויסנשאפטלעכע ווערק, ענציקלאפעדיעס, לעקסיקאנען, ווערטער־ביכער. יאשא האט טיף איינגעאטעמט. ער איז געווען מיד פון דער נסיעה, אבער די שטאט האט אים אויפגעהייטערט. אויב ס'איז שוין דא אזוי, ווי קאן נאך זיין אין פאריז אדער רוים? — האט ער געטראכט. ער האט געהאט א פארלאנג גלייך צו לויפן צו עמיליאן, אבער ער האט זיך געמוזט צוימען. ער האט נישט געקאנט קומען צו איר א נישט־אויסגעשלאפענער, א נישט־ראזירטער, אין צעקנודערטע מלבושים. ער האט אויך געמוזט זיך טרעפן מיט מיעטשיסלאוו וואלסקי. יאשא האט געהאט צו אים טעלעגראפירט נאך פון לובלין...

יאשא איז שוין נישט געהאט געווען אין ווארשע א צייט. ער איז ארומגעפארן א שטיקל צייט איבער קלענערע פוילישע שטעט. ער האט אלע מאל געזארגט אונטערוועגנס אז גנבים זאלן זיך נישט אריינקריגן אין זיין וווינונג, ווו ער האט געהאט א ביבליאטעק, אלערליי אנטיקן, ווי אויך א זאמלונג פון אפישן, נאטיצן אין צייטונגען, רעצענזיעס. אבער דאנקען גאט, די טיר איז געווען פארשלאסן מיט צוויי שווערע שלעסער און אינעווייניק איז אלץ געבליבן אין ארדענונג. נישט מער א שטויב איז געלעגן איבער אלץ און די לופט האט געשמעקט פארדומפן. מאגדא האט זיך גלייך גענומען צו דער ווירטשאפט. וואלסקי איז געקומען צו פארן אין א דראזשקע — א גוי וואס זעט אויס ווי א ייד: מיט שווארצע אויגן, א געבויגענער נאז, א הויכן שטערן. דער קינסטלער־קראוואט איז געזעסן קרום. ער האט געהאט פאר יאשאן א גאנצע ריי איינלאדונגען אין רוסישע און פוילישע שטעט. וואלסקי האט געדרייט די שווארצע וואנסן, גערעדט מיט דער פייערלעכקייט פון יענע, וואס דעם צווייטנס רום איז זייער ברויט. ער האט שוין געהאט באצייטנס אויסגעשריבן א פראגראם פון זיינע, יאשאס, גאסטראלן נאך דעם ווי דער זומער־סעזאן אין „אלהאמבראַ" וועט זיין פאריבער. אבער יאשא האט באלד איינגעזען, אז וואלסקי טומלט אומזיסט. מ'האט אים, יאשאן, ארויסגעפאדערט דירכויס אין פראווינץ־שטעט. פון פעטערבורג, מאסקווע, קיעוו איז נישט געקומען קיין שום ענטפער. די באדינגונגען אין די פראווינצן זענען געווען קלאגעדיקע. אפילו אין ווארשע איז אלץ געהאט געבליבן ביים אלטן. דער אייגנטימער פון „אלהאמבראַ" האט זיך אפגעזאגט צו געבן א הוספה. מ'האט אים, יאשאן, באשאטן מיט לויב, אבער די גרויסע גאַזשעס האבן געקראגן אלערליי פאיאצן פון אויסלאנד. ס'איז געווען א שטיק מיסטעריע אין דער עקשנות פון די טעאטער־אייגנטימער. ס'האבן נישט געהאלפן וואלסקיס ארגומענטן און באווייזן. ווען ס'איז געקומען צום צאלן, איז ער, יאשא, אלע מאל געווען פון די לעצטע. עמיליא איז גערעכט: ווי לאנג ער וועט בלייבן אין פוילן, וועט מען אים באהאנדלען ווי א געוויינלעכן קונצנמאכער.

נאך דעם ווי וואלסקי איז אוועק, האט יאשא זיך אוועקגעלייגט אויפן בעט אין שלאף־שטיבל. דער סטרוזש האט אכטונג געטאן אויף די פערד אין שטאל. מאגדא האט געזען, אז די מאלפע, דער פאפוגיי און די קראַ זאלן קריגן זייער שפייז און וואסער. מ'האט אלע דריי געהאלטן אין א קאמער. ווי אויסגעדארט מאגדא איז, אזוי האט זי זיך גלייך געשטעלט שייערן דילן. זי האט געהאט געירשנט די שטארקייט פון דורות פויערים, ווי אויך זייער קנעכטישע אונטערטעניקייט. יאשא האט געדרימלט, זיך איבערגעוועקט, פונסניי איינגעדרימלט. דאס הויז איז געווען אלט. אין נישט־ברוקירטן הויף האבן געגאדערט געגנדז, געקוואקעט קאטשקעס, געקרייט הענער ווי אויף דער פראווינץ. דורך דעם אפענעם פענצטער האבן אריינגעבלאזן ווינטלעך פון דער ווייסל און פון פראגער וועלדל. א בעטלער האט אונטן אויסגעשפילט א מעלאדיע אויף א קאטערינקע, געזונגען אן אלט ווארשעווער ליד. יאשא האט אים געוואלט אראפווארפן א נדבה, אבער די גלידער זענען אים געווען ווי געליימט. ער האט האלב געחלומט, האלב געטראכט. ווידער זיך שלעפן אין די בלאטיקע גובערניע־שטעט? ווידער שפילן אין די שאפעס פון די פייער־לעשער? ניין, ר'האט עס גענוג. די מחשבות זיינע זענען געלאפן צום טאקט פון דער קאטערינקע. ער מוז אוועק, אוועק, אלץ איבערלאזן. ער מוז זיך ארויסרייסן פון דעם געמויזעכץ פאר יעדן פרייז. ווען נישט, וועט ער, יאשא, אויך א מאל ארומגיין מיט א קאטערינקע...

דא איז געווען אין דער פרי, באלד איז געווארן פאר נאכט. מאגדא האט אים צוגעטראגן צום געלעגער נייע קארטאפל מיט קאפער און זויער־מילך. ער האט אפגעגעסן און פונסניי איינגעזונקען מיטן קאפ אין קישן. ווען ער האט נאך א מאל געעפנט די וויעס, איז געווען אוונט. אין שלאף־שטוב איז פינצטער, אבער ס'איז נאך נישט געווען שפעט, ווייל מ'האט געהערט ווי א שוסטער קלאפט שטיפטן אין א זויל. קיין גאזבאלייכטונג האט דא קיינער אין דער געגנט נישט געהאט. אין דער שיין פון נאפט־לעמפלעך האבן באבעס געניית, געוואשן געפעס, געצערעוועט, געלאטעט. א שיכור האט זיך געקריגט מיטן ווייב און ס'האט אויף אים געבילט א הונט.

יאשא האט גערופן מאגדאן, נאר זי איז, אפנים, נישט געווען אין שטוב. געענטפערט האט אים די קרא, וואס ער האט אויסגעלערנט רעדן מיט א מענטשלעך לשון. יעדעס מאל וואס ער, יאשא, האט זיך אומגעקערט קיין ווארשע, האט ער געהאפט אויף א גוטער בשורה, אבער די כוחות, וואס זענען אפט אזוי גנעדיק צו אלערליי פּורצעס און אמאטארן, זענען צו אים, יאשאן, מער ווי שפּארזאם. זיי לאזן אים קיין מאל נישט כאפּן קיין מציאה. פארקערט, אלע כאפּן אין אים מציאות. יאשא האט געוווסט, אז ס'האט אלץ צו טאן מיט זיין געדאנק. ער איז געפאלן ביי זיך און דעריבער האט מען אן אים א קונה. ער האט זיך ארומגערינגלט מיט מענטשן פון פאלק און דעריבער באהאנדלט מען אים ווי איינעם פון זיי. עמיליא איז דאס איינציקע נס אין זיין לעבן, די האפענונג ארויסצוקריכן פון דער קלעם...

די גאנצע באגעגעניש זייערע האט געטראגן דעם צייכן פון א פּאטום. ער האט זיך באקענט מיט איר, אבער ער האט רעכט נישט געהערט איר נאמען. ער האט אנגעהויבן טראכטן פון איר און נישט געקאנט אויפהערן. די רעיונות זענען געלאפן אויף זייער אייגענער אחריות. ער האט דערביי געוווסט דורך עפּעס א פארהוילענעם כוח, אז זי טראכט אקוראט אזוי פיל פון אים, זוכט אים, באגערט אים. ער איז ארומגעגאנגען איבער די ווארשעווער גאסן ווי א נאכט־וואנדלער, אריינגעקוקט אין פענצטער פון קארעטעס, אין קראמען, קאפעען, פאיערס פון טעאטערס.

ער האט זי ארומגעזוכט אויף דער מארשאלקאווסקע, דער נייער וועלט, אין די אלעען, אין זאקסישן גארטן. ער האט זיך אויפגעשטעלט ערגעץ ביי א זייט אויפן טעאטער־פּלאץ, געווארט. אין איינעם אן אוונט איז ער ארויס אין גאס מיט א זיכערקייט, אז ער וועט זי באגעגענען. ער איז געגאנגען לענגויס דער מארשאלקאווסקע. ער איז צוגעקומען צו א שויפענצטער און דארט איז זי געשטאנען ווי זי וואלט געהאט מיט אים א ראנדעיוו: א טונקעלע, אין א פוטערנעם קאלנער, מיט א מופע, די שווארצע אויגן אנגעשטעלט גלייך אויף אים. ער האט זיך דערנענטערט און זי האט געשמייכלט וויסנדיק און סודותדיק. ער האט זיך פארנייגט פאר איר און זי האט אים דערלאנגט די האנט. בשעת ס'איז געשען, האט זי א רוף געטאן:

— וואס פאר א מאדנער צופאל!

אבער זי האט שפּעטער צוגעגעבן, אז זי האט דארט אויף אים געווארט. זי האט געהאט א פארגעפיל, אז ער הערט איר רוף...

ד

די גאר רייכע האבן שוין געהאט אריינגעצויגן טעלעפאנען, אבער אזעלכע ווי עמיליא האבן זיך נאך נישט געקאנט פארגינען אזא לוקסוס. עמיליא האט געלעבט צוזאמען מיט איר טעכטערל פון א מאגערער פּענסיע. אלץ וואס איז געבליבן פון א מאל, ווען דער פּראפעסאר האט געלעבט, איז די וווינונג און אן אלטע דינסט יאדוויגא, וואס האט שוין יארן נישט געקראגן קיין געהאלט. יאשא איז אויפגעשטאנען פרי. ער האט זיך אליין ראזירט מיט א גאל־מעסער. ס'איז דא געווען אין דער ווירטשאפט א הילצערנע וואנע און מאגדא האט אויפגעזאטן קעסלען וואסער און אריינגעגאסן אין דער וואנע. זי האט געזייפט יאשאן מיט שמעקעדיקער זייף און אים מאסאזשירט. דערביי האט זי געטענהט קליגערייש:

— אז מ'גייט צו א פּריצה, מוז מען שמעקן.

— כ'גיי נישט צו קיין שום פּריצות, מאגדא.

— מ'ווייסט, מ'ווייסט. דיין מאגדא איז א נאר, אבער זי האט א ניוך...

ביים אנבייסן איז ער מיט א מאל אריין אין א הייטערקייט. ער האט גערעדט דערפון, אז גאר אין גיכן וועט ער מאכן א פּראבע צו פליען. ער וועט אויך צופאסן איר, מאגדאן, א פּאר פליגל. זיי וועלן ביידע פליען, ווי א גאנער מיט א גענדזעלע און ווערן וועלט־בארימט ווי מאנגאלפיער מיט איבער הונדערט יאר צוריק. ער האט ארומגענומען מאגדאן, זי געקושט, געטענהט אז וואס ס'זאל מיט אים, יאשאן, נישט געשען, וועט ער זי, מאגדאן, קיין מאל נישט פארלאזן. ס'קאן דיר אויסקומען צו זיין אליין א שטיקל צייט אויב איך וועל אוועק קיין אויסלאנד, אבער איך וועל דיך אראפּברענגען צו מיר. כ'פארלאנג בלויז איין זאך: זאלסט האבן צו מיר צוטרוי. אזוי ווי ער האט גערעדט די דאזיקע רייד, האט ער איר געקוקט אין די אויגן אריין. ער האט אויך געגלעט אירע האר און איר געריבן דעם שטערן. ער האט געהאט אזא כוח איבער איר, אז אין א מינוט האט ער זי געקאנט איינשלעפערן. ער האט איר געקאנט זאגן אין א הייסן טאג, אז ס'איז קאלט, און זי האט גלייך גענומען ציטערן פון קעלט. ער האט איר געזאגט אין מיטן א קרירה אז ס'איז הייס, און דער קערפּער אירער איז געווארן רויט און אנגעהויבן שוויצן. ער האט זי געשטאכן מיט א נאדל און ס'איז נישט גערונען קיין בלוט. ער האט געהאט דורכגעפירט איבער איר אומצאליקע עקספּערימענטן. אבער ער האט אויך געהאט געשאפן א סיסטעם פון וואכן מעסמעריזם. ער האט איר געזאגט זאכן און זיי האבן זיך איינגעקלאמערט אין איר מוח. ער האט איר געגעבן באפעלן אויף וואכן און חדשים פאראויס און זי האט אלץ

Yasha called to Magda but she had apparently gone out. Only the crow, whom Yasha had taught to speak like a human, answered him. Every time that Yasha returned to Warsaw it was with the anticipation of favorable tidings, but the fates, which are so frequently generous to all sorts of dilettantes and amateurs, were severely sparing with him, Yasha. They never permitted him to get the best of any bargain. On the contrary, everyone took advantage of him. Yasha knew that it was all because of his attitude. He felt inferior and, sensing this, others exploited him. Having surrounded himself with a low class of people, his reward was to be treated like one of them. Emilia was the only miracle in his life, his only hope of salvation from the pit he had dug for himself.

Their introduction had been shrouded in mystery. He had not at first caught her name. He had begun to think of her, had been unable to forget her. His thoughts had rushed on of their own accord. He became inexplicably aware that she was thinking of him as much as he was of her; that she also yearned for and desired him. Through the streets of Warsaw he had roamed like a somnambulist, seeking her in coach-windows, shops, cafés, theater lobbies. On the Marshalkowska Boulevard he had looked for her, on the Nowy Swiat, on the paths of the Saxony Gardens. He stationed himself by a pillar in the Theater Square and waited. One evening, convinced of finding her, he had gone out. He walked the length of the Marshalkowska Boulevard. When he approached a shop-window, there she was, waiting, as if they had previously arranged a rendezvous—dressed in a fur collar and muff, her black eyes focused directly upon him. He moved closer and she smiled, knowingly and enigmatically. He bowed to her and she proffered her hand. And while all this was happening, she blurted, "What an odd coincidence!"

But later she admitted actually having been waiting for him there. She had had a premonition that he had heard her summon him.

4

The affluent householders had already installed telephones, but Emilia could not yet afford such a luxury. Emilia and her daughter, Halina, existed on a meager pension. All that remained from the days when the professor had been alive was the apartment and an old maid-servant, Yadwiga, who for years now had drawn no wages.

Yasha awoke early. He shaved. The apartment contained a wooden tub and Magda filled it with kettles of water. She lathered Yasha with scented soap and massaged him. And as she did she observed slyly, "When one visits a noblewoman, one must smell sweet."

"I'm not visiting any noblewoman, Magda."

"Oh, sure, sure, your Magda is a fool but she can put two and two together."

During breakfast, Yasha's mood suddenly brightened. He spoke only of testing his theory of flight, and the sooner the attempt was made the better. He would also fit her, Magda, with a set of wings. They would soar together like a goose and gander and become as world famous as Montgolfier had been over a hundred years ago. He embraced Magda, kissed her, and assured her that no matter what happened to him he would never forsake her. "Perhaps you may have to be alone for a time while I go abroad but, don't worry, I will send for you. I ask only one thing—trust me." And as he spoke, he looked into her eyes. He smoothed her hair and rubbed her temples. He had such power over her that he could put her to sleep in a minute. In the midst of a heat wave, he could tell her that she was cold and immediately she would begin to shiver. During a frost, he could convince her that she was overheated and her body would flush and perspire. He could prick her with a needle and draw no blood. He had performed innumerable experiments upon her. But he had also evolved a system of mesmerism while she was awake. He would tell her something and it would stick in her brain. He would give her commands weeks and months in advance and she would carry them out later with un-

אויסגעפירט מיט אן אומהיימלעכער פינקטלעכקייט. ער האט שוין איצט באציטנס גענומען זי צוגרייטן פאר דער צייט ווען ער וועט אוועק מיט עמיליאן קיין אויסלאנד. מאגדא האט זיך צוגעהערט צו אים, געשמייכלט פויעריש־שלוי — א סימן, אז זי פארשטייט אלע זיינע שטיק, אבער דערביי האט זי עפעס ווי צוגעשאקלט מיטן קאפ, מיט דער שווייגנדיקייט פון יענע, וואס ניט זיי ווילן ווידערשפעניקן און ניט זיי קאנען. טייל מאל האט זי געמאכט מינעס אזוינע און ניקן, וואס האבן יאשאן דערמאנט אן דער מאלפע, דעם פאפוגיי און אפילו אן דער קרא.

נאכן אנבייסן האט ער אנגעטאן א העלן אנצוג, געמזענע שטיוועלעטן, א הארטן קאפעליוש, א שווארץ־זיידענע שלייף איבערן קראגן. ער האט געטאן מאגדאן א קוש און איז ארויס אן א ווארט.

אין דרויסן איז ער איינגעזעסן אין א דרינדע. די פאני עמיליא האט געוווינט אויף דער קרולעווסקע, קעגנאיבער דעם זאקסישן גארטן. אויפן וועג האט ער געהייסן דעם פורמאן זיך אפשטעלן ביי א בלומען־געשעפט און ער האט געקויפט א בוקעט רויזן. אין א צווייט געשעפט האט ער איינגעהאנדלט א פלאש וויין, א פונט לאקס, א שאכטל סארדינען. עמיליא האט אים אפט פארגעווארפן, אז ער קומט באלאדן מיט געשאנקען ווי דער הייליקער מיקאלאי אין ווייניאכט, אבער ס'איז שוין געווען ביי אים א טראדיציע. ער האט געוווסט דעם אמת; מוטער און טאכטער האבן קוים אויף דעם נויטיקסטן. דערצו האט האלינא שוואכע לונגען. טאקע צוליב איר האט די מוטער געוואלט אוועק קיין דרום־איטאליע. האלינא האט געהאט אויפגעהערט שטודירן אין פענסיאן ווייל ס'איז ניט געווען מיט וואס צו צאלן. עמיליא האט אליין גענייט און איבערגעניצעוועט קליידער פאר זיך און האלינאן, ווייל ס'האט ניט געקלעקט פאר קיין שניידער אדער א נייטארין. יאשא איז איצט געזעסן אין דער דרינדע, צוגעהאלטן די פאקעטן זיי זאלן זיך ניט אראפגליטשן, געקוקט אויף דער שטאט וואס סיי זי איז אים געווען היימיש, סיי פרעמד. ס'איז געווען א צייט ווען ווארשע האט אים געלאקט ווי א חלום. ער האט גארניט געהאט קיין העכערן פארלאנג ווי זען דעם נאמען שווארץ אויף ווייס אין א ווארשעווער צייטונג אדער אויף אן אפיש. אבער אצינד האט ער שוין געזוכט פארטלען ווי אזוי זיך ארויסצורייסן פון דער דאזיקער שטאט, וואס מיט אלע אירע קאסמאפאליטישע אנשטעלן, איז זי א שטיק פראווינץ. מ'האט זי ערשט געהאלטן אין בויען. די דראזשקע האט זיך געקייקלט צווישן שטויסן ציגל, קופעס צעמענט, גריבער קאלך. ס'האט געשמעקט אין דעם יוני־טאג סיי מיט בעז און סיי מיט פארב, רויער ערד, רינשטאק. מחנות ארבעטער האבן אויפגעריסן דאס איינגעווייד פון גאסן, זיך דערגראבן צו די פונדאמענטן...

אויף דער קרולעווסקע איז די לופט געווען ריינער. פון די ביימער אין זאקסישן גארטן זענען נאך געפאלן רעשטלעך צוויט. מ'האט געזען דורך די שטאכעטן בייטן בלומען, ספעקטן מיט עקזאטישע פלאנצן און א קאפע, וווּ יונגע פארלעך האבן געגעסן א צווייטן פרישטיק אונטערן פרייען הימל. אין דער צייט פון יאר האט זיך שוין דארט אויך אנגעהויבן די לאטעריע, דאס אויספלעטן אלערליי קעגנשטאנדן פאר ווילטעטיקע צוועקן. ניאניעס און גוווערנאנטינס האבן געפירט קינדער אין וועגעלעך. יינגלעך אנגעטאן ווי מאטראזן האבן מיט שטעקעלעך געקוילערט רייפן. פיצעלעך מיידעלעך, אויסגעפוצט ווי דאמעלעך, האבן מיט קאלירטע לאפאטקעלעך געגראבן אין זאמד, געשארט צווישן שטיינדלעך. אנדערע האבן געטאנצט אין א ראד. ס'איז דא, אין גארטן, געווען א זומער־טעאטער אויך, אבער ער, יאשא, איז דא קיין מאל ניט אויפגעטרעטן. אחוץ דעם וואס ער האט גלאט ניט קיין מזל, האט מען אים אויך ניט צוגעלאזט דערפאר, ווייל ער איז א ייד. ער האט געצאלט פאר זיין יידישקייט טייערער ווי די פרומע לייט מיט די בערד און די פאות... אין אייראפע האבן די אלע פאראורטיילן מער ניט קיין האפט, האט עמיליא געזאגט. דארט שאצט מען אפ א קינסטלער לויט זיין טאלאנט...

— נו, מ'עט זען, מ'עט זען — האט ער געמורמלט צו זיך אליין. — אזוי ווי ס'איז באשערט, אזוי וועט זיין...

ווי מוטיק ער, יאשא, איז ווען ער גייט אויף א שטריק, אדער ווען ער טרעפט געדאנקען אין טעאטער, אזוי פלעגט אים יעדעס מאל, וואס ער איז געקומען צו עמיליאן אנגעמען אן אומזיכערקייט, א וואקלעניש. ער האט קיין מאל ניט געוווסט צי ער איז אנגעטאן ריכטיק, צי האנדלט ער ווי ס'פאסט פאר א וועלט־מענטש, צי מאכט ער ניט קיין טעות אין דער פוילישער גראמאטיק, אדער אין דער עטיקעט, איז ניט א מאל דער דאזיקער וויזיט צו פרי? און וואס זאל ער טאן אויב ער זאל עמיליאן ניט טרעפן אין דער היים? זאל ער איבערלאזן די בלומען און די מתנות, אדער בלויז די בלומען?... נו, ציטער ניט, יאשעלע! — האט ער גערעדט צו זיך אליין. — מ'עט דיך יאקאש ניט אויפעסן. זי איז פארכליאפעט אין דיר, די ערלית, ס'נעמט זי די נכפה... זי קאן זיך קוים דערווארטן ביז... ער האט אויסגעשפיצט די ליפן און געפייפט.

canny promptness. He had already begun to prepare her for the time when he would go away with Emilia. Magda heard him out, smiled tacitly with peasant slyness. She understood all his wiles but at the same time acquiesced, neither capable nor desirous of opposition. At times her mien and grimaces reminded him of the parrot, the monkey, or the crow.

After breakfast, he put on a light suit, kid-leather boots, a hard hat, and tied a black silk tie over his collar. Kissing Magda, he left without a word. He flagged a droshky. Emilia lived on Krolevska Street, opposite the Saxony Gardens. On the way, he ordered the coachman to stop at a florist's where he bought a bouquet of roses. At another shop he purchased a bottle of wine, a pound of sturgeon, a tin of sardines. Emilia often observed jocularly that he came as laden down with presents as Santa Claus on Christmas Eve, but it was already a tradition with him. He knew it for a fact—the mother and daughter had barely enough for necessities. And besides, Halina had weak lungs. It was because of this that her mother wanted to go to southern Italy. Halina had left the boarding-school because money for her tuition had run out. Emilia, herself, sewed and reversed all their dresses, since there was no money left for tailors and seamstresses. In the droshky, holding the packages firmly to keep them from sliding, Yasha looked out at the city which was both strange to him, yet familiar. At one time Warsaw had seemed an unattainable dream. More than anything, he had wished to see his name in print in a Warsaw newspaper or on a theatrical poster. But now he was already trying to free himself of this city which, despite its cosmopolitan pretenses, remained provincial. Only now was it beginning to expand. The droshky rolled between piles of bricks, heaps of sand, mounds of lime. The air, on this June day, smelled of lilac, paint, raw earth, and gutter slops. Gangs of laborers tore the entrails from the streets, dug into the foundations.

On Krolevska Street, the air was clearer. The trees in Saxony Gardens were shedding their last blossoms. Through the fence one could see flower beds, hothouses filled with exotic plants, and a café where young couples ate their second breakfast under the open sky. This was also the season of lotteries, the raffling of prizes for worthy causes. Nursemaids and governesses wheeled infants in baby carriages. Boys in sailor suits rolled their hoops along with small sticks. With colored shovels, tiny girls dressed like fashionable ladies burrowed in sandpiles, digging among pebbles. Others danced in circles. There was a summer theater in the park, too, but Yasha had never performed in it. He had been barred for being a Jew. He paid a higher penalty for his Jewishness than those pious individuals with their beards and sidelocks. In other parts of Europe these restrictions were no longer honored, Emilia had told him. There, an artist was judged simply by his talent.

"Well, we'll see, we'll see," he mumbled to himself. "As fate decrees, so shall it be."

No matter how bold Yasha was when walking the tightrope or mind-reading in the theater, he always lost confidence whenever he came to Emilia's. He was unsure of his appearance, whether his conduct was exemplary enough for a cosmopolite, whether he'd erred in his grammar or etiquette. Was he, perhaps, calling too early in the day? What would he do should he not find Emilia at home? Should he leave the bouquet and the presents, or the flowers only? Don't be so frightened, Yashale, he counseled himself. Nobody is going to eat you, after all . . . she's mad about you, that wench. Fever consumes her. She can hardly wait for you. He puckered his lips and whistled. If he wanted to perform

אויב ער האָט בדעה צו קומען אין קעניגלעכע פּאַלאַצן, דאַרף ער זיך נישט שרעקן פאַר אַ פאַראָרעמטער אַלמנה. ווער ווייסט? ס׳וועלן זיך אפשר נאָך אים וואַרפן אויפן האַלדז הויף־דאַמען און פּרינצעסינס? ווייבער זענען ווייבער, אַלץ איינס צי אין פּיאַסק, אָדער אין פּאַריז...

ער האָט באַצאָלט דעם פורמאַן, אַריין אין טויער, זיך געלאָזט אַרויף־גיין מיט די מאַרמאָרנע טרעפּ. ער האָט אָנגעקלונגען אין דער טיר. יאַדוויגאַ איז באַלד געקומען עפענען: אַ גרוי גויעלע אין אַ ווייסן טשע־פּיק און אין אַ ווייס פאַרטעך. דאָס פּנימל אירס איז געווען איינגעדאַרט ווי אַ פייג. ער האָט געפרעגט צי די פּאַני כראַבאָצקאַ איז אין דער היים און יאַדוויגאַ האָט געשאָקלט מיטן קעפּל אויף יאָ, געשמייכלט היימיש און ווייסנדיק, צוגענומען ביי אים די בלומען, די פּאַקעטן, דעם שטעקן, דעם הוט. זי האָט אויפגעלענט פאַר אים די טיר צום סאַלאָן. דאָס לעצטע מאָל וואָס ער האָט זיך דאָ געפונען, איז געווען קאַלט. עמיליאַ איז געווען פאַרקילט און געהאַט אַ פאַרבונדענעם האַלדז. איצט איז דאָ זומערדיק. דורך די פאָרהאַנגען און גאַרדינען האָבן זיך דורכגעריסן פּאַסן זון, גע־פאַלן אויפן טעפּיך, אויפן פּאַרקעט, געציטערט אויף די וואַזעס, די ראַמען פון די בילדער, די קלאַווישן פון פאָרטעפּיאַן. דער פיקוס־בוים אין דעם עמער האָט געהאַט אַרויסגעבראַכט נייע בלעטער. אויף דער סאָפע איז געלעגן אַ געוואַנט, וואָס עמיליאַ האָט, אפשר, געהאַלטן אין מיטן אויסהעפטן. ס׳האָט געשטעקט דערין אַ נאָדל. יאַשאַ האָט גענומען אַרומ־שפּאַנען אַהין און צוריק. וואָס פאַר אַ מהלך פון זעוועל לייבושס לעקעכס ביז אַהער! נו, אָבער ס׳איז אַלץ ס׳אייגענע...

די טיר האָט זיך געעפנט און עמיליאַ איז אַריינגעקומען. יאַשאַ האָט ברייט צעעפנט די אויגן. ער האָט שיער נישט געטאָן אַ פייף. ער האָט זי ביז איצט נישט געזען אַנדערש ווי אין אַ שוואַרץ קלייד. זי האָט נאָך אַלץ געטראָגן טרויער נאָך דעם פּראָפעסאָר סטעפאַן כראַבאָצקי און אויך (אַזוי האָט זי געזאָגט) נאָך דעם דורכגעפאַלענעם אויפשטאַנד אין 1863 און נאָך די מאַרטירער, וואָס האָבן זיך געמאַטערט און אויסגעגאַנגען אין די טייגעס פון סיביר. עמיליאַ האָט געלייענט שאָפּענהאַוערן, געווען פאַר־ליבט אין דער פּאָעזיע פון בייראָן, סלאָוואַצקי, לעאָפּאַרדי, פאַרערט די פוילישע מיסטיקער נאָרוויד און טאָוויאַנסקי. זי האָט זיך געהאַט אפילו אַרויסגעכאַפּט, אַז זי איז פון דער מוטערס צד אַ וואָלאָווסקי און אַן אור־אייניקל פון דעם באַרימטן פראַנקיסט אלישע שור. יאָ, יידיש בלוט האָט געפלאָסן אין אירע אָדערן ווי אין די מערסטע פוילישע אַריסטאָקראַטן. דאָס מאָל האָט זי געטראָגן אַ העל קלייד פון קאַווע־מיט־מילך־קאָליר. זי האָט אים נאָך קיין מאָל נישט אויסגעוויזן אַזוי שיין ווי איצט: גלייך, שלאַנק, אַ פוילישע שיינהייט מיט הויכע באַקן־קנעכלעך, אַ סלאַווישער נאָז, אָבער מיט אַ פּאָר שוואַרצע יידישע אויגן, פול מיט קלוגשאַפט און ברען. די שוואַרצע האָר זענען געווען פאַרקעמט אַרויף און אַרומגענומען מיט אַ צאָפּ ווי אַ קראַנץ. די טאַליע איז געווען שמאָל, דער בוזעם — הויך. זי איז שוין אין מיטן די דרייסיקער. אָבער זי האָט אויסגעקוקט ווי אין די צוואַנציקער. אפילו דער פוכיקער אָנוווקס אויף דער אויבערשטער ליפּ האָט איר צוגעגעבן חן און אַ סאָרט ווייבערשע יינגלדי־קייט. זי האָט געשמייכלט צו אים סיי שעמעוודיק און סיי דרייסט. זיי האָבן זיך שוין געהאַט געקושט און געצערטלט ווי געליבטע. זי האָט אים אָפן מודה געווען, אַז זי מוז זיך באַהערשן מיט אַלע קרעפטן זיך אים נישט איבערצוגעבן. אָבער עמיליאַ האָט געוואָלט חתונה האָבן מיט אים אין קירך, אָנהייבן דאָס צוזאַמענלעבן ריין. ער האָט איר שוין געהאַט צוגעזאָגט, אַז ער וועט פאַר אירעטוועגן ווערן אַ קריסט...

— אַ דאַנק פאַר די בלומען — האָט זי געזאָגט און אויסגעשטרעקט צו אים אַ האַנט, וואָס איז נישט געווען קליין, אָבער ווייס און צאַרט. ער האָט זי אָנגענומען און געקושט. ער האָט געהאַלטן אַ ווייל איר האַנט אין זיינער. ס׳האָט געשמעקט פון איר מיט שפּעטן פרילינג.

— ווען זענט איר געקומען? — האָט זי געפרעגט. — אַ, כ׳האָב מיך גערעכט אויף אייך נאָך נעכטן.

— כ׳בין געווען צו מיד...

— האַלינאַ האָט נישט אויפגעהערט צו פרעגן אויף אייך. ס׳איז נעכטן געווען וועגן אייך אין „קוריער וואַרשאַווסקי".

— יאָ, וואָלסקי האָט מיר געוויזן.

— אַ קאָזשעליק אויף אַ דראָט?

— יאָ, אויף אַ דראָט.

— גאָט אין הימל, וואָס מענטשן נעמען זיך אַלץ אונטער! — האָט זי געזאָגט האַלב מיט באַוווּנדערונג און האַלב מיט באַדויערן. — נו, ס׳איז אַלץ אַ מתנה... איר זעט אויס גוט! — האָט זי געענדערט דעם טאָן. — ס׳זעט אויס, אַז לובלין באַקומט אייך וווּל.

— כ׳רו זיך דאָרט אָפּ.

— מיט די אַלע ווייבער?...

ער האָט נישט געענטפערט. זי האָט אַ זאָג געטאָן:

— איר האָט מיך נאָך אפילו נישט געקושט.

און זי האָט אויסגעשטרעקט צו אים די אָרעמס.

at royal courts he must not be intimidated by an impoverished widow. Who could tell? Perhaps even countesses and princesses would seek his attentions? Women were women, whether in Piask or Paris. . . .

He paid off the coachman, passed through the gate, climbed the marble stairs, and rang the doorbell. Yadwiga opened it promptly—a gray little woman in a white apron and bonnet, her face wrinkled as a fig. He asked for Mrs. Chrabotzky. Was she home? Yadwiga nodded affirmatively, smiled knowingly, took the flowers, the packages, his cane and hat. She opened the door into the drawing-room. The last time he was here had been during a cold spell. Emilia had been sick, her neck enveloped. Now the room was summery. Shafts of sunlight filtered through the curtains, highlighted the rug and the parquet, danced off the vases, the picture frames, the keys of the pianoforte. The rubber-plant in the bucket had sprouted new leaves. On the divan lay a length of material which Emilia was apparently in the process of embroidering, a needle stuck in the cloth. Yasha began to pace to and fro. What a far cry this was from Leibush Lekach's Zeftel!—Still, it was really all the same.

The door opened and Emilia came in. Yasha opened his eyes wide and almost whistled. Until now he had seen her only in black. She had been in mourning for the late professor, Stephan Chrabotzky, and also for the abortive uprising of 1863 and the martyrs who had been tortured and had perished in Siberia. Emilia read Schopenhauer, was enamored of the poetry of Byron, Slowacki, and Leopardi, and idolized the Polish mystics, Norwid and Towianski. She even let Yasha know that she was a Wolowsky on her mother's side and a great-grandchild of the famous Frankist Elisha Shur. Yes, Jewish blood flowed in her veins as it did in most Polish nobility. Now she wore a light, café-au-lait gown. She'd never seemed as beautiful as now: straight, supple, a Polish beauty with high cheekbones, a Slavic nose, but with black Jewish eyes full of wit and passion. Her hair in back was upswept and circled by a wreathlike braid. Her waist was narrow, her bosom high, she seemed a full ten years younger than her actual middle-thirties. Even the down on her upper lip favored her and contributed a sort of female boyishness. Her smile was shy, yet wanton. They had already, in the past, kissed and embraced like lovers. She often confessed that it required all of her self-control to keep herself from complete surrender. But it was her wish to marry in church, to begin their wedded life on a pure basis. He had already promised that, to please her, he would convert to Christianity.

"Thank you for the flowers," she said and extended her hand, not small, but pale and delicate. He lifted it to his lips and kissed it, holding it for a while within his own. Scents of lilac and late spring surrounded them.

"When did you come?" she asked. "I expected you yesterday."

"I was too tired."

"Halina hasn't stopped asking about you. There was something about you yesterday in the *Courier Warshawski.*"

"Yes, Wolsky showed it to me."

"A somersault on the tightrope?"

"Yes."

"God in heaven, what people won't try," she cried with astonishment and regret. "Well, it's all a gift, I suppose. You're looking well!" She changed her tone. "Lublin seems to agree with you."

"I rest up there."

"With all the women?"

He did not answer. She said, "You haven't even kissed me yet." And she opened her arms to him.

זיי האָבן זיך איינגעביסן מיט די מיילער און אַ לאַנגע ווייל גע־שטאַנען אַזוי, ווי אין אַ פאַרמעסט ווער ס׳וועט פריִער מוזן אָפּאָטעמען. פלוצלינג האָט זי זיך אָפּגעריסן. זי האָט אים יעדעס מאָל פון ס׳ניי באַשווירן: ער מוז זיך צוימען, צוימען... זי האָט שוין פיר יאָר געלעבט אָן אַ מאַן, אָבער בעסער צו ליידן אײדער צו זיין וואולגאַר. זי האָט אַלע מאָל געזאָגט דאָס אייגענע: גאָט זעט. די נשמות פון די געשטאָרבענע זענען דאָ און קוקן זיך צו צו די מעשים פון זייערע נאָענטע. עמיליאַ האָט געהאַט אירע אייגענע רעליגיעזע איבערציייגונגען. די קאַטוילישע דאָגמע איז געווען פאַר איר נישט מער ווי אַ דיסציפּלין. זי האָט זיך געהאַט אָנגעלייענט מיט די מיסטישע ווערק פון סוועדענבאָרג, יאַקאָב בעמע. זי האָט אָפט געפירט מיט יאַשאַן שמועסן וועגן קלאַרוואָיאַנס, פאַרגעפילן, דאָס טרעפן פרעמדע געדאַנקען, אָנקניפן קאָנטאַקטן מיט גייסטער פון געשטאָרבענע. נאָך סטעפאַן כראַבאָצקיס טויט האָט עמיליאַ אַ צייט איינגעאָרדנט ביי זיך אין סאַלאָן סעאַנסן, כלומרשט אָפּגענומען גרוסן פון כראַבאָצקין דורך צייכנס פון אַ טישעלע. שפּעטער האָט זי איינגעזען, אַז די פרוי, דער מעדיום, איז אַ שווינדלערין. דער מיסטיציזם

האָט זיך ביי עמיליאַן אויף אַן אויסטערלישן אופן געהאַט צונויפגעגאָסן מיט סקעפּטיציזם און שטילן הומאָר. זי האָט געלאַכט אויס יאַדוויגאַן און אויס דעם באַשיידער פון חלומות, וואָס זי האָט אַלע מאָל געהאַלטן אונ־טערן קישן, אָבער זי אַליין, עמיליאַ, האָט געגלויבט אין חלומות. נאָך כראַבאָצקיס טויט האָבן עטלעכע קאָלעגן זיינע געמאַכט עמיליאַן אַ פאָרשלאָג, אָבער כראַבאָצקי איז איר געקומען צו חלום און איר גע־הייסן זיי אָפּוואַרפן. איין מאָל האָט ער זיך אַפילו באַוויזן צו איר ווען זי איז געגאַנגען פאַר נאַכט אויף די טרעפּ. זי האָט געגעבן יאַשאַן אָנצו־געהערן, אַז זי איז פאַרליבט אין אים ווייל דער כאַראַקטער זיינער איז ענלעך צו כראַבאָצקיס און אַז זי האָט סימנים, אַז כראַבאָצקי שטימט איין אויף דעם דאָזיקן שידוך... עמיליאַ האָט איצט אָנגענומען יאַשאַן ביי בײדע האַנט־געלענקען, אים צוגעפירט (אויף הינטערווייילעכץ) צו אַ שטול, אים אַוועקגעזעצט ווי אַ שטיפעריש קינד. זי האָט צו אים אַ זאָג געטאָן:

— זיצט. וואַרט.

— ווי לאַנג זאָל איך וואַרטן?

— אַלץ הענגט אָפּ אָן אייך...

און זי האָט זיך אַוועקגעזעצט קעגן אים אויף אַ שעזלאָנג. דאָס אָפּרייסן זיך פון אים איז געווען פאַר איר אַ פיזישע אָנשטרענגונג. זי איז געזעסן אַ ווייל אָן אָנגערויטלטע, אַ פאַרשוויגענע און ווי געפּלעפט פון איר אייגענער תאווה. ס׳האָט דערקאַנט אָן איר ברוסט, אַז זי אָטעמט גיך.

זיי האָבן גענומען רעדן די אָפּגעריסענע רייד פון נאָענטע, וואָס האָבן זיך שוין נישט געזען אַ צייט און פּרוּוון צוריק אָנקניפּן די אָפּגעריסענע פעדעם. האַלינאַ איז געווען מיט צוויי וואָכן צוריק נישט געזונט. זי, עמיליאַ, האָט אויך געהאַט די גריפּע. כ׳האָב דאָך אייך געשריבן, נישט? ניין? נו, פאַרגעסן. איצט איז אַלץ בעסער. האַלינאַ? אַוועק אַליין אין גאָרטן לייענען אַ בוך. האָט זיך שרעקלעך אַריינגעלאָזט אין לייענען, אָבער אַלץ אָזוינע נאַרישע ביכער. גאָט, ווי שלעכט די ליטע־ראַטור איז געוואָרן! איינפאַך — ביליק... דער מאַי איז געווען אַ קאַל־טער. ס׳איז אַפילו אָנגעפאַלן אַ שניי. אין טעאַטער? ניין, מיר זענען אין ערגעץ נישט געגאַנגען. אַחוץ דעם וואָס די בילעטן זענען טייער, שפּילט מען אָזוינע נאַרישע פּיעסן. אַלץ איבערגעזעצטע פון פראַנצוי־זיש און שלעכט רעזשיסירט. די אייביקע געשיכטע מיטן דרייעק... אָבער פאַר וואָס דערציילט איר בעסער נישט וועגן זיך? ווו האָט איר אַרומ־געוואָגלט די אַלע וואָכן? ווען איר פאָרט אַוועק, ווערט אַלץ ווי אָן אַ האָפט. עס דוכט זיך מיר, אַז ס׳איז אַלץ נישט מער ווי אַ חלום. אָבער אַז ס׳קומט אָן אַ בריוו, איז בעסער. נו, און מיט אַ מאָל פאַלט אַריין האַלינאַ מיט אַ פרייד: אייער נאָמען איז געווען אין קוריער. האַ? עפּעס אַ נאָטיץ. האַלינאַ איז איבערצייגט, אַז יעדער איינער, וואָס זיין נאָמען באַוויזט זיך אין צייטונג איז אַ האַלבער גאָט, כאָטש ער אַפילו זיין אַן איבערגעפאָרענער פון אַן אָמניבוס... וואָס מאַכט איר? וואָס מאַכט איר? איר זעט אויס גוט, מ׳דערקאָנט נישט אויף אייך, אַז איר האָט געבענקט... וואָס ווייס איך איבערהויפּט וועגן אייך? איר זענט געווען און געבליבן אַ מיסטעריע. וואָס מער איר דערציילט וועגן זיך, אַלץ ווייניקער קאָן איך אייך דערגיין. איר האָט ווייבער איבער גאַנץ פּוילן. איר שלעפּט זיך אַרום אין אַ בויד ווי אַ ציגיינער. ווירקלעך, קאָמיש. אַ מענטש מיט אייער טאַלענט און אַזוי צוריקגעשטאַנען. טייל מאָל דוכט זיך מיר, אַז אייער גאַנצע אויפפירונג איז ווי אַ שפּאַס אויס זיך אַליין און דער גאַנ־צער וועלט... האַ? וועגן אונדז ווייס איך איבערהויפּט נישט. אַלע אייערע פּלענער הענגען אין דער לופט. כ׳האָב מורא אַז אַלץ וועט זיך אַזוי ציִען ביז מיר וועלן ביידע ווערן גרוי און אַלט...

— כ׳בין געקומען איצט צו דיר און מיר וועלן זיך מער נישט שיידן! — האָט ער געענטפערט, פאַרבליפט פון די אייגענע רייד. ער האָט ביז איצט נישט געהאַט אָנגענומען קיין שום באַשלוס.

— האַ? נו, דאָס זענען גרויסע ווערטער. דאָס האָב איך געוואָלט הערן.

They remained locked in their kiss as if it were a contest to see who would take the first breath. Suddenly she tore herself loose. She always had to make him promise to control himself. She had lived four years already without a man, but it was better to suffer than to act promiscuously. She always observed: God sees all. The souls of the dead are ever present and behold the deeds of their near ones. Emilia had her own religious convictions. The Catholic dogma was to her nothing more than a set of rules. She had read the mystic writing of Svedenborg, Jakob Boehme. With Yasha she often discussed clairvoyance, premonitions, mind-reading, and communication with the spirits of the dead. After Stephan Chrabotzky's death, she conducted seances for a time in her salon, supposedly exchanging greetings with Chrabotzky through table-tipping. Later, she realized that the medium, a woman, was a charlatan. The mysticism had through some strange fashion blended within Emilia with skepticism and a quiet sense of humor. She ridiculed Yadwiga and the Egyptian book of dream interpretations which the servant kept under her pillow —yet she, Emilia, believed in dreams herself. After Chrabotzky's death, several of his colleagues proposed marriage to her, but her dead husband had appeared before her in a dream and urged her to reject them. Once he even materialized before her as she was walking up the stairs at dusk. She revealed to Yasha that she loved him because his character was so like Chrabotzky's and that she had indications that Chrabotzky approved the match. She now took Yasha by both his wrists, guided him to a chair and sat him down as one would a mischievous child.

"Sit. Wait," she said.

"How long must I wait?"

"It all depends on you."

She sat down facing him, in a chaise longue. Her tearing herself away from him had been for her a physical effort. She sat, momentarily flushed as if surprised at her own lust.

They began to converse in the severed phrases of intimates who have been parted and try to bind up the broken threads. Halina had been ill two weeks ago. She, Emilia, had also had the grippe. "I wrote you that, didn't I? Well, I've forgotten . . . Yes, everything is fine now . . . Halina? Gone to the park to read. Very absorbed in books now—but such trash! God, how bad literature has become! Common, cheap . . . Wasn't this May a cold one? Snow, even . . . The theater? No, we went nowhere. Aside from the fact that tickets are exorbitant, the quality of the plays is so absurd . . . Everything translated from the French, and poorly translated at that. The eternal triangle . . . But wouldn't you rather talk about yourself? Where did you wander all these weeks? When you leave everything seems unreal. It all seems like a dream to me. But when a letter comes, the world is all right again. Well, and all of a sudden Halina comes running in all excited—you've been mentioned in the *Courier* . . . What? Some sort of a write-up. Halina is convinced that anyone whose name is mentioned in the newspapers is a demi-god, even if it is because the person has been struck by an omnibus . . . And how are you? You're looking well. You don't appear to have missed us. What do I really know about you? You always were and you still are, an enigma. The more you talk about yourself, the less I can figure you out. You have women all over Poland. You drag yourself around in a covered wagon like a gypsy. It's really amusing. A person with your talent and so unadvanced. Often I think that your entire conduct is a joke on yourself and the world. . . . What's that? About us I certainly couldn't tell you a thing. All our plans are suspended in the air. I'm afraid that everything will drag on like this until we're both old and gray. . . ."

"I've come to you now and we won't be separated again!" he said, amazed at his own words. Until just now he had not yet made a decision.

"What's that?—Well, that's what I've been waiting for. This is what I've wanted to hear!"

און די אויגן אירע זענען געוואָרן פייכט. זי האָט זיך אָפּגעקערט פון אים און ער האָט זי געזען אין פּראָפיל. באַלד האָט זי זיך אויפגעהויבן און איצט אָנזאָגן יאַדוויגאַן זי זאָל אַריינברענגען קאַווע. יאַדוויגאַ האָט

שוין סיי ווי געהאַט אויפגעזאָטן קאַווע. זי האָט אַליין געמאָלן די קאַווע אויף אַ קאַווע־מילעכל לויט דעם אַלטפּוילישן מנהג. דער אַראָמאַט האָט זיך אַריינגעריסן אין סאַלאָן. יאַשאַ איז געבליבן אַליין. נו, אַלץ איז באַשטימט, האָט ער צו זיך געמורמלט. ס'האָט אים אָנגענומען אַ ציטערניש. ער האָט מיט דעם דאָזיקן זאָג אַזוי גוט ווי געחתמעט דעם גורל. אָבער וואָס וועט זיין מיט אסתרן? און מיט מאַגדאַן? און ווו וועט ער נעמען געלט? און איז ער באמת קאַפּאַבל צו בייטן די אמונה?... כ'קאָן אָן איר נישט לעבן! — האָט ער זיך ווי געענטפערט. ער איז מיט אַ מאָל געוואָרן פול מיט אומגעדולד ווי אַן אַרעסטאַנט, וואָס מ'האַלט אים ביי אַרויסלאָזן אויף דער פריי און יעדע שעה ווערט לאַנג ווי אַן אייביקייט.

ער האָט זיך אויפגעריסן פון אָרט. אויפן האַרץ איז אים געווען שווער, אָבער די פיס זענען אים געוואָרן משונה גרינג. איצט וואָלט איך געקאָנט מאַכן נישט קיין קאָזשעליק אויף אַ דראָט, נאָר דריי מיט אַ מאָל. אָבער ווי אַזוי האָב איך געקאָנט אָפּלייגן אַזוי לאַנג?... ער איז צוגעלאָפן צום פענצטער, פאַרשאַרצט דעם גאַרדין, געקוקט אויף די זאַפטיקע קאַשטאַנביימער פון זאַקסישן גאָרטן, אויף די אַלע גימנאַזיסטלעך, פאָנעלעך, באָנעס, פּאָרלעך, וואָס האָבן אַרומשפּאַצירט אויף די אַלעען. אַ שטייגער דער דאָזיקער שייגעץ מיט די פלאַקסענע האָר און די שיקסע מיט די ווייַנשל אויפן שטרויהוט. זיי האָבן געשפּאַנט ווי צוויי גייענדיקע פייגל, זיך אָפּגעשטעלט, ווידער געמאַכט אַ שפּאַן, זיך געדרייט אויף איין אָרט, זיך באַקוקט, באַשמעקט, געמאַכט די שטיק, וואָס נאָר די ליבע קאָן אַרויסברענגען. זיי האָבן זיך ווי געגרייט צו אַ געפעכט, אָדער צו אַזאַ סאָרט טאַנץ פון די געשלעכטער. אָבער וואָס זעט ער אין איר? ווי בלוי ס'איז היינט דער הימל! בלאָס־בלוי ווי אַ פרוכת, וואָס מ'העגנט אויף אין שול אין די ימים־נוראים...

יאַשאַ האָט זיך ווי דערשראָקן פאַר דעם דאָזיקן פאַרגלייך. נו, גאָט איז גאָט, אַלץ איינס צי מ'דאַוונט פאַר אים אין אַ שול אָדער אַ קירך. עמיליאַ האָט זיך אומגעקערט. ער איז איר אַקעגנגעקומען.

— אָ, ווען זי פאַרבריט קאַווע, פאַרשמעקט זי דאָס גאַנצע הויז. ס'זעלבע ווען זי קאָכט.

— וואָס וועט זיין פון איר? — האָט ער געפרעגט. — מיר וועלן זי מיטנעמען קיין איטאַליע.

עמיליאַ האָט אַ ווייל נאָכגעטראַכט.

— ס'האַלט דען שוין דערביי?

— כ'בין אַנטשלאָסן אויף אַלץ.

— נו, מירן דאַרפן אַ דינסט אויך. אָבער ס'איז אַלץ רייד, רייד.

— ניין, עמיליאַ, דו ביסט שוין אַזוי גוט ווי מיין ווייב.

ו

ס'האָט געקלונגען אין דער דרויסן־טיר. עמיליאַ האָט זיך אַנטשולדיקט, איבערגעלאָזט יאַשאַן אַליין. ער איז געבליבן זיצן שטיל אַ שטייגער ווי עמיץ פאַר וועמען ער באַהאַלט זיך אויס, וואָלט אים געקומען זוכן און ער טאָר נישט געבן קיין צייכן, אַז ער איז דאָ. עמיליאַ איז שוין געווען אַזוי גוט ווי קאָמפּראָמיטירט דורך אים, אָבער זי האָט אים נאָך אַלץ אויסבאַהאַלטן פאַר די נאָענטע. ער איז געבליבן אַ סאָרט רואה־ואינו־נראה. ער איז געזעסן און זיך איינגעקוקט אין מעבל, אין טעפּיך. אין דעם שענקל־זייגער האָט זיך פּאַמעלעך געוויגט דאָס פענדל. גאָלדיקע פלעקן זון זענען געפאַלן אויף די פּריזמעס פון זשיראַנדאָל, אויפן אַלבום געבונדן אין באָרדאָ סאַמעט. פון ערגעץ ביי אַ שכן האָבן זיך דערטראָגן אַהער אַקאָרדן פון אַ פּיאַנאָ. ס'האָט זיך געדוכט, אַז ביי יענע, וואָס וווינען דאָ, זאַמלט זיך קיין מאָל נישט אָן קיין שטויב, קיין איבעריקע זאַכן, קיין שלעכטע ריחות, קיין צעיאָכמערטע געדאַנקען.

יאַשאַ האָט אָנגעשפּיצט דאָס געהער. עמיליאַ האָט געהאַט דאָ אין שטאָט עטלעכע ווייטע קרובים. זיי פלעגן קומען אומגעבעטן. ס'האָט שוין אַפילו געהאַט געטראָפן, אַז ער, יאַשאַ, האָט געמוזט אַרויס דורך דער קיך־טיר... ער האָט סיי געלויערט, סיי געפּרוווט איבערטראַכטן די לאַגע. אויף דורכצופירן דעם פּלאַן מוז ער האָבן געלט, נישט ווייניקער פון פופצן טויזנט רובל. געלט קאָן ער קריגן בלויז אויף איין שטייגער.

And her eyes grew moist. She turned her face aside and he saw her in profile. Presently she rose to tell Yadwiga to serve the coffee. The woman had already brewed it, unbidden. She had ground it herself in a coffee-grinder according to old Polish tradition. The aroma permeated the drawing-room. Yasha was left alone. Well, everything is fate, he mumbled to himself. He was seized by a tremor. With those few words to Emilia, he had just about sealed his destiny. But what would become of Esther now? And Magda? And where would he get the money he needed? And was he truly capable of changing his religion? I cannot live without her! he replied to himself. He was filled suddenly with the impatience of a convict awaiting his release, every hour an

eternity. He stood up. Though his heart was heavy, his feet felt uncommonly light. Right now I could turn not one but three somersaults on the tightrope! How could I have put it off this long? Yasha skipped to the window, turned aside the draperies, gazed out at the luxuriant chestnut trees in the Saxony Gardens, at all the schoolboys, young fops, governesses, and couples who strolled along its paths. For example, that young fellow with the flaxen hair and his girl in the straw hat with the cherries! They strutted like two birds, stopped, took another step, moved about in one spot, looked at each other, sniffed one another, played at the games only lovers know. They seemed to be precipitating a tussle or a kind of dance of the sexes. But what was it he saw in her? And how blue the sky was today! Pale blue like the curtain which hung in the temple during the Days of Awe.

Yasha felt a pang of doubt at the comparison. Well, God was God, whether you prayed to Him in the synagogue or in church. Emilia came back. He walked towards her.

"When she brews coffee she smells up the whole house. It's the same when she cooks."

"What will become of *her?*" he asked. "Will we take her along with us to Italy?"

Emilia pondered a moment.

"Are we at that stage already?"

"My mind is made up."

"Well, we'll require a servant too. But it's all idle chatter."

"No, Emilia, it's just as if you were my wife already."

6

The doorbell rang. Emilia excused herself and left Yasha alone once again. He remained still, as if he were in hiding and afraid to reveal his presence to someone who sought him. He had already compromised Emilia, but she still concealed him from her relatives. He had become like one who sees but is himself invisible. He sat there and stared at the furniture, at the rugs. The pendulum in the grandfather clock swung slowly. Golden flecks of sunlight glanced off the prisms of the chandelier, off the album bound in red velvet. From a neighbor's house, piano chords drifted. He had always admired the cleanliness of this apartment, the affluent tidiness. Everything was placed where it belonged. There wasn't a hint of dust anywhere. Those who lived here never seemed to accumulate dirt or anything else superfluous, no disagreeable odors, no disconcerting thoughts.

Yasha listened intently. Emilia had several distant relatives living in town. They frequently dropped in uninvited. Yasha sometimes had had to leave through the kitchen entrance. While he listened, he tried to evaluate his situation. To realize his plans he would need money, at least fifteen thousand rubles. He could only obtain that much money one way.

אבער איז ער צוגעגרייט דערצו? איז ער ווארהאפטיק אנטשלאסן אויף אזא שריט? דאס האבן צו טאן מיט א סך ווייבער האט אים פארוואנדלט אין איינעם, וואס לעבט מיט דער מינוט, פארלאזט זיך אין גאנצן אויף אימפולסן, אינספיראציע. ער האט געמאכט פלענער, אבער אלץ איז געבליבן אפן. ער האט גערעדט וועגן ליבע, אבער ער האט זיך נישט אפגעגעבן קיין רעכענונג וואס ער מיינט דערמיט און וואס דער צווייטער צד פארשטייט אונטער דעם. ביי דער גאנצער זינדיקייט האט ער אלע מאל געשפירט די האנט פון דער השגחה. כוחות האבן אים אלע מאל געטריבן אפילו אין דער קונצנמאכעריי. אבער קאן ער פארלאנגען, אז גאט זאל אים פירן צו גנבה און שמד?... ער האט זיך צוגעהערט סיי צו די טענער פון דער פיאנא, סיי צו זיך אליין. פאר יעדער טאט האט זיך געוויינלעך אנגערופן אין אים א קול, וואס האט גערעדט קלאר, באפוילן שטרענג, אנגעגעבן אלע איינצלהייטן. אבער דאס מאל איז געבליבן אין אים א געפיל פון אפווארטעניש. עפעס האט נאך געזאלט געשען, עפעס האט זיך נאך געזאלט ענדערן. ער האט ערגעץ געהאט פארצייכנט א ליסטע מיט בענק און אדרעסן פון רייכע לייט, וואס האלטן געלט אין אייזערנע קאסעס, אבער ער האט נישט אויסגעפארשט קיין איינע פון די דאזיקע מעגלעכקייטן. ער האט שוין ערגעץ־ווו געהאט אויסגעקראצט א פארענטפערונג פאר אזא טאט און א צוזאג אלץ אומצוקערן מיט פראצענט ווען ער וועט מאכן א קאריערע אין אויסלאנד, אבער ער האט נאך ווייט נישט געמאכט קיין שלום מיטן געוויסן. ס'איז געבליבן דער פחד, דער עקל, די פאראכטונג צו זיך אליין. ער האט געשטאמט פון ערלעכע לייט. די זיידעס פון בידע צדדים האבן געהאט א נאמען מיט זייער ערלעכקייט. אן עלטער־זיידע זאל האבן נאכגעפארן א סוחר קיין לענטשנא אים אפצוגעבן א פארגעסענעם גריוועניק...

די טיר האט זיך געעפנט און אויף דער שוועל איז געשטאנען האלינא: בלאנד, הויך־אויפגעשאסן פאר אירע פערצן יאר, מיט בלאנדע צעפ, העל־בלויע אויגן, א גלייכער נאז, פולע ליפן און מיט דער דורכזיכטיקער ווייסקייט אין דער הויט, וואס איז אייגן פאר יענע, וואס לידן פון בלוט־ארעמקייט און שוואכע לונגען. זי איז געהאט אויפגעוואקסן אין דער קורצער צייט, וואס ער איז דא נישט געווען, און זי האט זיך עפעס ווי געשעמט דערמיט. זי האט געקוקט אויף יאשאן האלב־א־דערפרייטע, האלב־א־פארווירטע. האלינא איז געראטן אין פאטער. זי האט געהאט אויף זיך דעם קאפ פון א וויסנשאפטלער. זי האט אלע מאל אלץ געוואלט פארשטיין: יעדע קונץ וואס ער, יאשא, האט געוויזן; יעדעס ווארט, וואס ער האט גערעדט מיט דער מוטער ווען זי, האלינא, איז געווען דערביי. זי האט א סך געלייענט, געזאמלט אינזעקטן, געקאנט שפילן שאך, געשריבן פאעזיע. זי האט זיך שוין באצייטנס געלערנט איטאליעניש אויך... א ווייל האט זי זיך געקווענקלט. דערנאך איז זי צוגעלאפן צו יאשאן מיט א קינדישן לויפעניש. זי איז אריינגעפאלן אין זיינע ארעמס.

— אנקל יאשא!

און זי האט אים געקושט און זיך געלאזט פון אים קושן.

זי האט אים גלייך באשאטן מיט פראגן. ווען איז ער געקומען? איז ער דאס מאל אויך געפארן מיט דער בויד? האט ער באגעגנט חיות אויפן וועג? זענען אים באפאלן גזלנים? און וואס טוט די מאלפע, די קרא, דער פאפוגיי? און וואס טוען די פאוועס אין דעם הויף זיינעם אין לובלין, און די שלאנג, און די טשערעפאכע? וועט ער ווירקלעך מאכן א קאזשעליק אויף א דראט ווי ס'איז געווען געמאלדן אין גאזעט? איז דאס געמאלט? האט ער געבענקט נאך איר, האלינאן, און נאך מאמא?... אויסגעזען האט זי שיער נישט ווי א דערוואקסענע, נאר גערעדט האט זי נאך אלץ ווי א קינד. אבער ס'איז געווען דערין א געמאכטקייט, א שפילעוודיקייט. יאשא האט א זאג געטאן:

— האסט אויפגעשאסן ווי א בוים!

— אלע ווארפן מיר נאר פאר מיין וווקס! — האט זי געענטפערט מיט א קינדישן פארוואורף. — גלייך ווי ס'איז מיין שולד... כ'ליג אין בעט און כ'פיל ווי כ'וואקס. א שרעטל ציט מיך ביי די פיס. כ'וויל גארנישט וואקסן. כ'וויל שטענדיק בלייבן א קליינע. וואס זאל איך טאן, אנקל יאשא? איז פאראן אזא גימנאסטיק צו בלייבן פעטיט? זאגט מיר, אנקל יאשא!

און זי האט אים געטאן א קוש אין שטערן.

נו, אזוי פיל ליבע, אזוי פיל ליבע, האט יאשא געטראכט. געזאגט האט ער:

— יא, ס'איז דא.

— וואס איז עס?

— מירן דיך אריינזעצן אין דעם שענקל־זייגער און פארמאכן דאס טירל. וועסט נישט קאנען וואקסן העכער פון דער אויסהוילונג.

האלינא איז גלייך אריינגעפאלן אין אנטציקונג.

— גאט אין הימל, אויף אלץ האט ער א פארטל! ווי שנעל זיין געדאנק לויפט! ער דארף גארנישט קלערן. מיר וואלט געדויערט צען טויזנט יאר ביז דאס וואלט מיר איינגעפאלן. ווי אזוי ארבעטן אייערע געהירן, אנקל יאשא?

— עפן אויף דאס דעקל און קוק אריין. עלעהיי אין געווערק פון א זייגער.

But again, was he prepared for such a step? Being intimate with many women had transformed him into one who lived for the moment, guided himself only by impulse and inspiration. He made plans but everything remained fluid. He spoke of love, but he could not truthfully account to himself what he meant by it, nor what Emilia understood it to be. And during all his transgressions he had always sensed the hand of Providence. Hidden forces propelled him always, even during his performances. But could he expect God to lead him into theft and apostasy? Listening to the notes of the piano, he heard his own thoughts simultaneously. Before every action, a voice within him usually made itself audible, spoke clearly, commanded sternly, proposed all the details. But this time he experienced a sense of anticipation. Something else was scheduled to occur, something was still to be altered. In his notebook he had a list of banks and addresses of wealthy people who kept their money in metal strongboxes, but he had not followed up these possibilities. He had already managed to justify the deed he contemplated, for he had sworn a promise to return everything with interest, once he had won fame abroad, but he had not yet been able to appease his conscience. Fear, disgust, and self-contempt remained. He was descended from people of honor. His grandfathers, on both sides, were famous for their honesty. A great-grandfather once trailed a merchant to Lenczno to pay back a forgotten ten groschen . . .

The door opened and Halina appeared in the doorway: fair, suddenly tall for her fourteen years, with blonde pigtails, light blue eyes, a straight nose, full lips and the transparent paleness of skin peculiar to those afflicted with anemia and weak lungs. She had grown during the short time he had been away, and she seemed ashamed of it. She looked at Yasha, pleased and confused at once. Halina took after her father—she had the mind of a scientist. She yearned to understand everything: each trick that he, Yasha, performed, every word that he spoke to her mother while she, Halina, was present. She was an avid reader, collected insects, could play chess, write poetry. She was studying Italian already . . . For a moment she seemed to hesitate. Then she charged at Yasha with a childish leap and fell into his arms.

"Uncle Yasha!"

She kissed him and let herself be kissed in return.

She promptly besieged him with questions. When had he come? Had he traveled by wagon this time too? Had he seen any wild beasts in the forest? Had he been stopped by highwaymen? How was the monkey? The crow? The parrot? How were the peacocks in his yard at Lublin? And the snake? The turtle? Would he actually perform a somersault on the wire as announced in the newspapers? Was this possible? Had he missed them—her and Mama? She seemed almost full grown, yet she chattered on like a child. But there was a sense of artificiality as well as playfulness.

"You've shot up like a tree!" Yasha said.

"Everyone refers to my height!" she pouted with childish reproof. "Just as if it were my fault. I lie in bed and I feel myself growing. An imp tugs at my feet. I don't want to grow at all. I should like to remain little always. What shall I do, Uncle Yasha? Is there an exercise to make one remain small? Tell me, Uncle Yasha!" and she kissed his forehead.

So much love! So much love! Yasha mused. Aloud he said, "Yes, there is a way."

"How?"

"We'll put you in the grandfather clock and lock the door. You won't be able to grow taller than the cabinet."

Halina perked up immediately.

"He has a solution for everything! How quickly his mind works! He doesn't have to think at all! How does your brain work, Uncle Yasha?"

"Why don't you take off the lid and look inside? It's just like the mechanism of a clock."

— שוין ווידער א זייגער? אָ, איר רעדט היינט נאָר וועגן זייגערס. אפשר גרייט איך צו עפּעס א טריק מיט א זייגער? האָט איר געלייענט אין „קוריער"? איר זענט באַרימט. גאַנץ וואַרשע רעדט וועגן אייך מיט באַוווּנדערונג. פאַר וואָס האָט איר זיך אַזוי לאַנג געזאַמט, אַנקל יאַשאַ? איך בין געווען נישט־געזונט און איך האָב זיך יעדע מינוט געפרעגט וועגן אייך. איר האָט זיך מיר געחלומט אויך. מאַמאַ האָט אויף מיר אָנגעשריגן פאַר וואָס איך רעד אַזוי פיל וועגן אייך. זי איז שרעקלעך איפערזיכטיק! — האָט האַלינאַ א זאָג געטאָן און זיך פאַרשעמט פאַר די אייגענע ווערטער. א רויטקייט איז אויפגעקומען אין אירע באַקן. אין דער רגע איז אַריינגעקומען עמיליאַ.

— נו, דיין אַנקל יאַשאַ איז שוין ווידער דאָ. איך קאָן אייך נישט זאָגן וויפל מאָל זי האָט זיך געפרעגט אויף אייך.

— זאָג נישט, מאַמאַ, זאָג נישט. ער וועט נאָך ווערן ביי זיך פאַרריסן. ער מיינט, אַז ווייל ער איז אַ גרויסער קינסטלער און מיר זענען פּיצעמאָנקע מענטשעלעך, דאַרף ער זיך איבער אונדז גרויסן. גאָט איז נאָך גרעסער פון אייך, אַנקל יאַשאַ. ער קאָן נאָך מאַכן גרעסערע קונצן...

עמיליאַ איז גלייך געוואָרן ערנסט.

— זיי אַזוי גוט און דערמאָן נישט גאָטס נאָמען אומזיסט און אומנישט. ער איז נישט קיין טעמע פאַר שפּאַס.

— כ'שפּאַס נישט, מאַמאַ.

— ס'איז אַרויס א נייע מאָדע: אַריינצוברענגען גאָט אין יעדער פּלאַפּלעריי...

האַלינאַ האָט א וויילע איבערגעטראַכט.

— מאַמאַ, כ'בין שרעקלעך הונגעריק.

— אַזוי גאָר?

— יאָ, אויב כ'זאָל פאַסטן נאָך צען מינוט, מוז איך גלייך שטאַרבן...

— אָ, ווי זי פּלוידערט! ווירקלעך, ווי א קינד פון זעקס יאָר. גיי אַריין צו יאַדוויגאַן און זאָג איר, אַז דו ווילסט עסן.

— און דו, מאַמאַ, ביסט נישט הונגעריק?

— ניין. איך בין נישט הונגעריק צווישן איין מאָלצייט און דעם צווייטן.

— האָסט גאָרנישט געגעסן, מאַמאַ. דו טרינקסט א גלאָז קאַקאַאָ און דאָס הייסט ביי דיר פרישטיק. וואָס איז מיט אייך, אַנקל יאַשאַ?

— איך וואָלט געקאָנט אויפעסן א העלפאַנט.

— טאָ קומט און לאָמיר אים אויפעסן צוזאַמען...

ז

יאַשאַ איז געזעסן מיט מוטער און טאָכטער צוזאַמען און אַלע דריי האָבן געגעסן א צווייט אָנבייסן, טאַקע די גוטע זאַכן, וואָס יאַשאַ האָט געבראַכט: דעם לאַקס, די סאַרדינען, דעם שווייצער־קעז. יאַדוויגאַ האָט אַריינגעטראָגן קאַווע מיט שמאַנט. האַלינאַ האָט געגעסן מיט גרויס אַפּעטיט. זי האָט געלויבט און זיך געקוויקט מיט יעדן ביסן. אַך, ווי גוט דאָס שמעקט! ס'צעגייט אין מויל! די פרישע זעמעלעך האָבן איר געקנאַקט צווישן די ציין. עמיליאַ האָט געקייט פּאַמעלעך, ווי ס'פּאַסט פאַר א וווּיל־דערצויגענער דאַמע. יאַשאַ אַליין איז אויך געוואָרן הונגעריק. יאַשאַ האָט אַלע מאָל אויסגעקוקט אויף די דאָזיקע מאָלצייטן מיט עמיליאַן און האַלינאַן. מיט אסתרן האָט ער געהאַט ווייניק וואָס צו רעדן. זי האָט גאָרנישט געקאָנט אַחוץ איר ווירטשאַפט און דעם וואַרשטאַט. דאָ האָט דער שמועס זיך געוויקלט פון זיך אַליין. ס'איז געקומען צו רייד וועגן היפּנאָטיזם. עמיליאַ האָט וויפל מאָל געוואָרנט יאַשאַן ער זאָל נישט אַרויספירן אויף אַזעלכע טעמעס ווען האַלינאַ איז דערביי, אָבער ער האָט דאָס נישט געקאָנט אויסמיידן. מ'האָט אים אַנאָנסירט אין די צייטונגען ווי א היפּנאָטיזאַטאָר. האַלינאַ איז געווען צו קלוג און צו נייגעריק מ'זאָל זי קאָנען אָפּשטערן מיט עפּעס א וואָרט. דערצו האָט זי געלייענט ביכער פאַר דערוואַקסענע. פּראָפעסאָר כראַבאַצקי האָט געהאַט איבערגעלאָזט א גרויסע ביבליאָטעק. דעם פּראָפעסאָרס קאָלעגן פון אוניווערסיטעט און די אַמאָליקע תלמידים האָבן אַריינגעשיקט עמיליאַן ווייטערע ביכער און סעפּאַראַטע אָפּדרוקן פון וויסנשאַפטלעכע זשורנאַלן. האַלינאַ האָט אַלץ דורכגעקוקט. זי האָט געוווּסט פון מעסמערן און זיין פּראָצעס. זי האָט ערגעץ געלייענט וועגן שאַרקאָ, זשאַנעי. די פּוילישע צייטונגען האָבן געשריבן אַרטיקלען וועגן דעם היפּנאָטיזאַטאָר פעלדמאַן, וואָס האָט אַרויסגערופן א סענסאַציע אין די פּוילישע סאַלאָנען. מ'האָט אים אַפילו געלאָזט דעמאָנסטרירן אין שפּיטאָלן און אין פּריוואַטע קליניקעס. האַלינאַ האָט צום וויפלטן מאָל געפרעגט יאַשאַן די אייגענע פראַגע: ווי אַזוי קאָן איין מענטש אַנוואַרפן זיין ווילן אויפן צווייטן? ווי אַזוי קאָן מען עמעצן איינשלעפערן בלויז דורך קוקן אויף אים? ווי אַזוי קאָן מען מאַכן, אַז עמיץ זאָל ציטערן פון קעלט בעת אין דרויסן איז א היץ אָדער אין שטוב איז געהייצט דער אויוון? יאַשאַ האָט א זאָג געטאָן:

— כ'ווייס אַליין נישט. דאָס איז דער אמת.

— איר טוט דאָך עס אַליין.

— ווייסט די שפּין ווי אַזוי זי מאַכט שפּינוועבס?

— אָ, ער פאַרגלייכט זיך שוין צו א שפּין! שפּינען האָב איך פיינט, שרעקלעך פיינט. אייך, אַנקל יאַשאַ, האָב איך ליב.

— דו רעדסט צו פיל, האַלינאַ — האָט עמיליאַ זיך אָנגערופן.

"More clocks? That's all you have on your mind today—clocks. Are you working on a new trick with a clock? Have you read the *Courier*? You're famous! All Warsaw admires you. Why did you stay away so long, Uncle Yasha? I was ill and I called for you every minute. I dreamed about you, too. Mama scolded me because I talked so much about you. She is terribly jealous!" Halina said, blushing at her own words. Just then, Emilia walked in.

"So, your Uncle Yasha is here again. I can't tell you how often she asked about you."

"Don't tell him, Mama, don't tell him. He will become spoiled. He thinks that because he is a great artist and we are insignificant little people he can lord it over us. God is mightier than you, Uncle Yasha. He can perform even finer tricks."

Emilia quickly grew stern. "Do not take the Lord's name in vain. It is no subject for levity."

"I'm not joking, Mother."

"That's the latest fashion: to bring God into every senseless conversation."

Halina seemed lost in thought for a moment.

"Mama, I'm simply starved."

"Oh?"

"Yes, if I don't eat something in the next ten minutes, I'll just die."

"Oh, how you carry on. Like a child of six. Tell Yadwiga to give you something to eat."

"And you, Mama, aren't you hungry?"

"No, I manage to survive from one meal to the next."

"But you hardly eat, Mama. A glass of cocoa means breakfast to you. How about you, Uncle Yasha?"

"I could eat an elephant."

"Come on, then, let's eat him together."

7

Yasha sat down with mother and daughter and they all ate their second breakfast, all the delicacies that Yasha had brought: the sturgeon, the sardines, the swiss cheese. Yadwiga brought coffee with cream. Halina ate with gusto, praising and enjoying every mouthful. "How good this smells! It melts in your mouth!" The crusts of the freshly baked rolls crackled between her teeth. Emilia chewed in a slow ladylike way. Yasha himself ate with enjoyment. He looked forward to these snacks with Emilia and Halina. With Esther, he had little to talk about. She knew nothing beside her housewifely chores and her sewing business. Here, the conversation came easily. It turned to hypnotism. Emilia had often warned Yasha not to discuss this subject before Halina, but he could not very well avoid it. He was advertised in the newspapers as a hypnotist, and Halina was too clever and curious to be dissuaded with a word. Besides, she read adult books. Professor Chrabotzky had left an extensive library. His colleagues from the university and former pupils sent Emilia textbooks and tear-sheets from scientific journals. Halina examined everything. She was familiar with Mesmer, his theories and his trials, had read about Charcot and Janet. The Polish newspapers printed articles about the hypnotist, Feldman, who had caused a sensation in various Polish salons. He had even been permitted to demonstrate his powers in hospitals and private clinics. For the millionth time Halina asked Yasha the same question: How could one person inject his will into another? How was it possible for one person to put another to sleep by looking at him? How could someone be made to shiver with cold in the hottest weather, or in an overheated room?"

"I don't know the answer myself," Yasha said. "That's the honest truth."

"But you've done these things yourself."

"Does the spider know how it spins its web?"

"Oh—now he compares himself to a spider! I hate spiders, I despise them! You, Uncle Yasha, I adore."

"You talk too much, Halina," Emilia interrupted.

— כ'וויל וויסן דעם אמת.

— דעם פֿאָטערס טעכטערל. נאָר זי וויל וויסן דעם אמת.

— צו וואָס, מאַמאַ, ווערט מען געבוירן? צו וואָס שרייבט מען די אַלע ביכער? אַלץ פֿאַרן אמת. מוטערל, כ'בעט דיך אַ גרויסע געפֿעליקייט.

— כ'ווייס שוין פֿאָרויס. ניין!

— מוטערל, כ'פֿאַל פֿאַר דיר אויף די קני און בעט דיך. האָב רחמנות!

— קיין שום רחמנות. ניין!

דאָס האָט האַלינאַ זיך געבעטן ביי דער מוטער אַ דערלויבעניש יאַשאַ זאָל דאָ, אין שטוב, ווייזן ווי ער היפּנאָטיזירט. האַלינאַ אַליין האָט זיך געוואָלט היפּנאָטיזירן. אָבער עמיליאַ האָט יעדעס מאָל אויף ס'ניי פֿאַרבאָטן. מ'שפּילט זיך נישט אין אַזעלכע זאַכן. עמיליאַ האָט געהאָט געלייענט אין אַ זשורנאַל פֿון אַ פֿאַל ווען אַ היפּנאָטיזאָטאָר האָט עמעצן איינגעשלעפֿערט און אים נישט געקאָנט אויפֿוועקן. יענער איז געבליבן טעג לאַנג אין אַ הינערפֿלעט. יאַשאַ האָט אַ זאָג געטאָן:

— דו וועסט זיין אין טעאַטער, האַלינאַ, און דאָרט וועסטו זען.

— דעם אמת געזאָגט, צווייפֿל איך צי מ'מעג זי מיטנעמען אין טעאַטער. ס'קומט דאָרט ס'ערגסטע פּעבל.

— וואָס, מאַמאַ, זאָל איך טאָן? זיצן אין קיך און שלייסן פֿעדערן?

— דו ביסט אַ קינד, נישט אַ דערוואַקסענע.

— אויב אַזוי, זאָל ער דיך היפּנאָטיזירן.

— כ'וויל נישט קיין שום סעאַנסן ביי מיר אין שטוב! — האָט עמיליאַ געזאָגט שאַרף.

יאַשאַ האָט געשוויגן. זיי זענען סיי ווי היפּנאָטיזירט, האָט ער געטראַכט. ליבע איז אין גאַנצן געבויט אויף היפּנאָטיזם. ווען כ'האָב זי געזען ס'ערשטע מאָל, האָב איך זי היפּנאָטיזירט. דעריבער האָט זי געוואַרט אויף מיר יענעם אָוונט אויף דער מאַרשאַלקאָווסקע. אַלע זענען זיי היפּנאָטיזירט: אסתּר, מאַגדאַ, זעווטל. כ'באַזיץ אַ מאַכט, אַ געוואַלדיקע מאַכט. אָבער וואָס איז זי? און ווי ווייט דערגרייכט זי? וואָלט איך געקאָנט היפּנאָטיזירן אַ דירעקטאָר פֿון אַ באַנק ער זאָל עפֿענען פֿאַר מיר די קאַסע?... ער, יאַשאַ, האָט ערשט געהאָט געהערט דאָס וואָרט היפּנאָטיזם מיט עטלעכע יאָר צוריק. ער האָט געפּרוווט און ס'איז אים גלייך געראָטן. ער האָט געהייסן עמעצן איינשלאָפֿן און יענער איז אַריינגעפֿאַלן אין אַ טיפֿן שלאָף. ער האָט באַפֿוילן אַ פֿרוי זי זאָל זיך אויסטאָן און זי האָט גענומען פֿון זיך אַראָפּוואַרפֿן די קליידער. ער האָט געזאָגט אַ מיידל, אַז זי וועט נישט שפּירן אין אָרעם קיין שום ווייטיק, און ער האָט זי געשטאָכן מיט אַ שפּילקע און ס'איז נישט גערונען קיין בלוט און זי האָט נישט אַרויסגעלאָזט קיין קרעכץ. יאַשאַ האָט זינט דעמאָלט בייגעוווינט אַ צאָל דעמאָנסטראַציעס פֿון אַנדערע היפּנאָטיזאָטאָרן, עטלעכע טאַקע פֿון דעם פֿעלדמאַנען, אָבער וואָס פֿאַר אַ כּוח דאָס איז און ווי דאָס ווירקט האָט יאַשאַ נישט באַנומען. טייל מאָל האָט זיך אים אויסגעוויזן, אַז דער, וואָס היפּנאָטיזירט און דער היפּנאָטיזירטער שפּילן אַ קאָמעדיע, אָבער ס'איז נישט קיין קאָמעדיע. מ'קאָן נישט מאַכן דעם אַנשטעל, אַז מען שוויצט ווען ס'איז קאַלט, אָדער אַז ס'רינט נישט קיין בלוט ווען די נאָדל קריכט אַריין טיף אין לייב. ס'איז אפֿשר גאָר דאָס וואָס מ'האָט פֿאַרצייטנס גערופֿן כּישוף...

— אַך, מוטערל, דו ביסט אַזוי איינגעשפּאַרט! — האָט האַלינאַ גערעדט און געקייט זעמל מיט סאַרדין. — זאָגט מיר, אָנקל יאַשאַ, וואָס דאָס איז פֿאַר אַ קראַפֿט, ווען נישט וועל איך שטאַרבן פֿון נייגער!

— ס'איז אַ קראַפֿט. וואָס איז עלעקטריע?

— יאָ, וואָס איז עלעקטריע?

— קיינער ווייסט נישט. מ'מאַכט צייכנס דאָ אין וואַרשע און די עלעקטריע טראָגט זיי איבער אין איין רגע קיין פּעטערבורג, אָדער קיין מאָסקווע. די סיגנאַלן גייען דורך פֿעלדער, וועלדער, הונדערטער מיילן און אַלץ אין איין סעקונדע. איצט איז פֿאַראַן דאָ טעלעפֿאָן און מ'קאָן הערן עמעצנס שטים דורך די דראָטן. ס'וועט קומען אַ טאָג און מ'וועט רעדן פֿון וואַרשע קיין פּאַריז ווי איך רעד איצט מיט דיר.

— אָבער ווי אַזוי טוט זיך דאָס? אַך, מאַמאַ, ס'איז דאָ אַזוי פֿיל וואָס צו שטודירן! טייל מענטשן זענען אַזוי קלוג! פֿון וואַנען זענען זיי אַזוי קלוג? אָבער ס'איז אַלץ מאַנסלייט. פֿאַר וואָס שטודירן נישט פֿרויען?

— אין ענגלאַנד איז דאָ אַ פֿרוי אַ דאָקטאָר — האָט יאַשאַ געזאָגט.

— ווירקלעך? דאָס איז קאָמיש. אַ, כ'מוז לאַכן!

— וואָס איז ס'געלעכטער? — האָט עמיליאַ געפֿרעגט. — פֿרויען זענען אויך מענטשן.

— געוויס. אָבער אַ פֿרוי אַ דאָקטאָר! ווי גייט זי אָנגעטאָן? ווי זשאָרזש זאַנד?

— פֿון וואַנען ווייסטו וועגן זשאָרזש זאַנד? איך'ל פֿאַר דיר פֿאַרשליסן די ביבליאָטעק!

"I want to know the truth."

"Her father's daughter. She only wants the truth."

"For what other reason are we born, Mama? Why are all the books written? All for truth. Mama, I have a big favor to ask you."

"I know what it is beforehand—and the answer is *no!*"

"Mommy, I beg you on bended knees! Have pity."

"No pity. No!"

What Halina wanted was her mother's permission to have Yasha demonstrate his hypnotism right then and there. Halina was even eager to be hypnotized herself. But Emilia repeatedly denied her daughter's request. One did not trifle with such things. Emilia had read somewhere of a hypnotist who had been unable to arouse his subject. The victim had remained in a trance for days afterwards.

"Come to the theater, Halina, and then you'll see how it's done," Yasha said.

"To tell the truth, I hesitate to take her—such riff-raff go there."

"What must I do, Mother? Sit in the kitchen and pluck chickens?"

"You're still a child."

"Let him hypnotize you, then."

"I don't want any seances in my house!" Emilia said, sharply.

Yasha was silent. They are hypnotized anyway, he thought. Love is based entirely on hypnotism. When I saw her for the first time, I hypnotized her. That is why she was waiting for me that night on Marshalkowska Boulevard. They are all hypnotized: Esther, Magda, Zeftel. I possess a power, a tremendous power. But what is it? And how far does it extend? Would I be able to hypnotize a bank director into opening the vault for me?

He, Yasha, had first heard the word, hypnotism, only a few years before. He had attempted it and had succeeded immediately. He had ordered his subject to sleep and the man had fallen into a heavy slumber. He had ordered a woman to undress and she had begun to take off her clothes. He had told a girl that she would feel no pain and though he had pricked her arm with a pin, she had not cried out, nor had there been any blood. Since then Yasha had witnessed a number of demonstrations by other hypnotists, several indeed by the famous Feldman, but what this power was or how it worked, Yasha could not understand. At times it seemed to him that both hypnotist and subject were indulging in some sort of high-jinks; but nevertheless it was no sham. Perspiration cannot be simulated in cold weather nor a flow of blood prevented when a needle is jabbed into the flesh. Perhaps this was what was once labeled black magic.

"Oh, Mommy, you're so stubborn!" Halina said, munching a sardine on a roll. "Tell me what sort of power this is, Uncle Yasha, before I die of curiosity!"

"It's a force. What is electricity?"

"Yes, what *is* electricity?"

"No one knows. They flash signals here in Warsaw and the electricity carries them in one second to Petersburg or Moscow. The signals go over fields, forests, go hundreds of miles, all in one second. Now there is such a thing as a telephone! and one can hear another's voice through the wires. The time will come when you'll be able to talk from Warsaw to Paris just the way I'm talking to you now."

"But how does it work? Ah, Mama, there is so much to learn! Some people are so wise! How did they become so wise? But it's always men. Why don't women educate themselves?"

"In England there is a woman physician," Yasha said.

"Really? That's funny. I can't help laughing!"

"What's so amusing?" Emilia asked. "Women are people, too."

"Of course. But a woman doctor! How does she dress? Like George Sand?"

"What do you know about George Sand? I'll lock you out of the library!"

— טו עס נישט, מוטערל. איך האָב דיך ליב, שטערבלעך ליב, און דו ביסט צו מיר אַזוי שטרענג. וואָס האָב איך אויסער די ביכער? די מיידלעך זענען אַלע לאַנגווייליק. ער קומט צו אונדז אַזוי זעלטן. ער שפּילט זיך מיט אונדז אין באַהעלטעניש. אין די ביכער פאַרגעס איך זיך... פאַר וואָס האָט איר ביידע נישט חתונה? — האָט האַלינאַ פּלוצלינג געפרעגט, געפּלעפט פון די אייגענע ווערטער. זי איז געוואָרן בלאַס. עמיליאַ איז געוואָרן רויט פון האַלדז ביז צו די האָרוואָרצלען.

— ביסט משוגע אָדער וואָס?

— זי איז גערעכט, מיר וועלן באַלד חתונה האָבן — האָט יאַשאַ זיך אָנגערופן. — מיר האָבן אַלץ באַשלאָסן. מירן אַלע דריי אַוועקפאָרן קיין איטאַליע.

האַלינאַ האָט אַ שולדיקע איינגעבויגן דעם קאָפּ. זי האָט זיך גענומען שפּילן מיט אַן עק צאָפּ און עפּעס ווי ציילן די האָר. עמיליאַ האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן. זי איז געזעסן אַן אומבאַהאָלפענע, אַ פאַרשעמטע, אַ גליקלעכע פון יאַשאַס ענטפער. דאָס דאָזיקע מיידל האָט גערעדט פאַר פיער און פאַר וואַסער, אָבער טייל מאָל האָבן אירע פּלוידערייען געהאָלפן. ער האָט איצט אַלץ אַזוי גוט ווי געמאַכט אָפיציעל. עמיליאַ האָט אויפגעהויבן די וויעס

— האַלינאַ, גיי צו דיר אין צימער!...

קאַפּיטל פינף

א

געוויינלעך פלעגט יאַשאַ צוויי וואָכן פאַר דער פּרעמיערע אָנהייבן מאַכן רעפּעטיציעס. גראָד היי־יאָר, ווען ער האָט צוגעגרייט אַ נייעם און שווערן רעפּערטואַר, האָט ער אָפּגעלייגט די רעפּעטיציעס פון טאָג צו טאָג. דער אייגנטימער פון טעאַטער „אַלהאַמבראַ" האָט זיך אָפּגעזאָגט צו געבן יאַשאַן אַ הוספה. וואָלסקי, דער אימפּרעסאַריאָ, האָט שטילערהייט אונטערגעהאַנדלט מיט אַן אַנדער זומער־טעאַטער, „פּאַלאַס". טייל מאָל ביי טאָג, ווען יאַשאַ איז געזעסן אין קאַפע ביי לורסן, געזופּט שוואַרצע קאַווע און געבלעטערט אין אַ זשורנאַל, איז אים באַפאַלן אַן אויסטערלישער פאַרגעפיל: אַז ער וועט דעם היינטיקן סעזאָן נישט שפּילן. ער האָט זיך דערשראָקן פאַר דער דאָזיקער אָנונג און געפּרוווט זי אָפּשטופן, באַגאַטעליזירן, אָפּמעקן, אָבער זי האָט זיך יעדעס מאָל אומגעקערט אויף צוריק. וועט ער ווערן קראַנק? איז אים, גאָט באַהיט, באַשערט דער טויט? אָדער וועט זיך מאַכן אַן אַנדער סיבה? ער האָט אַרויפגעלייגט ביידע הענט אויפן שטערן, געריבן דעם שאַרבן, די באַקן־קישעלעך, זיך איינגעהילט אין דער אייגענער פינצטערניש. ער האָט זיך געהאַט פאַרוויקלט אין צו פיל פּלאָנטערנישן. ער האָט זיך געהאַט אַריינגעטריבן אין אַ קלעם. ער האָט ליב געהאַט עמיליאַן, געגאַרט נאָך איר. ער האָט אַפילו געבענקט נאָך האַלינאַן. אָבער ווי אַזוי טוט מען דאָס אָפּ אסתרן אַזאַ נבלה? זי האָט אים די אַלע יאָרן אַרויסגעוויזן אַ זעלטענע געטריישאַפט. זי האָט דורכגעמאַכט מיט אים אַלע שווערע צייטן, אים אַרויסגעהאָלפן אין יעדן קריזיס, אים פאַרגעבן אַלע זינד, זיך באַגאַנגען מיט אים מיט יענעם חסד, וואָס די פרומע שרייבן־צו צו גאָט. ווי קאָן ער איר אָפּצאָלן מיט אַזאַ פּאַטש אין פּנים? יאַשאַ האָט געוווּסט דעם אמת: זי וועט עס נישט איבערלעבן. זי וועט נעמען קרענקען און אויסגיין ווי אַ ליכט. ער, יאַשאַ, האָט נישט איין מאָל צוגעזען ווי מענטשן זענען געשטאָרבן פון האַרץ־דריקעניש, און בלויז דערפאַר ווייל זיי האָבן מער נישט געהאַט צו וואָס צו לעבן. טייל מאָל ווערן אַזוינע אַפילו נישט קראַנק. דער מלאך־המוות טוט דאָס זייניקע גיך און אָן אָן אויסרייד.

מאַגדאַן האָט ער, יאַשאַ, געפּרוווט צוגרייטן דערצו, אַז ער קאָן פון איר אַוועק אויף אַ צייט. אָבער זי האָט שוין באַצייטנס געצאַפּלט. יעדעס מאָל וואָס ער איז געקומען אַהיים פון עמיליאַן, האָט מאַגדאַ געקוקט אויף אים מיט שטומען פאַרוואָרף. זי האָט כמעט אויפגעהערט רעדן צו אים, אַריינגעקראָכן אין זיך ווי אַ שעל־פיש. אין בעט איז זי געוואָרן קאַלט, פרעמד, שווייגנדיק. זומער־צו פלעגן די קרעצלעך אויף איר פּנים אָפּגיין, אָבער דאָס מאָל איז די הויט אירע געווען פול מיט בלעטערלעך. דער אויסשיט האָט זיך אַפילו פאַרשפּרייט איבערן האַלדז און איבער דער אויבערשטער העלפט פון די בריסטן. זי האָט אויך געהאַלטן אין איין מאַכן שאָדנס. זי האָט אָנגענומען אַ טעלער און ער איז איר אַרויסגעפאַלן פון דער האַנט. זי האָט אַרויסגענומען אַ טאָפּ פון דער פייערקע און ער האָט זיך איבערגעקערט איבער דער הייסער בלעך. זי האָט זיך געהאַט אָפּגעבריט אַ פוס, צעשטאָכן אַ פינגער, שיער נישט אַרויסגענומען אַן אויג. ווי אַזוי וועט זי קאָנען אין אַזאַ מצב מאַכן קאָזשעליקן, אים דערלאַנגען שנעל און פלינק די שטעקעלעך צום זשאָנגלירן, די באַלעמס, און קאָלערן דאָס פעסל אויף די פיס? ס'האָט אויסגעזען, אַז אַפילו אויב ער, יאַשאַ, זאָל יאָ אַרויסטרעטן, וועט ער מוזן קריגן די לעצטע מינוט אַן אַנדער אַרויסהעלפערין. נו, און וואָס וועט ווערן פון דער אָרעמער עלזשביעטאַן? די בלויזע בשורה אַז ער, יאַשאַ, האָט איבערגעלאָזט מאַגדאַן, וואָלט זי דערהרגעט...

"Don't do it, Mommy. I love you, I love you terribly and you're so strict with me. What do I have besides my books? The girls I know are all bores. Uncle Yasha seldom comes to see us. He plays hide-and-seek with us. I can lose myself in books. Why don't the two of you get married?" Halina blurted out suddenly, amazed at her own words. She paled. Emilia blushed to the roots of her hair.

"Are you mad, or what?"

"She is right. We will be married soon," Yasha interrupted. "Everything's been decided. All three of us are going to Italy."

Halina hung her head, shamefaced. She began to toy with the tip of her braid as if to count the hairs. Emilia lowered her eyes. She sat there helpless, ashamed, gratified by Yasha's words. The girl chattered ceaselessly, but this time her foolish prattle had been helpful. He had just then made it official. Emilia lifted her eyes.

"Halina, go to your room!"

5

1

Usually, Yasha began to rehearse two weeks before the opening. Just this year when he had prepared a new and difficult repertoire, he kept delaying the rehearsals from day to day. The proprietor of the Alhambra had refused to raise Yasha's salary. Wolsky, the impresario, was quietly negotiating with another summer theater, the Palace. Often during the day, when Yasha sat in the Café Lurs, sipping black coffee and leafing through a magazine, he was seized by an odd premonition—a feeling that he would not perform that season. He feared this portent and tried to banish it from his mind, mollify it, erase it—but it kept returning. Would he grow sick? Was he, God forbid, due to die? Or was it something else altogether? He placed his hands on his forehead, rubbed his scalp, his cheekbones, enveloped himself in a blind darkness. He had wound himself into too many entanglements. He had driven himself into a dilemma. He loved and desired Emilia. He even longed for Halina. But how could he inflict such an outrage against Esther? For so many years she had shown him a rare devotion. She had stood beside him through all his difficulties, helped him in every crisis; her tolerance was the kind that the pious attribute only to God. How could he repay her with a slap? She would not live through the shock, Yasha knew—she would wither and flicker out like a candle. More than once he had seen a person die of heartbreak simply because they no longer had any reason to stay alive. Some of these people had not even been sick when they died. Swiftly and without explanations the Angel of Death performs his magic.

For some time now he had been trying to prepare Magda for his departure. But she was jittery already. Each time he returned from Emilia, Magda looked at him with mute reproach. She had almost ceased speaking to him altogether and had withdrawn like a clam into her shell. In bed, she was frigid, distant, silent. Summers past, the pimples on her face would fade, but this year her complexion was a mass of them. The rash had even spread to her neck and the upper part of her breasts. She had also begun to have accidents. Plates slipped from her hands. Pots turned over on the hot stove. She had burned her foot, pricked her finger, nearly lost an eye. In this state, how could she be expected to perform somersaults, hand him his clubs and balls to juggle, or spin the barrel on her feet? Even if he, Yasha, managed to go on this season, he would probably have to engage a new assistant at the last minute. Yes, and what of poor Elzbieta? The news of his deserting Magda might kill her.

ס'איז געווען איין שטיקל אויסוועג פון דעם טעמפּן ווינקל: געלט. ווען ער קאָן דערלאַנגען אסתרן צען טויזנט רובל, וואָלט דאָס אַ ביסל געלינדערט דעם ווייטיק. מאַגדאַן און עלזשביעטאַן קאָן מען אוודאי מפייס זיין מיט געלט. פאַר זיך, עמיליאַן און האַלינאַן האָט ער אויך געדאַרפט אַ גרויסע סומע. דער פּלאַן איז געווען, אַז ער, יאַשאַ, זאָל קויפן פאַר דער משפּחה אַ ווילע ערגעץ אין דרום־איטאַליע, ווו דער קלימאַט איז גינציק פאַר האַלינאַס לונגען. ער, יאַשאַ, האָט נישט געקאָנט באַלד אָנהייבן אויפטרעטן. ער האָט זיך געמוזט לערנען די שפּראַך, קריגן אַן אימפּרעסאַריאָ, אָנקניפּן קאָנטאַקטן. ער האָט מער נישט געקאָנט אין דער פרעמדער מדינה זיך פאַרקויפן פאַר קליינגעלט ווי דאָ אין פּוילן. ער האָט געמוזט אין איראָפּע אָנהייבן גרויס. אָבער דערצו דאַרף מען צוגרייטן אַמווייניקסטן צוואַנציק טויזנט לירע. עמיליאַ האָט אים שוין געהאַט אויסגעזאָגט דאָס וואָס ער האָט סיי־ווי געוווּסט: זי פאַרמאָגט גאָרנישט אויסער חובות, וואָס זי מוז אָפּגעבן איידער זי פאַרלאָזט וואַרשע...

געוויינלעך האָט יאַשאַ נישט גערויכערט. ער האָט זיך געהאַט אָפּגעווינט פון רויכער; אַ ליולקע. ער האָט געהאַלטן, אַז ס'איז שעדלעך צום האַרץ, צו די אויגן און אַז ס'שטערט אים אין שלאָף. אָבער ער האָט זיך איצט גענומען רויכערן רוסישע פּאַפּיראָסן. ער האָט געטאָן אַ ציִ פון אַ מונדשטיק פון פּאַפּיראָס, אַ טרונק די שוואַרצע קאַווע פון טעלעכל און געכאַפּט אַ בליק אין דעם זשורנאַל. דער רויך איז געווען האַרב אין דער נאָז, די קאַווע — ביטער אין גומען, דאָס אַרטיקל אין זשורנאַל — אָן זין. ס'האָט זיך דאָרט גערעדט וועגן עפּעס אַ פּאַריזער אַקטריסע פיפי, וואָס גאַנץ פראַנקרייך ליגט איר ביי די פיס. דער קאָרעספּאָנדענט האָט געגעבן אָנצוהערן, אַז די פיפי איז אַ געוועזענע גאַסנפרוי. פאַר וואָס זאָל עפּעס גאַנץ פראַנקרייך ווערן אַזוי נתפּעל פאַר עפּעס אַ זונה? — האָט יאַשאַ זיך געפרעגט. — אָט דאָס איז פראַנקרייך? אָט דאָס איז דאָס מערב־איראָפּע, וואָס עמיליאַ רעדט דערוועגן מיט אַזאַ פאַרערונג? דאָס איז די קולטור, די קונסט, די עסטעטיק, וואָס דערוועגן שרייבט אַזוי פיל דער דאָזיקער זשורנאַל? יאַשאַ האָט פאַרמאַכט דעם זשורנאַל און אַ פּריץ מיט ווייסע וואָנצן האָט אים אַ כאַפּ געטאָן. דערנאָך האָט יאַשאַ פאַרלאָשן דעם פּאַפּיראָס אין דעם רעשטל קאַווע. אַלע זיינע טראַכטענישן און גריבלענישן האָבן ווידער אַ מאָל און אָבער אַ מאָל געפירט צום אייגענעם: ער מוז קריגן געלט אויף אַ נישט־ערלעכן אופן, פּשוט באַגיין אַ גנבה. אָבער ווען זאָל ער עס טאָן? ווו? ווי אַזוי? ווי מאָדנע, נאָר ווי ווייל ער האָט זיך שוין אַרומגעטראָגן מיט דעם געדאַנק חדשים, איז ער קיין מאָל נישט אַריין אין קיין באַנק, זיך נישט באַקענט מיט קיין שום איינצלהייטן, נישט געהאַט קיין קלאָרע אידעע ווו בענק האַלטן די געלטער ביי נאַכט און וואָס פאַר אַ סאָרט קאַסעס און שלעסער זיי נוצן. ער האָט אַלץ אָפּגעלייגט. ווען ער איז פאַרביי אַ באַנק, האָט ער זיך נישט אָפּגעשטעלט, נאָר פאַרקערט, גיך פאַרבייגעלאָפן און אָפּגעקערט דאָס פּנים. איין זאַך איז עפענען אַ שלאָס אויף אַ בינע אָדער פאַר דעם פּיאַסקער געזינדל, און גאָר עפּעס אַנדערש איז זיך אַריינכאַפּן אין אַ געביידע, וואָס ווערט באַוואַכט פון וועכטער, פון סאָלדאַטן. דערויף דאַרף מען זיין אַ געבוירענער גנב...

יאַשאַ האָט אַ קלונג געטאָן מיטן לעפעלע אין שעלעכל, אַ צייכן פאַר דעם קעלנער, אָבער יענער האָט נישט געהערט, אָדער זיך געמאַכט נישט הערנדיק. דער זאַל איז געווען פול מיט געסט. יאַשאַ האָט זיך גענומען אַרומקוקן. זעלטן עמעצער איז דאָ געזעסן אַליין ווי ער, יאַשאַ. די אַנדערע האָבן זיך צונויפגרופּירט אין בינטלעך, קרייזלעך, קלייזלעך: די מאַנסלייט אין טוזשורקעס, געשטרייפטע הויזן, ברייטע בינדעס. ווער ס'האָט געהאַט אַ שפּיציק בערדל און ווער — אַ לאָפּאַטע־באָרד, ווער — נאָכהענגענדיקע וואָנצן און ווער — געדרייטע וואָנצן. די פרויען האָבן געטראָגן ברייטע קליידער, ברייט־ראָנדיקע היטן מיט בלעטער, פרוכטן, שפּילקעס, פעדערן. די פּאַטריאָטן, וואָס דער מאָסקאָל האָט נאָכן אויפשטאַנד פאַרטריבן קיין סיביר, אין די טייגעס, זענען געשטאָרבן מאַסנווייז. מ'איז אויסגעגאַנגען פון סקאָרבוט, שווינדזוכט, בערי־בערי און דער עיקר — פון רעזיגנאַציע און פון בענקשאַפט נאָך דעם פאָטערלאַנד. אָבער די דאָזיקע לייט אין קאַפע האָבן, אפשר, שלום געמאַכט מיט דעם רוסישן באַצווינגער. מ'האָט גערעדט, געשריגן, זיך געוויצלט, געלאַכט. אין דרויסן איז פאַרביי אַ קאַטאַפאַלק, אָבער קיינער האָט זיך דערויף נישט אומגעקוקט. אַ שטייגער ווי דער טויט וואָלט געווען עפּעס וואָס האָט נישט קיין שייכות מיט זיי. וואָס פּלאַפּלען זיי מיט אַזאַ אימפּעט? —

There was a partial solution to the miserable situation: money. If he could give Esther ten thousand rubles it would temper the blow somewhat. A cash settlement would certainly appease Magda and Elzbieta. In addition, he needed a large sum for himself, Emilia, and Halina. Her plan was to purchase a villa in southern Italy where the climate would benefit Halina's lungs. He, Yasha, would not be able to begin performing right away. He would first have to learn the language, engage an impresario, make contacts. He could not afford to sell his services as cheaply there as he did here in Poland. He would have to begin right at the top. But for all this he needed a backlog of at least thirty thousand lire. Emilia had confessed to him what, actually, he had already known. She owned nothing save a pile of debts which she would have to make good before she could leave town.

Ordinarily Yasha did not smoke. He had weaned himself away from a pipe in the belief that it was bad for the heart and eyes and that it interfered with his sleeping. But now he began to smoke Russian cigarets. He sucked on the tip of a cigaret, sipped black coffee from a saucer, and scanned a magazine. The smoke stung his nostrils, the coffee his palate; the magazine article made no sense. It raved about some Parisian actress, one Fifi, at whose feet all France worshiped. The writer implied that Fifi was a former demimondaine. "Why would all France glorify a tart?" Yasha wondered. "Was this France? Was this the Western Europe of which Emilia spoke with such awe? Was this the culture, the art, the aestheticism that the journals wrote about with such fervor? He threw aside the magazine, which was immediately claimed by a white-mustached gentleman. Yasha extinguished his cigaret in the coffee dregs.

All his reflections and speculations inevitably led to the one conclusion: he must get his hands on a large sum of money, if not legally, then by theft. But when should he perform this crime? Where? How? Strange that although he had been contemplating this deed for months now, he had never even entered a bank, nor familiarized himself with banking procedure; he had not even determined where the banks stored their money during closing hours, nor the type of safes or locks they employed. He had procrastinated, procrastinated. Whenever he passed a bank, he stepped quickly, averting his face. It was one thing to open a lock on the stage or before the Piask gang, another to steal into a building manned by armed guards. For that, one had to be a born thief.

Yasha tapped his spoon against the saucer to summon the waiter but the man either did not hear, or pretended not to. The café was quite full. There were almost no patrons who, like himself, were alone. Most sat in groups, circles, clusters; the men in morning coats, striped trousers, wide cravats. Some wore pointed beards, some spade beards; some had drooping mustaches, some mustaches that curled. The women wore wide-skirted dresses, and wide-brimmed hats decorated with flowers, fruits, pins, and feathers. The patriots whom the Russians had exiled to Siberia in boxcars after the uprising were dying by the hundreds. They expired from scurvy, consumption, beri-beri, but mainly from ennui and the yearning for the motherland. But the patrons in the café had apparently reconciled themselves to the Russian invader. They talked, shouted, joked, and laughed. The women fell giggling into each other's arms. Outside, a hearse rolled by, but those within ignored it as if death did not concern them. What were they jabbering about with such fervor? Yasha wondered. Why did their eyes

האט יאשא זיך געפרעגט. — וואס גלאנצן בײַ זײ די אויגן מיט אזא גיריקייט? און דער דאזיקער זקן מיט דעם ווייסן קלין־בערדל און די מאכיקע טארבעס אונטער די אויגן? צו וואס האט ער נאך ארײַנגעשטעקט א רויז אין לאץ?... ער, יאשא, איז כלומרשט איינער פון זײ, אבער עפעס א צוים האט אים אפגעטיילט פון די אנדערע. אבער אין וואס איז זי באשטאנען? ער האט זיך קיין מאל נישט געקאנט אפגעבן קיין קלארן חשבון דערוועגן. צוזאמען מיט דער אמביציע, דער תאווה, האט געהויזט א טרויער, א געפיל פון הבל־הבלים און פון א שולד, וואס נישט מען קאן זי צאלן און נישט פארגעסן. וואס פאר א זין האט דאס לעבן ווען מ'ווייסט נישט צו וואס מען ווערט געבוירן און מען שטארבט? וואס פאר א טעם האבן די אלע רייד וועגן פאזיטיוויזם, דער ארגאנישער ארבעט, דעם פראגרעס ווען אלץ לאזט זיך אויס אין קבר? ביי דער גאנצער הייטערקייט זיינער איז ער, יאשא, אלע מאל אויפן ראנד פון מעלאנכאליע. ווי נאר ס'לאזט אפ דער פארלאנג צו נייע קונצן, נייע ליבעס, באפאלן אים די ספקות ווי א הייששריק. איז דאס דער צוועק פון זיין קומען אויף דער וועלט: צו מאכן א פאר קאזשעליקעס און אפנארן עטלעכע נקבות? נו, אבער קאן ער, יאשא, דינען א גאט וואס עמעצער האט אויסגעטראכט? קאן ער, יאשא, זיצן ווי יענער ייד מיט אש אויפן קאפ און קלאגן נאכט־איין, נאכט־אויס אויף א בית־המקדש, וואס מ'האט חרוב געמאכט מיט צוויי טויזנט יאר צוריק? נו, און וועט ער קאנען שפעטער קניען און זיך צלמען פאר עפעס א ייד ישוע פון נצרת, וואס איז כלומרשט געבוירן געווארן פון רוח־הקודש און וואס דארף זיין נישט מער און נישט ווייניקער ווי גאטס בן־זקונים?...

דער קעלנער איז צוגעקומען.

— וואס ווינטשט דער פאן?

— צאלן — האט יאשא געענטפערט. ס'האט זיך אים אויסגעוויזן ווי די ווערטער וואלטן געהאט א טאפלטן באטייט, א שטייגער ווי ער וואלט געמיינט צו זאגן: באצאלן פאר מיין פאלש לעבן...

ב

אין ערשטן אקט האט דער מאן איינגעלאדן אדאם פאוואלסקין צו בלייבן מיט אים דעם זומער אין דער ווילע, אבער אדאם פאוואלסקי האט זיך אפגעזאגט. ער האט ערגעץ א געליבטע, א יונג ווייב פון אן אלטן פריץ. אבער דער מאן איז געבליבן איינגעשפארט: יענע וועט ווארטן. ער, דער מאן, האט געוואלט אז אדאם פאוואלסקי זאל אין דער צייט פון דער וואקאציע געבן דער טאכטער א לעקציע אין שפילן אויפן פארטעפיאן, ווי אויך האבן מיט דעם ווייב קאנווערסאציעס אין ענגליש (פראנצויזיש איז שוין אזוי גוט ווי געהאט ארויס פון דער מאדע).

אין צווייטן אקט האט אדאם פאוואלסקי פארפירט א ליבע סיי מיט דער מוטער און סיי מיט דער טאכטער. פטור צו ווערן פון מאן, האבן אלע דריי אים איינגערעדט, אז ער האט ארטרעטיזם און אז ער מוז פארן קיין פישטשאני נעמען בלאטע־בעדער.

אין דריטן אקט האט דער מאן זיך דערוווסט דעם אמת. ער האט געשריגן: איך האב נישט געדארפט פארן זוכן א בלאטע אין פישטשאני; איך האב געהאט א בלאטע ביי מיר אין דער היים. ער האט געהאט ארויסגערופן אדאם פאוואלסקין אויף א דועל. אבער דא איז געקומען דער אלטער פריץ פון דעם יונגן ווייב און גענומען פאוואלסקין צוריק צו זיך אין דער פאסעסיע. די פיעסע האט זיך געענדיקט מיט א לעקציע, וואס דער אלטער פריץ האט געגעבן פאוואלסקין ווי אזוי אויסצומיידן אוואנטורעס און קאמפליקאציעס.

די קאמעדיע איז נישט קיין פוילישע, נאר באארבעט פון פראנצויזיש. זומער האט מען אין ס'רוב ווארשעווער טעאטערס נישט געשפילט, אבער דאס דאזיקע שטיק, „פאוואלסקיס דילעמע", האט צוגעצויגן דאס פובליקום אפילו אין די הייסע טעג. מ'האט אנגעהויבן לאכן ווי נאר מ'האט אויפגעהויבן דעם פארהאנג און דאס געלעכטער האט נישט אויפגעהערט ביזן סוף פון דריטן אקט. די פרויען האבן אלע געהאלטן טיכעלעך פאר די מיילער אויף ארייננצוכיכען און אויך אויף צו ווישן די טרערן, וואס קומען אן פון גרויס געלעכטער. דא און דארט האט א מאנסביל ארויסגעלאזט א לאך, וואס ס'איז שווער געווען צו באנעמען ווי ער קאן ארויס פון מענטשלעכן האלדז. ער האט געטאן א קנאל ווי א שאס און איז אריבער אין א הירזשעניש, וואס האט אויסגעדריקט דאס גאנצע שטות פון דעם מין מענטש. דאס האט איין פארראטעגער געלאכט אויס דעם צווייטן. ער האט זיך געטאן א פאטש איבער די קני און זיך גענומען בייגן און אראפפאלן פון געזעס. דאס ווייב האט אים ווי געמינטערט און געפרווט אים צוריק אויפריכטן. עמיליא האט סיי געשמייכלט, סיי זיך געפאכעט מיטן פעכער. די גאז־לאמפן האבן נאך פארשטארקט די חמימה. יאשא האט קוים געשמייכלט. ער איז שוין געהאט געווען אויף צענדליקער אזוינע קאמעדיעס און זיי זענען אלע געווען צוגעשניטן לויט דער אייגענער מאס. דער מאן איז א נאר, דאס ווייב איז פאלש, דער געליבטער איז כיטרע. ווי נאר יאשא האט אויפגעהערט שמייכלען, אזוי האט ער גלייך פארצויגן די ברעמען. ווער שפעט דא אויס וועמען? ס'איז אלץ דער אייגענער עולם. דא הוליען זיי אויף

gleam so? And that old fellow with the white wedge beard and the mossy pouches under the eyes—why had he pinned a rose in his lapel? He, Yasha, was to all appearances their equal, yet a barrier separated them. But what was it? He never found a clear explanation. Together with his ambition and lust for life, dwelt a sadness, a sense of the vanity of everything, a guilt that could neither be repaid nor forgotten. What was life's purpose if one did not know why one was born nor why one died? What sense did all the fine words about positivism, industrial reform, and progress make when it was all cancelled out in the grave? For all his drive, he, Yasha, was constantly on the brink of melancholy. As soon as he lost his craving for new tricks and new loves, doubts attacked him like locusts. Had he been brought into the world simply to turn a few somersaults and deceive a number of females? On the other hand, could he, Yasha, revere a God whom someone had invented? Could he, Yasha, sit like that Jew with ashes on his head and bewail a temple which had been destroyed two thousand years ago? And would he be able later to kneel and cross himself before that Jesus of Nazareth who, allegedly, had been born of the holy spirit and was no less a personage than God's only son?

The waiter was at the table.

"What does the gentleman wish?"

"To pay," Yasha said.

His words seemed ambiguous—as if he had intended saying: To pay for my deceitful life.

2

In the first act of the play, the husband invited Adam Povolsky to spend the summer with him at his villa, but Adam Povolsky made excuses. He revealed a secret. He had a sweetheart, the young wife of an old nobleman. But the husband was adamant. The sweetheart could wait. He wanted Povolsky, in the course of the vacation, to instruct his daughter on the pianoforte and to give English lessons to his wife. (French had just about gone out of fashion.)

In the second act, Adam Povolsky carried on affairs with both the mother and the daughter. To get rid of the husband, all three protagonists convinced him that he was arthritic and that he must be off to Pischany to take the mud baths.

In the third act the husband discovered the deception. "I did not have to go to Pischany to wallow in mud," he exclaimed; "I have a morass right here in my house!" He called out Adam Povolsky but now the old nobleman came, the cuckold spouse of Povolsky's inamorata, and he took Povolsky back to his estate. The play ended with a lecture by the old nobleman to Adam Povolsky on the dangers of amorous entanglements.

The farce was adapted from the French. Few plays were put on in Warsaw during the summer but this particular vehicle, *Povolsky's Dilemma*, drew audiences even in the hottest weather. The laughter began with the rising of the curtain and did not cease until the end of the third act. The women muffled their giggles in handkerchiefs while drying the tears caused by uproarious laughter. Occasionally there was a laugh that seemed scarcely human. It cracked like a shot and degenerated into a whinny. Thus one cuckold laughed at another. He slapped his knee and began to topple from his seat. His wife revived him and tried to set him right in his chair. Emilia smiled and fanned herself. The gaslights intensified the heat. Yasha barely maintained an amiable expression. He had seen hundreds of similar farces. The husband was always fatuous, the wife unfaithful, the lover cunning. The moment Yasha stopped smiling, his eyebrows tensed. Who mocked whom here? The same rabble existed everywhere. They danced at weddings and

חתונות און דא יאמערן זיי ביי לוויות. דא שווערן זיי טרייהייט ביים אלטאר און דא באשפייען זיי די אינסטיטוציע פון מאן־און־ווייב. דא וויינען זיי אויפן גורל פון א פארפירט יתומהלע, וואס עפעס א שרייבער האט אויסגעטראכט. און דא קוילען זיי זיך איינער דעם אנדערן אויף שלאכט־פעלדער און רעוואלוציעס, פאגראמען. ער, יאשא, האט איצט געהאלטן עמיליאס האנט, אבער עס האט געזאטן אין אים א כעס אויף איר. נישט ער קאן איבערלאזן אסתרן, נישט ער קאן זיך שמדן, נישט ער קאן מיט א מאל ווערן א גנב צוליב איר, עמיליאן. ער האט געכאפט א זייטיקן בליק אויף איר פנים. זי האט ווייניקער געלאכט פון די אנדערע, מסתמא נישט אויסצוזען וווּלגאר, אבער זי האט אויך אנגעקוואלן פון פאוואלסקיס גליטשיקע גענגעלעך און צווידייטיקע זאגעניצן. ווער ווייסט? ער געפעלט איר אוודאי אויך. ער, יאשא, איז קליינגעוואקסיק, אבער יענער, דער אמאנט, איז הויך, ברייטפלייציק. אין איטאליע וועט ער, יאשא, בלייבן יארן לאנג א שטומע צונג, אבער זי, עמיליא, וועט זיך פארשטענדיקן אויף פראנצויזיש, גיך זיך אויסלערנען איטאליעניש. ער, יאשא, וועט זיך ארומשלעפן מאכן קונצן, ריזיקירן יעדן טאג מיטן לעבן, און זי, עמיליא, וועט האבן א סאלאן, איינלאדן געסט, זוכן שידוכים פאר האלינאן, אפשר זיך אויסזוכן אן איטאליענישן פאוואלסקי... זיי זענען אלע די אייגענע... יעדע פון זיי איז א שפין...

ניין, ניין, האט ער געשריגן אין זיך, איך וועל מיך נישט לאזן פאנגען אין דער דאזיקער נעץ. איך וועל נאך מארגן אנטלויפן. איך וועל אלץ איבערלאזן: עמיליאן, וואלסקין, „אלהאמבראַ", די קונצן, מאגדאן. גענוג געווען קונצנמאכער! גענוג געגאנגען איבער דער שטריק! ער האט זיך מיט א מאל דערמאנט אן דער נייער קונץ פון דעם קומענדיקן רעפערטואר: א קאזשעליק אויף א דראט... זיי וועלן סעקען אויף ווייכע שטולן און ער וועט צו קנאפע פערציק יאר מאכן קאזשעלקעס אויף א דראט. און וואס וועט זיין אז ער וועט ברעכן הענט און פיס? דעמאלט וועט מען אים אוועקזעצן אויף א שוועל בעטלען און די אלע באוואונדערער זיינע וועלן אים אפילו נישט צוווארפן קיין גראשן אין הוט...

ער האט ארויסגענומען זיין האנט פון עמיליאס האנט. עמיליא האט זי געפרואווט צוריק אננעמען, אבער ער האט זיך אין דער טונקלקייט אפגעקערט פון איר, דערשטוינט פון דער אייגענער בונטארישקייט. די דאזיקע מחשבות זענען נישט געווען ניי פאר אים. ער האט זיך געגריבלט וועגן די ענינים אפילו נאך איידער ער האט זיך באקענט מיט עמיליאן. ער האט געגלוסט צו ווייבער און זיי פיינט געהאט, ווי א שיכור האט פיינט דעם בראנפן. אזוי ווי ער האט געפלאנט נייע קונצן, אזוי האט ער זיך געשראקן, אז אפילו די אלטע קונצן זענען איבער זיינע כוחות און וועלן אים ברענגען יונג אין קבר אריין. אפילו נאך פאר עמיליאן האט ער געהאט אנגעהאנגען אויף זיך א צו־גרויסן יאך. ער האט אויסגעהאלטן מאגדאן, עלזשביעטאן, באלעקן. ער האט געצאלט דירה־געלט פאר דער וווינונג אין ווארשע. ער האט זיך געשלעפט גאנצע חדשים איבער די פראווינץ־שטעט, איינגעשטאנען אין שלעכטע האטעלן, געשפילט אין קאלטע שאפעס, געפארן אויף אומזיכערע וועגן. אבער וואס האט ער געהאט פון דעם אלעמען? דער מינדסטער פאראבעק האט געהאט מער רו פון אים, ווייניקער זארגן. אסתר פלעגט נישט איין מאל טענהן, אז ער, יאשא, ארבעט פארן טייוול...

דער דאזיקער פארס האט עפעס אויף א מאדנעם שטייגער פארשארפט די אלטע חשבונות. ווי לאנג וועט ער אזוי ארומוואגלען? וויפל נאך לאסטן וועט ער נעמען אויף זיך? אין וויפל נאך געפארן און קלעמען וועט ער זיך אריינשטויסן? ער האט געהאט איצט א ווידערווילן סיי צו די אקטיארן, סיי צום עולם, סיי צו עמיליאן, סיי צו זיך אליין. די דאזיקע וויכטיקע מענער און גרויסארטיקע דאמען האבן אים, יאשאן, קיין מאל נישט אנערקענט און ער האט זיי נישט אנערקענט. זיי האבן אויף עפעס א קונציקן אופן פאראייניקט רעליגיע מיט עולם־הזה, דאס משפחה־לעבן און די לינקע ליבעס, די קריסטלעכע ליבע און די וועלטלעכע שנאה. אבער ער, יאשא, איז געבליבן א צעריסענער מענטש. די תאווה האט אים געשמיסן ווי בייטשן. ס'האט אים קיין מאל נישט אויפגעהערט פייניקן די חרטה, די בושה, דער פחד פארן טויט. ער איז געלעגן אין פארוואגלטע נעכט און געציילט די יארן. ווי לאנג נאך וועט ער אנטרייבן? ווי לאנג נאך וועט ער בלייבן יונג? די עלטער האט זיך דערנענטערט ווי א קאטאסטראפע. וואס קאן שוין זיין אומזיניקער ווי אן אלטער קונצנמאכער? טייל מאל, ווען ער איז געלעגן ביי נאכט און נישט געקאנט צוטאן קיין אויג, זענען קאפויער געקומען אין זיין מויל לאנג פארגעסענע פסוקים, תפילות, דער באבעס זאגעכצער, דעם טאטנס מוסר־רייד, ס'האט גענומען זינגען אין אים א ימים־נוראימדיקער ניגון: אדם במה יזכה, בכל יום ויום למות מחכה?... ס'איז אים באפאלן א הרהור־תשובה. אפשר איז דאך פאראן א גאט? אפשר איז אמת דאס וואס ס'שטייט אין די ספרים? ס'קאן דאך פארט נישט זיין, אז די וועלט האט זיך אליין באשאפן אדער אז זי האט זיך אויסגעשיילט פון עפעס א נעפל. אפשר איז טאקע פאראן א דין־וחשבון און וואגשאל, וואס מען וועגט אויף איר די מצוות און די עבירות? אויב אזוי, איז דאך א שאד יעדע מינוט. אויב אזוי, גרייט ער זיך צו צוויי גיהנומס, איינס אויף דער וועלט און איינס אויף יענער וועלט...

נו, אבער וואס, קאנקרעט, דארף ער טאן? זיך לאזן וואקסן א בארד

wailed at funerals, swore faithfulness at the altar and corrupted the institution of marriage, wept over a forlorn, fictitious, little orphan and butchered each other in wars, pogroms, and revolutions. He held Emilia's hand but anger burned in him. He could neither desert Esther, convert, nor suddenly turn thief on account of Emilia. He glanced sideways at her. She laughed less than the others, probably to avoid appearing vulgar, but also seemed to enjoy Povolsky's serpentine antics and two-edged bons mots. Who could tell? He probably appealed to her, too. He, Yasha, was short in stature but the farceur was tall and broad-shouldered. In Italy, Yasha would be vocally inept for years to come while Emilia would communicate in French, and quickly learn Italian. While he was roaming about doing performances, risking his neck daily, she would hold a salon, invite guests, seek a match for Halina, perhaps find for herself an Italian Povolsky. They're all the same. Each of them a spider!

No, no! he cried within himself. I won't let myself be trapped. Tomorrow, I'll run away. I'll leave everything behind—Emilia, Wolsky, the Alhambra, the magic, Magda. I've been a magician long enough! I've walked the tightrope too often! He suddenly reminded himself of the new stunt he was scheduled to introduce—the somersault on the tightrope. They would recline on soft cushions while he, pushing forty as he was, would turn somersaults on the wire. And what if he fell and smashed his body? They would put him out on the threshold to beg and not one of his admirers would stoop to fling a groschen into his hat.

He took his hand away from Emilia's. She sought it again but he turned from her in the darkness, surprised at his own rebelliousness. These thoughts were not new to him. He had wrestled with these problems even before he had met Emilia. He lusted after women, yet hated them as a drunkard hates alcohol. And as he planned new stunts, he was plagued by the fear that the old ones were beyond his powers and would cause him an untimely death. He had burdened himself with too heavy a yoke even before Emilia. He supported Magda, Elzbieta, and Bolek. He paid rent for the Warsaw apartment. He roamed for months on end through the provinces, stopping at mean hotels, playing in ice-cold firehouses, traveling dangerous roads. And what did he gain from all this? The humblest farmhand enjoyed more peace of mind and less worry. Esther grumbled frequently that he worked only for the devil.

In some odd way, the farce assisted his ruminations. How much longer would he drift along like this? How many more burdens would he assume? With how many more perils and disasters would he load himself? He was revolted by the actors, the audience, by Emilia, by himself. These important ladies and gentlemen had never acknowledged him, Yasha, nor had he acknowledged them. Artfully, they had fused religion with materialism, connubiality with adultery, Christian love with worldly hate. But he, Yasha, remained a bedeviled spirit. His passions flayed him like whips. Never had he ceased to suffer regret, shame, and the fear of death. He spent agonized nights reckoning his years. How much longer would he remain young? Catastrophically, old age hovered about him. What could be more useless than an elderly magician? Sometimes in bed, unable to close his eyes, long-forgotten passages of the Scriptures would leap to his mind, prayers, his grandmother's wise proverbs, his father's stern moralization. A Yom Kippur tune would start within him:

To what can man aspire
When death will quench his fire? . . .

Thoughts of repentance enveloped him. Perhaps there was a God, after all? Perhaps all the holy sayings were true? It just didn't seem credible that the world had created itself or simply evolved out of a fog. Perhaps a Day of Reckoning really waited and a scale where good deeds were weighed against the evil? If it were so, then every minute was precious. If it were so, then he had arranged not one but two hells for himself. One in this world, a second in the other!

But what concrete solution could he now adopt?

מיט פיאות? אנטאן א טלית־קטן, לייגן תפילין, דאווענען דריי מאל אין טאג? נו, אבער פון וואנען איז דאס געדרונגען, אז דער גאנצער אמת איז אין שולחן־ערוך? אפשר איז דער אמת ביי די קריסטן, די מאכמעדאנער, אדער ביי וועלכער ס'איז אנדערער רעליגיע? יענע האבן אויך אלטע ספרים, נביאים, אלערליי געשיכטעס מיט נסים און אנטפלעקונגען. ער האט באשיינפערלעך געשפירט ווי ס'אמפערן זיך אין אים דער יצר־הרע און דער יצר־טוב. נאך א ווייל האט ער גענומען פאנטאזירן וועגן דעם אפאראט צו פליען אדער גאר וועגן נייע ליבעס, נייע אוואנטורעס, אדער גאר וועגן רייזעס, אוצרות, אנטדעקונגען, הארעמס...

דער פארהאנג איז געהאט אראפגעפאלן נאכן דריטן אקט. אין טעאטער האט אויסגעבראכן אן אפלאוז. א פאר מאנסלייט האבן געשריגן: בראווא, בראווא. עמעצער האט ארויפגעטראגן אויף דער בינע קראנצן בלומען. די אקטיארן און אקטריסעס האבן זיך אנגענומען ביי די הענט, זיך געבויגן, געשמייכלט, געווארפן בליקן צו די לאושעס וווּ ס'זיצן די רייכע. קאן דאס זיין דער צוועק פון דער באשאפונג? — האט יאשא זיך געפרעגט. — קאן גאט דאס וועלן? אויב אזוי, איז שוין בעסער צו באגיין זעלבסטמארד...

— וואס איז געשען מיט אייך היינט? — האט עמיליא געפרעגט. — איר זענט עפעס אין א שלעכטער שטימונג.

— ניין, ס'איז גארנישט...

ג

פון טעאטער ביז צום הויז אויף דער קרולעווסקע, ווו עמיליא האט געוווינט, איז נישט געווען ווייט, אבער ער איז געפארן מיט איר אויף א דראָזשקע. ער האט געהייסן דעם קוטשער פארן פאמעלעך. אין טעאטער איז געווען הייס, אבער אין דרויסן האבן געבלאזן קילע ווינטעלעך פון דער ווייסל און פון פראגער וועלדל. די גאז־לאמפן האבן געווארפן א טונקעלן שיין. דער אויסגעלייטערטער הימל איז געווען פול מיט שטערן.

ס'איז גענוג געווען אויפצוהייבן דעם קאפ און א בליק צו טאן אין דער הייך, אז דאס געמיט זאל זיך בארויקן. ער, יאשא, האט ווייניק געוווּסט וועגן אסטראנאמיע, אבער ער האט געהאט געלייענט עטלעכע פאפולערע ביכער וועגן דעם. ער האט אפילו געקוקט דורך א טעלעסקאפ און געזען די רינגען פון סאטורן און די בערג פין דער לבנה. ווי דער אמת זאל נישט זיין, — דער היכל איז גרויס אן א שיעור. טויזנטער יארן דויערט דעם ליכט, וואס קומט פון די שטערן דורכן עטער ביז עס דערגרייכט אונדזערע אויגן. די פיקס־שטערן וואס ווינקען און בליצלען אין דער הייך זענען זונען, יעדע מיט אירע פלאנעטן, וואס יעדער פון זיי איז אפשר א וועלט פאר זיך. דער העלער פלעק אין הימל איז אפשר דער מילכוועג, א קנויל פון מילי־מיליאסן הימלישע קערפערס. יאשא האט קיין מאל נישט פארפעלט אין „קוריערווארשאווסקי" די ארטיקלען וועגן אסטראנאמיע און די וויסנשאפטלעכע נייעסן. די געלערנטע האבן געהאלטן אין איין אנטדעקן נייע וואונדער. מ'האט שוין געמאסטן דעם קאסמאס נישט מיט מיילן, נאר מיט ליכטיארן. מ'האט געהאט דערפונדן א מעכאניזם, וואס מ'קאן דורך אים אנאליזירן דעם כעמישן באשטאנד פון די ווייטע שטערן. מ'האט געבויט אלץ גרעסערע טעלעסקאפן, וואס וועלן דורכדרינגען די סאמע פארבארגעניש פון רום. מ'האט פאררויסגעזאגט גענוי יעדע ליקוי־לבנה, דעם צוריקקער פון יעדן קאמעט. א, ווען איך וואלט בעסער אריינגעלייגט די כוחות אין שטודירן ווי אין די קונצן! — האט ער געטראכט. — אבער איצט איז שוין צו שפעט...

די דראזשקע איז איצט געפארן אויפן פלאץ אלעקסאנדער, לענגויס דעם זאקסישן גארטן. יאשא האט טיף איינגעאטעמט. אין דער נאכט איז דער גארטן געווען פול מיט סודות. ס'האבן אויפגעבליצט אין זיינע געדיכטענישן פייערלעך. ס'האבן זיך געטראגן פון אים אראמאטן. יאשא האט אויפגעהויבן עמיליאס באהענטשקעטע האנט, געטאן א קוש אין געלענק. ער האט זי איצט ווידער ליב געהאט. ער האט ווידער געגארט נאך איר לייב. דאס פנים אירס איז געווען פול מיט שאטנס. די אויגן האבן געגלאנצט ווי צוויי שווארצע איידלשטיינער, געשפריצט מיט גאלד, מיט פייער, מיט נאכטישע צוזאגן. ער האט איר געהאט געקויפט אויפן וועג צום טעאטער אן איינציקע רויז און זי האט איצט ארויסגעהויכט א דופט, וואס האט פארשיכורט. ער האט צוגעלייגט די נאז צו דער רויז און ווי איינגעאטעמט דעם ריח פון דער וועלט. אויב א ביסל ערד מיט וואסער קאן ארויסגעבן אזא גערוך, קאן די באשאפונג נישט זיין שלעכט, האט ער ביי זיך באשלאסן. כ'מוז מיך אויפהערן גריבלען אין די אלע נארישקייטן...

— וואס זאגט איר, טייערער?

— כ'זאג, אז איך האב דיך ליב און כ'קאן זיך קוים דערווארטן ווען דו וועסט זיין מיינע.

זי האט אפגעווארט א ווייל. דורך דעם קלייד האט איר קני אנגערירט זיינע. דורך דעם זייד האט געשטראמט צו אים עפעס ווי עלעקטריע. ער איז געווארן פול מיט באגער. א זיג־זאגישע האר איז אים דורכגעלאפן דורך דעם רוקנביין.

— מיר איז נאך שווערער פון דיר — האט זי אים געדוצט צום ערשטן מאל אין זייער באקאנטשאפט. זי האט די ווערטער קוים ארויסגעפליסטערט. ער האט זיי געהערט מער מיט דעם געדאנק ווי מיט דעם אויער.

Grow a beard and sidelocks? Don a prayershawl and phylacteries and pray thrice daily? Where did it follow that the entire truth was to be found in the Jewish codex? Maybe the answers lay with the Christians, the Mohammedans, or still some other sect? They also had their sacred books, their prophets, all sorts of legends of miracles and revelations. He felt the wrangling of the forces within him, the good and the evil. After a while, he began to daydream of flying apparatuses, of new loves, new adventures, journeys, treasures, discoveries, harems.

The curtain came down at the end of the third act. The applause was deafening. Men began to shout: "Bravo! Bravo!" Someone brought two bouquets of flowers to the stage. The cast clasped hands, took bows, smiled, peered into the boxseats occupied by the wealthy. Could this be the aim of creation? Yasha asked himself. Is this what God wills? Perhaps, it would be better to commit suicide.

"What's wrong?" Emilia asked. "You seem to be in a bad mood today."

"No, it's nothing."

3

It was a just a short distance from the theater to Emilia's house on Krolevska Street, but Yasha hired a droshky for the trip. He ordered the coachman to drive slowly. It had been hot in the theater, but, outside, cool breezes blew in from the Vistula and the Praga forests. Gaslights cast a shadowy glow. The bright sky was brilliant with stars. Simply raising one's eyes heavenward calmed the spirit. Yasha knew little about astronomy but he had read several lay books on the subject. He had even seen Saturn's rings and the mountains of the moon through a telescope. Wherever the truth was to be found, one thing was sure—the sky was vast, limitless. It took thousands of years for the light to travel from the stars before it reached our eyes. Fixed stars, winking and blinking in the heavens, were suns, each with its own planets which were probably worlds themselves. That pale stain up there was perhaps the milky way, a skein of multi-millions of heavenly bodies. Yasha never passed up the astronomical nor other scientific articles in the *Courier Warshawski.* The scientists were constantly making new discoveries. The cosmos was no longer measured in miles but in light years. A mechanism had been invented capable of analyzing the chemical components of the farthest star. Bigger and bigger telescopes were constantly being constructed which revealed the secrets of space. They predicted accurately every eclipse of the moon and sun, the return of every comet. If only I'd applied myself to my education instead of my magic, Yasha mused. But now, it's already too late.

The droshky rode down the Alexander Place parallel to the Saxony Gardens. Yasha breathed deeply. In the darkness the park seemed full of mystery. Tiny flames flared within the depths. Scents wafted from the greenery. Yasha lifted Emilia's gloved hand and kissed her wrist. He felt love for her once again. He lusted for her body. Her face was shrouded in shadows. Her eyes gleamed like twin jewels, sparkled with gold, with fire, with nocturnal promise. He had bought her a rose on the way to the theater and it now exuded an intoxicating aroma. He lowered his nostrils to the rose and it was as if he breathed in the odor of the universe. If a bit of earth and water can create an aroma like this, creation cannot be bad, he decided. "I must stop brooding about such foolishness."

"What did you say, dear?"

"I said that I love you and that I can't wait until you are mine."

She waited a moment. Her knee touched his through the gown. Something like electricity coursed into him through the silk. He was overcome with desire. A tingle streaked down his spine.

"It's even more difficult for me than for you." She said "thou" to him for the first time in their relationship. She barely managed to breathe the word. He heard it more in his mind than in his ears.

זיי זענען געזעסן שטיל און דאָס פערד איז געגאַנגען טריט ביי טריט. דעם קוטשערס פּלייצע האָט זיך אויסגעבויגן ווי אין דרימל. ביידע האָבן זיך ווי צוגעהערט צו דער לוסט, וואָס האָט געריזלט פון איר קני צו זיינער און פון זיינער צו אירער. די לייבער האָבן זיך דורכגערעדט אויף זייער אייגן לשון, אַן ווערטער. כמוז דיך האָבן! — האָט איין קני געזאָגט צו דער אַנדערער. אַלץ אין אים איז געוואָרן פול מיט אַנגעלאָדענער שווייגעניש ווי דעמאָלט ווען ער גייט אויף אַ שטריק. זי האָט מיט אַ מאָל צוגעבויגן איר קאָפּ צו זיינעם. דער ראַנד פון איר שטרויהוט האָט אויף אַ וויילע געמאַכט אַן אָפּדעכל איבער זיין שאַרבן. עמיליאַס ליפּן האָבן אַנגערירט זיין אויער.

— כ׳וויל האָבן דיין קינד — האָט זי איינגערוימט.

ער האָט זי אַרומגענומען, זיך איינגעביסן אין איר מויל. די ליפּן זיינע האָבן געטרונקען, געטרונקען. ער האָט ווי אויפגעהערט אָטעמען. אסתר האָט יאָרן לאַנג גערעדט וועגן אַ קינד, אָבער עס איז שוין געהאַט אַריבער אַ צייט ווי זי האָט דאָס מער נישט דערמאָנט. מאַגדאַ האָט אויך עטלעכע מאָל דערמאָנט אַ קינד, אָבער ער האָט דאָס נישט גענומען ערנסט. ער האָט ווי געהאַט פאַרגעסן, אַז ס׳איז דאָ אַזאַ זאַך. אָבער עמיליאַ געדענקט. זי איז נאָך גענוג יונג צו טראָגן און געבוירן. דאָס איז אפשר די סיבה פון מיינע אַלע פּיין, איז אים איינגעפאַלן. כ׳בין אַן אַ יורש. ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— יאָ, אַ זון...

— ווען?

און די מיילער זייערע זענען פון ס׳ניי צוגעפאַלן איינס צום אַנדערן. זיי האָבן זיך איינגעגעסן שטום ווי צוויי חיות. דאָס פערד האָט זיך מיט אַ מאָל אָפּגעשטעלט. דער פורמאַן האָט זיך אויפגעכאַפּט:

— וויע!...

זיי זענען צוגעפאָרן צו דעם הויז, ווו עמיליאַ האָט געוווינט און ער האָט איר געהאָלפן אַפּשטייגן. זי האָט נישט באַלד אָנגעקלונגען, נאָר געשטאַנען מיט אים אויפן טראָטואַר פאַרן טויער. זיי האָבן גאָרנישט גערעדט.

— נו, ס׳איז שפּעט!

און זי האָט אַ ציִ געטאָן דעם גלאָק.

פון די טריט האָט יאַשאַ דערקאַנט, אַז נישט דער הויזוועכטער קומט עפענען, נאָר זיין ווייב. אין טויער איז געווען פינצטער. עמיליאַ איז אַריין און יאַשאַ האָט זיך געטאָן אַ שאַר אַריין הינטער איר. ער האָט עס געטאָן משונה פלינק, שטיל און אומגעריכט פאַר זיך אַליין. אפילו עמיליאַ האָט נישט געוווּסט וואָס ס׳איז געשען. די גויע איז צוריק אַוועק אין איר שטיבל. יאַשאַ האָט אין דער פינצטער אָנגענומען עמיליאַן ביים אָרעם. זי האָט געטאָן אַ ציטער

— ווער איז דאָס?

— איך...

— גאָט אין הימל, וואָס האָסטו געטאָן?

און זי האָט ווי געלאַכט אין דער פינצטערניש אויס זיין אומגלויבלעכער געשיקטקייט און דרייסטקייט.

זיי זענען געשטאַנען שווייגנדיקע און זיך ווי בעראָטן מיט זיך אַליין. זי האָט אַ מורמל געטאָן.

— ניין, דאָס איז נישט דער וועג.

— כ׳וויל דיך בלויז קושן.

— ווי אַזוי וועסטו אַריין? יאַדוויגאַ וועט עפענען.

— איכ׳ל עפענען — האָט ער געענטפערט.

ער איז אַרויף מיט איר אויף די טרעפּ. עטלעכע מאָל האָבן זיי זיך אָפּגעשטעלט און זיך געקושט. ער האָט געטאָן אַ קראַץ ביי דער טיר און זי געעפנט. אין קאָרידאָר איז געווען פינצטער. אַ מיטן־נאַכטישע שטילקייט האָט זיך געטראָגן פון דער וווינונג. ער איז אַריין אין סאַלאָן און מיטגעצויגן עמיליאַן. זי האָט ווי געצויגן אויף צוריק. זיי האָבן זיך געראַנגלט שטומערהייט. ער האָט זי געפירט ביי דער האַנט צו דער סאָפע און זי איז אים נאָכגעגאַנגען מיט דעם גייענדיש פון יענע, וואָס זענען מער נישט ביי זיך אין רשות.

— כ׳וויל נישט אָנהייבן אונדזער לעבן אין זינד — האָט זי געשעפּטשעט.

— ניין...

ער האָט זי געוואָלט אויסטאָן און דאָס זיידענע קלייד האָט גענומען קנאַקן און שפּריצן מיט פונקען. ער האָט זיך ווי דערשראָקן פאַר דעם דאָזיקן פייער, וואָס ער האָט געוווּסט, אַז ס׳איז סטאַטישע עלעקטריע. זי איז אַליין אויך געוואָרן אַ געפּלעפטע. זי האָט אים אָנגענומען ביי ביידע האַנט־געלענקען. זי האָט זיי צוגעדריקט מיט אַזאַ כח, אַז ס׳האָט אים ווי געטאָן.

— ווי אַזוי וועסטו אַרויס פון דאַנען?

— דורכן פענצטער.

— האַלינאַ קאָן זיך נאָך אויפוועקן.

און פּלוצלונג האָט זי אַ צאַפּל געטאָן און געזאָגט:

— ניין, דו מוזסט גיין!...

They sat there quietly and the horse walked step by step. The coachman's shoulders drooped as if he were dozing. They both seemed to listen to the lust which moved from her knee to his and back again. Their bodies conversed in a wordless language of their own. "I must have you!" one knee said to the other. He was consumed with an ominous silence as when he walked the tightrope. Suddenly she bent her head to his. The brim of her straw hat made a roof over his head. Her lips touched his ear.

"I want to bear your child," she whispered.

He embraced her, bit into her lips. His mouth drank, drank. He felt as if he had stopped breathing. Esther had spoken about a child repeatedly, but years had passed since she had last brought up the subject. Magda had also requested a child several times but he had not taken her seriously. He seemed to have forgotten that element of life. But Emilia had not forgotten. She was still young enough to conceive and carry. Perhaps this is the very cause of my torment, he pondered. I am without an heir.

"Yes, a son," he said.

"When?"

And their mouths fused again. They consumed each other in a silent, bestial way. The horse stopped suddenly. The coachman seemed to come awake.

"Gee up!"

They pulled up before Emilia's house and Yasha helped her alight. She did not immediately ring the bell but stood there with him on the sidewalk before the gate. They did not speak.

"Well, it's late." And she pulled the bellcord.

Yasha could determine by the footsteps that it was the janitor's wife, not the janitor, who came to open the gate. The courtyard was dark. Emilia went in and Yasha sidled in behind her. He did it with deftness and spontaneity. Even Emilia was not aware of what had happened. The janitress padded back to her cubicle. He took Emilia's arm in the darkness. She started.

"Who is it?"

"It is I."

"God in heaven, what did you do?" And she giggled in the darkness at his fantastic skill and daring.

They stood there as if silently deliberating.

"No, that is not the way," she whispered.

"I only want to kiss you."

"How will you get into the house? Yadwiga will open the door."

"I'll open it," he said.

He mounted the stairs with her. Several times they stopped to kiss. He made a pass at the door and it swung open. The corridor was dark. A middle-of-the-night stillness emanated from the rooms. He walked into the drawing room, pulling Emilia along with him. She seemed to be holding back. They wrangled silently. He steered her to the divan and she followed like one who is no longer mistress of herself.

"I don't want to begin our life together in sin," she whispered.

"No."

He wanted to undress her and the silken gown began to snap and shoot off sparks. The fire, which he knew to be static electricity, startled him. She was astonished herself. She clasped him by both his wrists, squeezed with such force that it hurt.

"How will you leave?"

"Through the window."

"Halina may waken."

Suddenly she pulled back and said: "No, you must go!"

קאַפּיטל זעקס

א

צומאָרגנס איז יאַשאַ געשלאָפן שפּעט. ער איז געלעגן ביז איינס אַ זייגער ביי טאָג און געכאָמערט. מאַגדאַן זענען נאָך געהאַט געבליבן די געוווינהייטן פון דאָרף. זי האָט נישט באַנומען ווי אַזוי מ׳קאָן ליגן אין בעט ביז מיטאָגצייט. אָבער זי האָט זיך שוין געהאַט איינגעלעבט דערמיט, אַז ער איז אַנדערש פון אַנדערע מאַנסלייט. ער האָט געקאָנט עסן מער פון אַנדערע און פאַסטן מער פון אַנדערע. ער האָט געקאָנט וואַכן נעכט און אָפּשלאָפן גאַנצע טעג. אין מיטן שלאָף איז ער קאַפּאַבל געווען צו עפענען די ווייַעס און איר עפּעס זאָגן אַ שטייגער ווי ער וואָלט זיך געמאַכט שלאָפנדיק. מ׳האָט געזען באַשטימפּערלעך אַן דעם שטערן זיינעם און אין די אָדערלעך אויף די שלייפן, אַז ער טראַכט וואַכע מחשבות. ווער ווייסט? אפשר האָט דער מוח זיינער דעמאָלט אויסגעקלערט נייע קונצן? מאַגדאַ איז אַרומגעגאַנגען אויף די שפּיץ פינגער. זי האָט אים צוגעטראָגן האָבערגריץ מיט קאַרטאָפל און שוואָמען, און ער האָט געגעסן. דערנאָך איז ער ווידער אָוועקגעפאַלן. אַ שטייגער ווי ער וואָלט געהאַט מאַגנעטיזירט זיך אַליין. מאַגדאַ האָט געמורמלט צו זיך אין איר דאָרפישן פוילישן. פאָפט אויס די זינד, דער דראַב, דער הינטישער ביין! האָט זיך אוודאי אויסגעשעפּט ביי דער דאָזיקער לייזיקער פּריצה...

מאַגדאַ האָט געהאַט אויף אַלע באַדערפעניש איין רפואה: אַרבעט. יאַשאַ האָט געמאַכט אַ תל פון מלבושים און וועש און מ׳האָט אַלץ געדאַרפט פאַרריכטן. ס׳האָבן זיך ביי אים אָפּגעריסן קנעפּלעך. ס׳האָבן זיך ביי אים אויפגעטרענט נעט. ער האָט געטראָגן אַ העמד אַ טאָג און עס אויסגעטאָן, ווי ס׳וואָלט געווען קוטיק. מ׳האָט נייערט געדאַרפט נאָך אים רוימען, וואַשן, פּוצן, נייען. מ׳האָט אויך געברויכט אכטונג טאָן אויף די חיות זיינע: די פערד אין שטאַל, די מאַלפּע, דעם פּאַפּוגיי, די קראַ. זי איז צו אים אַלץ: אַ ווייב, אַ דינסט, אַן אַרויסהעלפערין אויף דער בינע, און וואָס האָט זי דערפון? נישט מער ווי דאָס שטיקל ברויט. ער האָט אַליין נישט, דאָס איז דער אמת. אַלע האָבן ביי אים גערויבט, געשווינדלט. אויסגענאַרט. ווי קלוג ער איז אין טעאַטער, ווען ער היפּנאָטיזירט אָדער טרעפט געדאַנקען, צי גאָר ווען ער לייענט די ביכער און די גאַזעטן, אַזוי איז ער נאַריש אין פּראַקטישע זאַכן. ער רויִנירט דאָס געזונט אויך. ער טאָר זיך נישט אַרומשלעפּן גאַנצע נעכט. ווי געזונט ער איז, אַזוי ווערט ער טייל מאָל שוואַך ווי אַ פליג. פאַלט אַוועק אַ פאַרשמאַכטער און בלייבט ליגן ווי אין הינערפלעט...

מאַגדאַ האָט געוואַשן, געשייערט, געריבן, געשטויבט. שכנטעס זענען אַריינגעקומען באָרגן אַ ציבעלע, אַ הייפּטל קנאָבל, אַ קאַפּעלע מילך, אַ שטיקל פעטס אָנצובריִנען ריישעכץ. מאַגדאַ האָט אַלעמען געגעבן, קיינעם נישט אָפּגעזאָגט. אין פאַרגלייך מיט די דאָזיקע קבצנים איז זי רייך... אחוץ דעם האָט זי אַ שלעכטן נאָמען און זי דאַרף זיך איינקויפן ביי מענטשן. זי איז איינגעכאַלדן ביים אַדמיניסטראַטאָר ווי אַ דינסט. אַז מ׳קריגט זיך מיט איר, רופט מען זי זונה, שטשערווע, און מ׳הייסט איר אַרויסנעמען אַ געלן פּאַס. ווען די מאַנסלייט שיכורן זיך אָן, טשעפּעט מען זיך צו איר. ווען זי גייט עפּעס קויפן אין קרעמל, אָדער אָנשעפּן אַן עמער וואַסער ביים פּלומפּ, שרייען איר נאָך די יונגען:

— יידישע הור!...

דער גלאָק אין דער קירך פון הייליקן יאַן האָט אויסגעקלונגען צוויי. מאַגדאַ איז אַריין צו יאַשאַן אין אַלקאָווע. ער איז מער נישט געשלאָפן, נאָר איז געזעסן אויפן געלעגער און געקוקט פאַר זיך. מאַגדאַ האָט אַ זאָג געטאָן:

— געכאַפּט אַ פעסטן שלאָף?

— יאָ, כ׳בין געווען מיד.

— ווען הייבן מיר אָן מאַכן רעפּעטיציעס? אין אַ וואָך אַרום איז די פּרעמיערע.

— יאָ, כ׳ווייס.

— ס׳הענגען אומעטום פּלאַקאַטן. דיין נאָמען איז מיט ריזיקע בוכשטאַבן.

— זאָלן זיי גיין צום טייוול...

יאַשאַ האָט געזאָגט, אַז ער וויל נעמען אַ באָד און מאַגדאַ האָט גלייך גענומען וואַרעמען פאַר אים אַ קעסל וואַסער אין קיך. זי האָט אים געזייפט אין דער הילצערנער וואַנע, געשווענקט, מאַסאַזשירט. זי, מאַגדאַ, האָט געהאַט אַ פאַרלאַנג נאָך קינדער, גלייך ווי יעדע פרוי. זי איז אפילו גרייט געווען צו געבוירן פון אים אַ קינד, וואָס איז נישט לעגאַל. אָבער ער האָט זי דערפון אויך באַרויבט. ער וויל אַליין זיין דאָס קינד, — דאָס איז דער אמת. מאַגדאַ האָט אים געבאָדן, געגלעט, געקרושט. ער האָט איר געטאָן מער שלעכטס ווי דער ערגסטער שונא, אָבער ווען ער בלייבט אַ פּאָר שעה מיט איר צוזאַמען און ווייזט אַרויס, אַז ער איז אָפּהענגיק פון איר, אַזוי קערט זיך אום צו איר די ליבשאַפט נאָך שטאַרקער ווי פריִער.

ער האָט מיט אַ מאָל אַ פרעג געטאָן:

— האָסט עפּעס אַ קלייד אויפן זומער?

6

1

The following day Yasha slept late. He dozed until one in the afternoon. Magda's country habits still remained with her. She could not understand how one could stay in bed until midday. But she had long accustomed herself to the fact that Yasha was not like other people. He could eat more and fast longer, he could stay up nights and sleep the whole day through. Waking from profound slumber, he could speak to her as if he had been dissembling. His brow and the veins on his temples would indicate that he was thinking waking thoughts. Who could tell? Perhaps that was how he conceived new stunts? Magda walked about on tiptoe. She served him oat grits with potatoes and mushrooms. He ate and, afterwards, fell asleep again. Magda began to mutter to herself in a peasant jargon: "Snore away your sins, you swine, you cur. Drained himself dry with that scabby duchess." Magda had one remedy for all sorrows—work. Yasha was hard on his clothes and everything needed mending. He lost his buttons, his seams sprang apart, he wore a shirt one day, then cast it aside as if it were lousy. It was always necessary to pick up after him, to wash, polish, sew. His animals also required care: the horses in the stable, the monkey, the parrot, the crow. She was everything to him: a wife, a servant, a stage assistant—and what did she get? Nothing—a crust of bread. Actually, he had nothing himself. Everyone robbed him, swindled him, deceived him. Clever as he was in the theater, hypnotizing and reading minds or when reading his books or papers, he was stupid when it came to practical matters. Also he was ruining his health. He should not go roaming about night after night. Even though he was healthy, he sometimes grew weak as a fly, fell in a faint and lay as if in a seizure.

Magda washed, scrubbed, scoured, dusted. Neighbors dropped in to borrow an onion, a clove of garlic, a drop of milk, a bit of lard with which to brown onions. Magda turned no one away. Compared to these paupers, she was affluent. Besides, she had an unsavory reputation and she was forced to curry favor with her neighbors. She was officially registered with the municipal authorities as a house servant. When the neighbors were at odds with her, they called her strumpet and carrion and suggested she file for the yellow card of a prostitute. Men who were drunk tormented her when she went down to the store or the pump. Youths shouted after her, "Whore for the Jews!"

The belfry-bell of the church of the Holy John rang two o'clock. Magda went to Yasha in the alcove. He was no longer asleep but sitting up in bed and staring.

"Have a nice nap?" she asked.

"Yes, I was tired."

"When do we begin to rehearse? The opening is a week away."

"Yes. I know."

"The posters are everywhere. Your name is in gigantic letters."

"They can all go to hell."

Yasha wanted a bath and Magda promptly began to heat kettles of water for him. She soaped him down in the wooden tub, rinsed him off, massaged him. Magda, like any other woman, longed for a child. She was prepared to bear Yasha an illegitimate one. But he robbed her even of that. He, himself, wanted to be the child. Magda bathed him, petted him, caressed him. He wronged her more than her worst enemy, but when he spent a few hours with her and showed that he needed her, her love for him became more ardent than before.

He asked abruptly, "Do you have any sort of a dress for the summer?"

מאגדאן זענען אנגעקומען די טרערן.

— איצט האסטו דיך דערמאנט ?

— פאר וואס מאנסטו נישט ? דו ווייסט, אז איך פארגעס.

— א, איך בין נישט פון יענע, וואס מאנען. די פריצה וועט דיך שוין מאנען פאר מיר אויך...

— איכ׳ל דיך באלד אויסקליידן. כ׳האב דיר געזאגט: דו ביסט איינגעקריצט אין מיין הארץ. וואס כ׳זאל נישט אפטאן, דו ווארט אויף מיר.

— יא, כ׳וועל ווארטן.

— טו דיך אויס, לאמיר זיך באדן צוזאמען...

מאגדא האט נישט געוואלט הערן פון אזא חוצפהדיקן איינפאל, אבער ער האט זי אנגעכאפט, אראפגעריסן פון איר די מלבושים. זי האט זיך נישט אזוי ווייט געשעמט מיט איר נאקעטקייט ווי מיט איר אויסגעצערט לייב. די ריפן האבן ארויסגעשטארצט, דאס הארץ־ברעטל איז געווען פלאך, כמעט אן בריסטן, די קני זענען געווען שפיציק, די ארעמס — דין ווי שטעקעלעך, די קרעצלעך זענען פון פנים געהאט אריבער צום רוקן. זי איז געשטאנען פאר אים — א פארשעמטער שקעלעט. ער איז ארויס פון דער וואנע און זי אריינגעזעצט. ער האט זי געבאדן, געזייפט, געצערטלט. ער האט זי געקיצלט און זי האט געמוזט לאכן. דערנאך האט ער זי אריינגעטראגן אין אלקאווע און פאררוקט די פארהענגלעך. ער האט פארבראכט מיט איר אזוי לאנג, אז ס׳האט זי אנגענומען א פחד. נישט אנדערש, נאר ער איז א כישוף־מאכער און ער האט כוחות פון טייוול.

די לעצטע צייטן האט ער ווייניק גערעדט מיט איר, בלויז דאס נויטיקסטע. טייל מאל זענען אריבער טעג און זי האט רעכט נישט געהערט זיין קול. דאס מאל האט ער גערעדט צו איר ווי אין די אלטע צייטן. ער האט זי אויסגעפרעגט וועגן דארף און זי האט אים דערציילט אלערליי מנהגים פון שניט: פון די באבעלעך, וואס זיצן אין קארן און באהאלטן זיך אויס פאר דער שארף פון שניטער און שפעטער פאר די צעפעס פון דרעשער; פון א שטרויענער באבע, וואס די יונגען פלעגן אריינווארפן אין טייך; פון א בוים, וווּ אלטע פויערים פלעגן גיין בעטן אויף רעגן, כאטש דער גלח האט דאס פארבאטן, און פון א הילצערנעם האן, וואס איז געלעגן ערגעץ אויפן בוידעם ביים סאלטיס, און אין א צייט פון א טרוקעניש פלעגט מען אים באגיסן מיט וואסער, א סגולה פאר רעגן. ער האט אויסגעהערט און זי איבערגעפרעגט. ער האט א זאג געטאן צו איר:

— דו גלייבסט אין גאט, הא ?

— יא, כ׳גלייב.

— צו וואס האט ער דאס אלץ באשאפן ?... ביי מיר אין הויזןקעשענע ליגן צען רובל. נעם ארויס און גיי אוועק צו א שניידערין.

— כ׳האב פיינט דיר צו גיין איבער די קעשענעס.

— נעם, ווי לאנג ס׳איז דא...

זי איז אוועק אין דער אנדערער שטוב, ווו זי האט אויפגעהאנגען זיינע הויזן און זי האט דארט געפונען די צען רובל. ווען זי האט זיך אומגעקערט, איז ער ווידער געהאט איינגעשלאפן. זי האט אים געוואלט טאן א קוש אין שטערן, נאר זי האט מורא געהאט ער זאל זיך נישט איבערוועקן. זי איז לאנג געשטאנען אויף דער שוועל און געקוקט אויף אים מיט דעם פייניקלעכן געפיל, אז ווי לאנג זי זאל אים נישט קענען, וועט זי אים קיין מאל נישט דערקענען. ער איז געווען און געבליבן פאר איר א רעטעניש, אזוי די נשמה און אזוי דער קערפער. אפשר דערפאר האט זי אזוי געציטערט איבער אים און זיך אן אים געקלאמערט. נאך א ווייל איז זי אוועק אפרוימען נאך דעם באד. א שניידערין האט געוווינט דא אין הויז, אין צווייטן אריינגאנג. מאגדא האט באשפיגן דעם באנקנאט, אים אריינגעלייגט אין קאפטל. דער הייניקער טאג איז אומגעריכט ארויס א גליקלעכער...

ב

ער איז געהאט אפגעשלאפן א גאנצן זומערטאג. ס׳האט שוין געהאט גערעגנט און ס׳האט זיך ווידער אויסגעלייטערט. ער האט געעפנט די אויגן און אין אלקאווע איז געווען האלב פינצטער. ער האט דערשמעקט א ריח פון קיך. מאגדא האט געקאכט קארטאפל מיט קאטלעטן און זויערקרויט. ער האט נישט געהאט געגעסן מער ווי די האבער־גריץ און ער איז אויפגעקומען מיט א הונגער. ער האט זיך גיך אנגעטאן און איז אריין אין קיך. ער האט געקושט מאגדאן און גענומען עסן וואס ס׳איז געווען גרייט: ברויט מיט מילטש פון הערינג. ער האט ארויסגענומען פון דער פאן א נישט־דערפרעגלטן קאטלעט. מאגדא האט זיך גוטמוטיק אויף אים געבייזערט. דערנאך האט זי א זאג געטאן:

— כ׳וואלט געוואלט, אז יעדער טאג זאל זיין ווי היינט.

ווי זי האט דאס געזאגט, האט זיך דערהערט א קראצן אין דער טיר. דערנאך האט די קליאמקע זיך געטאן א שאקל. יאשא האט געעפנט און דערזען א קליין שיקסעלע אין א גרויסער שאל. זי האט אים, א פנים, געקאנט, ווייל זי האט געזאגט:

Instantly her tears began to flow.

"Now you remind yourself?"

"Why didn't you keep after me? You know I'm forgetful."

"I don't badger. I'll leave that to your new lady."

"I'm going to buy you a wardrobe soon. I've told you that you're locked in my heart. Whatever happens, wait for me."

"Yes, I'll wait."

"Take off your clothes. Let's bathe together."

Magda acted shocked at such a suggestion but he held and stripped her. She was not so much ashamed of her nudity as her gaunt body. Her ribs jutted out, her breastbone was flat, almost without breasts, her knees were angular, her arms lean as sticks. The rash had spread from her face to her back. She stood before him, a shamefaced skeleton. He climbed out of the tub and placed her within it. He bathed her, soaped her, fondled her. He tickled her until she had to laugh. Then afterwards he bore her into the alcove and drew the bed-curtains. He now made love to her so often and for such a long period of time that fear gripped her heart. He was clearly a warlock with the strength of the devil.

Lately he had avoided her. For days she had not heard the sound of his voice. Now he spoke to her as he used to. He questioned her about rural customs and she described the various harvest rites. She spoke of the fairies who secrete themselves in the corn and hide from the harvesters' sickles and the flails of the threshers. She told of a female dummy of straw which the boys would cast into the river, of a tree to which the old peasants prayed for rain although the priests had forbidden it, of a wooden rooster kept somewhere in the village elder's attic which, during times of drought, was doused with water as a talisman to bring rain. He heard her out and questioned her.

"Do you believe in God?" he asked.

"Yes, I believe."

"Then why did he create all this? Well, in my trousers pockets are ten rubles. Take them and go to a seamstress."

"I don't like to go through your pockets."

"Go on, take them while they're still there."

She went into the other room where he had hung his trousers and took the ten rubles. When she returned he was once more asleep. She felt like kissing his forehead but she did not want to wake him. Standing in the doorway for a long while, she gazed down at him with the painful awareness that no matter how long she knew him, she would never understand him. He was, and continued to be, an enigma to her, body and soul. Perhaps that was the very reason why she had trembled and clung to him so. Finally, she went to clean up the bath. There was a seamstress in the house, near the second gate. Magda spat on the banknote and tucked it into her bosom. The day had unexpectedly turned happy.

2

He slept the whole summer's day through. It had already rained and the sky had cleared again. He opened his eyes. The alcove was swathed in semidarkness. He smelled food cooking in the kitchen. Magda was frying potatoes with cutlets and sauerkraut. He had eaten nothing but the oat grits and awoke famished. Dressing quickly, he went into the kitchen. He kissed Magda and ate what was ready: bread with herring milt. He took a half-raw cutlet from the frying pan. Magda scolded him good-naturedly. Then she said: "I wish every day were like this one."

And as she spoke, a scratching was heard at the front door. The knob rattled, Yasha opened the door. An urchin girl stood there, wrapped in a huge shawl. She apparently knew him, for she said:

— פאַניע יאַשאַ, אַ פּאַניענקע וואַרט אויף איך. אונטן, ביים טויער.

— וואָס פאַר אַ פּאַניענקע?

— זי הייסט זעווטל...

— נו, אַ דאַנק. זאָג איר אַז כ'קום באַלד אַראָפּ.

און ער האָט דערלאַנגט דעם שיקסל אַ צווייער.

ווי נאָר ער האָט פאַרמאַכט די טיר, האָט אים מאַגדאַ אָנגעכאַפּט ביי ביידע הענט.

— ניין, וועסט נישט גיין! ס'עסן ווערט קאַלט!

— כ'קאָן זי נישט לאָזן גלאַט וואַרטן.

— כ'ווייס ווער ס'וואַרט: די הור פון פּיאַסק.

מאַגדאַ האָט אים געהאַלטן מיט אַזאַ כוח, אַז ער האָט זיך געמוזט פון איר אַרויסרייסן. אין איין רגע איז איר פּנים געוואָרן בייז, די האָר צעשויבערט, די אויגן — גרין און ליכטיק ווי ביי אַ קאַץ. ער האָט זי געטאָן אַ שטופּ און זי איז שיער נישט אַריינגעפאַלן אין סון וואַסער. ס'איז אַלע מאָל אַזוי געשען: ווי נאָר ער איז געוואָרן גוט צו עמעצן, האָט אים יענער גלייך געוואָלט פאַרקנעכטן. ער האָט פאַרמאַכט הינטער זיך די טיר און געהערט ווי מאַגדאַ וויינט דאָרט, שיפּעט ווי אַ שלאַנג, רופט אים עפּעס נאָך. ער האָט געהאַט אויף איר רחמנות, אָבער ער האָט פאָרט נישט געקאָנט לאָזן שטיין זעווטלען אין גאַס. ער איז געגאַנגען מיט די טרעפּ און איינגעאָטעמט אין זיך די ריחות פון די וווינונגען. קינדער האָבן געוויינט, קראַנקע האָבן געקרעכצט, מיידן האָבן געזונגען וועגן ליבע. ערגעץ אויפן דאַך האָבן געמיאַוקעט קעץ. ער האָט זיך אָפּגעשטעלט אין דער פינצטער און איבערגעטראַכט וואָס צו טאָן. כ'על איר עפּעס געבן און זי אַוועקשיקן, האָט ער באַשלאָסן. כ'האָב גענוג פּלאָנטערנישן אָן איר. אין דער רגע האָט יאַשאַ זיך דערמאָנט, אַז ער האָט געהאַט היינט אַ ראַנדעווו מיט עמיליאַן. ער האָט געזאָלט עסן ביי איר מיטאָג. דאָס זענען געווען אירע לעצטע ווערטער נעכטן ביי נאַכט, איידער ער איז אַראָפּגעקראָכן דורכן פענצטער. ווי אַזוי האָב איך דאָס געקאָנט פאַרגעסן? — האָט ער זיך געחידושט. — אָ, כ'פאַרגעס אַלץ. כ'האָב צוגעזאָגט שרייבן אסתרן ווי נאָר כ'וועל אָנקומען קיין וואַרשע. זי גייט דאָרט אויס פון איבערקלערן. וואָס איז איבערהויפּט דער מער מיט מיר? כ'בין קראַנק, אָדער וואָס? ער האָט זיך אָנגעשפּאַרט אָן געלענדער, ווי גרייט דאָ אויף דער גיך צו מאַכן אַ סך־הכל פון זיין לעבן. ער איז געהאַט איבערגעקומען אַ טאָג מיט שלאָפן, דרימלען, חלומות. ער האָט ווי איבערגעהיפּערט אַ שטיק צייט. ער האָט געהאַט צו טאָן און איבערצוטראַכטן אַזוי פיל זאַכן, אַז דער געדאַנק זיינער האָט זיך ביי גאָרנישט אָפּגעשטעלט. ער האָט געהאַלטן פאַר אַ פּרעמיערע, נאָר ער האָט נישט געמאַכט קיין פּראָבן. ער האָט נישט אויפגעהערט קלערן וועגן עמיליאַן, אָבער עפּעס איז ער נישט געקומען צו קיין שום אויספיר. כ'קאָן קיין זאַך נישט באַשליסן, דאָס איז מיין אומגליק, האָט ער צו זיך געזאָגט. דאָס וואָס ס'איז געשען נעכטן, עמיליאַס חרטה־באַקומען אין דער לעצטער מינוט, איז געווען פאַר אים אַ קלאַפּ. זי איז געהאַט בייגעשטאַנען זיין היפּנאָטישן כוח. זי האָט אים געקושט ווען זי האָט זיך מיט אים געזעגנט און געריידט פון איר גרויסער ליבשאַפט צו אים, אָבער ס'איז געווען אין אירע ווערטער אַ טאָן פון נצחון. נו, ס'איז בעסער, וואָס כ'האָב פאַרגעסן. זאָל זי נישט מיינען, אַז כ'לויף איר נאָך. אפשר איז דאָס גאָר געווען דער סוף? — איז אים דורכגעלאָפן אַ רעיון. — אפשר האָט זי אין דער מינוט מיך אויפגעהערט ליב צו האָבן? אפשר איז זי מיר שוין איצט אַ שונא?... געדאַנקען זענען אויפגעקומען אין אים אומזיניקע, עפּעס ווי אין אַן אינעווייניקסטער שפּיל פון אפשרס, טאָמערס, אויף דעם אייגענעם שטייגער ווי בעת ער איז נאָך געווען אַ חדר־ייִנגל און געפאַנטאַזירט דערוועגן, אַז אפשר איז דער טאַטע זיינער אַ שד, דער מלמד איז אַ לאַפּיטוט, דער בעלפער אַ ווילקאָלאַק. און אַלע זאַכן זענען נישט מער ווי אויסדוכטענישן, פאַרבלענדענישן. ס'זענען אים אפילו פאַרבליבן ניקן און סיגעס פון יענע יאָרן. אַז קיינער איז נישט געווען אויף די שטיגן, איז ער נישט געגאַנגען, נאָר געהאָפּסעט ווי אַ פייגעלע. ער האָט דערביי ניט אַ נאָגל פון וויַיז־פינגער געריבן איבער דעם טינק פון דער וואַנט. ער האָט אויך מורא געהאַט אין דער פינצטער, ער, וואָס איז דורכגעשלאָפן אַ נאַכט אויפן בית־עולם. געשטאַלטן האָבן זיך אויסגעוועבט פון די שאָטנס, פּרצופים מיט אויפגעשטעלטע קודלעס, לאַנגע ניאָניעס, לעכער אָנשטאָט אויגן. ער האָט אַלע מאָל געהאַט דאָס געפיל, אַז אַ דינע צוים טיילט אים אָפּ פון יענע, די אומגעזעענע, וואָס שווימלען און גריבלען אַרום אים, העלפן אים צו, שטערן אים, טוען אים אָפּ אַלערליי פאַרבאָרגענע שטיקלעך. ער, יאַשאַ, האָט געמוזט פירן מיט זיי אַ מלחמה, ווען נישט, וואָלט ער אַראָפּגעפאַלן פון דער שטריק, פאַרלוירן דאָס לשון, געוואָרן קראַנק, אימפּאָטענט...

ער איז אַרויס אין דרויסן און דערזען זעווטלען. זי איז געשטאַנען פאַרן טויער, נעבן אַ לאַמטער, מיט אַ שאַל אויף די אַקסלען. דער לאַמפּ האָט געוואָרפן אַ שיין אויף איר פּנים. זי האָט אויסגעזען דאָס וואָס זי איז: אַ פּראָווינצערין, וואָס איז ערשט נאָר געקומען קיין וואַרשע. זי האָט געהאַט פאַרקעמט די האָר אין צוויי גרעקלעך פון ביידע זייטן, מסתמא אויסצוזען יינגער. ס'איז געלעגן אויף איר די פאַרענדערונג פון יענע, וואָס האָבן זיך אָפּגעריסן פון דער היים און זענען פרעמד זיך אַליין. יאַשאַ האָט אַ זאָג געטאָן:

"Panie Yasha, a lady is waiting for you downstairs by the gate."

"What lady?"

"Her name is Zeftel."

"Thank you. Tell her I'll be right down." And he gave the child two groschen.

No sooner did he close the door than Magda clasped both his hands. "No! You shan't go! Your supper's growing cold!"

"I can't let her wait there."

"I know who it is—it's that tart from Piask!"

She held him with such strength that he was forced to shake her loose. Instantly her face contorted, her hair bristled, her eyes flashed green and light as a cat's. He pushed her away and she nearly fell into the water barrel. It was always like this. Whenever he was kind to someone, she wanted to enslave him. He closed the door behind him and heard Magda weep, hiss like a snake, shout something unintelligible after him. He sympathized with her but he couldn't let Zeftel stand out there in the street waiting. He walked down the stairs, breathing the odors of the flats. Children wailed, the sick uttered sighs, girls sang of love. Somewhere up on the roof, cats caterwauled. He stopped for a moment in the dusk and planned a course of action.

I'll give her something and send her away, he decided. My life's complicated enough without her. Just at that second Yasha reminded himself of an appointment that he had with Emilia. He was supposed to eat dinner at her house that very evening. Those had been his parting words just before he had climbed out of her window the night before. How could I have forgotten? he wondered. Lord, I forget everything. I promised to write Esther the minute I reached Warsaw. She's probably half out of her mind with worry. What's wrong with me? Am I sick, or what? He leaned against the bannister as if then and there to take stock of his life. He'd frittered away a day just dozing and dreaming. It was as if he had simply skipped over an entire period of time. There was so much for him to do and think about that he could not allow his thoughts to linger on anything. He should have been planning his opening yet he had not even rehearsed. He never stopped thinking about Emilia but he had not really arrived at any definite decision concerning her. I can't make my mind up about anything, he said to himself, that is what's wrong. What had occurred the day before—Emilia's change of mind at the last moment—had been a blow to him. She had resisted his hypnotic powers. Before he had gone, she had kissed him and again avowed her great love, but her voice had been tinged with a tone of triumph. Maybe it's all for the best that I've forgotten the dinner engagement, he said to himself. Why let her think I'm chasing her? Suddenly he thought: But what if this is the end? Perhaps at this very moment she had stopped loving him or become his enemy?

Absurd thoughts attacked him—he played an inner game of maybes and perhapses, just as he had when he had been a schoolboy and had speculated whether his father was the devil, his teacher a demon, the tutor a werewolf, and everything else merely illusion. The propensities and idiosyncracies of those years remained within him. If no one was about, he would not walk but would hop down the stairs like a bird and run the nail of his forefinger along the plaster wall. He was likewise afraid of the dark, he who, on a dare, had spent a night in the cemetery. Shapes still evolved from the shadows, terrifying faces with bridling manes, pointed beaks, holes instead of eyes. He constantly felt that only the thinnest of barriers separated him from those dark ones who swarmed around him, aiding him and thwarting him, playing all sorts of tricks on him. He, Yasha, had to fight them constantly or else fall from the tightrope, lose the power of speech, grow infirm and impotent.

He went down and saw Zeftel. She was standing before the gate, beneath a lamppost, a shawl draped across her shoulders. The street lamp cast a radiant yellow across her face. She seemed exactly what she was: a provincial woman, freshly arrived in Warsaw. She had arranged her hair in two buns, one on each side, an obvious attempt to appear younger. There hovered about her the transitory air of those who, having torn up their roots, feel alien even to themselves.

— ביסט דאָ, הא ?

זעווטל האָט זיך ווי דערשראָקן.

— כ'האָב געמיינט ס'ט'שוין נישט אַראָפּקומען!

זי האָט געמאַכט אַ באַוועגונג און אַ מינע ווי זיך צו צעקושן מיט אים, נאָר ס'איז דערפֿון נישט געוואָרן. אַ באָבע איז אָנגעקומען מיט אַ קובעל וואַסער פֿון פּלומפּ. זי האָט געקרעכצט און געמרוקעט. זי האָט זיך אָנגעשטויסן אָן זעווטלען און פֿאַרגאָסן מיט וואַסער אירע שיך מיט די הויכע כאַליאַוועס און די קנעפּלעך.

— אוי, אַ בראָך נאָך איר!

און זעווטל האָט אויפֿגעהויבן איין פֿוס נאָך דעם אַנדערן און אָפּגעווישט מיט אַ ברעג שאַל.

— ווען ביסטו געקומען?

זעווטל האָט איבערגעטראַכט ווי זי וואָלט נישט באַנומען וואָס ער פֿרעגט. דאָס וואַלגערן זיך אונטערוועגנס האָט איר, אפֿנים, געהאַט צעמישט די געדאַנקען.

— כ'בין געקומען און בין דאָ. וואָס האָסטו געמיינט, אַז כ'האָב אומזיסט גענומען ביי דיר אויף הוצאות?

— אַלץ איז געמאָלט.

— דאָס פּיאַסק איז אַ בית־עולם, נישט אַ שטאָט. כ'האָב פֿאַרקויפֿט אַלע בעבעכעס. מ'האָט מיך באַגנבֿעט אויך. דערויף זענען זיי דאָך גנבֿים. כ'דאַנק גאָט, אַז כ'בין אַרויס אַ לעבעדיקע.

— ווו ביסטו ערגעץ?

— ביז איצט בין איך געווען ביי אַ רייפּערקע. זי זאָגט מיר צו אַ שטעלע, אָבער דערווייל קאָן מען נישט קריגן. ס'איז דאָ מער דינסטן ווי באַלעבאָסטעס. כ'דאַרף מיט דיר עפּעס רעדן.

— מ'וואַרט אויף מיר מיט נאַכטמאָל.

— יאַשעלע, ס'איז מיר אָנגעקומען מיט גרינגע ווערעס ביז כ'האָב דיך דערפֿרעגט אַהער. קיינער האָט נישט געוווּסט די גאַס, דעם נומער. ווי קאָן מען זען אַ נומער, אַז ס'איז פֿינצטער? ביז כ'האָב געקראָגן דאָס שיקסל זי זאָל דיך גיין רופֿן, איז מיר די נשמה שיער נישט אַרויס. כ'האָב נישט געוואָלט אַריינקומען צו דיר. כ'ווייס, אַז יענע איז דאָ. צוויי קעץ אין איין זאַק.

— זי'ט ערשט אָפּגעקאָכט. זי'ט געמאַכט אַ געוואַלד. אפֿשר קאָנסטו צוואַרטן אַ האַלבע שעה?

— קום מיט מיר, קום. ווו זאָל איך וואַרטן? יעדע מינוט קומט צו אַן אַנדער שיכּור. זיי מיינען, אַז יעדע איינע איז פֿון יענע. מירן עפּעס קויפֿן און דו וועסט עסן. דו ביסט טאַקע דער וואַרשעווער קונצנמאַכער און יעך בין אַ קליינשטעטלדיק ווייבל, אָבער מיר זענען דאָך פֿאָרט, ווי מ'זאָגט, נישט קיין פֿרעמדע. כ'בין געפֿאָרן און דעם גאַנצן וועג נאָר געטראַכט פֿון דיר. אַלע שיקן דיר גריסקעס: דער בלינדער מעכל, בעריש וויסאָקער, חיים לייב...

— אַ שיינעם דאַנק.

— שמיר דיר אויס די שיך. וואָס טויג מיר דיין דאַנק? קום מיט מיר. כ'רעד צו דיר און ס'דוכט זיך מיר, אַז ביסט נישט דו... האָסט שוין פֿאַרגעסן, אָדער וואָס? יאַשעלע, די זאַך איז אַזוי: — האָט זעווטל געביטן דעם טאָן. — כ'בין געקומען צו דער רייפּערקע און זי זאָגט צו מיר: האָסט מיר פּונקט אויסגעפּעלט! אַלע ווילן גיין דינען, אָבער די מאַדאַמען זענען אַוועק אויף דאַטשע. כ'האָב שוין געוואָלט נעמען ס'קייבערל און גיין מיין וועג, נאָר זי זאָגט: וואָס לויפֿסטו? די רייפּערקעס באָרגן אויס די מיידלעך אַ פּאָר פּייעס און דערנאָך גיבן זיי אָפּ מיט פּראָצענט... סיי ווי, זי'ט מיר אויסגעבעט אַ געלעגער אויף דער ערד און כ'האָב אַוועקגעלייגט דעם קאָפּ. נעבן מיר זענען געשלאָפֿן נאָך דריי קוכטעס. איינע האָט אַזוי געכראָפּעט, אַז כ'האָב נישט געקאָנט קאָ'ן אויג צוטאָן. כ'בין געלעגן אַ גאַנצע נאַכט און געוויינט. מיט לייבושן בין יעך פֿאָרט געווען אַ באַלעבאָסטע פֿאַר זיך. צו מאָרגנס האָב יעך שוין געוואָלט גיין ערגעץ אַנדערש, אָבער דאָ קומט אַריין אַ מאַנסביל און ער זעט אויס אַ גאַנצער מאַכער. אַ פּאַצעט מיט אַ זייגער און אַ קייט און מאַנקעטן מיט ספּינקעס. שוין נישט קיין יונגער, אָבער אַ מענטש מיט אַ געשטעל. ווער ביסטו? — פֿרעגט ער. כ'האָב עם אַלץ דערציילט. אַזוי און אַזוי. מיין מאַן איז פֿון מיר אַוועק, כ'ווייס נישט ווו. ער נעמט מיך אויספֿרעגן און רופֿט זיך אָן: כ'ווייס ווו דיין מאַן איז. ווו איז ער? קורץ, דער מענטש קומט ערגעץ פֿון יענע מדינות. אַמעריקע, דוכט זיך, אָבער ס'איז עפּעס אַן אַנדער אַמעריקע. קורץ און גוט, לייבוש איז דאָרט דאָ. אַז כ'האָב דאָס דערהערט, האָב יעך אָנגעהויבן קלאָגן ווי יום־כּיפּור. ער זאָגט: וואָס וועסטו דאָ אויסוויינען? ס'איז אַ שאָד דיינע שיינע אויגן. ער רעדט אַזוי, אַז מ'קאָן פּלאַצן. אַ לך אָדער וואָס. ער וואַרפֿט מיט געלט און פּונדעוועט יעדן איינעם טעוועלער שאָקאָלאַד און כאַלווע. ער זאָגט: פֿאָר מיט מיר דאָרט אַהין און דיין מאַן וועט אָדער דיר געבן אַ גט, אָדער דיך צוריקנעמען. ער פֿאָרט אין אַ פּאָר וואָכן אַרום און ער וויל מיר אויסבאָרגן אויף אַ שיפֿסקאַרטע, אָבער עפּעס האָב יעך מורא...

און זעווטל האָט זיך אָפּגעשטעלט. יאַשאַ האָט געטאָן אַ פֿייף.

— יענער פֿויגל!

— קאָנסט אים, הא ?

— כ'דאַרף אים נישט קאָנען. וואָס אַן אַלפֿאָנס איז, ווייסטו? ער'ט

"So you're here?" Yasha said.

Zeftel started. "I began to think you weren't coming down."

She made a move as if to kiss him but somehow nothing came of it. A housewife walked by carrying a pail of water from the pump, sighing and mumbling to herself. She jostled against Zeftel, spilling water over her button-top shoes.

"Oh, the devil with her!" Zeftel lifted each foot in turn and wiped it dry with the edge of her shawl.

"When did you arrive?"

She thought the question over as if she had not understood it. The long trip seemed to have confused her.

"I set off and I'm here. What did you think, I took the fare from you for nothing?"

"It was a possibility."

"Piask isn't a town; it's a graveyard. I sold all my stuff. I was cheated. What can you expect of thieves? I was lucky to get out of there alive."

"Where are you staying?"

"I'm with a woman who finds servants work. She promised me a job but so far there's been nothing. The way things are there are more servants than mistresses. I've got to talk something over with you."

"My supper is waiting."

"Yashale, it was just hell, trying to find you. No one knew the street, nor the house number. How can one see the number when it's dark? Until I got that girl to call you, I nearly died. I didn't want to go up to your house. I knew the other one was up there. Two cats in one sack."

"She had just finished cooking. How about waiting another half hour?"

"Come with me now, Yashale. Where can I wait? Every minute there's another drunk. They think every girl is one of those. We'll buy something to eat. All right, you're a big-shot Warsaw magician and I'm only a girl from the country, but, as the saying goes, we are not exactly strangers. Everyone sends his regards: Blind Mechl, Berish Visoker, Chaim-Leib."

"Thanks a lot."

"Thanks for nothing. What do I need with your thanks? I talk to you and you're not even here. Have you forgotten already, or what? Yashale, it's like this," she changed her tone, "I go to this woman agent and she says, 'You came at the wrong time. Everybody is looking for domestic work and all the ladies are away in the country.' I pick up my basket and start to go out when she calls me back. 'Where you running, where?' It seems she lends money to the girls at interest. Anyway, she makes a bed for me on the floor and I lie down. Three cooks are lying next to me, snoring. One makes so much noise I don't close my eyes all night, just lie there and cry. With Leibush after all, I was my own boss. In the morning I was just going out when a man walks in, a dude with a watch on a chain and cuffs with cuff links. 'Who are you?' he asks. So I tell him everything. 'It's like this—my husband deserted me. I don't know where he's gone.' So he keeps asking questions and says, 'I know where your husband is!' 'Where is he?' I shout. Well, to make a long story short, this fellow comes from America, but it seems it's another America. Anyway, Leibush is there. When I hear that, I begin to cry like it was Yom Kippur. 'What are you carrying on for?' he asks. 'It's a pity—your pretty eyes.' He talks so fancy you almost bust and he throws his money around and treats everybody to chocolate bars and halvah. 'Come with me,' he says to me, 'and I'll take you to your husband. He'll either take you back or divorce you.' He's going back in a couple of weeks and he's willing to lend me the ship's fare. But somehow, I'm afraid."

And Zeftel suddenly stopped talking.

Yasha whistled.

"That bird, eh?"

"You know him?"

"I don't have to know him. You know what a pimp

דיך פֿאַרשלעפּן ערגעץ הינטער די הרי־חושך און דיך אַריינזעצן אין אַ הייזל.

— האַ ? ער רעדט אַזוינע שיינע ריידעלעך.

— ער'ס אַזוי באַגעגנט דיין מאַן ווי איך האָב באַגעגנט דיין עלטער־באָבע...

ביידע האָבן זיך שוין געהאַט געלאָזט גיין אין דער ריכטונג צו דער דלוגע. זעוועל האָט זיך אָנגענומען ביי די ברעגן שאַל.

— וואָס זאָל יעך טאָן ? אויב כ'קריג ניש' קאַ' שטעלע, בלייב יעך אויפֿן וואַסער. ער'ס מיר געגעבן אַ נאַכטלעגער ביי זיין שוועסטער. כ'האָב שוין דאָרט געגעכטיקט היינטיקע נאַכט.

— אַ שוועסטער האַ ? זי איז אַזוי זיין שוועסטער, ווי איך בין דיין עלטער־פעטער — האָט יאַשאַ גערעדט, אַליין פֿאַרבליפֿט ווי גיך ער איז אַריין אין זעוועלס טאָן און נוסח. — זי איז אַוודאי אַ מומע און זיי טיילן זיך מיט די פֿאַרדינסטלעך. ער'ט דיך פֿאַרקויפֿן ערגעץ קיין בוינעס איי־רעס, אָדער ווער ווייסט ווו. דאָרט וועסטו פֿוילן לעבעדיקערהייט...

— וואָס רעדסטו ? ער'ט טאַקע דערמאָנט די שטאָט. ווו איז דאָס ? אַמעריקע ?

— ווו דאָס זאָל נישט זיין, טויג עס אויף אַ כפּרה. זיי קומען אַהער האַנדלען מיט לעבעדיקער סחורה. זיי וואַרטן בלויז אויף אַזוינע יאָלדע־כעס ווי דו. די גאַזעטן זענען פֿול דערמיט. ווו וווינט די דאָזיקע שוועסטער ?

— אויף דער ניזקע.

— מיר'ן אַריבערגיין און טאָן אַ קוק. פֿאַר וואָס זאָל ער דיך עפּעס וועלן נעמען אויף זיינע הוצאות ? פֿאַרשטייסט נישט אַליין וואָס פֿאַר אַ פֿאַרשוין דאָס איז ?

זעוועל האָט אָפּגעוואַרט.

— יאָ, דעריבער בין יעך געקומען צו דיר. אָבער אַז מ'ליגט ביי דער רייפּערקע אויף דער פּאָדלאָגע און די וואַנצן בייסן, כאַפּט מען זיך אָן אין אַ שטרוי. ביי דער שוועסטער זיינער איז ריין. כ'האָב דאָרט אַ בעטל מיט בעטגעוואַנד. זי גיט מיר צו עסן אויך. כ'וויל איר צאָלן, נאָר זי זאָגט: מיר'ן זיך שוין אויסרעכענען...

— נו, אַלץ איז קלאָר. אַנטלויף ווי פֿאַר פֿייער. סיידן ווילסט ווערן אַ זונה אין בוינעס איירעס.

— וואָס רעדסטו ?... כ'בין געווען אַן אָרנטלעך מיידל. ווען לייבוש וואָלט געוווסט ווי מיר צו שעצן, וואָלט יעך געווען צו עים אַ גוט ווייב. אָבער ער איז מער געזעסן דאָרט ווי אין דער היים. דריי וואָכן נאָך דער חתונה איז ער שוין געלעגן אין קיטשימענט. שפּעטער איז ער אין גאַנצן אַנטלאָפֿן. וואָס האָב יעך געזאָלט טאָן ? מיין בלוט איז אויך ניש' קאַ' וואַסער. גאַנץ פּיאַסק איז מיר נאָכגעלאָפֿן, די בעסטע פֿריינד זיינע, אָבער יעך האָב מיך ניש' געוואָלט צעטרענצלען. אָבער אין דיר האָב יעך גוס־טירט. יאַשעלע, כ'וויל מיך אויף דיר ניש' פֿאַרלייגן, כ'האָב, ווי מ'זאָגט, מיין האָנאָר, אָבער ביסט מיר איינגעבאַקן טיף אין האַרץ. ערשט ווען ביסט אַוועקגעפֿאָרן האָב יעך אָנגעהויבן בענקען. כ'גיי נעבן דיר און ס'דוכט זיך מיר, אַז כ'פֿלי אין דער לופֿט. די פּיס זענען מיר עפּעס אַזוי גרינג ! האָסט דיך אַפֿילו מיט מיר ניש' צעקושט ! — האָט זעוועל אַ זאָג געטאָן מיט אַ פֿאַרוואָרף.

— כ'האָב ניש' געקאָנט דאָרט. אַלע קוקן אַראָפּ פֿון די פֿענצטער.

— גיב מיר אַ קוש. כ'בין די אייגענע זעוועל...

און זעוועל האָט צעעפֿנט די שאַל.

ג

נו, נו, נאָך דאָס פֿעלט מיר ! — האָט יאַשאַ צו זיך גערעדט. — ווי אויסטערליש, נאָר ער האָט געהאַט פֿאַרגעסן אָן זעוועלען און אַז ער האָט איר איבערגעלאָזט אויף הוצאות קיין וואַרשע. זי איז אים אין גאַנצן געהאַט אַרויס פֿון זינען. ער האָט איצט געשטוינט פֿון די אייגענע קאָמ־פּליקאַציעס און דערביי אויך עפּעס ווי געהאַט אַ הנאה דערפֿון, ווי בעת מ'לייענט אַ מעשה־ביכל און די האַנדלונג ווערט אַלץ געדיכטער און מ'קאָן זיך קוים דערוואַרטן ביז מ'מישט איבער דאָס בלעטל. ער איז פֿריִער געווען הונגעריק, אָבער ער איז ווידער געוואָרן זאַט. די נאַכט איז געווען אַ וואַרעמע, אַפֿילו אַ ביסל אַ דעמפּיקע, נאָר אַ קילקייט איז אים ערגעץ געלאָפֿן איבער דעם רוקן, ווי עמעצער, וואָס קומט אַרויס אין דרויסן נאָך אַ פֿאַרקילונג. ער האָט אַפֿילו געשפּירט אַ נייגונג צו ציטערן. ער האָט געזוכט אַ דראָזשקע, אָבער אויף דער פֿרעטאַ זעט מען נישט קיין דראָזשקעס. ער האָט זיך געלאָזט צוגיין מיט זעוועלען צו דער פֿראַנציסקאַנער. איכ'ל זי אָפּפּטרן און נאָך אפשר צופֿאָרן היינט ביי נאַכט צו עמיליאַן, האָט ער געקלערט. — זי'ט נישט וויסן וואָס צו טראַכטן... ס'איז געווען דאָס ערשטע מאָל, ווי ער האָט צוגעזאָגט צו קומען צו איר און נישט געהאַלטן קיין וואָרט. ער האָט מורא געהאַט זי זאָל זיך נישט באַליידיקן אויף אַן אמת. אַלץ הענגט אויף אַ האָר סיי־ווי־סיי... ס'האָט אים אויך באַנג געטאָן, וואָס ער האָט געטאָן מאַגדאַן אַ שטויס. יאַשאַן איז איצט געוואָרן קלאָר, אַז אַן ענדערונג איז געקומען איבער

is, don't you? He'll drag you off to—God knows where—and stick you in a brothel."

"But he speaks so nicely."

"He knows your husband like I know your great-grandmother."

They strolled towards Dluga Avenue. Zeftel grasped the edge of her shawl.

"What can I do? I've got to find a job. He put me up at his sister's. I spent last night there."

"His sister's, eh? She's his sister like I'm your great-uncle." Yasha was astonished at how quickly he'd adopted Zeftel's tone and jargon. "Most likely a madam, and they split the profits. He'll sell you somewhere—in Buenos Aires or who knows where. You'll rot there alive."

"What are you saying? He even mentioned the name of the city. Where is it again? In America?"

"Wherever it is, it doesn't mean a thing. They come here to deal in flesh, in women—they're white slavers. They wait for dumbbells like you. The newspapers are full of it. Where does this sister live?"

"On Nizka Street."

"Well, let's go over and take a look. Why should he offer to advance you the fare? Can't you understand what kind of fellow this is?"

Zeftel paused.

"Yes, that's why I came to you. But when you're lying on the floor and the bedbugs are eating you alive, you do what you can. At his sister's it's clean. I have a bed to sleep in and linen. She feeds me, too. I offered to pay her but she said, 'Don't worry about it, we'll settle up later.' "

"It's enough. Get out of there unless you want to end up a whore in Buenos Aires."

"What are you talking about? I was a respectable girl. If only Leibush had appreciated me. I'd have made him a good wife. But he spent more time locked up than at home. Three weeks after the wedding he was already in jail. Later he ran away altogether. What could I do? I'm only flesh and blood, after all. All Piask ran after me. His best friends. But I didn't want to waste myself on them. I longed for you. Yashale, I don't want to force myself on you; I have my pride, as the saying goes, but you're here in my heart. After you left I began to long for you. Now that I'm walking next to you, I feel as if I'm flying. You haven't even kissed me yet!" she pouted reprovingly.

"I couldn't back there. Everyone sits at the windows looking out."

"Give me a kiss. I'm still the same Zeftel."

And she held open her shawl for him.

3

That's all I needed! Yasha said to himself. How odd that he had forgotten Zeftel and the fact that he had given her the fare to go to Warsaw. He had forgotten her presence completely. He marveled at his own entanglements, yet took some perverse pleasure from them, as if his life were a storybook in which the situation grows tenser and tenser until one can barely wait to turn the page. Earlier he had felt hungry, but now his hunger had left him. The night was warm, even a trifle humid, but he felt a chill across his back as if he had been sick and had gone outside prematurely. He had to stop himself from trembling. He looked for a droshky, but no droshkies came to Freta Street, and so he steered Zeftel in the direction of Franciskaner Street. I'll get rid of her and go on to Emilia's he decided. Emilia won't know what to think. It was the first time he had broken a promise to her. He was apprehensive lest she become really insulted. Everything was balanced on a hair as it was. He also regretted having run out on Magda and realized suddenly that a change had come over him. There had been times when he had carried on a half-dozen affairs

מיט א מאָל און אַלץ איז צוגעגאַנגען גלאַטיק. ער האָט אַלעמען גענאַרט, אַבער ס'האָט אים נישט געאַרט. ער האָט אַנגעזידלט, אָפילו דערלאַנגט אַ קלאַפּ, אויב ס'איז געווען נויטיק, נאָר דאָס געוויסן האָט אים נישט געפּייניקט. איצט גריבלט ער זיך וועגן יעדער קליינינקייט, וויל נאָר יעדער איינער פאַרגיטיקן... כ'ווער אַ צדיק, אָדער וואָס? ער האָט זיך אָפּגעגעבן אַ חשבון, אַז צוליב אַזאַ ווי זעווטל לוינט אוודאי נישט זיך צו צעקריגן מיט עמיליאַן, אָדער אָפילו מיט מאַגדאַן, אַבער אַ פּינטעלע אין מוח, וואָס באַפעלט אין דער געגעבענער מינוט וואָס צו רעדן און ווי צו האַנדלען, האָט געהייסן דערווייל בלייבן מיט זעווטלען. ס'האָט אים עפּעס ווי אַנגענומען אַ נייגער אַנצוקוקן דעם דאָזיקן פּאַרשוין, דעם פרויען־הענדלער, און זיין כלומרשטע שוועסטער...

די פרעטאַ איז געווען שמאָל און פינצטער. אויף דער פראַנציש־קאַנער האָבן געברענט גאַז־לאַמטערן און ס'איז דאָ אויך געווען ליכטיק פון די קראָמען, וואָס ווי וויל לויט דעם געזעץ האָבן זיי געדאַרפט זיין געשלאָסן, זענען זיי פון דעסטוועגן געשטאַנען אָפן, טייל אין גאַנצן, אַנדערע — אויף האַלבע טירן. יידן האָבן דאָ געהאַנדלט מיט לעדער, שניט, ספרים, פעדערן. אָפילו אין די שטובן אויף די גאַרנס האָט מען דאָ געטאָן אין געשעפט. מ'האָט געזען דורך די פענצטער אַלערליי פאַבריקלעך, וואַרשטאַטן. מ'האָט אויבן געוויקלט פאָדעם, געקלעפּט פּאַפּירענע בייטע־לעך, גענייט וועש, פּאַראַסאָלן, געשטריקט לייבלעך, אונטערוועש. פון די הויפן האָט זיך דערטראָגן אַ קלאַפּן, אַ זעגן, אַ געזשום פון מאַשינען, ווי אין מיטן טאָג. ס'זענען דאָ געווען בעקערייען אויך, און די קוימענס האָבן געשפּיגן מיט רויך און פונקען. פון די ברייט־צעגאָסענע רינשטאָקן איז אויפגעגאַנגען אַ היימישע געסראַכע, ווי אין פּיאַסק אָדער לובלין. בחורים אין לאַנגע קאַפּאָטעס, מיט צעלאָזענע פּאות, האָבן געטראָגן גמרות. ס'איז דאָ געווען אַ ישיבה, חסידים־שטיבלעך. די עטלעכע דראָזש־קעס, וואָס זענען דאָ פאַרביי, זענען געווען הויך באַלייגט מיט פּעק און מ'האָט רעכט נישט אַרויסגעזען די פּאַסאַזשירן. ערשט ביים עק נאַלעווו־קעס האָט יאַשאַ דערבליקט אַ ליידיקע דראָזשקע. פון דעם רויש און דעם געדראַנג פון מענטשן, אָמניבוסן, פּלאַטפאָרמעס, האָט זעווטל זיך גענומען וואַקלען ווי שיכור. ביים אויפזיצן האָט זי זיך עפּעס פאַרטשע־פּעט מיט די פראַנזן פון דער שאַל. זי האָט זיך אָנגעכאַפּט און זיך אָנגעהאַלטן אָן יאַשאַס אָרבל. ווען די דראָזשקע האָט זיך גענומען אויס־דרייען, האָט זעווטל זיך עפּעס ווי געדרייט מיט איר. זי האָט אַ זאָג געטאָן:

— ווען עמעצער זאָגט מיר היינט, אַז יעכל פאָרן מיט דיר אין אַ דראָזשקע, וואָלט יעך געמיינט, אַז ס'איז אַ וויץ.

— כ'האָב מיך אַליין אויך נישט געריכט.

— ס'איז דאָ ליכטיק ווי ביי טאָג. מ'וואָלט דאָ געקאָנט קלויבן אַרבעס...

און זי האָט געטאָן יאַשאַן אַ דריק ביים אָרעם און אים אַ צי געטאָן צו איר בוזעם, ווי די דאָזיקע ליכטיקייט וואָלט דערוועקט אין איר אַ באַ־נייטע ליבשאַפט.

אויף דער גענשע איז ביסלעכווייז ווידער געוואָרן טונקל. ס'איז דאָ געפאָרן אַ פאַרשפּעטיקטע לוויה, אָן אָן איינציקן באַגלייטער, — אַ מת וואָס די קרובים האָבן אים מפקיר געווען און וואָס ווער, מסתמא, קומען צו קבורה אין דער פינצטער. אפשר געווען אַזאַ פּאַרשוין ווי איך, איז יאַשאַן דורכגעלאָפן אַ רעיון. אַרויפצו, נעבן דער דזשיקע, זענען ביי די טויערן געשטאַנען גאַסן־פרויען, גערופן פאַרבייגייער. יאַשאַ האָט אָנגע־וויזן מיט אַ פינגער:

— דאָס וויל ער מאַכן פון דיר.

אויף דער ניזקע איז כמעט געווען פינצטער. אין די עטלעכע נאַפט־לאַמטערן איז דאָס גלאָז געווען פאַררויכערט, שוואַרץ. פון גיסן די פאַ־כעשאַפער איז דאָ זומער געשטאַנען אַ בלאָטע ווי נאָך סוכות. ס'דוב הייזער זענען דאָ געווען הילצערנע. ס'האָבן זיך דאָ געפונען מאַגאַזינען פון ברעטער און אַ פּאָר געוועלבן פון מצבה־קריצערס. דאָס הויז וווּ זעווטל האָט זיך אויפגעהאַלטן האָט זיך געפונען נישט ווייט פון דער סמאָטשע און דעם יידישן בית־עולם. מ'איז אַריין דורך אַ טירל אין אַ הילצערנער צוים. די טרעפּ, וואָס האָבן אַרויפגעפירט אין דער דירה זענען געווען פון דרויסן. זעווטל האָט געעפנט אַ טיר אין אַ קיך אָפּגעפאַרבט אויף ראָזע, באַלויכטן פון אַ נאַפטלאָמפּ, די שיין אַרומגעצוימט מיט פּאַ־פּירענע לאַקשן. איבער אַלץ האָבן געהאַנגען פּאַפּירענע שפּיצן: איבער דעם אויוון, דער שפּייז־אַלמער, די פאַכן פון געפעס. אויף אַ שטול איז געזעסן אַ ווייבעלע מיט אַ ברייטער פריזור געלע האָר, מיט געלע אויגן, אַ נאָז ווי אַ שנאָבל, אַ שפּיציק געמבעלע. די פיס אין אַ פּאָר רויטע שטעק־שיך האָט זי אָנגעשפּאַרט אויף אַ פיסן־בענקעלע און ס'האָט דערנעבן געדרוט אַ קעצל. די פרוי האָט געצערעוועט אַ מאַנסבילשן שקאַרפּעט אַרויפגעצויגן אויף אַ גלאָז. זי האָט אויפגעהויבן דעם בליק האַלב פאַר־חידושט.

— פרוי מילץ, דאָס איז דער מענטש פון לובלין, וואָס כ'האָב איך דערציילט... יאַשאַ דער קונצנמאַכער...

די פרוי מילץ האָט אַריינגעשטעקט די נאָדל אין שקאַרפּעט.

— זי רעדט פון אים די גאַנצע צייט... דער קונצנמאַכער אַהער און דער קונצנמאַכער אַהין. זי זעען גאָרנישט אויס ווי אַ קונצנמאַכער.

— ווי זע איך אויס?

— ווי אַ כלי־זמר.

simultaneously without the slightest hitch. He had deceived everyone without a second thought, and had struck out freely when necessary without feeling any qualms of conscience. Now he brooded over the most insignificant trifles, was always seeking to do the right thing. Am I becoming a saint or what? he asked himself. It was hardly worthwhile arguing with Emilia over Zeftel and Magda, and yet that pinpoint in his brain that had the last word ordered him to stay with Zeftel. For some reason he wanted to "take care" of this pimp and his alleged sister.

Freta Street was dark and narrow. But Franciskaner Street was illuminated by gas lamps and the lights from stores which remained open despite the law. Here merchants dealt in leather and dry goods, in prayer books, and feathers. Business was even being transacted in the upstairs apartments, and all sorts of factories and workshops could be glimpsed through the windows. Thread was being wound, paper bags glued, linen and parasols sewn, underwear knitted. From the courtyards came the sound of sawing and hammering, and there was a hum of machinery as at the height of the working day. Bakeries were going full-blast and the chimneys spewed out smoke and cinders. From the broad, slop-drenched gutters rose a familiar stench which was reminiscent of Piask or Lublin. Young men in long gabardines and wearing tousled sidelocks walked with Talmudic books under their arms. There was a Yeshivah located here as well as Chassidic study-houses. The few passing droshkies were loaded to capacity with packages, the passengers completely hidden. Only at the corner of Nalevki Street was Yasha able to find an empty droshky. Zeftel reeled as if she were intoxicated, overwhelmed by the clamor and congestion. She climbed into the carriage, catching the fringes of her shawl on something. Once seated, she clutched Yasha's sleeve. As the droshky turned the corner, Zeftel seemed to turn with it. "If someone had told me, today I'd be riding in a droshky with you, I would have thought it was a joke."

"I didn't expect it either."

"It's as light as day here. Light enough to shell peas."

And she squeezed Yasha's arm and drew him to her as if the brightly illuminated thoroughfare had reawakened the love within her.

On Gensha Street night began to close in again. A hearse rolled by, the corpse unaccompanied by a single mourner, destined to enter the grave in darkness. Perhaps someone just like myself, Yasha thought. Up near Dzika Avenue, streetwalkers called out to the passers-by. Yasha pointed. "That's what he wants to make of you."

On Nizka Street it was almost completely dark. The globes of the infrequent lampposts were smoke-stained and murky. The gutters were filled with mud as if it were not summer but just after the Feast of Tabernacles, during the fall rains. Here there were several lumberyards and a few establishments maintained by tombstone carvers. The house where Zeftel was staying was not far from Smotcha Street and the Jewish cemetery. They entered through a door set in a wooden fence. The stairs of the house were on the outside. Yasha and Zeftel entered a pink kitchen, which was illuminated by a naphtha lamp covered with a fringed paper shade. Everything was fringed with paper: the stove, the cupboard, the shelves of dishes. In a chair sat a woman. She had a great sweep of yellow hair, yellow eyes, a beaked nose, a sharp chin. Her feet, in red house slippers, rested on a footstool. A cat dozed nearby. In her hand the woman held a man's sock stretched over a glass as she darned. She raised her eyes in half-surprise.

"Mrs. Miltz, this is the man from Lublin I told you about—the magician."

Mrs. Miltz stuck the needle into the sock.

"She talks about you all the time. The magician did this, the magician did that. You don't look like a magician."

"What do I look like?"

— כ׳האָב אַ מאָל געגרימפּלט אויף אַ פידל.

— האַ? וואָס איז די נפקא־מינה וואָס מ׳טוט? אַבי מ׳מאַכט יענע זאַך...

און די פרוי האָט געטאָן אַ שאַר מיטן גראָבן פינגער אויף דער האַנט־פלאַך. יאַשאַ איז גלייך אַריין אין איר טאָן.

— יאָ, געלט איז אַ גנב.

— זע נאָר, זי איז ערשט געקומען קיין וואַרשע און קריכט שוין אומעטום — האָט פרוי מילץ אָנגעוויזן אויף זעוועלען האַלב מיט גריזשגשעצונג און האַלב מיט באַוווּנדערונג. — ווי האָסטו אים פאַטשאַפּעט? כ׳האָב מורא געהאַט זי׳ט פאַרבלאָנדזשען. וואָס האָבן זי זיך אַוועקגעצויגן אויף דער פרעטאַ? בלויז גויים.

— גויים קוקן נישט יענעם אין טעפּל.

— אַז מ׳דעקט צו מיט אַ שטערץ, קאָן קאַ׳ ייִד אויך נישׁ׳ אַריינקוקן.

— אַ ייִד קאָן אונטערהייבן די שטערץ און טאָן אַ שמעק...

ביים געלן ווייבעלע האָט אַ לאַך געטאָן איין אויג.

— כ׳לעבן, נישׁ׳ קאַ׳ נעכטיקער — האָט זי געזאָגט האַלב צו זעוועטלען און האַלב צו זיך. — זעצן זי זיך. זעוועטל, ברענג אַריין אַ בענקל.

— ווו איז ערגעץ אייער ברודער? — האָט זעוועטל געפרעגט.

די פרוי האָט אויפגעהויבן די געלע ברעמען.

— וואָס איז? ווילסט שרייבן מיט אים אַ קאָנטראַקט?

— דער מענטש וויל מיט עים רעדן.

— ער איז אין לעצטן שטיבל. ער טוט זיך איבער. ער דאַרף באַלד אַוועקגיין אין יענע גאַסן. וואָס טוסטו נישט אויס די שאַל? ס׳איז זומער. נישט ווינטער.

זעוועטל האָט נאָך אַ קווענקלעניש אויסגעטאָן די שאַל.

— ער דאַרף פאָרן מיט אַ דראָזשקע, ס׳וואַרטן אויף אים סוחרים — האָט די פרוי מילץ גערעדט עפּעס ווי פאַר זיך.

— מיט וואָס האַנדלט ער? מיט קי? — האָט יאַשאַ געפרעגט, דערשטוינט פון די אייגענע ווערטער. די פרוי האָט אויף אים געוואָרפן אַ זייטיקן בליק.

— פאַר וואָס עפּעס מיט קי? דאָרט, וווּ ער איז, פעלן נישט קאַ׳ קי.

— ער האַנדלט מיט בריליאַנטן — האָט זעוועטל זיך אַריינגעמישט.

— כ׳בין אַ מבין אויף בריליאַנטן אויך — האָט יאַשאַ זיך ווי באַרימט. — טוען זי אַ קוק.

און ער האָט געוויזן אויף דער לינקער האַנט אַ סיגנעט מיט אַ גרויסן דימענט. די פרוי האָט געקוקט האַלב פאַרחידושט, האַלב מיט פאַרוואָרף. אויף איר מויל האָט זיך אויסגעלייגט אַ ביטערקייט.

— מיין ברודער איז אַ פאַרנומענער מענטש. ער האָט קאַ׳ צייט אויף פּוסטע רייד.

— כ׳וויל רעדן וועגן אַכצן און דרייצן — האָט יאַשאַ געענטפערט, פאַרווּנדערט פון זיין אייגענער דרייסטקייט.

די טיר האָט זיך געעפנט און ס׳איז אַריין אַ פאַרשוין אַ הויכער, אַ ברייטער, מיט געלע האָר, גענוי דער אייגענער קאָליר ווי ביים ווייבעלע, מיט אַ גראָבער נאָז, דיקע ליפּן, אַ קיילעכדיקער כאָרדע, וואָס האָט געהאַט אין מיטן אַ גריבל. אויגן האָט ער געהאַט אַרויסגעבאָלטע און געלע. ער איז געווען אָנגעטאָן בלויז אין אַ פּאָר הויזן, אין אַ שטייף העמד אָן אַ קראַגן און אין אַ פּאָר נישט־פאַרקנעפּלטע לאַקשיך. דורך דעם אָפענעם העמד האָט אַרויסגעקוקט אַ ברייטע ברוסט, געדיכט באַוואַקסן מיט געלע האָר. יאַשאַ האָט גלייך דערזען, אַז דאָס איז אַ גיבור. ער האָט געשמייכלט מיט דעם קליגערישן שמייכל פון איינעם, וואָס האָט זיך אונטערגעהערט אונטער דער טיר און ווייסט שוין וואָס מ׳האָט גערעדט. ס׳האָט אַרויסגעקוקט פון אים אַ שלויע גוטמוטיקייט, די זיכערקייט פון אַ שטאַרקן, אַז קיינער קאָן אים נישט טאָן קיין עוולה. דאָס געלע ווייבעלע האָט אַ זאָג געטאָן:

— הערמאַן, דאָס איז דער קונצנמאַכער, זעוועטלס באַקאַנטער.

— אַ קונצנמאַכער, זאָל זיין אַ קונצנמאַכער — האָט הערמאַן אַ זאָג געטאָן פריינדלעך און די אויגן האָבן ביי אים אויפגעלויכטן. — נאָט אייך אַ שלום־עליכם!

און ער האָט געטאָן יאַשאַן אַ האַנטדרוק... ס׳איז נישט געווען גלאַט קיין האַנטדרוק. דאָס האָט אים יענער געוויזן זיין כוח. יאַשאַ האָט צוריקגעדריקט ווי אין אַ פאַרמעסט פון שטאַרקייט. זעוועטל האָט זיך צוגעזעצט אויף אַ ברעג פון דעם אייזערנעם בעטל, וואָס איז דאָ געשטאַנען און ווו זי, זעוועטל, איז געשלאָפן ביי נאַכט. נאָך אַ ווייל האָט הערמאַן אָפּגעלאָזט.

— פון וואַנען זענט איר, האַ? — האָט יאַשאַ געפרעגט.

הערמאַנס אַרויסגעבאָלטע אויגן זענען געוואָרן פול מיט געלעכטער.

— פון וואַנען בין איך נישט? פון דער גאַנצער וועלט. וואַרשע איז וואַרשע און לאָדזש איז לאָדזש, און אין בערלין קאָן מען מיך אויך און אין לאָנדאָן בין איך אויך נישׁ׳ קאַ׳ פרעמדער...

— ווו וווינט איר איצט?

— אויף דער גאַנצער וועלט. אַזוי ווי ס׳שטייט אין פּסוק: השמים כסאי והארץ הדום רגלי...

— ע, איר קענט אַ פּסוק אויך.

— איר קאָנט דען אויך?

— כ׳האָב אַ מאָל געלערנט.

— ווו? אין אַ ישיבה?

— ביי אַ מלמד און אַ שטיקל צייט אין בית־מדרש.

"A musician."

"I did saw away at a fiddle once."

"You did? Well, what's the difference what you do so long as you make, you know what." And she rubbed her thumb in her palm. Yasha immediately began to talk her language.

"You're not lying. Money is a thief."

"Get her, she just comes to Warsaw and already she goes everywhere." Mrs. Miltz indicated Zeftel. "How did you find him? I was afraid she'd get lost. Why did you ever move to Freta Street?" she addressed Yasha. "Only Gentiles live there."

"Gentiles don't look into strange pots."

"If you cover your pot with a lid, not even a Jew can look in."

"A Jew would lift the lid and take a sniff."

The yellow woman's eyes twinkled.

"As I live and breathe, nobody's fool this," she said half to Zeftel, half to herself. "Have a seat. Zeftel, bring a chair."

"Where is your brother?" Zeftel asked.

The woman raised her yellow eyebrows. "What is it? You want to sign a contract with him?"

"This gentleman wants to speak with him."

"He's in the back room, dressing. He has to go out soon. Why don't you take off your shawl; it's summer, after all, not winter."

After some hesitation, Zeftel removed the shawl.

"He'll have to take a droshky. Some merchants are waiting for him," Mrs. Miltz remarked, as if to herself.

"What does he trade in, cattle?" Yasha asked, astounded at his own words.

"Why cattle of all things? Where he comes from, there is no end of cattle."

"He deals in diamonds," Zeftel interjected.

"I'm an expert with diamonds, too," Yasha boasted. "Take a look at this." And he showed a ring with a large diamond on his little finger. The woman looked at it with amazement and then her expression turned to one of reproof. A bitter smile played about her mouth.

"My brother is a busy man. He has no time for idle talk."

"I want to get down to facts," Yasha said, surprised at his own brazenness.

The door opened and a man entered. He was tall, thick-set, and had yellow hair which was the same shade as the woman's. His nose was wide, his lips thick, and his round jaw was halved by a cleft. His eyes were bulging and yellow. A sickle-shaped scar disfigured his forehead. He wore no jacket, only trousers and a stiff collarless shirt; on his feet were unbuttoned, patent-leather shoes. A broad chest profusely overgrown with yellow hair showed through the gaping shirt front. Yasha saw immediately what kind of a thug this was. There was a smile on the man's face, the smile of the eavesdropper who has kept himself apprised of the conversation. He was all good nature, cunning, confident, a giant who knows himself invincible. Seeing him, the woman spoke, "Herman, this is that magician, Zeftel's friend."

"A magician? All right, so he is," Herman said amiably, his eyes glinting. "A good evening to you," and he gripped Yasha's hand. It was more a show of strength than a handshake. Yasha fell into the spirit of the contest and squeezed as hard as he could. Zeftel seated herself on the edge of the metal bed in which she slept. At last Herman released his grip.

"Where are you from?" Yasha asked.

Herman's protuberant eyes filled with laughter. "Where am I not from? The whole world. Warsaw is Warsaw and Lodz is Lodz! They know me in Berlin and I'm no stranger in London."

"Where are you living now?"

"As it is written in the Scriptures, 'The sky is my chair and the earth is my footstool.' "

"So, you know Scriptures also."

"Oh, you know them, too?"

"I studied them once."

"Where? At a Yeshivah?"

"No, at a study-house, with a tutor."

— ווי איר קוקט מיך אָן, בין איך געווען אַ מאָל אַ ישיבה־בחור — האָט הערמאַן גערעדט היימיש און פאַרטרויליך. — אָבער ס'איז שוין לאַנג, לאַנג... איך האָב ליב צו עסן און אין דער ישיבה האָט מען געלייגט די ציין אין בייטל. כ'האָב מיך אַרומגעקוקט, אַז ס'איז נישט פאַר מיר. כ'בין אַוועק קיין בערלין און געוואָלט ווערן אַ דאָקטאָר, אָבער דער פּלוסקוואַמפּערפעקטום איז מיר נישט אַריין אין קאָפּ. ס'זענען מיר שוין בעסער געפעלן די דייטשע שיקסעס. כ'בין אַוועק קיין אַנטווערפּן און גענומען שלייפן בריליאַנטן, אָבער כ'האָב איינגעזען, אַז אַ מאַטניאַ מאַכן די הענדלער, נישט די שלייפער. כ'האָב ליב צו מאַכן אַ קערטל און כ'האַלט פון דעם פּסוק: קייען איז נישט הבל. אָט אַזוי בין איך פאַרשלעפּט געוואָרן ערגעץ אין יענע מקומות: אַרגענטינע. לעצטנס האָבן אָנגעהויבן קומען אַהין אַ סך יידן. מ'טראָגט דעם פּאַק און מ'מאַכט אַמעריקע. ביי אונדז הייסט עס אַ קווענטניק, אויף דייטש איז עס אַ הויזירער

און אין ניו־יאָרק רופט מען עס אַ פּעדלער. אָבער וואָס איז די נפקא־מינה? די רייפערקע — ווי הייסט זי דאָרט — האָט אַ זון אין בוינעס איירעס און ער האָט מיטגעשיקט אַ גריסקע. דאָרט האָב איך דערזען אייער זעווטלען. וואָס איז זי אייערס? אַ שוועסטער?

— נישט קיין שוועסטער.

— מיינעט וועגן קאָן זי זיין אייער טאַנטע...

ד

— הערמאַן, דו מוזסט אַוועקגיין — האָט דאָס געלע ווייבעלע זיך אַריינגעמישט. — די סוחרים וואַרטן אויף דיר.

— זאָלן זיי וואַרטן. איך האָב אויף זיי לענגער געוואַרט. דאָרט ווו איך וווין איילט מען זיך נישט. דער שפּאַניער זאָגט אויף אַלץ „מאַניאַנאַ", מאָרגן. דער שפּאַניער איז פויל און דעריבער וויל ער, מ'זאָל אים אַלץ ברענגען אין שטוב אַריין. פאַראַן ביי אונדז אַזוינע סטעפּעס, מ'רופט עס די „פּאַמפּאַ", וווּ ס'פּאַשען זיך בהמות. ווען דער „גאַוטשאָ" — אַזוי רופט מען אים — ווערט הונגעריק, איז ער צו פויל צו קוילען דעם אָקס. ער נעמט די האַק און האַקט אָפּ אַ ביפשטיק פון אַ לעבעדיקן אָקס, — אבר מן החי. בראָטן בראָט ער עס מיט דער פעל, ווייל ער איז צו פויל אָפּצושינדן. ער זאָגט, אַז ס'האָט אַזוי מער טעם אויך. אונדזערע יידעלעך זענען נישט פויל און דעריבער מאַכט מען די פּעזאָ, — אַזוי הייסט דאָרט ס'געלט. אַלץ וואָלט געווען ווויל, אָבער ס'קומען אַהין צו פיל מאַנסלייט און צו ווייניק פון חוהס מין. אָבער אַן אַ פרוי איז אַ מאַנסביל אַ האַלבער גוף, — אַזוי זאָגט די גמרא. אַ מיידל דאָרט איז מיט גאָלד צוגלייך. כ'מיין נישט קיין שלעכטע זאַכן. מ'האָט חתונה און פּטור אַן עסק. אויב ס'טויג נישט, איז פאַרפאַלן, ווייל גטן קאָן מען זיך נישט ביי אונדז. קאָנסט חתונה האָבן מיט אַ שלאַנג, אָבער מוזסט דיך מיט איר האַלטן. ווייל אַזוי ווילן די גלחים. איז, וואָס־זשע טוט אַ מאַנסביל? ער נעמט די פיס אויף די פּלייצעס און מאַכט פּליטה. אָט אַזוי דרייט זיך

דאָס רעדל. איידער אייער שוועסטער זאָל ווערן אַ דינסט און וואַשן יענעמס גאַטקעס, איז בעסער זי זאָל דאָרט האָבן אַלץ וואָס זי ברויכט.

— זי איז נישט מיין שוועסטער.

— און אַז זי איז יאָ, וועמען גייט עס אָן? מיר אין בוינעס איירעס פרעגן נישט אויף קיין מעטריקעס. יחוס, זאָגט מען ביי אונדז, איז אויפן קברות. צו אונדז אַז מען קומט, איז מען ווי ניי געבוירן. וואָסערע קונצן מאַכט איר?

— אַלערליי קונצן.

— אַ קערטל שפּילט איר?

— טייל מאָל.

— אויף דער שיף איז נישטאָ וואָס צו טאָן, און ווען נישט ס'פּעשל קאָרטן, וואָלט מען פון זינען אַראָפּ. ס'איז הייס אויך און אַז מ'פאָרט איבער — ווי הייסט עס דאָרט? דער קוואַטער — קאָן מען ווערן דערשטיקט. די זון שטייט גלייך איבערן קאָפּ. ביי נאַכט איז נאָך הייסער. איר קומט אַרויס אויפן דעק און ס'טוט אייך אַ באַק ווי איר וואָלט אַריינגערוקט אַ טשאָלנט אין אויוון. איז, וואָס טוט מען? מאַכט מען אַ קערטל. האָבן מיר דאָ אַהערצוועגס געהאַט איינעם און ער האָט געפּרוווט מאַכן פאַלשע שטיק. כ'טו אַ קוק אויף אים און זאָג: פעטער, וואָס שטעקט ביי אייך אַרויס פון אַרבל? די פינפטע טויז? ר'האָט זיך געוואָלט וואַרפן שלאָגן, נאָר כ'בין נישט קיין אָפּגעשראָקענער. ביי אונדז מעג יעדער איינער האַלטן אַ רעוואָלווער. אַז איינער איז צו פיל קאָזאַק, איז מען אים מכבד מיט אַ קנידל. איז, וויבאַלד איך בין אַ דאָרטיקער, טראָג איך אויך אַ שפּייער. איר ווילט אפשר זען ווי ס'קוקט אויס אַ רעוואָלווער אין אַרגענטינע?

— פאַר וואָס נישט? כ'האָב אויך אַ רעוואָלווער.

— צו וואָס טויג ער אייך? צו די קונצן?

— ס'קאָן טרעפן.

— סיי ווי, ר'האָט געזען, אַז ר'האָט נישט צו טאָן מיט קיין מלופּים־קינד. ר'האָט געפּרוווט מאַרקירן די קאָרטן, נאָר כ'האָב אים געכאַפּט ביי

"So help me God, I was once a student of the Talmud myself," Herman said amiably in a confidential tone. "But that was a long, long time ago. I like eating, and in the Yeshivah you could send your teeth out to storage. I thought it over and decided it was not for me. I went to Berlin to study medicine but the plusquamperfectum of their grammar wouldn't stay in my mind. The German girls appealed to me more. So I continued on to Antwerp and became a diamond polisher, but I saw that the cash was not in polishing but in selling. I like the dice and I believe in the old saying, 'No wrinkles in the belly.' One way or another, I got to Argentina. Lately, there have been a lot of Jews going there. They carry a pack on their shoulders and suddenly they're business men. We call them *quentiniks*, in German they're *hausierer*, in New York peddler, but what the hell's the difference? That agent woman—what's her name again?—has a son in Buenos Aires and he sent his regards to his mother. I met Zeftel at the agency. What is she to you, a sister?"

"No, not a sister."

"For all I care, she can be your aunt."

4

"Herman, you've got to go," the yellowish woman interrupted, "there are businessmen waiting for you."

"Let them wait. I waited plenty for them. Where I come from, no one is in a hurry. The Spaniard says to everything *mañana*—tomorrow; he is lazy and wants everything brought to him at home. There are the steppes—they call them *pampas*—where the cattle graze. When the *gaucho*, as they say, gets hungry, he's too lazy to kill a steer; he picks up a hatchet and carves himself a beefsteak from the live animal. He roasts it, hide and all, because he's too lazy even to skin it. He claims it tastes better that way. The Jews out there aren't lazy and that's how they make the *peso*—that's what they call the money. Everything would be fine except that too many men have come and there are too few of Eve's daughters. But without a woman a man is only half a body, as the Talmud says. A girl there is worth her weight in gold. I don't mean that in the bad sense. They get married and that's the end of it. If the marriage doesn't take, it's a lost cause because divorce is out of the question. It might be a snake you married, you got to stay with it—that's the way the priests want it. So what does a man do? Puts on his walking shoes and is on his way. So the wheel of fortune spins. Rather than have your sister become a maid and wash somebody's drawers, she's better off coming with me and getting what she wants there."

"She isn't my sister."

"And if she isn't, what of it? In Buenos Aires, we don't ask for pedigrees. Genealogy, we say, is only good to put on a gravestone. When you go there it's like being born again. What sort of tricks do you do?"

"All sorts."

"Do you play cards?"

"Occasionally."

"Aboard ship, there's nothing else to do. If it weren't for cards you'd go crazy. It's hot as blazes and when you cross the—what do you call it?—equator, you can suffocate. The sun is straight overhead. At night it gets even hotter. If you go on deck you roast in an oven. So what's left?—cards. On the way here some fellow tried to cheat me. I looked at him and I said, 'Brother, what's that sticking out of your sleeve? The fifth ace?' He'd have liked to jump me but I don't scare easy. Back home everybody carries a gun. If you get too smart you find yourself full of holes. So, like everybody else, I carry a gun. Would you like to have a look at an Argentinian revolver?"

"Why not? I've got a gun, too."

"What do you need it for, your tricks?"

"Possibly."

"Anyhow, he saw he wasn't dealing with some kid. He'd tried to mark the cards but I caught him. Zeftel

דער האַנט. זעווטל זאָגט, אַז איר קאָנט מאַכן קונצן מיט קאַרטן. וואָסערע קונצן ?

— ניט מאַכן שקרות.

— וואָס דען ?

— ברענגט אַריין אַ טאַליע, וועל איך אייך ווייזן.

— הערמאַן, דו דאַרפסט אַוועקגיין — האָט די פרוי מילץ אַ זאָג געטאָן אומגעדולדיק.

— וואַרט, יאָג מיך ניט, מיינע געשעפטן וועלן מיר ניט אַנטלויפן. און אויב יאָ, האָב איך זיי אויך טיף טייער אין דר'ערד. ווייסט איר וואָס ? קומט אַריין אין דער אַנדערער שטוב. איר'ט עפּעס עסן אויך.

— כ'בין ניט הונגעריק — האָט יאַשאַ געזאָגט אַ ליגן.

— מ'דאַרף ניט זיין הונגעריק. דער אַפּעטיט, זאָגט מען, קומט מיטן עסן. דאָ אין פּוילן ווייסט מען ניט ווי מ'עסט. מ'גיסט אין זיך נאָך אַ מאָל אַריין די לאָקשן מיט יויך און ווידער אַ מאָל די לאָקשן מיט יויך. וואָס זענען לאָקשן ? וואַסער. מ'פּוישט זיך אָן אַ בויך, ווייטער גאָרניט. דער שפּאַניער לייגט אַריין אַ ביפשטיק פון דריי פונט און דערפון קומט מאַרך אין די ביינער. איר קומט אַריין צו אַ שפּאַניער און ער ליגט אין מיטן טאָג און פאָפט ווי אַ געהרגעטער. הייס איז ווי אין גיהנום און פאַראַן ביי אונדז אַזעלכע פליגן, וואָס זויגן דאָס בלוט ווי די פּיאַווקעס. זומער הייבט זיך אָן ס'גאַנצע לעבן ביי נאַכט. דאָרט, אַז עמעצער האָט קוים גענוג געלט פאַר קלעקן צו עסן וויעטשערע, אָדער צו גיין צו אַ נקבה, וועט ער בעסער גיין צו אַ נקבה. פון קאַ' הונגער שטאַרבט מען יאָקאָש ניט... אַ גלעזל בראָנפן טרינקט איר ?

— אַ מאָל.

— קומט אַריין. איר'ט טרינקען אַ גלעזעלע. רייצעלע, ברענג עפּעס אַריין — האָט הערמאַן זיך געווענדט צו דעם געלן ווייבעלע. — דער שפּאַניער האָט ליב קונצן. פאַר אַ קונץ וועט ער אייך אַוועקגעבן די נשמה, — האָט ער ווייטער גערעדט צו יאַשאַן.

אין דער מיטל־שטוב איז געשטאַנען אַ טיש געדעקט מיט צעראַטע, אַ סאָפע, אַ קליידער־שראַנק. דער נאַפטלאָמפּ, וואָס האָט אַראָפּגעהאָנגען פון סופיט, איז געווען האַלב אַריינגערוקט און הערמאַן האָט צוריק אויפגעדרייט דעם קנויט. עס זענען דאָ געווען אָנגעשטעלט וואַליזעס באַקלעפּט מיט עטיקעטן, ווי אויך שאַכטלען. אויף אַ שטול האָט געהאָנגען אַ רעקל און ס'איז געלעגן אַ שטייפער קראַגן און אַ שטעקן מיט אַ זילבערנער גאַלקע. ס'האָט אַ שמעק געטאָן מיט אויסלאַנד און ווייטע וועגן. אויף אַ וואַנט האָבן געהאָנגען צוויי פאָטאָגראַפיעס, פון אַ ייד מיט אַ ווייסער באָרד און פון אַ יידענע אין אַ טיף שייטל. הערמאַן האָט אַ זאָג געטאָן :

— זעצט אייך. מיין שוועסטער וועט באַלד עפּעס אַריינברענגען צו דערקוויקן די נשמה. זי קאָן זיך פאַרגינען אַ בעסערע דירה, נאָר זי וווינט שוין דאָ און וויל זיך ניט איבערציען. ביי אונדז זענען די הייזער ניט אַזוינע גרויסע און אַלץ ווערט געטאָן אין הויף. אַ פּאַטיאָ רופט מען עס. דער שפּאַניער האָט פיינט צו קריכן אויף טרעפּ. ער זיצט אין דרויסן מיט דער משפּחה און טרינקט אַזאַ טיי, וואָס זיי רופן מאַטע. יעדער איינער טוט אַ זופּ פון דעם אייגענעם רערל און אַזוי גייט עס פון מויל צו מויל. אידער מ'געוווינט זיך צו, האָט עס אַ טעם פון קיבעבע מיט לאַקריץ־מילך, נאָר צו אַלץ קאָן מען זיך צוגעוווינען. אין נאָרד־אַמעריקע קייט מען טאַבאַק. איין זאַך זאָלט איר וויסן : ס'איז אומעטום די אייגענע וועלט. מ'עסט נישט קיין מענטשן אין בוענאָס אײרעס. טוט אַ קוק אויף מיר : קיינער האָט מיך ניט אויפגעגעסן.

— אפשר האָט איר עמעצן אויפגעגעסן ?

— האַ ? דאָס איז גוט. איר זענט ניט קאַ' נאַר, און אַז מ'איז ניט קאַ' נאַר, עסט מען אין סוכה. איר זענט אַ פּיאַסקער, האַ ?

— אַ לובלינער.

— זעווטל זאָגט, אַז איר זענט אַ פּיאַסקער.

— איר זענט אַליין אַ גנב.

הערמאַן האָט געטאָן אַ זעץ אַרויס מיט אַ געלעכטער.

— אַ. איר זענט ניט קאַ' יאָלד. ניט אַלע פּיאַסקער זענען גנבים און נישט אַלע כעלמער זענען נאַראָנים. אָבער אַזוי רעדט זיך. צוריקגעשמועסט, ווער גנבעט ניט ? מיין מאַמע עליה השלום פלעגט זאָגן : ערלעך איז שווערלעך. מ'קאָן אַלץ טאָן, נאָר מ'דאַרף וויסן אַ טאַלק. ווי איר קוקט מיך אָן, האָב איך שוין אַלץ פאַרזוכט. זעווטל זאָגט, אַז איר קאָנט עפענען אַלע שלעסער.

— ס'איז אמת.

— איך וואָלט ניט געהאַט קיין געדולד. צו וואָס האַקן אַ שלאָס, אַז מ'קאָן אָפּרייסן די טיר ? אויף וואָס הענגט דען אַ טיר ? אויף זאַוויאַסעס. אָבער ס'איז אַלץ געווען אַ מאָל. איצט האָב איך מיך, ווי מ'זאָגט, געסטאַטקעוועט. כ'האָב אַ ווייב מיט קינדער. די זעווטל האָט מיר דערציילט אַזוי און אַזוי. דער מאַן האָט עוקר געווען און אַלדאָס איבעריקע. ווען זי קריגט אַרויס אַ גט, קאָן זי קריגן ביי אונדז דעם רייכסטן מאַן.

— ווער וועט איר געבן אַ גט ? איר ?

mentioned you do card tricks. What can you do?"

"Not cheating."

"What then?"

"Fetch me a deck and I'll show you."

"Herman, you've got to go," Mrs. Miltz said impatiently.

"Wait, don't rush me, my business won't run away, and if it does, I don't give a damn. You know what? Let's go in the other room and have a snack."

"I'm not hungry," Yasha lied.

"You don't need to be hungry. The appetite, they say, comes as you eat. Here in Poland, you people don't know how to eat properly. Noodles and chicken soup and chicken soup and noodles. What are noodles anyway?—nothing but water. You only bloat the belly. The Spaniard takes care of a three-pound beefsteak and that puts marrow in your bones. You come to a Spaniard's house and he lies down in the middle of the day and sleeps like a log. It's hot as hell there and flies suck your blood like leeches. In the summer, life begins at night. With us, if somebody has just enough money either to eat or pay for a whore, he chooses the whore. Somehow or other, nobody starves. You like vodka?"

"Occasionally."

"Come on, then, have a glass. Rytza, fetch us something," Herman said to the yellowish woman. "The Spaniard dearly loves his magic. He'd sell his soul to see a good trick."

The living-room furniture consisted of a table covered with oilcloth, a sofa, and a clothes closet. Suspended from the ceiling was a naphtha lamp which had almost gone out and Herman turned up the wick. Valises, plastered with stickers, and piles of boxes were scattered about the room. Over a chair hung a jacket and also on the chair were a stiff collar and a silver-headed cane. The very air of the place smelt of foreign lands and distant shores. Two photographs, one of a man with a white beard, the other of a woman in a full wig, hung on the wall.

"Have a seat," Herman said. "My sister is about to bring something tempting to eat. She can afford a better apartment but, being accustomed to this place, she doesn't want to move. Back home the houses aren't this big and everything is done right in the courtyard. A *patio*, it's called. The Spaniard hates to climb stairs. He sits outside with the family and drinks a kind of tea—*mate*. Everybody takes a sip through the same straw; it goes from mouth to mouth. Before you acquire the taste, it's like drinking branchwater with licorice milk, but you can get used to anything. In North America, for example, they chew tobacco. One thing you must understand—it's the same world everywhere. They don't eat people in Buenos Aires either. Take a look at me—nobody's eaten me."

"Maybe you've eaten somebody."

"Eh?—That's a good one! You're nobody's fool; the person who keeps his wits about him, skims the gravy right off the top. You come from Piask?"

"No, Lublin."

"Zeftel said you were from Piask."

"You're a thief yourself."

Herman exploded with laughter.

"Say, you're all right. Not everyone from Piask is a thief, no more than everyone from Chelm is a fool. It's only hearsay. On the other hand, who doesn't steal? My mother, may she rest in peace, used to say: 'The honest way is not the easy way.' You can do anything, you only need to know how. Just as I am now, I've already tasted everything. Zeftel tells me you can spring any lock."

"That's true."

"I wouldn't have the patience. Why fool around with a lock when you can smash the door down? What's a door hung on? Nothing but hinges. But that's all in the past. I've become, as the saying goes, a model citizen. I have a wife and children. Zeftel told me her whole story. About her husband deserting her and all the rest of it. If she gets a divorce, she could marry the richest man in South America."

"Who would grant her the divorce—you?"

— וואָס איז א גט? אַ שטיקל פּאַפּיר. אַלץ איז פּאַפּיר, מיין ליבער מענטש, אַפילו געלט. כ'מיין גרויס געלט, נישט קליין געלט. די, וואָס האַלטן די פּען שרייבן. משה רבנו איז געווען אַ מאַנסביל און דעריבער האָט ער געשריבן, אַז אַ מאַנסביל קאָן האָבן צען ווייבער און ווען אַ נקבה טוט אַ קוק אויף אַן אַנדער מאַנסביל, דאַרף מען זי פאַרשטיינערן. וואָלט אַ נקבה געהאַלטן די פּען, וואָלט זי געשריבן פּונקט פאַרקערט. איר פאַרשטייט מיך, אָדער נישט? אויף דער סטאַווקע־גאַס איז דאָ אַ סופר, איז ער אַ משלנו'דיקער און אַז מ'גיט אים אַ צענערל, שרייבט ער אָן אַ גוט קוויטל, געחתמעט און מיט עדות, כדת וכדין. אָבער כ'נייט נישט קיינעם. כ'האָב איר געוואָלט אויסבאָרגן אויף הוצאות און אַלדאָס איבעריקע.

יאַשאַ האָט מיט אַ מאָל פאַרצויגן די ברעמען.

— פּאַניע הערמאַן, כ'בין נישט אייער נאַר. לאָזט צורו זעוטלען. ס'איז נישט קיין סחורה פאַר אייך.

— הא? איר קאָנט זי שוין אַהיים נעמען. זי'ט מיך שוין געקאָסט אַ פּאָר רובל. נאָר זאָל עס זיין אַ מצווה. עלעהיי כ'וואָלט געגעבן אַן אָרעמען ייד.

— טוט נישט קיין מצוות. וויפל האָט זי אייך געקאָסט? איכ'ל אַלץ באַצאָלן!

— וואַרט, כאַפּט אייך נישט צום טייסטער. אָט איז די טיי!...

ה

מ'האָט געטרונקען טיי און צוגעגעסן טיי־קיכלעך און באַבקע. רייצע און זעוטל זענען אויך צוגעקומען צום טיש. הערמאַן האָט געטרונקען טיי מיט איינגעמאַכטס, פאַרביסן מיט באַבקע און פון מאָל צו מאָל האָט ער געטאָן אַ צי פון אַ דיקן ציגאַר, וואָס איז געלעגן אויף אַ טעצעלע. ער האָט יאַשאַן אויך געוואָלט מכבד זיין מיט אַ ציגאַר, נאָר יאַשאַ האָט זיך אָפּגעזאָגט. הערמאַן האָט געטענהט:

— איר קאָנט נישט קריגן אַזאַ ציגאַר אין גאַנץ וואַרשע. דאָס איז אַ האַוואַנאַ־ציגאַר. נישט פון די נאָכגעמאַכטע, נאָר טאַקע פון האַוואַנאַ. עמעצער האָט זיי מיר געבראַכט פון דאָרט. אין בערלין צאָלט איר דערפאַר צוויי מאַרק אַ שטיק. איך האָב ליב אַלץ זאָל זיין פּרימאַ שבפּרימאַ. אָבער פאַר אַלץ דאַרף מען צאָלן און אַז מ'צאָלט צאָלט מען איבער. וואָס איז אַ האַוואַנאַ־ציגאַר? ס'איז אויך בלעטער, נישט קיין גאָלד. און וואָס איז אַ שיין ווייבל? אויך אַ בשר־ודם. דער שפּאַניער איז אייפערזיכטיק. איר טוט אַ שמייכל צו זיין ווייב און ער כאַפּט זיך גלייך צום מעסער, אָבער צוויי גאַסן ווייטער האָט ער אַ מעטרעסע און ער האָט מיט איר קינדער אויך. מיט דער צייט ווערט די אַנדערע אויך אַ שלאָך און ער מוז גיין זוכן אַ זייטיקן שטאָך אַרבעט. כ'לייען דאָ די פּוילישע גאַזעטן און ס'ווילט זיך מיר לאַכן. זיי שרייבן עפּעס אַזעלכע שמאָנצעס. אַ מיידל גייט אַרויס ביי נאַכט קויפן אַ פּענדל מילך, פאָרט אָן אַ קעטשל און מען כאַפּט זי אַריין. דערנאָך פירט מען זי אַוועק קיין בוינעס איירעס און מ'פאַרקויפט זי ווי אַ קאַלב אויפן מאַרק. אָבער כ'בין שוין דאָ וואָכן און כ'האָב נישט געזען קיין שום קעטשל. און ווי קאָן מען אַזאַ מיידל אַריבערפירן די גרענעץ? נו, און וואָס איז מיט דער שיף? שמאָנצעס, באַבקעס. דער אמת איז, אַז מ'קומט פון גוטן ווילן. איר גייט אַרויס אין בוינעס איירעס אין יענעם קוואַרטאַל און איר טרעפט פרויען פון דער גאַנצער וועלט. איר ווילט אַ שוואַרצע איז אַ שוואַרצע און אַ ווייסע איז אַ ווייסע. אויב ס'געפעלט אייך אַ ליטוואַצקע פון ווילנע אָדער פון אייישיסאָק, דאַרפט איר נישט גיין זוכן, און אויב איר האָט אַ פאַרלאַנג צו אַ וואַרשעווער פּאַניענקע, קריגט איר זי גלייך אויפן אָרט. איך גיי נישט אַהין. וואָס האָב איך דאָרט צו טאָן? כ'האָב אַ ווייב מיט קינדער. אָבער די פּוילישע גאַזעטן ווילן דער עולם זאָל לייענען און מ'דרוקט אַלערליי קאַטשקעס. ס'איז קעגן דעם וואָס כ'זאָג: ווער ס'האַלט די פּען. כ'וועל אייך עפּעס זאָגן: די אייגענע מאַנען שיקן אַהין די ווייבער, און ווייסט איר פאַר וואָס? ווייל זיי זענען פויל צו אַרבעטן. וואָס איז דאָס מיט אייערע קונצן? אָט איז אַ טאַליע קאָרטן!

— אויב דו הייבסט אָן מיט קאָרטן איצט, וועסטו שוין אין ערגעץ נישט גיין — האָט דאָס געלע ווייבעלע געזאָגט.

— מאָרגן איז אויך אַ טאָג.

הערמאַן האָט גענומען טאַסן די טאַליע און יאַשאַ האָט גלייך דערקאָנט, אַז ער איז אַ „קאָרטאָוונ'יק". די קאָרטן זענען געלאָפן צווישן זיינע פינגער ווי לעבעדיקע און עפּעס ווי אויף אייגענער אחריות. אַהאַ, אַזאַ שפּיל־פייגעלע ביסטו! — האָט יאַשאַ גערעדט צו אים אין געדאַנק. — נו, וועט מען דיר באַלד ווייזן, אַז ס'זענען דאָ גרעסערע בריהס פון דיר. יאַשאַ האָט אים געלאָזט ווייזן עטלעכע קונצן: די קונץ מיט די דריי קאָרטן, די פיר זיבעלעך, דער פאַרביטענער קאָרט. יאַשאַ האָט דערביי געשאָקלט מיטן קאָפּ און געשמיצערט מיט די ליפּן: טס טס טס... ער האָט שיער נישט אַ זאָג געטאָן: כ'האָב דאָס נאָך געקענט ווען כ'בין געווען אַ קליין מיידל... ער האָט זיך אָפּגעגעבן אַ חשבון, אַז עס ווערט שפּעט און אַז אויב ער, יאַשאַ, וויל נאָך צולויפן צו עמיליאַן, דאַרף ער עס טאָן שוין איצט, אָבער ער איז פּונקט דעסטוועגן געבליבן זיצן. ווי באַלד זי

"What's a divorce—A piece of paper. Everything is paper, my dear man, even money. I mean big money, not pocket change. Those who hold the pen—write. Moses was a man. That's why he wrote that a man could have ten wives, but if a woman looked at another man she had to be stoned. If a woman had held the pen she would have written the exact opposite. Do you follow me or not? On Stavka Street there's a scribe who's one of us, and if you give him ten rubles he'll write you a good divorce, signed by witnesses, absolutely legal. But I don't force anybody into anything. I was willing to advance her the ship's fare . . ."

Yasha suddenly raised his brows. "Panie Herman, I'm no simpleton. Leave Zeftel alone. She is not your kind of merchandise."

"What? You can take her with you this very minute. She's already cost me a couple of rubles but I'll write it off as charity."

"Don't do us any favors. How much did she cost you? I'll pay for everything."

"Take it easy, don't get your wind up. Here's the tea."

5

They drank tea and ate cookies and butter-cake. Mrs. Miltz and Zeftel joined them at the table. Herman drank his tea with jam, ate the butter-cake and from time to time took a puff on a fat cigar which rested in a saucer. He offered Yasha a cigar, too, but Yasha declined.

"You can't get a cigar like this in all Warsaw," Herman complained. "This is genuine Havana. None of your substitutes but the real stuff from Cuba. Somebody brought them from there especially for me. In Berlin you'd have to pay two marks for one. I like everything first-class, but you have to pay for everything, and when you pay, already you pay too much. What's a Havana cigar? Leaves, not gold. And what's a good-looking girl? Also flesh and blood. The Spaniard is jealous. You smile at his wife and he goes for his knife, but two blocks away he keeps a mistress and has children by her. After a while, she becomes a frump, too, and he has to go looking for a fresh piece. I read the Polish papers here and I've got to laugh. They write such nonsense! A girl goes out at night to get a jug of milk, along comes a carriage and she's caught inside. Later they take her to Buenos Aires and sell her like a calf in the market. But I've been here weeks and haven't seen any such carriage. And how can you transport such a girl across the border? What about the ship? Nonsense, foolishness. The truth is, they go of their own free will. You go to that district and you meet women from every part of the world. You want a black one—a black one it is; you want a white one—that's what you get. If a Lithuanian from Vilno or Ayshyshok is what you're after, you don't have to go looking, or if you have an urge for the Warsaw product, you'll be accommodated. As for myself, I don't go there. What do I need with it? I've got a wife and children. But the newspapers want readers. It's just as I've been saying, it depends on who holds the pen. I'll tell you one thing: Husbands themselves send their wives into the quarter. And do you know why? Because they're too lazy to go to work themselves. How about some of your tricks? Here's a deck of cards."

"Once you start with the cards you won't go anywhere," the yellowish woman said.

"Tomorrow is another day."

Herman began to shuffle the deck and Yasha saw at once that he was up against a cardsharp. The cards flowed through Herman's hands as if they had a life of their own. So . . . that's the sort of canary you are! Yasha said to himself. Well, we'll soon show you there are some smarter boys around.

Yasha allowed him to perform several tricks: the trick with the three cards, the one with the four sevens, the changed card. Yasha shook his head at this and clicked his tongue, "Tsk, tsk, tsk . . ." He almost said, I was already doing these tricks when I was a little girl.

He reminded himself that it was growing late and that if he still wanted to see Emilia he would have to leave that very minute; nevertheless, he remained seated. Since

איז אזא צנועה, זאָל זי וואַרטן! — האָט גערעדט אין אים אַ צווייטער, אַ צולהכעיסדיקער. יאַשאַ האָט געוווּסט טיף אין זיך, אַז דער גרעסטער שונא זיינער איז די לאַנגווייל. צו אַנטריגן פון איר האָט ער אָפּגעטאָן די אַלע מישוגעתן. זי האָט אים געשמיסן ווי מיט אַ בייטש. צוליב איר האָט ער אָנגעלאָדן אויף זיך אַלע לאַסטן. איצט איז אים נישט געווען לאַנגווייליק. ער האָט גענומען ביי הערמאַנען די טאַליע. דערפון וואָס הערמאַן לאָזט „די סוחרים וואַרטן" און גיט זיך אָפּ מיט אים, יאַשאַן, האָט יאַשאַ אַרויסגעדרונגען, אַז הערמאַן ליידט פון דער אייגענער כּחלה

וואָס ער. ס'איז די קראַנקייט, וואָס פאַרבינדט די אונטערוועלט מיט דער אויבערוועלט, די קאָרטן־שפּילער אין אַ גנבהשער מעלינע מיט די שפּילער פון מאָנטע קאַרלאָ, דעם אַלפאָנס פון בוענאָס איירעס מיט דעם דאָן זשואַן פון סאַלאָן, דעם מעסער־שטעכער מיט דעם רעוואָלוציאָנערן טעראָריסט, די הור פון קעלערשטוב מיט דער מעסאַלינאַ פון פּאַריז. אַזוי ווי יאַשאַ האָט טאַלירט די קאָרטן, אַזוי האָט ער זיי מאַרקירט מיט אַ שפּיץ נאָגל. ער האָט אַ זאָג געטאָן צו הערמאַנען:

— נעמט אַרויס אַ קאָרט.

הערמאַן האָט אַרויסגענומען דעם מלך אייכל.

יאַשאַ האָט געטאָן פלינק אַ בויג די טאַליע.

— לייגט אים צוריק אַריין און טאַלירט די קאָרטן.

הערמאַן האָט אַזוי געטאָן.

— איצט וועל איך אַרויסנעמען דעם מלך אייכל.

און יאַשאַ האָט מיט דעם דוימען און דעם ווייזפינגער אַרויסגעצויגן דעם מלך אייכל.

יאַשאַ האָט געוויזן איין קונץ, הערמאַן — אַן אַנדער קונץ. הערמאַן האָט, אַפּנים, געקאָנט אַלע טריקס. די געלע אויגן זיינע האָבן געשמייכלט מיט דעם נצחון פון אַ מייסטער, וואָס האָט געמאַכט דעם אָנשטעל פון אַן אַמאַטאָר. ער האָט געהאַט אין שטוב נישט איין טאַליע, נאָר אַ גאַנץ טוץ. יאַשאַ האָט אַ זאָג געטאָן:

— מ'זעט, אַז איר האָט געהאַלטן אַ קאָרט אין דער האַנט.

— די קאָרט האָט מיך געהאַלטן. אָבער ס'איז אויס! געשטאָרבן, באַגראָבן!

— איר שפּילט מער נישט, האַ?

— בלויז אַ זעקס און זעכציק מיט מיין ווייב.

— פון דעסטוועגן וויל איך אייך עפּעס ווייזן.

און יאַשאַ האָט פון ס'ניי אַ נעם געטאָן אַ טאַליע.

— קלייבט אייך אויס אַ קאָליר...

דאָס מאָל האָט יאַשאַ געוויזן אַ טריק, וואָס הערמאַן האָט, ווייזט אויס, נישט געקאָנט. ער האָט אָנגעקוקט יאַשאַן האַלב שמייכלענדיק, האַלב פרעגנדיק. ער האָט געקנייטשט דעם שטערן, זיך אָנגענומען ביי דער נאָז, זי געהאַלטן אַ וויַיל אין דער גרויסער האַנט מיט די געלבלעכע האָר. רייצע האָט ברייט צעעפנט די אויגן ווי זי וואָלט נישט געגלויבט, אַז עמעצער קאָן איבערקליגן הערמאַנען. זעווטל האָט געטאָן אַ ווונק צו יאַשאַן, אים געוויזן אַ שפּיצל צונג. זי האָט אים צוגעוואָרפן עפּעס אַזוינס ווי אַ לופטקוש.

— העי, רייצע, אַ מייער האָסטו? — האָט הערמאַן געפרעגט דער שוועסטער.

— פאַר וואָס נישט אַ רעטעך? — האָט יענע צוריקגעפרעגט סאַרקאַסטיש.

ס'איז געוואָרן עלף, אָבער בידע מאַנסלייט האָבן נאָך אַלץ געוויזן טריקס מיט די קאָרטן. טייל טריקס האָבן געפאָדערט שעלעכלעך, היטלען, קעסטלעך, טעוועלעך, ווי אויך אַ רינג, דאַמינאָ־קלעצלעך, אַ זייגער, אַ בלומענטאָפּ. די פרויען האָבן געהאַלטן אין איין צוברענגען דאָס נויטיקע קלאַפּערגעצייג. הערמאַן איז געוואָרן דערהיצט. ער האָט גענומען ווישן דעם שווייס פון פּנים.

— מיר בידע וואָלטן געקאָנט עפּעס אויפטאָן...

— וואָס, אַ שטייגער?

— מיר וואָלטן איינגענומען די וועלט...

רייצע האָט געשטעלט בראָנפן און די מאַנסלייט האָבן אָנגעקלאַפּט די גלעזלעך, געזאָגט פּראָזיט, אויפן גרויסשטאָטישן שטייגער. פאַר זיך און זעווטלען האָט רייצע געשטעלט זיסן שנאַפּס. מ'האָט צוגעביסן מיט אייער־קיכלעך, שוואַרץ ברויט, שווייצערקעז. הערמאַן האָט גענומען רעדן מיט אַ קרובהשער היימישקייט.

— כ'זע אַ ווייבל ביי אַ רייפערקע, אַ שיינע, נישט קאַ' נעכטיקע. פון וואַנען האָב איך געזאָלט וויסן וואָס און ווער? זי זאָגט דער מאַן איז פון איר אָוועק, — טראַכט איך מיר: זאָל ער גיין לחיים ולשלום. איכ'ל דיר שוין עפּעס צושאַנצן. ערשט שפּעטער האָט זי מיר דערציילט וועגן אייך. זי זאָגט אַ קונצנמאַכער. אָבער נישט אַלע קונצנמאַכערס זענען גליַיך. יענע, וואָס גייען איבער די הייף מיט דער קאַטערינקע רופן

she is so virtuous, let her wait! a second voice within him said, a spiteful one. Yasha was well aware that his worst enemy was his ennui. To escape it, he had committed all of his follies. It lashed at him like so many whips. Because of it, he had loaded himself down with all sorts of burdens. But now, he did not feel bored. He took the deck from Herman. The fact that Herman left the merchants waiting to spend the time with him indicated to Yasha that the other was afflicted with the same malady as he. It was the disease that bound the underworld to decent society—the card players in a thieves' den to the gamblers at Monte Carlo; the pimp from Buenos Aires to the drawing-room Don Juan, the cutthroat to the revolutionary terrorist. As Yasha shuffled the cards, he marked them with the edge of his fingernail.

"Pick a card," he said to Herman.

Herman chose the king of clubs.

Deftly Yasha bent the deck.

"Put it back and shuffle the cards."

Herman did as directed.

"Now, I'll pick out the king of clubs for you."

And with the thumb and forefinger he took out the king of clubs.

"Let's just have a peep at your finger-nails."

Yasha showed one trick, Herman another. Herman was apparently familiar with all the tricks. His yellow eyes glistened with the slyness of the expert who had passed as an amateur. He did not have merely one deck in the house, he had a dozen.

"Looks like you've been holding a card up your sleeve," Yasha remarked.

"Cards fascinated me. But it's all over. Dead and buried!"

"You don't play any more?"

"Only a little 'sixty-six' with my Señora."

"Nevertheless, I'd like to show you something."

And Yasha picked up the deck again.

"Choose a suit."

Now Yasha performed some tricks which Herman did not seem to know. He looked at Yasha with a questioning smile. He furrowed his brow, took hold of his nose, held it a while in his large hand with the yellow hair. Mrs. Miltz opened her eyes wide as if incredulous that someone was able to outsmart Herman. Zeftel winked at Yasha, showed him the tip of her tongue. She blew him a kiss.

"Hey there, Rytza, you wouldn't have a carrot, would you?" Herman asked.

"Why a carrot, why not a radish?" she replied, sarcastically.

It was already eleven o'clock but still the men continued to show each other card tricks. Some of the stunts required saucers, cups, boxes, pieces of cardboard, as well as a ring, a watch, a flower pot. The women continued to fetch the necessary equipment. Herman grew overheated. He began to mop the sweat from his brow.

"Together, we could accomplish something."

"What, for instance?"

"We could take on the world."

Rytza brought vodka and the men clinked glasses, said "Prosit!" in cosmopolitan fashion. For Zeftel and herself, Rytza poured sweet brandy. They ate egg-cookies, black bread, swiss cheese. Herman began to speak with a clannish familiarity.

"I see your Zeftel at the agent's. She's pretty and sharp, too, but how was I to know what was what? She says her husband left her; I thought, 'Let him go in peace. I'll help her out somehow.' It was only later she told me about you. She mentioned a magician, but not all magicians are the same. Those who drag around courtyards with street-organs call themselves magicians, too.

זיך אויף קונצנמאכערס, איר, פאניע יאשא, זענט אן ארטיסט. ערשטע קלאס. פיף פאף! אבער איך בין עלטער פון אייך מיט א יאר און איך זאג אייך, אז דא קאנט איר ווייניק אויפטאן. מיט אייער געלענק דארפט איר זיין אין בערלין, אין פאריז, אדער גאר אין ניו־יארק. לאנדאן איז אויך נישט שלעכט. דער ענגלענדער האט ליב אז מ'מאכט פון אים ס'געני'ר און ער באצאלט דערפאר אויך. ביי אונדז אין זיד־אמעריקע וואלט איר געווען א גאט. זעווטל האט געזאגט, אז איר קאנט איינשלעפערן, אדער, ווי רופט מען עס? מאגנעטיזם. וואס איז דאס אזוינס? כ'האב געהערט דערפון, כ'האב געהערט.

— היפנאטיזם.

— איר קאנט דאס, הא?

— א קאפעלע.

— כ'האב עס ערגעץ געזען. יענער שלאפט טאקע איין?

— ווי א קלאץ.

— קאנט איר דאך איינשלעפערן ראטשילדן און ביי אים צונעמען די ממתקים.

— כ'בין א קונצנמאכער, נישט א גנב.

— יא, אוודאי, אבער פארט... ווי אזוי מאכט איר עס, הא?

— כ'ווארף אן אויף יענעם מיין ווילן.

— ווי אזוי?... ס'איז א גרויסע וועלט. אלע מאל קומען־אויף נייע זאכן. כ'האב א מאל געהאט א ווייבל און זי האט געטאן אלץ וואס כ'האב געוואלט. אז כ'האב געוואלט זי זאל זיין קראנק, איז זי געווארן קראנק, און אז כ'האב געוואלט זי זאל ווערן געזונט, איז זי געווארן געזונט. אז כ'האב געוואלט זי זאל שטארבן, האט זי צוגעמאכט אן אויג.

— ע, דאס איז שוין צו פיל! — האט יאשא זיך אנגערופן נאך א קווענקלעניש.

— ס'איז דער אמת.

— הערמאן, דו רעדסט שוין נארישקייטן! — האט די געלע א זאג געטאן.

— זי איז מיר געשטאנען אין וועג. ליבע איז גוט. נאר צו פיל ליבע טויג אויך נישט. זי'ט זיך ארומגעוויקלט ארום מיר ווי א שלאנג און כ'האב שוין נישט געקאנט אטעמען. זי איז געווען עלטער פון מיר מיט א פאר יאר און זי'ט נאר געציטערט אז כ'על זי איבערלאזן. איין מאל גיי איך איבער דער גאס און זי קריכט מיר נאך. ס'האט מיר אנגעהויבן ווערן ענג און איך זאג צו איר: ס'קאן אזוי נישט בלייבן. וואס ווילסטו, פרעגט זי, כ'זאל שטארבן? — נישט שטארבן, זאג איך, נאר צו רו לאזן. דאס, זאגט זי, קאן איך נישט, נאר אויב דו ווילסט כ'זאל גיין א גאנג, וועל איך דיך פאלגן. אין אנהייב האב איך מיך דערשראקן, נאר זי איז מיר אזוי דערגאנגען די יארן, אז כ'האב דערזען, ס'איז אדער מיין טויט, אדער איר טויט. כ'האב אנגעהויבן טראכטן אז —

— כ'וויל מער נישט הערן! כ'וויל מער נישט הערן! — האט רייצע זיך אנגעכאפט ביי די אויערן. ס'איז א וויל געווארן שטיל. מ'האט געהערט ווי דער קנויט אין לאמפ זויגט נאפט. יאשא האט א קוק געטאן אויפן זייגער.

— מאמעלע, כ'בין אן אפגעקאכטער!

— ווי שפעט איז?

— ס'טאגט שוין אין פינטשעוו. נו, איך מוז לויפן. זעווטל, בלייב דא א פאר טעג. איכ'ל פאר אלץ באצאלן! — האט יאשא גערעדט. — די מענטשן וועלן דיר נישט טאן קיין עוולה.

— נו, נו, מירן זיך אויסרעכענען — האט רייצע א זאג געטאן.

— וווּ לויפט איר? וווּ לויפט איר? — האט הערמאן געפרעגט. — דא, אז ס'ווערט א ביסל שפעט, דערשרעקט מען זיך. וואס איז די שרעק? ביי אונדז אין בוינעס איירעס איז מען אויף גאנצע נעכט. אזוי זומער און אזוי ווינטער. ביי אונדז אז מ'גייט אין טעאטער, ווערט מען ערשט פארטיק מיט דער פיעסע איינס א זייגער. דערנאך גייט מען נישט אהיים, נאר אין א קאפע, אדער א רעסטאראן און מ'עסט ערשט א ביפשטיק און מ'מאכט דעם אכזן קנאק־יעקב. ביז מ'קומט אהיים, איז שוין טאג.

— ווען שלאפט מען? — האט זעווטל געפרעגט.

— מ'דארף גארנישט שלאפן. צוויי שעה אין מעת־לעת איז איבערגענוג...

יאשא האט זיך גענומען געזעגענען. ער האט באדאנקט פארן כיבוד. רייצע האט געווארפן אויף אים א בליק, האלב אפמעסטנדיק און האלב פרעגנדיק. ס'האט זיך אים אפילו אויסגעדוכט, אז זי האט אים געגעבן א צייכן. זי האט אויף א וויל צוגעלייגט א פינגער צו די ליפן. געזאגט האט זי:

— זייט נישט קיין גאסט. מיר עסן נישט קיין מענטשן.

— ווען וועט איר דא זיין? — האט הערמאן געפרעגט. — כ'האב נאך מיט אייך צו שמועסן. מיר ביידע דארפן האבן א מדובר.

— איכ'ל צוקומען.

— געדענקט!

רייצע האט גענומען דעם לאמפ, ארויסצעלויכטן יאשאן אויף די טרעפ. זעווטל איז אים געגאנגען באגלייטן. זי האט אים א נעם געטאן אונטערן ארעם. ס'האט יאשאן אנגענומען א קינדישע גליקזעליקייט. ער האט ליב געהאט צו רעדן יידיש, צו ווייזן קונצן אין א היימיש קרייזל. ס'איז דא געווען ווי אין פיאסק, אבער נאך אינטערעסאנטער. ס'איז קלאר געווען, אז דער דאזיקער הערמאן איז א פרויען־הענדלער און די רייצע איז זיין ארויסהעלפערין, אבער ס'האט אלץ געהאט א טעם, וואס מ'קאן נישט אויפקלערן. דער הערמאן איז געווארן אין די פאר שעה צוגעוואקסן

But you, Panic Yasha, you're an artist! First-class! Tip-top! But I've got a few years on you and I can tell you there isn't much you can do for yourself around here. With your skill you belong in Berlin, in Paris, even New York. London isn't a bad town, either. The Englishman loves to be fooled and he pays for the privilege, as well. Back home in South America, you'd be a God. Zeftel says that you can put people to sleep—how is it called—magnetism? What is this thing, anyway? I've heard of it, I've heard of it."

"Hypnotism."

"You know the thing?"

"Some."

"I've seen it somewhere. The subject really falls asleep?"

"Like a log."

"This means you could put Rothschild to sleep and snatch his money?"

"I'm a magician, not a criminal!"

"Yes, of course, but still . . . How do you do this?"

"I force my will upon the other."

"But how? It's a big world, all right. Always something new coming up. I once had a woman, she did everything I wanted her to. If I wanted her to be sick, she got sick. And if I wanted her to get well, she got well. When I wanted her to die, she closed her eyes."

"Ah, that's too much!" Yasha said, after a while.

"It's the God-damned truth."

"Herman, now you're talking foolishness!" Rytza said.

"She was in my way. Love is fine, but too much love is no good. She wound herself around me like a snake until I couldn't breathe. She was a couple of years older than me and trembled for fear I'd leave her. Once I was walking along the street and she was right on my tail, as usual. I felt smothered and I said, 'I can't go on like this.' 'What do you want?' she asked me, 'That I should die?' 'Just leave me alone,' I said. 'That I can't do,' she said, 'but if you want me to, I'll drop dead.' At the beginning I was afraid, but she made me so wild I felt it was either my life or hers. I began to think that . . ."

"I don't want to hear another word! I don't want to hear another word!" Rytza clapped her hands over her ears.

It was quiet for a time. They could hear the wick in the lamp sucking up the naphtha. Yasha consulted his watch. "Folks, I'm a cooked goose!"

"How late is it?"

"It's already daybreak in the town of Pinchev. Well, I've got to run along. Zeftel, stay for a few days. I'll pay for everything," Yasha said. "These people won't hurt you."

"Sure, sure, we'll settle everything," Rytza said.

"Where are you running to? Where are you running to?" Herman demanded. "Here when it grows a little late, everyone gets panicky. What is there to be afraid of? Back home in Buenos Aires we stay up all night. Winter and summer. When we go to the theater, the play ends around one o'clock. We don't go home afterwards but to a café or restaurant and first we eat a beefsteak and then the real drinking begins. By the time you get home, it's already daytime."

"When do you sleep?" Zeftel asked.

"Who needs sleep? Two hours out of the twenty-four is more than enough."

Yasha rose to take his leave. He thanked them for their hospitality. Rytza looked at him, questioningly, deliberately. It even seemed as if she were giving him a signal. She laid her finger to her lips for an instant.

"Don't be a stranger," she said, "we don't eat people here."

"When will you come?" Herman asked. "I've got something to discuss with you. The two of us have to make some sort of an agreement."

"I'll drop by.'"

"Don't forget."

Rytza picked up the lamp to light Yasha's passage down the stairs. Zeftel walked at his side. She took his arm. A childish exhilaration came over Yasha. He enjoyed speaking Yiddish, showing tricks in his shirt-sleeves. It was like Piask here, but even more exhilarating. Obviously Herman was a white slaver and Rytza his confederate. It defied comprehension but in the few hours that they had known each other, Herman had

צו איס, יאשאן. יאשא האט געוווסט, אז ער איז געפעלן רייצען אויך. ווער ווייסט וואסערע פארגעניגנס אזא געל ווייבעלע קאן געבן א מאנסביל? ווער ווייסט וואסערע אויסטערלישע רייד אזא בלאט שטיקל סחורה קאן רעדן, ווען זי איז צעהיצט? א ווייל איז די ליכט פון נאפטלאמפ געפאלן איבער דער ערד פון הויף, די שטויסן קלעצער און ברעטער, וואס זענען דא געלעגן. באלד האט מען אויבן פארמאכט די טיר און ס׳איז געווארן פינצטער. זעווטל האט זיך געטוליעט צו אים, יאשאן, און עפעס ווי געציטערט. זי האט א זאג געטאן:

— אפשר קאן יעך ערגעץ גיין מיט דיר?

— ווהין? נישט היינט.

— יאשעלע, כ׳האב דיך ליב!...

— ווארט, פארלאז דיך אין גאנצן אויף מיר. וואס איך וועל דיר הייסן, דאס טו.

— כ׳וויל זיין מיט דיר.

— וועסט זיין מיט מיר. כ׳על דיך אראפברענגען קיין אויסלאנד. אלע, וואס זענען געווען גוט צו מיר, וועל איך זיין גוט צו זיי. אבער זיי גרייט אויף אלץ און פרעג נישט קיין קשיות. אויב כ׳על דיר הייסן שטיין אויפן קאפ, שטעל דיך אויפן קאפ. האסט מיך פארשטאנען, צי נישט?

— יא.

— וועסט טאן אזוי ווי כ׳זאג?

— יא, אלץ.

— גיי צוריק ארויף.

— וווּ גייסטו, הא?

— איכ׳ל נאך היינט אפטאן א נארישקייט...

ו

די ניזקע איז געווען ליידיק. וועגן קריגן דא א דראזשקע האט נישט געקאנט זיין קיין רייד. ער איז געגאנגען און די פיס זענען אים געווען מכוונה גרינג. אין גאס איז געווען פינצטער. איבער די הילצערנע הייזער מיט די קרומע דעכער האט געהויערט א הינטערשטאטישער הימל, געדיכט באזייט מיט שטערן. יאשא האט אויפגעהויבן דעם בליק אין דער הייך. וואס, א שטייגער, טראכט מען אין הימל פון אזא פארשוין ווי איך? ער איז געלאפן לענג־אויס דער ניזקע, ארויס אויף דער דזשיקע. ער האט געהאט געזאגט זעווטלען, אז ער וועט נאך היינט אפטאן א נארישקייט. אבער וואס פאר א נארישקייט? ער איז געהאט געשלאפן א גאנצן טאג און ער איז געווען וואך און פריש ווי אין מיטן טאג. אן אויסטערלישער געדאנק איז אים איינגעפאלן: צוגיין צו עמיליאן. דאס איז געווען א משוגעת פון אנהייב ביזן סוף. עמיליא שלאפט שוין. דערצו איז פארמאכט דאס טויער. אבער דאס אראפקלעטערן נעכטן דורכן פענצטער האט צום וויפלטן מאל אים באוויזן, אז טירן און טויערן האבן נישט פאר אים קיין שום באטייט. עמיליא האט א באלקאן. און אין ווינציקער ווי א מינוט וועט ער זיין אויבן. עמיליא קלאגט זיך, אז זי שלאפט שלעכט. זי וועט אים דערהערן; אחוץ דעם, וועט ער זי היפנאטיזירן פון דער ווייט, זי זאל זיך ריכטן אויף אים און פאר אים עפענען די שויבן־טיר (אויב זי איז נישט אפן סיי ווי סיי). ער האט געהאט א געפיל, אז היינט וועט זי אים מער נישט שטעלן קיין ווידערשטאנד... ער האט עפעס ווי געהאט קפיצת־הדרך. דא איז ער געווען אויף דער דזשיקע און אין עטלעכע מינוט שפעטער האט ער שוין געשפאנט איבער דער רימארסקע. ער האט געכאפט א בליק אויף דער באנק. די דיקע זיילן האבן געהיטן ווי פינצטערע וועכטער. דאס טויער איז געווען געשלאסן, אלע פענצטער — פארלאשן. ערגעץ דארט, אין קעלערן און געוועלבונגען, זענען געלעגן אוצרות, אבער ווו? דאס געביי איז גרויס ווי א שטאט. פון דארט עפעס ארויסצוקריגן, דארף מען האבן א לאנגע ווינטערנאכט. אבער די באנק האט אים דערמאנט אן עפעס, וואס יאדוויגא, עמיליאס דינסט, האט אים דערציילט, וועגן אן אלטן פריץ, קאזימיעזש זארוסקי, וואס האט מיט יארן צוריק פארקויפט א פאסעסיע און ער האלט דאס גאנצע געלט ביי זיך אין שטוב, אין אן אייזערנער קאסע. געוווינט האט ער אויף דער מארשאלקאווסקע, נעבן דער פרוזשנע, איינער אליין, בלויז מיט א טויבער דינסט, וואס איז געווען איר, יאדוויגאס, חברטע. ווען יאדוויגא האט דאס דערציילט, האט ער, יאשא, נישט פארצייכנט דעם אדרעס אין נאטיץ ביכל. ער האט דעמאלט נישט בדעה געהאט זיך אריינצולאזן אין אזוינע פוילע עסקים און נאך ביי עמעצן ווו יאדוויגא איז אן ארייגייערין. אבער איצט איז עס אים געקומען אויפן זין. עפעס מוז איך אפטאן היינט ביי נאכט, האט ער צו זיך גערעדט. כ׳פיל די כוחות...

פון דער ניזקע ביז דער קרולעווסקע איז א מהלך, אבער ער איז געהאט דורכגעלאפן די עטלעכע וויארסט אין צוואנציק מינוט. גאנץ ווארשע איז געשלאפן, בלויז דא און דארט האט א וועכטער געהיטן די געוועלבער, אנגעטאפט די שלעסער, געקלאפט מיטן שטעקן אן טראטואר, ווי זיך צו פארזיכערן אז קיינער האט זיך דארט נישט אונטערגעגראבן.

acted as if he were devoted to Yasha. Rytza, apparently, also looked on him with favor. Who could tell what amorous delights such a woman could serve a man, what bizarre words she might utter in the throes of passion? For a moment, the light from the naphtha lamp lit up the courtyard with its piles of logs and lumber. Then upstairs the door closed and it was dark once more. Zeftel snuggled up to Yasha.

"Could I go some place with you?"

"Where?—Not today."

"Yashale, I love you!"

"Just wait and leave everything to me. Whatever I tell you to do, do it."

"I want to go with you."

"You will be with me. I'll take you along when I go abroad. I'll repay everyone who has been good to me. But be prepared for anything and don't ask any questions. If I tell you to stand on your head, then stand on your head. Do you understand?"

"Yes."

"You'll do as I say?"

"Yes, everything."

"Go back upstairs."

"Where are you off to?"

"There's one more bit of nonsense I have to take care of today."

6

Nizka Street was deserted. There was no chance of hiring a droshky here. He walked on and his tread felt uncommonly light. The street was dark. Over the wooden houses with the spavined roofs hung a suburban sky, thickly seeded with stars. Yasha gazed upward. What, for instance, do they think of someone like me up there? He walked the length of Nizka Street, came out on Dzika Avenue. He had told Zeftel that there was one other item of nonsense on his agenda. But what sort was it? He had slept the whole day and he was now as fresh and alert as if it were morning. A strange desire to visit Emilia came over him. It was complete madness. She was doubtless already asleep by now. Besides, the courtyard gate would be locked. But his climbing out of her window the night before had brought home to him again that doors and gates meant nothing to him. There was a balcony in her apartment. He could scale it in a minute. Emilia complained that she was a poor sleeper. She would hear him. Moreover, he would will her into expecting him and she would open the French doors (if they weren't open anyway). He had a feeling that this day she would not offer further resistance. It was as if he had miraculously put on seven league boots, for here he was on Dzika Avenue; a few minutes more and he was walking down Rimarska Street. He glanced at the bank. The pillars seemed to guard the building like giant watchmen. The gate was shut, all the windows dark. Somewhere nearby were the basement vaults where treasures were stored. But where? The edifice was as huge as a city. To be properly done, the job would require a long winter's night. Then Yasha recalled what Yadwiga, Emilia's servant, had told him about an elderly landowner, one Kazimierz Zaruski, who had sold his estate years before and now kept his money in an iron safe in his apartment. He lived on Marshalkowska Boulevard, near Prozna Street, alone except for a deaf servant girl who was a friend of Yadwiga. When Yadwiga had told him this story, Yasha had not even bothered to write down the man's address. He had not entertained such notions and certainly none involving a household which Yadwiga visited. But now it all came back to him. I must do something tonight, he said to himself. Tonight I have the power.

From Nizka to Krolevska Street was quite a distance, but Yasha covered the several *versts* in twenty minutes. Warsaw slept, with only here and there a night watchman testing a lock or pounding his staff on the sidewalk as if to reassure himself that no one was tunneling in the

מ'היט, מ'היט, אבער מ'קאן גארנישט דערהיטן — האט יאשא גערעדט אין זיך. — נישט די ווייבער, נישט די פארמעגנס. — ווער ווייסט? אפשר איז אים א מאל אסתר פאלש? — האט ער זיך גלאט געשפילט מיטן געדאנק. — וואס, א שטייגער, וואלט געווען, ווען ער כאפט זיך אריין צו עמיליאן און געפינט ביי איר א געליבטן? אזוינע זאכן האבן געטראפן...

יאשא איז איצט געשטאנען און ארויפגעקוקט צו עמיליאס פענצטער. די אידעע זיך ארויפצוכאפן אויפן באלקאן, וואס האט אים אויסגעוויזן ערשט מיט עטלעכע מינוט צוריק גלייך און אין די ראמען פון מעגלעכקייט, איז איצט, אז ס'איז געקומען דערצו, מיט א מאל געווארן הוילער אומזין. זי קאן זיך נאך איבערשרעקן און מאכן א גוואלד. יאדוויגא קאן נאך דערהערן, אדער האלינא. עמיליא וואלט עס אים קיין מאל נישט מוחל געווען. די עפאכע פון די ריטערס איז אריבער. ס'איז איצט דאס פראזאישע ניינצנטע יארהונדערט... ער האט זי גערופן אין געדאנק, זי זאל זיך איבערוועקן און ארויסקוקן. אבער אין דעם סארט היפנאטיזם האט ער נאך ווייט נישט דערגרייכט. אויב עס ווירקט אפילו, איז עס פאמעלעך, נישט אויף דער גיך...

נאך א ווייל האט ער זיך אריינגעדרייט אין דער מארשאלקאווסקע, זיך געלאזט גיין צו דער פרוזשנע. ווי באלד ס'מוז געשען — האט ער צו זיך גערעדט, — פאר וואס נישט היינט? ס'איז מסתמא אלץ באשערט. ווי רופן זיי עס? דעטערמינירט. ווייל אויב יעדע זאך האט א סיבה, ווי די פילאזאפן זאגן, און דער מענטש איז א מאשין, איז אלץ אזוי גוט ווי אנגעשריבן פאראויס... ער איז צוגעקומען צו דער פרוזשנע. ס'איז דא געווען בלויז איין באוואוינט הויז, ווייל אקעגאיבער האט מען געהאלטן אין בויען. ס'זענען געלעגן אנגעלייגט שטויסן ציגל, קופעס זאמד, קאלך. דאס באוואוינטע הויז האט אונטן געהאט א געשעפט פון שניט־סחורה. אויבן זענען געווען באלקאנען. ס'איז געווען קלאר, אז דער פריץ וואוינט אין פראנט, אבער אין וועלכער פון די צוויי וווינונגען? יאשען איז מיט א מאל געווארן קלאר, אז רעכטס. לינקס האבן די פענצטער געהאט סיי פארהאנגען און סיי גארדינען. אבער רעכטס האבן בלויז געהאנגען אלטע גארדינען, אזוינע ווי עס הענגען געוויינטלעך אין א וווינונג פון אן אלטן קאוואליר, א סקנער. נו, איצט, אדער קיין מאל נישט! — האט עמעצער אין יאשאן געטאן א רוף. — ווי באלד ביסט שוין דא, טו עס אפ... ער'ט דאס געלט סיי ווי נישט מיטנעמען אין קבר... די נאכט שטייט נישט! — האט יענער פון ס'ניי גענומען ווארענען. ער האט שיער נישט גערעדט מיט דעם נוסח פון א מוסר־זאגער...

דאס ארויפקלעטערן איז געווען לייכט. אויף דער טיר פון שניט־געשעפט האט געהאנגען א שטאנגע. דער באלקאן האט גערוט אויף די קעפ פון דריי געטינס. דאס געביי איז געווען פול מיט דעקאראציעס און ארויסשטארצונגען. יאשא האט ארויפגעשטעלט א פוס אויף דער שטאנגע, זיך אנגעכאפט אן א קני פון דער געטין, באלד זיך אנגעהאנגען אין באלקאן. ער האט זיך געטאן א ווארף ארויף אין דער הייך. דער קערפער זיינער האט ווי פארלוירן די וואג. ער איז געשטאנען א ווייל אויפן באלקאן און עפעס אין אים האט געלאכט. דאס כלומרשט־אוממעגלעכע איז דאך אזוי מעגלעך... דאס עפענען די טיר צו דער וווינונג איז שוין געווען נישט לייכט, ווייל ס'איז געווען פארקייטלט פון אינעווייניק. אבער יאשא האט געטאן א שטארקן שלעפ די טיר און מיט דער וויטרע (וואס ער האט אלע מאל געטראגן ביי זיך) ארויסגעהויבן דאס קייטל. ער האט געהאט אויף א רגע געמאכט א רויש. אבער ס'איז בעסער איין שטארקער רויש, ווי א סך גראבלעניש. ער האט אפגעווארט א ווייל, צי עמעצער רופט נישט אדער שרייט נישט. ער איז אריין אינעווייניק און איינגעאטעמט די שטיקיקע לופט, פול מיט די טוכלע ריחות פון א שטוב, ווו מ'עפנט זעלטן א פענצטער. יא, דאס איז עס! ס'שטינקט דא מיט אלטקייט און שימל! — האט יאשא צו זיך גערעדט. ס'איז דא נישט געווען אין גאנצן פינצטער. ס'איז אריינגעפאלן א שיין פון א דרויסנדיקן לאמטערן. ער האט נישט געהאט קיין מורא, אבער דאס הארץ האט אים פון דעסטוועגן געזעצט ווי א העמערל. ער איז געשטאנען א ווייל דערשטוינט דערפון ווי אזוי די געדאנקען זיינען זענען מיט א מאל געווארן טאט. ווי מאדנע, נאר די אייזערנע קאסע, וואס וועגן איר האט יאדוויגא גערעדט, האט זיך געפונען נעבן אים: לאנג און שווארץ, ווי אן אויפגעשטעלטע טרומנע. די כוחות, וואס האבן א דעה איבער דעם מענטש און זיין גורל, האבן אים צוגעפירט גלייך צו זארוסקיס אוצר...

ז

מ'דארף נאר נישט דורכפאלן! — האט ער צו זיך גערעדט מיט ווארעניש. — ווי באלד כ'האב שוין אונטערגענומען אזא עסק, מוז עס ארויס בשלום... ער האט אנגעשפיצט די אויערן, געלויערט. ערגעץ אין די שכנותדיקע שטיבן זענען געשלאפן קאזשימיעזש זארוסקי און די טויבע דינסט. ער האט נישט געהערט קיין שום רויש. וואס זאל איך טאן, אויב זיי כאפן זיך אויף? — האט ער זיך געפרעגט. ער האט צוגעלייגט די הענט צו דער קאסע און זי ארומגעטאפט. זי האט געהאט א מעטאלענע קילקייט. ער האט באלד געפונען דעם לאך פון שלאס. ער האט מיט דעם ווייזפינגער אויסמארקירט די פארעם און דעם שניט פון שליסל־לאך. ער האט אריינגעשטעקט די האנט אין קעשענע ארויסצונעמען די וויטרע (וואס ער האט ערשט נאר געהאלטן). אבער די וויטרע האט זיך דארט

ground underneath. They are forever watching but nothing can be kept safe, Yasha said to himself. Neither their women nor their possessions. Who could tell? Maybe at times even Esther was unfaithful to him? His thoughts wandered idly. What if he should sneak into Emilia's bedroom and find her with a lover? Such things did happen. He stood now beneath her window and looked up. The thought of climbing to the balcony, which only a few minutes before he had regarded as not only feasible but as eminently right, seemed, now that he was there, pure absurdity. There was always the possibility that she would awake and, mistaking him for a prowler, raise an outcry. Yadwiga might overhear him or, possibly, Halina. Emilia would certainly never forgive him. The Age of Knighthood was long since past. This was the prosaic nineteenth century. Mentally, Yasha had commanded Emilia to awake and come to the window, but apparently he had not as yet mastered this facet of hypnotism. Even if it should prove effective, the process would be a slow one.

He started down Marshalkowska Boulevard towards Prozna Street. As long as it is inevitable, he said to himself, why not tonight? Evidently, it had been foreordained. How was it called?—predestination? If there was a reason for everything, as the philosophers claimed, and man was merely a machine, then it was as if everything had been written beforehand. He came to Prozna Street. There was only one occupied house on the block; across the street a building was in the process of construction. Piles of bricks lay there, mounds of sand and lime. The inhabited house consisted of a dry-goods store with two apartments, both with balconies, above it. The landowner's apartment obviously faced the front, but which of the two was it? Yasha suddenly knew that it was the one on the right. The windows in the apartment on the left were partially covered by drapes, partially by curtains; the ones on the right had shabby drapes, the kind that would hang in a miser's house. Well, it's now or never! something within Yasha urged. As long as you are here, go on. He can't take his money to the grave with him, anyway. The night won't last forever, the voice cautioned anew. Its intonations were almost that of a preacher.

Climbing the balcony was easy. A bar extended from the door of the dry-goods store and the balcony rested on the heads of three statues. The whole house was studded with figures and decorations. Yasha placed one foot on the bar, took hold of the knee of a goddess, and soon was hanging on the edge of the balcony. He swung his body upwards. It seemed to have grown weightless. He stood for an instant on the balcony and laughed. The impossible was really so possible. Opening the French doors proved more difficult; they were locked from the inside. But he tugged violently on the door and lifted the chain with the skeleton key which he always carried on his person. Better one loud sound, he theorized, than a series of fumbling noises. For a moment he paused to see if there was any outcry. Then he stepped inside and breathed the musty air of the house; here, it was clear, the windows were seldom opened.

Yes, this must be it, he exulted. You can smell the rot and mildew! It was not completely dark inside because of the light of the street lamp. He felt no fear. Yet his heart pounded like a trip hammer. He stood rooted for a moment, astonished at how swiftly thought had become deed. Strange, that the very safe that Yadwiga had described should be right next to him. It stood on end, long and black as a coffin. The powers that control man's destiny had led him directly to Zaruski's hoard.

7

I mustn't fail, he urged himself. Since I've taken the plunge, I must see it through. He cocked his ears and listened. Somewhere in the adjoining rooms Kazimierz Zaruski and his deaf servant slept. He heard no sound. What would I do if they were to awaken? he asked himself, but he could not supply the answer. He put his hand on the safe and felt the cool metal. Quickly he located the keyhole. He traced it with his forefinger to determine it's type and contour. Then, he reached into his pocket for his skeleton key which he had just had in

נישט געפונען. מסתמא פארשטעקט אין אן אנדער קעשענע!... ער האט געזוכט אין אלע קעשענעס. אבער ס'איז דארט נישט געווען קיין וויטרע. ווו האב איך זי אהינגעטאן? נו, ס'שלים מזל הייבט זיך שוין אן... ער האט געזוכט און געניששטערט נאך א מאל און אבער א מאל. זאל איך זי האבן אראפגעלאזט אויפן דיל? ס'האט נישט געטאן קיין שום קלאפ. ער האט געוווסט, אז ער האט דא ערגעץ די וויטרע נעבן דער האנט. אבער זי באהאלט זיך פון אים אויס. ער האט אריינגעשטעקט די הענט אין ביידע קעשענעס, אין בוזעם־קעשענע און די וועסטל־קעשענעס. איבעזוכט צו עטלעכע מאל. נו, דער עיקר זיך נישט אויפרעגן! — האט ער זיך באפוילן. — זאל זיך דיר דוכטן, אז ביסט אין טעאטער אויף דער בינע... ער האט איצט געזוכט געלאסן, באדעכטיק, אבער די וויטרע איז געהאט אויסגערונען. שדים? — האט ער א מורמל געטאן האלב ערנסט, האלב אין שפאס. ס'האט אים אנגעהויבן ווערן ווארעם. ער איז געווען איין רגע פון ווערן באגאסן מיט שוויס, אבער ער האט דעם שוויס אויפגעהאלטן און ס'איז געבליבן איבערן לייב א היציקייט. נו, כ'וועל מוזן געפינען עפעס אנדערש. ער האט זיך אראפגעבויגן און אויסגעשלייפט א שוך. די שיך־בענדלעך זענען ביים עק פארענדיקט מיט א דראט און ער, יאשא, האט א מאל מיט אזא דראט געעפנט א שלאס. ניין, ס'איז צו ווייך פאר אן אייזערנער קאסע! — האט ער באשלאסן אין מיטן ציען דאס בענדל. אין קיך איז מסתמא פאראן א גרייצער אדער א שאר־אייזן, אבער קריכן אהין איז געפערלעך. ניין, כ'מוז געפינען די וויטרע! ער האט זיך אראפגעבויגן און ס'איז אים ערשט איצט אויפגעפאלן, אז ס'ליגט דא א טעפיך. ער האט געשארט מיט א האנטפלאך איבערן טעפיך. קאן דאס זיין, אז א רוח שפילט זיך מיט אים? זענען טאקע פאראן גייסטער? פלוצים איז אים עפעס איינגעפאלן. די קאסע האט א שליסל און דער אלטער האלט אים אודאי אונטערן קישן... יאשא האט וויל באנומען, אז גיין זוכן דעם שליסל ביים אלטן צוקאפנס איז נאריש און ריזיקאליש. ער קאן זיך אויפוועקן. און פון וואנען איז געדרונגען, אז ער האלט אים גראד אונטערן קישן? ס'פעלן נישט אין דעם הויז קיין באהעלטעניש. אבער יאשא איז איצט געווען זיכער, אז דער שליסל ליגט ביי זארוסקין אונטערן קישן. ער האט אפילו ווי געזען דעם שליסל: דאס פלאטשיקע אויער, די קארבן אונטן. חלומט זיך מיר? ווער איך משוגע? — אבער דער פארהוילענער כוח, וואס פירט אים, יאשאן, אלע יארן, האט געהייסן גיין צום אלטן אין שלאפשטוב. — ס'וועט זיין גרינגער אזוי, האט דער כוח ווי אונטערגעזאגט. — אט איז די טיר...

יאשא האט גענומען טרעטן אויף די שפיצן פינגער. די טיר זאל נאר נישט סקריפען! — האט ער ווי תפילה געטאן. זי איז געשטאנען האלב אפן. יאשא איז אריין און זיך געפונען אין שלאפצימער. עס איז דא געווען פינצטערער ווי אין מיטלשטוב, ווייל ער האט רעכט נישט געזען ווו דאס פענצטער איז, בלויז זיך ווי משער געווען, אבער די אויגן זיינע האבן זיך גענומען צוגעוווינען. צווישן די קנוילן פינצטערניש האט זיך אויסגעשיילט א קאנטור פון א בעט, בעטגעוואנט, א קאפ אויפן קישן, א נאקעטער קאפ מיט לעכער אנשטאט אויגן, ווי א שיידל פון א שקעלעט. יאשא האט איינגעהאלטן דעם אטעם. אטעמט ער? יאשא האט נישט פארנומען קיין שום סאפעניש. איז דער אלטער וואך? איז ער גראד היינט אוועקגעפגרט? אפשר מאכט ער זיך א מאל טויט? אפשר וועט ער באלד אויפשפרינגען און אים, יאשאן, באפאלן? זקנים זענען א מאל געוואלדיק שטארק... אין דער רגע האט דער אלטער געטאן אן איינציקן שנארך. יאשא האט זיך דערנענטערט צום בעט. מיט א מאל האט ער דערהערט א קלונג. יאשא האט געוווסט וואס דאס איז: די וויטרע. זי האט מסתמא געהאנגען ביי אים אויף א קנעפל אדער צו וואס א זאך קאן זיך אלץ נישט צוטשעפען ווען מ'איז צעיאכמערט. זי איז איצט אראפגעפאלן אויפן דיל. אבער האט זיך דער אלטער איבערגעוועקט? וועט ער ארויסלאזן א געשריי?

יאשא איז געשטאנען א וויל אן אנגעלאדענער, גרייט צו אנטלויפן ביים ערשטן רויש. איכ'ל אים נישט הרגענען! כ'בין נישט קיין מערדער... אבער דער אלטער האט ווידער געשוויגן מיט דער פריערדיקער שטיל־שוויגעניש. יאשא האט זיך געטאן א זעץ אראפ, גרייט אויפצוהייבן די וויטרע, אבער זי איז אויף ס'ניי געהאט אויסגערונען. דאס דאזיקע שטיקל אייזן האט זיך ווי געשפילט מיט אים אין באהעלטעניש. נו, ס'איז שוין יענע נאכט! די בייזע כוחות האבן זיך שוין גענומען צו מיר... עמעצער אין אים האט געזאגט, אז די בעסטע זאך איז אנטלויפן וואס גיכער (ווי־באלד דאס מזל האט זיך פון אים אפגעטאן), אבער אנשטאט דעם האט ער זיך גענומען צושארן צום בעט. דערווייל לאמיר קריגן דעם שליסל! — האט ער צו זיך געזאגט מיט א סארט איינגעשפארטער תקיפות.

ער האט אנגעטאפט דאס קישן, אומגערן א ריר געטאן דעם אלטנס פנים. יאשא האט צוריקגעכאפט די האנט, ווי ער וואלט זיך אן עפעס אפגעבריט. דער אלטער האט ארויסגעלאזט א קלאנג ווי „ע", א שטייגער ווי ער וואלט די גאנצע צייט זיך געמאכט שלאפנדיק און געלויערט. יאשא האט אפגעווארט. זאל ער אויפשפרינגען! יאשא איז געווען גרייט זיך צו ראנגלען מיט אים, אים אנכאפן ביים האלדז, ווערגן... אבער יענער איז, ווייזט אויס, יא געשלאפן, ווייל ס'האט זיך דערהערט א דין פייפעניש מיט דער נאז, אזוינס, וואס א וואכער קאן נישט נאכמאכן. ער איז, אפנים, געווען פארנומען מיט עפעס א חלום. יאשא האט שוין איצט בעסער

his hand, but it wasn't there. Undoubtedly he'd tucked it away in another pocket. He began to search his pockets, but the key had vanished. Where could I have put it? The bad luck is starting already! He rummaged some more. Did I drop it on the floor? If so, it had not made a sound. The key had to be somewhere near at hand, but it hid itself from him. Again he thrust his hand into his pockets—again and again. The important thing is not to panic! he cautioned himself. Just imagine that you're doing a performance. Now he searched again, calmly and deliberately, but the skeleton key had disappeared. Demons? he whispered half in jest, half in earnest. He began to feel warm. He was about to break out into a sweat, but he kept back the perspiration and his body remained overheated. Well, I'll just have to find something else. He knelt and unlaced one of his shoes. The shoelaces had metal tips and once Yasha had picked a lock with just such a tip. But no, it's not firm enough to open an iron safe, he decided in the midst of removing the lace. There was probably a corkscrew or a poker in the kitchen, but to grope his way to the kitchen now was to court disaster. No, I must locate the skeleton key! He stooped and only then realized that the floor was covered by a rug. He ran his palm along the rug. Was it possible that the spirits were playing with him? Did such things as spirits really exist? Suddenly, the thought came to him: a safe must have a key, and undoubtedly the old man kept it under his pillow when he slept. Yasha knew what a risky business it would be to try to get the key out from under the old landowner's pillow. He might wake. And what assurance did Yasha have that the key was really there? There were many other possible hiding places in the apartment. But now Yasha was sure that the key lay under Zaruski's pillow. He even visualized the key: the flat head, the teeth underneath. Am I dreaming? Am I going mad? he speculated. But the unseen forces which for years had held sway over him ordered him to go into the bedroom. "It will be easier this way," they prompted. "There is the door."

Yasha got up on his toes. If only the door doesn't squeak, he prayed. It stood half-open. He walked through and found himself in the bedroom. It was darker here than in the other room, for he could not determine exactly where the window was located, could only conjecture, and then his eyes began to adjust to the darkness. From the murky whirls there began to evolve the contour of a bed, bedding, a head upon a pillow—a naked head with sockets instead of eyes, like that of a skeleton. Yasha froze. Was the old man breathing? He could not hear his breath. Was he awake? Had he just at that moment expired? Was he, possibly, feigning death? Perhaps he lay there ready to rise and attack him? Old men were often extremely powerful. And then the old man suddenly snored. Yasha came closer to the bed. He heard the clang of metal and knew what it was—the skeleton key. Probably it had caught on a button. Now it had fallen to the floor. Had it wakened the old man?

Yasha stood there a moment, prepared to bolt at the first sound. I couldn't kill him! I am no murderer. But the old man had once more fallen into a deep sleep. Yasha leaned over to pick up the skeleton key—he must leave no clues behind him; but again it had disappeared. That bit of wire had engaged him in a game of hide-and-seek. Well, I see it's one of those nights, already. The evil powers have singled me out. Something within him begged him to flee since his luck had deserted him, but, instead, he moved closer to the bed. Try to get hold of his key, he said to himself obstinately.

He ran his hand over the pillow, touched the old man's face unintentionally. He pulled back his hand as if it had been burned. The miser uttered a sigh as though he had only been shamming sleep. Yasha paused. He was prepared for attack, ready to grasp Zaruski by the throat and throttle him. But no, the man was asleep, a thin piping sound coming from his nostrils. Apparently he was dreaming. Now Yasha could see better. He slipped his

געווען. ער האָט אַריינגעשטעקט די האַנט אונטערן קישן. ער איז געווען אין גאַנצן זיכער, אַז ער וועט אָנטאַפּן אַ שליסל, אָבער ס'איז דאָרט נישט געלעגן קיין שליסל. ער האָט ווידער גענומען רוקן די פינגער צווישן דעם קישן און דעם מאַטראַץ. ער האָט אונטערגעהויבן צוזאַמען מיטן קישן דעם אַלטנס קאָפּ. ניין, ס'איז. דאָ נישט געווען קיין שום שליסל. דער אינסטינקט האָט אים, יאַשאַן, דאָס מאָל אָפּגענאַרט. ס'איז דאָ אַן עצה: אַנטלויף! — האָט עמעצער אין יאַשאַן געוואָרנט. נו, אַלץ גייט קאַפּויער! ער האָט ווידער אָנגעהויבן זוכן די וויטרע אויף דער ערד, וויסנדיק דערביי, אַז ער טרייבט זיך אַריין אין אַן אומגליק. באַלד וועט געשען אַ קאַטאַסטראָפע. פאַרשטונקענע פיש געגעסן און פון באָד אַרויסגעטריבן, האָט ער זיך דערמאָנט אַ יידיש ווערטל. ס'איז אויפגעקומען אין זיין מוח אויף דעם אייגענעם שטייגער ווי ער דערמאָנט זיך ביי נאַכט פסוקים און אַמאָליקע לערנעכצער פון חדר. אין דער רגע איז ער געוואָרן אין גאַנצן באַגאָסן מיט שוויס: פון שפּיץ קאָפּ ביז די זוילן פון די פיס. ס'איז אים געוואָרן וואַרעם און נאַס ווי אין שוויצבאָד. דערביי האָט ער נאָך אַלץ גענישטערט און געזוכט די וויטרע. אפשר גאָר דערשטיקן דעם אַלטן כלב? האָט געפרעגט עמעצער, סיי אַן אינעווייניקסטער און סיי אַ זייטיקער, אַ צד, וואָס האָט נישט קיין דעה און איז קאַפּאַבל צו געבן אַ שלעכטע עצה, אָדער אַפילו צו מאַכן אַ פוילן וויץ בעת דער מענטש איז אין קלעם און ער מוז אָנווענדן אַלע כוחות זיך נישט צו פאַרלירן.

נו, ס'איז פאַרפאַלן, כ'גיי, האָט ער געטראַכט, אָדער געמורמלט. ער האָט זיך אויפגעהויבן און איז צוריק אַרויס דורך דער האַלב אָפענער טיר. גאָט, אין פאַרגלייך מיט דער שלאָפשטוב איז אין סאַלאָן געווען ליכטיק. ער האָט געזען יעטוועדע זאַך, אַפילו די בילדער אויף די ווענט (די ראַמען, נישט די לייוונטן). ס'איז אויסגעוואַקסן אַ קאָמאָדע און ר'האָט דאָרט דערבליקט עפּעס אַ זאַך. ס'איז געווען אַ שערל. עפּעס אין יאַשאַן האָט געטאָן אַ לאַך: דאָס ברויך איך דאָך!... ער האָט גענומען דאָס שערל און זיך דערנענטערט צו דער קאַסע. דער שליסל־לאָך האָט זיך איצט אָפּגעצייכנט קעגן דער שיין פון דרויסנדיקן גאַזלאַמטער. ער האָט געגראָבלט אינעווייניק מיט דעם שפּיץ פון איין קלינג. ער איז ווידער געוואָרן רויק. ער האָט זיך ווי איינגעהערט צו דעם אינגעוויד פון דעם שלאָס. וואָס פאַר אַ שלאָס איז דאָס? נישט קיין ענגלישער. די קלינג פון דעם שערל איז געווען אַראָפּצוצו צו ברייט און ער האָט נישט געקאָנט אַריינדרינגען טיף. ס'איז געווען קלאָר, אַז דער שלאָס איז נישט קיין קאָמפּליצירטער, אָבער עפּעס איז דאָרט געווען וואָס ער, יאַשאַ, האָט איצט נישט געקאָנט באַגרייפן. ס'איז געווען ווי איינע פון יענע קינדישע רעטעניששן און חשבונות, וואָס אָדער מ'באַשיידט זיי גלייך, ווען נישט, קאָן מען זיך אָפּמאַטערן מיט זיי שעהן. ס'האָט אים געפעלט אַן אינסטרומענט, וואָס קאָן אָנטאַפּן דעם געווערק. יאַשאַ איז מיט אַ מאָל געפאַלן אויף אַ המצאה. ער האָט געהאַט אין בוזעם־קעשענע אַ נאָטיצביכל. ער האָט אַרויסגעריסן עטלעכע בלעטלעך און זיי צונויפגעוויקלט און צונויפגעדרייט אַזוי, אַז זיי זאָלן ווערן אַ שטייף צעפּל. מ'קאָן דערמיט נישט אויפרייסן קיין שלאָס, אָבער מ'קאָן דערמיט אָנרירן אַלע אינעווייניקסטע קלעפּקעס. דאָס צעפּל איז אַריין טיף, אָבער ס'האָט נישט געהאַט די האַרטקייט און די וויברירונגען פון מעטאַל. מ'האָט דורך דעם נישט געקאָנט דערגיין קיין טאָלק. נו, איך'ל שוין מוזן קומען נאָך אַ מאָל! מ'טאָר נישט וואַרטן ביז ס'וועט ווערן טאָג!... ער האָט געכאַפּט אַ בליק צו דער טיר פון באַלקאָן. דורכגעפאַלן! אַ פיאַסקאָ! צום ערשטן מאָל אין לעבן. נו, ס'איז שוין יענע נאַכט! אַ שוואַרץ־נאַכט. אַ פּחד האָט אים אָנגענומען. ער האָט געשפּירט אין זיך, אַז ס'וועט זיך נישט באַגרענעצן בלויז צום איצט. דער אינעווייניקסטער שונא, וואָס האָט אַלע יאָרן געלאַקערט אויף אים און וואָס ער, יאַשאַ, האָט אים יעדעס מאָל געמוזט אָפּטרייבן מיט כוח, מיט פאָרטלען, מיט שפּרוכן אַזוינע און באַשווערונגען, וואָס יעדער איינער מוז אויסלערנען פאַר זיך, — האָט איצט געהאַט גענומען די אויבערהאַנט. יאַשאַ האָט אים געשפּירט אין זיך: אַ דיבוק, אַ שטן, אַ דם־שונא, וואָס וועט אים אַראָפּוואַרפן פון דער שטריק, אים צעמישן ביים זשאָנגלירן, אים מאַכן אומבאַהאָלפן מיט ווייבער. יאַשאַ האָט מיט אַ ציטערנדיקער האַנט אויפגעעפנט די טיר צום באַלקאָן. פון דער פאַרטאָגישער קילקייט האָט דעם פאַרשוויצטן קערפּער אַרומגעכאַפּט אַ קעלט, ווי ס'וואָלט מיט אַ מאָל געוואָרן ווינטער.

ח

ער האָט זיך שוין געוואָלט לאָזן אַראָפּקריכן. מיט אַ מאָל האָט ער דערהערט אונטן רייד. מ'האָט גערעדט רוסיש. אַ פּאַטרול איז אַוודאי פאַרביגעגאַנגען. ער האָט אין דער גיך צוריקגעצויגן דעם קאָפּ. אפשר האָט מען מיך געזען אַרויפקלעטערן? אפשר וואַרט דער פּאַטרול אויף מיר?... ער איז געשטאַנען אין דער טונקלקייט און געלוישט. אויב זיי ווייסן וועגן מיר, בין איך אין אַ פּאַסטקע... אָבער, ניין, קיינער האָט נישט געקאָנט האָבן באַמערקט. ער האָט זיך פריער אומגעקוקט אין אַלע זייטן, איידער ער האָט זיך גענומען קלעטערן. דאָס איז צופעליק פאַרביי אַ פּאַטרול. ער האָט זיך נאָך אַלץ נישט געקאָנט שענקען, וואָס ער האָט זיך אַזוי מיאוס אויסגעגליטשט. אפשר נאָך אַ מאָל אַ זוך טאָן די וויטרע? — איז אים איינגעפאַלן. ער האָט זיך אומגעקערט אין שלאָפצימער, ווי אַ שפּילער, וואָס האָט כמעט אַלץ פאַרשפּילט און ער האָט מער נישט קיין מורא איינצושטעלן. ביי דער אָפענער טיר האָט זיך אַנטפּלעקט צו אים אַ גרויליק בילד. אויפן בעט איז געלעגן דער זקן, דאָס פּנים אין גאַנצן באַגאָסן מיט בלוט. בלוט האָט געטריפט איבערן ציכל, איבער דער קאָפּע פון דער קאָלדרע, איבער דעם אַלטנס נאַכטהעמד, איבער זיין וואָנסע.

hand beneath the pillow, convinced that he would touch the key—but there was no key. He raised the old man's head a trifle along with the pillow on which it rested but still he could find no key. This time his instinct had failed him. There was only one course left him. Escape! something within him counseled. Everything has gone wrong! Yet, once more he began to search for the skeleton key on the floor, even though he knew he was inviting disaster. Wagered my last gulden and threw away the ace, he thought, recalling the old Yiddish proverb. The saying had come to him in much the same way as the Scriptures and lessons from cheder popped into his mind in the middle of the night. Sweat suddenly drenched him from head to toe. It was as if a basin of water had been emptied over him. He felt hot and damp as in a steam bath. But he kept looking for the skeleton key. Maybe you should just choke the old bastard! some presence, partly within and partly outside him, suggested, a portion of him which did not have the final say, but was in the habit of offering bad advice and perpetrating cruel jokes upon him just when he most needed all his faculties.

Well, it's a lost cause. I'm going now, he muttered. He rose to his feet and backed out through the half-opened door. How light it was here in comparison to the bedroom! He could see every object. Even the paintings on the walls—the frames, not the canvases. A chest of drawers seemed to rise up from the floor and on it he spied some scissors. Just what I need! He picked up the scissors and went to the safe. The keyhole was now delineated by the light from the street. He probed inside the keyhole with the tip of the scissors, calm once again, listening to the inner workings of the lock. What sort of lock was it? Not English. The blade of the scissors was too wide at the top and he could not probe very deeply. It was evident that the lock was not complicated but there was something in it that Yasha could not make out. It was like a child's puzzle, which if not solved at once eludes one for hours. He needed an instrument that could reach to the lock's vitals.

Suddenly a new idea came to him. He took his notebook from his bosom pocket, tore several pages out of it and twisted them until they formed a stiff cone. Such a tool would not do to pick a lock yet it could penetrate to its bowels. But the cone lacked the solidity and the spring of metal. He found he could not determine anything from it. Well, I'll just have to come back another time. I don't dare wait until daybreak! He glanced at the door leading to the balcony. Failure! A fiasco! For the first time in his life! It had been a terrible night. He was overcome by fear. He knew, deep inside of him, that the misfortune would not be confined to this night alone. That enemy which for years had lurked in ambush within him, whom Yasha had had, each time, to repel with force and cunning, with charms and such incantations as each individual must learn for himself, had now gained the upper hand. Yasha felt its presence—a dybbuk, a satan, an implacable adversary who would disconcert him while he was juggling, push him from the tightrope, make him impotent. Trembling he opened the balcony door. His perspiring body shivered. It was as if winter had suddenly arrived.

8

He was just about to climb down when he heard the sound of voices below. Someone was talking in Russian. It was undoubtedly a passing patrol. Quickly he drew back his head. Perhaps he'd been seen on his way up? The patrol might be waiting for him. He stood there in the darkness and listened. If they know about me, I am trapped. —But no, no one could have seen him. He had looked in all directions before making the ascent. The patrol had just happened along. He still could not forgive himself for having failed so miserably. Perhaps I should look for my skeleton key again? he thought. He walked back into the bedroom, a gambler who has lost everything, and is no longer afraid to take a chance. At the open door he stopped, horrified. The old man lay in bed, his face completely covered with blood. There was blood on the pillow case, the bedspread, the old man's

רבונו־של־עולם, וואָס קומט דאָ פאָר? האָט אים עמעצער דערהרגעט? האָט דאָס שלים־מזל געפירט אים, יאַשאַן, גנבענען אין אַ שטוב, וווּ מ׳איז פריִער באַגאַנגען אַ מאָרד? אָבער כ׳האָב דאָך אים ערשט געהערט אָטעמען. דרייט זיך דאָ אַרום אַ רוצח?... יאַשאַ איז געשטאַנען אַ ווייל פאַרגליווערט פון שרעק. פּלוצלינג האָט עפּעס אין אים געטאָן אַ לאַך. ס׳איז נישט געווען קיין בלוט, נאָר די אויפגייענדיקע זון. דאָס פענצטער איז, זעט אויס, אַרויס צו מזרח. יאַשאַ איז געשטאַנען אַ געפּלעפטער פון זיין אייגענעם טעות.

ער האָט, פון דעסטוועגן, באַלד גענומען זוכן די וויטרע, אָבער אונטן, אויפן דיל, האָט נאָך געהערשט די נאַכט. דאָ האָט זיך נאָך אויסגעשפּרייט די נעכטיקע פינצטערניש. יאַשאַ האָט געטאַפּט, געסאָפּעט. ער האָט מיט אַ מאָל דערשפּירט אַ מידקייט, אַ ברעכעניש אין די קני, אַ ווייטיק אין שיידל. ווי וואָך ער איז געווען, אַזוי האָט דער מוח זיינער אָנגעהויבן שפּינען אַ חלום, חלומדיקע פעדעם, וואָס מ׳קאָן זיי נישט אָנכאַפּן, ווייל ווי נאָר מ׳רירט זיך צו צו זיי, רייסן זיי זיך איבער. נו, כ׳וועל שוין נישט געפינען. דער אַלטער קאָן זיך יעדע סעקונדע אויפכאַפּן. יאַשאַ האָט ווידער געהאַט אַ געפיל ווי דער אַלטער וואָלט זיך שעלמיש געמאַכט שלאָפנדיק, גרייט יעדע רגע אויפצוהייבן אַ געפילדער. יאַשאַ האָט זיך שוין אַ הייב געטאָן זיך אויפצושטעלן, אָבער גראַד דעמאָלט האָט ער אָנגעטאַפּט די וויטרע. אַמווייניקסטן וועט נישט בלייבן קיין שפּור... ער האָט זיך אומגעקערט שטילערהייט אין דער פאָדערשטער שטוב און דאָרט האָט זיך שוין אויך געהאַט אַריינגעכאַפּט אַ בייטאָגיקע העלקייט. די ווענט האָבן באַקומען אַ פּאַפּירענע גרויקייט. אַשיקע פלעקן האָבן געהאַנגען אין דער לופט. ער איז צוגעגאַנגען צו דער קאַסע אויף שלאַבעריקע פיס, אַריינגעשטעקט די וויטרע אין שליסל־לאָך און גענומען נישטערן, אָבער ער האָט געהאַט אָנגעווירן דעם ווילן, די אַמביציע, דאָס געלענק. די געהירן זיינע זענען געווען ווי איינגעטונקען אין שלאָף. ער האָט איינפאַך נישט געוווּסט ווי אַזוי מ׳עפנט אויף דעם דאָזיקן אַלטמאָדישן שלאָס. ס׳איז, מסתמא, אַ היגע שטיל אַרבעט, געמאַכט פון אַ היימישן שלאָסער. ווען כ׳האָב ביי מיר וואַקס, וואָלט איך אַמווייניקסטן גענומען אַן אָפּדרוק פון דעם שאַלמויז... ער איז דאָ געשטאַנען ווי עמעצער, וואָס די תאווה האָט זיך פון אים פּלוצלינג אָפּגעטאָן און ער ווייסט נישט פון וואָס ער זאָל זיין מער פאַרבליפט, פון דער פריִערדיקער גיריקייט אָדער דער איצטיקער גלייכגילטיקייט. ער האָט זיך נאָך אַ ווייל געפּאָרעט, געפּאָרעט. ער האָט דערהערט אַ שנאָרך און באַנומען, אַז ס׳איז פון דער אייגענער נאָז. די וויטרע האָט זיך געהאַט אָן עפּעס פאַרטשעפּעט און ער האָט זי נישט געקאָנט דרייען נישט רעכטס און נישט לינקס. ער איז שוין גרייט געווען זי צו לאָזן שטעקן, אָבער ער האָט געטאָן אַ שלעפּ און זי אַרויסגעקראָגן.

ער איז אַרויס אויפן באַלקאָן. דער פּאַטרול איז געהאַט פאַרשוווּנדן. די גאַס איז געווען ליידיק. די גאַזלאַמטערן האָבן נאָך געברענט, אָבער די טונקלקייט איבער די דעכער איז שוין נישט געווען קיין ביינאַכטיקע, נאָר ווי אין אַ פאַרוואָלקנטן טאָג, אָדער גאָר אין בין־השמשות. די לופט איז געווען קיל און פייכט. פייגעלעך האָבן שוין געצוויטשערט. איצט איז די צייט! — האָט ער צו זיך אַ זאָג געטאָן מיט אַ סאָרט אַנטשלאָסנקייט און מיט אַן אָנונג, גלייך די ווערטער וואָלטן געהאַט אַ טאָפּלטן מיין. ער האָט זיך געלאָזט אַראָפּקלעטערן, אָבער די פיס זענען מער נישט געווען אַזוי זיכער ווי פריִער. ער האָט געוואָלט זיך אָנשפּאַרן מיט זיי אויף די אַקסלען פון איינער פון די געטינס, אָבער ער האָט זיי נישט געקאָנט דערגרייכן. אַ ווייל האָט ער געהאַנגען מיט די הענט אויפן זוים פון באַלקאָן מיט אַ געפיל ווי ער וואָלט גרייט געווען איינצודרימלען אַזוי הענגענדיקערהייט. באַלד האָט ער זיך אָנגעכאַפּט מיט אַ פוס אָן עפּעס אַן אַרויסשטאַרצונג אין דער וואַנט. נאָר נישט שפּרינגען! — האָט ער זיך אַליין אַ וואָרן געטאָן, אָבער דערביי האָט ער געטאָן אַ שפּרונג אַראָפּ אויף הינטערווייליעכץ און גלייך געוווּסט, אַז ער האָט געקראָגן אַ צושטאַרקן קלאַפּ אין לינקן פוס. נאָך דאָס פעלט מיר! אַ קנאַפּע וואָך פאַר דער פּרעמיערע!... ער איז געשטאַנען אַ ווייל אויפן טראָטואַר און ווי אויסגעפּרוווט דעם פוס און דעם ווייטיק, וואָס האָט ערשט אָנגעהויבן זיך לאָזן דערקענען. נאָר דאָ האָט ער דערהערט שרייען. ס׳איז געווען אַן אַלט קול, אַ כאָרכלדיקס און אַ מאָוימדיקס. זאָל דאָס זיין דער פּריץ? ער האָט אויפגעהויבן דעם בליק, אָבער — ניין, דאָס געשריי איז געקומען פון אונטן. יאַשאַ האָט דערזען אַ נאַכטוועכטער מיט אַ גראָבן שטעקן. יענער איז אונטערגעלאָפן, געפאָכעט מיטן שטעקן. באַלד האָט ער אַ פייף געטאָן מיט אַ פייפל. יענער האָט אים, אַפּנים, געזען אַראָפּשפּרינגען. יאַשאַ האָט גלייך ווי פאַרגעסן אָן דעם צעקלאַפּטן פוס. ער האָט געהיפּערט שנעל און גרינג. יעדע רגע האָט געקאָנט אָנלויפן די פּאָליציי. ער האָט זיך אַליין נישט אָפּגעגעבן קיין חשבון אין וואָסער ריכטונג ער לויפט. לויט ווי ער איז געלאָפן הענדום פּענדום, האָט אויסגעוויזן, אַז די פיס זענען אים געזונט, אָבער ער האָט דערביי געשפּירט אין לינקן פוס אַ ציִעניש, אַ שטעכעניש, נישט אין געלענק, נאָר נידעריקער, נאָענט צו די פינגער. עפּעס האָט דאָרט זיך איבערגעבראָכן, אָדער איבערגעריסן, אַ ביינדל, אָדער אַן אָדער. ווו בין איך ערגעץ? ער איז געהאַט אַריין אין דער פּראָזשנע און ער האָט זיך איצט געפונען אויפן גזשיבאָוו. ער האָט מער נישט געהערט דאָס געשריי און דאָס פייפעניש, אָבער ער האָט זיך געמוזט ערגעץ באַהאַלטן, ווייל פּאָליציי קאָן אָנקומען פון דער אַנדערער

nightshirt. God Almighty, what's happened? Has he been killed? Have I, thought Yasha, had the bad luck to rob a house where there has been a murder?—But I just now heard him breathe! Is there a killer here? Yasha stood numb with fear. And then he laughed. It wasn't blood at all, merely the light of the rising sun. The window faced the East.

Once more he began his search for the key, but there on the floor it remained night. The darkness enveloped everything. Yasha groped about aimlessly. A weariness came over him; he felt a weakness in his knees and his head ached. Though he was awake his mind began to weave dreams—fanciful threads which escaped capture, for no sooner did he reach out for them than they unraveled. Well, there's no chance of finding it now. The old man may wake any second. A notion that the miser was cunningly shamming sleep returned to him. He was about to rise when his fingers brushed against the skeleton key. Anyway no trace of him would remain now. Quietly he retreated to the front room, which daylight had also entered. The walls had become a paper-like gray. Ashy flecks hovered in the air. He approached the safe on shaky legs, fitted the skeleton key into the keyhole, and began to probe. But his will, strength, and ambition had been spent. His brain was heavy with sleep. He no longer had the ability to spring this antiquated lock. It was obviously a neighborhood job, put together by an ordinary locksmith. If I had some wax I could at least take an impression of this contraption. He stood there bereft of passion, not certain which was the more astonishing—his earlier greed or his present indifference. He fumbled a moment longer. He heard a snort, and realized that it had come from his own nose. The skeleton key had caught on something and he could turn it neither to one side nor the other. He became reconciled to abandoning it there, then with one try he freed it.

He stepped out onto the balcony. The patrol had disappeared. The street was deserted. Though the street lights were still lit the darkness above the rooftops was no longer that of night but more the gloom of an overcast sky, or the murkiness of twilight. The air was cool and moist. Birds had begun to twitter. Now is the moment, he said to himself with a sort of resolution and with a sense that the words possessed a double meaning. He began to descend but his feet lacked their usual sureness. He wished to support them upon the shoulders of a statue but they fell short of the goal. For a moment he hung from the edge of the balcony feeling that he was about to doze off—suspended in air. But then he wedged his foot in a depression in the wall.—Just don't jump, he warned himself, but, even as the thought came to him, he dropped and knew at once that he had landed too violently on his left foot.—That's all I need now, a week before the opening! He stood on the sidewalk testing the foot and only then did he feel the pain. Just then he heard shouting. The voice sounded aged, rasping and alarmed. Was it the landowner? He looked up but the cries were coming from the street. He saw a watchman with a white beard running toward him, brandishing a stout cudgel. The man began to blow a whistle. He had apparently spied Yasha descending from the balcony. Yasha forgot about his injured foot; he ran swiftly and easily. The police would arrive at any second. He did not know himself in which direction he was fleeing. Judging from his speed one would have thought his foot was uninjured, but as he ran he felt a drawing in his left foot, a piercing pain below the ankle around the toes. He had either torn a ligament or broken a bone.

Where am I now?—He had sped down Prozna Street and had come into Grzybow Place. He heard no more shouting or whistling, but he still had to hide somewhere, for the police might approach from another direction.

He hastened towards Gnoyne Street. Here the gutter was strewn with mud and manure. Moreover, it was dark, as if the sun had not yet risen in this neighborhood. The light of the street lamps glared and Yasha stumbled against the shaft of an unhitched wagon. This part of the city was a hodge-podge of loading yards, markets, and bakeries. The smell of smoke, oil, grease, was everywhere. He was nearly run down by a meat-wagon. So close did the horses come to him that he smelled the fetor of their muzzles. The teamster cursed him. A janitor waved his broom at him with righteous indignation. Yasha stepped up onto the sidewalk and saw the courtyard of a synagogue. The gate stood open. An elderly Jew entered, prayer-shawl bag under his arm. Yasha darted inside.—Here they will not search!

He walked past a synagogue which was, to all appearances, shut (no light could be seen through the arched windows), and came to a study-house. In the yard stood crates filled with loose pages torn from holy books. The smell of urine was overpowering. Yasha opened the door at what appeared to be both study and poorhouse. The light of a single memorial candle flickering near the cantor's lectern showed him rows of men lying on benches, some barefoot, some wearing battered old shoes, some covered with rags, others half-naked. The air stank of tallow, dust, and wax.—No, they will not search here, he repeated to himself. He moved to an empty bench and sat down. He sat there in a daze and rested his damaged foot. Bits of manure clung to his shoes and trousers. He would have shaken them loose but in this holy place that would have been a desecration. For a moment he listened to the snoring of the beggars, incredulous at what had happened. His gaze moved toward the door and he listened for the footsteps of the police coming to arrest him. It seemed to him that he heard hoofbeats, an approaching trooper, but all the while he knew it was merely his imagination. At last there came a rusty voice crying out, "Up! Up! Up with your lazy carcasses!" The beadle had arrived. The figures began to sit up, rise, stretch, yawn. A match was struck by the beadle and his red beard was momentarily illuminated. He walked over to a table and lit a naphtha lamp.

At that very moment it occurred to Yasha what sort of lock was on Zaruski's safe and how it could be opened.

9

One by one the derelicts shuffled outside. Slowly the worshipers began to assemble. In the early morning light the naphtha lamp seemed pallid. Inside the room it was neither dark nor light; a sort of pre-day twilight prevailed. Some of the worshipers had already begun to recite the introductory prayers, others simply paced back and forth. The nebulous figures reminded Yasha that corpses were said to pray during the night in synagogues. These shadows followed a fluctuating course. They droned with an unearthly chant. Who were they? Why did they rise so early? Yasha wondered. When did they sleep? He sat there like one who had had a severe blow on his head yet knew that his senses were addled. He was awake but something within him slept the deep sleep of midnight. He rested and examined his left foot. Pain coursed through it, stabbing thrusts and a drawing sensation which commenced at the big toe and traveled up past the ankle as far as the knee. Yasha reminded himself of Magda. What would he tell her when he came home? In the years that they were together, he had often been cruel to her, but he knew somehow that this time she would be hurt more than ever before. He could be sure that he could not give an opening performance if his foot were damaged, but he kept from thinking about that. He stared off somewhere in the direction of the cornice of the Holy Ark, recognizing the tablet with the Ten Commandments. He recalled that only last night (or was it still the same day?) he had told Herman he was a magician, not a thief. But soon afterwards, he had gone off to commit a burglary. He felt dull and confused, unable any longer to understand his own actions. The men put on their prayer shawls and their phylacteries, they affixed the thongs and cloaked their heads, and he watched them with astonishment as if he, Yasha, were a gentile who had never witnessed this before. The first quorum had already as-

זייט. ער האָט געאײַלט צו דער גנאָינע. דער ברוק איז דאָ געווען פול מיט בלאָטע און פערדמיסט. ס'איז דאָ געווען פינצטערלעך אויך, אַ שטייגער ווי דער זונשפּראָץ וואָלט נאָך אַהער נישט דערגרייכט. די שיין פון די לאַמטערן האָבן מער געבלענדט ווי געלויכטן. יאַשאַ האָט זיך אָנגעשטויסן אין אַ דישעל פון אַן אויסגעשפּאַנטן וואָגן. די גאַנצע געגנט דאָ אַרום איז געווען פול מיט איינפאָר־הייף, באַזאַרן, בעקערייען. ס'האָט געשמעקט מיט רויך, אייל, פאַראײַלעצטע און פאַרדומפּענע ריחות. יאַשאַ איז שיער נישט געוואָרן איבערגעפאָרן פון אַ וואָגן מיט פליייש. ער איז געווען אַזוי נאָענט פון די פערד, אַז ער האָט דערשפּירט דעם גערוך פון זייערע פּיסקעס. פורמאַנעס האָבן אויף אים געשריגן. אַ סטרוזש האָט מיט כּעס און מיט געטרייסאַפּט אויפגעהויבן צו אים דעם בעזעם. יאַשאַ איז אַרויף אויף אַ טראָטואַר, דערזען אַ שולהויף. דאָס טויער איז געווען אָפן. אַן אַלטער ייִד איז אַריין מיט אַ טלית־זאַק אונטערן אָרעם. יאַשאַ איז גלייך אַריין אינעווייניק. דאָ וועלן זיי נישט זוכן...

ער איז פאַרביי אַ שול, וואָס איז, זעט אויס, נאָך געשטאַנען פאַרמאַכט (ווייל אין די לאַנגע פענצטער האָט נישט געלויכטן קיין שום שיין) און ער איז צוגעקומען צו אַ בית־מדרש. אין הויף זענען געשטאַנען קאַסטנס מיט שמות. ס'האָט דאָ געשטונקען פון השתנה. יאַשאַ האָט געעפנט די טיר אין עפּעס וואָס האָט אויסגעזען ווי אַ געמיש פון אַ בית־מדרש מיט אַ הקדש. אין דער שיין פון אַן איינציק יאָרצייט־ליכט, וואָס האָט געצאַנקט ביים עמוד, האָט מען געזען מאַנסלייט ליגן אויף בענק, טייל באָרועסע, אַנדערע אין שקראַבעס, טייל צוגעדעקט מיט שמאַטעס, אַנדערע האַלב נאַקעט. ס'האָט זיך געטראָגן אַ ריח פון חלב, שטויב, וואַקס. דאָ וועלן זיי נישט זוכן, האָט יאַשאַ ווידער צו זיך אַ זאָג געטאָן. ער איז צוגעגאַנגען צו אַ נישט־פאַרנומענער באַנק, זיך אַוועקגעזעצט. ער איז געזעסן אַ באַנומענער אין האַלבן חשכות, אָפּגערוט דעם אָנגעשטרענגטן פוס. שטיקער מיסט האָבן זיך אים געהאַט צוגעקלעפּט צו די שיך און די הויזן. ער האָט זיי געוואָלט אָפּשאָקלען, אָבער דאָס וואָלט געווען אַ פאַרשוועכונג פון דעם מקום־קדוש. ער האָט זיך אַ ווייל צוגעהערט צו דעם כראָפּעניש פון די בעטלערס, נשתומם פון דער אייגענער לאַגע. ער האָט געקוקט צו דער טיר, געלוישט צי מ'קומט אים נישט אַרעסטירן. ס'האָט זיך אים אויסגעוויזן, אַז ער הערט אין דרויסן טריט און אַפילו אַ קלאַפּן פון פערדישע פּאָדקאָוועס, אַ שטייגער, ווי רייטער וואָלטן אַהער אַריינגעריטן, אָבער ער האָט דערביי געוווּסט, אַז ס'איז אַן אויסדוכטעניש. באַלד האָט ער דערהערט אַ רויש און אַ זשאַווערן קול שרייען: שטייט אויף! שטייט אויף! אַ סוף צו דעם כראָפּעניש!... ס'איז, אַפּנים, געהאַט אַריינגעקומען דער שמש. געשטאַלטן האָבן גענומען זיך אויפזעצן, אויפשטעלן, זיך אויסציִען, גענעצן. דער שמש האָט אָנגעריבן אַ שוועבעלע און אַ ווייל באַלויכטן די אייגענע רויטע באָרד. ער איז צוגעגאַנגען צו אַ טיש און אָנגעצונדן אַ נאַפטלאָמפּ.

אין דער רגע איז יאַשאַן געוואָרן קלאָר וואָס פאַר אַ שלאָס ס'איז געווען אין זאַרוסקיס קאַסע און ווי אַזוי מ'האָט אים געקאָנט עפענען...

ט

די אורחי־פורחי האָבן זיך איינציקווייז אַרויסגעשאַרט. ביסלעכווייז זענען זיך אָנגעקומען די דאַווענער. קעגן דער בייטאָגיקער שיין איז דאָס פלעמל פון נאַפטלאָמפּ געוואָרן פאַרבלאַסט. ס'איז נישט געווען פינצטער, נישט ליכטיק, נאָר אַ סאָרט פרימאָרגנדיקע דעמערונג. ווער ס'האָט געדאַוונט פון פאַרנט און ווער ס'האָט זיך גלאָט געדרייט אַהין און אַהער. די מטושטשע געשטאַלטן האָבן יאַשאַן דערמאָנט אָן די מתים, וואָס דאַווענען ביי נאַכט אין שול. זיי זענען געגאַנגען מיט אַ זיג־זאַגיש גייעניש. זיי האָבן געברומט מיט אַ נישט־דער־וועלטיק ברומעניש. ווער זענען זיי? פאַר וואָס שטייען זיי עפּעס אויף אַזוי פרי? — האָט יאַשאַ זיך געחידושט. — ווען גייען זיי שלאָפן? ער איז דאָ געזעסן ווי עמעצער, וואָס האָט ערשט נאָר געקראָגן אַ שטאַרקן זעץ אין שאַרבן און ער ווייסט, אַז די רעיונות זענען ביי אים פאַרווירט. ער איז געווען וואַך, אָבער עפּעס אין אים איז געשלאָפן מיט אַ טיפן מיטן־נאַכטישן שלאָף. ער האָט גערוט און זיך צוגעהערט צו דעם לינקן פוס. ס'זענען אין אים אַרומגעלאָפן ווייטיקן, שטעכענישן, ציִעניִשן, וואָס האָבן זיך אָנגעהויבן נעבן דעם גראָבן פינגער און זיך געצאָגן אַרויף צום קנעכל, הויך אַרויף ביז צו דער קני. יאַשאַ האָט זיך דערמאָנט אָן מאַגדאַן. וואָס זאָל ער איר זאָגן, ווען ער וועט קומען אַהיים? אין די יאָרן, וואָס ער איז געווען מיט איר, האָט ער איר שוין געהאַט אָפּגעטאָן אַ סך שלעכטע זאַכן, אָבער יאַשאַ האָט ערגעץ־ווו געוווּסט, אַז דאָס מאָל וועט זי זיך נעמען צום האַרץ מער ווי אַלע מאָל. ער האָט באַנומען, אַז ער וועט נישט קאָנען אַרויסטרעטן אויף דער פּרעמיערע, אויב ער האָט זיך געטאָן אַ שאָדן אין פוס, אָבער ער האָט דערווייל נישט געוואָלט צולאָזן דעם דאָזיקן געדאַנק. ער האָט געגלאָצט ערגעץ אין דער הייך, צום גזימס פון ארון־קודש, דערקאָנט די לוחות מיט די צען געבאָט. ער האָט זיך דערמאָנט, אַז ער האָט ערשט נעכטן ביי נאַכט (אָדער איז עס נאָך היינט?) געזאָגט הערמאַנען, אַז ער איז אַ קונצנמאַכער, נישט אַ גנב. אָבער באַלד דערנאָך איז ער אַוועק גנבענען... יאַשאַ איז איצט געווען פול מיט דער טעמפּער פאַרגאַפונג פון עמעצן, וואָס האָט אויפגעהערט פאַרשטיין די אייגענע מעשים. ייִדן האָבן אָנגעטאָן טליתים, תפילין, געוויקלט רצועות, איינגעהילט די קעפּ און ער האָט זיי באַטראַכט מיט שטוינונג, אַ שטייגער ער, יאַשאַ, וואָלט געווען אַ גוי, און ער וווינט דאָס ביי צום ערשטן מאָל. דאָס ערשטע מנין האָט

זיך שוין געשטעלט דאַוונען. בחורים אין קאַפּלען, גאַרטלען, פּאות, האָבן זיך אוועקגעזעצט ביי די טישן לערנען גמרא. זיי האָבן זיך געשאָקלט, געמאַכט מיט די הענט, אויסגעקרימט די פּנימער. אַ לאַנגע ווייל איז צווישן די דאַווענער געוואָרן שטיל. דער עולם האָט זיך געשטעלט די שטילע

האָבן אים ווי פאַרלאָזט. ער האָט מורא געהאַט אויך. אפשר וואַרט אויף אים די פּאָליציי אין דרויסן? דער טלית־זאַק איז געלעגן נעבן אים אויף דער באַנק. יאַשאַ האָט באַדעכטיק אַרויסגעצויגן דעם טלית. ער האָט אָנגעטאַפּט אינעווייניק די תפילין. ס'האָט זיך אים אויסגעדוכט, אַז אַלע קוקן אויף אים און מ'וואַרט וואָס ער וועט טאָן. אין האַלבן שלאָף איז אים פאָרגעקומען, אַז אַלץ הענגט אָפּ פון דעם ווי אַזוי ער וועט אָנטאָן דעם טלית־און־תפילין. אויב ער וועט דאָס נישט אָנטאָן ווי ס'באַדאַרף צו זיין, וועט מען וויסן, אַז ער אַנטלויפט פון דער פּאָליציי... ער האָט גענומען אויפלייגן דעם טלית. ער האָט געזוכט דאָס אָרט ווו ס'דאַרף זיין די עטרה, אָדער אַ פּאַס אַזאַ, וואָס איז אַ סימן פאַר דעם קאָפּ, אָבער ער האָט נישט געפונען נישט קיין עטרה און נישט קיין פּאַס. ער האָט זיך געפּלאָנטערט מיט די ציצית. אַ ציצה האָט אים אַפילו געטאָן עפּעס ווי מוטוויליק אַ שמיץ איבערן אויג. אַ יינגלשע שעמעוודיקייט האָט אים אַרומגענומען און אַ פחד. מ'לאַכט שוין אויס אים. דער גאַנצער עולם כיכעט אין די פויסטן... ער האָט געהאַט ווי־ס'איז אָנגעטאָן דעם טלית, אָבער ער האָט זיך אים צוריק אַראָפּגעגליטשט פון די אַקסלען. ער האָט אַרויסגענומען די תפילין און נישט געוווּסט וועלכער ס'איז אַ של־ראש און וועלכער אַ של־יד. און וואָס טוט מען אָן פריער? ער האָט געזוכט אין סידור, אָבער ס'האָט אים געשווינדלט פאַר די אויגן. פייערדיקע פינטלען האָבן זיך געוויגט פאַר זיין בליק. כ'זאָל נאָר נישט אוועקחלשן! — האָט ער זיך ווי געוואָרנט. אַן אומבאַטעמט וואַסער איז אים אָנגעקומען אין מויל. ער האָט אָנגעהויבן בעטן גאָט: פאָטער אין הימל, האָב אויף מיר רחמנות!... אַלץ יאָ, נאָר נישט דאָס!... יאַשאַ האָט זיך ווי אָפּגעטרייסלט פון חלשות. ער האָט אַרויסגענומען אַ טיכל און דערין אַריינגעשפּיגן. די פונקען האָבן זיך נאָך אַלץ געהויבן אַראָפּ און אַרויף. זיך געהוידעט ווי אויף אַ הוידלקע. טייל זענען געווען ווייס, אַנדערע גרין אָדער בלאָ. אין די אויערן האָט געקלונגען ווי פון גלעקער. אַן אַלט יידל איז צוגעקומען, געזאָגט:

— לאָזט, כ'על אייך העלפן... טוט אויס דעם אַרבל... פון דער לינקער האַנט, נישט פון דער רעכטער...

— וועלכע האַנט איז די לינקע? — האָט יאַשאַ זיך געפרעגט. ער האָט גענומען אַראָפּציִען דעם אַרבל פון דער לינקער האַנט, נאָר דער טלית איז פון אים ווידער אַראָפּגעפאַלן. גלייך האָט זיך אוועקגעשטעלט אַ רעדל. ווען עמיליאַ זאָל דאָס זען! — איז אים דורכגעלאָפן דורך די געהירן. ער איז איצט נישט געווען יאַשאַ דער קונצנמאַכער, נאָר אַן אומבאַהאָלפן יינגל, וואָס אַ בינטל דערוואַקסענע העלפן אים אַרויס און מאַכן אויס אים ליצנות. נו, גאָטס שטראָף איז געקומען! — האָט ער צו זיך גערעדט אין דעם באַדרענגעניש. אַ חרטה האָט אים אָנגעכאַפּט און אַן אונטערטעניקייט. ער האָט ערשט איצט באַנומען וואָס ער האָט היינטיקע נאַכט געוואָלט אָפּטאָן און ווי אַזוי מ'האָט אין היכל דערצו נישט צוגעלאָזט. יאָ, דאָס איז דער באַשייד פון אַלץ: מ'האָט נישט צוגעלאָזט פון אויבן! מ'וויל נישט אין די הימלישע ספערן, אַז ער זאָל זיין אַ גנב!... ס'איז געקומען איבער אים פּלוצלינג ווי אַן אַנטפּלעקונג. ער האָט איצט געלאָזט אַלץ מיט זיך טאָן, ווי עמעצער, וואָס האָט צעבראָכן אַ גליד און אַנדערע פּרוּוון עס באַנדאַזשירן. דער אַלטער האָט געוויקלט די רצועות אויף זיין אָרעם. ער האָט פאָרגעזאָגט די ברכה און יאַשאַ האָט אונטערטעניק נאָכגעזאָגט ווי אַ חדר־יינגל. באַלד האָט דער אַלטער געהייסן איינבייגן דעם קאָפּ און ער האָט דאָרט אָנגעטאָן אַ של־ראש. דערנאָך האָט ער אַרומגעוויקלט די רצועה אַרום זיינע פינגער, אַזוי אַז ס'זאָל אַרויסקומען דאָס וואָרט שדי. אַ בחור האָט אַ זאָג געטאָן צו יאַשאַן:

— איר'ט שוין מסתמא לאַנג נישט געדאַוונט.

— זייער לאַנג.

— נו, ס'איז קיין מאָל נישט צו שפּעט...

און דאָס אייגענע רעדל יידן, וואָס האָבן ערשט נאָר געקוקט אויף אים מיט אַ סאָרט דערוואַקסענער גרינגשעצונג, האָבן אים איצט גענומען באַטראַכטן מיט נייגער, מיט דרך־ארץ, מיט ליבשאַפט. יאַשאַ האָט באַ־

sembled to say the prayers. Young men in sidelocks, skullcaps, and sashes sat down at the tables to begin studying the Talmud. They bobbed their heads, gesticulated, grimaced. For a long while the congregation was silent. They were reciting the Eighteen Benedictions. Soon the cantor began to intone the high Eighteen Benedictions. Every one of his words sounded to Yasha strangely alien yet strangely familiar: "Blessed art Thou, Oh Lord our God and God of our fathers, God of Abraham, God of Jacob, and God of Isaac . . . Who bestowest lovingkindness and possessest all things. Thou sustainest the living with lovingkindness, quickenest the dead with great mercy, supportest the falling, healest the sick, loosest the bound, and keepest thy faith to them that sleep in the dust."

Yasha translated the Hebrew words and considered each one. Is it truly so? he questioned himself. Is God really that good? He was too weak to answer himself. For a while he heard the cantor no longer. He was half dozing, although his eyes remained open. Presently he roused himself, hearing the cantor say, "And to Jerusalem, Thy City, return in mercy and dwell therein as Thou hast spoken . . ."

Well, they've been saying this for two thousand years already, Yasha thought, but Jerusalem is still a wilderness. They'll undoubtedly keep on saying it for another two thousand years, nay, ten thousand.

The red-bearded beadle approached. "If you would like to pray I'll fetch you a prayer shawl and phylacteries. It will cost you one kopeck."

Yasha wanted to refuse but he immediately thrust his hand into his pocket and took out a coin. The beadle offered change, but Yasha said, "Keep it."

"Thank you."

Yasha felt an urge to run. He had not worn phylacteries in—God knows how many—years. He had never put on a prayer shawl. But before he even made the attempt to rise, the beadle was back with the prayer shawl and phylacteries. He offered a prayer book, as well.

"Do you have to say Kaddish?"

"Kaddish?—No."

He did not have the strength to rise. It was as if he had been shorn of all his powers. He was also afraid. Perhaps the police were waiting for him outside? The prayer shawl bag lay next to him on the bench. Deliberately, Yasha took out the prayer shawl. He fingered the phylacteries within. It seemed to him that everyone was looking at him and waiting to see what he would do. In his stupor it appeared to him that everything depended on what he would now do with the prayer shawl and phylacteries. If he did not handle them properly, it would be proof that he was hiding from the police . . . He began to put on the prayer shawl. He looked for the spot where the embroidery was supposed to be, or a stripe which indicated the section meant to be worn over the head, but he could find neither embroidery nor stripe. He fumbled with the ritual fringes. One fringe even lashed him across the eye. He was filled with an adolescent shame and fear. They were laughing at him. The entire assemblage was giggling behind his back. He put on the prayer shawl as best he could but it slid off his shoulders. He took out the phylacteries and could not determine which one was for the head and which for the arm. And which should one put on first? He sought clarification in the prayer book, but the print blurred before his eyes. Fiery sparks began to sway before him. I just hope I don't faint, he cautioned himself. He felt nausea. He began to plead with God: Father in Heaven, take pity on me! Everything else, but not this! He shook off the faintness. Taking out a handkerchief, he spat into it. The sparks continued to dip before his eyes, rising and falling in seesaw motion. Some were red, some green, some blue. There was a clanging in his ears as if bells were ringing. An old man walked over to him and said, "Here, let me help you. Remove the sleeve. From the left arm, not the right . . ."

Which is my left hand? Yasha asked himself. He began to pull the sleeve from his left arm and the prayer shawl again fell from his shoulders. A group gathered around him. If Emilia were here to witness this! he thought suddenly. He was now not Yasha the magician but some fumbling lout whom others assist and make the butt of their scorn. Well, it's come, God's punishment! he said to himself in his anxiety.

He was overcome with regret and humility. Only now did he realize what he had attempted and how Heaven had thwarted him. It came over him like a revelation. He permitted the men to do with him as they pleased, as one who's suffered a fracture and lets others bandage it for him. The old man wound the thongs around Yasha's arm. He recited the blessing and Yasha repeated it after him, like a little boy. Telling Yasha to lower his head, he fixed upon it the proper phylactery. He wound the thongs around Yasha's fingers in such fashion as to form the Hebrew letters *Shadai*.

"It must be a long time since you've prayed," a young man observed.

"Very long."

"Well, it is never too late."

And the same group of Jews, who but a moment before had watched him with a sort of adult derision, now looked upon him with curiosity, respect, and affection.

שיינפערלעך געשפּירט די ליבשאַפט, וואָס ציט זיך פון זיי צו אים. זיי זענען יידן, מיינע ברידער, האָט ער צו זיך געזאָגט. זיי ווייסן, אַז כ'זינדיק. אָבער זיי זענען מיר מוחל... ווידער האָט אים אָנגענומען אַ בושה, אָבער נישט דערפאַר, ווייל ער איז אומבאַהאָלפן, נאָר דערפאַר וואָס ער פאַר־ראַט די דאָזיקע ברודערשאַפט, שפּייט אויף איר, איז גרייט זי אָוועק־צושליידערן. וואָס טוט זיך דאָס מיט מיר? כ'שטאַם דאָך פון דורות כשרע יידן. מיין עלטער־זיידע איז דאָך אומגעקומען אויף קידוש־השם... ער האָט זיך דערמאָנט אָן דעם טאַטן. פאַרן טויט האָט ער אים צוגערופן צום בעט און געזאָגט:

— זאָג מיר צו, אַז וועסט בלייבן אַ ייד...

און ער האָט אָנגענומען זיין, יאַשאַס, האַנט און זי געהאַלטן אַזוי לאַנג, ביז ער האָט אָנגעהויבן צו גוססן...

ווי אַזוי האָב איך דאָס געקאָנט פאַרגעסן?... ווי אַזוי?...

דאָס מנין יידן איז זיך געהאַט פונאַנדערגעגאַנגען און יאַשאַ איז געשטאַנען אַליין, אין טלית־און־תפילין, מיט אַ סידור אין דער האַנט. דער לינקער פוס האָט געצויגן, געריסן, אָבער יאַשאַ האָט ווייטער געזאָגט, זיך אַליין אויסגעטייטשט דעם מיין פון די ווערטער. ברוך שאמר והיה העולם, ברוך הוא, ברוך יוצר בראשית, ברוך מרחם על הבריות ומשלם שכר טוב ליראיו... ווי מאָדנע, נאָר ער האָט איצט געגלייבט אין די דאָזיקע ווערטער: גאָט האָט באַשאַפן די וועלט, ער דערבאַרעמט זיך אויף זיינע באַשעפעניש און באַצאָלט אַ גוטן לוין יענע, וואָס פאַרכטן זיך פאַר אים. אַזוי ווי יאַשאַ האָט געזאָגט, אַזוי האָט ער איבערגעטראַכט וואָס מיט אים האָט געטראָפן. יאָרן לאַנג האָט ער אויסגעמיטן אַ מקום־קדוש. מיט אַ מאָל איז ער אין משך פון עטלעכע טעג צוויי מאָל אַריינגעפאַלן אין אַ בית־מדרש, איין מאָל אויפן וועג, ווען ס'איז געוואָרן דאָס געוויטער און דער פלייץ־רעגן און דאָס צווייטע מאָל איצט. יאָרן לאַנג האָט ער, יאַשאַ, געעפנט די קאָמפּליצירטסטע שלעסער אָן שום שוועריקייטן. מיט אַ מאָל איז ער געשטאַנען ווי אַ שלים־מזל פאַר עפּעס אַ שלאָס, וואָס אַ געוויינלעכער קאַסע־ברעכער וואָלט געפּתיחהט אין אַ מינוט. הונדערטער מאָל איז ער געשפּרונגען פון הויכע ערטער און זיך קיין מאָל גאָרנישט צעבראָכן אָדער אויסגעלענקט. דאָס מאָל האָט ער פון אַ נידעריקן שפּרונג זיך צעשעדיקט דעם פוס. מ'האָט, אַפּנים, נישט געוואָלט אין הימל, אַז ער, יאַשאַ, זאָל ווערן אַ גנב, אָוועקוואַרפן אסתרן, בייטן דאָס רעגנדל. ווער ווייסט? אפשר האָבן טאַטע־מאַמע זיך אַריינגעמישט? אפשר זענען די הייליקע נשמות זייערע אים בייגעשטאַנען? יאַשאַ האָט ווידער אויפגעהויבן די אויגן צום גזימס פון ארון־קודש. ער האָט געבראָכן, אָדער געהאַלטן ביים ברעכן כמעט אַלע צען געבאָט. וויפל האָט געפעלט, אַז ער זאָל דעם אַלטן זאַרוסקין דערשטיקן? ער, יאַשאַ, האָט אַפילו געגלוסט אין האַרץ צו דער האַלינאַן, שוין באַצייטנס געוועבט אַרום איר אַ נעץ... ער איז געהאַט געפאַלן אַזוי נידעריק, וואָס נידעריקער קאָן שוין נישט זיין. אָבער ווי אַזוי איז ער געפאַלן אַזוי נידעריק? ער, יאַשאַ, איז דאָך פון דער נאַטור ווייכהאַרציק. ער פלעגט דאָך ווינטער אַרויסטראָגן פון דער שטוב ברעקלעך ברויט צו שפּייזן די פייגעלעך. ער לאָזט דאָך זעלטן אַדורך אַן אָרעמאַן ער זאָל אים נישט געבן קיין נדבה. ער טראָגט דאָך אַלע מאָל אַ בייז האַרץ אויף די שווינדלער, די אַנזעצער, די מאַרוויכער. ער גרויסט זיך דאָך אַלע מאָל מיט זיין אויפריכטיקייט און זיין ערלעכקייט...

ער איז געשטאַנען מיט געבויגענע קני, דערשטוינט פון דער אייגענער געפאַלנקייט און נאָך מער — פון דער אייגענער בלינדקייט. ער האָט יאָרן לאַנג געטראַכט און געטראַכט, אָבער זיך נישט דערטראַכט צום עיקר. ער, וואָס מאַכט אַש און פאַרעך פון אַנדערע, האָט נישט געזען — זיך געמאַכט נישט־זעענדיק — ווי ער אַליין זינקט אין זומפּ. ס'האָט געפעלט אַ האָר ער זאָל פאַלן צום סאַמע תהום... אָבער די כוחות, וואָס האָבן רחמנות אויף דעם מענטש, האָבן אַזוי געפירט, אַז ער זאָל איצט שטיין אין אַ טלית, אין תפילין, מיט אַ סידור אין דער האַנט, צווישן אַן עולם כשרע יידן.

ער האָט געזאָגט שמע־ישראל און פאַרשטעלט די אויגן מיט דער האַנט. ער האָט זיך געשטעלט שמונה־עשרה, מכוון געווען יעדעס וואָרט. די לאַנג־פאַרגעסענע יינגלשע פרומקייט האָט זיך אומגעקערט צו אים, אַ גלויבן, וואָס דאַרף נישט קיין שום באַווייזן, אַ פאַרכט פאַר גאָט, אַ פאַרשעמונג פאַר די אייגענע זינד. וואָס האָט ער, יאַשאַ, דען געפונען אין די וועלטלעכע ביכער? אַז די וועלט האָט זיך אַליין באַשאַפן; אַז פון עפּעס אַ נעפּל האָט זיך אַנטוויקלט די זון, די לבנה, די ערד, די חיות, די מענטשן. אָבער פון וואַנען האָט זיך גענומען דער נעפּל? און ווי אַזוי ווערט פון אַ נעפּל אַ מענטש מיט לונגען, אַ האַרץ, אַ מאָגן, אַ מוח? די געלערנטע האָבן אויסגעלאַכט די גלויביקע, וואָס הענגען אַלץ אָן אין גאָט, אָבער זיי אַליין האָבן אָנגעהאָנגען אַלע קענטעניש און מעכטיקייטן אין אַ בלינדער נאַטור, וואָס ווייסט אַליין נישט אַז זי איז דאָ... יאַשאַ האָט איצט געשפּירט ווי אַ ליכט גייט אַרויס פון די תפילין און דרינגט אַריין אין זיין שאַרבן, עפנט פאַרשלאָסענע קעסטעלעך, מאַכט קלאָר פינצטערנישן, וויקלט אויף קנוילן און פּלאָנטערנישן. אַלע תפילות האָבן געזאָגט דאָס אייגענע: עס איז דאָ אַ גאָט, וואָס זעט, הערט, דערבאַרעמט זיך אויף דעם מענטש, פאַרלענגערט דעם צאָרן, פאַרגיט זינד, וויל אַז דער מענטש זאָל טאָן תשובה, שטראָפט פאַר שלעכטע מעשים, באַלוינט פאַר גוטע מעשים אויף דער וועלט און מער נאָך — אויף יענער וועלט... יאָ, ס'זענען דאָ אַנדערע וועלטן, — דאָס האָט ער, יאַשאַ, אַלע מאָל געפילט. ער האָט עס כמעט געזען מיט די אויגן...

— כ'מוז ווערן אַ ייד! — האָט ער צו זיך אַ זאָג געטאָן. — אַ ייד ווי זיי אַלע!...

Yasha distinctly sensed the love which flowed from their persons to him. They are Jews, my brethren, he said to himself. They know that I am a sinner, yet they forgive me. Again he felt shame, not because he had been clumsy, but because he had betrayed this fraternity, befouled it, stood ready to cast it aside. What's the matter with me? After all, I'm descended from generations of God-fearing Jews. My great-grandfather was a martyr for the holy name. He remembered his father who, on his deathbed, had summoned Yasha to his side and said, "Promise me that you will remain a Jew."

And he had taken his, Yasha's, hand and held it until he entered his death throes.

How could I have forgotten this? How?

The circle of Jews had dispersed and Yasha stood alone in the prayer shawl and phylacteries, prayer book in hand. He felt his left foot draw, tear, but he continued his prayers, translating the Hebrew words to himself, "Blessed be He who spake and the world existed, blessed be He who was the maker of the world in the beginning. Blessed be He who speaketh and doeth. Blessed be He who decreeth and performeth. Blessed be He who hath mercy upon the earth and payeth a good reward to them that fear Him."

Oddly enough he now believed these words: God had created the world. He does have compassion for His creatures. He does reward those who fear Him. And as Yasha intoned these words, he reflected upon his own lot. For years he had shunned the synagogues. All of a sudden, in the course of days, he had twice strayed into houses of worship; the first time on the road when he had been caught in the storm, and now again for the second time. For years he had picked the most complex locks with ease, and now a simple lock which any common safe-cracker could have sprung in a minute had stumped him. Hundreds of times he had leaped from great heights without injury, and this time he had damaged his foot jumping from a low balcony. It was obvious that those in heaven did not intend to have him turn to crime, desert Esther, convert. Maybe even his deceased parents had interceded in his behalf. Again Yasha raised his gaze to the cornice of the Holy Ark. He had broken or contemplated breaking each of the Ten Commandments! How near he had come to strangling old Zaruski! He had even lusted for Halina, already woven a net in readiness to ensnare her. He had plumbed the very depths of iniquity. How had this come about? And when? He was by nature good-hearted. In the winter he scattered crumbs outside to feed the birds. He seldom passed a beggar without offering alms. He bore eternal hate against swindlers, bankrupts, charlatans. He had always prided himself on being honest and ethical.

He stood there with bent knees and was aghast at the extent of his degradations and, what was perhaps worse, his lack of insight. He had fretted and worried and ignored the very essence of the problem. He had reduced others to dirt and did not see—pretended not to see—how he himself kept sinking deeper in the mud. Only a thread restrained him from the final plunge into the bottomless pit. But the forces which are compassionate towards man had conspired that he now stand in prayer shawl and phylacteries, prayer book in hand, amongst a group of honest Jews. He chanted "Hear O Israel" and cupped his eyes with his hand. He recited the Eighteen Benedictions, contemplating every word. The long-forgotten childhood devotion returned now, a faith that demanded no proof, an awe of God, a sense of remorse over one's transgressions. What had he learned from the worldly books? That the world had created itself. That the sun, the moon, the earth, the animals, man, had come out of mist. But where had the mist come from? And how could a mist create a man with lungs, with a heart, a stomach, brain? They ridiculed the faithful who attribute everything to God, yet they themselves attributed all sorts of wisdom and powers to an unseeing nature which was unaware of its own existence. From the phylacteries Yasha sensed a radiance that reached into his brain, unlocked compartments there, illuminated the dark places, unraveled the knots. All the prayers said the same: There was a God Who sees, Who hears, Who takes pity on man, Who contains His wrath, Who forgives sin, Who wants men to repent, Who punishes evil deeds, Who rewards good deeds in this world and—what was even more—in the other.

Yes, that there were other worlds, Yasha had always felt. He could almost see them.

I must be a Jew! he said to himself. A Jew like all the others!

א

ווען יאַשאַ איז ווידער אַרויס אין דרויסן, איז די גנאַינע געווען פול מיט זון, פול מיט וועגענער, פערד, פּראָווינצער סוחרים און שפּיליטערן, הענדלער און הענדלערינס, וואָס טראָגן אַרום אַלערליי סחורות. ווער ס'האָט געשריען: „געוועדזלטע הערינג" און ווער „פרישע בייגל", „הייסע אייער", „אַרבעס מיט באָבעס", „קאַרטאָפל־קוכן". אין די טויערן זענען אַריינגעפאָרן וואָגנס מיט האָלץ, מעל, פּלאַטפאָרמעס מיט קאַסטנס, פעסער, סחורה איבערגעדעקט מיט ראָגאָזשעס, פּלאַכטעס, זעק. אין די געוועלבן האָט מען געהאַנדלט מיט אייל, עסיק, גרינער זייף, שמירעכץ צו רעדער. יאַשאַ איז געשטאַנען פאַרן טויער פון דעם שולהויף און געקוקט פאַר זיך. די ייִדן, וואָס האָבן ערשט נאָר געדאַוונט מיט אַזאַ כוונה און אָפּגעענטפערט „אמן יהא שמה רבא" זענען איצט אַוועק יעדער אין זיין געוועלבל, זיין פאַבריקל, זיין וואַרשטאַט. ווער ס'איז געווען אַ באַלעבאָס און ווער אַ משרת, ווער אַ מייסטער און ווער אַ געזעל. יאַשאַן האָט זיך איצט אויסגעוויזן, אַז די גאַס און דער שולהויף לייקענען אָפּ איינער דעם אַנדערן. אויב איינער איז אמת, מוז דער צווייטער זיין אַ ליגן... ער האָט זיך אָפּגעגעבן אַ חשבון, אַז דאָס רעדט צו אים אַזוי דער יצר־הרע. אָבער ער האָט געשפּירט ווי די אמונה, וואָס האָט אים אַרומגענומען אין בית־מדרש בעת ער איז געשטאַנען אין טלית־און־תפילין הייבט זיך אָן אויסוועפּן. ער האָט געהאַט גענומען אויף זיך צו פאַסטן דעם הייַנטיקן טאָג ווי יום־כיפור (אָדער אַנשטאָט יום־כיפור). אָבער ס'האָט אים איצט געגאַנגט אַ הונגער אַזאַ, וואָס מ'מוז גלייך אָנזעטיקן. דער פוס האָט אים וויי געטאָן. דער קאָפּ האָט אים געהאַקט. ס'האָבן זיך אומגעקערט די פריערדיקע טענות קעגן ייִדישקייט. וואָס האָסטו זיך אַזוי צעיאָכמערט? — האָט אים עמעצער געפרעגט. — פון וואַנען איז געדרונגען, אַז ס'איז דאָ אַ גאָט, וואָס האָט געהערט דיינע תפילות? די וועלט האָט שוין געהאַט און האָט ווער ווייסט וויפל רעליגיעס און איינע האָט ווידערגעשפּראָכן די אַנדערע. ס'איז אמת, אַז דו האָסט נישט געקאָנט עפענען זאַרוסקיס קאַסע און האָסט דיר צעקלאַפּט דעם פוס פאַר אַ צולאָג, אָבער וואָס באַווייזט דאָס? אַז ביסט צעשרויפט, אויסגעמאַטערט, לייכטזיניק... יאַשאַ האָט געדענקט, אַז ביים דאַוונען האָט ער אָנגענומען אַלערליי באַשלוסן, געטאָן האַרבע שבועות, אָבער אין די עטלעכע מינוט, וואָס ער איז דאָ געשטאַנען פאַרן טויער, האָבן זיי פאַרלוירן די האַפט. קאָן ער באמת ווערן אַזאַ ייִד ווי דער טאַטע? קאָן ער וואָרהאַפטיק אַוועקוואַרפן די קונצנמאַכעריי, די געליבטע, די צייטונגען, די ביכער, די הייַנטיק־מאָדישע קליידער, און ווערן אַ קרעמערל אָדער אַ בעל־מלאכה?... די צוזאָגן, וואָס ער האָט געגעבן אין בית־מדרש זענען אים איצט פאָרגעקומען ווי די צעשויבערטע רייד, וואָס מ'רעדט אַ מאָל צו אַ פרוי אין די מינוטן פון תאווה און וואָס רינען אויס צוזאַמען מיט די זוימען... ער האָט אויפגעהויבן די אויגן צום בלאַס־בלויען הימל און געטראַכט: אויב דו ווילסט, גאָט, מ'זאָל דיר דינען, אַנטפּלעק דיך. ווייז מיר אַ נס, לאָז הערן דיין קול, גיב מיר אַ צייכן...

ס'האָט זיך דערנענטערט צו יאַשאַן אַ קרום מענטשל, מיט אַ קרומען קאָפּ, וואָס האָט זיך ווי געריסן פון נאַקן און מיט אַ קרומער האַנט, וואָס האָט סיי זיך געריסן פון געלענק און סיי געבעטן אַ נדבה. ס'האָט זיך געדוכט, אַז די אבֿרים ביי דער דאָזיקער קאַליקע האָבן איין פאַרלאַנג: צו זיין וואָס קרימער, וואָס ווייטער איינער פון דעם אַנדערן. אפילו די באָרד האָט זיך אויסגעקרימט און ווי געפּרוּווט אַנטלויפן פון קין. יעדער פינגער האָט זיך אַנדערש געדרייט ווי אַנצוכאַפּן עפּעס אין דער לופט, וואָס לאָזט זיך בשום אופן נישט אָנכאַפּן; אַן אומגעזעענע פרוכט אויף אַן אומגעזעענעם בוים. איין פוס האָט געשפּרייזט זייטיק פאַרויס, דער אַנדערער איז אָפּגעטראָטן אויף הינטערוויילעכץ, זיך געדרייט און געשרויפט ווי אין אַ נישט־דער־וועלטישן טאַנץ. פון קרומען מויל האָט אַרויסגעשטאַרצט אַ קרומע צונג, קרומע ציין און ס'איז געגרונען דערפון אַ קרומער גאַווער. יאַשאַ האָט אַרויסגעכאַפּט אַ זילבערנע מטבע און געפּרוּווט אַריינלייגן יענעם אין דער האַנט, אָבער אַלץ איז דאָרט געווען אויפגעשטעלט, שיף, קאַפּויער. זע נאָר, אויך אַ קונצנמאַכער! — האָט יאַשאַ געטראַכט אָדער געמורמלט. אַ פּחד האָט יאַשאַן אָנגענומען, אַ מיגל, אַ ווילן צו אַנטלויפן. ער האָט געוואָלט וואָס גיכער צוואַרפן אים די מטבע אָבער יענער האָט ווי געוואָלט שפּילן זיך מיט אים, דערנענטערן זיך, אים אָנרירן, ווי אַ מצורע, וואָס פאַרמעסט זיך עמעצן אָנצושטעקן מיט זיין צרעת. די פייערדיקע פינטעלען האָבן ווידער אַ שוועב געטאָן פאַר יאַשאַס אויגן, אַ שטייגער ווי זיי וואָלטן אַלע מאָל געהאַנגען פאַר אים און נאָר געוואַרט אויף אַ געלעגנהייט זיך צו באַווייזן. ער האָט אַ וואָרף געטאָן די מטבע צו יענעמס פיס. ער האָט געוואָלט אַנטלויפן, אָבער זיין אייגענער פוס האָט אויך אַ ווייל גענומען ציטערן און זיך [illegible], ווי גרייט יענעם נאָכצומאַכן...

7

1

When Yasha went outside again, Gnoyne Street was filled with sunlight, with dray-wagons, horses, out-of-town merchants and factors, vendors of both sexes, hawking all sorts of wares. "Smoked herring!" they cried, "Fresh bagels!" "Hot eggs!" "Chick peas with sugar beans!" "Potato patties!" Through the gates rolled wagons stocked with lumber, flour, crates, barrels, goods covered by mats, sheets, and sacks. The shops dealt in oil, vinegar, green soap, axle-grease. Yasha stood at the synagogue gate and looked ahead of him. The very Jews who a moment previously had worshiped with such fervor and had chanted, "Let the great name be blessed for ever, Amen," had dispersed, each to his own store, factory, or workshop. Some were employers, some employees, some masters, some handymen. It now seemed to Yasha that the street and the synagogue denied each other. If one were true, then the other was certainly false. He understood that this was the voice of evil having its say, but the piety, which had consumed him as he stood in the prayer shawl and phylacteries in the prayer-house, began to cool now and evaporate. He had decided to fast this day as if it were the Day of Atonement, but the hunger which gnawed at him had to be appeased. His foot ached. His temples throbbed. His earlier complaints against religion reasserted themselves. Why all the excitement? something within him demanded. What proof is there that a God exists Who hears your prayers? There are innumerable religions in the world, and each contradicts the other. It's true you weren't able to open Zaruski's safe and you hurt your foot into the bargain, but what does that prove? That you're unnerved, exhausted, light-headed . . . Yasha remembered that while praying he had made all sorts of resolutions and had sworn the most exacting vows, but in the few minutes he had been standing here, all their substance had vanished. Could he really live the way his father had? Could he actually forsake his magic, romantic attachments, his newspapers and books, his fashionable clothes? The vows he had made in the study-house now sounded excessive, like the phrases one whispers to a woman in the throes of passion. He raised his eyes toward the pallid sky. If You want me to serve you, Oh God, reveal Yourself, perform a miracle, let Your voice be heard, give me some sign, he said, under his breath. Just then Yasha saw a cripple approaching. He was a small man and his head, cocked to one side, appeared to be trying to tear itself loose from his neck. So also with his gnarled hands—they seemed about to crack from his wrists even while he was collecting alms. Apparently his legs had only one goal: to grow more twisted. His beard had the same contorted look and was in the act of tearing itself from his chin. Each finger was bent in a different direction, plucking, it seemed, an unseen fruit from an unseen tree. He moved in an unearthly jig, one foot in front of him, the other scraping and shuffling behind. A twisted tongue trailed from his twisted mouth, issuing between twisted teeth. Yasha took out a silver coin and sought to place it in the beggar's hand but found himself hampered by the odd contortions of the man. Another magician! he thought, and felt a revulsion, an urge to flee. He wished to throw the coin to the other as quickly as possible, but the cripple, apparently, had his own game—pushing closer, he sought to touch Yasha, like a leper determined to infect someone with his leprosy. Fiery sparks again flashed before Yasha's eyes, as if they were constantly present and only needed the opportunity to reveal themselves. He cast the coin at the beggar's feet. He wanted to run but his own feet began to tremble and twitch as if imitating the cripple's.

ער האט דערזען א גארקיך און איז אריין. דער דיל איז געווען אויס־געשאטן מיט זעגעכץ. ווי וויל ס'איז נאך פרי, האט מען שוין דא געגעסן לאקשן מיט יויך, קרעפלעך, קישקע, ווערמפלעך, מייערן־צימעס. פון די ריחות איז יאשאן געווארן איבלדיק אונטערן לעפעלע. כ'טאר דאס נישט עסן באלד אין דער פרי! — האט יאשא זיך געווארנט. ער האט א קוק געטאן אויף צוריק ווי גרייט צוריק ארויסצוגיין, נאר א דיקע יידענע איז אים עפעס ווי פארלאפן דעם וועג און גערופן:

— אנטלויפט נישט, יונגערמאן, מ'עט ענק דא גארנישט אפבייסן... ס'איז פריש פלייש, ערשט פון דער שחיטה...

ווי געהערט זיך אן גאט מיט שחיטה? — האט יאשא געטראכט. די יידענע האט אים צוגערוקט א בענקל און ער האט זיך אוועקגעזעצט. ס'איז נישט געווען קיין באזונדער טישל נאר א לאנגער טיש, וווּ עס זענען געזעסן נאך אנדערע געסט. די יידענע האט א פרעג געטאן:

— א גלעזל בראנפן מיט אן אייערקיכל? געהאקטע לעבערלעך מיט שטריצל? לאקשן מיט יויך? קאשע מיט יויך?

— גיט מיר וואס איר ווילט.

— הא? כ'על אייך אסור נישט אפסמען.

די יידענע האט צוגעבראכט א פלעשל אקאוויט, א גלעזעלע, א קיישעלע מיט אייערקיכלעך. יאשא האט גענומען די פלאש, אבער די האנט האט אים געציטערט און ער האט פארגאסן אויפן טישטעך. דער עולם ביים טיש האט גענומען רופן האלב מיט ווארעניש, האלב מיט שפאס. כ'זענען געווען פראווינצער יידן אין געלאטעטע קאפאטעס, אין צעכראס־טעטע העמדער, געל פון דער זון. איינער האט געהאט א פעך־שווארצע בארד, וואס איז געוואקסן ביז צו די אויגן און זיך פארריסן ארויף, ביים אנדערן איז די בארד געווען רויט און שמאל ווי א הינערשער עק. ווייטער צו איז געזעסן א ייד אין טלית־קטן און אין א יארמלקע. ער איז ענלעך געווען צו דעם מלמד, וואס ביי אים האט ער, יאשא, אנגעהויבן חומש. אפשר איז עס טאקע ער? — איז יאשאן איינגעפאלן. — ניין, יענער איז שוין אוודאי געשטארבן... סיידן ס'איז זיין זון... אזוי ווי יאשאן איז פריער, אין בית־מדרש, געווען גוט צווישן די אלטמאדישע יידן, אזוי איז

אים איצט נישט געווען ניחא צו זיצן צווישן זיי. דארף מען מאכן א ברכה איבער בראנפן? — האט ער זיך אליין געפרעגט. ער האט א מורמל געטאן מיט די ליפן. ער האט א טרונק געטאן פון גלעזעלע און ס'איז אים געווארן הארב, ביטער, פינצטער פארן בליק. ס'האט אים א קרעל געטאן אין האלדז. ער האט א כאפ געטאן אן אייער־קיכל, אבער ער האט געפלאנטערט מיט די פינגער און נישט געקאנט אפברעכן דערפון קיין שטיקל. וואס איז דאס מיט מיר? כ'ווער קראנק אדער וואס? ער האט זיך עפעס ווי געשעמט פאר די יידן און געהאט צו זיי א ווידערווילן. ווען די אייגנטימערין האט אים צוגעטראגן די לעבערלעך מיט דעם שטריצל, האט ער זיך אפגעגעבן א חשבון, אז ער דארף זיך וואשן צו שאו־ידיכם און מאכן א ברכה, אבער ער האט נישט געזען דא קיין שום ארט ווו מ'קאן וואשן די הענט. ער האט גלייך אפגעביסן א שטיקל שטריצל און דער ייד אין טלית־קטן האט א פרעג געטאן:

— וואס איז מכוח נטילת־ידים?

— ער איז שוין א געוואשענער — האט געענטפערט דער ייד מיט דער שווארצער בארד.

יאשא האט געשוויגן, דערשטוינט ווי גיך די פריערדיקע ליבשאפט זיינע איז אריבער אין פארדרוס, שטאלץ און ווילן זיך אפצוזונדערן. ער האט מער נישט געקוקט צו די יידן און זיי האבן באלד גענומען שמועסן וועגן זייערע זאכן. זיי האבן אלץ צונויפגעמישט צוזאמען: מסחר, חסידות, מופתים פון גוטע יידן. אזוי פיל מופתים און אזוי פיל דלות, קרענק, מגפות, האט עמעץ א זאג געטאן אין יאשאן. ער האט געגעסן די קאשע מיט יויך און אפגעיאגט די פליגן. דער פוס האט אים יעדעס מאל געטאן א צי. אזוי ווי ער האט געגעסן אזוי האט ער געשפירט ווי דער בויך ווערט אים אנגעפויסט. וואס זאל איך איצט טאן? — האט ער זיך גע־פרעגט — גיין צו א דאקטאר? און וואס קאן דער דאקטאר העלפן? זיי האבן איין רפואה: ארייננטאן אין גיפס. מיט יאדינע קאן איך אליין אנשמירן. אבער וואס וועט זיין, אז ס'וועט נישט ווערן בעסער? מיט אזא פוס קאן מען נישט מאכן קיין קאזשעליקן אויף א שטריק... וואס מער יאשא האט אריינגעטראכט אין זיין מצב, אלץ גרויליקער האט ער אים אויסגעוויזן. ער איז אן געלט, מיט א קראנקן פוס, אן א מעגלעכקייט עפעס צו פארדינען. וואס זאל ער זאגן עמיליאן? זי עקט זיך, אוודאי, פון איבערקלערן פאר וואס ער איז נעכטן נישט געקומען. און וואס וועט ער ענטפערן, ווען ער וועט קומען אהיים? וווּ האט ער פארברענגט א גאנצע נאכט? וואס פאר א ווערט האט איבערהויפט דער מענטש ווען אלץ הענגט אפ פון א פוס, אפילו די ליבע?... איצט וואלט גאר געווען די צייט צו באגיין זעלבסטמארד...

ער האט באצאלט און איז ארויס אין דרויסן. ער האט ווידער דערזען דעם פריערדיקן קריפל. ער האט זיך נאך אלץ געדרייט און געשרויפט און געפרווט זיך איינבויערן מיט דעם קאפ אין א נישט־געזעענער וואנט. אוי, ווי ווערט ער גארנישט מיד? — האט יאשא צו זיך גערעדט. — דאס איז דאך א גיהנום! און ווי קאן דאס א דערבארעמדיקער גאט צולאזן, אז איין מענטש זאל אזוי פיל ליידן?... יאשא האט איצט געהאט א פאר־לאנג צו פארן צו עמיליאן. ער האט געבענקט נאך איר. ער האט געמוזט מיט איר רעדן. אבער ער האט נישט געקאנט קומען צו איר א צעקנוידער־

He spied a soup kitchen and walked inside. The floor was sprinkled with sawdust. Although it was still early, the patrons were already dining: chicken soup with noodles, fritters, stuffed derma, sweetbreads, carrot stew. The odor of food made Yasha nauseous. I mustn't eat this kind of food so early in the morning, he admonished himself. He looked back as if about to walk out but a stout woman blocked his path. "Don't run away, young man, no one is going to bite you here; our meat is freshly killed and strictly kosher."

What connection can there be between God and killing? Yasha wondered. The woman pulled up a chair and he sat down at a long table, which he shared with the other diners.

"A glass of vodka with an egg cookie?" she suggested. "Or chopped liver with white bread? Chicken soup with buckwheat?"

"Bring me whatever you please."

"Oh? You can be sure I won't poison you."

She fetched a bottle of vodka, a tumbler, a basket of egg cookies. Yasha picked up the bottle but his hand was trembling and he spilled some of the vodka on the tablecloth. Some of his fellow patrons began to shout, half in warning, half in jest. They were provincial Jews wearing patched gabardines and unbuttoned undergarments faded from the sun. One had a burst of black whiskers extending up to his eyes. Another's beard was red—like a rooster's wattles. A little further down the table sat a Jew wearing a fringed garment and a skullcap. He reminded Yasha of the teacher who had first taught him the Pentateuch. Maybe it is actually he? Yasha thought. No, he would most certainly be dead by now. Perhaps it is his son? Earlier he had felt happy being in the company of devout Jews but now he was ill at ease sitting among them. Does one say a benediction over the vodka? he wondered. He moved his lips. When he took a sip from the tumbler the bitterness cut into him; darkness swam before his eyes. His throat burned. He reached for an egg cookie but wasn't able to break off a piece. What's the matter with me? Am I sick? What is it? He felt hostile and ashamed. When the proprietress brought him liver with the white bread he knew that he should make his ablutions, but there were no facilities for washing here. He bit off a piece of the bread and the man in the fringed garment asked, "How about making your ablutions?"

"He has, already," the fellow with the black beard answered sarcastically.

Yasha sat silent, amazed at how his earlier affection had been transformed into vexation, pride, and a desire to be alone. He looked away from the others and they soon began talking about their own affairs. They discussed everything at once: commerce, Hasidism, saintly miracles.—So many miracles, yet so much poverty, sickness, epidemics, Yasha reflected. He ate the chicken soup with groats and chased away the flies. His foot continued to ache. He felt his stomach growing bloated.

What should I do now, he asked himself. See a doctor? And how could a doctor help? They have only one remedy—put on a cast. Iodine I can smear on myself. But what if it doesn't get better? You can hardly turn somersaults on the tightrope with such a foot. The more Yasha considered his situation, the graver it appeared. He was nearly penniless—injured, how could he earn his living! What could he tell Emilia? She must be frantic at his not showing up the day before. And what explanation would he make to Magda when he returned home? Where could he say he had spent the night? What was a man worth if his entire existence depended upon a foot—even his love? Now was the time to kill himself.

He paid his bill and left. Again he saw the cripple. The man was still spinning and twisting as if seeking to bore his head into an invisible wall. Doesn't he ever grow tired? Yasha thought. How can a merciful God permit a human being to suffer such torment? A wish to see Emilia rose in Yasha. He longed for her company, needed to talk to her. But he could not go to her as he

טער. א נישט־ראזירטער. די זוימען פון די הויזן זענען געווען פארפלעקט פון פערד־מיסט. יאשא האט צוגערופן א דראזשקע און זיך געהייסן פירן צו זיך אהיים אויף דער פרעטא. ער האט אנגעלענט דעם קאפ אן דעם ווענטל פון דער דראזשקע און געפרווט א דרימל טאן אזוי פארנדיקער־הייט. זאל זיך מיר דוכטן, אז כ'בין שוין געשטארבן און דאס איז מיין לויה, האט ער געקלערט. דורך די געשלאסענע וויעס האט דא די זון א שיין געטאן ליכטיק־ראזע און דא איז געווארן קיל און שאטנדיק ער האט געהערט דעם רויש פון די גאסן, איינגעאטעמט זייערע ריחות. ער האט זיך אנגעהאלטן מיט ביידע הענט נישט אראפצופאלן פון געזעס. יא, כ'מוז תשובה טאן. דאס איז נישט קיין לעבן! — האט ער צו זיך גערעדט. — ס'איז שוין דערגאנגען דערצו, אז כ'האב מער נישט קיין מינוט מנוחה... כ'וועל זיך מוזן באגיין אן די קונצן און אן די אלע ווייבער... איין גאט און איין ווייב, גלייך ווי אלע אנדערע מאנסלייט... כ'וואלט סיי ווי סיי לאנג נישט געטראגן די דאזיקע לאסט...

פון מאל צו מאל האט ער געעפנט א שפעלטל אויג צו זען ווו ער איז. ער איז פארביי־געפארן דעם באנק־פלאץ. דער באנק־הויף ווו ס'איז נעכטן געווען שטיל, פינצטער, איז איצט געווען פול מיט ציווילע לייט, מיליטער־לייט. ס'איז אריינגעפארן א באפאנצערט קעטשל מיט געלט און פון דרויסן זענען געזעסן באוואפנטע וועכטער. ווען יאשא האט ווידער אויפגעמאכט א שפעלטל אויג, האט ער געזען די נייע סינאגאגע אויף דער טלאמאצקע, דארט ווו ס'האבן געדאווענט די „דייטשן" און דער ראבינער האט געפרעדיקט אויף פויליש. זיי זענען אויך רעליגיעז, האט יאשא געקלערט, אבער קיין ארעמאן לאזט מען דארט נישט דאווענען... ווען יאשא האט ווידער געכאפט א בליק צום דרויסן, האט ער דערזען דעם אלטן פוילישן ארסענאל, וואס די רוסן האבן געהאט פארוואנדלט אין א תפיסה. הינטער די קראטן זענען דא געזעסן אזעלכע ווי ער, יאשא.

אויף דער פרעטא איז ער אפגעשטיגן און זיך געלאזט ארויפגיין מיט די טרעפ. ער האט ערשט איינגעזען ווי צעמזיקט דער פוס זיינער איז. ער איז ארויף אויף די טרעפ מיט דעם געזונטן פוס און דעם קראנקן האט ער ווי נאכגעשלעפט. יעדעס מאל וואס ער האט אים געטאן א הייב, האט אים גענומען שטעכן און עקבערן ערגעץ ביי דער פיאטע. ער האט אנגעקלאפט אין דער טיר, אבער מאגדא איז נישט געקומען עפענען. ער האט גענומען קלאפן שטארקער. איז זי אזוי אין כעס? איז זי באגאנגען זעלבסטמארד? ער האט געטאן א זעץ מיט דער פויסט און אפגעווארט. ער האט נישט געהאט ביי זיך דעם שליסל. ער האט צוגעניגט אן אויער צו דער טיר און געהערט דאס סקריפענדיקע שרייען פון דעם פאפוגיי. ער האט זיך דערמאנט אן דער וויטרע. זי דארף נאך שטעקן ביי אים אין בוזעם־קעשענע, אבער ער האט איצט געהאט אן עקל צו דעם דאזיקן אינסטרומענט וואס האט היינט ביי נאכט געבראכט אויף אים אזא כפרה... ער האט אים פון דעסטוועגן ארויסגענומען און גרייך געעפנט די טיר. קיינער איז נישט געווען אין שטוב. אין שלאף־שטוב זענען די בעטן געשטאנען פארבעט און ס'איז שווער געווען צו דערקענען אויב דאס איז נאך פון נעכטן, אדער דאס האט מאגדא היינט אינדערפרי פארבעט. פריער איז יאשא אריין אין דעם קאמערל ווו ס'האט זיך געפונען דאס מאלפעלע, דער פאפוגיי, די קרא. אלע דריי האבן אויסגעקוקט צעיאכמערט און אויפגערעגט. אלע האבן אין זייער לשון ווי געפרווט אים עפעס איבערגעבן. זיי האבן נישט געקאנט זיין הונגעריק אדער דורשטיק, ווייל ס'איז געווען גענוג עסן און וואסער אין יעדער שטייג. ס'איז דא אויך געווען אן אפן פענצטערל ווו ס'איז אריין לופט און אפילו זון. דער פאפוגיי האט געשריגן: יאשא, יאשא, יאשא! דערנאך האט ער פארריסן דעם קרומען שנאבל און געקוקט אויף אים פון דער זייט מיט א סארט פויגלשן פארדרוס. יאשאן האט זיך אויסגעוויזן ווי דער פאפוגיי וואלט גע־מיינט צו זאגן: דו טוסט אן עוולה דיר, נישט מיר... איך קאן אלע מאל פארדינען מיינע פאר קערנדלעך... דאס מאלפעלע איז געשפרונגען אראפ און ארויף. דאס קליינע פנימל מיט דער פלאטשיקער נאז, מיט די קנייטשן ארום די ברוינע אויגן, איז געווען פול מיט צער, פול מיט דער פארזארגטקייט פון א זקן, וואס איז צוליב עפעס א קללה געווארן קליין, קינדיש, חיהש, אבער ער האט דערביי פון דעסטוועגן נישט פארגעסן אין גאנצן דעם אמאליקן ערנסט. ס'האט זיך געדוכט יאשאן ווי דאס מאלפעלע פרעגט: ווייסטו נאך אלץ נישט אז הכל הבל?... די קרא האט געפרווט רעדן, נאר ס'איז ארויסגעקומען א סארט מענטשלעך קראקעניש און א נאכשפעטעניש. יאשאן האט זיך געדוכט, אז זי זידלט, לאכט־אויס, מסרט... נו, וואס וועט דאס זיין פון אייך? — האט יאשא צו זיי גערעדט. — צו וואס האב איך אייך אריינגעשלעפט אין דער נעץ?... ער האט זיך דערמאנט אן די פערד. זיי זענען דא געשטאנען אין הויף אין שטאל. אנטאניע, דער סטרוזש, האט אויף זיי אכטונג געגעבן, אבער ער, יאשא, האט איצט געבענקט נאך שיווע און קארע, עפר ואפר. ער האט זיי אויך געטאן אן אומרעכט. אין אזא טאג דארפן פערד זיך פאשען אויפן גרינעם גראז, נישט זיך שטיקן אין א דושנער שטאל...

ער איז איצט אוועק אין שלאף־שטוב, זיך אוועקגעלייגט אויף א בעט אין די מלבושים. ער האט פריער געהאט בדעה אויסצוטאן דעם שוך, צוצולייגן קאלט וואסער צום פוס, אבער ער איז געווען צו מיד עפעס צו טאן. ער האט צוגעשלאסן די וויעס און געבליבן ליגן ווי אין א הינערפלעט.

was, dirty and unshaven, the cuffs of his trousers spotted with manure. He hailed a droshky and asked to be driven to Freta Street. He rested his head against the wall of the cab and tried to doze off. Let me imagine myself dead and riding to my own funeral, he thought. Through his shut eyelids he could see the daylight, pink here, cool and shaded there. He listened to the sounds coming from the streets and inhaled the acrid odors. He had to hold on with both hands to keep from falling. No, I must change. This is no life! he said to himself. I don't have a moment's peace of mind any more. I must give up magic and women. One God, one wife, like everyone else . . .

From time to time he opened his eyes slightly to see where he was. They were passing the square on which the bank stood, and the building which the day before had appeared so still and foreboding was crowded with soldiers and civilians. A wagon-load of money rolled in, escorted by armed guards sitting on the outside. When Yasha again peered through his lids he saw the new synagogue on Tlomacka Street, where the reformed Jews worshiped and the rabbis preached in Polish instead of Yiddish.

They are religious, too, Yasha reflected, but they wouldn't allow paupers to worship in there. The next time he looked he saw the old Polish arsenal the Russians had converted into a prison. Behind its bars sat Yasha's counterparts. He dismounted at Freta Street and climbed the stairs to his house. Now for the first time he felt the extent of his injury. He was forced to lean his weight on his uninjured foot and drag the other behind him. Each time that he lifted the foot he felt a sharp pain somewhere near his heel. He rapped on the door but Magda did not open it. He knocked louder. Was she as angry as that? Had she killed herself? He pounded with his fist and waited. He did not have his key with him and he placed his ear to the door; he heard the parrot screaming. Then he remembered the skeleton key. It would still be in his pocket but he felt a revulsion for this object which had so humiliated him. Nevertheless, he took it out and opened the door. No one was inside. The beds were made but it was impossible to tell whether they had been slept in the night before. Yasha went into the room where the animals were kept. His appearance excited them. Each seemed to be trying in its own language to say something to him. Every cage had food and water in it, so it was not that they were hungry or thirsty. The windows were open to let in the air and the sun. "Yasha! Yasha! Yasha!" the parrot shrieked, then snapped its crooked beak and looked askance with a sort of vain querulousness. It seemed to Yasha as if the bird were trying to say, "You're only hurting yourself, not me. I can always earn my few grains." The monkey leaped up and down, and the tiny face with the flattened nose and the wrinkled brown eyes was filled with the sorrow and anxiety of the man in the story book, who is a victim of a magic spell which has caused him to grow bestial. It seemed to Yasha that the monkey asked, "Haven't you learned yet that all is vanity?" The crow tried to speak but only a human-like cawing and a sort of mimicry came from its throat. Yasha fancied that the bird scolded, mocked, moralized.

He reminded himself of the mares. They were in a stall in the court. Anthony, the janitor, was tending to them but Yasha now longed to see them—Kara and Shiva—Dust and Ashes. He had wronged them, too. On a day like this they should have been grazing in a green pasture, not standing in a hot stall.

He went back to the bedroom and lay down on the bed, fully dressed. He intended to remove his shoes and apply cold water to his foot, but he was too weary to do it. He closed his eyes and lay there as if in a trance.

ווי שווער ער, יאשא, איז געשלאפן, האט ער ערשט באנומען ווען ער האט זיך אויפגעוועקט. ער האט געעפנט די אויגן און נישט געוווסט ווער ער איז, וווּ ער איז און וואס ס'איז מיט אים געשען. עמעצן האט געקלאפט אין דער דרויסן־טיר. אבער ווי וויל יאשא האט געהערט דאס קלאפן, האט ער נישט באנומען, אז ער דארף גיין עפענען. דער פוס האט אים שטארק וויי געטאן, אבער ער האט זיך דערפון אויך נישט אפגעגעבן קיין רעכענונג. אלץ אין אים איז געווען ווי פארשטיינערט, אבער ער האט דערביי געוווסט, אז באלד וועט ער זיך אלץ דערמאנען און ער האט ווי גערוט א פארגאפטער אין דער אייגענער פארגליווערטקייט. ער האט ווידער דערהערט א קלאפן און דאס מאל האט ער זיך געכאפט, אז ער דארף גיין עפענען. ער האט זיך אויך אלץ דערמאנט. זאל דאס זיין מאגדא? אבער זי האט דאך א שליסל... ער איז א ווייל געבליבן ליגן מיט צוגלעגענע אברים. דערנאך האט ער זיך געשטארקט, זיך אויפגעשטעלט. ער האט זיך געלאזט גיין צו דער טיר. אבער ער האט קוים געקאנט מאכן א שריט מיט דעם לינקן פוס. ס'איז, אפנים, אינעווייניק אויפגעגאנגען א געשוויר, ווייל דער שוך איז אים געווארן ענג. ס'איז אים דארט הייס אויך. ביי דער שוועל איז געשטאנען וואלסקי: אין א העלן אנצוג, ווייסע שיך, א שטרוי־הוט. ער האט אויסגעקוקט געל, צעקנייטשט און נישט אויסגעשלאפן. די שווארצע יידישע אויגן האבן געקוקט אויף יאשאן מיט היימישן שפאס, א שטייגער ווי ער וואלט שוין געוווסט וואס ער האט אפגעטאן אין דער נאכט און וואס ער איז דורכגעגאנגען. יאשא האט גלייך פארלוירן דאס געדולד.

— וואס איז געשען? — האט ער געפרעגט. — וואס לאכט איר?

— כ'לאך נישט. כ'האב א טעלעגראמע פון יעקאטערינאסלאוו!

און ער האט ארויסגענומען פון קעשענע א טעלעגראמע. יאשא האט באמערקט, אז וואלסקיס פינגער און די נעגל זענען געל פון טאבאק. יאשא האט גענומען די טעלעגראמע, זי איבערגעלייענט. מ'האט אים איינגעלאדן אין א טעאטער אין יעקאטערינאסלאוו אויף צוועלף פארשטעלונגען. מ'האט פארגעשלאגן א נישקשהדיקע טאנטיעמע. דער דירעקטאר האט געפאדערט גלייך אן ענטפער. יאשא און וואלסקי זענען צוזאמען אריין אין מיטל־שטוב. יאשא האט דערביי געמאכט אן אנשטרענגונג נישט צו שלעפן דעם פוס

— וווּ איז מאגדא?

— געגאנגען עפעס קויפן.

— ווי קומט עס וואס איר זענט אנגעטאן?

— וואס זאל איך זיין? נאקעט?

— איר טראגט קיין מאל נישט דעם אנצוג און דעם שניפס אזוי פרי. און ווער האט אייך צעריסן די הויזן?

יאשא האט זיך אפגעשטאקלט.

— וווּ איז צעריסן?

— אט דא. איר זענט פארשמירט אויך. איר האט זיך געראנגלט מיט עמעצן אדער וואס?

ס'איז יאשאן ערשט איצט אויפגעפאלן: די הויז פון לינקן פוס, ביז דער קני, האט געהאט א ריס, ווי אויך א צייכן פון קאלך. יאשא האט אפגעווארט א ווייל.

— ס'זענען מיך באפאלן כוליגאנעס.

— ווען? וווּ?

— נעכטן ביי נאכט. אויף דער גענשע.

— וואס האט איר געטאן ביי נאכט אויף דער גענשע?

— געגאנגען עמעצן באזוכן.

— וואסערע כוליגאנעס? ווי אזוי האבן זיי אייך עפעס צעריסן די הויזן?

— כ'יך געוואלט בארויבן.

— וויפל אזייגער?

— איינס א זייגער ביי נאכט.

— איר האט מיר צוגעזאגט צו גיין שלאפן פרי. צום סוף קריכט איר ארום אין די נעכט און איר שלאגט זיך מיט גאסן־יונגען. זייט אזוי גוט און פרוווט גיין.

יאשא האט זיך אנגעשפיצט.

— איר זענט נישט מיין פאטער און נישט מיין דערציער.

— ניין. אבער איר האט א נאמען און א רעפוטאציע. איך האב אריינגעלייגט אין אייך נישט ווייניקער וויפל א פאטער. אזוי ווי איר האט געעפנט די טיר, האב איך גלייך באמערקט, אז איר הינקט. זייט אזוי גוט און פארשארצט דעם הויז, אדער בעסער: טוט אויס די הויזן. פון נארן מיך וועט איר גארנישט געווינען.

— כ'וויל מער גארנישט געווינען.

— איר האט זיך מסתמא אנגעשיכורט אדער וואס.

— כ'האב געהרגעט עטלעכע מענטשן פאר א צולאג — האט יאשא געזאגט סארקאסטיש.

— הא?... ס'איז א וואך צו דער פרעמיערע. איר האט גראד לעצטנס באקומען א גרויסן נאמען. אויב איר זאלט אויסנעמען אין יעקאטערינאסלאוו, איז אפן פאר אייך גאנץ רוסלאנד. אנשטאט דעם שלעפט איר זיך ארום אין מיטן דער נאכט ווער ווייסט ווו. הייבט אויף דעם הויז. העכער! די גאטקע אויך.

יאשא האט פארשארצט דעם הויז און די גאטקע. אונטער דער קני איז געווען א וווּנד, ברוין און בלוי, מיט א היפש שטיק אפגעריסענער הויט. די גאטקע איז געווען פארבלוטיקט. וואלסקי האט געקוקט מיט שווייגנדיקן פארוואורף.

— וואס האבן זיי אייך געטאן?

— געקאפעט.

Only when he awoke did he realize how deeply he had slept. He opened his eyes and did not know who he was, where he was, nor what had happened to him. Someone was pounding on the front door, and although Yasha heard the knocking, it did not occur to him to open the door. His foot hurt him badly, but he could not remember the reason for the pain. Everything within him seemed paralyzed but he knew that memory would soon return and he lay there, amazed at his rigidity. Again he heard the knocking and this time he understood that he must open the door. He recalled what had happened. Was this Magda? But she had a key! For a moment he lay there, his limbs numb. Then he summoned up strength enough to rise and walk to the door. He was barely able to move his left foot. Apparently the foot had abscessed for his shoe felt tight, the foot hot. He opened the door. Wolsky stood there in a light-colored suit, white shoes, and a straw hat. He appeared sallow, wrinkled, as if he had not slept. The black, semitic eyes gazed at Yasha with a sort of knowing mockery, as if aware of what Yasha had been up to the night before. Yasha promptly lost his patience.

"What's the matter? What are you laughing at?"

"I'm not laughing. I have a telegram from Ekaterinoslav."

And he took a telegram out of his pocket. Yasha noticed that Wolsky's fingers were tobacco-stained. He took the telegram and read it. It was an offer from an Ekaterinoslav theater for twelve performances. They guaranteed a respectable fee. The director demanded immediate confirmation. Yasha and Wolsky walked into the other room. Yasha sought not to drag his foot.

"Where is Magda?"

"Out marketing."

"How come you're dressed?"

"What do you want me to be, naked?"

"You don't wear a suit and tie so early in the morning. And who tore your pants?"

Yasha seemed to have lost his power of speech. "Where are they ripped?"

"Right here. Besides you're all dirty. Were you in a fight or something?"

Yasha had not realized until now that his pants were torn at the knees and stained with lime as well. He hesitated a moment. "I was attacked by hoodlums."

"When? Where?"

"Last night, on Gensha Street."

"What were you doing on Gensha Street?"

"I went to visit someone."

"What hoodlums? How did they tear your pants?"

"They were trying to rob me."

"What time was that?"

"One in the morning."

"You promised me you'd go to bed early. Instead you stay up to all hours and get into street brawls. Kindly take a couple of steps."

Yasha bristled.

"You're neither my father nor my guardian."

"No. But you do have a name and a reputation to maintain. I've devoted myself to you as though I were your father. The moment you opened the door I could tell you were limping. Roll up your trouser leg, please, or, better still, take off your pants altogether. You'll gain nothing by deceiving me."

"Yes, I fought back."

"You were probably drunk."

"Sure, and I also killed a few people."

"Ha! Only a week before the opening. You've finally got a name. If you appear in Ekaterinoslav, all of Russia will be open to you. Instead, you roam around, God knows where, in the middle of the night. Lift your trousers higher. Your underwear, too."

Yasha did as he was bid. Beneath his left knee was a bruise, black and blue, with a large area of torn skin. There was blood on his underpants. Wolsky looked on with mute reproof.

"What did they do to you?"

"They kicked me."

— דער הויז איז אויסגעשמירט מיט קאַלך. און וואָס איז דאָס אונטן? פערד־מיסט?

יאַשאַ האָט געשוויגן.

— פאַר וואָס האָט איר נישט אָנגעווייקט עפּעס צוגעלייגט? קאַלט וואַסער, אָדער וואָס.

יאַשאַ האָט נישט געענטפערט.

— ווו איז מאַגדאַ? זי גייט קיין מאָל נישט אַוועק אין דער צייט.

— פּאַניע וואָלסקי, איר זענט נישט קיין פּראָקוראָר און איך זיץ נאָך דערווייל נישט אויף דער אויספאַרשונגס־באַנק. נעמט מיך נישט אַזוי אויפן פאַרהער!

— כ'בין נישט אייער פאָטער און נישט קיין שלעדאָוואָטעל, אָבער כ'בין פאַראַנטוואָרטלעך פאַר אייך. כ'וויל אייך נישט באַליידיקן, אָבער דעם צוטרוי האָט מען צו מיר, נישט צו אייך. ווען איר זענט געקומען צו מיר, זענט איר געווען אַן איינפאַכער קונצנמאַכער, וואָס שפּילט אין די מאַרקן פאַר גראָשנס. דאָס האָב איך אייך אַרויסגעהויבן פון דער בלאָטע. איצט אַז מיר האַלטן ערב אַ טריומף, שיכורט איר זיך אָן, אָדער דער רוח ווייסט וואָס. איר האָט נאָך יענע וואָך געזאָלט אָנהייבן מאַכן רעפּעטיציעס, אָבער מ'זעט אייך נישט אין טעאַטער. איבער גאַנץ וואַרשע הענגען אַפישן אַז איר וועט איבערשטייגן אַלע וועלט־קינסטלער, אָבער איר צעקלאַפּט אייך ערגעץ דעם פוס און איר רופט אפילו נישט קיין דאָקטאָר. איר האָט זיך נאָך נישט אויסגעטאָן זינט נעכטן. — דאָס איז דער אמת. איר זענט מסתמא אַרויסגעשפּרונגען פון אַ פענצטער — האָט וואָלסקי געענדערט דעם טאָן.

יאַשאַן איז דורכגעלאָפן אַ שוידער איבערן רוקן.

— פאַרוואָס עפּעס פון אַ פענצטער?

— אוודאי אַנטלאָפן פון אַן אשת־איש... דער מאַן איז געוויס אָנגעקומען... מיר קאָנען זיך אויף אַזוינע זאַכן... איך בין אַן אַלטער הינער־פרעסער... טוט זיך אויס און לייגט זיך אין בעט. איר נאַרט נישט קיינעם אויסער זיך אַליין. איכ'ל רופן אַ דאָקטאָר. ס'איז היינט דאָ אין אַלע צייטונגען וועגן אייער קאָזשעליק אויף אַ דראָט. מ'רעדט וועגן דעם אומעטום. מיט אַמאָל טוט איר אַזאַ זאַך. אויב איר זאָלט איצט דורכפאַלן, איז אַלץ אויס.

— ביז דער פּרעמיערע וועט זיך אויסהיילן.

— אָדער יאָ, אָדער נישט... טוט זיך אויס. ווייבאַלד איר זענט געשפּרונגען, וויל איך זען דעם גאַנצן פוס.

— ווי שפּעט איז, האַ?

— צען מינוט צו עלף.

יאַשאַ האָט נאָך געוואָלט עפּעס זאָגן, נאָר אין דער רגע האָט ער דערהערט ווי עמעץ פּאָרעט זיך אין דער דרויסן־טיר מיט אַ שליסל. ס'איז געווען מאַגדאַ. באַלד איז זי אַריינגעקומען. יאַשאַ האָט ברייט צעעפנט די אויגן. זי האָט זיך געהאַט אויסגעפּוצט אין איר יום־טובדיק קלייד, געטראָגן אַ פאַריאָריקן שטרוי־הוט מיט בלימעלעך און קאַרשן און שיך מיט הויכע כאָלעוועס. זי האָט אויסגעזען ווי אַ פּויערטע, וואָס קומט אין שטאָט דינען. זי איז געוואָרן אין דער איינער נאַכט אָפּגעמאָגערט, פאַרפינצטערט און ווי פאַרעלטערט. דאָס פּנים איז געווען פול מיט קרעצלעך און לישאַיען. דערזען וואָלסקין, האָט זי זיך אין גאַנצן פאַרלוירן און גענומען זיך רוקן אויף צוריק. וואָלסקי האָט אַראָפּגענומען דעם קאַפּעליוש. די האָר אויף זיין שאַרבן זענען געלעגן ווי אַ צעקנייטשטער פּאַרוק. ער האָט אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ. די שוואַרצע אויגן האָבן געקוקט דאָ אויף יאַשאַן, דאָ אויף מאַגדאַן מיט פאָטערלעכער פאַרזאָרגטקייט. זיי האָבן אין זיך געהאַט אַ מילדע פייכטקייט און אַ סאָרט באַצערטקייט, וואָס מ'זעט אַ מאָל ביי כראָניש־שלאָפע, וואָס גייען פון דעסטוועגן אַרום און שפּילן די ראָל פון געזונטע. די אונטערשטע ליפּ איז געבליבן הענגען אָנמעכטיק, פאַרבליפט.

ג

— פּאַננאַ מאַגדאַ — האָט וואָלסקי אָנגעהויבן רעדן נאָך אַ קווענקלעניש און מיט דעם טאָן פון עמעצן, וואָס פּרעדיקט מאָראַל אָבער ס'איז אים אַליין נישט ניחא. — מיר ביידע האָבן געהאַט אַן אָפּמאַך איר זאָלט אויף אים אַכטונג טאָן... ער איז אַ קינד... קינסטלער זענען ווי קליינע קינדער און אַ מאָל נאָך אַ סך ערגער... זעט וואָס ער האָט געמאַכט פון זיך!...

— כ'בעט אייך, פּאַניע וואָלסקי, הערט אויף מיט די דאָזיקע רייד! — האָט יאַשאַ זיך אָנגערופן.

מאַגדאַ האָט נישט געענטפערט, געקוקט אַ פאַרשטומטע אויף יאַשאַס נאַקעטן פוס און אויף דער וווּנד.

"The pants are stained with lime. And what's that down there? Horse manure?"

Yasha kept silent.

"Why didn't you put something on it? Cold water at least?"

Yasha did not answer.

"Where's Magda? She never goes out at this time."

"Panie Wolsky, you're not a prosecutor nor am I, as yet, in the witness stand. Don't cross-examine me!"

"No, I'm not your father nor a prosecutor, but I *am* responsible for you. I don't wish to insult you but it's me in whom the confidence is placed, not you. When you came to me you were an ordinary magician, who performed in market-places for a few groschen. I pulled you out of the gutter. Now that we're on the brink of success, you go ahead and get drunk or the devil knows what. Last week already, you should have been rehearsing but you didn't even show up at the theater. Posters are plastered all over Warsaw announcing that you are beyond any magician that has ever been, but you smash your leg and don't even call a doctor. You haven't taken your clothes off since yesterday. You probably jumped out of some window," Wolsky said with a change of tone.

A shudder ran down Yasha's back.

"Why a window?"

"Undoubtedly escaping from some married woman. The husband probably showed up unexpectedly. We know all about those matters. I'm an old hand at that game. Get undressed and go to bed. You're fooling no one but yourself. I'll call a doctor. It's all over the newspapers about you performing a somersault on the tightrope. It's the talk of the town. All of a sudden you do a thing like this. If you should fail now, everything is finished."

"It'll heal by the time I open."

"Maybe it will and maybe it won't. Get undressed. Since it was a jump, I'd like to examine the whole leg."

"What time is it?"

"Ten after eleven."

Yasha wanted to say something else but at that moment he heard a key turning in the lock of the door. It was Magda. She came in and Yasha's eyes opened wide. She was wearing her Sunday dress, last year's straw hat with the flowers and cherries, and high-button shoes. She resembled a country woman off to the city to go into service. Overnight she had grown thinner, swarthier, older. Sores and lesions covered her face. Seeing Wolsky, she was taken by surprise and began to retreat toward the door. Wolsky took off his hat. The hair on his scalp lay like a wrinkled wig. He nodded. His black eyes darted from Yasha to Magda with fatherly concern. His lower lip hung loose in bewilderment.

3

"Panna Magda," Wolsky resumed after a moment, in the tone of one who preaches morality but does so reluctantly. "We two made an agreement that you would look after him. He is a child. Artists are like little children and sometimes a lot worse. See what he has done to himself!"

"I beg you, Panie Wolsky, say no more!" Yasha interrupted.

Magda did not answer but looked silently at Yasha's bare foot and the wound.

— ווו לויפסטו ארום אזוי פרי? — האט יאשא געפרעגט. ער האט זיך גלייך געכאפט, אז מיט דער דאזיקער פראגע גיט ער זיך אויס אז ער האט נישט גענעכטיקט אין דער היים, אבער ס'איז געווען צו־שפעט צוריקצוכאפן. מאגדא האט זיך געטאן א וואָרף. די גרינע אויגן אירע זענען געווארן העל און בייז ווי ביי א דערצארנטער קאץ.

— איך'ל דיר אפגעבן רעכענונג שפעטער...

— וואס איז דאס צווישן אייך? — האט וואלסקי א זאג געטאן מעשה עלטערער קרוב. ער האט נישט געווארט אויף קיין ענטפער און ווייטער געזאגט: — נו, איך'ל מוזן ברענגען א דאקטאר. לייגט צו קאל־טע קאמפרעסן. אפשר האט איר יאדינע אין שטוב? ווען נישט, וועל איך ברענגען פון אפטייק־סקלאד.

— פאניע וואלסקי, כ'וויל נישט קיין שום דאקטאר! — האט יאשא א זאג געטאן שטרענג.

— הא? פאר וואס נישט? איר האט זעקס טעג צו דער פרעמיערע. מענטשן האבן שוין געקויפט בילעטן פארויס. א האלב טעאטער איז שוין אויספארקויפט.

— איך'ל זיין גרייט ביז דער פרעמיערע.

— אליין וועט זיך דאס אזוי גיך נישט אויסהיילן. וואס האט איר מורא פאר א דאקטאר?

— איך מוז נאך היינט ערגעץ זיין... איך'ל אליין זיין ביי א דאקטאר שפעטער־צו...

— ווו דארפט איר זיין? מיט אזא פוס טאר מען נישט ארומלויפן.

— ער דארף לויפן צו איינער פון זיינע הורן! — האט מאגדא א שיפע געטאן. דאס מויל האט געציטערט, די אויגן האבן געקוקט ערגעץ אן א זייט. ס'איז געווען צום ערשטן מאל ווי מאגדא, די שטילע, די שע־מעוודיקע, איז ארויס מיט אזא לשון, און נאך פאר א פרעמדן מאנסביל. די ווערטער זענען ארויסגעקומען אין דארפישן אקצענט און ווי וויל זיי זענען נישט געווען הויך, האט זיך געהערט אין זיי אן עלעמענט פון גע־שריי. וואלסקי האט געמאכט א מינע ווי ער וואלט עפעס אראפגעשלונגען.

— איך וויל זיך נישט מישן אין אייערע אנגעלעגנהייטן... נישט כ'וויל און נישט כ'האב די רעכט. אבער — ס'איז דא א צייט אויף אלץ... מיר האבן יארן געווארט אויף דעם דאזיקן טאג. איר האט איצט אלע מעג־לעכקייטן צו ווערן בארימט און טאקע אויך צו פארבעסערן די לאגע... לייגט נישט אוועק די ביקס א שעה פארן נצחון, ווי דאס שפריכווארט זאגט.

— כ'לייג גארנישט אוועק.

— כ'באשווער אייך: דערלויבט מיר צו ברענגען א דאקטאר.

— ניין.

— נו, ניין איז ניין. איך בין שוין קנאפע דרייסיק יאר אימפרעסאריא און כ'האב געזען ווי אזוי קינסטלער באגייען זעלבסטמארד. קלעטערן יארן אויפן בארג, אבער ווען ס'קומט צום שפיץ, טוען זיי זיך א קוילער אראפ און ברעכן רוק און לענד... פאר וואס ווייס איך נישט, גלאט אזוי, ווייל זיי בענקען צוריק צום זומפ... וואס זאל איך זאגן קוסארסקין? ער פרעגט זיך אויף אייך. ס'איז אין טעאטער א גאנצע העצע קעגן אייך... און וואס זאל איך ענטפערן דעם דירעקטאר פון יעקאטערינאסלאוו? אויף א דעפעשע מוז מען ענטפערן.

— איך וועל אייך מארגן געבן אן ענטפער.

— ווען מארגן? וואס וועט איר וויסן מארגן וואס איר ווייסט נישט היינט? און וואס איז דער זין פון די רייסעניש צווישן אייך ביידע? איר דארפט ארבעטן צוזאמען. איר מוזט מאכן רעפעטיציעס ווי אלע יאר. הא־יאר נאך מער. סיידן איר ווילט אנטאן אייערע שונאים א פארגעניגן און דורכפאלן מיט א קנאק.

— ס'וועט אלץ זיין אין ארדענונג.

— נו, אזוי ווי ס'איז באשערט, אזוי וועט זיין. ווען זאל איך דא זיין נאך א מאל?

— מארגן.

— איך'ל דא זיין מארגן אינדערפרי, אבער איך באשווער אייך ביי אלץ וואס איז אייך הייליק נישט צו פארוואַרלאזן דעם פוס. מאכט א טריט, לאמיר זען ווי איר גייט! איר לאמט, איר קאנט מיך נישט נארן. איר האט דארט עפעס אויסגעלענקט אדער צעבראכן. ווייקט אין הייס וואסער. איך אויף אייער ארט וואלט נישט געווארט ביז מארגן. דער דאק־טאר קאן נאך א מאל הייסן אריינשטעלן אין גיפס. וואס וועט איר דעמאלט טאן? דאס געזינדל וועט שטורעמען דאס טעאטער. איר ווייסט וויל, אז דאס פובליקום אין א זומער־טעאטער איז נישט פון בעסטן סארט. ס'איז נישט די אפערע ווו דער דירעקטאר גייט ארויס פארן פארהאנג און מעל־דעט דעם געשעצטן פובליקום אז די פרימאדאנע איז הייזעריק. דא ווארפט מען באלד פארשטונקענע אייער און שטיינער אויך...

— כ'האב אייך געזאגט: ס'וועט אלץ זיין אין ארדענונג.

— נו, לאמיר האפן. טייל מאל באדויער איך וואס כ'האנדל נישט מיט הערינג...

און וואלסקי האט זיך פארנויגט האלב צו יאשאן, האלב צו מאגדאן. אין קארידאר האט ער נאך עפעס געמורמלט. דערנאך איז ער ארויס און פארקלאפט די טיר.

"Where did you go so early in the morning?" Yasha asked. He quickly realized that these words gave away the fact that he hadn't spent the night at home, but it was too late to recall them. Magda started. Her green eyes grew light and malevolent as an angry cat's.

"I'll give you a full account later."

"What's going on between you two?" Wolsky asked, like an elderly kinsman. He did not wait for an answer but continued, "Well, I'll have to fetch a doctor. Apply cold compresses. Maybe you have some iodine in the house? If not, I'll bring some from the apothecary."

"Panie Wolsky, I don't want a doctor!" Yasha said sternly.

"Why not? You have six days until the opening. People have already bought tickets in advance. Half the theater is sold out."

"I'll be ready for the opening."

"That foot won't heal by itself that quickly. Why are you so afraid of a doctor?"

"There's somewhere I have to go today. I'll see the doctor later."

"Where do you have to go? You can't walk around with a foot like that."

"He has to run off to one of his whores!" Magda hissed. Her mouth trembled, her eyes looked off somewhere. It was the first time that Magda—the silent, the bashful—had said anything like that, and in front of a stranger. The words came out in rural accents and, although not loud, were shrill as a scream. Wolsky grimaced as if he had swallowed something.

"I have no wish to mix in your affairs. Nor even if I wished to, do I have the right. But, there is a time for everything. We've waited for years for this day. This is your chance: you'll become famous. Don't, as the saying goes, put aside your gun an hour before victory."

"I'm throwing away nothing!"

"I beg you. Let me get a doctor."

"No."

"Well, no is no. I've been an impresario nearly thirty years and I've seen how artists commit suicide. Scramble up the mountain for years but just when the summit is in view, fall and smash themselves. Why this should be, I don't know. Perhaps they have a taste for the gutter. What shall I tell Kuzarski? He asked about you. There's a conspiracy against you in the theater. And how shall I answer the director in Ekaterinoslav? I must reply to his telegram."

"I'll give you an answer tomorrow."

"When tomorrow? What will you know tomorrow you don't know now? And what's the point in you two wrangling? You've got to work together. You've got to rehearse just like every other year. If anything, this year more. Unless what you want is to please your enemies and fail with a vengeance."

"Everything will be all right."

"Well, as it is fated, so it will be. When shall I return?"

"Tomorrow."

"I'll be here tomorrow morning, but do something for your foot. Take a step—let's see. You're limping! You can't fool me. You either sprained or fractured something. Soak it in hot water. If I were in your shoes I wouldn't wait until tomorrow. The doctor might order you to put the foot in a cast. What will you do then? The rabble will storm the theater. You know what the clientele of a summer theater is. It's not the opera where the manager comes out before the curtain and announces to the honorable guests that the prima donna has a sore throat. Here they immediately start throwing rotten eggs and stones."

"I've told you, everything will be all right."

"Well, let's hope so. At times I regret not being in the herring business."

And Wolsky bowed to both Yasha and Magda. He mumbled something in the hall. Then he went out, slamming the door.

א גוי און יאָכערט ווי א ייד — האָט יאַשאַ צו זיך געזאָגט. ס'האָט זיך אים א ווייל געגלוסט צו לאַכן. ער האָט געכאַפּט א ווייטיקן בליק אויף מאַגדאַן. זי האָט נישט גענעכטיקט אין דער היים, האָט ער באַשלאָסן. זי האָט זיך ערגעץ אַרומגעשלעפּט א גאַנצע נאַכט. אָבער ווו איז זי געווען? איז זי קאַפּאַבל צו נעמען אזא סאָרט נקמה?... ס'האָט אים אָנגענומען אַ געמיש פֿון אייפערזוכט און עקל. איכ'ל זי אוועקשמייסן ווי א שטיק מיסט!... ער האָט געהאַט אַן איםפולס צוצולויפן צו איר, זי א כאַפּ צו טאָן ביי די האָר, זי שלעפּן אויף דער ערד, שרייען: ווו ביסטו געווען?! ווו, ווו?!... אָבער ער האָט זיך איינגעהאַלטן. ס'האָט זיך אים אויסגעדוכט, אז דער אויסשיט אויף איר פּנים ווערט גערדיכטער פֿון רגע צו רגע. דאָס בליט אויף איר די שנאה... ער האָט צונויפגעביילט די פויסטן, איינגעבויגן דעם קאָפּ, געגאַפט אויף דעם אייגענעם נאַקעטן פוס. די אמתע צרה איז אונטן, נישט אויבן... ער האָט געוואָרפן אויף מאַגדאַן א בייזן בליק.

— ברענג מיר קאַלט וואַסער פֿון פּלומפּ.

— גיי אַליין!

און מאַגדאַ האָט געטאָן א פּלאַץ אַרויס מיט אַ געוויין. זי איז אַרויס פֿון שטוב און געטאָן א זעץ מיט דער טיר, אַז די שויבן האָבן געציטערט.

נו, איכ'ל זיך נאָך צולייגן אויף א האַלבער שעה.

ער איז צוריק אַוועק אין שלאָף־שטוב. ער האָט זיך אויסגעצויגן אויפֿן בעט. פֿון שטיין איז דער צעשעדיקטער פוס געוואָרן פאַרשטייפט און ער האָט אים קוים געקאָנט אויסשטרעקן. ער איז געלעגן און געקוקט צום הימל אויף יענער זייט פענצטער. א פייגעלע איז געפלויגן הויך. ס'האָט אויסגעזען נישט גרעסער ווי אַ יאַגדע. ווי הויך, א שטייגער, פליט עס? און וואָס געשעט מיט אזא באַשעפעניש'ל אז ס'צעמזיקט זיך אַ פיסעלע אָדער א פליגעלע? ביי זיי איז דאָ איין אויסגאַנג: טויט. ס'איז ביי מענטשן אויך אַזוי. דער טויט איז דער בעזים וואָס קערט אויס אַלע עוולות, אַלע משוגעתן, יעדן עיפוש... ער האָט צוגעשלאָסן די אויגן. עפּעס אין פוס האָט פּולסירט, געצוויקט. ער האָט געוואָלט אויסטאָן דעם שוך, אָבער די שלייף אין בענדל איז פאַרוואַנדלט געוואָרן אין א קנופּ. דאָס געשווילעכץ איז אינעווייניק געוואַקסן. ער האָט געשפּירט ווי דאָס פלייש איבער די פינגער איז אָנגעדראָלן און ווייך ווי אַ קישעלע. דער פוס קאָן נאָך ווערן בראַנדיק. מ'עט אים נאָך אפשר דאַרפֿן אַראָפּנעמען. ניין, בעסער שטאַרבן! נו, מיינע זיבן גוטע יאָר זענען אַריבער!... מ'קאָן זיי נישט טרויען! — האָט ער צו זיך געזאָגט, אַליין נישט וויסנדיק וועמען ער מיינט: ווייבער, גויים, אָדער ביידע צוזאַמען. אין דער עמיליאַן זיצט מסתמא אויך א שד... א ווייל איז אים דער מוח געוואָרן ליידיק און ס'האָט אים אַרומגענומען יענע וואַרעמקייט און מידקייט, וואָס קומט פאַרן איינדרימלען. ס'האָט זיך אים א חלום געטאָן און ס'האָט זיך אים געדוכט אז ס'איז פּסח נאָכן סדר און דער טאַטע זאָגט צו אים: ביסט א מבין? כ'האָב פאַרלוירן א גראָשן!... — טאַטע, וואָס רעדסטו? ס'איז פּסח! — אוי, כ'בין שיכור פֿון די ארבע כוסות... דער גאַנצער חלום האָט געדויערט עטלעכע סעקונדן. ער האָט געטאָן א ציטער און איז ווידער געווען וואַך. די טיר האָט זיך געעפנט און מאַגדאַ האָט אַריינגעטראָגן א שיסל וואַסער און א סערוועט אויף צו מאַכן א קאָמפּרעס. זי האָט אים דערביי אָנגעקוקט כעסיק, מיט א שטעכיקן בליק. ער האָט א זאָג געטאָן:

— מאַגדאַ, כ'האָב דיך ליב...

— אויסוואורף! הורן־יונג, מערדער!...

און מאַגדאַ האָט פֿון ס'ניי אַרויסגעפּלאַצט מיט אַ געוויין.

ד

יאַשאַ האָט וויל געוווסט אַז דאָס וואָס ער גייט איצט טאָן איז הוילער שגעון, אָבער ער האָט געמוזט אַריבערפאָרן צו עמיליאַן. ער איז געווען ווי א היפּנאָטיזירטער, וואָס מוז אויספירן עמעצנס א באַפעל. עמיליאַ האָט אים דאָרט אויסגעקוקט און איר גאַרעניש האָט אים געצויגן ווי א מאַגנעט. מאַגדאַ איז נישט געווען אין שטוב. זי איז ווידער געהאַט ערגעץ אַוועקגעגאַנגען. ער האָט באַנומען אַז איצט האָט ער נאָך די געלעגנהייט צו באַגעגענען עמיליאַן. מאָרגן קאָן שוין זיין צו שפּעט... ער האָט זיך אויפגעהויבן און באַשלאָסן אויף א ווייל צו איגנאָרירן דעם פוס און זיינע יסורים. ער האָט געמוזט זיך ראַזירן, וואַשן, איבערטאָן. כ'מוז מיט איר אַלץ איבערשמועסן, האָט ער צו זיך גערעדט, כ'קאָן זי נישט לאָזן הענגען אין דער לופט... ער האָט זיך געוואָלט ראַזירן, נאָר דאָס גאָלמעסער איז אים געהאַט ערגעץ אַוועקגענומען. מאַגדאַ האָט געהאַט א טבע צו באַהאַלטן זאַכן. יעדעס מאָל וואָס זי האָט אויפגערוימט, איז אים פאַרלוירן געגאַנגען אַן אַנדער חפץ. זי איז קאַפּאַבל געווען צו פאַרשטעקן אַ קראַוואַט צווישן אויוון, אָדער אַוועקצולייגן א פּאָר שטעקשיך אונטערן קישן. געבליבן א פּויער! — האָט יאַשאַ גערעדט צו זיך. ער האָט אָנגעטאָן א פרישע העמד. אָבער אַ ספּינקע איז אַרויסגעפאַלן פֿון מאַנקעט און גלייך נעלם געוואָרן. זי האָט זיך, ווייזט אויס, געהאַט אַרונטערגעקוילערט אונטער דער אַלמער, אָבער ער האָט זיך נישט געקאָנט איינבייגן. ער האָט געהאַט ערגעץ אַנדערש ספּינקעס, אָבער ווו זענען זיי? אפילו באַנקנאָטן האָט די מאַגדאַ ערגעץ פאַרשטופּט און מ'האָט זיי געפונען חדשים שפּעטער. ער האָט זיך אויסגעצויגן אויפֿן דיל און גענומען שאַרן מיטן שטעקן אונטער דער אַלמער, נאָר דערפֿון האָט ער באַקומען שניידנדיקע ווייטיקן אין פוס. ס'האָט אים געגרימט אין די געדערים אויך. נו, זיי הייבן שוין אָן, די שרעטעלעך! — האָט ער געמורמלט. —

A Christian and he wails like a Jew, Yasha said to himself. He had an impulse to laugh and looked out of the corners of his eyes at Magda. She had not spent the night at home, he decided. She'd been wandering about. But where had she been? Was she capable of this sort of revenge? Jealousy and disgust mingled in him. He had an impulse to seize her by the hair and drag her along the floor. Where were you? Where? Where? Where? he wanted to say. But he restrained himself. He imagined that each second the rash on her face grew worse. He unclenched his fist, lowered his head, stared down at his naked leg. He looked angrily at Magda.

"Fetch me cold water from the pump."

"Get it yourself."

And she burst out crying. She fled from the room, slamming the door so violently that the windowpanes rattled.

I guess I'll lie down for another half-hour, Yasha said to himself.

He returned to the bedroom and stretched out on the bed. His leg had stiffened and he could barely extend it. He lay there looking out at the sky through the window. High above him a bird was in flight. It seemed as small as a berry. What would happen to such a creature should it injure its leg or wing? For it there would be only one way out—death. It was the same with man. Death was the broom which swept away all evil, all madness, all filth. He closed his eyes. His foot throbbed, pinched. He wanted to remove the shoe but the shoelace had become knotted. The swelling had grown! He felt the flesh on his toes becoming puffy and spongelike. The foot might well become gangrenous. Perhaps it would have to be amputated. No! Rather death! Well, my seven years of good fortune are over! They are not to be trusted! he exclaimed, not knowing whether he meant women or gentiles, or a combination of both. Undoubtedly, the devil dwells in Emilia also. His mind became vacant and he lay in that warm fatigue that precedes sleep. He dreamed that it was Passover, after the Seder, and that his father was saying, "Isn't that funny? I've lost a groschen!" "Papa, what are you saying? It's Passover!" "Oh, the ceremonial wine has made me drunk."

The dream lasted only a few seconds. He awoke with a start, and the door opened as Magda came in carrying a basin of water and a napkin to be used as a compress. She glared at him spitefully.

"Magda, I love you," he said.

"Scum! Whoremaster! Assassin!" She burst into tears again.

4

Yasha was well aware that what he contemplated was pure madness, but he had to go and see Emilia. He was like a subject who has been hypnotized and must fulfill his master's commands. Emilia was expecting him, and her expectation drew him like a magnet. Magda had gone off somewhere again. He knew that now was the moment to go. The following day might be too late. He rose resolving to ignore his foot; he needed a shave, a bath, a change of clothes. I must talk everything over with her, he said to himself; I can't leave her hanging in mid-air. When he went to shave he found his razor had vanished. Magda had a habit of hiding things. Each time she cleaned up, something else was missing. She was capable of concealing a tie in the stove, slippers under a pillow. Always the peasant! Yasha thought. He put on a fresh shirt but a cuff link fell from the sleeve and disappeared. Apparently it had rolled under the wardrobe, but he was unable to bend. He had other cuff links somewhere, but where? Magda even tucked money away in odd places where it would turn up months afterwards. Yasha stretched out on the floor and began to search under the wardrobe with his cane, but this effort produced only stabbing pains in his foot. Then his stomach began to ache also. The devils are starting already, he muttered to himself. Now there's nothing but bad luck.

דאס ביטערע מול האט זיך שוין גענומען צו מיר... מאגדא איז צוריק אריינגעקומען. זי האט שוין געהאט אויסגעטאן די יום־טובדיקע מלבושים. זי איז, וויזט אויס, געהאט אוועק אין מארק איינקויפן. זי האט געהאלטן א קויבער און ס'האט פון אים ארויסגעשטארצט א פיסל פון א הון.

— וווּ גייסטו ? כ'קאך מיטאג.

— קאך פאר דיר אליין.

— לויפסט צוריק צו דער פיאסקער זונה ?

— כ'גיי ווו כ'וויל.

— צווישן אונדז איז אלץ אויס. איכל נאך היינט אהיימפארן. דו שמוציקער ייד !..

מאגדא האט זיך ווי דערשראקן פאר די אייגענע ווערטער. זי איז געבליבן שטיין מיט אן אפן מויל. זי האט געטאן א הייב אויף די האנט זי עמעץ וואס ריכט זיך אויף א קלאפ. יאשא איז געווארן בלאס.

— נו, דאס איז דער סוף !

— יא, דער סוף ! דו ברענגסט ארויס אין מיר דעם טייוול !...

און מאגדא האט א וואָרף געטאן דעם קויבער און גענומען וויינען מיט א דארפיש געוויין, א שטייגער ווי מ'וואלט זי געשלאגן מיט א שטעקן אדער זי גאר געשמיסן. די הון איז געבליבן ליגן מיט דעם פארבלוטיקטן האלדז ארויף, ארומגערינגלט מיט ציבעלעס, בוראקעס, קארטאפל. מאגדא איז אוועקגעלאפן אין קיך און ס'האט זיך דערהערט פון דארט א כארכלעניש ווי זי וואלט געבראכן אדער זיך געווארגן. יאשא האט זיך שוין געהאט אויפגעשטעלט, אבער ער האט נאך אלץ געהאלטן דעם שטעקן וואס מיט אים האט ער געניישטערט אונטער דעם אלמער. ער האט צוליב עפעס איבערגעדרייט די הון און צוגעשארט צו איר האלדז א בוראק. ער האט נאך אלץ געזוכט די ספינקע. ער האט געהאט א פארלאנג אריינצוגיין אין קיך און זען וואס מאגדא טוט דארט. אבער ער האט זיך אפגעהאלטן. שפעטער א ביסל וועט מיך, מסתמא, עמיליא אזוי רופן, האט ער געטראכט. נו, אלץ צעפאלט זיך ווי א קארטן־שטיבל...

ער האט זיך ווי ס'איז אנגעטאן. ווען ער איז פארביי דעם קארידאר האט ער געהערט דורך דער פארמאכטער טיר ווי מאגדא רייבט א טאפ מיט א שטרויוויש. ער האט זיך געלאזט אראפגיין מיט די טרעפ און יעדער טריט איז אנגעקומען מיט יסורים. ער איז קוים דערגאנגען ביז דער ראזורע. אבער ס'איז דארט קיינער נישט געווען... ער האט גערופן, געטופעט מיט דעם געזונטן פוס, געקלאפט אן דער וואנט, אבער קיינער האט זיך נישט אנגערופן. לאזן אלץ איבער און גייען אוועק! — האט יאשא צו זיך גערעדט. — אט דאס איז פוילן! דערביי האבן זיי נאך טענות פאר וואס מ'האט זיי צעריסן אויף שטיקער... מסתמא געלאפן שפילן אין קארטן, דער דראב. נו, איכל קומען צו איר מיט א בארד. זאל זי זען אין וואסער מצב איך בין. ער איז צוריק ארויס און זיך אוועקגעשטעלט ווארטן אויף א דראזשקע, אבער ס'איז נישט אנגעקומען קיין דראזשקע. אזא מדינה איז דאס! — האט יאשא געבורמלט. — אלץ וואס זיי קאנען איז: מאכן פאווסטאניעס אלע עטלעכע יאר, קלינגען מיט די קייטן... ער איז דערגאנגען ביז דער דלוגע. ס'האט זיך דארט געפונען א ראזורע און יאשא איז אריין, אבער דער פריזירער האט עמעצן געשוירן. ער האט געזאגט:

— ווען א פאס איז פול מיט קרויט, קאן מען נישט אנשטופן נאך קרויט. קרויט איז נישט קיין פלאקס וואס מ'קאן צונויפדריקן און צונויפפרעסן. אויב דאס פאס איז פול, איז עס פול. מיט טייג, פראשע פאנא, איז נאך ערגער. מיר איז באקאנט א פאל מיט א פרוי וואס האט געוואלט באקן א קוכן פאר איר מוטער. זי האט צונויפגעקנאטן דאס טייג ביי זיך אין הויז, אריינגעטאן הייוון און אל דאס איבעריקע. די לעצטע מינוט האט זי באשלאסן אוועקצופירן דאס טייג צו דער מוטער קיין פראגע כ'זאל דאס באקן אין איר אויוון. אין איר אייגענעם אויוון איז א לופט געווען פארשטאפט, אדער ס'האט גלאט געקויכערט. זי האט אריינגעלייגט דאס טייג אין א קויבער, צוגעדעקט מיט שמאטעס און גענומען אן אמניבוס. אין אמניבוס איז געווען ווארעם און דאס טייג האט גענומען יירן. ס'האט אנגעהויבן ארויסקריכן פון קויבער ווי א לעבעדיק באשעפעניש. די פרוי האט עס געפרוווט אריינקוועטשן, אבער טייג לאזט זיך נישט צונויפקוועטשן. זי האט געקוועטשט פון איין זייט און דאס טייג איז געקראכן פון אן אנדער זייט. ס'האט אוועקגעשארט אלע שמאטעס. דער קויבער איז געווארן אזוי אנגעבלאזן אז ער האט געהאלטן ביים פלאצן. דוכט זיך אפילו אז ער האט געפלאצט...

— קאן טייג זיין אזוי שטארק ? — האט געפרעגט דער, וואס מ'האט אים געשוירן.

— טאק, פראשע פאנא. אין אמניבוס איז געווארן די ריכטיקע העצע. ס'זענען דארט געווען עטלעכע לצים און —

— זי האט געמוזט אריינטאן א סך הייוון.

— ס'איז נישט אזוי די הייוון ווי די ווארעמקייט. ס'איז געווען א הייסער טאג און —

וואס פלודערן זיי אזוי פיל ? ער איז א ליגנער אויך: א קויבער וועט דערפון נישט פלאצן — האט יאשא געקלערט. — אבער מיין שוך האלט יא ביים פלאצן. מיין געשוויר יודעט דארט אויך. און פאר וואס רופט ער זיך נישט אן צו מיר, דער שטינקער ? אפשר בין איך א רואה ואינו נראה ?... יאשא האט א פרעג געטאן:

— כ'וועל לאנג דארפן ווארטן ?

— ביז כ'וועל פארטיק ווערן, פראשע פאנא — האט דער פריזירער געענטפערט העפלעך און שפאטיש. — איך האב בלויז איין פאר הענט. מיט די פיס קאן איך נישט שערן, פראשע פאנא, און ווען איך וואלט אפילו געקאנט, אויף וואס וואלט איך געשטאנען ? אויפן קאפ ? בין איך גערעכט, פאניע מיעטשיסלאוויע ?

Magda had returned and had removed her Sunday dress. He could see she had been shopping for she held a basket from which protruded the legs of a chicken.

"Where are you going? I was just about to prepare lunch."

"Prepare it for yourself."

"Running back to your Piask whore?"

"I'll go where I please."

"We're finished. I'm going home today. You dirty Jew!"

She seemed afraid of her own words; her mouth agape, she stood with her hand raised as if to avert a blow. Yasha blanched. "Well, that's the end!"

"Yes, the end. You bring out the devil in me!"

And she threw down her basket and intoned a peasant dirge as if she had been scourged. The chicken lay there, its bloody neck aloft, ringed by onions, beets, potatoes. Magda fled into the kitchen and then Yasha heard a rattling sound as if she were vomiting or strangling. He had risen to his feet, still gripping the cane he had used in his search for the cuff link. For some inexplicable reason he righted the chicken and covered its torn neck with a beet. He continued to search for the cuff link. He wanted to go into the kitchen to see what Magda was up to but he restrained himself. In a little while Emilia will undoubtedly call me the same name, he thought. Yes, everything is collapsing like a house of cards.

He dressed himself somehow. When he passed the corridor he heard through the closed door Magda scraping a pot with a whisk. He hobbled down the stairs, feeling pain with each step. He barely managed to reach the barber shop but there was no one on the premises. He called out, stamped his sound foot, pounded on the wall, but no one came. They just leave everything and go off! he grumbled to himself. That's Poland for you. And still they complain that the country is torn to pieces. Probably ran off to play cards, the bum! Well, I'll just have to go to her unshaven. Let her see the state I'm in. He stood waiting for a droshky, but none came. That's the kind of country this is, he mumbled; all they can do is rebel every few years and rattle the chains.

He managed to get to the Avenue Dluga, found a barber shop and walked in. The barber was busy cutting a customer's hair. "When a barrel is filled with cabbage, you can't stuff any more in," the barber was saying. "Cabbage isn't like flax; it can't be squeezed together. When the barrel's full, it's full. With dough, dear sir, it's even worse. I'm reminded of something that happened to a woman who wanted to bake a cake for her mother. She kneaded the dough, added the yeast, and all the other things. At the last minute she decided to bring the dough to her mother's house in Praga and bake it there, because the flue in her stove was blocked or the stove smoked or something like that. So she packed the dough in a basket, covered it with a cloth, and took the omnibus. It was warm in the omnibus and the dough began to rise. It crept out of the basket as if it were alive. She tried to stuff it back but dough is something that won't be pushed. When she squeezed from one side it billowed out the other. The cover flew off. The basket swelled, and bang! it burst. Anyway, I *think* it burst."

"Is dough that strong?" the man in the chair asked.

"Of course it is. A real commotion started in the omnibus. There were several smart alecks on board and. . . ."

"She must have put a lot of yeast in that dough."

"It wasn't so much the yeast as the heat. It was a hot summer day and. . . ."

Why do they go on like that? Besides, he's a liar; the basket would never have burst, Yasha thought. But my shoe will! My foot's abscessing. And why doesn't he acknowledge my presence? Maybe I'm one who sees but isn't seen!

"Is there a long wait?" he asked.

"Till I'm finished, sir," the barber said, mingling courtesy with derision. "I have just one pair of hands. I just can't cut hair with my feet and, if I could, what would I stand on? My head, perhaps? What do you think, Panie Miechislaw?"

— פולשטענדיק גערעכט — האט געענטפערט דער קליענט, א קורצער, א ברייטער, מיט א גרויסן קאפ, א גלייכן קארק און א בלאנד בערשטל האר וואס האט יאשאן דערמאנט אן דער גריווע פון א חזיר. ער האט אומגעקערט א ברעג פנים, געווארפן אויף יאשאן א בליק פול מיט גרינגשעצונג. דאס אויג זיינס איז געווען וואסערדיק־בלוי, קליין, טיף איינגעבעט צווישן דעם קורצן שטערן און דעם פעטן באקן־קישעלע. ס׳האט זיך געדוכט אז דער פריזירער און דער קליענט האבן גליך געשאפן צווישן זיך א צד.

וואס טו איך זיי פאר א שלעכטס? — האט יאשא זיך געפרעגט. — א, זיי זענען אלע מאל גרייט פיינט צו האבן... זיי זוכן נאר א געלעגנהייט... וונטיק וועלן זיי לויפן אין קירך אריין פרעפלען וועגן ליבע... און איך, פארצעטערישע נשמה, בין גרייט געווען אנצונעמען זייער גלויבן... נו, כ׳וועל רעדן מיט איר קלארע ווערטער! כ׳האב נישט בדעה צו מאכן שותפות מיט זיי... זיי האבן געגוג געברענט און געבראטן יידן אין שפאניע און אומעטום... ס׳איז יאשאן איצט געווען א חידוש וואס ער האט ביז איצט נישט געטראכט דערוועגן. כ׳קאן קיין זאך נישט באשליסן, דאס איז מיין אומגליק!...

ער האט פון דעסטוועגן צוגעווארט ביז דער פריזירער האט פארענדיקט מיט יענעם און אים אנגעשמירט די שפיצן וואנסן מיט וואקס. ווי נאר יענער איז אוועק, האט זיך עפעס ביים ראזירער ווי געביטן די שטימונג. ער האט גליך גענומען פלוידערן צו יאשאן היימיש און פארטרוילעך.

— א שיין טאגעלע, הא? זומער, עכטער זומער. כ׳האב ליב זומער. וואס האט מען פון דעם ווינטער? קעלט און פארקילונגען. ס׳ווערט א מאל הייס זומער צו און מען שוויצט, אבער נישט געפערלעך. נעכטן בין איך געווען אין בעדל אין דער ווייסל און פאר מיינע אויגן איז עמעץ געווארן דערטרונקען.

— אינעם בעדל?

— ער האט געוואלט זיין א צוואניאק און אריבערשווימען פון מאנסבילשן בעדל צום ווייבערשן. ער האט פון דער ווייטנס דערבליקט עפעס א נקבה, אדער וואס. מ׳וואלט אים סיי ווי נישט אריינגעלאזט, ווייל די פרויען באדן זיך נאקעט. און וואס איז די חכמה, הא? לוינט צוליב דעם אוועקצוגעבן דאס לעבן? נו, אבער אז מ׳האט אים ארויסגענומען, האט ער אויסגעקוקט ווי ער וואלט געשלאפן. כ׳האב נישט געגלויבט אז ער איז טויט. און צוליב וואס געבראכט דעם קרבן? צו ווייזן אז ר׳איז א ווילער...

— יא, מענער זענען משוגע...

— יא, איך מוז היינט אלץ באשליסן! — האט יאשא גערעדט צו זיך אין דער דראזשקע. — היינט איז ביי מיר דער יום־הדין!... ער האט צוגעשלאסן די וויעס צו קאנען זיך אין גאנצן אריינצוטאן אין די מחשבות. אבער ער איז אפגעפארן גאס נאך גאס און ער איז נישט געקומען צו קיין שום באשלוס. ער האט ווידער בלינדערהייט געהערט די קולות פון דער שטאט, איינגעזאפט די ריחות. פורמאנעס האבן געשריגן, בייטשן האבן געקנאקט, קינדער האבן געפילדערט. פון הויפן, באזארן האבן אנגעבלאזן ווארעמע ווינטלעך וואס האבן געשמעקט מיט מיסט, רינשטאק, ריישעכץ, שעכטהויז. ארבעטער האבן ארויסגעריסן די הילצערנע טראטוארן, געביטן די שטיינער פון ברוק (פון קיילעכיקע אויף די פירעקיקע), אריינגעשטעלט גאז־לאמטערן, געגראבן גריבער פאר קאנאליזאציע און טעלעפאן. מ׳האט אויפגעריסן דאס אינגעווייד פון דער ערד. צו מאל ווען יאשא האט געעפנט די אויגן, האט זיך אים אויסגעוויזן אז ער פארט קרום און אז ער וועט באלד אריינפאלן צוזאמען מיט דער דראזשקע אין די ליימיקע און זאמדיקע טיפענישן. די פונדאמענטן פון די הייזער וועלן זיך אונטערברעכן, די הייזער וועלן איינפאלן, גאנץ ווארשע וועט ווערן חרוב ווי סדום ועמורה. ווי אזוי האט ער, יאשא, איצט געקאנט עפעס באשליסן? די דראזשקע איז פארביי דעם שולהויף אויף דער גנאינע. ווען בין איך דארט געווען? — האט ער זיך געפרעגט א פארווירטער. — היינט? נעכטן?ביידע האבן זיך געהאט ווי צונויפגעגאסן, אויסגעמישט. דאס דאווענען דארט אין טלית־ותפילין און די פרומקייט וואס האט אים דארט אנגענומען, האט אים איצט אויסגעוויזן ווייט אויסטערליש, חלומדיק. אין וואס פאר א סארט וואקכאנאליע האב איך מיך אריינגעלאזט? די נערוון מיינע זענען אין גאנצן צעשרויפט! די דראזשקע האט זיך אפגעשטעלט פאר עמיליאס הויז און ער האט דערלאנגט דעם פורמאן א גילדן אנשטאט צוואנציק גראשן. יענער האט געוואלט געבן א רעשט, אבער יאשא האט א מאך געטאן מיט דער האנט. ער איז אן ארעמאן, האט ער געטראכט, זאל ער האבן דעם צענער. ער, יאשא, מוז איצט האבן זכותים אין הימל... ער איז פאמעלעך ארויף מיט די פאראד־טרעפ און דער פוס האט אים א ביסל ווייניקער געמאטערט. ער האט אנגעקלונגען און יאדוויגא איז געקומען עפענען. זי האט צו אים א שמייכל געטאן און זיך אנגערופן פארטרוילעך:

— די פאני קוקט אייך אויס... פון נעכטן אן...

— וואס הערט זיך דא נייעס?

— קיין שום נייעס. א, עפעס איז יא געשען! דער פאן געדענקט אפשר אז כ׳האב אים דערציילט וועגן דעם אלטן פריץ זאריסקי און זיין טויבער דינסט, מיין פריינדינע. ס׳איז דארט היינט פארטאג געווען א גנב...

יאשאן איז גליך געווארן טרוקן אין גומען.

— מ׳האט ארויסגעגנבעט דעם אוצר, הא?

"You're absolutely right," his customer replied. He was a short, big-headed man with a straight nape and blond, spiky hair which reminded Yasha of a pig's bristle. The man turned and looked at Yasha with contempt. His eyes were a watery blue, small and deeply set. Evidently the barber and his customer had formed an alliance.

Nevertheless he waited until the barber had finished with his customer and the tips of the man's mustache had been waxed. Suddenly the barber underwent a transformation and began to chat familiarly with Yasha.

"Lovely day, isn't it? Summer, real summer! I like the summer. What good is the winter? Frost and catarrh! Sometimes it is too hot in the summer and one sweats, but that's no tragedy. Yesterday I swam in the Vistula and someone drowned before my very eyes."

"In the bathhouse?"

"He wanted to show off and swam from the men's to the women's bathhouse. They wouldn't have let him in anyhow because the women bathe naked. So what was the sense of the whole thing? Is it worth while to give one's life for a joke? When they pulled him out he looked asleep. I couldn't believe he was dead. And for what purpose this sacrifice? Just to make an impression."

"Yes, people are mad."

5

I must decide everything today, Yasha said to himself in the droshky. Today is my Day of Reckoning. He closed his eyes, to devote himself exclusively to his thoughts. But he passed street after street without reaching a decision. Again, blindly, he heard the sounds of the city, inhaled its smells. Coachmen shouted, whips cracked, children caroused. From courtyards and bazaars warm breezes blew, rank with manure, fried onions, the sewage, and the odors of the slaughterhouse. Laborers were ripping up the wooden sidewalks, changing round cobblestones to square ones, installing gas street lights, digging ditches for sewers and telephone lines. The bowels of the city were being rearranged. Sometimes when Yasha opened his eyes it seemed to him that the droshky was about to sink into the sandy depths. The earth seemed about to collapse, toppling the buildings; all Warsaw appeared on the verge of suffering the fate of Sodom and Gomorrah. How could he decide anything now? The droshky rolled past the synagogue on Gnoyne Street. When was I here? he asked himself in confusion. Was it today? Yesterday? The two days blended into one. His praying there in prayer shawl and phylacteries, the piety which had possessed him, were alien now, dreamlike. What sort of power possessed me? My nerves must be completely shattered! The droshky pulled up to Emilia's house and Yasha handed the driver a gulden instead of the usual twenty-groschen fare. The coachman offered him change but Yasha waved it away. He's a pauper, he thought, let him keep the extra ten groschen. Every good deed would boost his standing with heaven.

Slowly he mounted the steps, his foot now causing him less discomfort. He rang the bell and Yadwiga answered the door. She smiled and said confidentially, "The mistress is expecting you, has been since yesterday."

"What's new around here?"

"Not a thing. Oh yes, there was something! Pan Yasha may remember my telling him about old Zaruski and his deaf servant-maid, the one who's my friend. Well, they had a robbery there yesterday."

Yasha's mouth became dry. "Did they steal the treasure?"

— ניין, ר'האט זיך דערשראקן און איז אנטלאפן. אראפגעשפרונגען פון באלקאן. דער נאכט־וועכטער האט אים געזען אנטלויפן. זאל דער פאן נישט פרעגן וואס ס'טוט זיך דארט אפ! דער אלטער האט געמאכט א סקאנדאל! א שרעקלעכע סצענע. ער האט געוואלט אפשאפן מיין פריינדינע. ס'איז זיך אנגעקומען פאליציי. מיין פריינדינע האט שרעקלעך געוויינט. דרייסיק יאר אויף איין שטעלע!...

יאדוויגא האט דאס דערציילט מיט א סארט שאדן־פרייד. ס'האט איר, אפנים, ערגעץ ווו א הנאה געטאן דער חברטעס דורכפאל. די אויגן אירע האבן געלאכט מיט א שעלמישקייט וואס יאשא האט אין איר פריער קיין מאל נישט באמערקט.

— יא, ס'פעלן נישט קיין גנבים אין ווארשע.

— א, ס'ליגס דארט יענע אפותיקי... זאל דער פאן אריינגיין אין סאלאן. איכ'ל גיין מעלדן דער פאני.

יאשאן האט זיך געדוכט ווי יאדוויגא וואלט געווארן יינגער זינט אייערנעכטן. זי איז נישט געגאנגען, נאר אונטערגעלאפן. ער איז אריין אין סאלאן און זיך אוועקגעזעצט אויף דער סאפע. זיי טארן נישט זען אז עפעס איז נישט ווי ס'באדארף צו זיין מיט מיין פוס!... אויב זיי זאלן עפעס באמערקן, וועל איך זאגן אז כ'בין געפאלן. אדער אפשר איז גלייכער באלד אנצוהייבן דערמיט? ס'וואלט געווען ווייניקער פארדעכטיק... יאשא האט זיך געריכט אז עמיליא וועט גלייך אריינלויפן צו אים, אבער זי האט זיך דאס מאל געזוימט לענגער ווי געוויינטלעך. דאס צאלט זי מיר אפ פאר נישט קומען נעכטן ביי נאכט... נאך א ווייל האבן זיך דערהערט טריט. עמיליא האט געעפנט די טיר און ער האט געזען אז זי טראגט שוין ווידער א העל קלייד, אפנים — א קלייד פון אמאליקע צייטן. ער האט זיך אויפגעהויבן, אבער ער איז איר נישט באלד אקעגנגעגאנגען.

— וואס פאר א הערלעך קלייד!

— ס'געפעלט אייך?

עמיליא האט זיך אומגעקערט צו אים מיטן רוקן און ער האט אויסגענוצט די סעקונדע צוצוגיין צו איר מיט שלאבעריקע טריט.

— שיין, א פראכט!

עמיליא האט זיך צוריק צו אים אומגעקערט.

— כ'האב מורא געהאט ס'וועט אייך נישט געפעלן. און ווו זענט איר ערגעץ אהינגעקומען נעכטן? כ'בין נישט געשלאפן צוליב אייך א גאנצע נאכט.

— וואס האט איר געטאן א גאנצע נאכט?

— א, וואס טוט מען ווען מ'קאן נישט שלאפן? כ'האב געלייענט, זיך געדרייט. ווירקלעך, כ'האב שרעקלעך איבערגעקלערט. כ'האב שוין געמיינט אז —

און עמיליא האט זיך אפגעהאקט.

ווי האט זי געקאנט לייענען אז ס'איז ביי איר געווען פינצטער אין שלאף־צימער? — האט יאשא געטראכט. ער האט עס איר געוואלט זאגן, אבער ער האט זיך באלד געכאפט אז דאס קאן אים אויסגעבן. זי האט געקוקט אויף אים מיט א געמיש פון נייגיר, פארדרוס און ליבשאפט. ער האט דורך עפעס א כוח (אדער א צייכן) באנומען, אז זי האט באדויערט וואס זי האט אים יענע נאכט אוועקגעשיקט אן אומבאפרידיקטן און אז זי איז גרייט צו פארריכטן איר טעות. זי האט צונויפגעצויגן די ברעמען אזוי ווי זי וואלט געפרוווט טרעפן זיינע געדאנקען. ער האט געקוקט אויף איר, אויף דעם קלייד און אים האט זיך אויסגעוויזן, אז זי איז געווארן עלטער נישט מיט טעג, נאר מיט יארן, ווי דאס טרעפט א מאל מיט עמעצן וואס מאכט אדורך א טיפע זארג. ער האט א זאג געטאן:

— ס'איז מיר נעכטן געשען אן אומאנגענעמע זאך.

עמיליע איז גלייך געווארן בלייך.

— וואס אזוינס?

— כ'האב געמאכט א פראבע און בין געפאלן. כ'האב מיר צעקלאפט דעם לינקן פוס.

— טייל מאל וווּנדער איך זיך ווי איר עקזיסטירט איבערהויפט — האט עמיליא גענומען רעדן מיט געטריישאפט און פארהאלטעניש. — איר נעמט אונטער זאכן וואס זענען גארנישט אין די מענטשלעכע כוחות. אפילו אז מ'האט שוין א טאלאנט, דארף מען אים אויך נישט צעטרענצלען, ספעציעל ווען מ'צאלט אייך אזוי נישטיקן געהאלט. זיי שאצן אבסאלוט נישט אפ.

— יא, כ'גיב צו פיל אוועק, אבער דאס איז מיין פארשאלטענע נאטור.

— ס'איז ביידע, א קללה און א ברכה... א דאקטאר האט איר גערופן?

— דערווייל נישט.

— אויף וועמען ווארט איר? אין א פאר טעג ארום איז די פרעמיערע.

— יא, כ'ווייס אלץ.

— זעצט אייך. ס'הארץ האט מיר געזאגט, אז עפעס איז געשען. איר האט געזאלט זיין אין אוונט, אבער איר זענט נישט געקומען. כ'ווייס נישט פאר וואס, נאר כ'בין א גאנצע נאכט נישט געשלאפן. כ'האב זיך אויפגעכאפט ארום איינס א זייגער און מער נישט געקאנט צוטאן קיין אויג. כ'האב געהאט אן אויסטערליש געפיל: אז דו ביסט אין א געפאר — האט זי אים פלוצלונג געדוצט. — כ'האב מיר געזאגט, אז ס'איז נאריש, כ'וויל זיך נישט אריינלאזן אין די אלע אבערגלויבנס, נאר כ'האב מיך נישט געקאנט באפרייען פון דעם געדאנק. ווען איז דאס געשען? ווען ביסטו געפאלן?

— טאקע נעכטן ביי נאכט.

— איינס א זייגער?

— מער ווייניקער.

"No, the thief got panicky and ran away. Leaped from the balcony. The night watchman saw him. Don't ask what's going on over there! The old man raised a terrible fuss! It was just awful! He wanted to discharge my friend. The police came. My friend cried her heart out. Thirty years—thirty years in one household!"

She said all this with a sort of perverse pleasure. Her friend's misfortune gave Yadwiga some sort of inner satisfaction. Her eyes sparkled with a malice that Yasha had not seen in her before.

"Yes, there are no lack of thieves in Warsaw."

"Ah, there's that fortune to tempt them. Kindly go into the drawing room. I'll announce you to the Mistress!"

It seemed to Yasha that Yadwiga had grown younger. She did not walk now but almost skipped along. He went into the drawing room and seated himself on the sofa. They mustn't notice anything wrong with my foot. If they do, I'll claim that I fell. Or perhaps it would be better for me to mention it right off. It would seem less suspicious that way. Yasha had expected Emilia to come running to him immediately, but she took longer than usual. She's repaying me for last night, he thought. At last he heard footsteps. Emilia opened the door and Yasha saw that she was once again dressed in a brightly colored gown, this one evidently new. He rose but did not go immediately to her.

"What a marvelous dress!"

"Do you like it?"

"It's splendid! Turn around, let me see it from the back!"

Emilia did as she was told and Yasha availed himself of the moment to limp closer to her.

"Yes, exquisite!"

She turned to face him.

"I was afraid it wouldn't please you. What happened to you yesterday? I didn't sleep at all last night because of you."

"What did you do, then, if you didn't sleep?"

"What can you do at such a time? I read, I walked about. Really, I was most concerned about you. I thought that you'd already . . ." Emilia broke off.

How could she have been reading when there was no light in her bedroom? Yasha thought. He wanted to confront her with this but restrained himself, aware that by such a confrontation he would give himself away. She studied him, her face expressing curiosity, resentment, devotion. Through some imperceptible power (or omen) he knew that she regretted having repulsed him the other night, and that she was now prepared to rectify her error. She wrinkled her brow as if attempting to fathom his thoughts. He studied her and it seemed to him that she had aged—not by days but by years, as sometimes happens to a person who has suffered a grave illness or a deep sorrow.

"Something bad happened yesterday," he said.

Her face blanched. "What?"

"While I was rehearsing, I fell and injured my foot."

"I sometimes wonder that you survive at all," she said reproachfully. "You undertake the superhuman. Even if you are blessed with talent, you don't have to squander it, especially at the wages you are paid. They don't appreciate you at all."

"Yes, I do give too much. But that's my nature."

"Well, it's both a curse and a blessing . . . Have you seen a doctor?"

"Not yet."

"What are you waiting for? You're opening in a few days!"

"Yes, I know that."

"Sit down. I knew there was something wrong. You were supposed to come and you didn't. I didn't know why, but I couldn't sleep. I woke at one o'clock and didn't shut my eyes again. I had this odd sensation that you were in danger . . ." she suddenly addressed him with the familiar *thou.* "I told myself that my fears were ridiculous. I didn't want to be superstitious but I couldn't rid myself of that feeling. When did it happen? At what time did you fall?"

"As a matter of fact, it was during the night."

"At one o'clock?"

"Around then."

— נו, כ'האָב עס געוווסט. כאָטש ווי אַזוי, קאָן איך נישט פאַר־שטיין. כ'האָב זיך אויפגעזעצט און אָן אַ פּאַר וואָס גענומען פאַר דיר גאָט בעטן. האַלינאַ האָט זיך אויך איבערגעוועקט און איז אַרייַנגעקומען. זי איז מיט מיר אין אַ מאָדנעם קאָנטאַקט. אַז איך שלאָף נישט, שלאָפט זי אויך נישט, כאָטש איך היט זיך צו מאַכן אַ רויש. וואָס איז געשען? ביסט געשפּרונגען?

— יאָ, געשפּרונגען.

— מוזסט גלייך פרעגן אַ דאָקטאָר און אויב ער'ט דיר זאָגן אַז דו טאָרסט נישט אַרויסטרעטן, וועסטו נישט אַרויסטרעטן. מיט אַזוינע זאַכן שפּילט מען זיך נישט, ספּעציעל אין דיין פאַל.

— דאָס טעאַטער וואָלט באַנקראָטירט.

— זאָלן זיי באַנקראָטירן. קיין שום מענטש איז נישט באַוואָרנט קעגן אַ פאַרפאַל. הלוואַי וואָלטן מיר שוין געווען צוזאַמען, וואָלט איך אויף דיר אַכטונג געטאָן. דו זעסט אויס שלעכט. האָסט דיך אָפּגעשוירן, אָדער וואָס?

— ניין.

— זעט אויס ווי דו וואָלסט דיך אָפּגעשוירן. וועסט נישט גלויבן, נאָר שוין טעג ווי איך דריי זיך אַרום מיט אַ פאָרגעפיל. דאַרפסט זיך נישט דערשרעקן, כ'האָב נישט פאָרויסגעזען קיין גרויסע אומגליקן, אָבער עפּעס האָט מיך געמאַטערט. כ'האָב מיך אַליין געוואָלט אויפמונטערן, נאָר כ'האָב נישט געקאָנט. היינט אין דער פרי, אַז כ'האָב גאָרנישט געהערט פון דיר, בין איך איינפאַך אַרייַנגעפאַלן אין אַ פאַרצווייפלונג, כ'האָב שוין גע־טראַכט, אַז כ'זאָל אַריבערגיין צו דיר, אָדער גאָט ווייסט וואָס. ווי קאָן מען אויפקלערן אַזוינע זאַכן?

— מ'קאָן גאָרנישט אויפקלערן.

— מעג איך טאָן אַ קוק אויף דיין פוס?

— שפּעטער, נישט איצט.

— איכ'ל באַלד טאָן אַ קוק. טייערער, כ'וויל האָבן מיט דיר היינט אַ וויכטיקן שמועס.

— וואָס איז? רעד שוין.

— מיר מוזן מאַכן אונדזערע פּלענער גענוי. דאָס וואָס איך זאָג איז אפשר נישט ווירדיק, אָבער מיר זענען דאָך שוין בײדע נישט קיין קליינע קינדער. די לאַגע איז אַזאַ, אַז כ'קאָן מער נישט פאַרטראָגן דאָס דאָזיקע יאָרטעניש און דאָס הענגען אין דער לופט. ס'מאַכט מיך איינ־פאַך קראַנק. איך בין פון דער נאַטור נישט קיין לייכטע. כ'מוז וויסן קלאָר וואָס און ווען. האַלינאַ דאַרף אָנהייבן שטודירן, נישט פאַרלירן אַ נייעם סעמעסטער. דו זאָגסט צו טויזנט זאַכן, אָבער צומאָרגנס בלייבט אַלץ ווי געווען. איצט, אַז דו האָסט געזאָגט האַלינאַן אונדזערע אינטענצן, לאָזט זי מיך מער נישט געמאַך. זי איז קלוג, אָבער אַ קינד בלייבט אַ קינד. אַך, איך טאָר נישט רעדן צו דיר איצט אַזוינע רייד ווען דו ליידסט יסורים, אָבער כ'קאָן דיר נישט איבערגעבן וואָס איך גיי דורך. אויסער אַלעמען, בענק איך שרעקלעך... אַזוי ווי מיר געזעגענען זיך און דו פאַרמאַכסט די טיר, הייב איך אָן ליידן. ס'באַפאַלט מיך אַ מאָדנע אומזי־כערקייט, אַ שטייגער ווי איך וואָלט געלעבט אויף אַ קריע, וואָס קאָן יעדע רגע צעגיין און מיך לאָזן אויפן וואַסער. כ'הייב אָן צו טראַכטן, אַז כ'בין וווּלגאַר און האָב פאַרלוירן יעדע בושה.

און עמיליאַ האָט זיך אָפּגעהאַקט. זי איז געבליבן שטיין מיט אַ גע־בויגענעם קאָפּ, אַ ציטערנדיק מויל און אַראָפּגעלאָזטע אויגן, ווי עמעץ, וואָס איז פאַרשעמט ביז די סאַמע טיפענישן.

— וואָס איז דאָס? קערפּערלעך? — האָט יאַשאַ געפרעגט נאָך אַ קווענקלעניש.

— אַלץ צוזאַמען...

— נו, מירן אַלץ באַשליסן.

ו

— דו זאָגסט יעדעס מאָל, אַז מירן באַשליסן. וואָס איז דאָ פאַראַן אַזוי פיל צו באַשליסן? אויב מיר ווילן פאָרן, מוז איך ליקווידירן די וווינונג און פאַרקויפן ס'מעבל. אפשר וועל איך עפּעס קריגן דערפאַר, כאָטש ס'איז מער אַ סך נישט ווערט. און אפשר קאָן מען עס איבערפירן קיין איטאַליע? דאָס זענען אַלץ קאָנקרעטע זאַכן, וואָס מ'מוז טאָן. פון רעדן וועט גאָרנישט ווערן. מיר וואָלטן אויך געדאַרפט אָנגעבן אויף פּעסער, ווייל די רוסן מאַכן שוועריקייטן. מיר וואָלטן געדאַרפט באַשטי־מען גענוי די וואָך און דעם טאָג ווען מיר פאָרן. ס'איז אויך אַ פראַגע פון געלט. כ'האָב ביז איצט מיט דיר נישט גערעדט דערפון, ווייל ס'איז מיר שרעקלעך אומאָנגענעם. אַזוי ווי כ'דאַרף אַרויסזאָגן דאָס דאָזיקע וואָרט, קומט מיר דאָס בלוט אין פּנים אַרײַן (עמיליאַ איז וואָרהאַפטיק געוואָרן רויט), אָבער מ'קאָן דאָך פאָרט נישט טאָן קיין שום זאַך אָן דעם. מיר האָבן אויך גערעדט וועגן דיין... נו, דו האָסט צוגעזאָגט... אָננע־מען דעם קריסטלעכן גלויבן... כ'ווייס, אַז דאָס זענען פאָרמעלע זאַכן. מ'קאָן נישט קריגן קיין אמונה דורך באַגיסן זיך מיט ווײַ־וואַסער. אָבער אָן דעם קאָנען מיר דאָך נישט חתונה האָבן... כ'רעד די ווערטער גלויבנ־דיק, אַז דו מיינסט עס ערנסט מיט דיינע צוזאָגן. אויב נישט, צו וואָס זיך מאַכן צום נאַר? מיר זענען מער נישט קיין קינדער —

און עמיליאַ האָט זיך אָפּגעהאַקט.

— דו ווייסט, אַז כ'מיין אַלץ ערנסט.

"I knew it! Although I can't imagine how. I sat up in bed and for no reason at all began to pray for you. Halina woke up, too, and came in. There's something about that girl which defies explanation. There's a strange sort of bond between us. When I can't sleep, she can't either, although I am very careful not to make any noise. What happened? Was it a jump?"

"Yes, I jumped."

"You must see a doctor immediately and if he says not to perform you must listen to him. You can't trifle with such things, especially in your case."

"The theater will go bankrupt."

"Let it. No one is immune to accidents. If only we were already together, I would take care of you. You don't look at all well. Did you get a haircut?"

"No."

"You look as if you'd had a haircut. I know you'll think this ridiculous but for days I've had a premonition of this. You mustn't worry, I foresaw no great tragedy, but there was certainly something. I tried to keep my spirits up. When I had no word from you this morning I felt simply desperate. I even thought of going to your place. How can such things be explained?"

"You can't explain anything."

"May I see your foot?"

"Later, not now."

"All right, dearest. But there is something important I must discuss with you."

"What is it? Tell me."

"We must make some definite plans. Perhaps what I'm saying is in bad taste, but we are neither of us children any more. It's come to the point where I cannot endure this waiting any longer, this feeling of everything being up in the air. The situation is making me ill. I'm not an irresponsible person by nature. I must know exactly where I stand. Halina must resume her schooling; she cannot afford to lose another semester. You make thousands of promises but everything remains as before. Now that you've revealed our intentions to Halina, she gives me no peace. She's a clever girl, but a child remains a child. I know I shouldn't be speaking like this to you when you're in pain, but I can't impress upon you too strongly just what I've been going through. In addition to everything else, I long for you terribly. The moment we say goodbye and I close the door, my torment begins. I feel strangely insecure as if I were on an ice-floe which might crack at any moment and cast me into the water. I start to believe that I've grown vulgar and have lost all shame."

And Emilia ceased her flow of words. She stood there, her head bowed, trembling, her eyes cast down as if she were ashamed to her very core.

"Do you mean physically?" Yasha asked after some hesitation.

"Everything together."

"Well, we'll decide everything."

6

"You tell me each time that we'll decide. Is there so much that needs deciding? If we intend to go, I must give up my apartment and sell the furniture. I might get something for it, although it isn't worth much any more. But maybe we can send it on to Italy. Those are the practical things that we must do. Nothing will come from just talking. We should also apply for passports because the Russians make everything difficult. We should determine the exact week and day of our departure. There's also the matter of finances. I haven't discussed this with you previously because the subject is extremely distasteful to me. Whenever I have to speak of it the blood rushes to my face," (her face indeed reddened),. "but we can accomplish nothing without it. We also spoke of your—well, you did promise to assume the Christian faith—I know that these things are mere formalities, one does not acquire faith by being sprinkled with water. But without it, we cannot marry. I'm saying all this to you on the assumption that your promises were given in good faith. If they were not, why continue the farce? We're no longer children."

And Emilia stopped talking.

"You know I meant every word I said."

— כ'ווייס גאָרנישט. וואָס ווייס איך וועגן דיר? טיילמאָל דוכט זיך מיר, אַז איך קאָן שוין מיך אַליין אויך נישט. ווען איך פּלעג הערן פֿון אַזעלכע זאַכן, האָב איך אַלעמאָל באַשולדיקט די פֿרוי. נאָך אַלעמען, דו האָסט אַ ווייב, כאָטש איין גאָט ווייסט, אַז דו ביסט איר נישט געטריי און דו פֿירסט דיך איבערהויפּט אויף ווי אַ פֿרייער פֿויגל. איך בין זינדיק, אָבער איך בין טריי דער קירך. פֿון קאַטוילישן שטאַנדפּונקט ווען עמעץ גייט אַריבער צו אונדזער גלויבן, איז ער ווי ניי־געבוירן און אַלע זיינע פֿריערדיקע פֿאַרבינדשאַפֿטן ווערן אַנולירט. איך קאָן נישט דיין ווייב און וויל זי נישט קענען. נאָך עפּעס, דו האָסט נישט מיט איר קיין קינדער און אַ הייראַט אָן קינדער איז עפּעס ווי אַ האַלבע הייראַט. איך בין שוין נישט אַזוי יונג, אָבער איך קאָן נאָך האָבן קינדער און וויל האָבן פֿון דיר אַ קינד אָדער צוויי. דו וועסט לאַכן, נאָר האַלינאַ האָט אַפֿילו גערעדט דערפֿון. ווען דו וועסט חתונה האָבן מיט אָנקל יאַשאַן, האָט זי מיר אָנומלט געזאָגט, וויל איך האָבן אַ ברודער און שוועסטער... אַ מענטש מיט דיינע פֿעיִקייטן טאָר נישט שטאַרבן אָן אַ יורש... מאַזור איז אַ גוטער פּוילישער נאָמען.

יאַשאַ איז איצט געזעסן אויף דער סאָפֿע. עמיליאַ האָט זיך צוגעזעצט קעגן אים אויף אַ שעזלאָנג. ער האָט געקוקט אויף איר און זי אויף אים. ער האָט מיט אַ מאָל באַנומען, אַז ער קאָן מער גאָרנישט אָפּלייגן. וואָס ער וויל זאָגן, מוז געזאָגט ווערן גלייך איצט. אָבער ער האָט נאָך אַלץ נישט געהאַט ביי זיך אָפּגעפּאַסט וואָס צו רעדן און וואָס צו טאָן.

— עמיליאַ, כ'מוז דיר עפּעס זאָגן.

— נו, זאָג, כ'הער דיך.

— עמיליאַ, כ'האָב נישט קיין געלט. מיין גאַנץ פֿאַרמעגן באַשטייט פֿון דעם הויז אין לובלין, אָבער דאָס קאָן איך ביי איר נישט צונעמען — —

עמיליאַ האָט איבערגעטראַכט אַ ווייל.

— פֿאַר וואָס האָסטו דאָס נישט געזאָגט ביז איצט? האָסט גערעדט אין אַזאַ טאָן ווי פֿון געלט וואָלט נישט געווען קיין אָפּהאַלט.

— כ'האָב אַ כּסדר געטראַכט, אַז מ'קאָן קריגן אין ערגסטן פֿאַל. אויב די פּרעמיערע וואָלט געווען אַ געלונגענע, קאָן איך אַ מאָל קריגן אַן אַנגאַזשמאַ אין אויסלאַנד. ס'זענען דאָ אַלע מאָל פֿאַראַן אויסלענדישע לייט.

— אַנטשולדיק מיר, נאָר אונדזער פּלאַן איז געווען אַן אַנדערער. פֿון וואַנען ווייסטו, אַז מ'וועט דיך אַנגאַזשירן קיין איטאַליע? זיי קאָנען דיך אַנגאַזשירן קיין פֿראַנקרייך, אָדער קיין אַמעריקע. ס'וואָלט געווען מאָדנע ווען מיר האָבן חתונה און דו מוזסט זיין אויף איין אָרט און איך מיט האַלינאַן ערגעץ אַנדערש. זי מוז פֿאַרבלייבן אַ צייט אין דרום־איטאַליע. אַ ווינטער אין ענגלאַנד, צום ביישפּיל וואָלט געווען פֿאַר איר סם. אַחוץ דעם האָסטו געוואָלט אַ יאָר צייט רוען און שטודירן אייראָפּעיִשע שפּראַכן. אויב דו וואָלסט דיך אַרומשלעפּן איבער אייראָפּע נישט קאָנענדיק קיין שום אייראָפּעיִשע שפּראַך, וועט מען דיך באַהאַנדלען נישט בעסער ווי אין פּוילן. דו פֿאַרגעסט איבערהויפּט אַלץ וואָס דו האָסט געזאָגט. מיר האָבן געוואָלט קויפֿן נעבן נעאַפּאַל אַ הויז מיט אַ גאָרטן. דאָס איז געווען אונדזער פּלאַן. כ'מאַך דיר נישט קיין שום פֿאַרוואָרפֿן, אָבער אויב דו ווילסט פֿאַרבעסערן דיין פּאָזיציע, מוזסטו אָנצייכענען אַ קלאָרן פּראָגראַם. דאָס לעבן פֿון טאָג צו טאָג — עקספּראָמטו, ווי איר אַקטיאָרן רופֿט עס — האָט דיר געטאָן אַ סך שאָדן. דו האָסט עס מיר אַליין צוגעגעבן.

— יאָ, ס'איז אמת, אָבער כ'מוז קריגן געלט. וויפֿיל דאַרף דאָס אַלץ קאָסטן? כ'מיין, וואָס איז דער מינימום?

— מיר האָבן שוין וועגן דעם אויך גערעדט. אַמווייניקסטן דאַרפֿן מיר האָבן פֿופֿצן טויזנט רובל. מער וואָלט געוויס געווען בעסער.

— איך'ל מיר מוזן שאַפֿן דאָס געלט.

— ווי אַזוי? אויף ווי ווייט איך ווייס, רעגנט נישט אין וואַרשע מיט קיין געלט. מיין איינדרוק איז געווען, אַז דו האָסט ערגעץ אָנגעזאַמלט אַ קאַפּיטאַל.

— ניין, כ'האָב גאָרנישט.

— נו, דאָס איז נייעס. זאָלסט נישט מיינען, אַז מיינע געפֿילן צו דיר ענדערן זיך צוליב דעם. אָבער אונדזערע פּלענער קאָנען מער נישט בלייבן די זעלבע. איך האָב שוין געגעבן אָנצוהערן עטלעכע פֿון מיינע נאָענטע, אַז כ'האַלט ביים אָוועקפֿאָרן קיין אויסלאַנד. האַלינאַ קאָן נישט בלייבן זיצן אין דער היים. אַ מיידל אין איר עלטער מוז שטודירן. דאָ קאָנען מיר נישט חתונה האָבן. ס'וואָלט נישט געהאַט קיין זין נישט פֿאַר דיר און נישט פֿאַר מיר. דו האָסט דאָ אַ פֿאַמיליע און ווער ווייסט וואָס. סיי ווי שלאָף איך נישט נעכט צוליב דיין ווייב, אָבער ווען מ'פֿאָרט אָוועק קיין אויסלאַנד, איז אַלץ ווייט. גלאַט צונעמען אַ מאַן ביי אַ פֿרוי און זי זאָל אפֿשר קומען וויינען איבער מיר — דאָס קאָן איך נישט!

און עמיליאַ האָט געטאָן אַ שאָקל דעם קאָפּ אין דער ברייט ווי אויף ניין. ס'איז געווען האַלב אַ שאָקל, האַלב אַ ציטער.

— איך'ל קריגן געלט.

— ווי אַזוי? וועסט באַרויבן אַ באַנק?

האַלינאַ איז אַריינגעקומען.

— אַ, אָנקל יאַשאַ!

עמיליאַ האָט גלייך פֿאַרצויגן די ברעמען.

"I know nothing. What do I know about you, anyway? There are times when I feel I don't even know myself. When I used to hear of this sort of thing I always blamed the other woman. You do have a wife, after all, although God knows you're not faithful to her and your whole conduct, generally, is that of a man who is footloose. I am sinning, too, but I am true to my church. From the Catholic point of view, when someone is converted to our faith he is reborn and all his prior relationships are nullified. I neither know your wife nor do I want to. Another thing, yours is a childless marriage. A marriage without children is like only half a marriage. I am not young any more, either, but I can still have a baby and I would like to bear your children. You'll laugh, but even Halina spoke of it. She once said, 'When you marry Uncle Yasha I should like a little brother.' A man with your talents must not die without leaving an heir. Mazur is a good Polish name."

Yasha was sitting on the sofa, Emilia opposite him in a chaise longue. He looked at her and she looked back at him. He realized suddenly that he could put things off no longer. The words that he had to say must be uttered this very instant. But he had not yet determined what to say or how to act.

"Emilia, there's something I must tell you," he began.

"Say it, I'm listening."

"Emilia, I have no money. My entire fortune consists of the house in Lublin, but I cannot take that from her."

Emilia considered this for a moment.

"Why didn't you say anything before this? Your manner implied that money was not the problem."

"I always felt that I could get it at the last minute. If the opening proved successful, there was always the possibility that I could perform abroad. There are always foreign theater owners here—"

"You'll pardon me, but our plan was something else altogether. How could you be sure you'd find employment in Italy? They might sign you for France or the United States. It would be strange if we were married and you had to be in one place and Halina and I in another. She must remain for a time in Southern Italy. A winter in England, for example, would kill her. Besides, you planned to take a year off and study European languages. If you travel about Europe without knowing the languages, they will treat you no better than they do here in Poland. You're forgetting everything that we decided. We planned to buy a house with a garden near Naples. That was our plan. I don't mean to reprove you in any way but if you wish to better your situation you must follow a precise plan. This business of living from day to day, extempore, as you theatrical people put it, has brought you nothing but trouble. You've admitted that yourself."

"Yes, it's true, but I must get my hands on some money. How much would all this cost? I mean, what's the very minimum?"

"We've gone over all that already. We would need at least fifteen thousand rubles. Anything over would be that much better."

"I'll just have to get the money."

"How? As far as I know it doesn't rain rubles in Warsaw. It was my impression that you'd already accumulated the required capital."

"No, I have nothing."

"Well, that's that. You mustn't think my feelings towards you have changed because of this. But our plans obviously cannot remain the same. I've already notified some of the people close to me that I'm about to go abroad. Halina can't remain at home forever. A girl her age must go to school. Besides, you and I cannot be together here. It would be senseless for both of us. You have a family and who knows what else. As it is I'm losing sleep because of the sympathy I feel for your wife, but if I were to leave the country, she would seem remote. To steal a husband from a wife and take a chance that she might come crying to me would be too much!"

And she shook her head negatively, to stress her refusal. She shuddered at the same time.

"I'll get the money."

"How? Will you rob a bank?"

Halina entered.

"Ah, Uncle Yasha!"

Emilia looked up.

— וויפל מאָל האָב איך דיר געזאָגט זאָלסט אָנקלאַפּן איידער דו קומסט אַריין! ביסט נישט קיין קינד פון דריי יאָר.

— אויב כ'האָב געשטערט, וועל איך אַרויסגיין.

— האָסט נישט געשטערט — האָט יאַשאַ זיך אָנגערופן. — וואָס פאַר אַ שיין קלייד דו טראָגסט!

— וואָס איז די שיינקייט? אַן אויסגעוואַקסן קלייד. אָבער ס'איז ווייס און איך האָב ליב ווייס. כ'וויל, אַז אונדזער הויז אין איטאַליע זאָל זיין ווייס. פאַר וואָס קאָן מען נישט מאַכן, אַז דער דאַך זאָל אויך זיין ווייס? אָ, ס'וואָלט געווען הערליך־שיין: אַ הויז מיט אַ ווייסן דאַך!

— אפשר ווילסטו דער קוימענקערער זאָל אויך זיין ווייס? — האָט יאַשאַ געפרעגט.

— פאַר וואָס נישט? מ'קאָן דעם רוס אויך אָפּשמירן. כ'האָב געלייענט, אַז ווען מען קלויבט אַ נייעם פויפסט גייט אַרויס פון קוימען אין וואַטיקאַן אַ ווייסער רויך, און ווי באַלד דער רויך איז ווייס, קאָן דער רוס אויך זיין ווייס — — —

— יאָ, מ'וועט פאַר דיר אַלץ צוגרייטן — האָט עמיליאַ געזאָגט, — אָבער דערווייל גיי צוריק צו דיר אין צימער. מיר רעדן וועגן עפּעס.

— וועגן וואָס רעדט איר? קוק נישט אַזוי בייז, מאַמאַ. כ'גיי גלייך. כ'בין שרעקלעך דורשטיק, אָבער דאָס איז נישט וויכטיק. איידער איך גיי אַרויס וויל איך בלויז זאָגן איין זאַך: איר זעט אויס אין אַ שלעכטן הומאָר, אַנקל יאַשאַ. וואָס איז אייך?

— אַ שיף מיט ווערמילך איז מיר אונטערגעגאַנגען.

— האַ? וואָס איז דאָס פאַר אַ קאָמישער אויסדרוק?

— אַזוי זאָגט מען אויף יידיש.

— האַ? כ'וואָלט געוואָלט קאָנען יידיש. כ'וואָלט געוואָלט קאָנען אַלע שפּראַכן: כינעזיש, טאַטעריש, טערקיש. מ'זאָגט, אַז די חיות האָבן אויך שפּראַכן. כ'בין אַנומלט פאַרביי דעם גזשיבאָוו און די יידן זענען אויס אַזוי קאָמיש אין די לאַנגע קאַפּאָטעס מיט די שוואַרצע בערד. וואָס איז אַ ייד, האַ?

— כ'האָב דיר געזאָגט דו זאָלסט אַרויסגיין פון דאַנען! — האָט עמיליאַ אויפגעהויבן דאָס קול.

האַלינאַ האָט געמאַכט אַ באַוועגונג אַרויסצוגיין ווי עמעצער האָט אָנגעקלאַפּט אין דער טיר. ביי דער שוועל איז געשטאַנען יאַדוויגאַ.

— עפּעס אַ מאַנסביל איז געקומען. ער וויל רעדן מיט דער פּאַני.

— אַ מאַנסביל? ווער איז ער? וואָס וויל ער?

— כ'ווייס נישט.

— פאַר וואָס האָסטו נישט געפרעגט דעם נאָמען?

— ער וויל נישט זאָגן. ער זעט אויס ווי פון אַ פּאָטשט אָדער ווייסעך וואָס.

— נו, אַלערליי פּאַקראַקעס. איין סעקונדע. איכ'ל צו אים אַרויסגיין. און עמיליאַ איז אַרויס אין קאָרידאָר.

— ווער קאָן דאָס זיין? — האָט האַלינאַ געפרעגט. — כ'האָב גענומען אַ בוך אין דער שול־ביבליאָטעק און כ'האָב עס פאַרלוירן. כ'האָב עס פאַקטיש נישט פאַרלוירן, נאָר ס'איז אַריינגעפאַלן אין רינשטאָק און כ'האָב זיך געמיאוסט אויפצוהייבן. כ'האָב עס מורא געהאַט אַהיים צו ברענגען, ווייל ווען מאַמאַ וואָלט געזען ביי מיר אַזאַ קויטיק בוך, וואָלט זי שרעקלעך געשריגן. זי איז אַ גוטע, אָבער זייער אַ שלעכטע... לעצטנס איז זי אין גאַנצן צעשרויפט. זי שלאָפט נישט קיין נעכט און אַז זי שלאָפט נישט, קאָן איך אויך נישט שלאָפן. איך קום צו איר אין בעט אַריין און מיר ליגן און רעדן ווי צוויי פאַרלוירענע נשמות... טייל מאָל זעצט זי זיך אַוועק ביי אַ טישעלע, לייגט אַרויף די הענט און וואַרט דאָס טישעלע זאָל איר זאָגן די צוקונפט. אָ, זי איז טייל מאָל קאָמיש, אָבער איך האָב זי שרעקלעך ליב. אין מיטן דער נאַכט איז זי גוט. טייל מאָל וואָלט איך געוואָלט ס'זאָל שטענדיק זיין אין מיטן דער נאַכט און איר, אַנקל יאַשאַ, זאָלט זיין מיט אונדז און מיר זאָלן אַלע דריי פאַרברענגען. אפשר וואָלט איר איצט געוואָלט מיך היפּנאָטיזירן? כ'האָב אַ שטאַרקן פאַרלאַנג מ'זאָל מיך היפּנאָטיזירן.

— צו וואָס טויג עס דיר?

— אָ, גלאַט אַזוי. ס'לעבן איז אַזוי לאַנגווייליק...

— דיין מוטער איז קעגן דעם און כ'קאָן נישט גיין קעגן דיין מוטער.

— ס'וועט אפשר דויערן ביז זי וועט צוריק אַריינקומען.

— אַזוי גיך טוט זיך דאָס נישט, אָבער דו ביסט היפּנאָטיזירט סיי ווי סיי.

— וואָס מיינט איר?

— אָ, דו מוזסט מיך ליב האָבן. וועסט מיך שטענדיק ליב האָבן. וועסט מיך קיין מאָל נישט פאַרגעסן.

— דאָס איז אמת. קיין מאָל נישט! כ'וויל רעדן נאַרישקייטן. מעג איך

"How many times have I told you to knock before you come in. You're not a three-year-old."

"If I've interrupted anything, I'll go."

"You didn't interrupt a thing," Yasha said. "What a lovely dress you're wearing!"

"What's so nice about it? A dress I've outgrown. But it's white and I adore white. I should like our house in Italy to be white. Why can't the roof be white too? Oh, it would be gorgeous—a house with a white roof!"

"Perhaps you'd like the chimney-sweep to be all in white, too?" Yasha teased.

"Why not? It's possible to make soot white. I read that when a new Pope is chosen, white smoke comes out of the chimney at the Vatican, and if the smoke is white, the soot can be white as well."

"Yes, everything will be arranged for you, but right now go back to your room. We are in the midst of discussing things!" Emilia said.

"What are you talking about? Don't frown so, Mother, I'm leaving right away. I'm terribly thirsty but that isn't important. Before I go there's only one thing that I want to say—you seem in a bad humor, Uncle Yasha. What's wrong?"

"I've lost a boatload of sour milk."

"What? What sort of comic expression is that?"

"It's a Yiddish saying!"

"I should like to know Yiddish. I would like to know all the languages: Chinese, Tataric, Turkish. It's said that animals have a language of their own, too. I once passed Grzybow Place and the Jews looked so funny with their long caftans and black beards. What's a Jew?"

"I've told you to get out of here!" Emilia's voice rose.

Halina turned to go just as there was a knock on the door. Yadwiga stood at the threshold.

"There's a man here. He wishes to speak with the Mistress."

"A man? Who is he? What does he want?"

"I don't know."

"Why didn't you ask his name?"

"He wouldn't say. He looks like he's from the Post Office or something."

"Well, another pest. One second. I'll go out to see him." And Emilia went out into the corridor.

"Who can that be?" Halina asked. "I took a book out of the school library and lost it. Actually, I didn't lose it at all, it fell into the sewer and I was too disgusted to pick it up. I was afraid to bring it home because if Mama saw me with such a filthy book she would scold me terribly. She is good, but very bad, too. Lately, she's been acting strangely. She doesn't sleep nights, and when she can't sleep, I can't sleep either. I get in bed with her and we lie there and talk like two lost souls. Occasionally she sits at a little table, puts her hands on it and waits for the table to predict her future. Oh, she is funny sometimes, but I love her madly. In the middle of the night she is so good. At times I wish it were always in the middle of the night and that you, Uncle Yasha, were together with us and we all passed the time together. Maybe you'd like to hypnotize me now? I feel a strong desire to be hypnotized."

"What do you need it for?"

"Oh, just because! Life is so dreary."

7

"Your mother doesn't want me to, and I won't do something she opposes."

"Just make it last until she returns."

"It doesn't happen that quickly, anyway you are hypnotized."

"What ever do you mean?"

"Ah, you are compelled to love me. You will always love me. You will never forget me."

"That's true. Never! I should like to talk nonsense.

רעדן נאַרישקייטן? ווי לאַנג מאַמאַ איז אין קאָרידאָר.

— יאָ, רעד.

— אָ, פאַר וואָס זענען נישט אַלע ווי איר, אַנקל יאַשאַ? אַלע זענען אָנגעבלאָזן און מאַכן זיך אַזוי וויכטיק, אָבער איר זענט אַלע מאָל צוגע־לאָזן. מאַמאַ האָב איך ליב, שרעקלעך ליב, אָבער טייל מאָל האָב איך זי פיינט. ווען זי איז אין אַ שלעכטער לוינע לאָזט זי אַלץ אויס צו מיר. דאָ קער זיך נישט, דאָ ווענד זיך נישט. אַנומלט האָב איך אומגערן אַראָפּ־געוואָרפן אַ וואַזאָן און זי האָט נישט גערעדט צו מיר אַ גאַנצן טאָג. ביי נאַכט האָט זיך מיר געחלומט, אַז אַן אָמניבוס איז געגאַנגען ביי אונדז אין שטוב, אַן אָמניבוס מיט פערד, מיט פּאַסאַזשירן, מיט אַ קאָנדוקטאָר. כ'האָב זיך געוווּנדערט אין שלאָף: צו וואָס זאָל גיין אַן אָמניבוס ביי אונדז אין שטוב? וווּהין פאָרן די אַלע מענטשן? און ווי אַזוי האָט דער אָמני־בוס געקאָנט אַריין דורך דער טיר? אָבער ער איז פאָרט ביי אונדז אַרומ־געפאָרן, געמאַכט סטאַציעס און איך האָב געטראַכט: ווען מאַמאַ וועט קומען אַהיים און דאָס דערזען, וועט זי מאַכן יענע אַוואַנטורע. כ'האָב געמוזט לאַכן פון דעם נאַרישן חלום. אָבער וואָס בין איך שולדיק? פון אייך, אַנקל יאַשאַ, חלומט זיך מיר אויך, נאָר ווי באַלד איר זענט שוין אויך אַ שלעכטער און איר ווילט מיך נישט היפּנאָטיזירן, וועל איך אייך נישט דערציילן.

— וואָס חלומט זיך דיר פון מיר?

— כ'על נישט דערציילן. מיינע חלומות זענען אַלע קאָמיש אָדער גלאַט ווילד. איר וועט נאָך מיינען כ'בין משוגע. אפשר בין איך ווירקלעך משוגע? ס'פאַלן מיר איין אַזוינע געדאַנקען, אַז ס'איז שרעקלעך. כ'וויל זיי אָוועקטרייבן, אָבער כ'קאָן נישט.

— וואָסערע געדאַנקען?

— דאָס קאָן מען אויך נישט דערציילן.

— פאַר מיר דאַרפסטו זיך נישט היטן. כ'האָב דיך ליב.

— אָ, איר זאָגט בלויז אַזוי. פאַקטיש זענט איר מיר אַ שונא. אפשר זענט איר גאָר אַ טייוול, וואָס האָט זיך פאַרשטעלט פאַר אַ מענטש? אפשר האָט איר הערנער און אַ ווידל ווי די באַבאַ־יאַגאַ?

— יאָ, כ'האָב הערנער.

און יאַשאַ האָט צוגעשטעלט צוויי פינגער צום קאָפּ.

— טוט עס נישט, כ'דערשרעק זיך... איך בין זייער אַ שרעקעדיקע. ביי נאַכט בין איך איז גאַנצן דערשראָקן. כ'האָב מורא פאַר שאַטנס און אַל דאָס איבעריקע. מיר האָבן געהאַט אַ שכנטע און זי האָט געהאַט אַ מיידעלע פון זעקס יאָר, יאַנינקאַ. אַ שיין קינד מיט בלאָנדע לאָקן און בלויע אויגן, ווי אַ מלאך. מיט אַ מאָל האָט זי געקראָגן שקאַרלאַטין און איז געשטאָרבן. מאַמאַ האָט נישט געוואָלט איך זאָל וויסן, אָבער כ'האָב אַלץ געוווּסט. איך האָב אַפילו געזען דורכן פענצטער ווי מ'האָט אַרויסגעטראָגן איר טרומנע — אַ קליין טרומנעלע באַפּוצט מיט בלומען. אָ, דער טויט איז גרויליק. ביי טאָג טראַכט איך נישט דערפון, נאָר אַז עס ווערט פינצטער, הייב איך אָן טראַכטן.

עמיליאַ איז אַריינגעקומען. זי האָט אַ ווייל געקוקט אויף יאַשאַן און האַלינאַן:

— נו, איר זענט אַ שיין פּאָרל!

— ווער איז דאָס דער פרעמדער? — האָט יאַשאַ געפרעגט, אַליין פאַרוווּנדערט דערפון וואָס ער פרעגט דערוועגן.

— אַז איכ'ל אייך זאָגן, וועט איר לאַכן (פאַר האַלינאַן האָט עמיליאַ אַלע מאָל גערעדט צו יאַשאַן אויף איר). כאָטש ס'איז נישט קיין געלעכ־טער. מיר האָבן דאָ נישט ווייט אַ באַקאַנטן, איינעם אַן אַלטן מאַן זאַרוסקי, אַ וווכערער, אַ סקנער, אָנגעשטאָפּט מיט געלד. ער איז אייגנטלעך נישט קיין באַקאַנטער אָבער יאַדוויגאַ חברט זיך מיט זיין דינסט און אַזוי אַרום האָט ער זיך אָנגעהויבן גריסן צו מיר. הייִנטיקע נאַכט איז דאָרט פאָר־געקומען אַ גנבה. דער גנב האָט זיך אַריינגעכאַפּט דורכן באַלקאָן און אַ נאַכט־וועכטער האָט אים געזען צוריק אַראָפּשפּרינגען. ער האָט אים געיאָגט, אָבער ער איז אַנטלאָפן. די קאַסע האָט ער נישט באַוויזן אויפ־צוברעכן. הייִנט שטעלט איך פאָר, אַז ער האָט דאָרט איבערגעלאָזט אַ פּאַפּיר מיט אַדרעסן פון די אַנדערע וווינונגען, וואָס ער האָט זיך פאַר־כאַסטן צו באַרויבן און ס'איז דאָרט אויך פאַראַן מיין אַדרעס. אַ פּאָליצײ־אַגענט איז איצט געקומען מיך וואָרענען כ'זאָל זיין פאָרזיכטיק. כ'האָב אים געזאָגט אָפענע ווערטער: ס'איז נישטאָ ביי מיר וואָס צו נעמען, סיידן ער זאָל גנבענען אַ בילד אָדער אַ טעפּיך. איז דאָס נישט מאָדנע, האַ?

יאַשאַן איז געוואָרן טרוקן אין גומען.

— פאַר וואָס זאָל ער עפּעס איבערלאָזן אַ ליסטע מיט אַדרעסן?

— ר'האָט זי, ווייזט אויס, פאַרלוירן.

— נו, איר וועט זיך מוזן היטן.

— ווי אַזוי היט מען זיך? דאָס וואַרשע איז געוואָרן אַ נעסט פון גנבים... האַלינאַ, גיי צוריק צו דיר אין צימער!

האַלינאַ האָט זיך פויל אויפגעשטעלט.

— נו, כ'גיי. דאָס וואָס מיר האָבן גערעדט, בלייבט אַ סעקרעט! — האָט זי אַ זאָג געטאָן צו יאַשאַן.

— יאָ, אַן אייביקער סעקרעט.

— נו, איך גיי. וואָס קאָן איך טאָן אַז מ'טרייבט מיך אַרויס? אָבער איר גייט דאָך נאָך נישט אַוועק, אַנקל יאַשאַ.

— ניין, כ'בלייב נאָך אַ ביסל.

— דאָ ווידזעניאַ!

— דאָ ווידזעניאַ!

— אָרעוואָר!

— אָרעוואָר!

— אַ ריוווידערלאַ!...

May I talk nonsense? So long as Mama is out of the room?"

"Yes, go on."

"Why isn't everybody like you, Uncle Yasha? Everyone else is so pompous and full of self-importance. I love Mama, I love her terribly but there are times when I hate her. When she gets into a bad mood she takes it out on me. 'Don't go here! Don't stand there!' Once I broke a flower pot quite unintentionally, and she didn't speak to me the whole day. That night I dreamt that an omnibus—horses, conductor, passengers and all—was driving through our apartment. I was puzzled in my dream: Why would an omnibus ride through our apartment? Where were all the people bound? And how had the omnibus got through the doorway? But it just simply rode by and made stops, and I thought: When Mama comes home and sees this she will raise a terrible fuss! I had to laugh and I woke up laughing. I must laugh now too at that foolish dream. But is it my fault? I dream about you, too, Uncle Yasha, but since you are mean and won't hypnotize me, I shan't tell you about the dream."

"What do you dream about me?"

"I won't tell you. My dreams are all either comical or just plain crazy. You're liable to think I'm mad. It's just awful the thoughts that come to me. I want to drive them away, but I can't."

"What kind of thoughts?"

"I can't tell you that."

"You don't have to hide anything from me. I love you."

"Oh, you only say so. Actually, you are my enemy. Maybe you are even a devil who's assumed human form? Perhaps you have horns and a tail like the Baba Yaga?"

"Yes, I do have horns."

And Yasha put two fingers up to his head.

"Don't do that, it frightens me. I'm an awful coward. At night I'm simply terrified. I'm afraid of ghosts, evil spirits, all that sort of thing. A neighbor of ours had a six-year-old daughter, Janinka. A pretty child with blonde curls and blue eyes like a cherub. All of a sudden she caught scarlet fever and died. Mama didn't want me to find out, but I knew everything. I even saw through the window how they carried out her coffin—a tiny coffin decorated with flowers. Oh, death is horrible. I don't think about it during the day, but when it gets dark, I begin to think about it."

Emilia came in. She looked from Yasha to Halina and remarked, "Well, aren't *you* a fine pair?"

"Who was the stranger?" Yasha inquired, surprised at his audacity.

"If I told you, you would laugh—although it's no laughing matter. We have an acquaintance who lives close by, a wealthy old man named Zaruski, a usurer, a miser. He is actually not even an acquaintance but Yadwiga is friendly with his servant and because of that, he's begun to greet me. Last night someone broke into his house. The thief came by way of the balcony and a night watchman saw him descend. The watchman chased him but the man got away. He didn't manage to open the safe. It now seems he left a notebook with the addresses of other apartments he planned to rob and my address was included among them. A detective was just here to warn me. I told him plainly, 'There isn't much he can steal here.' Isn't that strange?"

Yasha's palate became dry.

"Why would he leave a list of addresses behind?"

"He apparently lost it."

"Well, you will have to be careful."

"How can anyone be careful? Warsaw has become a nest of thieves. Halina, go to your room!"

Halina rose, languorously. "All right, I'm going. What we talked about must remain a secret!" she said to Yasha.

"Yes, an eternal secret."

"Well, I'll be going. What other choice have I if I'm driven out. But you're not leaving yet, Uncle Yasha?"

"No, I'll stay awhile."

"Goodbye!"

"Goodbye!"

"Au revoir."

"Au revoir."

"Arrivederci!"

— גיי שוין, זאָג איך דיר! — האָט עמיליאַ זיך אַ בייזער געטאָן.

— נו, איך גיי.

און האַלינאַ איז אַרויס.

— וואָסערע סעקרעטן האָט זי דאָס מיט דיר? — האָט עמיליאַ געפרעגט האַלב ערנסט, האַלב אין שפּאַס.

— געוואַלדיקע סעקרעטן.

— טייל מאָל באַדויער איך וואָס כ'האָב נישט אַ זון אַנשטאָט אַ טאָכטער. אַ ייִנגל איז ווייניקער אין דער היים און ער מישט זיך נישט אַריין אין זיין מוטערס אָנגעלעגנהייטן. כ'האָב זי ליב, אָבער טייל מאָל מאַכט זי מיך נערוועז. דו דאַרפסט געדענקען, אַז זי איז אַ קינד, נישט אַ דערוואַקסענע.

— כ'רעד צו איר זוי צו אַ קינד.

— דאָס מיט דעם גנב איז קאָמיש. ער האָט שוין נישט געקאָנט קריגן קיין רייכער הויז ווי מיינס. ווו קריגן די דאָזיקע לייט אינפאָרמאַציע? זיי גייען געוויס איבער די טויערן און לייענען די ליסטעס פון די לאָקאַטאָרן. אָבער כ'האָב מורא פאַר גנבים. אַ גנב קאָן אויך זיין אַ מערדער. די דרויסן־טיר האָט אַ שלאָס, אָבער די טיר פון באַלקאָן האָט בלויז אַ קייטל.

— ביי דיר איז דער צווייטער שטאָק. דאָס איז צו הויך.

— יאָ, ס'איז ריכטיק. פון וואַנען ווייסטו אַז ביי אים איז עס דער ערשטער שטאָק?

— ווייל איך אַליין בין דער גנב — האָט יאַשאַ געזאָגט מיט אַ הייזעריק קול, געפּלעפט פון די אייגענע ווערטער. ס'האָט אים גענומען שטיקן אין קעל. ס'איז אים געוואָרן טונקל פאַר די אויגן און ער האָט ווידער דערזען די פייערדיקע פינטלען. ס'איז געווען ווי אַ דיבוק וואָלט פון אים אַרויסגערעדט. אַ זיג־זאַגיקע האָר האָט אים גענומען לויפן דורכן חוט־השדרה. ס'איז ווידער אָנגעקומען אין מויל דאָס אומבאַטעמטע וואַסער פון ערב־חלשות. עמיליאַ האָט אָפּגעוואַרט אַ ווייל.

— נו, ס'איז אַ גוטע אידעע. ווי באַלד דו קאָנסט אַרויסקלעטערן פון פענצטער, דאַרפסטו אויך קאָנען אַרויפקלעטערן אויף באַלקאָנען.

— כ'קאָן טאַקע.

— נו, אָבער פאַר וואָס האָסטו נישט געעפנט די קאַסע? אַז מ'הייבט שוין אָן, דאַרף מען קאָנען פאַרענדיקן.

— אַ מאָל קאָן מען נישט.

— וואָס רעדסטו אַזוי שטיל? כ'הער נישט וואָס דו זאָגסט!

— אַ מאָל קאָן מען נישט.

— אַז מ'קאָן נישט, נעמט מען זיך נישט אונטער, זאָגט דאָס שפּריכוואָרט... מאָדנע, כ'האָב מיט אַ צייט צוריק געטראַכט, אַז גנבים קאָנען זיך צו אים אַריינכאַפּן. אַלע ווייסן, אַז ער האַלט דאָס געלט אין שטוב. מ'וועט עס פריער אָדער שפּעטער צוגנבענען. דאָס איז דער סוף פון אַלע קמצנים... נו, אָבער דאָס זאַמלען אַליין איז אויך אַ ליידנשאַפט.

— אַזאַ סאָרט ליידנשאַפט.

— וואָס איז דער אונטערשיד? אין אַבסאָלוטן זין זענען אפשר אַלע ליידנשאַפטן גלייך נאַריש, אָדער גלייך קלוג. וואָס ווייסן מיר?

— ניין, מיר ווייסן גאָרנישט.

אַ לאַנגע ווייל האָבן ביידע געשוויגן.

— וואָס איז דיר? נו, כ'מוז אַ קוק טאָן אויף דיין פוס!...

— נישט איצט, נישט איצט.

— פאַר וואָס נישט איצט? ווי אַזוי ביסטו עפּעס געפאַלן, האַ?

זי גלייבט מיר נישט, זי מיינט כ'וויצל זיך, האָט יאַשאַ געטראַכט. נו, אָבער אַלץ איז פאַרלוירן סיי ווי סיי. ער האָט געקוקט אויף עמיליאַן, אָבער ער האָט זי געזען ווי דורך אַ נעפּל. ס'איז דאָ געווען טונקל אויך, ווייל די פענצטער זענען אַרויס קעגן צפון און זענען געווען פאַרהאַנגען מיט גאַרדינען פון אַ באָרדאָ קאָליר. אַלץ אין יאַשאַן איז געוואָרן שטיל, אַן אינעווייניקסט שטילשווייגעניש. דער מוח איז אים ווי געוואָרן ליידיק, אָן שום געדאַנק. אַן אויסטערלישע גלייכגילטיקייט האָט אים אַרומגענומען, די סאָרט גלייכגילטיקייט, וואָס באַהערשט עמעצן, וואָס באַגייט אַ פאַרברעכן, אָדער ריזיקירט מיט דעם לעבן. ער האָט געוווסט, אַז דאָס וואָס ער גרייט זיך איצט צו זאָגן וועט אַלץ צעשטערן, אָבער ס'האָט אים נישט געאַרט. ער האָט אַ מאָל געהאַט אַן ענלעך געפיל ווען ער האָט מיט אַ מעסער אויפגעהאַקט אַן אָנגעצויגענע מכה אין דער זויל פון זיין פוס. ער האָט געהערט זיך אַליין זאָגן:

— כ'האָב מיר צעקלאַפּט דעם פוס ווען כ'בין אַראָפּגעשפּרונגען פון זאַרוסקיס באַלקאָן.

עמיליאַ האָט פאַרצויגן די ברעמען.

— ווירקלעך, ס'איז נישט די צייט פאַר קיין וויצן.

— ס'איז דער ריינער אמת...

"Hurry up!" Emilia snapped.

"Well . . . I'm going," and Halina walked out.

"What secrets does she have with you?" Emilia asked, half in jest.

"Momentous secrets."

"There are times when I regret not having had a son instead of a daughter. A boy isn't home as much nor does he mix into his mother's affairs. I love her but sometimes she upsets me. You must keep in mind that she's a child, not a grownup."

"I speak to her as to a child."

"That's odd about that thief. Couldn't he find a richer household than mine? Where do people obtain their information? They evidently go through the gates and read the directories. But I'm afraid of thieves. A thief can easily be a murderer, too. The front door has a padlock, but the door leading to the balcony has only a chain."

"You're on the second floor. That's too high for prowlers."

"True. How did you know that Zaruski lived on the first floor?"

"Because I am the thief," Yasha said hoarsely, shocked himself at the words he uttered. His throat contracted. Darkness rose before his eyes, and again he saw the fiery sparks. It was as if a dybbuk had spoken within him. A tingle zigzagged down his spine. Once more he felt the nausea which precedes fainting.

Emilia paused a moment. "Well, it's a good idea. Since you can climb down from the windows, you should be able to climb up a balcony."

"I can, indeed."

"What's that? I didn't hear you."

"I said, 'I can, indeed.' "

"Well, why didn't you open the safe? Once you begin something, you ought to finish it."

"Sometimes you can't."

"Why are you speaking so softly? I can't make out what you are saying."

"I said, 'Sometimes you can't.' "

" 'If one can't, one shouldn't try,' according to the old proverb. Funny, just a short while ago I was thinking that thieves could break into his apartment. Everyone knows he keeps his money on the premises. Sooner or later, it *must* be stolen. That's the fate of all misers. Well, but the accumulation of wealth is in itself a passion."

"A sort of passion."

"What's the difference? In the absolute sense perhaps all passions are either totally foolish, or completely wise. What do any of us know?"

"No, we know nothing."

They were both quiet. And now at last she broke the silence.

"What's the matter with you? I must take a look at your foot!"

"Not now, not now."

"Why not now? How *did* you fall, tell me."

She doesn't believe me, she thinks I'm joking, Yasha thought. Well, everything's lost anyway. He looked at Emilia but he saw her as if through a mist. It was dark in the room; the windows faced to the north and were overhung by wine-colored drapes. A strange indifference came over him, the sort of indifference that comes when one is about to commit a crime or risk one's life. He knew that what he was about to say would destroy everything, but he did not care.

He heard himself saying, "I hurt my foot jumping from Zaruski's balcony."

Emilia raised her brows. "Really, this is hardly the time for jokes."

"It's the absolute truth."

ס'איז געווען שטיל און ער האָט געהערט דאָס צוויטשערניש פון די פייגעלעך אויף יענער זייט פענצטער. נו, דאָס ערגסטע בין איך שוין איבערגעקומען, האָט ער צו זיך געזאָגט. ער האָט איצט ווי באַנומען די אייגענע סכעמע: אַזוי אַרום צו מאַכן אַן עק צו דער גאַנצער אַפערע. ער האָט געהאַט גענומען אויף זיך אַ צו גרויסע לאַסט. ער האָט געמוזט פון אַלץ זיך באַפרייען מיט אַ מאָל. ער האָט געכאַפּט אַ בליק צו דער טיר, ווי גרייט אַרויסצולויפן אומגעזעגנט. ער האָט נישט אַראָפּגעלאָזט די וויעס. נאָר ווייטער געקוקט גלייך עמיליאַן אין פּנים אַריין, אָבער ס'איז נישט געווען דרייסטקייט, נאָר די שרעק פון עמעצן, וואָס קאָן זיך נישט פאַרגינען מורא צו האָבן. עמיליאַ האָט אויך געקוקט אויף אים, נישט מיט כּעס, נאָר מיט אַ סאָרט נייגיר געמישט מיט גרינגשעצונג און מיט נאָך עפּעס קלוגס און הבל־הבלימדיקס, וואָס נעמט אַ מאָל אַן דעם מענטש ווען ער דערזעט דעם אומזין פון אַלע זיינע באַמיִונגען. ס'האָט זיך געדוכט, אַז זי האַלט זיך איין נישט צו לאַכן.

—ווירקלעך, כ'גלייב נישט —

— יאָ, ס'איז דער אמת. כ'בין נעכטן ביי נאַכט געווען נעבן אייער הויז. כ'האָב אייך אַפילו געוואָלט רופן —

— און אַנשטאָט דעם זענט איר אַוועק אַהין?

— כ'האָב נישט געוואָלט אויפוועקן האַלינאַן און יאַדוויגאַן.

— כ'האָף נאָך אַלץ, אַז איר וויצלט זיך. איר ווייסט, אַז איך בין לייכטגלויביק. מ'קאָן מיך לייכט אָפּנאַרן —

— ניין, כ'נאַר אייך נישט אָפּ. כ'האָב געהערט יאַדוויגאַן רעדן וועגן אים און כ'האָב געטראַכט, אַז דאָס קאָן לייזן אונדזער פּראָבלעם. אָבער כ'בין געוואָרן נערוועז... ס'איז, אַפּנים, נישט אין מיין נאַטור...

אין עמיליאַס אויגן האָט זיך אויסגעלאָשן דער פריִערדיקער אויסדרוק.

— איר זענט געקומען צו מיר זיך מתוודה זיין, האַ?

— איר'ט מיך געפרעגט.

— וואָס האָב איך געפרעגט?... אָבער ס'איז אַלץ איינס, אַלץ איינס. אויב איר שפּילט נישט קיין טעאַטער, קאָן איך בלויז באַדויערן. דאָס הייסט, אייך און מיך. אויב איר שפּילט יאָ טעאַטער, מוז איך אייך פאַראַכטן.

— כ'בין נישט געקומען צו אייך שפּילן טעאַטער.

— ווער ווייסט אייך? איר זענט, ווייזט אויס, נישט קיין נאָרמאַלער מענטש.

— ניין.

— כ'האָב ערשט געלייענט פון אַ פרוי, וואָס האָט זיך געלאָזט פאַרפירן פון אַ משוגענעם.

— דאָס זענט איר.

עמיליאַס אויגן האָבן זיך אויסגעקרימט.

— ס'איז מיין מזל. סטעפאַן, רוען זאָל ער אין הימל, איז אויך געווען פּאַטאָלאָגיש. אויף אַן אַנדער שטייגער. אַפּנים, אַז איך צי צו אַזעלכע מענטשן.

— איר דאַרפט זיך נישט באַשולדיקן. איר זענט די נאָבלסטע פרוי, וואָס כ'האָב ווען ס'איז באַגעגנט.

— וועמען האָט איר באַגעגנט?... איר קומט פון אָפּפאַל און איר זענט אָפּפאַל. זייט מיר מוחל פאַר די האַרבע ווערטער. איך באַשטעטיק בלויז אַ פאַקט. די גאַנצע שולד פאַלט אויף מיר. איך האָב אַלץ געוווּסט. איר האָט פאַקטיש קיין שום זאַך נישט פאַרלייקנט, אָבער ס'איז פאַראַן אין דער גריכישער דראַמע אַ סאָרט פאַטום — ניין, ס'האָט אַן אַנדער נאָמען — ווען דער מענטש זעט אַלץ און מוז טאָן, וואָס ס'איז אים באַשערט. ער זעט דעם גרוב, אָבער ער מוז אַריינפאַלן.

— איר זענט נאָך נישט אין גרוב.

— טיפער אין גרוב ווי איך בין, קאָן מען שוין נישט זיין. ווען איר וואָלט געהאַט אין זיך אַ האָר מענטשלעכקייט, וואָלט איר מיר פאַרשפּאָרט דעם דאָזיקן פּאַטש אין פּנים. איר האָט געקאָנט אַוועקגיין און קיין מאָל נישט צוריקקומען. איך וואָלט נישט געשיקט נאָך אייך שטאַפעטן. ס'וואָלט אַמווייניקסטן געבליבן עפּעס צום געדענקען —

— ס'טוט מיר לייד.

— זאָל אייך גאָרנישט לייד טאָן. איר האָט מיר געזאָגט, אַז איר האָט אַ ווייב. איר האָט אַפילו צוגעגעבן, אַז די מאַגדאַ איז אייער געליבטע. איר האָט אויך געזאָגט, אַז איר זענט אַן אַטעיִסט, אָדער ווי איר האָט זיך אויסגעדריקט... אויב כ'האָב דאָס אַלץ געקאָנט אַראָפּשלינגען, איז נישטאָ קיין שום סיבה פאַר וואָס כ'זאָל זיך דערשרעקן פאַר אַ גנב. ס'איז בלויז קאָמיש, וואָס איר זענט אַ שלעכטער גנב.

און עמיליאַ האָט געטאָן עפּעס אַזוינס ווי אַ לאַך.

— כ'קאָן נאָך אַ מאָל ווערן גוט.

— אַ דאַנק אייך פאַר דעם צוזאָג. כ'ווייס בלויז נישט וואָס צו זאָגן האַלינאַן, — האָט עמיליאַ געענדערט דעם טאָן. — כ'האָף, אַז ס'איז פאַר אייך קלאָר, אַז איר מוזט אַוועקגיין און מער קיין מאָל נישט צוריקקומען. שרייבט מיר אויך קיין מאָל נישט קיין וואָרט. פאַר מיר זענט איר געשטאָרבן. איך בין פאַקטיש אויך טויט. אָבער טויטע האָבן אויך זייער סביבה —

— יאָ, כ'גיי. איר מעגט זיין זיכער, אַז כ'וועל קיין מאָל —

און יאַשאַ האָט געמאַכט אַ באַוועגונג זיך אויפצושטעלן.

— וואַרט אַ מינוט. איך זע, אַז איר קאָנט זיך אַפילו נישט אויפשטעלן. וואָס האָט איר זיך געטאָן? אויסגעלענקט אַ קנעכל? צעבראָכן דעם פוס?

— עפּעס האָב איך מיר געטאָן.

— וואָס איר זאָלט זיך נישט האָבן געטאָן, וועט איר שוין דעם היינטיקן סעזאָן נישט אַרויסטרעטן. איר האָט זיך אפשר פאַרקריפּלט אויפן

In the silence that followed, he could hear the chirping of the birds on the other side of the window. Well, the worst is over, he said to himself. He understood his objective, now—to put a finish to the whole affair. He had taken upon himself too heavy a burden. He needed to cut himself loose from everything. He glanced towards the door as if prepared to flee without a parting word. He did not lower his eyes but looked squarely at Emilia, not with pride but with the fear of one who cannot allow himself the luxury of fear. Emilia looked back at him, not angrily, but with that sort of curiosity mixed with scorn which one feels seeing the futility of all one's endeavor. She looked as if she were restraining herself from laughter.

"Really, I don't believe . . ."

"Yes, it's the truth. I was in front of your house last night. I even wanted to call up to you."

"But instead you went there?"

"I didn't want to wake Halina and Yadwiga."

"I'm hoping that you are only teasing me. You know I'm gullible. Easily taken in."

"No, I'm not teasing. I heard Yadwiga speak of him and I thought this would be a solution to our problem. But I panicked. I'm apparently not cut out for that sort of thing."

"You've come to confess to me, is that it?"

"You asked me."

"What did I ask?—But it's all the same, all the same. If this isn't one of your games, I can only pity you. That is, both of us. If it is a joke, I have only contempt for you."

"I didn't come here to play games."

"Who can tell what you would or wouldn't do? You are, obviously, not a normal person."

"No."

"I just read of a woman who let herself be seduced by a madman."

"You are the woman."

Emilia's eyes narrowed. "That is my lot. Stephan, may he rest in peace, was likewise a psychopath. Of another type. Apparently I'm drawn to that kind of man."

"You mustn't blame yourself. You are the noblest woman I ever met."

"Whom have you met? You stem from offal and you are offal. Pardon my harsh words, but I am only stating a fact. The blame is mine alone. I was aware of everything, actually you concealed nothing, but in the Greek drama there is a sort of fate—no, it has another name—wherein a person sees everything that will befall him but must fulfill his destiny nevertheless. He sees the pit but falls into it anyhow."

"You are not yet in the pit."

"I cannot be deeper in the pit than I am. If you had one spark of manhood in you, you would have spared me this final disgrace. You could have gone and never come back. I wouldn't have sent an emissary after you. At least I would have had a memory."

"I'm sorry."

"Don't be sorry. You told me you were married. You even admitted that Magda was your mistress. You also told me that you are an atheist or however you put it. If I could accept all this, there's no reason for me to fear a thief. It's only amusing that you should prove such an inept thief." And Emilia emitted a sort of chuckle.

"I might still prove to be a good one."

"Thank you for the promise. I just don't know what to tell Halina." Emilia changed her tone. "I hope you realize you must go away and never return. And you must not write, either. As far as I'm concerned, you're dead. I, too, am dead. But the dead have their milieu, also."

"Yes, I'll go. Rest assured that I will never . . ." And Yasha made a motion as if to rise.

"Wait! I see that you can't even get up. What have you done to yourself? Sprained your ankle? Fractured your foot?"

"I did something to it."

"Whatever it was, you won't perform any more this season. Possibly, you've crippled yourself for life. Y-

גאַנצן לעבן. איר מוזט האָבן עפּעס אַ זכות ביי גאָט, וואָס ער שטראָפט אייך גלייך אויפן אָרט.

— כ'בין איינפאַך אַ שלים־מזל.

עמיליאַ האָט מיט אַ מאָל צוגעדעקט דאָס פּנים מיט בײדע הענט. זי האָט טיף איינגעבויגן דעם קאָפּ. ס'האָט אויסגעזען, אַז זי קלערט וועגן עפּעס זייער שטאַרק. זי האָט אַפילו געריבן דעם שטערן מיט די שפּיצן פינגער. זי האָט אַוועקגענומען די הענט און יאַשאַ האָט אַ דערשטוינטער געזען אַ פאַרענדערט פּנים. ער האָט נישט געגלויבט די אייגענע אויגן. עמיליאַ איז געוואָרן אין די פּאָר סעקונדן ווי געעלטערט. אונטער די אויגן האָבן זיך באַוויזן טאָרבעלעך. זי האָט אויסגעקוקט ווי עמעצער, וואָס האָט זיך אויפגעכאַפּט פון אַ קורצן, שווערן שלאָף. אַפילו די האָר זענען איר געוואָרן ווי צעשויבערט. יאַשאַ האָט דערזען קנייטשן אין איר שטערן און ווייסע פעדים אין דער פריזור. ס'איז אַלץ געווען ווי אין אַ מעשה־ביכל. אַ שטייגער ווי ס'וואָלט אָפּגעטאָן געוואָרן פון איר אַ כישוף, וואָס האָט זי ביז איצט געהאַלטן יונג. זי האָט זיך ווי אָפּגעשאַקלט. אַפילו דאָס קול אירס איז געוואָרן מאַט און געעלטערט. זי האָט געקוקט אויף אים אַ פאַרווירטע.

— צו וואָס האָט איר נאָך איבערגעלאָזט אַ ליסטע מיט אַדרעסן? און פאַר וואָס עפּעס מיין אַדרעס? שוין־ושע —

און עמיליאַ האָט נישט פאַרענדיקט.

— כ'האָב נישט איבערגעלאָזט קיין שום אַדרעסן.

— דער פּאָליציי־אַגענט האָט זיך נישט אויסגעטראַכט.

— כ'ווייס נישט. כ'שווער ביי גאָט, אַז כ'ווייס נישט.

— שווערט נישט ביי גאָט. איר האָט געוויס אָנגעשריבן אַ גאַנצע ליסטע און זי איז אייך אַרויסגעפאַלן פון קעשענע. ס'איז שיין פון אייער זייט, וואָס איר האָט מיך אויך נישט אויסגעלאָזט...

און עמיליאַ האָט געטאָן אַ מידן שמייכל, דעם סאָרט שמייכל, וואָס מ'טוט אַ מאָל אין סאַמע מיטן אַ טראַגעדיע. די אויגן־ווינקלען זענען געוואָרן פול מיט קנייטשעלעך.

— ווירקלעך, ס'איז אַ רעטעניש! כ'הייב ווירקלעך אָן טראַכטן, אַז כ'בין נישט ביי די ריינע געדאַנקען...

— יאָ, איר זענט אַ קראַנקער מענטש.

אין דער רגע האָט יאַשאַ זיך דערמאָנט. ער האָט געהאַט אַרויסגעריסן בלעטלעך פון זיין נאָטיץ־ביכל און געמאַכט פון זיי אַ צעפּל אַריינצו־שטעקן אין שליסל־לאָך. ער האָט, אַפּנים, דאָס צעפּל איבערגעלאָזט און דאָרט האָט זיך געפונען עמיליאַס אַדרעס. ווער ווייסט וויפל נאָך אַדרעסן ס'זענען דאָרט געווען פאַרצייכנט! אין אַ סעקונדע איז יאַשאַן געוואָרן קלאָר, אַז ער האָט מיט די דאָזיקע בלעטלעך זיך פּאַקטיש אויסגעגעבן. כ'קאָן דאָרט זיין וואָלסקיס אַדרעס, ס'זענען דאָרט אָפּשר פאַראַן די אַד־רעסן פון אימפּרעסאַריאָס, אַקטיאָרן, טעאַטער־דירעקטאָרן, פירמעס וווּ ער האָט געקויפט געצייג צום זשאָנגלירן. ס'איז אַפילו נישט אויסגעשלאָסן, אַז זיין אייגענער נאָמען און אַדרעס איז דאָרט פאַראַן, ווייל ער האָט נייל מאָל ליב צו חתמענען זיך און אַרומצורינגלען די בוכשטאַבן מיט הע־רעלעך, פיסעלעך, ווידעלעך, ציקלענישן. ער האָט נישט קיין מורא גע־האַט, נאָר עפּעס אין אים האָט געלאַכט. באַלד ביים ערשטן פאַרברעכן, וואָס ער האָט געפּרוווט באַגיין, האָט ער זיך אַליין געמסרט. ער האָט געהערט צו יענע שלים־מזלדיקע גנבים, וואָס קריגן גאָרנישט אַרויס, נאָר לאָזן איבער שפּורן, וואָס פירן גלייך צום אַרעסט. די פּאָליציי און דאָס געריכט זענען אַלע מאָל אומברחמנותדיק מיט אַזוינע פּושערס. ער האָט זיך דער־מאָנט, וואָס עמיליאַ האָט פריער געזאָגט וועגן יענע, וואָס זעען דעם גרוב, נאָר קריכן גלייך אַריין. ס'האָט אים אָנגענומען עפּעס אַזוינס ווי אַ בושה פאַר דער אייגענער אומגעלומפּערטקייט. הייסט עס, כ'טאָר שוין נישט קומען אַהיים... זיי וועלן זיך דערוויסן מיין אַדרעס אין לובלין אויך... נו, און דער דאָזיקער פוס... ער האָט אַ זאָג געטאָן:

— נו, איך וועל אייך מער נישט באַלעסטיקן. מיין סוף איז געקומען!

און ער האָט זיך געטאָן אַ שטעל אויף. עמיליאַ האָט זיך אויך אויפ־געהויבן.

— ווו גייט איר? איר האָט נישט געהרגעט קיין מענטש...

— זייט מוחל, אויב איר קאָנט.

און יאַשאַ האָט זיך געלאָזט הינקען צו דער טיר. עמיליאַ האָט זיך גענומען רוקן אויף הינטערוויילעכץ ווי גרייט אים צו פאַרשטעלן דעם וועג.

— גייט פון דעסטוועגן אַריבער צו אַ דאָקטאָר.

— יאָ, אַ דאַנק.

ס'האָט אויסגעזען אַז עמיליאַ וויל אים נאָך עפּעס זאָגן, אָבער ער איז הינקענדיקערהייט גיך אַרויס אין קאָרידאָר, אַ נעם געטאָן דעם הוט, דעם מאַנטל און אַליין געעפנט די דרויסן־טיר. עמיליאַ האָט עפּעס גערופן, נאָר ער האָט אַ פּאָרקלאַפּ געטאָן די טיר און גענומען מיט דעם קראַנקן פוס לויפן איבער די טרעפּ...

must have some sort of covenant with God since he punished you directly on the spot."

"I'm just a bungler."

Emilia covered her face with her hands. She bent her head. She appeared to be considering something deeply. She even massaged her forehead with her fingertips. When she removed her hand, Yasha saw, to his amazement, a transformed face. In so few seconds, Emilia had changed. Pouches had appeared beneath her eyes. She resembled someone who had just awakened from a short, deep sleep. Even her hair was disarranged. He detected wrinkles in her forehead and white in her hair. As if this were a fairy tale, she had cast off some spell which had kept her eternally young. Her voice, too, had grown dull and listless. She looked at him with confusion.

"Why did you leave behind the list of addresses? And why my address of all things? Is it conceivable that . . ." and Emilia did not go on.

"I left behind no addresses."

"The detective didn't make up the story."

"I don't know. I swear before God I don't know."

"Don't swear to God. You most certainly did make a list and it fell out of your pocket. It's decent of you not to have excluded me." And she smiled wearily, the sort of smile one sometimes exhibits in the face of tragedy.

"Really, it's a mystery! I'm beginning to doubt my own reason."

"Yes, you are a sick person!"

At that moment what had happened all came back to him. He had ripped pages from his notebook and from them had fashioned a cone with which to probe the keyhole. He had apparently left the cone behind and the list had included Emilia's address. Who could tell what other addresses had been there? In that second he realized that leaving the pages had been tantamount to informing upon himself. Wolsky's address might easily have been among them, as well as addresses of impresarios, actors, theater owners, and firms from which he purchased equipment. It was not improbable that his own address was included, since he liked to amuse himself at times by writing his street and number and festooning it with hairs, appendages, tails, and flourishes. He felt no fear but something within him laughed. His very first crime and he had denounced himself. He belonged with those incompetents who steal nothing but leave enough clues to lead the police directly to them. The police and the courts dealt mercilessly with such fools. He remembered what Emilia had said about those who see the pit but nevertheless fall into it. He felt ashamed of his clumsiness. This means I dare not go home. They'll learn my address in Lublin as well. Yes, and this foot in the bargain . . .

"Well," he said, "I shan't trouble you any longer. It's all up with us." And he rose to go.

Emilia got up also.

"Where are you going? You haven't murdered anyone!"

"Forgive me if you can."

And Yasha began to limp towards the door. She began to move as if to block his path.

"Do go and see a doctor."

"Yes, thank you."

It seemed as if she wanted to say something else to him, but he quickly backed into the hallway, grabbed his hat and coat, and let himself out.

Emilia shouted something after him, but he slammed the door and, injured foot and all, began to race down the stairs.

קאפיטל אכט

א

אין טויער איז יאשא א וויל געבליבן שטיין. ווארט נישט א מאל אויף אים דער פאליציי־אגענט אין דרויסן? ער האט זיך מיט א מאל דערמאנט אין דער וויטרע. ניין, ער האט זי נישט אין דעם אנצוג, וואס ער טראגט איצט. ער האט זי איבערגעלאזט אין דעם אנצוג, וואס ער האט געטראגן נעכטן. אבער אויב ס׳זאל זיין א רעוויזיע ביי אים אין דער דירה, וועט מען זי דארט געפינען. נו, ס׳איז שוין אלץ איינס! זאלן זיי מיך איינזעצן! מארגן וועלן סיי ווי די צייטונגען זיין פול וועגן מיר. און וואס וועט אסתר זאגן ווען זי וועט זיך דערוויסן, אז איר מאן איז א גנב? די פיאסקער מארוויכערס וועלן דערלעבן אן אים נקמה. נו, און הערמאן? און זעווטל? און מאגדא? און דאס ברודערל אירס, באלעק? ני. און וואלסקי? און די גאנצע באנדע פון „אלהאמבראַ״?... אמווייניקסטן וועט מען מיך אריינגעבן אין תפיסה־שפיטאל מיט דעם פוס... ער, יאשא, איז געהאט געלאפן איבער די טרעפ, אבער איצט האט דער פוס געשטאכן, געריסן. ער האט באשיימפערלעך געשפירט ווי דאס געשוויר פרוווט פאנאנדערשפרייטן די לעדער פון שוך. הייסט עס, עמיליאן האב איך שוין אויך פארלוירן, האט ער צו זיך געזאגט. ער איז ארויס פארן טויער און כ׳האט דארט נישט געווארט קיין שום פאליציי־אגענט. אדער אפשר האט ער געווארט קעגנאיבער? יאשא האט א קלער געטאן אריינצוגיין אין זאקסישן גארטן, אבער ער האט נישט געוואלט, אז עמיליא זאל אים זען דורכן פענצטער. ער האט זיך געלאזט גיין אין דער ריכטונג צו דער גראניטשנע. ער איז באלד ווידער ארויס אויף דער גנאינע. ער האט געזען אין דער שויב פון א זייגערמאכער, אז ס׳איז ערשט צען מינוט פאר פיר. גאט אין הימל, ווי לאנג דער דאזיקער טאג איז! לאנג ווי א יאר!... ער האט זיך געמוזט ערגעץ אוועקזעצן און ס׳איז אים איינגעפאלן ווידער אריינצוגיין אין בית־מדרש. ער האט זיך געלאזט אריינגיין אין שול־הויף. וואס איז דאס מיט מיר? כ׳בין מיט א מאל געווארן א גאנצער בית־מדרש־ייד. ער איז פארביי די שול און געזען, אז מען דאוונט דארט מנחה. א ליטוואק האט געזאגט די הויכע שמונה־עשרה. די דאוונער דא האבן געטראגן קורצע מלבושים און שטייפע קאפעלושן. יאשא האט געטאן א שמייכל. ער, יאשא, האט געשטאמט פון פוילישע ידן, חסידים. אין לובלין זענען כמעט נישט געווען קיין ליטוואקעס. אבער איןווארשע איז פול מיט זיי. זיי קליידן זיך אנדערש, רעדן אנדערש, דאווענען אנדערש. כאטש דער טאג איז געווען א הייסער, האט געהויכט פון דער שול מיט א קעלט אזא, וואס אפילו די זון קאן נישט אנווארעמען. ער האט געהערט ווי דער בעל־תפילה זאגט:

— ולירושלים עירך ברחמים תשוב ותשכון בתוכה כאשר דברת...

אזוי? זיי ווילן אויך זיך אומקערן קיין ירושלים? — האט יאשא צו זיך גערעדט. ער האט פון קינדוויין אן געקוקט אויף ליטוואקעס א שטייגער ווי זיי וואלטן געווען בלויז האלבע ידן, עפעס אן אפגעפרעמדטע סעקטע. ער האט קוים פארשטאנען זייער ידיש. ער האט איצט באמערקט צווישן די דאזיגע ידן אן בערד. וואס איז די חכמה פון גאלן די בארד און גיין דאווענען? — האט יאשא זיך געפרעגט. — מסתמא שערן זיי... דאס איז נישט אזא עבירה... אבער ווי באלד מ׳גלייבט שוין אין גאט און אין דער תורה, צו וואס מאכן קאמפראמיסן? אויב ס׳איז דא א גאט און זיין תורה איז אמת, דארף מען אים דינען טאג און נאכט... ווי לאנג לעבט מען דען אויף דעם דאזיקן פארעיפושטן וועלטל?... דאס בית־מדרש איז איצט געווען פול. מ׳האט געלערנט ביי אלע טישן. אין די פענצטער האט אריינגעשיינט די זון און עס זענען געפאלן פון זיי קרומע זיילן שטויב. בחורים מיט לאנגע פאות האבן זיך געשאקלט איבער די גמראס, געשריגן, געזונגען, זיך געשפארט איינער מיט דעם אנדערן, געמאכט האוואיעס. איינער האט זיך געקרימט ווי פון א ווייטיק אין אינגעווייד, א צווייטער האט געדרייט מיטן גראבן פינגער, א דריטער האט משונה־גיך געדרייט מיט די פראנזן פון גארטל. ביי אלע זענען די העמדער געווען קויטיק, די קעלנער צעכראסטעט. עטלעכע האבן שוין יונגערהייט געהאט פארלוירן די ציין. ביי איינעם איז די בארד געוואקסן אין ווארצלען שווארצע האר, א ווארצל דא, א ווארצל דארט. ביי איינעם א קליין מענטשל איז די בארד געווען רויט ווי פייער. דער קאפ איז געווען אפגעגאלט און אין מיטן האבן געהאנגען א פאר געלע פאות. יאשא האט געהערט ווי ער שרייט:

— טענו לו בחיטים והודו לו בשעורים...

קאן דאס זיין, אז גאט וויל דאס? — האט יאשא זיך געפרעגט. חיטים איז דאך ווייץ און שעורים איז גערשטן. ס׳רעדט זיך דאך גאר וועגן האנדל... יאשא האט זיך דערמאנט וואס די אנטיסעמיטן זאגן: אז דער תלמוד לערנט אויס ידן שווינדלען. ער האט שוין מסתמא ערגעץ א געוועלבל. אויב ער האט נישט, וועט ער האבן... יאשא האט אויסגעזוכט א נישט פארנומענע באנק נעבן די ספרים־פאליצעס. ס׳איז געווען גוט זיך אוועקצוזעצן. ער האט א וויל צוגעשלאסן די ווִיעס און זיך צוגעהערט צו דעם קול־תורה. קווישיקע ייִנגלשע קולעכלעך האבן זיך אויסגעמישט מיט די הייזעריקע און כארכלענדיקע קולות פון אלטע לייט. ווער ס׳האט געשריגן, ווער ס׳האט געברומט, ווער ס׳האט געזונגען, ווער ס׳האט אויסגעציקלט איינציקע ווערטער. יאשא האט איצט געדענקט וואס וואלסקי האט אים א מאל געזאגט: ער איז נישט קיין אנטיסעמיט, אבער די ידן אין פוילן האבן זיך געמאכט א שטיק באגדאד אין מיטן אייראפע.

8

1

Yasha remained standing for a while at the courtyard gate. Was a police agent waiting for him just outside? Suddenly, he remembered the skeleton key. No, it was not in the suit he had on. It was in the one he had worn the day before. But if his house had been searched, then the key had been discovered.—Well, it doesn't matter now. Let them lock me up! Tomorrow's newspapers will be full of me, anyhow. What will Esther say when she finds out? The Piask gang will be delighted; they will consider it a fine irony. And what about Herman? And Zeftel? And Magda—not to mention her brother! And how about Wolsky? The crowd at the Alhambra? Anyway, I'll be taken to the prison hospital. He could feel the swelling in his foot pressing on his shoe. And I've lost Emilia, as well, he said to himself. He walked through the gate but no policeman was waiting. Perhaps the man was lurking across the street? Yasha thought of entering the Saxony Gardens but he did not do so; Emilia, peering through her window, might see him. He walked in the direction of Graniczna Street, came out on Gnoyne Street again, and saw, in a watchmaker's window, that it was only ten minutes to four. God in heaven, how long this day was! It seemed like a year! He felt he must sit and he had the notion to enter the study-house again. He turned into the courtyard of the synagogue. What's happened to me, he marveled. Suddenly I've become a real synagogue Jew! In the synagogue the evening services were in progress. A Lithuanian Jew was intoning the Eighteen Benedictions. The worshipers were dressed in short coats and stiff hats. Yasha smiled. He was descended from Polish Hasidim. In Lublin there were scarcely any Lithuanian Jews but here in Warsaw there were many. They dressed differently, talked differently, prayed differently. Although it was a hot day, a chill which the sun could not dissipate came from the synagogue. He heard the cantor chant, "And to Jerusalem, Thy city, return in mercy and dwell therein as Thou hast spoken."

So? They wish to return to Jerusalem too? Yasha said to himself. From early childhood he had considered Lithuanian Jews half-Jews, an alien sect. He could barely understand their Yiddish. He saw that there were clean-shaven men among the congregation. What was the point in shaving the beard, then praying, he asked himself. Perhaps they use scissors—that would constitute a lesser sin. But as long as one believed in God and the Torah, why compromise? If there was a God and His Law was true, then He must be served night and day. How long did one survive in this rotten world? Yasha went to the study-house. It was filled with people. Men studied the Talmud. The sunlight filtered through the windows and cast oblique pillars of dust. Young men with lengthy sidelocks swayed over volumes of the Talmud, shouted, chanted, prodded one another, gesticulated. One grimaced as if his stomach ached, a second wagged his thumb, a third twirled the fringes of his sash. Their shirts were grimy, their collars loosened. Some had lost their teeth prematurely. One's beard grew in black tufts—a tuft here, a tuft there. The beard of another small fellow was as red as fire, his head shaven, and from his skull hung yellow sidelocks, long as braids. Yasha heard him cry: They sued him for wheat and he admitted barley.

Can God will it thus? Yasha asked himself. All this business about wheat and barley. This knowledge concerns only commerce. He reminded himself of the cry of the anti-semite: The Talmud only teaches the Jew to be a swindler.

This fellow probably has a little shop somewhere. If he doesn't have one now, he will someday. Yasha found an empty bench near the bookshelves. It felt good to sit down. He closed his eyes and listened to the sounds of the Torah. Shrill adolescent voices mingled with the hoarse, rattling accents of the old. The voices shouted, mumbled, chanted, enunciated single words. Yasha recalled what Wolsky had said to him once over a glass of vodka: that he, Wolsky, was no anti-semite, but that the Jew in Poland had created a bit of Bagdad in the

אפילו כינעזער און אראבער זענען אין פארגליך מיט זיי ציוויליזירט. ווידער די ידן, וואס טראגן קורצע קלײדער און גאלן די בערד, זענען אדער רוסיפיקאטארן, אדער רעוואלוציאנערן און גאנץ אפט בײדע צוזאמען. זיי נוצן אויס די ארבעטער און העצן די ארבעטער. זיי זענען א כליקע ראדיקאלן, מאסאנען, אטעיסטן, אינטערנאציאנאליסטן. זיי פרווון אלץ פארכאפן, אלץ דאמינירן, אלץ אויסנוצן און באשפייען...

אלץ אין יאשאן איז געווען שטיל. ער האט אליין אויך געהערט צו די געגאלטע ידן, אבער זיי זענען אים געווען ווייטער פון די פרומע. צווישן די פרומע האט ער געלעבט פון קינדווייז אן. אסתר אליין האט געפירט א ידישע שטוב, א כשרע קיך. די דאזיקע יידן זענען אפשר טאקע אזיאטן, ווי די משכילים רופן זיי, אבער אמווייניקסטן האבן זיי א גלויבן, א גייסטיקע היים, א געשיכטע, א האפענונג. אבער וואס האבן יענע, די אסימילאטארן? גארנישט אייגנס, בלויז יענעמס. דא האבן זיי גערעדט פויליש און דא רוסיש, דא דייטש און דא פראנצויזיש. זיי זענען געזעסן ביי לורסן, ביי סעמאדינין, ביי שטראסבורגערן, געטרונקען קאווע, גערויכערט ציגארן, געלייענט אומצאליקע צייטונגען און זשורנאלן, דערציילט וויצן, געלאכט מיט א געלעכטער אזא, וואס איז אים, יאשאן, קיין מאל נישט געפעלן. זיי האבן געפירט אן אייגענע וועלט־פאליטיק, זיך געמישט אין פרעמדע ענינים, אויסגעקוקט אומרוען, כאטש די קרבנות פון די דאזיקע אומרוען זענען שטענדיק די ארעמע יידן, זייערע אייגענע ברידער... די ווייבער פון די אסימילאטארן האבן אלע מאל אויפגעריסן די אויגן פון די גוים מיט זייערע פוטערס, בריליאנטן, שטרויספעדערן, דעקאלטן...

כאדנע, אבער ווי נאר ער, יאשא, האט זיך געפונען צווישן די דאזיקע ווענט, האט ער אנגעהויבן מאכן א חשבון מיט זיין נשמה. ער איז געהאט אוועק פון די כשרע ידן, אבער צו די טרפהנע יידן איז ער קיין מאל נישט דערגאנגען. ער האט איצט געהאט אלץ פארלוירן: עמיליאן, די מעגלעכקייט צו מאכן א קאריערע אין אויסלאנד, די פרנסה, דאס געזונט, די היים. ער האט זיך איצט דערמאנט עמיליאס ווערטער: איר מוזט האבן א זכות ביי גאט, וואס ער שטראפט אייך גלייך אויפן ארט... יא, מ׳פירט אין הימל מיט אים חשבונות. אפשר דערפאר ווייל ער האט קיין מאל נישט אויפגעהערט גלייבן. אבער וואס וויל מען דארט פון אים? היינט אין דער פרי־ביים דאווענען האט ער, יאשא, געוווסט וואס מ׳וויל פון אים: ער זאל ווערן א ייד ווי ס׳איז געווען זיין טאטע און זיידע. איצט איז ער ווידער געווען פול מיט ספקות. צו וואס דארף גאט די דאזיקע קאפאטעס, פאות, קאפלעך, גארטלען? ווי לאנג דארף מען זיך פשטלען אין דעם דאזיקן תלמוד? וויפל נאך דינים דארף דער ייד אויף זיך אנהענגען? און ווי לאנג נאך וועלן זיי אזוי ווארטן אויף דעם משיחן, וואס מ׳ווארט שוין אויף אים צוויי טויזנט יאר? גאט איז איין זאך, אבער די דאזיקע דאגמעס האבן מענטשן אויסגעטראכט. אבער קאן מען דינען גאט אן דאגמעס? ווי אזוי איז ער, יאשא, דערגאנגען צו דער איצטיקער קאטאסטראפע? ער וואלט זיכער נישט פארפירט די אלע ליבעס און זיך אריינגעלאזט אין די אלע אוואנטורעס, ווען ער וואלט געטראגן א טלית־קטן און געדאוונט דריי מאל אין טאג. א רעליגיע, ווי אן ארמיי, מוז, ווייזט אויס, האבן א דיסציפלין. א נאקעטער גלויבן מוז, אפנים, פירן צו זינד... דאס דאזיקע בית־מדרש איז ווי א קאזארמע, וו גאטס זעלנער מושטירן...

יאשא האט דא מער נישט געקאנט זיצן. ס׳איז אים געווען הייס און כ׳האט אים געשוידערט. ער האט, א פנים, היץ. ער האט באשלאסן צו פארן אהיים. זאלן זיי ארעסטירן. ער איז גרייט אויסצוטרינקען דעם בעכער ביזן דנא...

איידער ער איז ארויס פון בית־מדרש האט ער ארויסגענומען בלינדערהייט א ספר, אויפגעעפנט אין מיטן, געטאן א קוק, ווי דאס פלעגט טאן דער טאטע זיינער ווען ער האט געהאט א ספק און נישט געוווסט וואס צו טאן. ער האט געהאט ארויסגענומען דעם „נתיבות עולם" פון מהר״ל. אין דעם זייטל רעכטס איז דערמאנט געווען דער פסוק: עוצם עיניו מראות ברע, און ס׳איז איבערגעגעבן געווארן דער טייטש פון דער גמרא: זה שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה. יאשא האט זיך ביסלעכווייז דערמאנט די לשון־קודשע ווערטער. ער האט באנומען דעם זין זייערן. ס׳מוז זיין דיסציפלין. אויב מ׳קוקט נישט, גלוסט מען נישט און אויב מ׳גלוסט נישט, זינדיקט מען נישט. פארקערט, אויב מ׳ברעכט די דיסציפלין פון קוקן, מוז מען אויך ברעכן די עשרת־הדברות... ער האט געהאט אויפגעמישט א שטעלע, וואס האט געפאסט צו זיינע געדאנקען...

יאשא האט צוריק אריינגעשטעלט דאס ספר. נאך א ווייל האט ער עס צוריק ארויסגענומען און געטאן א קוש אין רוקן. דאס דאזיקע ספר האט אמווייניקסטן עפעס פארלאנגט פון אים, יאשאן, ס׳האט געהאט פאר אים א וועג, כאטש א שווערן וועג. די וועלטלעכע ביכער האבן איבערהויפט גארנישט פארלאנגט פון אים. זייערסטאלבן האט ער געקאנט הרגענען אנדערע, זיך. ער, יאשא, האט אפט באגעגנט אלערליי ליטעראטן אין די קאפעען, אין טעאטער, אין די קאנדיטארייען. זיי האבן געקושט ביי די דאמען די הענט, געשאטן מיט קאמפלימענטן, שטענדיק געהאט טענות צו די פארלעגער און די קריטיקער...

ער האט צוגערופן די דראזשקע און איז איינגעזעסן. ער האט זיך געהייסן פירן אויף דער פרעטא. ער האט געוווסט פארויס, אז מאגדא וועט אים מאכן א סקאנדאל, אבער ער האט זיך צוגעגרייט אין געדאנק וואס איר צו זאגן. מאגדא טייערע, איך בין טויט. נא־דיר אלץ וואס כ׳האב (דער גאלדענער זייגער, די רינג מיט דעם בריליאנט, די פאר רובל) און פאר אהיים. אויב דו קאנסט, זיי מוחל...

midst of Europe. Even the Chinese and Arabs, according to Wolsky, were civilized in comparison to the Jew. On the other hand, the Jews who wore short cloaks and shaved their beards were either eager to Russianize Poland or were revolutionaries. Quite often they were both exploiting and stirring up the working classes at the same time. They were radicals, Freemasons, atheists, internationalists, seeking to seize, dominate, and befoul everything.

A silence descended upon Yasha. He could be considered one of these beardless Jews, but he found them more alien than the pious sort. From childhood on he had been surrounded by religious people. Even Esther kept a Jewish home with a kosher kitchen. Such a breed was perhaps too Asiatic, as the enlightened Jews claimed, but at least they had a faith and a spiritual homeland, a history, and a hope. In addition to their laws governing commerce, they had their Hasidic literature, and they studied their cabala and books of ethics. But what did the assimilated Jews have? Nothing of their own. In one place they spoke Polish, in another Russian, in still others, German and French. They sat around in the Café Lurs, or the Café Semodeni, or the Café Strassburger, drinking coffee, smoking cigarets, reading a variety of newspapers and magazines, and telling jokes which elicited the kind of laughter that Yasha always found unpleasant. They carried on their politics, forever planning revolutions and strikes, although the victims of these activities were always the poor Jews, their own brethren. As for their women, they gallivanted in diamonds and ostrich-plumes, arousing Christian envy.

It was odd but no sooner did Yasha find himself in a House of Prayer than he began taking stock of his soul. True, he had alienated himself from the pious but he had not gone over to the camp of the assimilated. He had lost everything: Emilia, his career, his health, his home. Emilia's words returned to him, "You must have some sort of a covenant with God since he punishes you so promptly." Yes, Heaven kept a sharp lookout over him. Possibly it was because he had never stopped believing. But what did they want of him? Earlier that day he had known what was required—that he keep to the path of righteousness as had his father before him and his father's father before that. Now he was again a prey to doubts. Why did God need these capotes, these sidelocks, these skullcaps, these sashes? How many more generations would wrangle over the Talmud? How many more restrictions would the Jew put on himself? How much longer would they wait for the Messiah, they who had already waited two thousand years? God was one thing, these man-made dogmas another. But was one able to serve God without dogmas? How had he, Yasha, come to be in his present predicament? He most certainly would not have been involved in all these love affairs and other escapades if he had put on a fringed garment and had prayed thrice daily. A religion was like an army—to operate it required discipline. An abstract faith inevitably led to sin. The prayer house was like a barracks; there God's soldiers were mustered.

Yasha could remain there no longer. He felt hot and yet he was shivering. Obviously, he had a fever. He decided to go home. Let them arrest me, if they wish! he thought. He was reconciled to draining the cup to the last bitter dregs.

Before leaving the study-house he took down a book from the shelves at random; opening it to the middle he consulted it as his father had been in the practice of doing whenever he was uncertain of his proper course of action. The volume, he discovered, was the *Eternal Paths* by Rabbi Leib of Praga. On the right-hand page was a verse from Scripture: "He closeth his eyes not to see evil," along with the Talmudic interpretation, "Such a man is one who does not look at women while they stand at their washing." Laboriously Yasha translated the Hebrew words. He understood what they were getting at—there must be discipline. If a man did not look, he did not lust, and if he did not lust, he did not sin. But, if one broke the discipline and did look, one ended by violating the Seventh Commandment. He had opened the book and found a text concerning the very problem which was uppermost in his mind.

He put the book back; a few moments later he took it down again and kissed it. This book, at least, required something of him, Yasha. It marked out a course of action, albeit a difficult one. But mere worldly writing demanded nothing. For all such authors cared, he could kill, steal, fornicate, destroy himself and others. He had often met literary men in cafés and theaters; they busied themselves kissing women's hands, bestowing compliments upon all and sundry; were constantly ranting against publishers and critics.

He hailed a droshky and ordered the coachman to drive him to Freta Street. He knew that Magda would make a scene but he mentally rehearsed the words he would say to her: Magda dear, I am dead. Take everything I own—my gold watch and diamond ring, my few rubles—and go home. If you can, forgive me.

אין דער דראָזשקע האָט יאַשאַן אָנגענומען אַ פּחד אַזאַ, וואָס ער האָט ביז איצט קיין מאָל נישט דורכגעלעבט. ער האָט זיך געשראָקן פאַר עפּעס און נישט געוווּסט פאַר וואָס. אין דרויסן איז געשטאַנען אַ חמימה, אָבער אים, יאַשאַן, איז געווען קאַלט. ס'האָט אים געשוידערט און ער האָט געציטערט. די פינגער פון ביידע הענט זענען אים געוואָרן ווייס און איינגעשרומפּן. די פינגער־קישעלעך זענען געוואָרן געקנייטשט ווי ביי אַ כּסוכן שלאָפן אָדער גאָר ביי אַ טויטן. דאָס האַרץ אין דער לינקער זייט איז געוואָרן ווי צונויפגעקוועטשט מיט אַ פויסט. וואָס איז מיר? — האָט ער זיך געפרעגט. — האָב איך אַזוי מורא פאַר מיין געזונט? איז געקומען די לעצטע שעה? שרעק איך מיך אַזוי מ'זאָל מיך נישט אַרעסטירן? בענק איך נאָך עמיליאַן? ער האָט געציטערט און שטילערהייט געקלאַפּט מיט די ציין. אין איין פוס איז אים געווען הייס, דער אַנדערער האָט געפרירט. ס'האָט אים אָנגענומען עפּעס אַזוינס ווי אַ קראַמף און ער האָט קוים געקאָנט אָטעמען. ס'איז אים געוואָרן אַזוי שלעכט, אַז ער האָט זיך אָנגעהויבן טרייסטן. נו, אַלץ איז נאָך נישט פאַרלוירן! — האָט ער זיך געפּרוווט אויפמונטערן. — מ'קאָן לעבן אָן אַ פוס אויך... אפשר קאָן מען נאָך געפינען אַ רפואה... אפילו ווען מ'זאָל מיך אַרעסטירן, ווי לאַנג וועל איך זיצן? כ'האָב דאָך בלויז געפּרוווט גנבענען, נישט געגנבעט... ער האָט זיך אָנגעלענט אויף דעם אָנלען. ער האָט געוואָלט אויפהייבן דעם קאָלנער פון רעקל, אָבער ער האָט זיך געשעמט דאָס צו טאָן אין דעם הייסן זומערטאָג. ער האָט אַריינגעשטעקט די פינגער אין בוזעם זיי דאָרט אָנצוואַרעמען. וואָס איז דאָס מיט מיר? זאָל דאָס זיין גאַנגרענע? — האָט ער זיך געפרעגט. — ער האָט געוואָלט אויפבינדן דאָס בענדל פון לינקן שוך, אָבער ווען ער האָט זיך געטאָן אַ בויג, איז ער שיער נישט אַראָפּגעפאַלן פון דער דראָזשקע. דער פורמאַן האָט, אַ פּנים, דערשמעקט, אַז עפּעס איז נישט אין אָרדענונג מיט זיין פּאַסאַזשיר, ווייל ער האָט יעדעס מאָל אומגעקערט דעם קאָפּ, געטאָן אַ קוק אויף צוריק. יאַשאַ האָט באַמערקט, אַז פאַרבייגייער אין גאַס קוקן אויף אים. אַנדערע האָבן זיך אפילו אָפּגעשטעלט. דער פורמאַן האָט אומגעקערט דעם קאָפּ.

— וואָס איז אייך? זאָל איך אָפּשטעלן?

— ניין, פאָרט ווייטער.

— ביי אַן אַפּטייק אָדער וואָס?

— ניין, אַ דאַנק.

די דראָזשקע איז מער געשטאַנען ווי געגאַנגען. פון ערגעץ זענען אָנגעפאָרן וועגענער מיט האָלץ, פּלאַטפאָרמעס מיט מעל און ריזיקע בוידן וואָס מ'פירט אין זיי מעבל. די לאַסט־פערד האָבן געקלאַפּט מיט די גראָבע פיס אין די שטיינער, אַז פונקען זענען געפלויגן. אויף איין גאַס איז אַ פערד געהאַט געפאַלן. יאַשאַ איז היינט פאַרבייגעפאָרן די באַנק אויף רימאַרסקע צום דריטן מאָל. ער האָט אפילו מער נישט געקוקט אויף דער דאָזיקער געביידע. ער האָט געהאַט אָנגעווירן יעדן אינטערעס אין בענק און געלט. אַחוץ דעם אומבאַשטימטן פּחד, האָט ער איצט געפילט אַן עקל צו זיך און צו די גנבהשע פּלענער זיינע. ס'איז געווען פיזיש, ווייל ס'האָט אים אַרויפגעשלאָגן צום ברעכן. אפשר האָט עפּעס געטראָפן מיט אסתרן? — איז אים איינגעפאַלן. ער האָט זיך געהאַט דערמאָנט אַ חלום, אָבער אַזוי ווי דער חלום האָט אויפגעטויכט אין זכרון, אַזוי איז ער צוריק איינגעזונקען און ס'איז נישט געבליבן נאָך אים קיין שום ספור. וואָס האָט דאָס געקאָנט זיין? אַ חיה? אַ פּסוק? אַ טויטער? ער, יאַשאַ, האָט געהאַט צייטן, ווען חלומות האָבן אים געמאַטערט יעדע נאַכט. ס'האָבן זיך אים געחלומט לוויות, פאַרזעענישן, מכשפות, מצורעים. ער פלעגט אויפקומען פון זיי אַ באַגאָסענער מיט קאַלטן שווייס. אָבער גראַד די לעצטע וואָכן האָט ער ווייניק געחלומט. ער פלעגט אַוועקפאַלן אַ מידער. ס'האָט נישט איין מאָל געטראָפן, אַז ער איז אויפגעשטאַנען אויף דער אייגענער זייט, וואָס ער האָט זיך געלייגט, ער האָט פון דעסטוועגן געוווּסט, אַז די נאַכט איז נישט אָן חלומות. ער האָט געפירט אין שלאָף אַן אַנדער לעבן, אָפּגעטיילט פון דעם וואָכן מיט אַ מחיצה נישט דורכצוברעכן. פון מאָל צו מאָל בלויז האָט ער פאַרגעדענקט אַ חלום וועגן פליען אָדער פון קונצן אַזוינע, וואָס קיין שום בן־אָדם קאָן זיי נישט באַווייזן און וואָס זענען פאַר אַ צוגאָב קינדיש לעכערלעך, געבויט אויף מיספאַרשטענדענישן אָדער גאָר אויף איבערגעדרייטע ווערטער און שפּראַכלעכע גרייזן. דאָס אַלץ איז געווען אַזוי משוגע ווילד, אַז דער מוח האָט עס לאַנג נישט געקאָנט האַלטן. ער האָט עס געדענקט און פאַרגעסן גלייכצייטיק...

ווי נאָר ער איז אָפּגעשטיגן פון דער דראָזשקע איז ער געוואָרן רויקער. ער האָט גענומען אַרויפגיין פּאַמעלעך אויף די טרעפּ. עס איז אים אויסגעפאַלן, אַז ער האָט איצט נישט ביי זיך נישט קיין שליסל און נישט די וויטרע. אויב מאַגדאַ איז נישט אין דער היים, וועט ער בלייבן שטיין הינטער דער טיר. נו, אָבער אַנטאָניע האָט אַ שליסל. איידער ער האָט אָנגעקלאַפּט, האָט ער זיך צוגעהערט אַ ווייל. די באַשעפענישן זענען אַלע געווען שטיל. ער האָט געוואָלט אָנקלאַפּן, אָבער אַזוי ווי ער האָט אָנגערירט די קליאַמקע האָט זיך די טיר געעפנט. ער איז אַריין אין דער ערשטער שטוב און דערזען אַ גרויליק בילד. מאַגדאַ האָט אַראָפּגעהאָנגען פון סופיט, אונטער איר איז געלעגן אַן איבערגעקערט בענקל. ער האָט גלייך געוווּסט, אַז זי איז טויט. ער האָט נישט געשריגן. ער איז נישט גלייך צוגעפאַלן זי אָפּשניידן. ער איז געשטאַנען און געגאַפט. זי איז געווען באָרוועס און אין אַן אונטערקלייד. די פיס זענען געווען בלוי. ער האָט נישט געזען איר פּנים, נאָר דעם נאַקן, וואָס איז פאַרשטעלט געווען מיט דער פּאָלקע האָר. זי האָט אויסגעזען ווי אַ גרויסע ליאַלקע. ער האָט

In the droshky Yasha felt a fear he had never previously experienced. He was afraid of something but did not know what it was. The weather was hot yet he felt cold. He trembled all over. His fingers had become white and shrunken, the tips shriveled like those of a mortally-ill person, or of a corpse. It was as if his heart were being crushed by a giant fist. What's wrong with me, he asked himself. Has my last hour come? Do I fear being arrested? Do I long for Emilia? He continued to tremble and was seized by a cramp; he could scarcely breathe. So desperate was his condition that he began to console himself. Well, not everything is lost yet. I can live without a leg. And perhaps I may find some solution. Even if I'm arrested, how long will they keep me in prison? After all, I only attempted burglary—I didn't do anything. He leaned against the back of the seat. He wanted to put up his coat collar but he was too embarrassed to do so on such a hot day. But he did put his fingers inside his coat to warm them. What is it? Can it be gangrene? he asked himself. He wanted to untie the lace on his shoe but when he bent over he almost fell from the seat. The driver evidently guessed that something was wrong with his passenger and kept turning around. The pedestrians were also looking at him, Yasha noticed. Some even stopped to stare. "What's wrong?" the coachman anxiously asked. "Shall I stop?"

"No, drive on."

"Shouldn't I take you to a druggist?"

"No, thank you."

The droshky stopped more often than it moved, impeded by draywagons loaded with lumber and sacks of flour and by huge moving vans. The dray horses stomped their thick legs on the cobblestones and the stones gave off sparks. At one spot they rode by, a horse had collapsed. For the third time that day Yasha passed the bank on Rimarska Street. This time he did not even glance at the building. He had given up his interest in banks and money. Now he felt not only dread, but disgust at himself. So strong was the sensation that it produced nausea. Maybe something's happened to Esther, he thought suddenly. He remembered a dream he had had, but just as the dream began to take shape, it slipped from him without leaving a trace. What could it have been? A beast? A verse from the Scriptures? A corpse? There were times when he was tormented nightly by dreams. He dreamed of funerals, monsters, witches, lepers. He would awaken drenched with sweat. But these weeks he had dreamed little. He would fall asleep, exhausted. More than once he had awakened in the same position in which he had fallen asleep. Yet he had known that the night had not been dreamless. Asleep, he led another life, a separate existence. From time to time he would recollect some dream of flying or some such stunt contrary to nature, something childishly preposterous, based on a child's misunderstandings or perhaps even on some verbal or grammatical error. So fantastically absurd would the dream have been that the brain, when not asleep, simply could not sustain it. He would remember and forget it at the very same instant.

As soon as he got out of the droshky, he became calm. Slowly, he mounted the stairs, supporting himself on the banister. He had neither his house key nor his skeleton key with him. If Magda was not at home, he would be forced to wait in the hall. However, the janitor, Anthony, had a key. Before knocking, Yasha listened at the door. There was no sound. He began to knock but no sooner had he touched the knob than the door swung open. When he walked into the front room he beheld a horrible sight. Magda was hanging from the ceiling, an overturned chair beneath her. He knew immediately that she was dead. Instead of crying out or hurrying to cut her down, he just stood there and gaped. She had only a petticoat on; her feet were naked and had turned blue. He could not see her face, only her neck with the bun of hair. To him she looked like an

געוווסט, אז ער דאַרף רופן הילף. נאָר עס האָט אים אָנגענומען עפּעס אַזוינס ווי אַ בושה פאַר די שכנים. ער האָט געוווסט, אַז ער דאַרף לויפן זי אָפּשנײַדן, נאָר ער איז געבליבן אָפּהענטיק. ווו וועל איך דאָ געפינען אַ מעסער?... ער האָט פון דעסטוועגן אַ עפן געטאָן די טיר און גענומען רופן:

— מענטשן, ראַטעוועט!...

קיינער איז נישט אַרויסגעקומען, ווייל ער האָט נישט געשריגן גענוג הויך. ער האָט געוואָלט אויפהייבן דאָס קול, אָבער ער האָט נישט געקאָנט. ער האָט געהאַט אַ קינדישן פאַרלאַנג צו אַנטלויפן פון דאַנען, אָבער ער האָט פאַרשטאַנען, אַז ער טאָר דאָס נישט טאָן. ער האָט אַן עפן געטאָן אַ טיר צו אַ שכן און אַ זאָג געטאָן מיט אַ פאַרשטיקט קול:

— העלפט מיר! אַן אומגליק איז געשען!...

די שטוב איז געווען פול מיט קינדער, באָרוועסע, האַלב־נאַקעטע. די אייגנטימערין איז געשטאַנען אויסגעדרייט צו דער קיך. ס'איז געווען אַ דיקע גויע מיט אַ קאָפּ פלאַקסענע האָר. זי האָט אומגעקערט דאָס פאַרשוויצטע פּנים. זי האָט געהאַלטן אין מיטן שיילן אַ ציבעלע. דערזען אים, האָט זי אַ פרעג געטאָן:

— וואָס איז געשען, הא?

— קומט, העלפט מיר! מאַגדאַ!...

און מער האָט ער נישט געקאָנט אַרויסברענגען.

די גויע איז מיט אים מיטגעגאַנגען און גלייך זיך צעשריגן מיט אַ יאָמערלעך קול. זי האָט אים אַ כאַפּ געטאָן ביי די אַקסלען און גענומען שרייען:

— שנײַדט זי אָפּ! שנײַדט זי אָפּ!...

ער האָט געוואָלט עפּעס טאָן, אָבער די גויע האָט זיך געקלאַמערט און אים געקוויטשעט אין די אויערן אַריין. זי האָט דערביי נישט אַרויסגעלאָזט דאָס מעסער און די ציבעלע. זי האָט אים שיער נישט אָפּגעשניטן אַן אויער. גלייך זענען אָנגעלאָפן אַנדערע שכנים. יאַשאַ האָט געזען ווי עמעצער פאַרעס זיך ביי דער שטריק, הייבט אונטער מאַגדאַן. מ'האָט לויז געמאַכט די פּעטליע, זי אַריבערגענומען איבער דער געהאַנגענערס קאָפּ. יאַשאַ האָט די גאַנצע צייט געוואַרט אַ פאַרגליווערטער. מ'האָט געפּרוווט מאַגדאַן ראַטעווען, מ'האָט איר געשאָקלט די אָרעמס, זי געצופּט ביי די האָר, געגאָסן אויף איר וואַסער. פון מינוט צו מינוט זענען זיך אָנגעקומען אַלץ מער מענטשן. ס'איז שוין דאָ געווען דער סטרוזש, די סטרוזשקע. עמעצער איז געלאָפן ברענגען אַ פּאָליציאַנט. יאַשאַ האָט נישט געזען מאַגדאַס פּנים, בלויז דעם שלאַבעריקן קערפּער, וואָס האָט געלאָזט אַלץ מיט זיך טאָן, פול מיט דער נאָכגיביקייט פון יענע, וואָס האָבן פאַרענדיקט מיט אַלץ. אַ גויע האָט זיך געקניפּט אין די באַקן, זיך געצלמט. צוויי באַבעס זענען זיך אַ פאַל געטאָן איינע דער אַנדערער אויף די אַקסלען, זיך אַ ווייל געשאָקלט ווי אין אַ סוד אָן ווערטער. יאַשאַן איז ערשט איצט אויפגעפאַלן, אַז אינעם קעמערל איז צו שטיל. ער איז אַריין און גלייך דערבליקט, אַז אַלע דריי באַשעפענישן זענען טויט. מאַגדאַ האָט זיי, אַ פּנים, געהאַט דערשטיקט. דאָס מאַלפּעלע איז געלעגן מיט אָפענע אויגן. די קראָ איז געשטאַנען אין דער שטייג, ווי אַן אויסגעשטאָפּטע. דער פּאָפּוגיי איז געהאַט געפאַלן אויף אַ זייט און אויף דעם שנאָבל האָט געגליווערט אַ טראָפּן בלוט. צו וואָס האָט זי דאָס געטאָן? אַ פּנים, זיי זאָלן נישט שרייען... יאַשאַ האָט עמעצן אַ צי געטאָן ביים אַרבל, געוויזן וואָס ס'איז געשען. אין דער גרויסער שטוב איז שוין איצט געווען אַ פּאָליציאַנט. ער האָט זיך גלייך אַ נעם געטאָן צום פּראָטאָקאָל־ביכל. ער איז אַריין מיט יאַשאַן אין קיך, פאַרשריבן אַלץ, וואָס יאַשאַ האָט אים געזאָגט.

ס'איז געקומען נאָך אַ פּאָליציאַנט, אַ דאָקטאָר, אַ ציווילער באַאַמטער. יאַשאַ האָט זיך געריכט, אַז מ'וועט אים אַרעסטירן. ער האָט איצט געוואָלט מ'זאָל אים נעמען אין תּפיסה, אָבער די נאַטשאַלסטוואָ איז אוועק, אָנגעזאָגט מ'זאָל די טויטע נישט רירן. די מאַנסלייט האָבן זיך אומגעקערט יעדער צו זיין אַרבעט (איינער איז געווען אַ שוסטער און איינער אַ סטעלמאַך) און ס'זענען דאָ געבליבן צוויי פרויען, די שכנטע, וואָס האָט פריער געשיילט אַ ציבעלע און נאָך איינע, אַן אַלטע מיט ווייסע האָר און אַ פּנים פול מיט וואַרצלען. די טויטע איז איצט געלעגן אין שלאָף־שטוב אויף אַ בעט. די שכנטע האָט אַ זאָג געטאָן צו יאַשאַן:

— מ'וועט זי דאַרפן אויסלייגן... זי איז אַ קאַטוילישע...

— טוט וואָס מ'דאַרף...

— מ'מוז צו וויסן טאָן אין דער פּאַראַפיע... די קאַצאַפּעס וועלן זי פּאַלמעסן...

נאָך אַ ווייל זענען אַלע אַוועק און יאַשאַ איז געבליבן אַליין. ער האָט געוואָלט אַריינגיין צו מאַגדאַן אין שלאָף־שטוב, אָבער ער האָט מורא געהאַט. ס'האָט זיך געהאַט אומגעקערט צו אים דער יינגלשער פּחד פאַר אַ מת. ער האָט געעפנט די פענצטער, בכדי אַזוי אַרום צו בלייבן אין קאָנטאַקט מיט דעם הויף. ער האָט געלאָזט אָפן די טיר, וואָס האָט געפירט צו די טרעפּ. ער האָט געוואָלט נאָך אַ מאָל אַ קוק טאָן צו די חיות, אָבער ער האָט זיך אויך געשראָקן פאַר זייער שטילשווייגעניש. אַ טויבע שטילקייט האָט זיך געטראָגן אין דער וווינונג, אַן אָנגעלאָדענע, פול מיט פאַרשטיקטן געשריי. אין קאָרידאָר האָט מען נאָך אַלץ גערעדט, געמורמלט. יאַשאַ איז געשטאַנען אין מיטן שטוב, געקוקט צום פענצטער, צום בלאַס־בלויען הימל, צו אַ פייגעלע, וואָס איז דאָרט געפלויגן. מיט אַ מאָל האָט זיך דערהערט אַ שפּילן. אַ גאַסן־זינגער איז געהאַט אַריין אין הויף מיט אַ קאַטערינקע. ער האָט אויפגעשפּילט אַן אַלטע פּוילישע מעלאָדיע, אַ קלאָגליד פון אַ מיידל, וואָס דער געליבטער איז פון איר אוועק. עטלעכע קינדער זענען צו אים אַרויסגעלאָפן. ווי

oversized doll. He wanted to move, to go and cut her down but he continued to stand there as though helpless. Where was there a knife? He must summon help, he knew, but he felt ashamed to face the neighbors. At last he threw open the door and cried out, "Help!"

His cry had not been very loud and no one responded. He sought to increase the volume but could not. A childish urge to flee almost overcame him, but instead he opened the door of a neighboring apartment and called, "You must help me. Something terrible has happened!"

The apartment was full of barefoot, half-naked children. Near the kitchen stood a stout flaxen-haired gentile woman who turned her sweat-stained face to him. She had been in the act of peeling an onion. Seeing him, she asked, "What's the matter?"

"Come! I need help! Magda. . . ." And he could not speak further.

The woman followed him into his apartment and immediately began to moan. She gripped his shoulders. "Cut her down! Cut her down!" she commanded.

He wanted to do as she bid but the woman clung to him, shrieking into his ear, still holding the paring knife and the onion. Yasha's ear was almost sliced off. Soon, other occupants of the house rushed in. Yasha saw one of them fumble with the rope, lift Magda up, loosening the noose and passing it over her head. All this time he stood immobile. Now they were busy attempting to resuscitate her, rotating her arms, pulling her hair, dousing her with water. Each minute more people came in. The janitor and his wife were already there. Someone ran to fetch a policeman. Yasha could not see Magda's face, only the slack body which yielded to all treatment with the unresisting flaccidity of the dead. A woman pinched the corpse's cheeks and then crossed herself. Two old hags threw themselves into each other's arms, appeared to be conspiring silently. Only then did Yasha become aware that there was no sound from the other room. He walked into the room and found all three animals dead. Apparently Magda had strangled them. The monkey lay with eyes open. The crow, enclosed in its cage, looked as if it had been stuffed. The parrot was on its side, a drop of dry blood on its beak. Why had she done this? No doubt to prevent the creatures from crying out. Yasha tugged at someone's sleeve to show what had happened. The policeman was already in the apartment. He pulled out his notebook and wrote down what Yasha told him.

There were other arrivals: a physician, a civilian official, another policeman. Yasha expected to be arrested momentarily. He wanted to be taken to prison but the officials left, their only admonition being that the corpse was not to be touched. And now the rest of the men left and returned to their jobs—one was a cobbler, another a cooper. Only two women remained: the stout woman who had been peeling the onion and a white-haired crone with a face sprinkled with warts. The body had been placed on one of the beds and now the stout woman turned to Yasha: "She'll have to be laid out, you know. She was a Catholic."

"Do whatever's necessary."

"We must notify the parish. The Russians will want to perform an autopsy."

Then at length they left Yasha alone. He wanted to go to Magda in the bedroom but was afraid, his childhood fear of the dead returning. He threw open the windows as if to keep in touch with the courtyard, and left the front door ajar. He dared not see the animals again, though he wished to, afraid of their silence also. The stillness of death hung over the apartment, a silence pregnant with strangled screams. But in the corridor there was still a buzzing, voices whispering. Yasha stood in the center of the room and looked through the window at the pale blue sky, where a bird soared. Suddenly, he heard music. A street musician had come into the courtyard. He was playing an old Polish melody, a ballad of a girl who had been abandoned by her lover. Children gathered about the musician and, oddly enough,

אויסטערליש, יאַשאַ איז איצט געווען דאַנקבאַר דעם דאַזיקן קאַטעריניאַזש. דאָס ליד זיינס האָט געהאַט איבערגעריסן די שטומקייט פון טויט. ווי לאַנג יענער האָט אונטן געשפּילט האָט ער, יאַשאַ, געקאָנט אַ קוק טאָן אויף מאַגדאַן.

ער איז נישט באַלד צוגעגאַנגען צום בעט, נאָר געבליבן שטיין אויף דער שוועל, ווי גרייט יעדע רגע צו אַנטלויפן. די ווייבער האָבן געהאַט צוגעדעקט מאַגדאַס פּנים מיט אַ שאַל. נאָך אַ צעגערניש איז ער צוגעגאַנגען און אונטערגעהויבן די שאַל. ער האָט דערזען עמעצן, וואָס איז נישט געווען מאַגדאַ, נאָר אַ געשטאַלט אויסגעקנעטן פון עפּעס אַ נישט לעבעדיקן שטאָף, וואַקס אָדער פּאַראַפין, מיט אַ פרעמדער נאָז, אַ פרעמד מויל, פרעמדע שטריכן. בלויז אין די הויכע באַקן־קישעלעך איז געבליבן אַן ענלעכקייט. די אויערן האָבן אַפּירגעשטאַרצט ווייס, ביינִיק, די ווִיעס זענען געווען ווי צונויפגעקוועטשט, אַ שטייגער ווי ס׳וואָלטן שוין הינטער זיי באַצייטנס אויסגערונען די אויגן. אויפן האַלדז האָט זיך געצייכנט אַ ברוין־און־בלויער צייכן פון דער שטריק. מאַגדאַ האָט סיי געשוויגן, סיי געשריגן מיט אַ געשריי, וואָס אַ לעבעדיקער קאָן לאַנג נישט פאַרטראָגן. די אָנגעשוואָלענע און צעהאַקטע ליפּן האָבן ווי געזאָגט: זעט וואָס ער האָט געמאַכט פון מיר! זעט! זעט! יאַשאַ האָט געמוזט וואָס גיכער צודעקן דאָס דאָזיקע פּנים, נאָר די הענט איז אים געוואָרן ווי אָפּגענומען און ער האָט זיך נישט געקאָנט רירן פון אָרט. ס׳איז געווען די אייגענע מאַגדאַ, וואָס האָט היינט אינדערפרי זיך מיט אים געקריגט און שפּעטער אים דערלאַנגט אַ שיסל וואַסער פון פּלומפּ, אָבער יענע האָט מען געקאָנט איבערבעטן, איינגעמען, און די דאָזיקע דאָ אויפן בעט האָט געהאַט פאַרוואַנדלט אַ רגע אין אייביקייט, זיך אויסגעטאָן פון אַלדאָס גוטע, אַלדאָס שלעכטע, אַריבער אַ תהום אַזאַ וואָס ס׳איז נישטאָ איבער אים קיין בריק. יאַשאַ האָט אָנגעטאַפּט איר שטערן. ער איז נישט געווען קאַלט און נישט וואַרעם, נאָר ווי אויף יענער זייט פון יעדער טעמפּעראַטור. יאַשאַ האָט אויף אַ ווייל אונטערגעהויבן איר ווִיע. דאָס שוואַרצאַפּל איז געווען ווי ביי אַ לעבעדיקער, נאָר ער האָט נישט געקוקט אין ערגעץ, אַפילו נישט אַריין אין זיך...

ג

אַ קעטשל איז געקומען צו פאָרן און מ׳האָט מאַגדאַן אַרויסגענומען. דער ריזיקער פאַרשוין אין דעם בלויען פאַרטוך און מיט דער קוסשמע פלאַקסענע האָר אונטער דעם צעטראַטענעם היטל, האָט זי אַ נעם געטאָן מיט איין האַנט ווי אַ הינדל, זי אַרויפגעלייגט אויפן טראַגבעט, צוגעדעקט מיט אַ זאַק. ער האָט עפּעס געשריגן אויף יאַשאַן, איבערגעלאָזט אַ קוויטל. דער אַנדערער, דער קליינער מיט די געדרייטע וואָנצן, האָט אויך עפּעס זיך געבייזערט. ס׳האָט געשטונקען פון אים מיט בראָנפן. אַזוי ווי יאַשאַ האָט דערשנאַפּט דעם דאָזיקן ריח איז אים געוואָרן קלאָר וואָס ער מוז איצט טאָן: זיך אָנשיכורן... ער קאָן מער נישט אויסהאַלטן דעם ווייטיק, דעם פּחד. ער איז געשטאַנען און זיך צוגעהערט ווי יענע גייען אַראָפּ מיט די טרעפּ. ער האָט געהערט פון יענער זייט טיר אַ מורמלעניש, אַ שושקעניש. מ׳האָט געווייִנטלעך באַהאַלטן אַ מת פאַר די לייט פון פּראָסעקטאָריום. ס׳איז אים ערשט איצט געוואָרן קלאָר, אַז ער האָט באַדאַרפט זיך פאַרבינדן מיט אַ מאַכער אָדער אפשר גאָר מיט אַ גלח, וואָס נעמט אונטער דער שוץ קאַטוילישע מתים. אָבער אַלץ איז געשען צו־גיך. ער איז געשטאַנען אַן אומבאַהאָלפענער. ער האָט באַנומען, אַז די שכנים רעדן אויף אים, וווּנדערן זיך אויף זיין אויפפירונג. ער איז אַפילו נישט נאָכגעגאַנגען מאַגדאַס קערפּער ביז צום קעטשל, אָבער ס׳האָט אים גענומען אָנגענומען עפּעס אַזוינס ווי אַ קינדישע בושה. ער האָט געוואָלט אַראָפּגיין מיט די טרעפּ, אָבער ער האָט נישט געהאַט דעם קוראַזש עמעצן צו באַגעגענען, אָפּגעוואַרט ביז ס׳וועט ווידער ווערן שטיל. אין שטוב איז שוין געווען כמעט פינצטער. ער איז געשטאַנען און געקוקט גלייך צו דער טיר, אויף איין פּינטל פון דער קליאַמקע, מיט דעם אויסטערלישן געפיל פון עמעצן וואָס איז אַרומגערינגלט פון אַלע זייטן מיט אומהיימלעכע כוחות. די שטילקייט הינטער אים האָט געשאַרכט און עפּעס ווי געשנאָרכט. ער האָט מורא געהאַט זיך אומצוקוקן אויף הינטערווייַלעכץ. אַ פינצטער געשטאַלט האָט געלויערט נעבן אים, גרייט אים אָנצוכאַפּן, זיך אָן אים איינצוקלאַמערן מיט ציין, נעגל, הערנער און נאָך עפּעס מאַוימדיקס, וואָס האָט נישט קיין נאָמען. ער האָט עס געקאָנט פון קינדווייז אָן. ס׳האָט זיך באַוויזן צו אים אין חלום. ער האָט זיך ערגעץ אָפּגעגעבן אַ חשבון, אַז ס׳איז נישט מער ווי אַן אויסדזשטעניש, אָבער דערביי איז עס געווען פול מיט האַפּס. ער האָט ווי איינגעהאַלטן דעם אָטעם. ער האָט וווויל געוווּסט, אַז מער ווי עטלעכע סעקונדן וועט ער נישט אויסהאַלטן די דאָזיקע אימה...

ס׳איז געוואָרן שטיל אין דרויסן און ער האָט געטאָן אַ שפּרונג צו דער טיר. ער האָט זי געפּרווּט האַסטיק אויפּראַלן, אָבער זי איז געבליבן ווי פאַרשפּאַרט. ער איז געוואָרן ווי פאַרשטיינערט. מ׳לאָזט אים נישט אַרויס? ער האָט געטאָן אַ ריס די קליאַמקע און די טיר האָט זיך אויפגעריסן ווי פון אַ צוגווינט. עפּעס האָט געטאָן אַ לויף. ער האָט שיער נישט דערהרגעט אַ קאַץ. אין איין רגע איז ער געוואָרן אָפּגעגאָסן מיט שווייס. ער האָט צוריק פאַרמאַכט די טיר און גענומען לויפן איבער שטיגן ווי מ׳וואָלט אים נאָכגעיאָגט. אין טויער איז געשטאַנען דער סטרוזש און יאַשאַ האָט אָפּגעוואַרט ביז ער וועט אַריין צו זיך אין שטיבל. דאָס האַרץ אין דער לינקער זייט האָט נישט געקלאַפּט נאָר עפּעס ווי געפלאַטערט. די האָר אין שאַרבן האָבן געשטאַכן. אין חוט השדרה איז עפּעס געלאָפן און זיך געבלעזלט. די פריערדיקע שרעק איז געהאַט אָפּגעטראָטן, אָבער ער האָט דערביי זיך געזאָגט אַז ער וועט מער אַהער זיך קיין מאָל נישט אומקערן...

Yasha was grateful to the organ-grinder. His tune had banished death's silence. As long as he played, Yasha could face Magda.

He did not approach the bed immediately but remained standing at the threshold of the room. The women had covered the dead girl's face with a shawl. He hesitated a moment and then walked over and raised the shawl. He did not find Magda but an image molded of some lifeless substance, wax or paraffin—nose, mouth, features all unfamiliar. Only the high cheekbones retained some resemblance. The ears were white as bone, the eyelids were puckered, as though the eyeballs beneath had already withered. On the throat was a bluish-brown bruise from the rope. Her lips were silent and yet she was screaming—a cry such as no mortal could long endure. Swollen and cracked, the mouth shouted, Look what you have done to me! Look! Look! Yasha wanted to cover her face but his hands were paralyzed and he could not move. Presumably, this was the same Magda who had quarreled with him that very morning, had later brought him a pot of water from the pump; but that other Magda could be asked forgiveness and mollified. This one, lying here limp on the bed, had passed into eternity, cutting herself off from good or evil. She had transcended the abyss that could not be spanned by a bridge. Yasha touched her forehead. It felt neither cold nor warm but beyond temperature. Then Yasha raised one of her eyelids. The pupil seemed that of a living person, but it stared at nothing; it was not even looking into itself.

3

A hearse arrived and Magda was carried out. A huge fellow in a blue apron and wearing an oilskin cap which only partially concealed a shock of yellow hair, took her in one hand as though she were a chicken, dropped her on a stretcher, and covered her with a gunny sack. He shouted something to Yasha and handed him a document. He was assisted by a short man with a curly mustache, who likewise seemed angry at something. The assistant stank of whiskey and the odor made Yasha think of a drink. The pain and the fear had become unendurable. He listened to the two men descend the stairs. The sound of whispering came from the other side of the door. Generally, the relatives hid the corpse from the officials, seeking to avoid an autopsy. Yasha realized he should have made some sort of arrangements with a priest, but everything had happened too quickly. He had just hung around, doing nothing. The neighbors were talking about him, he knew, astounded at his odd behavior. He had not even accompanied Magda's body to the hearse; a childish shame had overwhelmed him. If there had not been people to face, he would have left, but he waited for the crowd to disperse. By this time, the apartment was almost dark. He stood staring at a spot on the door latch, feeling hemmed in on all sides by uncanny forces. Behind him the silence rustled and snorted. He was afraid to turn his head. Some shadowy form lurked nearby, ready to leap upon him and attack him with tooth and claw—something monstrous and nameless. He had been familiar with this presence from childhood. It revealed itself to him in nightmares. It was, he assured himself, a figment of his imagination, but nevertheless he could not deny its existence. He held his breath. Such terror could be endured only a few seconds.

Outside the noises had ceased and Yasha rushed to the door. He tried to pull it open but it wouldn't move. Won't they let me out? he wondered in terror. He tugged at the knob and all at once the door swung open as if blown by a gust of wind. He saw a dark form scamper away; he had nearly killed a cat. Sweat drenched his clothes. Slamming the door behind him, he dashed down the stairs as though pursued. He saw the janitor standing alone in the courtyard and he waited until the man retired to his cubicle. Yasha's heart did not beat now so much as flutter. His scalp prickled. Something was crawling down his spine. He did not feel the same terror as before, but he knew he would never return to that apartment.

The janitor closed the door to his room and Yasha sprinted through the gate. Now once again he felt the dull ache in his foot. He kept close to the walls, his greatest wish being not to be seen, or at least not to be conscious of others watching him. He reached Franciskaner Street and hurriedly turned the corner, like a boy playing truant from cheder. The events of the past twenty-four hours seemed to have made him a child again, a frightened, guilty schoolboy, plagued by fears he could not divulge and by entanglements no stranger could understand. At the same time he had the sobriety of maturity—of one who dreams and knows that he dreams.

Get drunk? Was there a tavern nearby? There were several on Freta Street but there everyone knew him. On the other hand, Franciskaner was inhabited only by Jews; here, there was no drinking. He remembered that there was a bar on Bugay Street somewhere, but how could you get there without passing Freta Street? He walked to Nowiniarska Street and came out on a street called Bolesc.* That should be the name of all streets, he said to himself. The whole world is one great agony. He had passed Bugay Street and he doubled on his tracks. Streetwalkers were already standing under the lampposts and around gates, although it was not yet evening; but none of them motioned to him. Am I so repulsive that even they aren't interested? he wondered. A tall laborer wearing a checked jacket, blue cap, and low boots, approached. He had a narrow, sunken face which had been half-eaten away and, in place of a nose, a black plaster on a string. A dwarf of a prostitute, who scarcely came up to the man's waist, walked up to him and led him off. Yasha could see his legs shaking. The girl could not have been more than fifteen. What is he afraid of? something within Yasha asked, laughingly. Syphilis?

Yasha reached Bugay Street but the tavern he remembered having beeen there had disappeared. Had it been closed? He wanted to ask of some passerby, but he was ashamed to. What's the matter with me? Why should I feel the shame of a goat in a cabbage patch? he asked himself. All the while he was searching for the tavern, he knew it was somewhere close by, eluding him. Just because he was so anxious not to be seen, everyone was gaping at him. Can they know me here? he wondered. Can some of them have been to the Alhambra? No, it's not possible. They were whispering about him, laughing in his face. A small dog growled and snapped at his trousers. He was ashamed to drive away so small a creature, but the dog foamed with rage and yelped so loudly it scarcely seemed small at all. The devil who was exacting revenge upon Yasha apparently was not yet satisfied. He kept adding annoyance to annoyance. Then, suddenly, Yasha saw the tavern. He was standing right next to it. As if they had all had a hand in the joke, suddenly everyone began to laugh.

Now he no longer even wished to go into the place; he would have preferred another but he felt he could not turn around and walk away. It would indicate surrender. He went up the three steps, opened the door, and was hit by a blast of heat and steam. The stench of vodka and beer mingled with something else which was oily and musty. Someone was playing an accordion and there was a great scurrying about, swaying, clapping of hands, and dancing. Apparently here it was like one big family. His eyes became misty and for a moment he could not see. He searched for a table but there were none, not even benches. He felt blinded and as if a cane or a rope had been placed in his path to trip him. Somehow, he managed to reach the bar but could not break through the crowd of drinkers and, anyway, the bartender had walked to the other side of the bar. Yasha put his hand into his pants pocket looking for a handkerchief but he could not find one. He could move neither forward nor backward. It was as if he had been caught in a trap. Heavy beads of perspiration dripped from his forehead. His desire to drink had, in one instant, been transformed into disgust. The nausea returned and again fiery sparks danced before his eyes: two large sparks, almost as big as coals.

* Bolesc means pain in Polish.

דער סטרוזש האָט פאַרמאַכט די טיר און יאַשאַ האָט געטאָן אַ לויף אַרויס אין גאַס. ערשט איצט האָט ער פון ס'ניי דערשפירט דעם טעמפּן ווייטיק אין פוס. ער האָט זיך געשפּאַרט ביי די ווענט. ער איז געווען באַהערשט פון איין אַמביציע: אַז קיינער זאָל אים איצט נישט זען, אָדער אַמווייניקסטן זאָל ער נישט זען ווי אַנדערע זען... ער איז צוגעקומען ביז דער פראַנציסקאַנער און זיך אין דער גיך געטאָן אַ דריי אַריין, ווי אַ יינגל, וואָס אַנטלויפט פון חדר. דאָס וואָס איז געשען די לעצטע פיר און צוואַנציק שעה האָט געהאַט ווי אויסגעמעקט די יאָרן פון דערוואַקסנקייט. ער איז ווידער געווען אַ דערשראָקן און סאַרזינדיקט חדר־יינגל, פול מיט פחדים ניט צו דערציילן, חשבונות וואָס קיין שום פרעמדער קאָן נישט פאַרשטיין, פּלאָנטערנישן ענלעכע צו משוגעת. דערביי איז ער אויך געווען דערוואַקסן ניכטער, אַ שטייגער ווי עמעצער, וואָס ס'חלומט זיך אים, אָבער ער איז דערביי וואַך און ווייסט, אַז ס'איז אַ חלום... זיך אָנשיכורן? ווו שיכורט מען זיך אָן? ווו איז דאָ פאַראַן אַ שענק? אויף דער פרעטאַ האָבן זיך געפונען עטלעכע שענקען, אָבער דאָרט האָבן אַלע אים געקאָנט. די פראַנציסקאַנער, ווידער, איז אַ יידישע גאַס. דאָ טרינקט מען נישט... ער האָט געדענקט, אַז ס'איז פאַראַן אַ קנייפּע ערגעץ אויפן בוגאַי, אָבער ווי אַזוי קומט מען אַהין און מ'זאָל דערביי נישט פאַרביי די פרעטאַ? ער איז צוגעגאַנגען ביז דער נאָוויניאַרסקע. ער איז אַרויס אויף אַ געסל מיטן נאָמען באָלעשטש. אַזוי וואָלטן געדאַרפט הייסן אַלע גאַסן, האָט ער צו זיך גערעדט. די גאַנצע וועלט איז איין גרויסער ווייטיק... ער איז געהאַט פאַרבייגעגאַנגען דעם בוגאַי און ער האָט זיך אומגעקערט. גאַסן־פרויען זענען שוין באַצייטנס געשטאַנען ביי טויערן, לאַמטערן, אָבער קיינע האָט אים נישט גערופן. זע איך אויס אַזוי שרעקלעך, אַז אפילו זיי וויכן פון מיר? — האָט ער זיך געפרעגט. פון ערגעץ איז אָנגעקומען אַ לאַנגער גוי אין אַ שפּענצער מיט קראַטן, אַ בלוי היטל, קורצע שטיוול מיט ברייטע כאַלעוועס. דאָס פּנים איז געווען לאַנג, האַלב אָפּגעשיילט און אַנשטאָט אַ נאָז, האָט געקלעפּט אַ שוואַרצער פּלאַסטער אָנגעהאַנגען אויף אַ בענדל. אַ קליינע זונה, וואָס האָט אים קוים געגרייכט צו די לענדן איז אים אַקעגנגעקומען און אים ערגעץ געפירט. ער איז איר נאָכגעגאַנגען מיט אַ וואַקלעניש. די מויד האָט אויסגעקוקט נישט עלטער ווי אַ יאָר זיבעצן. וואָס האָט ער מורא? — האָט עמעצער אַ זאָג געטאָן אין יאַשאַן — פאַר סיפיליס?..

ער איז אַרויס אויפן בוגאַי, אָבער די שענק, וואָס ער האָט געדענקט, איז געהאַט פאַרשוווּנדן. זאָל מען זי האָבן פאַרמאַכט? יאַשאַ האָט געוואָלט עמעצן פרעגן, נאָר ער האָט זיך געשעמט. וואָס איז דאָס מיט מיר? וואָס שעם איך מיך ווי אַ קאָזע אין קרויט? — האָט ער צו זיך גערעדט. אַזוי ווי ער האָט געזוכט די שענק, אַזוי האָט ער געוווּסט, אַז זי איז נעבן אים, נאָר ער פאַרזעט זי. גראָד דערפאַר ווייל ער האָט געוואָלט, אַז קיינער זאָל אים נישט אָנקוקן, האָבן אַלע אויף אים געקוקט: שקצים, שיקסעס, אפילו עלטערע מענטשן. קאָן דאָס זיין, אַז מ'קען מיך דאָ? גייען זיי אין „אַלהאַמבראַ"? ניין, ס'קאָן נישט זיין. מ'האָט זיך געסודעט וועגן אים. מ'האָט אים געלאַכט אין פּנים. אַ פּיצעלע הינטעלע האָט אויף אים גענומען בילן און אפילו אים געפּרוווט אָנכאַפּן ביי אַ הויז. ס'איז אפילו געווען אַ בזיון אָפּצוטרייבן אַזאַ כלבל. דערביי האָט עס געשוימט פון רציחה און אַרויסגעלאָזט אַ קוויטשעריי, וואָס ס'איז גאָר שווער צו באַגרייפן ווי אַזאַ פּיצעלע באַשעפעניש קאָן דאָס גאָר אַרויסברענגען. דער אַרצי־כונא, וואָס האָט אין אים גענומען נקמה, האָט, אַ פּנים נאָך נישט געהאַט געשטילט זיין צאָרן. מ'האָט אויף אים אָנגעשיקט אַלץ נייע פּגעים. מיט אַ מאָל האָט יאַשאַ דערזען די שענק. ער איז געשטאַנען נעבן איר, גלייך ווי אַלע וואָלטן געוווּסט פון זיין פאַרלעגנהייט און אַליין גענומען אָנטייל אין דעם שטיקל וואָס איז אים אָפּגעטאָן געוואָרן, האָבן אַלע פּנימער מיט אַ מאָל אָנגעהויבן לאַכן...

ער האָט שוין איצט נישט געוואָלט אַריין אין שענק (אַמווייניקסטן, ניט אַהער), אָבער זיך אָפּקערן און אַוועקגיין, האָט אים נישט געפּאַסט. דאָס וואָלט געהייסן זיך אונטערגעבן... ער איז אַרויף מיט די דריי טרעפּלעך און אָן עפן געטאָן די טיר. ס'האָט גלייך אויף אים אַ יאָג געטאָן אַ היץ, אַ פּאַרע, אַ געשטאַנק פון בראָנפן, ביר און נאָך עפּעס פּאַראייליצט אין פאַרדומפּנס. אַ האַרמאָניקע האָט געשפּילט. געשטאַלטן האָבן זיך געדרייט, געוואַקלט, זיך געוויגט, אונטערגעטענצלט. אַלע זענען דאָ, אַ פּנים, געווען ווי איין פאַמיליע. די אויגן זענען יאַשאַן געוואָרן פאַרנעפּלט און ער האָט אַ וויילע גאָרניט געזען. ער האָט געזוכט אַ טיש, אָבער ס'איז דאָ נישט געווען קיין טיש, קיין באַנק. ער איז געווען ווי בלינד, געהאַט אַ געפיל ווי מ'וואָלט אים אונטערגעלייגט אַ שטעקן אָדער אַ שטריק, וואָס ער וועט באַלד איבער אים פאַלן. ער איז ווי ס'איז דערגאַנגען צום בופעט, אָבער ס'זענען דאָרט געשטאַנען גאַנצע רעדלעך, אים פאַרשטעלט דעם וועג. דער שענקער איז גאָר אַוועק אין אַן אַנדער זייט. יאַשאַ האָט אַריינגעשטעקט די האַנט אין הויזן־קעשענע, געוואָלט אָפּווישן דעם שוויס פון פּנים, אָבער ער האָט נישט געהאַט מיט זיך קיין טיכל. נישט ער האָט געקאָנט גיין פאָרויס, נישט ער האָט זיך דערוועגט צו גיין אויף צוריק. ער איז געהאַט אַריינגעפאַלן ווי אין אַ פּאַסטקע. דיקע טראָפּנס שוויס זענען אים אַריין אין די אויגן. דער פאַרלאַנג צו טרינקען האָט אין אַ רגע זיך פאַרוואַנדלט אין אַן עקל. ס'איז אים ווידער אָנגעקומען דאָס אומבאַטעמטע וואַסער און ס'האָבן פון ס'ניי זיך אַ וויג געטאָן פאַר אים פונקען: צוויי גרויסע דיקע פונקען, שיער נישט אַזוי גרויס ווי קוילן. עמעצער האָט אים אַ פרעג געטאָן:

— וואָס ווילט איר, האַ?

— איך? — האָט יאַשאַ צוריקגעפרעגט.

— יאָ, איר, ווער דען?..

— מ'קאָן אפשר דאָ קריגן אַ גלאָז טיי? — האָט ער געפרעגט, דערשטוינט פון די אייגענע ווערטער. ער האָט עפּעס ווי זיך אַליין אונטערגעשטעלט אַ פיסל, זיך אַליין געוואָלט מאַכן לעכערלעך. יענער האָט אָפּגעוואַרט אַ ווייל.

— דאָס איז אַ שענק, נישט אַ טייהויז.

— זאָל זיין בראַנפן...

— אַ גלעזל? אַ פלעשל?

— אַ פלעשל.

— אַ פערטעלע? אַן אַכטעלע?

— אַן אַכטעלע.

— פערציקער? זעכציקער?

— זעכציקער.

מאָדנע, נאָר קיינער האָט נישט געלאַכט. יענער האָט אַ פרעג געטאָן:

— עפּעס צובייסן, האַ?

— יאָ, צובייסן.

— אַ זאַלץ־פּלעצל?

— יאָ, אַ זאַלץ־פּלעצל.

— זייט אַזוי גוט און זעצט זיך אַוועק. איכ'ל באַלד צוברענגען.

— כ'זע דאָ נישט וווּ צו זיצן.

— אָט דאָ ביים טיש.

און יאַשאַ האָט דערזען אַ טיש. ס'איז געווען ווי אין די סעאַנסן פון היפּנאָטיזם, וואָס וועגן זיי האָט יאַשאַ געלייענט אין זשורנאַלן און וואָס ער האָט נישט איין מאָל אַליין דורכגעפירט...

ד

ער האָט זיך אַוועקגעזעצט ביים טיש און ער האָט ערשט איצט דערשפּירט ווי מיד ער איז. ער האָט מער נישט געקאָנט טראָגן דעם שוך אויף דעם לינקן פוס. יאַשאַ האָט אים גענומען אויפבינדן אונטערן טיש. ער האָט זיך דערמאָנט דעם פּסוק אין חומש: הנה אנכי הולך למות ולמה לי זה בכורה?... אַלץ איז מיט אַ מאָל אויסגערונען: דער פּחד, דער צער, די פאַרלעגנהייט. ס'האָט אים מער נישט געקימערט, צי מ'קוקט אויף אים און צי מ'שפּאַסט אויס אים. דער קנופּ האָט זיך נישט געלאָזט אויפבינדן און יאַשאַ האָט אים געטאָן אַ ריס מיט כּוח, איבערגעריסן דאָס בענדל. ער האָט אויסגעטאָן דעם שוך און אַ קראַנקע היץ האָט אַ שטראָם געטאָן פון יענער זייט שקאַרפּעט. נו, כ'ווער בראַנדיק, בראַנדיק! — האָט ער צו זיך געזאָגט. — איכ'ל באַלד זיין מיט איר... אַזוי ווי ער האָט אַרומגעטאַפּט דעם פוס, אַזוי איז ער אויפגעלאָפן און זיך צעוואַקסן ווי דאָס טייג, וואָס וועגן דעם האָט היינט דערציילט דער פריזירער. ווען, אַ שטייגער, פאַרשליסט מען דאָ ביי נאַכט? נישט אַזוי גיך...

ער האָט איצט געהאַט איין פאַרלאַנג: זיצן, רוען. ער האָט צוגעשלאָסן די וויִעס און זיך אין גאַנצן איינגעהילט אין דעם אייגענעם חשכות. ווו איז איצט מאַגדאַ? וואָס טוען זיי מיט איר? מ'האָט זי שוין אוודאי צעשניטן. לערנען זיך אויף איר אַנאַטאָמיע... ער האָט זיך גענומען ביינגן אונטער דער משא פון גרוילן. וואָס וועט זאָגן די מוטער? וואָס וועט זאָגן דער ברודער? אַזוי פיל שטראָף מיט איין מאָל!...

עמעצער האָט צוגעבראַכט דאָס פלעשל בראַנפן, אַ גלעזעלע, אַ קייבערל מיט זאַלץ־פּלעצלעך. יאַשאַ האָט אָנגעגאָסן אַ האַלב גלעזל, אויסגעטרונקען אין דער גיך ווי אַ מעדיצין. ס'האָט אים געטאָן אַ ברען אין דער נאָז, אין האַלדז, אין די אויגן. אפשר אָנשמירן דערמיט דעם פוס? — איז אים איינגעפאַלן. — אַלקאָהאָל דאַרף זיין גוט צו אַזוינע זאַכן... ער האָט אָנגעגאָסן בראַנפן אויף דער האַנטפלאַך, זיך אַראָפּגעבויגן, אָנגעשמירט אויפן קנעכל. ני, ס'איז צו שפּעט סיי ווי סיי. נאָך אַ ווייל האָט ער אויסגעטרונקען נאָך אַ גלעזל. דער בראַנפן האָט אים געזעצט אין מוח אַריין, אָבער ס'איז אים נישט געוואָרן גרינגער. ער האָט זיך פאַרגעשטעלט ווי מ'שניידט אָפּ ביי מאַגדאַן דעם קאָפּ, מ'עפנט איר אויף דעם בויך. און ערשט מיט עטלעכע שעה צוריק האָט זי געבראַכט אַ הון פון מאַרק, געוואָלט פאַר אים, יאַשאַן, קאָכן מיטאָג... פאַר וואָס האָט זי דאָס געטאָן? פאַר וואָס? — האָט עפּעס אין אים געשריגן. — ער פלעגט דאָך אָפּט פון איר אַוועקגיין. זי האָט דאָך געוווּסט אַלע זיינע סודות... ס'איז געווען כמעט אומגלויבלעך, אַז ערשט נעכטן אין דער צייט איז ער געווען געזונט, געפּלאַנט צו מאַכן אַ קאָזשעליק אויף אַ דראָט, געהאַט מאַגדאַן, עמיליאַן. דאָס אומגליק איז געקומען אויף אים ווי אויף איובן. ער האָט געמאַכט איין טעות און אַלץ פאַרלוירן... אַלץ, אַלץ...

ס'איז איצט געווען איין אויסוועג: מאַכן אַן עק. אָבער ווי אַזוי? טאָן דאָס אייגענע וואָס מאַגדאַ? אַוועק צו דער ווייסל? ס'איז בלויז אַ רחמנות אויף אסתרן. ניין, ער טאָר זי נישט לאָזן קיין עגונה. זאָל זי אַכוויניקסטן קאָנען נאָך אַ מאָל חתונה האָבן... ער האָט זיך קוים איינגעהאַלטן נישט צו ברעכן. יאָ, ער איז שוין אין רשות פון טויט. ער איז שוין איינער פון יענע, וואָס דאָס לעבן האָט אויסגעשפּיגן.

ער האָט געהאַלטן דאָס פלעשל, אָבער טרינקען האָט ער מער נישט געקאָנט. ער איז דאָ געזעסן ווי אַ בלינדער, נישט געעפנט די וויִעס. די האַרמאָניקע האָט נישט אויפגעהערט שפּילן. דער רויש אין שענק איז געוואָרן אַלץ געדיכטער. ער האָט געהאַט אָפּגעפּאַסט ביי זיך צו שטאַרבן, אָבער היינטיקע נאַכט האָט ער נאָך געמוזט ערגעץ איבערנעכטיקן. ער האָט נאָך געמוזט עפּעס איבערטראַכטן. אָבער ווו זאָל ער גיין מיט דעם קראַנקן פוס? ווען ס'איז אַמווייניקסטן טאָג! איצט איז שוין אומעטום פאַרמאַכט. אַ האָטעל? וואָס פאַר אַ האָטעל? און ווי אַזוי קאָן ער קומען אַהין מיט דעם קראַנקן פוס? מ'קאָן אפילו אין דער געגנט נישט קריגן קיין דראָזשקע. ער האָט געפּרוווט צוריק אָנטאָן דעם שוך אונטערן טיש. אָבער

"What do you want?" someone asked from behind the bar.

"Me?" Yasha replied.

"Who else?"

"I'd like a glass of tea," and he, himself, was astounded at his words. The other hesitated.

"This is not a tea-room!"

"Make it vodka."

"Glass or bottle?"

"Bottle."

"Quart or pint?"

"Pint."

"Forty or sixty?"

"Sixty."

Surprisingly, no one laughed.

"Anything to eat?"

"Might as well."

"A salted roll?"

"That'll do."

"Sit down; I'll bring your order."

"Where do you sit?"

"Where do you think?"

Then Yasha spied a table. It was like demonstrations in hypnotism which he had read about in magazines and more than once had conducted himself.

4

He sat down at the table and only then sensed how weary he was. He could no longer stand the shoe on his left foot; he put his hand under the table and tried to undo the lace. He recalled a passage from the Pentateuch: "Behold, I am at the point of dying, and what profit shall this birthright give me?"

Suddenly, the fear, anxiety, embarrassment left him. He no longer cared whether he was stared at or mocked. He was unable to untangle the shoelace and he pulled at it so vigorously that he tore it. He removed the shoe and the sock gave off a noxious heat.—Yes, it's getting gangrenous, gangrenous . . . I'll join her soon! And as he felt his foot it swelled as the dough of which the barber had spoken earlier that day. What time does this place close, I wonder? Not early. He desired to do only one thing—sit and rest. He closed his eyes and enveloped himself in the darkness of his being. Where was Magda now? What was being done to her? They must have already dissected her body. Students learning anatomy. He slumped as though from the burden of the horror. What would her mother say? Her brother? So much punishment at one blow!

Someone brought him a bottle of vodka and a glass, along with a basket of salted rolls. Yasha poured himself half a glassful of the vodka and drank it down quickly, as if it were medicine. His nose burned and so did his throat and eyes. Maybe I should rub my foot with it, he thought. Alcohol is supposed to help this sort of thing. He poured some of the vodka into his hand, stooped, and massaged it into his ankle. Well, anyway, it's too late! Then he drank another glassful. The alcohol went to his head but it did not make him feel better. He imagined Magda's head being cut from her body, her stomach being split open. And only a few hours before she'd brought a chicken from the market, to prepare for his supper. Why did she do it? Why? something within him screamed. He had left her before. She had known all his secrets. She had been tolerant of him. It was almost unbelievable that at this time yesterday he had been in good health, planning to perform somersaults on the tightrope, and with Magda and Emilia still his. Catastrophe had struck him as it had Job. One misstep and he had lost everything . . . everything . . .

There was only one way out now—it was time to see what lay on the other side of the curtain. But how? Throw himself into the Vistula? But it would be dreadful for Esther. No, he could not leave her a deserted wife. The very least he could do was arrange for her to remarry . . . He could scarcely keep himself from vomiting. Yes, Death was his master. Life had cast him to the winds.

He held the bottle in his hand but could drink no more. He sat there, blind, his lids shut. The accordion did not stop playing the old Polish mazurka. The din in the tavern became ever louder. He had already resolved to die but, nevertheless, he needed a place to spend this night. Something still required thinking out. But where could he go with his injured foot? If it were only day! By now, everything had shut down. A hotel? Which one? And how could he go there with his foot in this condition? He was unlikely to find a droshky in the neighborhood. He wanted to put his shoe on, but it had

דער שוך איז געהאַט אַוועקגעקומען. ער האָט אים געזוכט מיט דעם שפּיץ פוס, אָבער ער איז געהאַט נעלם געוואָרן. האָט אים עמעצער צוגענומען? ער האָט געעפנט די אויגן און געזען אַ פולע שענק שיכורים: צעיאַכמערטע פּנימער, ווילדע אויגן. טייל האָבן געמאַכט מיט די הענט, אַנדערע האָבן געפּרוווט גיין, נאָך אַנדערע האָבן זיך עפּעס ווי געראַנגלט מיט אוממעכטיקע אָרעמס, זיך געפּרוווט שלאָגן, אַרומנעמען, קושן, זיך בויקערן. די קעלנערס מיט די קויטיקע פאַרטוכער האָבן געטראָגן שנאַפּס, פאַרבייסעכצער. דער מוזיקער, וואָס האָט געשפּילט אויף דער האַרמאָניקע האָט זיך געבויגן צום טאַקט, שיער זיך נישט אויסגעשטרעקט אויף דער ערד, געמאַכט אַ מינע פון עמעצן, וואָס גייט אויס פון מתיקות. דער דיל איז געווען אויסגעשאָטן מיט זעגעכץ. ס'איז דאָ, אַ פּנים, געווען נאָך אַ שטוב, ווייל מ'האָט ערגעץ געשפּילט אויף אַ פּיאַנאָ. אַרום דעם נאַפּטלאָמפּ איז געזעסן אַ קנויל פּאַרע ווי אַן אַבאַזשור. קעגן יאַשאַן איז געזעסן אַ ריזיקער פאַרטוין מיט לאַנגע וואָנצן, מיט אַ העפּט אין שטערן און ער האָט געמאַכט כלערליי האַוואַיעס און גרימאַסן צו אים, יאַשאַן. אַן אומריינע פרייד האָט אַרויסגעלאַכט פון זיינע אויגן, די מבוהלדיקייט פון עמעצן אויפן ראַנד פון שגעון.

יאַשאַ האָט זיך אַראָפּגעבויגן און נעבן אים, אַן אַ זייט איז געלעגן דער שוך. ער האָט אים געפּרוווט אָנטאָן, נאָר ער האָט מער נישט געקאָנט אַרויף אויפן פוס. יאַשאַ האָט זיך דערמאָנט די מעשה וואָס ער האָט געלערנט אין חדר וועגן דעם ווי מ'איז געקומען אַנזאָגן טיטוסן, אַז דער פאָטער איז געשטאָרבן און ער האָט מער נישט געקאָנט אָנטאָן צוריק דעם שוך, ווייל שמועה טובה תדשן עצם... ווי ווייט דאָס אַלץ איז איצט געווען: דער רבי ר' משה גאָדל, די חדר־יינגלעך, די גמרא גיטין וווּ עס געפינט זיך די סוגיא פון קמצא און בר קמצא, וואָס מ'לערנט פאַר תשעה באָב! נו, כ'קאָן דאָ נישט בלייבן זיצן ביז מ'וועט פאַרמאַכן די שענק! כ'מוז פרווון ערגעץ גיין!...

ער האָט מיט כוח צוריק אָנגעטאָן דעם שוך, אָבער ער האָט מער נישט פאַרשנורעוועט. ער האָט גענומען קלאַפּן מיט דעם גלעזל אין פלאַש, גערופן דעם קעלנער. דער ריז אַקעגנאַיבער האָט גענומען לאַכן און וויזן די צעבראָכענע ציין, מיט אַ מינע אַ שטייגער ווי ביידע צוזאַמען וואָלטן געפּרוווט אָפּטאָן עמעצן אַ שטיקל. פון וואָס, אַ שטייגער, לעבט ער? — האָט יאַשאַ זיך געפרעגט. — איז ער אַזוי שיכור? אָדער איז ער נישט ביים ריינעם געדאַנק? האָט ער עמעצן? קאָן ער עפּעס אַ מלאכה? אפשר האָט מיט אים געטראָפן עפּעס ענלעכס ווי מיט מיר?... אַ גאַווער איז אים גערונען. די אויגן האָבן אַזש געוויינט פון געלעכטער. און פאַר עמעצן איז ער אַ טאַטע, אַ מאַן, אַ ברודער, אַ זון... ס'איז געלעגן אויף זיין צורה אַ נישט יידישע ווילדקייט. ער האָט נאָך ערגעץ געשטעקט אין דעם אורוואַלד, וואָס פון אים האָט דער מענטש זיך אַרויסגעריסן. אַזעלכע לאַכן און שטאַרבן! — האָט יאַשאַ צו זיך געזאָגט. נאָך לאַנגע רופעניש און קלינגעניש איז דער קעלנער צוגעקומען. יאַשאַ האָט באַצאָלט. ער האָט איצט קוים געקאָנט גיין. יעדער טריט איז אָנגעקומען מיט יסורים.

ס'איז שוין געווען שפּעטלעך, אָבער דער בוגאַי איז געווען פול מיט מענטשן. פרויען זענען געזעסן אויף שוועלן, בענקלעך, קעסטלעך. עטלעכע שוסטערס האָבן געהאַט אַרויסגעטראָגן די שוסטער־בענקלעך און געאַרבעט קעגן דער שיין פון אַ ליכטל. אפילו קינדער זענען נאָך געווען וואַך. פון דער ווייסל האָבן אָנגעבלאָזן וואַרעמע ווינטלעך. פון רינשטאָק זענען אויפגעגאַנגען שטינקענדיקע ריחות. דער הימל איז געלעגן איבער די דעכער אַן אָנגערויטלטער ווי ער וואָלט אָפּגעשלאָגן אַ נאָענטע שׂרפה. יאַשאַ האָט זיך אַוועקגעשטעלט וואַרטן אויף אַ דראָזשקע, אָבער ס'איז אים באַלד געוואָרן קלאָר, אַז ער קאָן דאָ אַזוי אָפּוואַרטן אַ גאַנצע נאַכט. ער האָט זיך געלאָזט גיין מיט דער צעלנאַ, דער שוויענטאָיאַנסקאַ, אַרויס צום שלאָס־פּלאַץ. ער איז געגאַנגען עטלעכע טריט און זיך אָפּגעשטעלט. אַ היץ האָט אים באַשלאָגן און אַן איבלדיקייט ווי פון אַ פאַרדאָרבענעם מאָגן. ביי יעדן טויער, ביי יעדן לאַמטערן זענען געשטאַנען גאַסן־פרויען. שיכורים זענען געגאַנגען מיט אַ וואַקלדיק גייעניש און ווי געזוכט אויף וועמען אַרויפצופאַלן. אויף אַ שוועל, אונטער אַ באַלקאָן, איז געזעסן אַ משוגענע פרוי מיט צעקאָדלטע האָר און מיט אויגן פול מיט דער פרייד פון משוגעת. זי האָט געהאַלטן אַ קויבער פול מיט שמאַטעס. יאַשאַ האָט טיף איינגעבויגן דעם קאָפּ. ס'האָט אים אַרויפגעשלאָגן און אַלץ אין אים איז געווען פול מיט אַ ביז־איצט אומבאַקאַנטער ביטערניש: דער גומען, די קעל, די נאָזלעכער. [illegible], דאָס [illegible], די וועלט! אין יעדן צווייטן אַז ער [illegible] הויז איז געלעגן אַ מת. מחנות מענטשן האָבן זיך געוואַלגערט אין די גאַסן, געשלאָפן אויף בענק, ביים ברעג ווייסל, זיך געוואַלגערט אין [illegible] די [illegible] איז אַרומגערינגלט מיט בית־עולמס, תפיסות, שפּיטאָלן, [illegible]־הייזער. אין יעדן געסל, אין יעדן לאָקאַל האָבן זיך אויפגעהאַלטן [illegible] רוצחים, גנבים, [illegible] גוואַלדיקער, דעגענעראַטן. מ'האָט אומעטום געזען [illegible] פּאָליציאַנטן, זשאַנדאַרמען און פאַרשוינען אַזוינע, וואָס האָבן אויסגעקוקט [illegible] יעהיים־אַגענטן.

אַ דראָזשקע איז פאַרבייגעפאָרן. יאַשאַ האָט גענומען פאָכען מיט [illegible] אָבער דער פורמאַן האָט אויף אים געטאָן אַ קוק, געפאָרן ווייטער ס'איז אָנגעקומען נאָך אַ דראָזשקע, אָבער יענע האָט זיך אויך נישט [illegible]געשטעלט. האָט ער [illegible] געשפּעט מיט די דאָזיקע כלבים? וואָס זענען [illegible] ס'איז אָנגעפאָרן אַ דריטע דראָזשקע און זי האָט זיך אָפּגעשטעלט עפּעס ווי מיט אַ קווענקלעניש. יאַשאַ איז אַרויפגעקראָכן.

vanished. He felt around for it with his toe but it wasn't there. Had someone stolen it? He opened his eyes and saw all about him in the tavern wild eyes and flushed faces. Hands waved, bodies reeled, feeble arms sought to do battle; there was much kissing and embracing. The waiters, dressed in grimy aprons, came and went, bringing food and vodka. The accordionist played, his black hair and thin mustache almost touching his instrument, his eyes screwed up tight, his expression rapturous. His body was bent close to the floor which was sprinkled with sawdust. Evidently, there was another room in the tavern, for the sound of a piano could be heard. A curl of steam circled the naphtha lamp. Opposite Yasha sat a huge man, his skin pockmarked; he had a long mustache, a short pimpled nose, and a scar cut into his forehead. He kept grimacing at Yasha. His watery, crossed eyes rolled in exaltation, the ecstasy of one on the brink of madness.

Yasha touched his shoe and stooped to get it. He tried to put it on but it would no longer fit. This made him think of the story he had learned in cheder about Nero who, hearing of his father's death, found his shoes had become too small for him; for, as it is written, "A good report maketh the bones fat." How far away all that seemed now: his teacher, Reb Moshe Godle, the children, that volume of the Talmud containing the story of the destruction of the temple which is studied before the ninth day of Ab.—Well, I can't sit here until they close! I must find a place to sleep.

He forced the shoe onto his foot but kept it unlaced, then tried to get his waiter's attention by tapping his glass against the bottle. The giant across the way from him laughed and Yasha saw a set of broken teeth. It was as if he and Yasha were involved in some great joke together. How can a man like that live? Yasha asked himself. Is he drunk or mad? Does he have anyone at all in the world? Does he work? Perhaps what I'm going through now has already happened to him. Saliva dropped from the giant's mouth; he was laughing so hard his eyes were tearing. Yet he was someone's father, husband, brother, son. Savagery was stamped upon his features. He was still in that primeval forest from which mankind was evolved. Such men die laughing, Yasha said to himself. And then finally the waiter came. Yasha paid his bill and got to his feet. He could barely walk. Each step he took was agony.

It was very late but, nevertheless, Bugay Street remained crowded. There were women seated upon the stoops, upon stools, upon boxes. Several shoemakers had moved their benches outside and hammered by candlelight. Even the children were still awake. A sulfurous breeze blew from the Vistula. Foul odors rose from the sewers. Above the rooftops the sky glowed as if reflecting some distant fire. Yasha looked for a droshky but soon realized he would spend the whole night waiting for one. He started off down Celna Street, continued on Swietojanska Street, and came out on Castle Place. He could move only a few steps at a time. He was overwhelmed by heat, nauseated. At every gate, at every lamppost stood groups of prostitutes. All about him drunkards reeled along as though seeking someone to fall against. A woman sat at an open door underneath a balcony. She had tousled hair and eyes which were aflame with the joy of madness, and in her arms she clutched a basket stuffed with rags. Yasha bent his head; he belched and tasted an unfamiliar bitterness. I know, it's the world! Every second or third house contained a corpse. Throngs of people roamed about the streets, slept on benches, lay on the banks of the Vistula in the midst of filth. The city was surrounded by cemeteries, prisons, hospitals, insane asylums. In every street and alley lurked murderers, thieves, degenerates. Policemen were everywhere in sight.

Yasha saw a droshky and motioned at it but the driver, after looking him over, drove on. Another droshky appeared but did not stop, either. The third droshky that came along did stop, though somewhat tentatively. Yasha climbed in.

— פירט מיך אין א האָטעל.

וואָס פאַר א האָטעל?

— אַלץ איינס. אַ האָטעל.

— האָטעל קראַקאָווסקי?

— זאָל זיין קראַקאָווסקי.

דער פורמאַן האָט א שמיץ געטאָן דאָס פערדל. די דראָזשקע האָט דורכגעהאַקט פאַדוואַל, די מעד־גאַס, די נייע סענאַטאָרן־גאַס. אויפן טעאַטער־פּלאַץ איז נאָך געווען טומלדיק. ס'איז דאָ, אַ פּנים, פאָרגעקומען אַ ספּעציעלע פאָרשטעלונג אין דער אָפּערע, ווייל דער פּלאַץ איז געווען פול מיט קאַטשן. אין די קאַפּעען האָבן געלויכטן די גאַזלאָמפּן. מענער האָבן געשריגן, פרויען האָבן געלאַכט. קיינער האָט דאָ נישט געוווסט, אַז עפּעס אַ מאַגדאַ האָט זיך אויסגעהאַנגען און אַז עפּעס אַ קונצן־מאַכער פון לובלין קנוילט זיך פון ווייטיק. זיי יעלן אַזוי לאַכן און פּילדערן ביז זיי אַליין וועלן ווערן מיסט, האָט יאַשאַ צו זיך געזאָגט. ס'איז אים איצט פאָרגעקומען אויסטערליש, אַז ער אַליין האָט אַלע טעג און נעכט נאָר געטראַכט ווי אַזוי צו פאַרווײַלן דעם דאָזיקן המון. וואָס האָב איך דען געוואָלט? אַז די לייט וואָס טאַנצן אויף קבֿרים זאָלן מיר אויך צוּוואַרפן אַ פּאָר אַפּלאָדיסמענטן. צוליב דעם בין איך געוואָרן אַ גנבֿ און געהרגעט אַ מענטש...

די דראָזשקע האָט זיך אָפּגעשטעלט ביים האָטעל קראַקאָווסקי.

אין דער רגע האָט יאַשאַ זיך דערמאָנט, אַז די נסיעה זיינע איז געווען אומזיסט. ער האָט נישט געהאַט מיט זיך דעם פּאַס.

ה

יאַשאַ האָט באַצאָלט דעם פורמאַן און אים געהייסן וואַרטן. ער האָט געפּרוּווט פועלן ביים קלערק מ'זאָל אים אריינלאָזן אָן אַ פּאַס, אָבער דאָס קליינע מענטשל, וואָס איז געשטאַנען ביי דעם ווענטל באַהאַנגען מיט שליסלען, האָט געטענהט:

— מיר קאָנען דאָס נישט טאָן. ס'איז שטרענג פאַרבאָטן.

— וואָס דאַרף טאָן אַ מענטש, וואָס האָט פאַרלוירן דעם פּאַס? אומקומען?

יענער האָט אַ הייב געטאָן מיט די אַקסלען.

— מיר האָבן פאַרשריפטן.

משפּטים בל ידעום, האָט עמעצער אין יאַשאַן אַ זאָג געטאָן. אַזוי פלעגט דער טאַטע זיינער רופן די גוייִשע געזעצן.

יאַשאַ איז צוריק אַרויס, נאָר עמעצער האָט געהאַט ביי אים אויסגעדונגען די דראָזשקע. יאַשאַ איז געשטאַנען און נאָכגעקוקט ווי די דראָזשקע קייקלט זיך אַוועק. לינקס איז געווען אַ שוועל און יאַשאַ האָט זיך צוגעזעצט. ס'איז אים אויפגעפאַלן, אַז ס'איז שוין די צווייטע נאַכט ווי ער וואַלגערט זיך אין דרויסן. אויב אַלץ וועט גיין מיט אַזאַ אימפּעט, וועל איך שוין אפשר מאָרגן אין דער צייט שלאָפן אין קבֿר, האָט ער געטראַכט. ס'האָבן זיך דאָ אויך אַרומגעדרייט גאַסן־פרויען. אַקעגנאיבער איז געשטאַנען אַ פרוי אין שוואַרצן, מיט לאַנגע אויערינג. זי האָט אויסגעקוקט ווי אַ מיטל־יעריקע באַלעבאַטישע פרוי, נאָר בליקן האָט זי געוואָרפן פון אַ זונה. זי איז, אַ פּנים, געווען אַ נישט־רעגיסטרירטע, איינע פון יענע, וואָס גיבן זיך איבער אויף טרעפּ, אין הויפן, אין אָפּטריטן. זי האָט געקוקט גלייך צו אים, יאַשאַן. זי האָט אים ווי געפּרוּווט היפּנאָטיזירן. אַ וויילע האָט דער בליק אירער זיך אָנגעהאַנגען אָן אים ווי מיט געבעט. ס'האָט זיך געדוכט, אַז זי זאָגט: ווייבאַלד מיר זענען ביידע אין איין מצבֿ, — פאַר וואָס זאָלן מיר נישט גיין צוזאַמען?... דער גאַזלאָמפּ האָט אויף איר געשיינט און יאַשאַ האָט געזען די קנייטשן אויף איר פּנים, די ווירעס אויף איר שטערן, די רויטע פאַרב, וואָס זי האָט אָנגעשמירט אויף די באַקנקישעלעך, דעם רוס אויף די טאָרבעס אונטער די גרויסע שוואַרצע אויגן. ער האָט מער נישט געהאַט קיין כּוח צו ליידן. ס'איז בלויז געבליבן אין אים אַ פאַרגאַפטקייט. אָט אַזוי פירן זיך די כּוחות, וואָס האָבן צו שאַפן איבער דעם מענטש: שפּילן מיט אים אַזוי לאַנג ביז זיי שליידערן אים אַרויס ווי אָפּפאַל. אָבער פאַר וואָס גראָד איך? פאַר וואָס גראָד זי? מיט וואָס איז זי ערגער פון יענע, וואָס זיצן אין די לאָזשעס פון דער אָפּערע און שטעלן אָן יעדעס מאָל אויף עמעצן אָנדערש די בינאָקלען? צופאַל? אויב אַזוי, איז דער צופאַל גאָט. אָבער וואָס איז צופאַל? קאָן דער קאָסמאָס זיין אַ צופאַל? און ווייבאַלד דאָס גאַנצע איז נישט קיין צופאַל, ווי קאָן אַ טייל דערפון זיין אַ צופאַל?...

ער איז געזעסן און דער חשבון פון זיין לעבן איז אים געוואָרן פון מינוט צו מינוט אַלץ קלאָרער. ער וועט שוין היינטיקן סעזאָן נישט שפּילן. מאַגדאַ איז טויט. עמיליאַן האָט ער פאַרלוירן. מאָרגן וועט מען וויסן אין וואַרשע, אַז ער איז אַ גנבֿ. אַוועק? וווּהין אַוועק? און וואָס וועט ער טאָן אין אַ פרעמד לאַנד וווּ ער קאָן נישט די שפּראַך? און ווי לאַנג וועט דאָס אַלץ דויערן? די עלטער רוקט זיך אָן. ער וויל עס זיך אַליין נישט צוגעבן, אָבער ער איז פול מיט פאַרבאָרגענע ווייטיקן. ערגעץ־ווו לויערט שוין אויף אים אַ קראַנקייט, דער טויט. קיינער אין דער משפּחה זיינער האָט נישט געלעבט לאַנג, נישט דער טאַטע, נישט די מאַמע, נישט ויידעבאָבע. ער האָט זיך מיט אַ מאָל דערמאָנט, אַז ער האָט אפילו נישט געשטעלט קיין מצבֿה אויף די קבֿרים פון די עלטערן. ער האָט אַזוי לאַנג אָפּגעלייגט, ביז ס'איז געווען צו שפּעט, אָדער ס'האָט זיך אים געדוכט,

"Take me to a hotel?"

"Which?"

"Any one. Just a hotel."

"How about the Cracowsky?"

"All right—the Cracowsky."

The coachman cracked his whip and the droshky trundled off, down Podwal Street, into Mead Street, into New Senator Street. Theater Square was still crowded, filled with carriages. Apparently, there had been a special performance of the opera. Men shouted, women laughed. Not one among all these people knew that someone called Magda had hanged herself, nor that a magician from Lublin was racked by pain. The laughter and carousing will go on until they too turn to dust, Yasha said to himself. It seemed odd to him now that he had devoted his every waking thought to entertaining this rabble. What was I after? To have these dancers upon graves spare me some of their applause? Was that why I became a thief and murderer?

The droshky pulled up at the Cracowsky Hotel and at that very instant Yasha realized that the trip had been useless—he did not have his identification papers with him.

5

Yasha paid the coachman and told him to wait. He sought to coax the room clerk into renting him a room although he was without credentials, but the dwarf-like individual behind the desk was adamant.

"It can't be done. Strictly forbidden."

"Suppose a man loses his papers? Must he die?"

The clerk shrugged his shoulders. "I have my orders."

Judgments, they do not know them—something within Yasha quoted for him. Thus had his father labeled the Russian laws.

Yasha walked outside in time to see the droshky pulling away; someone had outbid him for the vehicle. He sat down on the doorstep of a neighboring building. This was the second consecutive night he had wandered about. Things are moving swiftly, he thought; tomorrow night, perhaps, I'll be sleeping in my grave. There were streetwalkers here also. Across the way from him he saw a woman dressed in black, wearing long earrings. She looked almost like a middle-aged housewife but she gave him the glance of a prostitute. Evidently, she was one of the unregistered ones, those who offer themselves in courtyards or doorways. She looked directly at him, as though trying to hypnotize him; her gaze clung to him in entreaty. She seemed to be saying, Since we are in the same fix, why not be so together? The light of the streetlamp bathed her in yellow and Yasha could see the wrinkles on her face, the lines in her forehead, the rouge she had smeared over her cheekbones, the mascara around her large, dark eyes. He lacked even the strength for sympathy—all he could feel was amazement. So this is the way the powers that be operate, he thought; they play with a man and then cast him aside as offal. But why him in particular? Why this woman? How was she worse than those pampered ladies who sat in the boxes at the opera and looked down at the audience through their lorgnettes? Was everything chance? If so, then chance was God. But what was chance? Was the universe chance? If the universe was not, could only a part of it be chance?

אז ס'איז צו שפעט. ער האט פאקטיש נישט געהאט קיין צייט דערצו. יעדע רגע פון זיין לעבן האט ער אוועקגעגעבן אדער פאר די קונצן, אדער פאר די ווייבער. ער, דער היפנאטיזאסאר, איז אליין געווען היפנאטיזירט. ער האט געלעבט ווי א משוגענער. אבער קאן דאס זיין, אז דאס איז דער צוועק פון זיין עקזיסטענץ? האט מען אים דערויף אראפגעשיקט אויף דער וועלט ער זאל רויניר ן זיך און אנדערע?...

ער האט געוואלט טאן תפילה, אבער ער האט זיך געשעמט. מעג אזא איינער תפילה־טאן? מעגן די אומריינע לעפצן זיינע ארויסזאגן גאטס נאמען? איז נאך פאראן א תשובה פאר אזא ווי ער? אויב יא, אויף וואס נאך ווארט ער? ביז ער וועט ליגן אין גסיסה? גאט אין הימל, ראטעווע מיין נשמה! — האט ער געמורמלט. — ס'איז מיר זייער ענג... די זומערנאכט איז געווען א הייסע, אבער ס'איז אים געווען קאלט. ער האט נידעריק איינגעבויגן דעם קאפ ווי א מכה וואלט אים געהאנגען אויפן האלדז. ער האט געמורמלט, געמורמלט, אליין זיך מער נישט אפגעגעבן קיין חשבון וואס ער מורמלט: צי ער זאגט א תפילה אדער ער זאגט ווידוי...

ס'איז אנגעפארן א דראזשקע און ער האט געגעבן דעם פורמאן א צייכן. יענער האט זיך אפגעשטעלט און יאשא איז איינגעשטיגן. די נקבה אקעגנאיבער האט אים צוגעווארפן א בליק פול מיט פארוווּרף. יאשאן האט זיך געדוכט ווי זי זאגט שטומערהייט: דו פארלאזסט מיך אויך?... דער פורמאן האט אומגעקערט דעם קאפ, אבער יאשא האט נאך אלץ נישט געוווּסט וואס אים צו זאגן. ער האט אים געוואלט הייסן פארן אין א שפיטאל, אבער ער האט געהערט זיך אליין זאגן:

— אויף דער ניזקע.

— וואס פאר א נומער?

— כ'געדענק נישט דעם נומער. איכ'ל אייך ווייזן. נעבן דער סמאטשע.

— נו...

ס'איז געווען ווילד צו פארן איצט, האלב ביי נאכט, צו דעם געלן ווייבעלע און דעם אלפאנס פון בוענאס־איירעס, וווּ זעוטל האט זיך איפגעהאלטן, אבער ער האט נישט געהאט קיין אנדערע ברירה. וואלסקי האט געהאט א ווייב מיט קינדער. ער, יאשא, האט נישט געקאנט קומען צו אים אין אזא מצב. ער איז אים שולדיק געלט אויך. סיידן ער זאל פרווון איבערוועקן עמיליאן... נו, כ'קאן מער נישט האבן קיין שום אמביציעס. אפילו זעוטל וועט זיך מער מיט מיר נישט דערפרייען... א וויל איז אים איינגעפאלן צוצופארן צום וואקזאל. ער קאן נאך אפשר קריגן א באן קיין לובלין, אבער ער האט זיך באלד געכאפט, אז ער קאן דאס נישט טאן. מיוועט דארפן מאכן א לוויה פאר מאגדאן. ער קאן נישט איבערלאזן דעם מת און אנטלויפן. אחוץ דעם, ווייסט שוין, כסתמא, די פאליציי, אז ער איז דאס דער גנב, וואס האט זיך אריינגעריסן נעכטן צו דעם אלטן זארוסקין. שוין בעסער מ'זאל אים ארעסטירן דא, איידער אין לובלין. זאל אמווייניקסטן אסתר נישט זיין דערביי. אחוץ דעם וואלט דער באלעק גלייך גענומען אין אים נקמה. ער האט נאך מיט יארן צוריק געווארנט, אז ער וועט אים, יאשאן, אוועקלייגן א טויטן...

די דראזשקע איז געפארן דורך דער טלאמאצקע, דער לעשנא, ביז אייזנגאס. פון דארט האט זי זיך אריינגעדרייט אין דער סמאטשע. ער האט נישט געדרימלט, נאר געזעסן א פארטוענער ווי אין א היץ־שלאפקייט. ווי מאדנע, נאר די בושה צו קומען איצט צו זעוטלען און ווייזן איר און די אנדערע זיין לאגע, איז נאך געווען שטארקער ווי דער טרויער נאך מאגדאן, ווי די מורא נישט צו פארלירן א פוס. ער האט ארויסגענומען פון בוזעם־קעשענע א קאם און צוגעקעמט די האר. ער האט בלינדערהייט פארריכט דעם קראוואט. ער האט גענומען זארגן וועגן געלט. א באגרעבעניש דארף קאסטן עטלעכע הונדערט רובל, אבער מער ווי די פאר רובל, וואס ער האט ביי זיך, פארמאגט ער גארנישט. ער וואלט געקאנט פארקויפן די פערד, אבער אויב די פאליציי זוכט אים, וועט מען אים גלייך ארעסטירן ווי נאר ער וועט זיך באווייזן אויף דער דירה, אויף דער פרעטא. אמבעסטן וואלט געווען זיך אליין איבערצוגעבן דער פאליציי. ער וואלט אלץ געקראגן מיט א מאל: א נאכטלעגער, אפשר אויך א דאקטאר און א שפיטאל... יא, דאס איז דער איינציקער אויסוועג! — האט עפעס אין אים א געשריי געטאן. אבער וואס, קאנקרעט, דארף ער טאן? זאל ער אפשטעלן א פאליציאנט אין גאס? זאל ער זיך הייסן צופירן צו א פאליציי־קאמיסאריאט? פונקט ווי יענע גאסן זענען פול מיט פאליציי, אזוי האט מען דא נישט געזען קיין איינציקן סטראזשניק. די גאס איז געווען ליידיק, אלע טויערן פארמאכט, אלע פענצטער פארלאשן. ער האט שוין געוואלט א רוף טאן דעם פורמאן און אים הייסן צופארן צו דער פאליציי, אבער ער האט זיך געשעמט. ער'ט מיינען, אז כ'בין משוגע... ער האט סיי ווי געקוקט מיט חשד ווען ער האט מיך געזען הינקען... אין דעם גאנצן באדרענגעניש האט יאשא זיך נישט געקאנט באפרייען פון דעם שטאלץ, דעם ווילן אויסצונעמען, אויסצווייזן וויכטיק. ניין, דער בעסטער אויסגאנג איז דער טויט! — האט ער צו זיך געזאגט. — איכ'ל מאכן אן עק. אפשר נאך היינטיקע נאכט...

און דער דאזיקער באשלוס האט אים מיט א מאל ווי איינגעשטילט. ער האט ווי אויפגעהערט צו טראכטן.

די דראשקע איז איצט ארויס אויף דער ניזקע און איז געפארן צוריק קיין מזרח, אין דער ריכטונג צו דער ווייסל, אבער יאשא האט נישט דערקענט דאס הויז. ער האט געדענקט א צוים פון ברעטער מיט א פורטקע, אבער ס'איז דא נישט געווען אזא סארט הויף. דער פורמאן האט אפגעשטעלט די דראזשקע.

-- אפשר איז דאס א מאל ביי דער אקאפאווע?

— יא, אפשר.

— מ'קאן דא נישט אויסדרייען...

He saw a droshky coming and beckoned to the driver. The droshky stopped and he climbed in. The woman across the way watched him reproachfully. Her eyes seemed to be saying to Yasha: Will you forsake me also? The coachman turned his head but Yasha could not think of what to tell him. He wanted to go to a hospital but he heard himself saying, "Nizka Street."

"What number?"

"I don't remember the number. I'll direct you."

"All right."

He knew that it was madness to visit the yellowish woman and her brother—the pimp from Buenos Aires—at this time of night, but he had no alternative. Wolsky had a wife and children; Yasha realized he could not barge in on him in this condition. Maybe I should wake Emilia? he thought. No; even Zeftel won't be pleased to see me. He played with the notion of catching a train to Lublin but decided against it. He must arrange Magda's funeral. He could not just abandon the corpse and run. Anyway, the police undoubtedly knew that it was he who had broken into Zaruski's house the night before. It would be better to be arrested here in Warsaw than in Lublin. At least Esther would be spared the sight. Besides, Bolek was waiting in Piask. Had he not warned Yasha years ago that he would kill him? The best solution would be to leave the country. Maybe go to Argentina. But not with his foot the way it was . . .

The droshky traveled along Tlomacka Street, Leshno Street, and then on to Iron Street. There it turned into Smotcha Street. Yasha did not doze off, but sat hunched up as though chilled by a fever. Now, he was more concerned about the impropriety of visiting Zeftel at this hour and about the shame of exposing his situation to her and her hosts, than with sorrow for Magda or the fear of losing his foot. He took a comb from his pocket and ran it through his hair. He adjusted his tie. The thought of his financial predicament frightened him. A funeral would cost several hundred rubles and he had nothing. He could sell his team of horses but the police were after him and would arrest him the moment he set foot in the apartment on Freta Street. The wisest course would be to surrender to the police. He would receive everything he needed: a place to sleep, medical attention. Yes, that is the only solution, he told himself. But how should he go about it? Stop a policeman? Ask to be driven to the police station? Crowded as the other streets had been with officers of the law, now there was not a single one about. The street was deserted, all the gates locked, all the windows shut. He thought of telling the driver to take him to the nearest police headquarters but he was too ashamed to do so. He would think me mad, Yasha decided. Just the fact that I limped made him suspicious. Overwhelmed though he was by anxiety, Yasha could not rid himself of his pride and vanity.—The best solution of all is death! I'll put an end to it. And perhaps this very night!

He suddenly grew calmer, his decision made. It was as if he had stopped thinking. The droshky turned into Nizka Street and headed back in an easterly direction towards the Vistula, but Yasha could not remember which was the house. He was certain it had had a boarded fence with a gate but no such courtyard was to be seen. The coachman brought the droshky to a halt.

"Maybe it's nearer Okopova Street."

"Yes, maybe."

"I can't turn around."

— ווייסט איר וואס? איכ'ל אויסשטייגן, איכ'ל שוין אליין געפינען דאס הויז, — האט ער געזאגט, וויסנדיק, אז ער מאכט א טעות: יעדער טריט איז פאר אים שווער.

— נו...

ער האט באצאלט און איז אויסגעשטיגן. דער קראנקער פוס איז אים געהאט געווארן פארשלאפן אין דער קני. די דראזשקע איז אוועקגעפארן און יאשא האט ערשט איצט באנומען ווי פינצטער דא איז. די פאר נאפט־לאמטערן זענען געשטאנען ווייט איינער פון אנדערן און זיי זענען געווען פאררויכערט פאר א צולאג. די גאס איז נישט געווען ברוקירט, פול מיט בערגלעך און גריבער. ער האט זיך אומגעקוקט אין אלע זייטן, אבער ער האט גארנישט געזען. ער איז געהאט אריינגעפאלן ווי אין א פראווינץ־שטעטל. אפשר איז דאס גארנישט ניזקע? אפשר אי: עס מילע אדער סטאווקע? ער האט געזוכט אין קעשענע שוועבעלעך, אבער ער האט געוווסט פארויס, אז ער האט עס נישט. ער איז געהונקען א שטיקל וועגס אין דער זייט צו דער אקאפאווע. דאס קומען אהער איז געווען א משוגעת סיי ווי סיי. מאכן אן עק? ער קאן זיך איצט, אין מיטן גאס, נישט הענגען, און נישט סמען. סיידן ער זאל זיך לאזן גיין צו דער ווייסל, — א מהלך פון וויארסטן. א ווינטל האט אנגעיאגט אויף אים און ער האט געוווסט, אז ס'קומט פון בית־עולם. ס'האט זיך אים מיט א מאל געוואלט לאכן. איז שוין עמעצער א מאל געווען אין אזא מצודה? ער האט זיך דערשלעפט ביז צו דער אקאפאווע, אבער דאס הויז, וואס ער האט געזוכט איז געהאט ווי אויסגערונען. ער האט אויפגעהויבן דעם קאפ צום הימל. ער האט זיך אויסגעשפרייט מיטן־נאכטיש שווארץ, פול מיט שטערן, פול מיט זיינע אייגענע הימלישע חשבונות. ס'איז נישט געווען קיין שום צייכן, אז מ'קימערט זיך דארט וועגן עפעס א קונצן־מאכער אויף דער ערד, וואס איז אריין אין א קלעם. ער איז דערגאנגען ביז צום צוים פון בית־עולם. דא זענען זיי געלעגן יענע, וואס האבן שוין אפגעלעבט דאס לעבן, אפגעחשבונט דעם חשבון. יאשא האט א טראכט געטאן, אז ווען ס'איז דא פאראן אן אפן טירל און אן אפן קבר, וואלט ער אריין, זיך אוועקגעלייגט, זיך אליין געבראכט צו קבר־ישראל...

וואס נאך איז אים געבליבן?

ז

ער האט זיך פון דעסטוועגן געלאזט אויף צוריק. ער האט זיך שוין געהאט ווי צוגעוווינט צו די יסורים אין פוס. זאל ער רייסן, זאל ער ברענען, זאל ער יידן. ער איז צוגעקומען צו דער סמאטשע און איז געגאנגען ווייטער. מיט א מאל איז אויסגעוואקסן דאס הויז, וואס ער האט געזוכט. ער האט אלץ דערקאנט: די צוים, די פורטקע. ער האט געטאן א שטופ און די פורטקע האט זיך געעפנט. יאשא האט גלייך דערזען די טרעפ, וואס האבן ארויפגעפירט צו הערמאנס שוועסטער. ווי אויסטערליש, נאר מ'איז נאך דארט נישט געשלאפן. דורך א פענצטער האט דורכגעשיינט דאס רויטלעכע ליכט פון א נאפטלאמפ. נו, ס'איז מיר נישט באשערט אומצוקומען! — האט יאשא צו זיך געזאגט. ער האט זיך געשעמט ארויפצוגיין, אן אומגעבעטענער גאסט, א הינקענדיקער, א געפאלענער, אבער ער האט נישט געהאט קיין ברירה. ער האט זיך געשטארקט מיט ווערטער. נו, אזוינע זאכן טרעפן! זיי וועלן מיך נישט ארויסווארפן! אויב אפילו יא, וועט זעווטל מיט מיר מיטגיין. זי האט מיך ליב... די דאזיקע שיין אין דער נאכט האט אים ווי צוריקגעבראכט צום לעבן. זיי וועלן עפעס טאן פאר דעם פוס. ס'קאן זיין, אז ס'איז נאך נישט צו שפעט... א ווייל האט ער געוואלט א רוף טאן: זעווטל! זעווטל! און אזוי ארום זיי דארט אויבן צוגרייטן, אז ער קומט. ער האט, אבער, באלד באשלאסן, אז דאס איז קינדיש, נאריש. ער איז צוגעהונקען צו די טרעפ, זיך געלאזט ארויפגיין. ער האט זיך באמיט צו מאכן מער רויש ווי געוויינלעך, אז זיי דארט זאלן דערהערן און צו אים ארויסקומען. ער האט שוין געהאט צוגעגרייט די ערשטע ווערטער: אן אומגעריכטער גאסט, הא? ס'האט מיט מיר פאסירט אן אומגעוויינלעכע זאך... אבער די לייט אינעווייניק זענען, א פנים, געווען צופיל פארנומען מיט זיך, זיי זאלן דערהערן וואס ס'טוט זיך אין דרויסן. נו, מ'קומט אלץ איבער — האט יאשא זיך געטרייסט. — ווי האט אויסגעקריצט יענער גאלדשמיד אויף דעם פינגערל? גם זה יעבר... ער איז צוגעקומען ביז צו דער טיר און אנגעקלאפט לייכט, אבער מ'האט נישט געענטפערט. זיי זענען אוודאי אין דער אנדערער שטוב, האט יאשא אויסגעטייטשט. ער האט א קלאפ געטאן העכער, אבער ס'האבן זיך נישט דערהערט קיין טריט. ער איז געשטאנען א פארשעמטער, אן אונטערטעניקער, גרייט צו פארקוקן יעדן שטאלץ. ס'זאל זיין אן אפקומעניש פאר מיינע זינד,

"Suppose I get out here and find it myself," Yasha said, aware that this was stupidity; each step he took was an effort.

"If you wish."

He paid and climbed down. His injured leg had fallen asleep at the knee joint. Only when the droshky drove off did Yasha realize how dark it was here. There were only a few smoky streetlamps, placed at a great distance from each other. The street was unpaved, a mass of pits and mounds. Yasha looked about him but could see nothing. It was as if this were a street in some country village. Possibly this wasn't even Nizka Street? Could it be Mila or Stavka Street? He looked for matches even though he knew there were none in his pocket. He limped toward Okopova Street. His coming here had been madness. End everything? How did one do it? You couldn't hang or poison yourself in the middle of the street. Go to the Vistula?—but that was versts away. A breeze blew from the cemetery. Suddenly, he wanted to laugh. Had anyone ever been in such a dilemma? He hobbled as far as Okopova Street but the house he wanted had vanished. He raised his eyes and saw a black sky, dense with stars, interested only in its heavenly business. Who was concerned about a magician on earth who had allowed himself to be trapped? Yasha limped to the cemetery. These lives were done, their accounts settled. If he could find an open gate and an open grave, he would lie down in it, conduct a proper Jewish funeral for himself.

What else remained for him?

6

But nevertheless he returned the way he had come. He had become accustomed to the pain in his foot. Let it tear, let it burn, let it abscess! He reached Smotcha Street and continued on. Suddenly he saw the house. There it was: the fence, the entrance. He touched the gate and it swung open, revealing the stairs which led to Herman's sister's apartment. The occupants were up; lamplight streamed through the window. Well, fate does not wish me to die yet! He was ashamed to enter uninvited, limping, disheveled, but told himself, encouragingly: after all, such things have happened before. They won't throw me out. Even if they do, Zeftel will go with me. She loves me. The lamplight shining in the darkness returned him to life. They'll do something for my foot. Perhaps it can be saved. He considered calling out to Zeftel so as to prepare them for his arrival, but decided that this would be foolish. Limping to the stairs, he began to climb. He made as much noise as he could so as to announce himself. He had already prepared his opening remark: An unexpected visitor! A very strange thing happened. But those inside were apparently too engrossed in what they were doing to notice what was going on outside. Well, one lives through everything, Yasha comforted himself. What was engraven on that goldsmith's ring?—"This too shall pass." He knocked lightly on the door but there was no answer. They were in the other room, he decided. He knocked louder but there was no sound of footsteps. He stood there, shamed, humbled, prepared to surrender the vestige of pride he had left. Let this serve as an atonement for my sins, the

האט עמעצער אין אים גערעדט. ער האט איצט אנגעקלאפט דריי מאל, הויך און מעשה אייגענער, אבער מ'האט נאך אלץ נישט געענטפערט. ער האט אפגעווארט און זיך צוגעהערט. זיי שלאפן, אדער וואס? ער האט אראפגעדריקט די קליאמקע און די טיר האט זיך געעפנט. אין קיך האט געברענט א לאמפ. אין דעם אייזערנעם בעטל איז געלעגן צעפטל און נעבן איר — הערמאן. ביידע זענען געשלאפן. הערמאן האט געשנארכט הויך און שווער. אלץ אין יאשאן איז געווארן שטיל. ער איז געשטאנען, געקוקט, געקוקט. ער האט זיך אפגערוקט אן א זייט, אז אויב עמעצער פון זיי זאל עפענען די אויגן, זאל מען אים, יאשאן, נישט דערזען. א ביז־איצט־אומבאקאנטע בושה האט אים אנגענומען — נישט פאר זיי, נאר פאר זיך, די חרפה פון יענע, וואס ווייסן איין, אז בײַ זייער גאנצער קלוגשאפט און געניטקייט זענען זיי געבליבן נאראנים.

ער האט שפעטער אליין נישט געדענקט, ווי לאנג ער איז אזוי געשטאנען — א מינוט, עטלעכע מינוט? צעפטל איז געלעגן מיט דעם פנים צו דער וואנט, די האר צעשויבערט און עפעס ווי צוגעדריקט מיט הערמאנס ריזיקן קערפער. ער איז נישט געווען נאקעט, נאר געטראגן עפעס א סארט לייבל אדער אונטערהעמד, וואס מ'טראגט נישט אין די היגע מקומות. ס'איז שווער געווען צו באנעמען ווי אזוי דאס בעטל האלט אויס די דאזיקע משא. א נישט־לעבעדיקע פארענדערונג איז געלעגן אויף זייערע צורות און ווען יאשא הערט נישט הערמאנס שנארכן, וואלט ער געקאנט מיינען, אז עמעצער האט זיי ביידע געקוילעט. זיי זענען געווען צוגעדעקט מיט א קאפע פון א קאלדרע — צוויי אויסגעמאטערטע געשטאלטן, שוין נישט ענלעך צו מאנעקינען. וו איז די שוועסטער? — האט יאשא זיך געפרעגט. — און פאר וואס האבן זיי עפעס געלאזט ברענען דעם לאמפ? ער האט זיך סיי געוואונדערט סיי ווי געוואונדערט וואס ער וואונדערט זיך. אלץ אין אים איז געווארן הויל, טרויעריק, פול מיט א בזיון נישט פון דער וועלט. ס'האט אין זיך געהאט אן ענלעכקייט דערצו, וואס ער האט איבערגעלעבט מיט א פאר שעה פריער, ווען ער האט געפונען מאגדאן א געהאנגענע. די אייגענע האנט האט אין איין טאג צוויי מאל פאר אים אויפגעדעקט דאס וואס מוז בלייבן צוגעדעקט.

ער האט דערזען די שאנד פון טויט, די שאנד פון זנות, און ביידע זענען געווען דאס אייגענע. אזוי ווי יאשא איז דא געשטאנען און געגאפט, אזוי האט ער געוווסט, אז ער ווערט אן אנדערער, ער וועט מער קיין מאל ווידער זיין דער אייגענער יאשא. דער דאזיקער מעת־לעת איז נישט געווען א מעת־לעת ווי אלע אנדערע. נאר א סך־הכל פון זיין לעבן, א חתימה, וואס האט עפעס פארזיגלט. ער האט געהאט דערגרייכט פלוצלינג דעם סוף פון וועג..

עפּילאָג

א

דריי יאר זענען געהאס אריבער. ביי אסתרן אין דער פאדערשטער שטוב איז געווען טומלדיק. אסתר און ביידע מיידלעך, די נייטארינס, האבן געהאלטן ביי פארטיק מאכן א חופה־קלייד. ס'איז געווען אזוי ברייט און געהאט אזא לאנגן שלעפ, אז ס'האט פארנומען דעם גאנצן רוק־טיש. אסתר און די מיידלעך האבן זיך געפארעט דערביי ווי קארליקעס ארום עפעס א פאנצער פון א ריז. איינע האט ארויסגעצויגן פאסמיגעס, די אנדערע האט צוגעגרייט א טאשמע. אסתר אליין האט מיט א פרעסאייזן אויסגעפרעסט קנייטשן צווישן די באלבאנעס. זי האט יעדעס מאל א טאפ געטאן מיט א פינגער אין אייזן צי ס'איז נישט צו הייס. צו מאל האט זי אנגענומען פון א שעפ א שלוק וואסער און מיט דעם מויל א שפריץ געטאן אויף דעם ארט וווּ זי האט געפרעסט. ווי וויל ס'איז נישט געווען איר נאטור צו שוויצן, אפילו אין הייסע טעג, איז איר איצט דער שטערן געווען פול מיט פערלעך שווייס. וואס קאן שוין זיין ערגער ווי אויסברענען א לאך אין א חופה־קלייד? דער אטלעס איז ווייס און ווייך. איין ברוינער פלעק און די גאנצע ארבעט איז אין גייעך. די שווארצע אויגן אירע האבן פון דעסטוועגן געשמייכלט. זי, אסתר, האט נישט פארברענט קיין מלבושים. ווי וויל די האנט אירע איז קליין און דאס געלענק שמאל, האט זי געהויבן דאס פרעסאייזן פלינק און קרעפטיק.

פון מאל צו מאל האט זי געכאפט א בליק צום פענצטער אין הויף. דאס מויערל — אדער דאס תפיסהלע, ווי אסתר האט עס גערופן — איז שוין דארט געשטאנען איבער א יאר, אבער אסתר האט זיך נאך אלץ נישט געהאט דערצו צוגעוווינט. ס'האט פארשטעלט דעם בליק. טייל מאל, ווען אסתר האט פארגעסן אויף א רגע וואס ס'איז געשען, האט זיך איר אויסגעוויזן, אז ס'איז סוכות און עמעצער האט דארט אויפגעשטעלט א סוכה. געוויינלעך האט זי געהאלטן דאס פארהאנגל אראפגעלאזט איבער דעם פענצטער, וואס איז ארויס צום הויף, אבער היינט האט זי געדארפט האבן דאס ליכט פון דרויסן. אסתר איז געהאט געווארן געעלטערט אין די דריי יאר. אין די אויגן־ווינקלען זענען געשטאנען נעצעלעך קנייטשן. דאס פנים איז געווארן גרעסער און באקומען א קאליר פון אן איבערצייטיקער פרוכט. דער קאפ איז געווען ארומגעוויקלט מיט א טיכל, אבער די פאסמעס האר, וואס האבן פון דארט ארויסגעשטארצט זענען שוין געווען מער גרוי ווי שווארץ. בלויז די אויגן זענען געבליבן

voice within him uttered. He knocked three more times, very loudly, but still no one came. He waited and listened. Are they asleep, or what? He turned the knob and the door opened. A lamp was burning in the kitchen. Zeftel lay on the iron bed and, beside her, was Herman. They were both asleep. Herman was snoring deeply and sonorously. All the interior voices in Yasha became silent. He stood there gaping and then moved to the side for fear one of the pair should open his eyes. Now a shame he had never felt before came over him—a shame not for the couple but for himself, the humiliation of one who realizes that despite all his wisdom and experience, he has remained a fool.

Later, he could not recall how long he stood there: a minute? several minutes? Zeftel lay facing the wall, one breast bared, her hair in disarray, as if completely crushed by Herman's enormous bulk. Herman was not quite naked—he wore some sort of undershirt of foreign manufacture. Perhaps most remarkable of all was that the flimsy bed supported all that weight. There was a lifelessness about the faces and, had Herman not been snoring, Yasha would have thought the couple had been murdered. Two spent figures, two wornout puppets, they lay under a blanket. Where is the sister? Yasha asked himself. And why had they left the lamp burning? He wondered, and even as he did so wondered why he was wondering. He felt sorrow, emptiness, a sense of powerlessness. It was not unlike the feeling he had experienced a few hours earlier when he had discovered Magda dead. Twice in one day there had been unveiled to him things which are best concealed. He had looked on the faces of death and lechery and had seen that they were the same. And even as he stood there staring, he knew that he was undergoing some sort of transformation, that he would never again be the Yasha he had been. The last twenty-four hours were unlike any previous day he had experienced. They summed up all his previous existence, and in summing it up had put a seal upon it. He had seen the hand of God. He had reached the end of the road.

EPILOGUE

1

Three years had gone by. In Esther's front room she and two seamstresses were noisily putting the finishing touches to a wedding gown. The dress was so voluminous and had so long a train that it occupied the entire work table. Esther and the girls bustled about like dwarves constructing a suit of armor for a giant. One girl basted, the other sewed on tape. Esther, wielding an iron, pressed out the wrinkles between the flounces, constantly testing the iron with her finger. From time to time, she sprayed water from a jug on the spot she was about to press. Although she did not perspire easily, even in hot weather, her forehead was beaded with drops of sweat. What could be worse than burning a hole in a wedding gown? One brown stain and all the work would have been for nothing. Nevertheless, Esther's black eyes twinkled. Despite her small hand and her narrow wrist, she handled the iron firmly. She was not one to scorch a dress.

Every now and again, she glanced out of the window that looked into the courtyard. The small brick structure or, as Esther thought of it—prison—had stood there for more than a year but she still had not become accustomed to it. At times she would forget momentarily what had happened and would imagine it was the Feast of the Tabernacles—that an arbor had been erected outside. Generally she kept the curtain of this particular window drawn, but today she needed the daylight. The three years had aged Esther. The skin under her eyes had webbed and her broadening face had acquired an over-ripe, ruddy color. Her head, as always, was kerchiefed, but now those hairs that could be seen were gray rather than black. Only her eyes remained youthful

יונג. זיי האָבן געגלאַנצט ווי צוויי שוואַרצע קאַרשן. אויפן האַרץ איז איר געווען שווער — א שווערקייט, וואָס האָט שוין דאָרט געהאָנגען דריי יאָר צייט. — אָבער זי האָט זיך פון דעסטוועגן געוויצלט מיט די ניידלער, געזאָגט שניידערשע חכמהלעך, וועגן דער כלה, דעם חתן, די אונטערפירערס. די מיידלער האָבן זיך איבערגעקוקט שווייגנדיקערהייט. דער דאָזיקער וואַרשטאַט ווו זיי האָבן געאַרבעט איז מער נישט געווען קיין געוויינלעכער וואַרשטאַט. מ'האָט נישט געקאָנט אויף א מינוט פאַרגעסן, אז אין הויף שטייט א מויערל אָן א טיר, בלויז מיט א פיצעלע פענצטער אין דער וואַנט, און אינעווייניק זיצט יאַשאַ דער קונצן־מאַכער, אָדער יאַשא דער בעל־תשובה ווי מ'האָט אים שוין איצט גערופן.

ווען די דאָזיקע געהאַלטשע זאַך איז געשען איז די שטאָט געגאַנגען כאָדראָס. דער רבי, ר׳ אברהמלע אייגער, האָט געשיקט רופן יאַשאָן, מיט אים איינגעטענהט, אז דאָס וואָס ער גרייט זיך צו טאָן איז נישט יידיש. אכת, אין דער ליטע האָט יאָ געטראָפן, אז א פרוש האָט זיך געלאָזט פאַרמויערן, אָבער פוילישע גוטע־יידן האָבן נישט געהאַלטן דערפון. די וועלט איז באַשאַפן געוואָרן צוליב בחירה. דער בן־אָדם מוז יעדע רגע אויסוויילן צווישן טוב ורע. וואָס איז די קונץ פון אַרוממויערן זיך? א קונץ איז צו זיין פריי און דאָך נישט צו גיין אויף קרומע וועגן. א מענטש אָן בחירה איז דאָס אייגענע ווי א מת. אָבער יאַשאַ איז נישט געבליבן שולדיק דעם רבין קיין ענטפער. אין די אָנדערטהאַלבן יאָר, וואָס ער איז געווען א בעל־תשובה האָט ער א סך געלערנט. ער האָט זיך געהאָט געדונגען א מלמד ער זאָל מיט אים לערנען משניות, עין־יעקב, מדרש, גמרא, אפילו זוהר. יאַשאַ האָט דערמאָנט דעם רבין דעם תנא, וואָס האָט זיך אויסגעשטאָכן די אויגן ער זאָל נישט קוקן אויף דער מטרונותא. ער האָט געגעבן דעם רבין אַלערליי ביישפילן פון צדיקים, וואָס האָבן זיך אַליין פאַרצוימט דעם וועג אויס מורא, אַז זיי וועלן נישט ביישטיין דעם נסיון. איז נישט אין שעברעשין א ייד געוואָרן א שותק אויס מורא ער זאָל זיך נישט אַרויסכאַפּן מיט א וואָרט לשון־הרע? האָט נישט א כלי־זמר פון קאָוולע דרייסיק יאָר דורכאָנאַנד זיך געמאַכט פאַר א בלינדן נישט א קוק צו טאָן אויף אַן אשת־איש? די מערסטע דינים זענען נישט מער ווי סייגים אָפּצוהיטן דעם מענטש פון עברות. די יונגעלייט, וואָס זענען געווען דערביי ווי יאַשאַ האָט זיך מתווכח געווען מיט דעם רבין, האָבן ביז היינט גערעדט דערוועגן. ס'איז שווער געווען צו גלויבן, אַז אין אָנדערהאַלבן יאָר צייט האָט דער דאָזיקער קונצן־מאַכער, דער גלות, דער הולטאַי, זיך אָנגעזאָפּט מיט אַזוי פיל תורה. דער רבי האָט זיך אייסגעטענהט מיט אים ווי מיט זיינס גלייכן. דער יאַשאַ איז געבליבן עקשנותדיק ביים זייניקן. איידער ער איז אַוועק, האָט דער רבי אַרויפגעלייגט די הענט אויף זיין קאָפּ, אים געבענטשט. ער האָט א זאָג געטאָן:

— דו מיינסט עס לשם־שמים... זאָל דיר דער אויבערשטער העלפן...

און דער רבי האָט אים געגעבן במתנה א קופערנעם לייכטער, וואָס אין דעם זאָל ער ביי נאַכט אָדער אין טונקעלע טעג אָנטריסן א ליכט.

אין די שענקען אין לובלין און אין פיאַסק האָבן דעמאָלט וווילע יונגען זיך געוועט ווי לאַנג יאַשאַ וועט אויסהאַלטן אין דעם לעבעדיקן קבר. טייל האָבן געזאָגט א וואָך. אַנדערע — א חודש. צווישן נאַטשאַלסטוואָ איז געווען א שמועס צי אזא זאַך איז דערלויבט דורכן געזעץ. עפּעצער זאָל אפילו האָבן געשריבן צום גובערנאַטאָר. אין די טעג, וואָס יאַשאַ איז געזעסן אויף א שטול אין מיטן הויף און אַרום אים האָבן מויערער געלייגט ציגל, איז אסתרס הויז געווען באַלאַגערט מיט הונדערטער מענטשן. יונגען האָבן אַרויפגעקלעטערט אויףביימער און דעכער צו האָבן זען ווי מען מויערט אַרום א מענטש לעבעדיקערהייט. יידן זענען געקומען רעדן צו יאַשאַן תכלית און האָבן מיט אים וויכוחים. וייבער פרומע גבאיטעס, האָבן געפּרוווט אָפּרייען דעם גזר־דין. אסתר האָט אַזוי לאַנג געוויינט איבער יאַשאַן און זיך ביי אים געבעטן ביז זי איז געוואָרן שטאַרק הייזעריק. א קאַפּעלע ייִדענעס האָבן זי גענומען אויפן בית־עולם זי זאָל דאָרט מעסטן קברים און בעטן ביי די צדיקים דאָס האַרץ פון איר מאַן זאָל איבערגעקערט ווערן צום גוטן און ער זאָל זי נישט איבערלאָזן אַן עגונה ווי וויל ער איז נעבן איר. אָבער ס'האָבן נישט געהאָלפן די קלוגע רייד, די געשרייען, די וואָרענישן. די ווענט זענען געוואָרן פון שעה צו שעה אַלץ העכער. יאַשאַ האָט געהאַט אָפּגענומען פאַר זיך נישט מער ווי פיר איילן באָדן אין דער לענג און אין דער ברייט. ער האָט זיך געהאַט פאַרלאָזט א באָרד מיט פאות. ער האָט געהאַט אָנגעטאָן א לאַנגע קאַפּאָטע, א ברייטן טלית־קטן, א סאַמעטן קאַפּל. אַזוי ווי די מויערער האָבן געמויערט, אַזוי האָט ער אַריינגעברומט אין א ספר. ס'איז דאָ אפילו נישט געווען קיין אָרט אויף קיין בעט. דאָס גאַנצע האָב־און־גוטס איז באַשטאַנען פון א קורצן שטרויזאַק, א שטול, א פיצעלע טישעלע, א פעלץ זיך צוצודעקן, דעם רבינס קופערנער לייכטער, א קרוג אויף וואַסער, א שעפּ, עטלעכע ספרים, און א לאָפּעטע אויסצוגראָבן א גרוב און צו פאַרדעקן דאָס אומריינקייט. וואָס העכער עס זענען געוואָרן די ווענט, אַלץ יאַמערלעכער זענען געוואָרן די געוויינען. יאַשאַ האָט זיך אויפגעשטעלט און א זאָג געטאָן צו די נקבות:

— וואָס וויינט עץ? כ'בין נאָך נישט געשטאָרבן!

and glistened like black cherries. For three years she had carried within her a heavy heart. It was no less heavy today but nevertheless she joked with her assistants, exchanged with them the usual trade banter about the bride and groom. The girls glanced at each other knowingly; theirs was no longer an ordinary workshop. Not for one moment was it possible to ignore the presence of the small, doorless house with its tiny window, behind which sat Yasha the Penitent—as he was now known.

The first appearance of this phenomenon had created great excitement in the town. The Rabbi, Reb Abraham Eiger, had summoned Yasha to him and had cautioned him against doing what he planned. True, a hermit in Lithuania had had himself bricked up, but pious Jews were opposed to that sort of thing. The world had been created for the exercise of free will and the sons of Adam must constantly choose between good and evil. Why seal one's self in stone? The meaning of life was freedom and the abstinence from evil. Man deprived of free will was like a corpse. But Yasha was not so easily dissuaded. In the year and a half that he had been doing penance he had learned much. He had engaged a tutor to instruct him in the Mishnah, the Agadahs of the Talmud, the Midrash, even the Zohar, and produced for the Rabbi a variety of prototypes—saints who had had themselves put under restraint for fear they would be unable to resist temptation. Had not a holy man put out his eyes so that he might not look at his Roman mistress? Had not a Jew in Shebreshin sworn himself to silence for fear of uttering a word of slander? Had not a musician from Kovle feigned blindness for thirty years to avoid gazing upon another man's wife? Harsh laws were merely fences to restrain a man from sin. The young men who were present at Yasha's debates with the Rabbi still discussed them. It was hard to believe that in a year and a half this charlatan, this libertine, had absorbed so much of the Torah. The Rabbi disputed with him as with an equal. Yasha had remained firm in his resolve. Finally, the Rabbi had placed his hand upon Yasha's head and had blessed him.

"Your actions are intended for the glory of Heaven. May the Almighty help you!"

And he had presented Yasha with a copper candlestick so that he might light a candle at night or on overcast days.

In the taverns of Piask and Lublin there had been much wagering on how long Yasha would endure his living grave. Some had estimated a week, others a month. As for the municipal authorities, they had debated the legality of Yasha's actions. Even the Governor had been kept informed. Yasha had calmly seated himself in a chair and Esther's house had been overrun by hundreds of observers as the masons worked. Children had climbed trees and had sat perched on rooftops. Pious Jews had come forward to speak with Yasha and discuss his motives, and equally pious matrons had attempted to dissuade him from his course. Esther also had wept and entreated until her voice was hoarse. Then, escorted by a group of women, she had gone to the cemetery to ascertain by measuring graves what length in candles she must give to charity. Her hope had been that such a gift would influence the spirits of saints to intercede with her husband and force him to reverse his decision. He must not leave her a deserted wife, albeit one who had her spouse so close at hand. But neither the sage admonitions, nor the laments, nor the warnings, had been of any avail. The walls of the small house had grown higher hour by hour. Yasha had allowed himself a space only four cubits long and four cubits wide. He had grown a beard and sidelocks and had put on a wide fringed garment, a long gabardine, and a velvet skull cap. As the masons worked, he had sat, book in hand, mumbling prayers. There had not even been sufficient room inside for a bed. His possessions consisted of a straw pallet, a chair, a tiny table, a pelisse with which to cover himself, the copper candlestick which the Rabbi had given him, a water jug, a few holy books, and a shovel with which to bury his excrement. The higher the walls had grown, the louder had become the laments. Yasha had cried out to the women, "Why all this wailing? I'm not dead yet."

"If only you were," Esther had called back in bitterness.

So vast and tumultuous had the crowd become that the police had ridden in on horseback and dispersed them. The town Natchalnik had commanded the laborers to work day and night to put an end to the excitement. It had taken the masons forty-eight hours to complete their task. The building had a shingled roof and a window which could be shuttered from the inside. Curiosity-seekers had continued to come until the rains began to fall, and then the number had decreased. All day the shutters of the small window remained closed. Esther had the fence around the house repaired to keep off strangers. Soon it became clear that those who had wagered that Yasha would not stay immured more than a week or a month had lost their bets. A winter passed, a summer, than another winter, but Yasha the Magician, now known as Reb Jacob the Penitent, remained in his self-ordained prison. Thrice daily Esther brought him food: bread with groats, potatoes in their skins, cold water. Thrice daily he left off his meditations and, for her sake, spoke with her for a few minutes.

2

Outside it was a sunny, hot day, but Yasha's cell was dark and cool, even though shafts of sunlight and warm breezes did manage to penetrate the shuttered window. Every now and again, Yasha would open the shutters and a butterfly or a bumblebee would fly in. Sounds came to him: the chirping of birds, the lowing of a cow, the cry of a child. There was no need for him to light a candle this midday. He sat in his chair at the small table, perusing the Two Tablets of the Covenant. That winter he had lived through days when he had wished to tear down the walls and free himself from the cold and dampness. He had developed a rasping cough. His limbs had been racked with pain. He had urinated too frequently. At night he had huddled in all his clothes under the pelisse and blanket which Esther had thrust in through the window, yet he had been unable to get warm. From the ground had risen a gnawing frost that chilled him to the bone. Often he had felt that he was already in his grave, and at times he had even wished for death. Now it was again summer. To the right of his cell grew an apple tree and he heard the rustle of its leaves. A swallow had built its nest among the branches and bustled about all day, bringing in its bill stalks and grubs for its young. Yasha managed to force his head through the window and saw before him the fields, the blue sky, the roof of the synagogue, the spire of a church. A few bricks removed and he could—he knew—wriggle through the window. But the thought that he could fight his way to freedom at any moment he chose stifled his desire to leave his cell. He knew quite well that on the other side of the wall lurked unrest, lust, the fear of coming day.

As long as he sat there, he was protected against the graver transgressions. Even his worries were different from those outside. It was as if he had become again a foetus in his mother's womb and once more the light referred to in the Talmud shone from his head, the while an angel taught him the Torah. He was free of all needs. His food cost only a few groschen a day. He required neither clothing, nor wine, nor money. When he recalled his expenses during the time he lived in Warsaw or traveled in the provinces, he laughed to himself. No matter how much he had earned in those days it had not been enough. He had kept a whole menagerie of animals. He had required closetsful of clothes. He had constantly driven himself into new expenditures and had been in debt to Wolsky; had borrowed money on interest from usurers in Warsaw and Lublin. Ceaselessly, he had been signing promissory notes, seeking out endorsers, purchasing gifts, and been in everyone's debt. Wallowing in his passions, he had found himself in a net which kept drawing tighter about him. Performing on the tightrope had not even been enough. He had kept trying to invent more and more daring stunts which were certain to destroy him. He had turned to theft—only a small mischance had prevented him from going to an actual prison. Here, in his solitude, all externalities fell away like the husks which the cabalists call the evil spirits. He had cut through the net as if with a knife.

— הלוואי וואָלסטו געווען געשטאָרבן! — האָט אסתר געטאָן א הויל אין איר ביטערניש.

אַזוי גרויס איז געווען דאָס געווימל און אַזאַ געפּילדער איז דערפון אויפגעגאַנגען, אַז זשאַנדאַרמען זענען אָנגעריטן אויף פערד און אַלעמען צעטריבן. דער שטאָטישער נאַטשאַלניק האָט געהייסן די מויערער אַרבעטן בײַ טאָג און בײַ נאַכט וואָס גיכער אָפּצושטעלן דעם האַרמידער. אין צוויי מעת־לעתן איז אַלץ געוואָרן פאַרטיק. מ'האָט צוגעדעקט דאָס געבײַ מיט אַ שינדל־דעכל. מ'האָט איבערגעלאָזט אַ פענצטערל ס'זאָל אַריין ליכט און אויף אַרײַנצוגעבן דעם פּרוש עסן. אינעווייניק האָט מען אײַנגעפּאַסט אַ לאָדנדל. די נײַגעריקע שלעכטע זענען נאָך אַלץ געקומען אַ סך נײַגעריקע קוקן, אָבער אַז ס'זענען געוואָרן די רעגנס, די שנייען, איז די צאָל געסט געוואָרן קלענער. דאָס לאָדנדל איז געבליבן אַ גאַנצן טאָג פאַרמאַכט. אסתר האָט געלאָזט פאַרריכטן די צוים אַרום הויף, פרעמדע זאָלן זיך נישט קאָנען אַרײַנכאַפּן. יענע, וואָס האָבן זיך געוועט אַז יאַשאַ וועט נישט אויסהאַלטן מער ווי אַ וואָך אָדער אַ חודש, האָבן געהאַט פאַרשפּילט. ס'איז אַריבער אַ ווינטער, אַ זומער, נאָך אַ ווינטער און יאַשאַ דער קונצן־מאַכער, אָדער ר' יעקעלע בעל־תשובה איז נאָך אַלץ געזעסן אין דער תפיסה וווּ ער האָט זיך אַליין אַרײַנגעזעצט. צוויי מאָל אין טאָג איז אסתר געקומען אים אַרײַנגעבן עסן — ברויט מיט גריץ, קאַרטאָפל אין די שאָלן, קאַלט וואַסער — און שמועסן מיט אים די עטלעכע מינוט, וואָס ער האָט איר צוליב אָפּגעריסן פון לערנען.

ב

אין דרויסן האָט געשײַנט די זון און דער טאָג איז געווען אַ הייסער, אָבער בײַ יאַשאַן אין קעמערל איז געווען טונקל און קיל. פון דעסטוועגן האָבן זיך דאָ אויך אַרײַנגעגנבעט פּאַסן זון און ס'האָבן אַרײַנגעבלאָזן וואַרעמע ווינטלעך. טייל מאָל, ווען יאַשאַ האָט געעפנט דאָס לאָדנדל, איז אַרײַנגעפלויגן אַ פּוטערפויגל אָדער אַ פלאַטערל. ס'האָט אַרײַנגעדרונגען אַהער דאָס צוויטשערניש פון פייגעלעך, דער מרוק פון אַ קו אויפן געמויזעכץ, דאָס געשריי פון אַ קינד. אין מיטן טאָג האָט יאַשאַ נישט באַדאַרפט לאָזן ברענען דאָס ליכט. ער איז געזעסן אויף דער שטול בײַם קליינעם טישעלע און אַרײַנגעקוקט אין אַ של״ה. ווינטער האָט ער געהאַט טעג ווען ער האָט געהאַט אַ פאַרלאַנג אומצוּוואַרפן אַ וואַנט און זיך אַרויסצוקריגן פון דער קעלט און דער פײַכטקייט. ער האָט געהוסט מיט אַ טרוקענעם הוסט. ער האָט באַקומען ווייטיקן אין די גלעדער. ער האָט צו אָפט געדאַרפט משתין זײַן. אין די נעכט איז ער געלעגן אײַנגעבאַבלט אין די מלבושים, אין אַ פּעלץ און אין אַ קאָלדרע, וואָס אסתר האָט אים אַרײַנגעשטופּט דורכן פענצטערל, און זיך נישט געקאָנט דערוואַרעמען. פון דער ערד איז אויפגעגאַנגען אַ פוילע קעלט, וואָס האָט דורכגענומען די ביינער. טייל מאָל אין מיטן דער נאַכט האָט זיך יאַשאַן אויסגעוויזן אַז ער ליגט שוין אין קבר. ער האָט אַפילו געהאַט צײַטן ווען ער האָט געבעטן אויף זיך דעם טויט. איצט האָט זיך ווידער געהאַט אומגעקערט דער זומער. רעכטס פון קעמערל איז געשטאַנען אַן עפּלבוים. יאַשאַ האָט פאַרנומען דעם רויש פון זײַנע בלעטער. אַ שוואַלב האָט געהאַט געבויט אַ נעסט צווישן די צווײַגן און זי האָט אַ גאַנצן טאָג געפלאַטערט און געטראָגן אין שנעבעלע שטענגעלעך און ווערעמלעך פאַר די שוועלבעלעך. ווען יאַשאַ האָט מיט שוועריקייטן אַרויסגעשטעקט דעם קאָפּ דורכן פענצטער, האָט ער געזען פאַר זיך די פעלדער, דעם בלויען הימל, דעם דאַך פון אַ שול, להבדיל — דעם טורעם פון אַ קלויסטער. דער געדאַנק, אַז ער יאַשאַ, קאָן יעדע מינוט אַרויסנעמען אַ פּאָר ציגל פון דער וואַנט און אַרויסקומען אויף דער פרײַ, אָדער אַפילו זיך דורכשטופּן דורכן פענצטערל, צי גאָר אונטערהייבן דאָס שינדל־דעכל, האָט אײַנגעשטילט די לוסט אַרויסצוקומען פון דאַנען. ער האָט געוווּסט פּאַרויס אַז פון יענער זײַט וואַנט וואַרט אויף אים די אומרו, די תאווה, דער פחד פאַרן מאָרגנדיקן טאָג.

ווי לאַנג ער איז דאָ געזעסן, איז ער געווען באַשיצט קעגן האַרבע עבֿרות. אַפילו די זאָרגן זענען דאָ געווען אַנדערש ווי אין דרויסן. ער איז ווי צוריק געוואָרן אַ קינד בײַ דער מאַמען אין בויך, וואָס אַ ליכט לײַכט בײַ דעם אויפן קאָפּ און אַ מלאך לערנט דערמיט די גאַנצע תורה. ער איז אין גאַנצן געהאַט געוואָרן אויס באַדערפער. די שפּײַז, וואָס ער האָט געגעסן האָט אָנגעטראָפן עטלעכע גראָשן אַ טאָג. ער האָט מער נישט געברויכט קיין מלבושים, קיין ווײַן, קיין בראָנפן, קיין געלט אין טאַש. ווען ער האָט זיך דערמאָנט די הוצאות זײַנע ווען ער האָט פאַרבראַכט אין וואַרשע אָדער אַרומגעפאָרן גאַסטראָלירן איבער די פּראָווינץ־שטעט, האָט ער געלאַכט אין זיך. וויפל ער האָט דעמאָלט נישט פאַרדינט, איז אַלץ געווען ווייניק. ער האָט אויסגעהאַלטן אַ גאַנצע מענאַזשעריע מיט חיות. ער האָט געמוזט האָבן פולע שענק מיט אָנטועכץ. ער האָט זיך אַרײַנגעטריבן אַלץ אין נײַע אויסגאַבן. ער איז שולדיק געווען וואָלסקין. ער האָט געבאָרגט געלט בײַ וווכערער אין וואַרשע און אין לובלין, זיי געצאָלט פּראָצענט. ער האָט אַלע מאָל אונטערגעשריבן וועקסלען, געזוכט זשיראַנטן, געקויפט מתנות, קיין מאָל בײַ קיינעם זיך נישט געקאָנט אויסקויפן. ער האָט געשטעקט אין די תאוות ווי אין אַ נעץ, וואָס איז געוואָרן אַלץ געדיכטער. אַפילו דאָס גיין אויף אַ שטריק איז נישט געווען גענוג. ער האָט געמוזט אויסטראַכטן אַזוינע קונצן, וואָס מ'מוז בײַ זיי ברעכן האַלדז־און־נאַקן. ער איז געוואָרן אַ גנב. וויפל האָט געפעלט אַז ער זאָל איצט זיצן אין אַן אמתער תפיסה?... דאָ, אין דעם קעמערל, זענען אַלע חיצוניותן אָפּגעפאַלן ווי שאָלן, אָדער טאַקע ווי קליפּות. ער האָט געהאַט דורכגעשניטן די נעץ ווי מיט דער שאַרף

פון אַ מעסער. ער האָט מיט איין שטריך געהאַט אויסגעמעקט אַלע חשבונות. אסתר האָט ווי ס'איז פאַרדינט איר פרנסה. ער, יאַשאַ, האָט געהאַט אויסגעצאָלט אַלע חובות, אַוועקגעגעבן מאַגדאַס מוטער, דער עלזשביעטאַ און דעם זונדל איהן, באָלעקן, די בויד מיט די פערד, איבערגעלאָזט וואָלסקין דאָס מעבל אין דער דירה אויף דער פרעטאַ גאַס, דאָס געציַיג, די מלבושים, דאָס גאַנצע קלאַפּערגעציַיג. ער, יאַשאַ, האָט מער גאָרנישט געהאַט אחוץ דאָס העמד אויפן לייב. נו, אָבער קאָן ער אַזוי אָרום ריין ווערן פון די עוונות? קאָן ער דערמיט וואָס ער האָט גרינגער געמאַכט זיך די לאַסט, אָפּקומען פאַר דעם רשעות, וואָס ער האָט געטאָן?...

ערשט דאָ, אין דער שטילקייט פון דעם קעמערל, האָט ער, יאַשאַ אָדער יעקב, געקאָנט איבערטראַכטן וויפל שלעכטס ער האָט אָפּגעטאָן, וויפל נפשות ער האָט [illegible] צו יסורים, [illegible] ער איז נישט געווען קיין גזלן [illegible], אָבער ער האָט געהרגעט מענטשן. וואָס איז [illegible] די נפקא מינה ווי אַזוי מ'הרגעט? פאַר אַן ערדישן ריכטער (וואָס איז אַליין אויך אַ רוצח און אַ כל־בו) וואָלט ער זיך געקאָנט ריינוואַשן. אָבער דעם בורא־עולם קאָן מען נישט אונטערקויפן און אָפּנאַרן. ער, יאַשאַ, האָט אומגעבראַכט מענטשן, נישט בשוגג, נאָר במזיד. מאַגדאַס בלוט האָט געשריגן צו אים פון דער ערד. ער האָט געהאַט אָפּגעטאָן נאָך אַנדערע מעשים־תעתועים, וואָס ערשט איצט האָט ער זיך אָפּגעגעבן אַ חשבון וועגן זיי. אפילו ווען ער זאָל דאָ אָפּזיצן הונדערט יאָר, קאָן ער נישט אָפּקומען פאַר די עבירות, וואָס ער האָט געטאָן. אפילו תשובה העלפט נישט אויף אַזעלכע האַרבע חטאים. מ'קאָן נישט טאָן קיין תשובה ביז וואַנען מ'בעט נישט איבער דעם באַליידיקטן און מ'קריגט נישט אַרויס ביי אים קיין מחילה. אויב מ'איז עמעצן שולדיק אפילו אַ האַלבע פּרוטה, מוז מען יענעם אויסזוכן און עס אים אומקערן אפילו ווען יענער [illegible] אויף יענער זייט ים. אַזוי שטייט אין די ספרים.

[illegible] האָט ער, יאַשאַ, זיך דערמאָנט אַנדערע אומרעכט. ער האָט [illegible] אויף אַלע דינים פון דער תורה. ער האָט פאַרבראָכן אַלע געבאָטן פון די עשרת־הדברות. דערביי האָט ער זיך נאָך געהאַלטן פאַר אַן אָרנטלעכן מענטש און נייערט געהאַט תרעומות אויף אַנדערע... וואָס פאַר אַ באַטרעף האָט דאָס ביסל אומבאַקוועמלעכקייט, וואָס ער ליידט איצט קעגן די יסורים, וואָס ער האָט פאַרשאַפט די נאָענטע? ער האָט געוווסט פאַרויס, אַז די אמתע שטראָף וועט זיך ערשט אָנהייבן דאָרט, אויף יענער וועלט, ווו מ'דאַרף אָפּגעבן דין־וחשבון פאַר יעדן טועכץ, יעדן וואָרט, יעדער מחשבה. ס'איז דאָ בלויז איין טרייסט: אַז גאָט איז אַן אל רחום וחנון און אַז אין לעצטן סך־הכל מוז דאָס גוטע גובר זיין דאָס שלעכטס. [illegible] איז דען שלעכטס? ער, יאַשאַ, האָט שוין געהאַט אין די דריי יאָר אַריינגעקוקט אין שפע טל, אין פרדס, אפילו אין עץ החיים. ער האָט שוין געוווסט, אַז די קליפה איז נישט מער ווי דער צמצום, וואָס דער אין־סוף האָט זיך מצמצם געווען צו באַשאַפן די וועלט, ער זאָל קאָנען זיין אַ בורא און טאָן חסד מיט זיינע באַשעפענישן. וואָרעם אין מלך בלי עם, אַ קעניג מוז האָבן אַ פאָלק, אַ באַשעפער מוז באַשאַפן, אַ געבער מוז האָבן וועמען צו געבן. ערגעץ ווי מוז דער רבונו־של־עולם אָנקומען צו זיינע קינדער. אָן זיי איז ער נישט קיין טאַטע. נישט מער, ס'איז נישט גענוג וואָס ער פירט זיי מיט זיין דערבאַרעמדיקער האַנט. זיי מוזן זיך אויסלערנען אַליין גיין אויפן רעכטפאַרטיקן וועג, פון אייגענעם ווילן, פון פרייען אָפּקלייב... אַלע עולמות וואַרטן דערויף: מלאכים און שרפים קוקן אויס, אַז דער בן־אדם זאָל טאָן אַ מצווה, דאַווענען מיט כוונה, געבן אַ גראָשן צדקה. יעדע מצווה ברענגט אַ תיקון. יעדעס וואָרט תורה פלעכט קרוינען פאַר דער שכינה. די קלענסטע עבירה איז פוגם אין די עולמות עליונים, האַלט־אויף די גאולה...

ס'זענען געווען ציַיטן שוין דאָ, אין דעם קעמערל, ווען ער, יאַשאַ, האָט געהאַט ספקות אין דער אמונה. אַזוי ווי ער האָט געלערנט אין די ספרים, אַזוי האָט ער געטראַכט: פון וואַנען ווייס איך, אַז זיי זאָגן דעם אמת? אפשר איז נישטאָ קיין גאָט? אפשר איז די תורה אויסגעטראַכט פון אַ מענטשן? אפשר מאַטער איך מיך דאָ אומזיסט און אומנישט? ער האָט באַשייפערלעך געהערט ווי דער יצר־הרע פּרעגט אים אָפּ, לאַכט אויס אים, דערמאָנט אים אָן די אַמאָליקע פאַרגעניגנס, רעדט אים צו אָנצוהייבן אַלץ פון ס'ניי... ער, יאַשאַ, האָט אים יעדעס מאָל געמוזט בייקומען מיט אַנדערע פאָרטלען. ער האָט דעם בעל־דבר כלומרשט געגעבן גערעכט, נאָר אָפּגעלייגט דאָס אַרויסקומען פון דאַנען... אַן אַנדער מאָל האָט ער אים געענטפערט: זאָל זיין, שטן, אַז ס'איז טאַקע נישטאָ קיין גאָט; אָבער די רייד, וואָס מ'רעדט אין זיין נאָמען זענען פאָרט רעכט. אויב דער מענטש וועט בויען זיין גליק אויף יענעמס אומגליק, וועלן אַלע זיין אומגליקלעך. אויב ס'איז נישטאָ קיין גאָט, מוז דער מענטש זיין ווי גאָט... נאָך אַן אַנדער מאָל האָט ער,

With one stroke, he had canceled all his accounts. Esther managed to earn her own living. He had settled all his debts: had given Elzbieta and her son, Bolek, the team and wagon; had left Wolsky the furniture from his Freta Street apartment, along with his equipment, costumes, and other paraphernalia. Now Yasha possessed nothing but the shirt upon his back. Yes, but was this sufficient to cleanse him of his sins? Could he atone for the evil he had done simply by reducing his burden?

Only here, in the stillness of his cell, could Yasha meditate upon the extent of his wickedness: the number of souls he had committed to torture, to madness, to death. He was no highwayman plying his trade in the forests but, nevertheless, he had murdered. What difference did it make to the victim how one killed? He could absolve himself before a mortal judge (one who was himself evil), but the Creator could neither be bought off nor deceived. He, Yasha, had destroyed, not innocently but with purpose. Magda cried out to him from the grave. Nor was this the only horror he was guilty of. Now he acknowledged them all. Even if he remained in his cell for a hundred years he could not atone for all his iniquity. Repentance alone did not cancel out such mortal sin. One could only gain absolution by begging forgiveness and receiving it from the victim himself. If one owed even half a groschen to someone who lived on the other side of the world, he must locate his creditor and settle the account. So it was written in the holy books. And each day Yasha remembered some additional evil for which he had been responsible. He had violated every law of the Torah, had broken nearly every Commandment. And yet, while doing these things, had considered himself an upright man, capable of accusing others. How did the little discomfort he now suffered balance against the anguish he had caused? He was still alive, in more or less good health. Even his foot had healed without crippling him. The true punishment, he knew, would be given only in the other world; there must be an accounting for every deed, every word, every thought. Only one consolation remained: that God was merciful and compassionate and that, in the final reckoning, good must triumph over evil. But what was evil? He had studied the literature of the cabala with his instructors for three years: already he was aware that evil was merely God's diminishing of Himself to create the world, so that he might be called Creator and have mercy toward His creatures. As a king must have his subjects, so a Creator must create, so a benefactor have his beneficiaries. To this extent, the Lord of the Universe had to depend upon His children. But, it was not enough to guide them with His merciful hand. They had to learn to cleave to the path of righteousness by themselves, of their own free will. The celestial worlds were awaiting this. Angel and seraph longed for the sons of Adam to be righteous, to pray with humility, give with compassion. Indeed, each good act improved the Universe, every word of the Torah braided crowns for the Godhead. Conversely, the most insignificant transgression reverberated in the most ethereal worlds, delaying the day of deliverance.

There were times, even here in his cell, when Yasha's faith wavered. As he read the sacred books, nagging thoughts came to him: How can I be sure that these speak the truth? Perhaps there is no God? The Torah may be the invention of man? Possibly I torture myself in vain? Vividly, he heard the Evil Spirit debate with him, remind him of past delights, advise him to begin again his debauchery. Yasha had to circumvent him each time differently. When pressed too hard he would seemingly agree with his opponent that he must return to the world, but then would postpone the moment of freedom. Other times he would reply in rebuttal: Let us say for the sake of argument, Satan, that God does not exist, but that the words spoken in His name are nevertheless correct. If a man's lot depends on another's misfortune, then there is good fortune for no one. If there is no God, man must behave like God. On one occasion Yasha de-

יאשא, א פרעג געטאן דעם יצר־הרע: ווער האט פארט באשאפן די וועלט? פון וואנען נעם איך מיך און פון וואנען נעמסטו דיך? ווער מאכט עס דער שניי זאל פאלן, דער ווינט זאל בלאזן, די לונגען מיינע זאלן אטעמען, דער מוח זאל קלערן? פון וואנען נעמט זיך די ערד, די לבנה, די שטערן? עפעס א האנט האט דאך פארט געמוזט אנשרייבן די דאזיקע מגילה, וואס איז פול מיט אומענדלעכער חכמה! און ווי באלד מיר קענען זען די געטלעכע חכמה מיט די אייגענע אויגן, — פאר וואס נישט גלייבן אז הינטער דער חכמה איז פארבארגן דער חסד?...

די שפארעכצער האבן געדויערט גאנצע נעכט, גאנצע טעג. ער, יאשא, איז שיער פון זינען נישט אראפ. אבער טייל מאל האט דער בן־בליעל זיך דערווייטערט און ער, יאשא, איז געווארן באפעסטיקט אין דער אמונה. ער האט ממש געזען גאט, געשפירט זיין האנט, זיין אויג, זיין השגחה, זיין דערבארעמדיקייט. ער האט אנגעהויבן באנעמען די טעמים פון די מצוות, ער האט דערפילט די זיסקייט פון תפילה, דעם געשמאק פון תורה. פון טאג צו טאג איז אים געווארן אלץ קלארער, אז די ספרים, וואס ער האט געלערנט האבן געפירט צום גוטן, צום אייביקן לעבן, צום תכלית־הבריאה, און דארט פון וואנען ער, יאשא, איז געקומען האט אלץ געטריבן צו רשעות, לצנות, גנבה, רציחה. ס'איז נישט פאראן קיין מיטלוועג. איין טריט אז מ'גייט אוועק פון גאט, זינקט מען גלייך אין שאול־תחתיה...

ג

די ספרים האבן געווארנט יאשאן ער זאל זיך נישט לייגן קיין פייגעלעך אין בוזעם. דער יצר־הרע ווערט נישט מיד. די נסיונות קומען איינער נאך דעם אנדערן. אפילו ווען דער מענטש ליגט שוין א גוסס, אנטפלעקט זיך צו אים סמאל און פרווט אים אנרעדן צו דינען די עבודה־זרה... נו, איז אזוי ווארהאפטיק געשען. אסתר האט אנגעהויבן קומען צו אים יעדע שעה און קלאפן אין זיין לאדנדל. זי האט גע־וויינט פאר אים און אים אויסדערציילט אלע אירע זארגן. ביי נאכט האט זי אים אויפגעוועקט און פארלאנגט ער זאל דורך דעם פענצטערל קושן איר פנים. זי האט ארויסגעוויזן אלערליי אנדערע ווייבערשע אייטל־קייטן, וואס ברענגען צו זינדיקע מחשבות און זענען מבטל פון לערנען. אפשר איז דאס נישט גענוג, האבן אנגעהויבן קומען צו אים, יאשאן, מאנסלייט און ווייבער ווי צו א גוטן ייד. מ'האט געוואלט פרעגן ביי אים עצות, אים געבן קוויטלעך, זיך פאר אים מזכיר זיין. אומזיסט האט ער, יאשא, יעקב, זיך געבעטן ביי די לייט זיי זאלן אים לאזן געמאך, ווייל ער איז נישט קיין רבי און נישט קיין זון פון קיין רבין, נאר א פראסטער ייד און נאך א זינדיקער דערצו. ווייבער האבן זיך אריינגע־ריסן אין הויף, געקלאפט אן זיין לאדנדל, אפילו עס געפרוווט אויפ־רייסן מיט כוח. די נקבות האבן געוויינט, געשריגן און ווען מ'האט זיי נישט נאכגעגעבן — געשאלטן און געזידלט. אסתר האט זיך געקלאגט, אז מען לאזט זי נישט ארבעטן. א פחד האט יאשאן אנגענומען. ער האט זיך גערעכנט אויף אלץ, נאר נישט דערויף. ער האט אליין אויך געדארפט פרעגן אן עצה. מעג ער על־פי דין אפשטויסן די לייט, וואס קומען צו אים און אזוי ארום זיי פארשאפן צער? ליגט נישט אין דעם אליין א שטיק גאוה? און מעג אזא ווי ער אויפנעמען יידן און אויס־הערן זייערע בקשות מעשה רבי? ס'איז געווען אוי לו מיצרו ואוי לו מיוצרו. נאך לאנגע קווענקלעניש און פארוואגלטע נעכט האט יאשא אפגעמאכט ביי זיך צו שרייבן א בריוו צום לובלינער רבין. ער האט געשריבן אויף פראסט יידיש. ער האט איבערגעגעבן דעם צדיק אלע פרטים. ער האט צוגעזאגט אז וואס דער רבי וועט הייסן, אזוי וועט ער טאן. דער רבי האט נישט לאנג געלאזט ווארטן אויף קיין תשובה. ער האט געהייסן יאשאן אויפנעמען יידן צוויי שעה אין טאג, אבער נישט נעמען קיין פדיון. דער רבי האט געשריבן:

— דער וואס יידן קומען צו אים, דער איז א גוטער ייד...

יאשא האט איצט אויפגענומען יידן יעדן טאג פון צוויי ביז פיר נאכמיטאג. ס'זאל נישט זיין קיין צעמישעניש, האט אסתר אנגעצייכנט נומערן אויף שטיקלעך טאוול און ווער ס'איז געקומען פריער, האט געקראגן א פריערדיקן נומער, ווי ביי די גרויסע דאקטוירים... אפילו דאס האט נישט געהאלפן. יענע וואס האבן געהאט שלאפע אין שטוב, אדער ס'איז זיי באפאלן אן אנדער אומגליק, האבן פארלאנגט מ'זאל זיי אריינלאזן פריער. אנדערע האבן געפרווט אונטערקויפן אסתרן מיט געלט, אדער מיט מתנות. ס'האט נישט לאנג געדויערט און מ'האט אנגע־הויבן דערציילן אין שטאט מופתים פון דעם בעל־תשובה. ער האט אנגעוווינטשן און א קראנקער האט געהאט א רפואה, א רעקרוט איז אויסגעלייזט געווארן פון גוייִשע הענט, א שטומער האט אנגעהויבן רעדן, א בלינדער — זען... די ווייבער האבן גענומען אים רופן: הייליקער רבי, הייליקער צדיק. מ'האט קעגן זיין ווילן אריינגעווארפן צו אים קוויטלעך און מטבעות, וואס ער האט שפעטער געהייסן צעטיילן צווישן ארעמעלייט. שארפע יונגעלייט אין די חסידים־שטיבלעך האבן זיך דערשראקן אז ער, יאשא, זאל נישט א מאל אויסכאפן חסידים ביי זייערע רביים און זיי האבן געטריבן אויס אים לצנות און פארשפרייט וועגן אים א פאשקוויל, וווּ זיי האבן באשריבן אלע זיינע עבירות. מ'האט געבראכט א קאפיע אסתרן...

manded of Satan: Well, then, who created the world? Where do I come from? and you? Who makes the snow fall, the wind blow, my lungs take in air, my brain think? Where did the earth come from, the sun, the moon, the stars? This world with its eternal wisdom had to be the creation of some hand. We can perceive God's wisdom—why not then believe that behind this wisdom is concealed the mercy of the creator?

Entire days and nights were consumed by such disputes, driving Yasha to the brink of madness. Now and again Belial would withdraw and Yasha's faith would be restored and he would actually see God, feel His hand. He would begin to understand why goodness was necessary, would savor the sweetness of prayer, the delicious taste of the Torah. It would become clearer to him, day by day, that the Holy books he studied led to virtue and eternal life, that they pointed the way to the purpose of creation, while that which lay behind him was evil—all scorn, theft, murder. There was no middle road. A single step away from God plunged one into the deepest abyss.

3

The holy books cautioned Yasha not to let down his guard for an instant. Satan's attack never abates. Temptations are offered one after the other. Even as a man lies on his deathbed, Samael comes before him and attempts to win him to idolatry. It was true, Yasha discovered. For now, Esther began to seek him out almost hourly, rapping upon the shutter, lamenting, and assailing him with all her troubles. At night she would rouse him from sleep and attempt to kiss him. There was no feminine wile that leads to sin and makes of learning a mockery that she did not employ. As if this were not enough, men and women began to visit him as though he were a thaumaturgic rabbi. They sought his advice, begged him to intercede on their behalf. Yasha pleaded that he be left in peace, since he was no rabbi, not even the son of a rabbi, only an ordinary man, and, in addition, a sinner, but to no avail. Women stole into the courtyard, pounded on the shutter, even tried to smash it down by force. They wailed and shrieked and, when thwarted, cursed him. Esther complained that they disturbed her work. Yasha was overcome by fear. He had anticipated everything but not this. He, himself, was in need of advice. According to the Law, was it right for him to deny the people and cause them sorrow? Was not this, itself, a display of arrogance? But could one such as he listen to their petitions like a rabbi? Both courses were wrong. After much consideration and many wretched nights Yasha decided to write to the Lublin rabbi. He composed his letter in Yiddish, including all the particulars and promised to abide by the Rabbi's decision. The Rabbi did not take long to reply. His answer, likewise written in Yiddish, commanded Yasha to receive those who came for two hours each day, but to accept no redemption money. The Rabbi wrote: "He to whom Jews come in audience is a rabbi."

And so Yasha now received people daily from two until four in the afternoon. So as to avoid confusion, Esther wrote numbers on cardboard and distributed them, as it was done in the offices of busy physicians. But even this did not help. Those who had an invalid at home, or who had recently suffered some tragedy, demanded to be admitted first. Others sought to bribe Esther with money and presents. Before long there was talk in the city of the miracles performed by Yasha the Penitent. He only had to make a wish, it was rumored, and the sick grew well; it was said that a conscript had been pulled right out of the hands of the Russians, that a mute had regained speech, and a blind man his sight. Yasha was now addressed by the women as Holy Rabbi, Holy Saint. Against his wishes, they showered his cell with banknotes and coins which he ordered distributed to the poor. Young Hasidim, who feared lest Yasha acquire some of the adherents of their own rabbis, mocked him and composed a lampoon listing all his former sins. A copy of it was sent to Esther.

ניין, ס'האָבן נישט אויסגעפעלט קיין נסיונות. ער האָט זיך געהאַט אָפּגעצויגן פון דער וועלט, אָבער דורך דעם קליינעם פענצטערל, וואָס ער האָט איבערגעלאָזט אויף ליכט און לופט, האָט זיך דורכגעריסן די לשון־הרע, די רכילות, דער כעס, די חניפה... יאַשאַ האָט איצט פאַרשטאַנען פאַר וואָס פאַרצייטיקע צדיקים זענען אַוועק אַפּריכטן גלות, ווו געטאָגט נישט גענעכטיקט, אָדער גאַר זיך געמאַכט בלינד, שטום, טויב. מ'קאָן נישט דינען גאָט צווישן מענטשן, אַפילו ווען מ'איז פון זיי אָפּגעטיילט מיט ווענט. ער האָט שוין באַצייטנס גענומען טראַכטן וועגן נעמען אַ זאַק אויף די פּלייצעס, אַ שטעקן אין האַנט און זיך אַוועקלאָזן אויף דער כדינה, אָבער ער האָט דערביי געוווסט, אַז ער וואָלט דערמיט פאַרשאַפט אסתרן אַנגסט און אַ שיעור. ווער ווייסט? זי וואָלט אפשר געוואָרן קראַנק פון עגמת־נפש? ער האָט געזען, אַז זי ווערט פון טאָג צו טאָג אַלץ שוואַכער. די עלטער קריכט אויף איר אַרויף. די מאַגדאַ, רוען זאָל זי ווו זי איז, האָט אים שוין געהאַט געוויזן אַ ביישפּיל...

ניין, די דאָזיקע וועלט איז נישט באַשאַפן געוואָרן מ'זאָל אין איר האָבן מנוחה. אין רגע בלי פגע. אָבער שטאַרקער נאָך ווי די דרויסנדיקע נסיונות זענען די נסיונות, וואָס קומען פון מענטש אַליין, פון זיין מוח, זיין האַרץ. ס'איז נישט אַריבער אַ שעה ס'זאָלן אים נישט באַפאַלן אַלערליי תאוות. ווי נאָר ער, יאַשאַ, האָט אויף אַ וויל זיך פאַרגעסן, האָבן זיך אומגעקערט די פּוסטע דמיונות, די מיאוסע פאַרוועלכצער, די חלומות אויף דער וואָך. עמיליאַס געשטאַלט איז אויסגעשוומען אין דער טונקלקייט, נישט געוואָלט אָפּטרעטן. זי האָט צו אים געשמייכלט, געשעפּטשעט, געווונקען. ס'זענען אים אויך איינגעפאַלן נייע קונצן, וויצן, וואָס ער זאָל זאָגן פאַר דעם פּובליקום אין טעאַטער, פאָרטלען און טריקס ווי אַזוי אָפּצונאַרן דעם עולם... ער האָט ווידער אין דמיון געטאַנצט אויף אַ שטריק, געמאַכט קאָזשלקעס אויף דראָטן, געפלויגן איבער די דעכער פון גרויסע שטעט און ס'איז אים נאָכגעלאָפן אַ יובלדיקער המון... ער האָט אָפּגעטריבן די הזיות, אָבער זיי האָבן זיך אומגעקערט ווי זלידנע פליגן. ס'האָט אים אָנגעשמעקט ווייַן, בראַנפן, פלייש, קאַקאַאָ... ס'איז אים אָנגעקומען אַ בענקשאַפט נאָך וואַרשע, די דרינדעס, די אָמניבוסן, די קאַפעען, די קאָנדיטאָריעס... ווי וויל ער האָט געליטן פון קאַטאַר, ברעכעניש אין די ביינער, ברענונג אין מאָגן, קאַפּוויטיק, איז די תאווה צו לייב דערפון נישט געוואָרן אָפּגעשוואַכט. מחמת ער האָט נישט געקאָנט זיך באַהעפטן מיט קיין פרוי, האָט זיך אים אין די נעכט געוואָלט טאָן מעשה אונן...

ס'זענען געווען צוויי עצות ווי אַזוי בייצוקומען די אינעווייניקסטע און דרויסנדיקע צוטשעפּעניש: תורה און תפילה. ער האָט געלערנט ביי טאָג, געלערנט ביי נאַכט. ער האָט זיך אויסגעלערנט אַ סך קאַפּיטלען תהילים פון אויסנווייניק און געזאָגט אויפן געלעגער. אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים... ה' מה רבו צרי רבים קמים עלי רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלוקים סלה... ער האָט געפּרעפּלט אַזוי לאַנג ביז די ליפּן זענען אים געוואָרן אָנגעדראָלן. ער האָט אין געדאַנק פאַרגליכן דעם יצר־הרע צו אַ הונט, וואָס בילט שטענדיק, בייסט אָן אויפהער, מ'מוז כסדר פאָכען איבער אים מיט דעם שטעקן, רייסן דאָס צעשעדיקטע לייב פון צווישן זיינע ציין, האַלטן אין איין היילן די ווונדן מיט זאַלבן און פלאַסטערן... פון דער צויטיקער פעל זיינער זענען תמיד אַרויסגעשפּרונגען פליי און מ'האָט זיך אַלע מאָל געמוזט רייניקן פון זיי און זיי אָפּטרייבן, — אַזוי ביז צום לעצטן אָטעם...

ער וואָלט דאָ אומגעקומען ווען פון מאָל צו מאָל וואָלט נישט געקומען די רו. ניין, דער כלב מצרים האָט נישט אַלע מאָל גלייך געביסן, טייל מאָל האָט ער אָפּגעלאָזט, איינגעדרימלט. אָבער מ'האָט אַלע מאָל געדאַרפט זיין גרייט דערויף, אַז ער וועט זיך ווידער אויפכאַפּן מיט באַנייטע כוחות, מיט באַנייטער חוצפה...

ד

זיי זענען געקומען איינער נאָכן אַנדערן, יעדער מיט זיין פּעקל צרות. זיי האָבן געשריגן צו אים, יאַשאַ קונצן־מאַכער, אַ סטייגער ווי ער וואָלט געווען גאָט: ס'ווייב איז מיר קראַנק, דער זון דאַרף שטיין צום מיליטער, אַ שונא וויל מיר אויסדינגען די אַרענדע ביים פּריץ, אַ טאָכטער איז פון זינען אַראָפּ. ביי אַ קליין געל מענטשל איז אָנגעוואַקסן אויפן שטערן אַ גוליע אַזוי גרויס ווי אַן עפּל. אַ מיידל האָט שוין טעג לאַנג געשלוקערצט און נישט געקאָנט אויפהערן. ביי נאַכט, ווען די לבנה האָט געשיינט, איז דער שלוקערץ אירער געווען ווי דאָס בילן פון אַ הונט. ס'איז, אַ פּנים, געזעסן אין איר אַ דיבוק אויך, ווייל זי האָט געזונגען זמירות מיט דעם קול פון אַ חזן און געזאָגט אויף אויסנווייניק תפילות. טייל מאָל האָט זי גענומען רעדן פּויליש און רוסיש, — לשונות, וואָס זי האָט נישט געקאָנט, און געוואָלט לויפן צום גלח זיך שמדן... יאַשאַ האָט אַלעמען אָנגעוווּנטשן. ער האָט יעדעס מאָל פון ס'ניי דערמאָנט, אַז ער איז נישט קיין רבי, נאָר אַ געוויינלעכער ייד און אַ בעל־עבירה דערצו, אָבער די לייט האָבן נאָך אַ מאָל און ווידער אַ מאָל איבערגעחזרט די אייגענע רייד. אַן עגונה, וואָס דער

No, the temptations never ceased. Yasha had withdrawn from the world but, through the tiny window which he had left to admit air and light, evil talk, slander, wrath, and false flattery came. It became clear to Yasha why the ancient saints had chosen exile and had never slept twice in the same place; had feigned blindness and deafness and muteness. One could not serve God amongst other men, even though separated by brick walls. He considered putting a pack upon his back and, with staff in hand, striking out for the unknown, but this he knew would cause Esther unendurable grief. Who could tell? She might even become ill from sorrow. He had noted how her health was failing. Old age was creeping up on her. Magda, peace be with her soul, had shown him the sort of thing that could happen.

No, peace of mind, was not to be found in this world. There is no tomorrow without sorrow, as the philosophers say. But even more powerful than the temptations from without were those born within man himself, in his brain, his heart. No hour passed without Yasha's being besieged by every sort of passion. No sooner did he forget himself for a moment than they gathered about him: empty fancies, daydreams, repulsive desires. Emilia's face would materialize from the darkness and refuse to be driven away. It would smile, whisper, wink at him. He would think of new tricks to perform, new jokes with which to entertain audiences, new illusions and stunts with which to bewilder them. Again he danced on the tightrope, turned somersaults on the high wire, sailed over the rooftops of cities, trailed by a jubilant crowd. He would chase away the fancies as diligently as he could, but still they would return like persistent flies. He hungered for meat, wine, vodka. He was consumed by a longing to see Warsaw again—the droshkies, omnibuses, cafés, confectionaries. Though he suffered from the colds and rheumatism and though there was a constant burning in his stomach, his lust had not diminished. With no woman about, he thought of sinning like Onan.

He had only two defenses against these assaults from within and without—the Torah and prayers. Night and day he studied, memorizing many chapters and reciting them as he lay on his straw pallet. "Blessed is the man that walketh not in the counsel of the ungodly." "Lord, how are they increased that trouble me! Many are they that rise up against me. Many there be which say of my soul, 'There is no help for him in God.' Selah." He repeated these passages so often that his lips swelled. In his mind he compared the Evil One to a dog which both barks and never stops biting. The creature must be constantly kept off with a stick, one's injured limbs pulled from its jaws, the wounds tended with salves and plasters. The fleas from its furry hide required also an eternal vigilance. And this until one's last breath.

He would surely have died had there not been an occasional respite. The Dog of Egypt did not always bite with the same ferocity. Now and again he withdrew, slumbered. But one had to stay on guard lest he return with renewed power and insolence.

4

One after another they all came with their troubles. They spoke to Yasha the magician as if he were God: "My wife is sick. My son must go to the army. A competitor is outbidding me for a farm. My daughter has gone mad . . ." A small dried-up man had a growth the size of an apple on his forehead. A girl had been hiccuping for a week and could not stop: at night, when the moon shone, she sounded like a hound baying. Evidently, there was a dybbuk in her, for she chanted hymns and prayers with the voice of a cantor. Now and again, she spoke in Polish and Russian, languages with which she was unfamiliar, and at such times she had a desire to seek out a priest and be converted. Yasha prayed for all of them. But each time he pointed out he was no rabbi but merely an ordinary Jew and a sinner, besides. The supplicants responded by repeating their requests. A deserted wife, whose husband had been

מאַן איז איר פאַרפאַלן געוואָרן שוין זעקס יאָר צייט און זי פאָרט אַרום אים זוכן איבער גאַנץ מדינת פוילן, האָט געוויינט מיט אַזאַ געהאַליש קול, אַז יאַשאַ האָט געמוזט פאַרשטאָפּן די אויערן. זי האָט זיך אַ וואָרף געטאָן אויף דעם שטיבל, ווו ער איז געזעסן, ווי גרייט עס איינצולייגן פון גרויס ביטערניש. פון איר מויל האָט געשטונקען מיט ציבעלע און פוילע ציין. די יעניקע, וואָס האָבן געוואַרט הינטער איר, האָבן פאַר־לאַנגט זי זאָל מאַכן אַ סוף צו די לאַנגע טענות, אָבער זי האָט זיי אָנ־געשאָלטן און געפאָכעט קעגן זיי מיט די פויסטן. מ׳האָט זי צום סוף אוועקגעשלעפּט און זי איז זיך פאַרגאַנגען אין אַ געהויל. זי האָט גע־שריגן צו אים, יאַשאַן:

— חמור־אייזל, שיקסע־קריכער, הורן־יונג!...

אַ יונגערמאַן אַ מרה־שחורהניק האָט זיך אָוועקגעשטעלט דערציילן יאַשאַן ווי אַזוי די שדים פירן מיט אים מלחמה. זיי פאַרקניפּן אים די ציצית, מאַכן קאָלטאָנעס אין דער באָרד, גיסן אויס דאָס נעגל־וואַסער, וואָס ער שטעלט זיך ביי נאַכט, שיטן אַריין אין די געקעכטסער, וואָס ער קאָכט זיך — הויפנס זאַלץ, ווערעם, ציגן־באָבקעס. יעדעס מאָל, וואָס ער גייט אין בית־כסא פאַלט אויף אים אָן אַ שדית, וואָס לאָזט אים נישט טאָן זיין באַדערפעניש. דער יונגערמאַן האָט אַרויסגענומען פון בוזעם־קעשענע בריוו פון רבנים, קהל־לייט, באַגלויבטע עדות... משכילים זענען געקומען צו יאַשאַן פירן וויכוחים, פרעגן קשיות אויף דער אמונה. בחורים ליידיק־גייער האָבן געוואָרט אין הויף צו קאָנען אויס אים חוזק מאַכן, אים צעמישן מיט האַרבע שטיקלעך גמרא, תרגום־ווערטער, באַווייזן אַז ער איז אַן עם־הארץ... ווי וויל ער האָט געהאַט ביי זיך אָפּגעפּאַסט נישט אויפצונעמען מענטשן מער ווי צוויי שעה אַ טאָג, איז ער אָפּגעשטאַנען ביים פענצטערל ביז עס איז צוגעפאַלן די נאַכט. די פיס זענען אים געוואָרן אַזוי מיד אַז ער איז דערנאָך אַ פאַל געטאָן אויף דעם שטרוזאַק ווי אונטערגעבראָכן, געדאַוונט די פאַר־שפּעטיקטע מנחה זיצנדיקערהייט.

אין איינעם אַ טאָג איז געקומען צו אים שמואל מוזיקאַנט, וואָס מיט אים פלעגט ער, יאַשאַ, פאַרברענגען אין שענק. ער האָט זיך גע־קלאָגט, אַז אַ האַנט האָט אים אָנגעהויבן וויי טאָן און ער קאָן מער נישט שפּילן. ווי נאָר ער נעמט די פידל, נעמט אים ברעכן דאָס געלענק. די פינגער, וואָס מיט זיי דאַרף ער רעגולירן די סטרונעס, זענען אים אַלע מאָל פאַרשטייפט און אָן בלוט. ער האָט געוויזן יאַשאַן די שפּיצן־פינגער — געל און געקנייטשט ווי ביי אַ מת... ער האָט גערעדט, אַז ער וויל אַוועק קיין אַמעריקע. ער האָט אָפּגעגעבן גרוסן פון די פּיאַס־קער גנבים. עלזשביעטאַ איז געהאַט געשטאָרבן. באָלעק איז געזעסן אין דער יאַנאָווער תפיסה. חיים־לייב גנב איז געלעגן אין הקדש. ביים בלינדן מעכל איז קאַליע געוואָרן דאָס אַנדערע אויג אויך און ער קאָן שוין נישט אַרויסגיין אָן אַ פירער. בעריש וויסאָקער האָט זיך איבער־געצויגן קיין וואַרשע. שמואל האָט אַ זאָג געטאָן:

— די קליינע מלכהלע געדענקסטו?

— יאָ, וואָס מאַכט זי?

— דער מאַן איז שוין נישט קיין היגער — האָט שמואל מוזיקאַנט געזאָגט. — מ׳האָט אים אין קיטשימעט אונטערגעהאַקט די לונגען.

— ווו איז מלכהלע?

— חתונה געהאַט מיט אַ שוסטער פון זאַקעלקאָוו. קוים אָפּגעוואַרט די דריי חדשים...

— יאָ, יאָ.

— געדענקסט אפשר איינע אַ זעווטל לייבוש לעקעכס? — האָט שמואל אַ פרעג געטאָן קליגעריש.

יאַשאַן איז אָנגעלאָפן דאָס בלוט אין פנים.

— יאָ, כ׳געדענק...

— געוואָרן אַ גאַנצע מאַדאַם אין בוינעס איירעס. חתונה געהאַט מיט איינעם אַ הערמאַן. ער איז אַוועק פון ווייב. זיי האָבן דעם גרעסטן באָרדעל...

יאַשאַ האָט אָפּגעוואַרט אַ ווייל.

— פון וואַנען ווייסטו, האַ?

— דער הערמאַן קומט קיין וואַרשע. ער פירט אַהין גאַנצע וואַגאָנען נקבות... איך האָב געטראָפן אַ כלי־זמר, וואָס קומט אַריין צו זיינס אַ שוועסטער. זי וווינט אויף דער ניזקע גאַס... זי פירט דעם גאַנצן האַנדל...

— יאָ, יאָ.

— נו, און דו ביסט טאַקע אַ רבי, האַ?

— קיין שום רבי.

— ס׳קאָכט מיט דיר די וועלט. מ׳זאָגט, אַז דו קאָנסט מאַכן פון טויטע לעבעדיק.

— דאָס קאָן נאָר גאָט.

— פריער גאָט און דערנאָך דו.

— רעד נישט קיין נאַרישקייטן.

— כ׳וויל דו זאָלסט מיר אָנווינטשן...

— זאָל דיר דער אויבערשטער העלפן.

— יאַשעלע, כ׳קוק אויף דיר און דערקאָן דיך נישט. כ׳גלייב מיר גאָרנישט אַז דאָס ביסט דו.

— מ׳ווערט אַלט.

— צו וואָס האָסטו דאָס געטאָן, האַ?

— כ׳האָב מער נישט געקאָנט אָטעמען.

— נו, און דאָ איז דיר לינדער?... כ׳טראַכט וועגן דיר... כ׳טראַכט

[illegible]

missing six years and who had been searching throughout Poland for him, screamed so loudly that Yasha had to stuff his ears. She hurled herself at the building as if determined, from sheer bitterness, to demolish the structure. Her breath stank of onions and rotting teeth. Those standing behind her on line demanded that she make her complaints briefer, but she waved her fists at them and continued shouting and wailing. Finally, she was dragged away. "Scum, whoremaster, murderer!" she shouted at Yasha.

A melancholy young man confided that demons battled with him, knotting his fringed garment, putting elf-locks into his beard, spilling out the water he had prepared for his morning ablutions, putting handfuls of salt and pepper, along with worms and goat-dung, into his food. Every time he sought to perform his bodily functions, a she-devil prevented him. The young man had letters from rabbis and other reliable witnesses to prove the truth of what he was saying. There were also learned sophisticates who sought out Yasha to discuss religion with him and asked him all sorts of impossible questions. Young idlers came to mock and discredit him with unfamiliar quotations from the Talmud, or with words in Chaldaic. He had resolved to receive people only two hours each day but, as it worked out, he stood at his window from dawn until nightfall. His legs grew so weary that he would collapse onto the straw pallet and would say the evening services sitting down.

One day Schmul the Musician, Yasha's former drinking companion, came to see him. Schmul complained that his hand ached so much it prevented him from playing his fiddle. No sooner did he lift his instrument than the pain began. The hand with which he fingered the strings had become stiff and bloodless, and he showed Yasha yellow, wrinkled fingertips. Schmul wanted to go to America. He brought greetings from the Piask thieves. Elzbieta had died. Bolek was in the Yanov prison, Chaim-Leib in the poorhouse. Blind Mechl had lost the sight in his good eye. Berish Visoker had moved to Warsaw.

"Remember Small Malka?" Schmul asked.

"Yes, how is she?"

"Her husband's passed on, too," Schmul said. "He was beaten to death in jail."

"And where is she?"

"She's married to a shoemaker from Zakelkow. Barely waited the three months."

"Is that so?"

"Perhaps you remember Zeftel? She was the girl who was married to Leibush Lekach," Schmul said slyly.

Yasha blushed. "Yes, I remember her."

"She's now a madam in Buenos Aires. Married some fellow named Herman. He left his wife for her. They own one of the biggest brothels."

Yasha paused for a moment. "How do you know?" he asked.

"Herman comes to Warsaw to take back ships full of women. I know a musician who's on good terms with his sister. She lives on Nizka Street and runs the whole business."

"Really!"

"And what about you? Is it true that you're a rabbi?"

"No, it is not."

"Everyone's talking about you. They say you bring the dead back to life."

"Only God can do that."

"First God, then you . . ."

"Don't talk nonsense."

"I want you to say a prayer for me."

"Let the Almighty help you."

"Yashale, I see you and I don't recognize you. I can't believe it's really you."

"We grow older."

"Why did you do it? Why?"

"I could no longer breathe."

"Well, and is it any easier in there? I think of you . . . I think of you day and night."

שמואל מוזיקאַנט איז געהאַט געקומען אַהער אין אָוונט, נישט גלייך מיט די אַנדערע. אסתר איז אייגנס געקומען אים אָנמעלדן. די זומער־נאַכט איז געווען אַ וואַרעמע. די לבנה האָט געשיינט. דער הימל איז געווען פול מיט שטערן. זשאַבעס האָבן געקוואַקעט. קראָען האָבן זיך איבערגעוועקט מיט אַ קראַקענייש. פעלדגרילן האָבן געגרילצט. פון מאָל צו מאָל איז אַ צייטיקער עפּל אַראָפּגעפאַלן פון די עפּלביימער אין הויף. די צוויי חברים זענען געשטאַנען פון בײדע זייטן פענצטערל. יאַשאָס באָרד איז שוין געווען האַלב ווייס. אין די בלויע אויגן האָבן זיך געבראָכן שטיקלעך גאָלד. פון דער יאַרמולקע האָבן אַרויסגעשטאַרצט צוויי צעשויבערטע פאות. ביי שמואלן אין די באַקן־בערדלעך זענען שוין אויך געווען גרויע פעדעם. דאָס פנים איז געווען בלאַס, איינגעפאַלן. ער האָט גערעדט מיט אַ נאַגנדיק קול:

— ס׳איז מיר געוואָרן נמאס, — דאָס איז דער אמת. שפּיל אַהין, שפּיל אַהער. נאָך אַ מאָל אַ חופּה־מאַרש און נאָך אַ מאָל אַ דזיען דאָברי... די בדחנים זאָגן די אַלטע וויצן. טייל מאָל אין מיטן גאַנצן שפּילן וויל איך אַנטלויפן.

— וווּהין אַנטלויפן?

— כ׳ווייס אַליין נישט. יעדן טאָג שטאַרבט עמעצער. אַזוי ווי כ׳עפן די אויגן, פרעג איך באַלד: יענטל, ווער איז היינט געשטאָרבן? גבאיטעס קומען אָנזאָגן באַלד אין דער פרי. אַזוי ווי כ׳הער, טוט מיר גלייך אַ שטאָך אין האַרץ.

— נו, אין אַמעריקע שטאַרבט מען נישט?

— דאָרט קאָן איך נישט אַזוי פיל מענטשן...

— ס׳שטאַרבט בלויז דער גוף. די נשמה לעבט. דער גוף איז ווי אַ מלבוש. ווען אַ מלבוש ווערט אַלט אָדער פאַרפלעקט, טוט מען עס אויס.

— כ׳וויל דיר נישט, ווי מ׳זאָגט, דערקוטשען, אָבער ביסט געווען אין הימל און געזען די נשמות?

— ווי באַלד גאָט לעבט, לעבט אַלץ. פון לעבן קאָן נישט אַרויסקומען קיין טויט.

— אָבער מורא האָט מען.

— אָן דער מורא וואָלט דער מענטש געווען ערגער ווי אַ חיה.

— ר׳איז סיי ווי ערגער.

— מ׳קאָן זיין בעסער. ס׳איז אין אונדזערע הענט.

— וואָס דאַרף מען טאָן, האַ?

— קודם־כל — נישט טאָן קיין שלעכטס.

— וואָס איז דאָס?

— נישט טאָן קיינעם קיין עוולה. נישט רעדן וועגן קיינעם קיין שלעכטס. נישט טראַכטן קיין שלעכטס.

— און וואָס וועט אַרויסקומען דערפון?

— ווען אַלע מענטשן וואָלטן זיך אַזוי געפירט, וואָלט אַפילו די וועלט געווען ווי אַ גן־עדן.

— מענטשן וועלן זיך קיין מאָל אַזוי נישט פירן.

— יעדער איינער דאַרף טאָן וואָס ס׳איז אין זיין כוח.

— וועט דעמאָלט קומען משיח?

— קיין אַנדער וועג איז נישטאָ.

ה

באַלד נאָך סוכות האָבן זיך אָנגעהויבן די רעגנס. קאַלטע ווינטן האָבן געבלאָזן. די עפּל אונטערן עפּלבוים האָבן געפוילט. די בלעטער אויף די צווייגן האָבן געוויאַנעט. דאָס גראָז איז געוואָרן פון גרין — געל. די פייגעלעך האָבן מיט זון־שפּראָץ געטאָן איין זינג, געוואָרן פאַרשוויגן אויף אַ גאַנצן טאָג. יאַשאַ דער בעל־תשובה האָט געקראָגן אַ קאַטאַר. די נאָז איז געוואָרן פאַרשטאָפּט, זיך נישט געוואָלט עפענען. ווייטיקן זענען געלאָפן איבערן שטערן, אין די שלייפן, אין די אויערן. דער האַלדז איז געוואָרן הייזעריק. אסתר האָט געהערט אין די נעכט ווי יאַשאַ הוסט מיט אַ טרוקענעם הוסט. זי האָט נישט געקאָנט איינליגן אויפן געלעגער, אָנגעטאָן דעם שלאָפראָק מיט די שטעקשטיך, אַרויס בעטן ביי אים רחמים אַרויסצוקומען פון דעם לאָך, וווּ ער האָט זיך פאַרשטעקט, אָבער יאַשאַ האָט געענטפערט:

— אַ חיה מוז זיצן אין שטייג!

— הרגעסט דיך אַוועק!

— בעסער הרגענען זיך איידער אַנדערע!...

אסתר האָט זיך אומגעקערט אין בעט, יאַשאַ — צום שטרויזאַק. ער האָט זיך איינגעהילט אין אַלע לייבלעך און קאָלדרעס. ס׳איז אים מער נישט געווען קאַלט, אָבער דער שלאָף איז נישט געקומען. ער האָט געהערט ווי דער רעגן פּויקט אין שינדל־דעכל. אין דער ערד האָט עפּעס געשאַרכט, ווי מוילוואָרפן וואָלטן דאָרט געגראָבן, אָדער ווי אַ מת וואָלט

Schmul's arrival had been in the evening. Esther, herself, had announced him. It was a warm summer night. The moon was up, the sky filled with stars. One could hear frogs croaking and now and again the cawing of a crow. Crickets chirped. The old comrades looked at each other, each from his side of the window. Yasha's beard had become almost white and there were gold flecks in his eyes. Two disheveled sidelocks trailed from beneath his skullcap. Schmul's sideburns were also threaded with gray and his face was sunken. He spoke mournfully: "I'm disgusted with everything and that's a fact. I play here, I play there. Another wedding march, another good-morning dance. The wedding jesters repeat the same old weary jokes. Sometimes right in the middle of things I feel like running away . . ."

"Where?"

"I don't know myself. Perhaps to America. Every day somebody else dies. As soon as I open my eyes I ask: 'Yentel, who died today?' Her friends bring the news first thing in the morning. Soon as I hear who it is I get a pain in my heart."

"Well, and don't people die in America?"

"I don't know so many people there."

"Only the body dies. The soul lives on. The body is like a garment. When a garment becomes soiled or threadbare, it is cast aside."

"I don't want, as they say, to irritate you, but were you ever in heaven and did you see the souls?"

"So long as God lives, everything lives. Death cannot arise from life."

"But, nevertheless, one's scared."

"Without fear, man would be worse than an animal."

"He's worse anyway."

"He could be better. It's up to him."

"How? What should we do?"

"Harm no one. Slander no one. Not even think evil."

"And what will that help?"

"If everyone conducted himself this way, even this world would be paradise."

"It will never happen."

"Each of us must do what's in his power."

"Will the Messiah come then?"

"There is no other way."

5

Immediately after the Feast of Tabernacles the rains came. Cold winds blew and the apples, fallen from the trees, rotted, the leaves withered, the grass turned from green to yellow. At daybreak birds chirped once and then remained silent the rest of the day. Yasha the Penitent was troubled by a cold. His nose was clogged and would not clear. Pains shot across his forehead and into his temples, his ears. He had become hoarse. At night Esther heard him coughing. She could not stay in bed and went to him, in robe and slippers, to plead that he foresake his self-imposed prison; but Yasha answered, "A beast must be kept in a cage."

"You're killing yourself."

"Better myself than others."

Esther went back to bed and Yasha returned to his pallet. He stayed dressed and bundled himself up in his blanket. He was no longer cold but still sleep would not come to him. He heard the sound of the rain on the shingle roof. There was a rustling in the earth as if moles were digging there or a corpse had turned in its

זיך איבערגעקערט אין קבר. ער, יאַשאַ, האָט געהרגעט מאַגדאַן, געהרגעט איר מוטער, גורם געווען באָלעק זאָל זיצן אין קרימינאַל, געהאָלפן זעווטלען ווערן דאָס וואָס זי איז. ער האָט געהאַט אַן אויסטערליש געפיל: אַז עמיליאַ איז שוין אויך נישט צווישן די לעבעדיקע. זי האָט וויפל מאָל געזאָגט אַז ער, יאַשאַ, איז איר לעצטע האָפענונג. אָן אים וואָלט זי שוין לאַנג געמאַכט אַן עק. נו, און ווו איז ערגעץ האַלינאַ? ער האָט געטראַכט וועגן זיי יעדן טאָג, יעדע שעה. ער האָט גערופן אין געדאַנק די נשמות פון די געשטאָרבענע, געבעטן זיי זאָלן אים געבן אַ צייכן. מאַגדאַ, ווו ביסטו? — האָט ער צו איר געמורמלט אין דער פינצטערניש. — ווו איז ערגעץ דיין הייליקע נשמה? ווייסט זי אַז כ'בענק און האָב חרטה? אָדער איז דאָס אמת וואָס ס'שטייט אין קוהלת: והמתים אינם יודעים מאומה?... אויב אַזוי, איז אַלץ אומזיסט. אַ ווייל האָט זיך אים אויסגעוויזן אַז ס'נעמט זיך אויסשיילן אין דער שוואַרצקייט אַ פּנים, אַ געשטאַלט. באַלד איז אַלץ ווידער געוואָרן אָפּגעמעקט. גאָט האָט געשוויגן. די מלאכים האָבן געשוויגן. די מתים האָבן געשוויגן. אפילו די שדים האָבן געשוויגן. אַזוי ווי זיין, יאַשאַס, נאָז — זענען געוואָרן פאַרשטאָפּט אַלע קאַנאַלן פון אמונה. ער האָט פאַרנומען אַ קראַצעניש, אָבער ס'איז געווען פון אַ פעלדמויז.

ער האָט צוגעשלאָסן די וויעס, אָנגעהויבן דרימלען. אין חלום זענען זיי געקומען צו אים, אָבער אָן אַנטפּלעקונגען. זיי האָבן גערעדט נאַרישע רייד, געטאָן משוגענע מעשים. ער האָט זיך איבערגעוועקט מיט אַ צאַפּל. אַזוי ווי ער האָט געפּרוּווט געדענקען, אַזוי האָבן די חלומות זיך אויסגעוועפּט. איין זיכערקייט איז געבליבן: אַז ס'איז נישטאָ וואָס צו געדענקען. אַלץ אין חלום איז אַרויסגעקומען גרייזיק, קאַפּויער: ווי דאָס בעבעניש פון אַ קינד, ווי דאָס איז געמאָלט פון אַ חסר־דעה.

צו פאַרטרייבן די מחשבות זרות, האָט יאַשאַ געלערנט פון אויסנווייניק משניות. ער האָט זיך געהאַט אויסגעלערנט מסכה־ברכות. מאימתי קורין את שמע בערבין? משעה שהכהנים נכנסין לאכל בתרומתן... צווישן איין משנה און דער אַנדערער איז אים דורכגעלאָפן אַ פאַנטאַזיע: עמיליאַ לעבט. זי קויפט אַ פּאַלאַץ אין לובלין. זי לאָזט אויסגראָבן אַ טונעל פון איר בודואַר ביז צו אים אַהער. זי קומט צו אים און גיט זיך אים איבער. פאַרטאָג קערט זי זיך אום... יאַשאַ האָט געטאָן אַ ציטער. ער האָט געהאַט נאָכגעלאָזט איין רגע. די דאָזיקע דמיונות האָבן זיך אַריינגעגנבעט ווי מייז, ווי שרעטלעך. זיי זענען געזעסן אין מוח און געלויערט, גרייט אים מטמא צו זיין. אָבער ווער זענען זיי? וואָס ווילן זיי? וואָס איז זייער צוועק אין דער מענטשלעכער ביאָלאָגיע?... ער האָט אין דער גיך גענומען זאָגן די צווייטע משנה: מאימתי קורין את שמע בשחרית? משיכיר בין תכלת ללבן, ר' אליעזר אומר: בין תכלת לכרתי... ער האָט געוואָלט זאָגן ווייטער, נאָר ער האָט מער נישט געהאַט קיין כוח אין די לעפצן. ער האָט אָנגעטאַפּט דעם אייגענעם גוף: דעם אויסגעדאַרטן קערפּער, די צעוואַקסענע באָרד (וואָס איז שוין האַלב ווייס), די באַלייגטע צונג, די ציין, וואָס ס'רוב פון זיי האָבן זיך אָנגעהויבן שאַקלען. וועט דאָס אַלץ אַזוי דויערן ביז צום טויט? — האָט ער זיך געפרעגט. — וועט טאַקע קיין מאָל נישט קומען די רו? אויב אַזוי, זאָל שוין קומען דער סוף וואָס גיכער...

ער האָט געהאַט אַ באַדערפעניש זיך איבערצוקערן אויף דער אַנדערער זייט, אָבער ער האָט נישט געוואָלט אויפרודערן די אַלע צודעקן און שמאַטעס, וואָס מיט זיי האָט ער זיך איינגעהילט. די קעלט האָט אויך געלויערט, גרייט יעדע רגע זיך אַריינצורייסן. ער האָט שוין ווידער געדאַרפט משתין זיין, אָבער ער האָט זיך איינגעהאַלטן. פון וואַנען האָט זיך גענומען צו אים אַזוי פיל השתנה?... ער האָט זיך געשטאַרקט און גענומען מורמלען די דריטע משנה: בית שמאי אומרים: בערב כל אדם יטה ויקרא. ובבוקר יעמוד שנאמר: ובשכבך ובקומך... ער איז איינגעשלאָפן און ס'האָט זיך אים געחלומט אַז ער דאַרף משתין זיין. ער גייט אַריין אין אָפּטריט, אָבער עמיליאַ שטייט דאָרט. ער שעמט זיך פאַר איר, אָבער זי שמייכלט צו אים און זאָגט:

— טו דאָס דייניקע...

פאַרטאָג האָט דער רעגן אויפגעהערט און ס'האָט גענומען פאַלן אַ שניי — דער ערשטער שניי היינטיקן ווינטער. דער מזרח איז געווען פאַרוואָלקנט, אָבער צו זון־אויפגאַנג איז דער הימל געוואָרן געל און ראָז. ביי אַ וואָלקן האָט זיך אָנגעצונדן דער זוים, געפלאַקערט ווי אַ פייערדיקער זיג־זאַג. יאַשאַ האָט זיך אויפגעהויבן, אָפּגעשאָקלט פון זיך די נאַכטישע מידקייט, די נאַכטישע ספקות. ער האָט געהאַט אַ מאָל געלייענט אין אַ בוך וועגן די מוסטערן פון די שניי־פליטערלעך. איצט האָט ער דאָס געזען מיט די אייגענע אויגן. יעדעס שנייעלע, וואָס איז געפאַלן אויף דעם זוים פון פענצטערל איז געווען זעקסקאַנטיק, מיט שטענגעלעך און הערעלעך, מיט צאַצקעלעך און ציגעלעך, אויסגעשניצט פון אַ פאַרבאָרגענער האַנט, וואָס איז אומעטום: אין דער ערד און אין וואָלקן, אין גאָלד און אין מיסט, אין ווייטסטן שטערן און אין האַרץ פון מענטש. ווי קאָן מען רופן די דאָזיקע מאַכט אויב נישט גאָט? — האָט יאַשאַ צו זיך גערעדט. — און מיט וואָס ווערט זי אַנדערש ווען מ'רופט זי נאַטור? ער האָט זיך דערמאָנט דעם פּסוק אין ישעיה: היוצר עין הלא יראה, הנוטע

grave. He, Yasha, had killed both Magda and her mother, had brought about the imprisonment of Bolek, had helped Zeftel become what she had. Emilia, he felt, was likewise no longer among the living. She had often said that Yasha was her last hope. No doubt she had done away with herself. And where was Halina now? He thought of them every day, every hour. Mentally, he called to the souls of the dead and begged them to give him some sign. "Where are you, Magda?" he muttered in the dark. "What has happened to your martyred soul?" Does she know I long for her and do penance? Or is it as it is said in Ecclesiastes: "And the dead know nothing." If that is so, then it has all been in vain. For a moment he imagined he saw a face in the darkness, a figure. But soon all dissolved into the dark again. God was silent. And so were the angels. So, too, the dead. Even the demons did not speak. The channels of faith had clogged up like his nose. He heard the sound of scratching—it was only a fieldmouse.

The lids of his eyes closed and he dozed. In his dreams the dead came to him but they revealed nothing, speaking only nonsense, performing insane antics. He awoke with a start. He tried to reconstruct his dreams but as he did so they misted away. One thing was certain—there was nothing to remember. His dreams had been perverse, inconsistent—the babbling of a child, or the gibberish of a madman.

To drive away his evil thoughts Yasha intoned the Treatise of Benedictions: "From what time in the evening may the Shema be recited? From the time the Priests enter the temple to eat of their heave offering . . ." As he passed from the first paragraph to the second, he lived through a new fantasy. Emilia was still alive. She had purchased an estate in Lublin and had a tunnel dug from her bedroom directly to his cell. She came and gave herself to him. Just before daybreak she hastened back. Yasha trembled. For one moment he had relaxed and fancies had burrowed through like mice or hobgoblins. They dwelled in the mind ever ready to defile him. But what were they? What was their purpose in human biology? He quickly went on to the second paragraph: "From what time in the morning may the Shema be recited? As soon as one can distinguish between blue and white. Rabbi Eliezer says 'between blue and green.'" Yasha wished to say more but lacked the strength to continue. He ran his hand over his emaciated torso, his heavy beard, his coated tongue, his teeth—most of which had already loosened. Will it be like this until the end? he wondered. Will I never rest? If so, let the end come!

He wished to turn on his other side but feared to disturb the blankets and rags with which he had covered himself. The frost was all about him, ready to penetrate to him at any moment. Once more he felt the desire to urinate but he did not yield to it. How did so much urine collect within him? He marshaled his strength and began to mumble the third paragraph: "The School of Shammai say, 'In the evening all should recline when they recite the Shema, but in the morning they should stand up, for it is written; and when *thou* liest *down* and when *thou* risest *up* . . ." He fell asleep and dreamed that he must urinate. He walked into the outhouse but Emilia was standing there. Despite his embarrassment she said with a smile, "Do what you have to."

At daybreak the rain stopped and snow began to fall—the first snow of the winter. Clouds gathered in the east but, at sunrise, the sky became pink and yellow. The flame of sunrise caught the edge of a cloud and blazed in a fiery zigzag. Yasha rose, shook off his nocturnal weariness, and the nocturnal doubts. He had once read about snowflakes and now he verified what he had learned. Each flake that fell on the window sill was hexagonal, complete with stems and horns, with designs and appendages, formed by that hidden hand which is everywhere—in the earth and in the clouds, in gold and in carrion, in the most distant star and in the heart of man. What can one call this force, if not God? Yasha asked himself. And what difference does it make if it's called nature? He reminded himself of the chapter in

און הלא ישמע... המלמד לאדם דעת... ער, יאשא, האט געזוכט א צייכן, אבער גאט האט געגעבן זיינע צייכנס יעדע מינוט, יעדע רגע, אין אים, יאשאן, אויסער אים. אסתר האט זיך שוין געהאט אויפגעהויבן. פון קוי־מען איז אויסגעגאנגען א רויך. אסתר האט שוין אוודאי געגרייט פאר אים א ווארעם אנבייסן. ווי וויל ס'איז געפאלן א שניי, האבן די פיי־געלעך היינט געצוויטשערט לענגער ווי אלע מאל. זיי האבן געזונגען דא ערגעץ אין זייערע באהעלטעניש, די הייליקע באשעפענישלעך, וואס האבן גארנישט מער ווי א פאר פעדערלעך און פון ציַיט צו מאל — א ברעקל, א קערנדל...

— נו, גענוג געפוילט זיך! — האט יאשא געטאן א רוף. ער האט אייסגעטאן פון זיך די לייבלעך, דאס העמד, זיך גענומען וואשן מיט דער קרוג וואסער. ער האט אראפגעשארט שניי פון דעם פענצטערל, אנגעריבן דאס לייב. ער האט טיף איינגעאטעמט, אויסגעהוסט די גאנצע ליחות. דאס פארשטאפונג אין דער נאז האט זיך געעפנט ווי דורך א נס. ער האט ווידער אנגעשעפט פולע לונגען לופט. דער האלדז איז אים געווארן אויסגעלייטערט און ער האט גענומען זאגן מודה אני, מה טובו. אזוי ווי ער האט געדאוונט פון פארנט, אזוי האט ער אויסגעקרייזלט א ניגון:

אלוקי, הנשמה שנתת בי טהורה היא, אתה בראתה, אתה יצרתה, אתה נפחתה בקרבי ואתה עתיד ליטלה ממני ולהחזירה לעתיד לבוא... באלד האט יאשא אנגעטאן טלית־און־תפילין. דאנקען גאט, ער, יאשא, זיצט נישט אין תפיסה. ער קאן דאווענען הויך. ער קאן לערנען תורה. ער האט צוויי טריט פון דאנען א געטריי ווייב. כשרע יידן, די אייניקלעך פון קדושים און טהורים, קומען צו אים נאך עצות און ברכות ווי צו א רבין. ער האט שווער געזינדיקט, אבער גאט האט זיך אויף אים דערבארעמט, איב נישט געלאזט אומקומען אין זינד. די השגחה האט מיט אים אזוי גע־פירט, אז ער זאל מוזן טאן תשובה. קאן נאך זיין א גרעסערער חסד? וואס נאך קאן פארלאנגען א רוצח?... וואס וואלט געטאן מיט אים א מענטשלעך געריכט?...

ער האט געזאגט קריאת־שמע, זיך געשטעלט שמונה־עשרה. ביי ונאמן אתה להחיות מתים האט ער זיך אפגעשטעלט, מכוון געווען פירוש־המילות, נאכגעטראכט. יא, א גאט וואס קאן שניצן שניי־פליטערלעך, אויסבויען פון א טראפן זרע א מענטש, פירן די זון, די לבנה, די קא־מעטן, די פלאנעטן, די מזלות, איז אויך באגלויבט אויפצולעבן טויטע. שוטים זענען יענע, וואס לייקענען דערין. גאט איז א כל־יכול. פון דור צו דור ווערט אלץ קלארער זיין יכולת. זאכן וואס מ'האט א מאל געלייקנט אז גאט קאן זיי באווייזן, באווייזט היינט דער מענטש. די גאנצע אפיקור־סות איז געבויט דערויף, אז דער מענטש איז קלוג, נאר גאט איז א נאר; דער מענטש איז גוט, נאר גאט איז שלעכט; דער מענטש לעבט, נאר דער באשאפער איז טויט... ווי נאר מ'קערט זיך אפ פון דעם דאזיקן רשעותדיקן געדאנק, עפענען זיך די טויערן פון אמת. יאשא האט זיך געשאקלט, געקלאפט אין הארץ, זיך געבוקט. ער האט אויפגעמאכט די וויעס און דערזען ביים פענצטערל אסתרן. די אויגן אירע האבן גע־שמייכלט. זי האט געהאלטן א פענדל און ס'איז געגאנגען דערפון א פארע. מחמת ער איז שוין געהאט אויסגעשטאנען שמונה־עשרה, האט ער געשאקלט צו איר מיטן קאפ, זי באגריסט. יעדע ביטערקייט איז געהאט זיך אים אפגעפאלן. ער איז ווידער פול געווען מיט ליבשאפט. אסתר האט עס, ווייזט אויס, דערקענט אין זיין פנים. דער מענטש איז דאך אין תוך א מבין. ער זעט דאך אלץ אויב ער וויל זען...

צוזאמען מיטן עסן, האט אסתר געבראכט א בריוו. דער קאנווערט איז געווען צעקנייטשט. ס'איז דא געווען זיין, יאשאס, נאמען און דער נאמען פון דער שטאט, אבער נישט קיין גאס און קיין נומער.

ער האט אפגעלייגט די תפילין, זיך געוואשן. אסתר האט אים געהאט געבראכט רייז מיט הייסער מילך. ער איז געזעסן ביים טישל און געגעסן. דעם בריוו האט ער אוועקגעלייגט פאר זיך. ער האט געהאט ביי זיך אפגעפאסט אים נישט צו עפענען פארן אנבייסן. די דאזיקע האלבע שעה האט געהערט צו אסתרן. זי האט ליב געהאט צו שטיין און צו קוקן ווי ער עסט, און דערביי האט זי גערעדט צו אים. ער האט מורא געהאט זי זאל נישט אנהויבן די אלטע קלאגרייד וועגן דעם, אז ער איז קראנק, ברענגט זיך אום, פארומערט איר די יארן. נאר עפעס האט זי זיך היינט אפגעהאלטן פון די פרעטענסיעס. זי האט געשמייכלט צו אים ווי א מאמע. זי האט אים דערציילט פון באשטעלונגען, וואס זי האט גע־קראגן, גערעדט וועגן דער ווירטשאפט, די נייטארינס און דערפון אז זי יועט, מערטשישעס, אויף פסח לאזן מאלן די ווענט. ער האט נישט געוואלט אויפעסן דאס גאנצע פענדל רייז, אבער אסתר האט זיך איינ־געשפארט, געטענהט, אז זי וועט נישט אפטרעטן פון דאנען ביז ער וועט האבן אראפגעשלונגען דעם לעצטן לעפל. ער האט אליין אויך געשפירט, אז מיט יעדן ביסן קומט אים צו א שטיק היות. די דאזיקע מילך האט אים געשאנקען זיין אייגענע קו אין שטאל. די קערנדלעך רייז זענען געוואקסן ערגעץ אין כינע. טויזנט הענט האבן געמוזט ארבעטן, אז די דאזיקע שפייז זאל איצט ליגן צווישן זיין צונג און דעם גומען. אין יעדן רייזעלע זענען געלעגן פארבארגן די כוחות פון הימל און ערד...

נאך דער רייז און נאך דער קאווע מיט ציקאריע, האט ער אויפגע־ריסן דעם קאנווערט. ס'איז דארט געלעגן נישט איין בריוו, נאר צוויי. ער האט געכאפט א קוק אויף די אונטערשריפטן און די אויגן זיינע זענען גלייך געווארן פארנעפלט. א פרייד האט אים אנגענומען און א געוויין.

Psalms: "He that planted the ear shall not hear? He that formed the eye shall not see?" He had sought a sign, yet every minute, every second, within him and outside, God signaled His presence.

Esther had already risen; he could see smoke coming from the chimney of the main house. She was preparing food for him. The snow continued to fall but nevertheless the birds sang longer than usual this day. From their hiding places these holy creatures who possessed nothing but a few feathers and an occasional crumb chirped joyfully.

Well, I've dawdled long enough! Yasha said and, removing his jacket and shirt, he began to wash himself with water from the jug. He collected snow from the window sill and rubbed it over his body. He inhaled deeply, coughing up all his phlegm. The congestion in his nose cleared as if by a miracle. Once more he filled his lungs with the cool, morning air. His throat felt better and he began to say the morning prayer in a resounding voice. "I thank Thee." "How goodly are thy tenets!" "Oh my God, the soul which Thou gavest me is pure; Thou didst create it; Thou didst form it; Thou didst breathe it into me; Thou preservest it within me; and Thou wilt take it from me, but wilt restore it unto me hereafter." Then he put on his prayer-shawl and phylacteries. Praised be God that he, Yasha, was not confined in a real prison. Here, in his cell, he could pray aloud and could study the Torah. Just a few steps away from him was his devoted wife. Worthy Jews, the grandsons of martyrs and saints, sought his advice and blessings as if he were a rabbi. Although he had sinned greatly, God in his pity had not permitted him to perish in sin. Fate had decreed that he must do penance. Could greater benevolence exist? What more could a murderer expect? How would an earthly court have judged him?

After "Hear O Israel," he offered the Eighteen Benedictions. When he came to the words, "Yea, faithful art Thou to quicken the dead," he stopped to meditate. Yes, a God who could fashion snowflakes, form a man's body from semen, control the sun, the moon, the comets, the planets, and the constellations, was also capable of reviving the dead. Only fools would deny this. God was omnipotent. From generation to generation this omnipotence grew increasingly evident. Things which once had seemed impossible for God were now performed by man. All heresy was based on the assumption that man was wise and God a fool; that man was good and God evil; that man was a living thing but the Creator dead. As soon as one left these wicked thoughts the gates of truth swung open. Yasha swayed, beat his breast, bowed his head. Opening his eyes, he saw Esther at the window. Her eyes were smiling. She carried a saucepan from which rose a cloud of steam. Since he had already said the Eighteen Benedictions, he nodded and greeted her. Every bitter thought had left him. He was again filled with love. Esther apparently detected this in his face. Man can judge, after all. He sees everything if he chooses to see.

Esther brought a letter with his food. The envelope was wrinkled. It bore Yasha's name on it, and the name of the city. There was neither street nor street number.

He put away his phylacteries and washed his hands. Esther had brought him rice with hot milk. He ate at the table, putting aside the letter which he had decided not to open until after breakfast. This half-hour belonged to Esther. She would stand there, watching him and speaking to him as he ate. It would be the same old refrain, he feared: his health, the fact that he was killing himself, ruining her life, but—no—this morning she did not indulge in her usual complaints.

Instead, she smiled at him maternally and told him of the orders she had received, gossiped about the workshop and the seamstresses, told of her plan to have the house painted for Passover. He did not want to eat all of the rice but Esther insisted, swore she would not stir until he had swallowed the last spoonful. He felt strength returning to his body. The milk he was drinking had come from his own cow, the rice had been grown somewhere in China. Thousands of hands had labored to bring the food to his mouth. Every grain of rice held within it the hidden powers of heaven and earth.

After he had finished the rice and the coffee with chickory, he tore open the envelope. He glanced quickly at the signature and his eyes misted. He felt a mingling

עמיליא און האלינא האבן ביידע צו אים געשריבן. עמיליא האט געלעבט!... ער האט נישט באלד געלייענט, נאר פריער אפגעגעבן א שבח צו גאט. דערנאך האט ער אפגעווישט די אויגן מיט א פאטשיילע און געלייענט:

מיין טייערער פאן יאשא (אדער אפשר דארף איך אייך רופן ראבין יאקאב?)...

איך האב היינט אין דער פרי געעפנט דעם „קוריער פאראנני" און דערזען אייער נאמען, — צום ערשטן מאל נאך איבער דריי יאר. איך בין געווארן אזוי איבערראשט, אז איך האב נישט געקאנט ווייטער לייענען. מיין ערשטער איינדרוק איז געווען, אז איר טרעט ווידער ארויס, דא אדער אין אויסלאנד, אבער דאן האב איך מיט א פארכאפטן אטעם איבערגעלייענט דאס גאנצע ארטיקל און אלץ אין מיר איז געווארן אזוי שטיל און טרויעריק. מיר האבן אפט גערעדט וועגן רעליגיע און איר האט אויסגעדריקט אפיניעס, וואס איך האב באצייכנט ווי דעיזם, א גלויבן אין גאט, אבער אן קיין שום דאגמע און אנטפלעקונגען. נאך דעם ווי איר זענט אזוי פלוצלינג און אויף אזא אויסטערלישן שטייגער אוועק פון אונדז, האב איך אפט געטראכט, אז דאס באווייזט ווי ווייניק א הולער גלויבן אין די העכערע קרעפטן קאן צוימען דעם מענטש און אים ביישטיין אין א גייסטיקן קריזיס. איר זענט אוועק און עס איז נישט איבערגעבליבן נאך אייך קיין שפור. איר זענט, ווי מ'זאגט, פארשוואונדן ווי א שטיין אין וואסער. איך האב אייך אפט אין מיין געדאנק געשריבן בריוו און איך וויל דא גלייך זאגן (אויב דער בריוו וועט אנקומען צו אייך), אז איך האב גענומען די גאנצע שולד אויף מיר. ערשט נאך דעם ווי איר זענט אוועק, איז מיר געווארן קלאר ווי מיאוס איך האב געהאנדלט. איך האב געוווסט, אז איר האט א פרוי. איך האב אייך געטריבן צו דער דאזיקער אוואנטורע און איך בין מאראליש פאראנטווארטלעך. איך האב אזוי פיל מאל עס אייך געוואלט זאגן, אבער מיין איינדרוק איז געווען אז איר זענט אוועק ערגעץ קיין אמעריקע, אדער ווער ווייסט וווּ.

די באשרייבונג פון דעם קארעספאנדענט ווי איר האט זיך געלאזט פארמויערן און געווארן א הייליקער און ווי יידישע מענער און פרויען ווארטן ביי אייער פענצטערל איר זאלט זיי בענטשן, האט געמאכט אויף מיר אן אומגלויבלעכן איינדרוק. איך האב נישט געקאנט לייענען ווייל מיינע אויגן זענען פול געווארן מיט טרערן. איך האב אזוי פיל געוויינט צוליב אייך, אבער די דאזיקע טרערן זענען געווען פון פרייד. צוועלף שעה זענען אריבער, אבער אזוי ווי איך שרייב אייך דעם דאזיקן בריוו, אזוי מוז איך ווידער וויינען, ערשטנס, דערפאר ווייל איר האט אזא גרויס געוויסן, און צווייטנס, ווייל איר ליידט פאר מיינע זינד. איך אליין האב אויך ערנסט געטראכט וועגן אריינטרעטן אין א קלויסטער, אבער איך האב געהאט האלינאן. איך האב נישט געקאנט באהאלטן פאר איר וואס ס'איז געשען. זי האט אייך אויף איר אייגענעם שטייגער ליב געהאט און באוואונדערט אן א גרענעץ און עס איז געווען פאר איר א גרויסער קלאפ. מיר זענען צוזאמען געלעגן אין בעט און געוויינט, אזוי נאכט נאך נאכט. האלינא איז געווארן ערנסט קראנק און איך האב זי געמוזט אוועקשיקן אין א סאנאטאריע אין זאקאפאנע, אין די טאטרען־בערג. איך וואלט דאס נישט געווען געקאנט דורכפירן, ווייל איר געדענקט אפשר מיין לאגע. אבער ס'איז אונדז געקומען צו הילף א מלאך אין געשטאלט פון א מענטש, א פריינט פון מיין גאטועליקן מאן, פראפעסאר מאריאן רידזעווסקי. וואס ער האט געטאן פאר אונדז קאן מען אין א בריוו נישט אויסשרייבן.

דער גורל האט אזוי געוואלט, אז גראד אין יענער צייט זאל שטארבן זיין פרוי, וואס האט לאנגע יארן געליטן פון אסטמע. און יען דער דאזיקער גוטער מענטש האט מיר פארגעלייגט איך זאל ווערן זיין פרוי האב איך נישט געקאנט זאגן ניין. איר זענט מער נישט געווען. האלינא איז געווען אין סאנאטאריע. איך בין געהאט געבליבן איינע אליין אויף גאטס וועלט. איין זאך האב איך יא געטאן: איך האב אים דערציילט דעם גאנצן אמת, גארנישט פארלייקנט. ער איז שוין איצט אן אלטער מאן און אויף פענסיע, אבער זייער טעטיק, לייענט און שרייבט א גאנצן טאג, און איז אויסערגעווייינלעך גוט צו מיר און צו האלינאן. דאס איז אלץ וואס איך קאן דא זאגן. האלינא איז אין זאקאפאנע געקומען צו זיך און ווען זי האט זיך אומגעקערט, האב איך זי נישט דערקאנט. זי איז געהאט אויסגעוואקסן און געבליט ווי א רויז. זי איז שוין איצט אין אכצנטן יאר און איך האף, אז זי וועט האבן מער גליק פון איר מוטער. פראפעסאר רידזעווסקי איז גוט צו איר ווי א פאטער און גיט נאך אלע אירע קאפריזן. עס איז איצט אויפגעקומען א גאנץ ניי דור — עפעס אזוי פריי, עגאיסטיש און מיט אן איבערצייגונג, אז אלץ וואס דאס הארץ גלוסט, מוז מען קריגן.

of joy and sorrow. Emilia had written to him. So Emilia was alive! But he did not begin to read at once, first offering up his praise to God. Then, wiping his eyes with a handkerchief, he began:

My dear Pan Yasha (or should I address you as Rabbi Jacob?), This morning I opened the *Courier Poranny* and saw your name—for the first time in more than three years. It was such a surprise that I could not read further. My first thought was that you were performing again—here or abroad—but then, eagerly, I read the whole article and my being grew sad and still. I recall that we often discussed religion and you expressed opinions which I regarded as deism, a belief in God without dogma or revelations. After you left us so suddenly in that unusual fashion, I thought many times that this was proof of how little help a faith without discipline was to a person in a spiritual crisis. You went away, leaving no trace behind you. You sank out of sight, as the saying goes, like a stone in water. Often I composed letters to you in my mind. I want to tell you first of all, should this letter reach you, that I accept all of the blame. Only after you left did I realize how badly I had behaved. I knew you had a wife. I drove you to this affair, so I am morally responsible. I have wanted to tell you this time after time, but I was under the impression that you had gone away to America, or God knows where.

The story in today's paper, describing how you have imprisoned yourself in stone, how you have become a holy man, and how Jewish men and women wait at your window for your blessing, has made an indelible impression upon me. I was unable to continue reading because of my tears. I have often cried over you but these were tears of joy. Twelve hours have gone by yet as I sit here and write this letter, I am crying again: first, because you have shown such great conscience; secondly, because you are atoning for *my* sins. I myself seriously considered entering a convent but I had Halina to think of. I could not hide from her what had happened. In her own fashion she loved you too and admired you exceedingly, and it was a great blow to her. Night after night, we lay in bed together and wept. Halina, in fact, became seriously ill and I was forced to send her to a sanitorium in Zokopane, in the Tatry Mountains. I could not have managed it (you must recall my financial situation) if an angel in human form had not come to our assistance, a friend of my dear departed husband, Professor Marjan Rydzewski. What he did for us cannot be related in one letter.

Fate chose that just then his wife should pass away (she's suffered for years from asthma) and when this good man suggested I become his wife, I could not refuse. You were no longer there; Halina was in the sanitorium; I had been left alone in God's world. But I told him the whole truth, omitting nothing. He is already an old man and a pensioner, but quite active; he reads and writes the whole day long and is extremely good to me and Halina. That's as much as I can say here. Halina regained her health in Zokopane and when she returned, I could scarcely recognize her, she had grown and blossomed so. She is already in her eighteenth year and I earnestly hope that she will have more luck than her mother. Professor Rydzewski is as kind to her as a real father could be and indulges all her caprices. This new generation seems egotistical, without restrictions and with the conviction that everything the heart desires must be granted.

נו, גענוג גערעדט וועגן זיך. ס׳איז מיר נישט לייכט צו שרייבן צו אייך. איך קאן מיר עפעס אייך נישט פארשטעלן מיט א לאנגער בארד אין פאות ווי דער קארעספאנדענט שילדערט אייך. אפשר טארט איר גארנישט לייענען מיין בריוו? אויב אזוי, זייט מוחל. איך האב די אלע יארן געטראכט וועגן אייך, און מיר דוכט זיך, אז עס גייט נישט אריבער א טאג איך זאל וועגן אייך נישט טראכטן. צוליב אן אומבאקאנטער אורזאך שלאף איך שלעכט און דער מענטשלעכער מוח איז דאך אזא קאפריזנער ארגאן. איך האב אייך אלע מאל געזען אין דער פאנטאזיע ערגעץ אין אמעריקע אין א ריזיק טעאטער אדער אין א צירק, ארומגערינגלט מיט לוקסוס און שיינע פרויען. נו, אבער די ווירקלעכקייט איז פול מיט איבערראשונגען. איך דערוועג זיך נישט אייך צו זאגן וואס עס איז גוט און רעכט, אבער מיר דוכט זיך, אז איר האט גענומען אויף זיך א צושווערע שטראף. ביי אייער גאנצער שטארקייט זענט איר א דעליקאטער מענטש און איר דארפט נישט רויִנירן אייער געזונט. דע פאקטא זענט איר נישט באגאנגען קיין שום פארברעכן. אייערע אינטענצן זענען אויך נישט געווען קיין שלעכטע. איר האט אלע מאל ארויסגעוויזן גוטהארציקייט און מילדקייט. די קורצע צייט וואס איך האב אייך געקאנט, איז געווען די גליקלעכסטע אין מיין לעבן...

דער דאזיקער בריוו איז שוין צו לאנג סיי ווי סיי און האלינא רייסט ביי מיר די פען. זאל אייך גאט בענטשן. מען רעדט ווידער וועגן אייך אין ווארשע און דאס מאל בלויז גוטס. מיר האבן איצט אין שטוב א טעלעפאן און עטלעכע פון מיינע פריינדינס, וואס ווייסן וועגן אונדזער

פריינטשאפט, האבן מיר אנגעקלונגען. פראפעסאר רידזעווסקי אליין האט מיר געהייסן איך זאל צו אייך שרייבן און אייך איבערגעבן זיין גרוס, כאטש אומבאקאנט.

אייער איבערגעגעבענע עמיליא.

Well, enough about myself. It isn't easy for me to write to you. I cannot picture you with a long beard and sidelocks as the journalist describes you. Perhaps you are not even permitted to read my letter? If this is so, forgive me. All these years I've thought of you, not a day passes that I don't think of you. For some mysterious reason I sleep badly and the human brain is such a capricious organ. In my fantasies I always pictured you in America in a huge theater or circus, surrounded by luxury and beautiful women. But reality is full of surprises. I do not dare to tell you what is right or wrong, but it does seem to me that you have inflicted too severe a punishment upon yourself. Despite your strength you are a delicate person and you must not endanger your health. The fact is you've committed no crime. You always showed a good and gentle nature. The short time that I knew you was the happiest period of my life.

This letter is already too long. They speak of you once more in Warsaw, but this time only with admiration.

We have a telephone at home now and several friends who knew of our friendship have called me. Professor Rydzewski himself suggested that I write you and he sends his best wishes although he does not know you. Halina is delighted to know that you are alive and will write shortly—a long letter she tells me. May God watch over you.

Your eternally devoted,
Emilia